

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ОСНОВНА ШКОЛА „ВУК КАРАЏИЋ“ ШАБАЦ
РБ : 6198010290 ПИБ:100126381 МБР: 7121318
Вука Караџића 14, 15000 Шабац Тел.:015/341-537,015/343- 326
www.osvukkaradzicsabac.edu.rs, email osvuksekretar@gmail.com

На основу одредаба из члана 119. став 1. тачка 2. Закона о основама система образовања и васпитања („Сл. гласник РС“ бр. 88/17, 27/18 - др. закони и 10/2019 и 6/2020, 129/2021, 92/2023 и 19/2025) и члана 44. став 1. тачка 2. Статута школе, а по разматрању и усвајању од стране Наставничког већа, Школски одбор је на својој седници 29.06.2026. године, донео следећу:

Република Србија
Основна школа "Вук Караџић"
Број: 2270/26
Датум 29.06.2026. год.
ШАБАЦ

ОДЛУКУ

УСВАЈА СЕ ШКОЛСКИ ПРОГРАМ
ОШ“ВУК КАРАЏИЋ“ ШАБАЦ ЗА ПЕРИОД 2026-2030. ГОДИНА

Директор школе
Мирјана Теодоровић
Мирјана Теодоровић

Република Србија Основна школа "Вук Караџић" М.П. ШАБАЦ

Председник школског одбора
Весна Керкез
Весна Керкез

Министарство просвете, Република Србија

ОШ „Вук Караџић'', Шабац

Школски програм за основно образовање и васпитање од I – VIII разреда 2026-2030.

ЈУН 2026.

Садржај:

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ШКОЛИ 4

ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ РАДА 4

СПЕЦИФИЧНОСТИ НАШЕ ШКОЛЕ 5

МАТЕРИЈАЛНО-ТЕХНИЧКИ УСЛОВИ 5

КАДРОВСКИ УСЛОВИ 6

УСЛОВИ ЖИВОТА И РАДА УЧЕНИКА....6

ЦИЉ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА 8

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА, ЦИЉЕВА И ОБРАЗОВНИХ СТАНДАРДА 9

ПРВИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА 23

ФОНД ЧАСОВА У ПРВОМ ЦИКЛУСУ....24

ПРВИ РАЗРЕД....26

ДРУГИ РАЗРЕД....44

ТРЕЋИ РАЗРЕД....62

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД....79

ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА 96

ФОНД ЧАСОВА У ДРУГОМ ЦИКЛУС У ПЕТИ И ШЕСТИ РАЗРЕД....97

ФОНД ЧАСОВА У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ - СЕДМИ И ОСМИ РАЗРЕД 99

ПЕТИ РАЗРЕД....100

ШЕСТИ РАЗРЕД 142

СЕДМИ РАЗРЕД 182

ОСМИ РАЗРЕД....226

ПРОГРАМИ ОБРАЗОВАЊА ОДРАСЛИХ ФООО....272

ФОНД ЧАСОВА КОЈИ СЕ РЕАЛИЗУЈУ У ОКВИРУ ФООО 2025/2026. године 273

Први циклус основног образовања одраслих 274

Други и трећи циклус основног образовања одраслих 275

ПОСЕБНИ ПРОГРАМИ 280

ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ 280

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ 281

ПРОГРАМ ИНДИВИДУАЛНОГ ОБРАЗОВНОГ ПЛАНА 282

ПРОГРАМ ВАННАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ....284

ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ....285

ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА И СПОРТСКИХ АКТИВНОСТИ 286

ПРОГРАМ ЕКСКУРЗИЈА И НАСТАВЕ У ПРИРОДИ 287

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ УЧЕНИКА ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА 290

ПРОГРАМ ПОСТУПАЊА У КРИЗНОЈ СИТУАЦИЈИ....296

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ДИСКРИМИНАТОРНОГ ПОНАШАЊА 300

ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ УЧЕНИКА У ШКОЛИ 302

ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ УЧЕНИКА....303

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ 304

ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ....305

ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ....306

ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ ЗАЈЕДНИЦОМ....307

ПРОГРАМ РАДА ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ....309

ПРОГРАМ РАДА ПРОДУЖЕНОГ БОРАВКА 310

СТАНДАРДИ ОБРАЗОВНИХ ПОСТИГНУЋА ЗА КРАЈ ПРВОГ ЦИКЛУСА 311

СТАНДАРДИ ОБРАЗОВНИХ ПОСТИГНУЋА ЗА КРАЈ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА....325

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ШКОЛИ

- Назив школе: ОШ "Вук Караџић" Шабац
- Место и адреса: Вука Караџића 14, Шабац
- Број телефона директора: 015/341-537
- Телефон секретара: 015/343-326
- Мејл адреса: oskam@mts.rs
- Веб сајт: www.osvukkaradzic.edu.rs
- Име и презиме директора: Мирјана Теодоровић
- Четири издвојена одељења: осморазредно у Мачванском Причиновићу и четвороразредна одељења у Касарским Ливадама, Табановићу и Шеварицама.

ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ РАДА

Законска и подзаконска акта

1. Закон о основама система образовања и васпитања (Сл.гл.РС бр. 88/17-27/18 – др. закон, 10/19, 27/18, 6/20, 129/2021, 92/2023 и 19/2025)
2. Закон о основном образовању и васпитању (Сл.гл.РС бр. 55/13, 101/17, 10/2019, 27/2018 – др. закон, 129/2021, 92/2023 и 19/2025);
3. Правилник о плану наставе и учења за први циклус образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред образовања и васпитања (Сл. Гласник РС – 10/17, 12/18, 15/18, 18/18, 1/19, 2/20, 16/22, 1/23 (исправка), 13/23, 14/23, 11/24)
4. Правилник о наставном плану и програму за први и други разред основног образовања и васпитања (Сл.гл.-Просветни гласник РС бр. 10/04, 20/04, 1/05, 3/06, 15/06, 2/08, 2/10, 3/11-др. правилник, 7/11-др.правилници, 1/13, 4/13, 5/14, 11/14, 11/16, 6/17, и 12/18);
5. Правилник о наставном плану и програму предмета верска настава за први разред основног образвоања и васпитања (Сл. гласник РС- Просветни гласник бр. 5/2001);
6. Правилник о наставном плану и програму за други разред основног образовања и васпитања (Сл.гл.-Просветни гласник РС бр. 16/18-47; 3/19-1; 5/21-1; 13/23-457);
7. Правилник о наставном плану и програму предмета верска настава за први разред основног образвоања и васпитања (Сл. гласник РС- Просветни гласник бр. 5/2001-14);
8. Правилник о наставном плану и програму за трећи разред основног образовања и васпитања (Сл.гл.-Просветни гласник РС бр. 5/19-6; 1/20-1; 6/20-1; 7/22-1; 13/23-457)
9. Правилник о наставном плану и програму за четврти разред основног образовања и васпитања (Сл.гл.-Просветни гласник РС бр. 11/19-1, 6/20-20, 7/21-671, 1/213-1; 13/23-458);
10. Правилник о наставном плану и програму предмета Верска настава за трећи разред основне школе („Сл. гласник РС – Просветни гласник“ бр. 23/2004-14)
11. Правилник о наставном плану и програму предмета Верска настава за четврти разред основне школе („Сл. гласник РС – Просветни гласник“ бр. 9/2005-18)
12. Правилник о програму наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања (Просветни гласник, бр. 15/2018-77; 18/2018-1; 3/2019- 83; 3/2020-3; 6/2020-94; 17/2021-1; 16/22-1; 13/23-458; 14/23-384; 3/24-1; 6/25-7)
13. Правилник о наставном плану и програму предмета Верска настава за пети разред основне школе („Сл. гласник РС – Просветни гласник“ бр. 9/2005-9)
14. Правилник о наставном плану и програму за шести разред основног образовања и васпитања (Сл.гл.-Просветни гласник РС бр. 5/2008-1, 3/2011-129 (др. правилник), 1/2013-24, 5/2014-3, 5/2014-85, 11/2016-410, 11/2016-582, 3/2018-1, 12/2018-46, 3/2020-4)
15. Правилник о програму наставе и учења за седми и осми разред основног образовања и васпитања (Сл. Гласник РС –18/18, 13/23)
16. Правилник о наставном плану и програму за седми разред основног образовања и васпитања (Сл.гл.-Просветни гласник РС бр. 5/2019-61, 1/2020-60, 6/2020-99, 8/2020-597, 5/2021-4, 17/2021-42; 16/22-2; 13/23-460; 14/23-399; 6/25-22)
17. Правилник о наставном плану и програму предмета Верска настава за седми разред основне школе („Сл. гласник РС – Просветни гласник“ бр. 2/2008)

18. Правилник о програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања (Просветни гласник, бр. 11/2019-61; 2/20-118; 5/2021-8; 17/2021-58; 16/22-2; 13/23-470; 14/23-407; 4/24-1; 6/25-38);
19. Правилник о наставном плану и програму предмета верска настава за осми разред основног образвоања и васпитања (Сл.гл. РС- Просветни гласник, бр. 7/2008)
20. Закон о уџбеницима и другим наставним средствима (Сл.гл. РС бр. 27/2018 и 92/2023); ;
21. Правилник о стандардима квалитета рада установе (Сл.гл. РС бр. 14/2018 и 1/2024);
22. Правилник о вредновању квалитета рада установе (Сл.гл. РС бр. 10/2019 и 77/2024);
23. Правилник о Протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање (Сл.гл. РС бр. 11/2024);
24. Правилник о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању (Сл.гл. РС бр. 10/2024);
25. Правилник о додатној образовној, здравственој и социјалној подршци детету и ученику (Сл.гл. РС бр. 80/18)
26. Правилник о ближим упутствима за утврђивање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање (Сл. гл. РС бр. 74/18);
27. Правилник о стандардима образовних постигнућа за крај првог циклуса основног образовања и за крај основног образовања („Службени гласник РС“ 104/2024)
28. Правилник о програму завршног испита у основном образовању и васпитању (Сл.гл. РС бр. 1/2011, 1/2012...4/2023, 5/2023-испр.);
29. Правилник о програму за остваривање екскурзије у првом и другом циклусу основног образовања и васпитања (Просветни гласник РС бр. 30/19);

Општа акта школе

1. Статут ОШ „Вук Караџић“ бр. 145/18
2. Школски развојни план ОШ „Вук Караџић“ 2024-2029.
3. Школски програм ОШ „Вук Караџић“ 2022-2026.
4. Извештај о раду ОШ „Вук Караџић“ у претходној школској години
5. Важећи правилници и процедуре који се користе у раду школе

СПЕЦИФИЧНОСТИ НАШЕ ШКОЛЕ

МАТЕРИЈАЛНО-ТЕХНИЧКИ УСЛОВИ

- **Старост школских објеката**,

Матична школа је најстарија основна школа у граду (1887) а школска зграда као једна од најстаријих у Србији је под заштитом државе (Завода за заштиту споменика културе).

Издвојена одељења у Табановићу (1867), Мачванском Причиновићу (1868) и Шеварицама ()спадају у ред најстаријих школа у Србији.

У сарадњи са локалном заједницом континуирано се ради на одржавању и модернизацији школских објеката.

- **Величина школског простора и адекватност намене**

Величина расположивог школског простора условљава рад школе у две смене.

Неадекватне фискултурне сале у обе осморазредне школске јединице, значајно смањење школског простора у Матичној школи и недостатак опремљене мини лабораторије често омета остваривање наставе појединих предмета по савременим стандардима.

- **Опремљеност школе** – школа се континуирано опрема савременом наставном опремом и средствима (дигитална учионица, дигитална телевизија у једној учионици, опремљеност учионица информатичком опремом – рачунари са LCD екранима и интернет конекцијом у свим учионица у матичној школи и по две учионице у издвојеним одељењима; набавка белих табли, набављена интерактивна табла, редовно обнављање библиотечког фонда у школској библиотеци и сл.)
- **Коришћење ресурса локалне заједнице** се огледа у непосредној сарадњи са специјалном школом и предшколском установом, које иначе користе школско двориште и простор у школској згради, као и сарадња са свим културним, образовним, здравственим и социјалним установама, спортским

организацијама, учешће у манифестацијама на нивоу града али и у широј друштвеној заједници (Крчаг, Вазнесењски сабор у Крупњу, посете позоришним представама у Београду и Новом Саду, сл.)

- **Уређеност школског простора**

У издвојеним јединицама уређени су спортски терени у сарадњи са родитељима и локалном заједницом а уређење учионица је резултат тимског рада наставника, родитеља и ученика.

- **Реализација пројеката за обезбеђивање средстава и подизање квалитета рада у школи** траје од 2005. године када смо као прва школа у граду учествовали у школском развојном планирању.

КАДРОВСКИ УСЛОВИ

- **Број и квалификациона структура наставног кадра** – ангажован је потребан, законом дозвољен број наставног и ненаставног особља одговарајуће квалификационе структуре. Већина наставника (83.26%) има VII степен стручне спреме, (одговарајућа стручна заступљеност 95%).
- **Структура наставног кадра према положеном испиту за лиценцу** – преко 80% наставника има положен испит за лиценцу док се са наставницима приправницима остварује планиран и континуиран рад.
- **Мотивисаност за стручно усавршавање и унапређивање рада у школи** присутна је код већине наставника. Један професор разредне наставе има звање специјалисте, а четири професора разредне наставе су напредовале и остариле звање **педагошки саветник**. Оне се посебно ангажују на унапређивању рада у школи (примена НТЦ система учења, учешће у ваннаставним и ваншколским активностима на нивоу града и шире, унапређивање сарадње са родитељима кроз подстицање родитеља да се укључе у рад школе, подстицање стручног усавршавања наставника кроз остваривање угледних часова и учешће на семинарима, саборима и сусретима учитеља, чланови комисије за полагање испита за лиценцу, водитељи семинара за обуке учитеља првог разреда).

УСЛОВИ ЖИВОТА И РАДА УЧЕНИКА

- **Породични услови наших ученика**

- ✓ **образовна структура родитеља** показује да само 25% мајки и 13% очева има висок образовни статус то јест 6. и 7. степен стручне спреме док је 16% очева и 16% мајки само са основном школом, потпуном или непотпуном. 70% очева и 59% мајки има средњу стручну спрему.
- ✓ подаци о **упослености родитеља** указује на неповољну структуру јер у чак 20% породица није запослен ни један родитељ а у 42% породица су запослена оба родитеља. Школа реализује програм социјалне заштите ученика у циљу остваривања помоћи и подршке ученицима, посебно породицама са већим бројем деце школског узраста.
- ✓ **структура ученика према националној припадности** је показала да постоји потреба за увођењем муслиманске веронауке која се у школи реализује још од 2002. године

- **Образовне специфичности наших ученика**

- Приликом испитивања припремљености ученика за полазак у први разред (ТИП/1) опада број ученика добро припремљених за школу а расте број оних код којих можемо очекивати тешкоће било у адаптацију на школу, било у савладавању школског програма.
  - Периодично слаби резултати на завршном испиту

Мере које је школа до сада предузимала за превазилажење тешкоћа:

1. **Планирање и остваривање активности за упис у први разред –** промоција уписа, слање позивница за упис, лично сваком детету са територије наше школе, сарадња са васпитачима припремних предшколских група, организовање представе у школи за будуће прваке.
2. **Праћење адаптације ученика досељених из других школа –** идентификовање и анализа разлога пресељења и посебно праћење у току адаптације на услове рада у нашој школи кроз сарадњу са родитељима а по потреби и са референтним установама.

3. **Пружање помоћи и подршке ученицима** у учењу кроз израду и остваривање ИОП-а, додатни и допунски рад уз сарадњу са родитељима и референтним установама.
4. **Добра сарадња са Интерресорном комисијом** када су у питању ученици којима је потребна додатна подршка.
5. **Правовремено, односно хитно реаговање у случајевима када ученик има специфичан проблем** – контакти са родитељима уз укључивање одељењских старешина, психопедагошке службе и по потреби директора, а у сложенијим ситуацијама и контакти са Центром за социјални рад, што у већини случајева даје добре резултате.
6. **Учешће у пројекту "Друга шанса"** и након тога, **спровођење програма Функционално основно образовање одраслих** чији је циљ враћање у систем образовања оних који су из различитих разлога напустили школовање или су били у ситуацији да то учине због честог, дуготрајног изостајања из школе.
7. **Учешће у пројекту „Праведно квалитетно образовање за све“ у ком је наша школа фокус група.**
8. **Пажљив избор одељењских старешина** у петом разреду чији рад и ангажовање посебно похваљују родитељи ученика у осмом разреду.
9. **Уведена припремна настава** за завршни испит од почетка 8. разреда.
10. **Континуирано самовредновање рада у школи и школско развојно планирање** у које су укључене све заинтересоване стране, наставници, ученици и родитељи уз сарадњу са локалном заједницом.

И поред наведених тешкоћа наши ученици и њихови наставници узимају учешће и остварују запажене резултате на предметним и спортским такмичењима, у остваривању културних активности и својим понашањем свуда достојно презентују укупан образовно-васпитни рад у школи. У прилог томе говори чињеница да је током школске 2025/2026. године, у којој је приступљено изради Школског програма, 85 ученика освојило једно од три места на општинском, окружном и Републичком такмичењу.

Начела на којима је програм утемељен су:

- Усмереност на процесе и исходе учења;
- Заснованост на стандардима, уз систематско праћење и процењивање квалитета програма;
- Уважавања узрасних карактеристика у процесу стицања знања и вештина, формирања ставова и усвајања вредности код ученика;
- Хоризонталне и вертикалне повезаности у оквиру предмета и између различитих наставних предмета;
- Поштовања индивидуалних разлика међу ученицима у погледу начина учења и брзине напредовања, као и могућности личног избора у слободним активностима;
- Заснованости на партиципативним, кооперативним, активним и искуственим методама наставе и учења;
- Уважавања искуства, учења и знања која ученици стичу ван школе и њихово повезивање са садржајима наставе;
- Развијања позитивног односа ученика према школи и учењу, као и подстицање ученикове интересовања за учење и образовање у току целог живота;
- Коришћења позитивне повратне информације, похвале и награде као средства за мотивисање ученика;
- Уважавање узрасних карактеристика у процесу психофизичког развоја обезбеђивањем услова за живот и рад у школи;

ЦИЉ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Основно образовање и васпитање остварује се у трајању од осам година у два образовна циклуса.
Први циклус обухвата први, други, трећи и четврти разред. Други циклус обухвата пети, шести, седми и осми разред.

Школски програм је усмерен на остваривање прописаних циљева, исхода и образовних стандарда и доноси се на основу прописаних наставних планова и програма основног образовања и васпитања

Школски програм представља основу за:

- остваривање развојног плана школе;
- остваривање укупног образовно-васпитног рада у школи;
- планирање и реализовање рада наставника и стручних сарадника;
- оријентацију ученика, родитеља, односно старатеља у избору школе;
- праћење квалитета образовно-васпитног процеса и његових резултата;
- процену индивидуалног рада и напредовања сваког ученика;

Циљеви Школског програма:

- обезбеђивање добробити и подршка целовитом развоју детета, ученика и одраслог;
- обезбеђивање подстицајног и безбедног окружења за целовити развој детета, ученика и одраслог, развијање ненасилног понашања и успостављање нулте толеранције према насиљу;
- шири обухват деце предшколским васпитањем и образовањем и свеобухватна укљученост ученика у систем образовања и васпитања;
- развијање и практиковање здравих животних стилова, свести о важности сопственог здравља и безбедности, потребе неговања и развоја физичких способности;
- развијање свести о значају одрживог развоја, заштите и очувања природе и животне средине и еколошке етике, заштите и добробити животиња;
- континуирано унапређивање квалитета процеса и исхода образовања и васпитања заснованог на провереним научним сазнањима и образовној пракси;
- развијање компетенција за сналажење и активно учешће у савременом друштву које се мења;
- пун интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој сваког детета, ученика и одраслог, у складу са његовим узрастом, развојним потребама и интересовањима;
- развијање кључних компетенција за целоживотно учење, међупредметних компетенција и стручних компетенција у складу са захтевима занимања, потребама тржишта рада и развојем савремене науке и технологије
- развој свести о себи, стваралачких способности, критичког мишљења, мотивације за учење, способности за тимски рад, способности самовредновања, самоиницијативе и изражавања свог мишљења;
- оспособљавање за доношење ваљаних одлука о избору даљег образовања и занимања, сопственог развоја и будућег живота;
- развијање позитивних људских вредности;
- развијање осећања солидарности, разумевања и конструктивне сарадње са другима и неговање другарства и пријатељства;
- развијање компетенција за разумевање и поштовање права детета, људских права, грађанских слобода и способности за живот у демократски уређеном и праведном друштву;

- развој и поштовање расне, националне, културне, језичке, верске, родне, полне и узрасне равноправности, толеранције и уважавање различитости;
- развијање личног и националног идентитета, развијање свести и осећања припадности Републици Србији, поштовање и неговање српског језика и матерњег језика, традиције и културе српског народа и националних мањина, развијање интеркултуралности, поштовање и очување националне и светске културне баштине;
- повећање ефикасности употребе свих ресурса образовања и васпитања, завршавање образовања и васпитања у предвиђеном року са минималним продужетком трајања и смањеним напуштањем школовања;
- повећање ефикасности образовања и васпитања и унапређивање образовног нивоа становништва Републике Србије као државе засноване на знању.
- изради програма посебно се водило рачуна о усмерености на постизање општих међупредметних компетенција:
    - **компетенцији за учење**
    - **одговорно учешће у демократском друштву**
    - **естетичка компетенција**
    - **комуникација**
    - **одговоран однос према околини**
    - **одговоран однос према здрављу**
    - **предузимљивост и оријентација ка предузетништву**
    - **рад са подацима и инфромација**
    - **решавање проблема**
    - **сарадња**
    - **дигитална компетенција**

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА, ЦИЉЕВА И ОБРАЗОВНИХ СТАНДАРДА

У школи се образовно васпитни рад остварује кроз наставне и ваннаставне активности.
Програми наставе и учења засновани су на општим циљевима и исходима образовања и васпитања и потребама и могућностима ученика. Садржаји су сада у функцији остваривања исхода који су дефинисани као функционално знање ученика тако да показују шта ће ученик бити у стању да учини, предузме, изведе, обави захваљујући знањима, ставовима и вештинама које је градио и развијао током једне године учења конкретног наставног предмета. Оствареност исхода води ка развијању компетенција.

Рад са ученицима захтева уважавање њихових узрасних карактеристика. Настава треба да обезбеди сигурну, подстицајну и подржавајућу средину за учење у којој се негује атмосфера интеракције и однос уважавања, сарадње, одговорности и заједништва. Приликом планирања наставе и учења потребно је руководити се: индивидуалним разликама међу ученицима у погледу начина, темпа учења и брзине напредовања; интегрисаним приступом у којем постоји хоризонтална и вертикална повезаност унутар истог предмета и различитих предмета; партиципативним и кооперативним активностима које обогућавају сарадњу; превасходно активним и искуственим методама наставе и учења; уважавањем свакодневног искуства и знања које је ученик изградио ван школе, повезивањем активности и садржаја учења са животним искуствима ученика и подстицањем примене наученог у свакодневном животу; неговањем радозналости, одржавањем и подстицањем интересовања за учење и континуирано сазнавање; редовним и осмишљеним прикупљањем релевантних података о напредовању ученика, остваривању предметних исхода и постигнутом степену развоја компетенција ученика. При планирању, наставник треба да дефинише тему и циљ пројекта, очекиване исходе,

садржаје, активности ученика, потребна средства, динамику рада по фазама и све што је потребно за успешно спровођење пројекта.

За остваривање процеса наставе и учења наставницима су на располагању разноврсни облици и методе рада и наставна средства. Ови елементи као и активности наставника и ученика се прецизирају у процесу припремања за наставу (годишње-глобално, месечно-оперативно планирање и непосредно припремање сваког наставног часа) и прилагођавају у току самог остваривања наставе.

Облици наставног рада

Наставници користе различите облике организације рада на часу:

Фронтални рад	Истовремени, напоредни рад наставника са свим ученицима у одељењу под истим радним условима. Сви ученици се стављају пред исте задатке, на истом наставном градиву са истом педагошком стратегијом;
Индивидуални рад	Представља појединачни, самостални рад ученика на задатку;
Индивидуализовани рад	Ученик ради на задацима који су прилагођени његовим индивидуалним могућностима (интересовањима, потребама, претходним знањима и искуствима, темпу напредовања и стилу учења)
Диференцирани рад	Представља облик индивидуализованог рада када наставник: - дели ученике одељења у групе према сличним особинама (нпр. група најслабијих, група просечних и група напредних ученика). - задатке прилагођава и диференцира на три и више нивоа сложености у зависности од броја група.
Рад у пару	Заједнички рад два ученика на решавању задатака, истарживању проблема;
Групни рад	Заједничко учење у групи од 4 до 6 ученика кроз самостални рад групе на решавању задатка. Прецизно се деле радни задаци и обавезе а резултати рада дискутују у одељењу;
Радионичарски рад	Савремени облик групног рада заснованог на решавању проблема уз активно учешће и сарадњу ученика. Подразумева поштовање одређених правила рада и коришћење креативних техника.

Наставне методе

За остваривање циљева учења и стандарда постигнућа у наставном раду се користе различите наставне методе.

Методе засноване на речима или вербално-текстуалне методе	***а) метода усмене речи***: • **монолошка** – наставник сажето, јасно прича, износи чињенице уз обавезно ослањање на искуства ученика, прилагођавање њиховим могућностима и интересовањима и уз сталну проверу разумевања, усвојености знања и његове примене • **дијалошка** – разговор, дискусија – размена мишљења о одређеној теми, проблему и о начинима решавања проблема; обухвата изношење властитих ставова и погледа, њихово образлагање, супростављање другачијим схватањима, синтетизовање властитих и туђих мишљења, проверавање чињеница и даљих закључака ***б) метода писане речи:*** • **рад са текстом, текст метода** – читање са разумевањем, критичка анализа и тумачење текста, издвајање битног
Методе засноване на показивању или демонстративно-илустративне	**Показивање** – наставник показује различите природне (реалне) предмете, њихове слике или моделе, демонстрира одређене појаве, догађаје или процесе. Показивање је праћено објашњењем, тумачењем, разговором са ученицима. **Посматрање** - ученик чулно опажа и детаљно упознаје предмете и појаве, формира основне представе и појмове о предметима и појавама које нас окружују; бележи разне податаке, прави скице и цртеже, издваја суштинске податаке, формулише закључаке и израђује извештаје

Методе засноване на практичним активостима ученика	**а) лабораторијска (експериментална) метода** Ученици се оспособљавају да самостално врше експерименте – вештачки изазивају извесне појаве или процесе, посматрају промене до којих долази под утицајем одређених фактора, истражују узроке тих промена, њиховог тока и последица и при томе воде белешке, региструју резултате својих посматрања, праве скице, табеле, графиконе, презентују и образлажу продукте. **б) метода практичних активности** Основна делатност ученика састоји се у извршавању практичних задатака и примени теорије у практичној делатности, што је битно за даље стицање и продубљивање знања. Ова метода је тесно повезана с процесом формирања и усавршавања вештина и навика.

Савремени облици наставе

Програмирана настава и учење	Градиво је подељено на кључне целине, делове. Ученик се самостално упознаје са делом градива након чега решава задатак и одмах добија повратну информацију о тачности решења те на тај начин проверава сопствено разумевање градива. Не може да пређе на следећи део градива док тачно не реши задатак.
Хеуристичка метода, метода откривања новог	**М**етода наставе и учења у којој ученици одговарајући на питања наставника или решавајући низ задатака сами изводе закључке и откривају законитости и правила.
Интегративна, интердисциплинарна, тематска настава	Повезивање садржаја различитих предмета у тематске целине или истраживачке пројекте. Комбиновање садржаја неколико предмета одговара начину на који деца стичу сазнања у свакодневном животу. На овај начин ученици стичу знања повезана у системску целину.

Активне методе наставе/учења

Методе	**Активности ученика**
Активна настава/учење	
Настава је активна а не пуко предавачка (трансмисивна) када наставник: • проверава припремљеност ученика за ново градиво, • подстиче мотивисаност и заинтересованост за оно што следи, • активира код ученика постојећа знања која су од значаја за разумевање новог градива, • ствара атмосферу за слободно постављање питања, • на разне начине проверава да ли ученици разумеју излагање ...	активно слуша, поставља питања, тражи информације и објашњења, врши повезивање новог са већ постојећим знањем, води белешке које представљају избор битних информација, изводи закључке, паралеле са претходно наученим, прави план, преглед градива.
Проблемска настава/учење	
Решавање проблема Полази се од проблемске ситуације за коју не постоји директан одговор у претходно ученом градиву и ученици самостално (индивидуално, у паровима или групама) траже решење. **Пројекатска настава** је сложенији вид проблемске наставе. Рад на пројекатским задацима укључује повезивање знања из различитих школских предмета у циљу решавања разних проблемских ситуација у свакодневном животу. **Учење путем открића** подразумева да ученик оно што треба да научи мора самостално да открије. Дакле реч је о поновном школском откривању истина које су већ познате у науци. За ученике то јесте откривање и при том откривању они у сажетом виду самостално реконструишу пут доласка до открића који је наука већ прошла. **Хеуристичка метода**	уочава, дефинише и прецизира проблем; поставља релевантна питања себи и другима; преузима иницијативу и даје идеје за решавање проблема; планира решења; самостално прикупља и анализира чињенице, чита текстове и прави изводе о ономе што је потребно за решавање проблема; самостално открива технике и методе решавања проблема и провере решења; дискутује о проблему са наставником и другим ученицима; саопштава другима налазе до којих се дошло; пише извештаје.
Интерактивни (кооперативни) облици учења	
а) Кооперативно учење наставник-ученик Сарадња се испољава најчешће у облику заједничке конструкције,	пажљиво слуша, поставља питања,

заједничке изградње нових знања при чему се активности наставника и ученика допуњују. **б) Кооперативно учење у групама ученика** Ученици имају различита предзнања и животна искуства што пружа могућност размене и учења једних од других. **в) Тимска настава** У кооперативној настави када су подељене улоге унутар групе ученика приликом решавања задатка или проблема говоримо о тимској настави. Подела улога тражи од учесника да раде координисано са осталим члановима тима у свим фазама рада, да одговарају за поверени задатак, па тиме сваког члана групе подстиче на активно учествовање. **г) Учење по моделу** Ученик учи на тај начин што нешто ново (неки образац понашања) види код других, па их под одређеним условима понавља и присваја, и тако долази до новог учења. Модели понашања у школи су: модели из школских програма (ликови из књижевности, историје, научници, уметници), наставници и ученици било као позитини или негативни модели понашања.	формулише сопствени став, аргументовано учествује у дијалогу, ради на заједничком задатку, испуњава обавезе и одговорности у тиму, ефикасно комуницира и конструктивно решава евентуалне конфликте
Дивергентно, стваралачко учење	
Ученик на оригиналан, аутентичан начин решава задатке - пише слободан састав на задату тему или по слободном избору, слика пејзаж тако да направи своју оригиналну слику, драмски приказује неко књижевно дело, на сопствени начин интерпретира музичко дело, учествује у оригиналном решавању неког проблема који је настао у разреду/школи и сл.	ствара велики број идеја и открива алтернативне путеве приликом решавања проблема, самостално бира, доноси одлуке и смишља оригинална решења, на аутентичан начин преставља појаву, решење и сл.
Облици учења с обзиром на степен и врсту помагала или објеката из непосредне стварности која се користе	
- Учење уз употребу богате опреме као што је лабораторијска, рачунарска, библиотечка; - амбијентално учење (у природном амбијенту, у културној институцији, у простору историјског споменика и сл.). Наставник утврђује које облике активирања ученика може остварити без икакве опреме, а који облици активирања су могући само уз одговарајућу опрему.	активно користи (истражује) опрему и објекте из непосредне стварности за решавање задатака, односно проблема
Пројектна настава	
Циљ пројектне наставе је стицање знања и оспособљавање ученика да знања примене у животу, решавање актуелних проблема из животног окружења, самостално коришћење различитих извора ради стицања нових знања, подстицање за истраживањем, истраживачко учење, развој интересовања за уметност, културу и демократију, развој комуникационих вештина. Пројектна настава од ученика захтева бројне активности, међу којима су: самостално проналажење информација, способност решавања проблема; самостално учење; рад у групи, сарадњу; критички однос према властитом и туђем раду; доношење одлука; аргументовање; усвајање другачијих, нових начина рада; планирање; поштовање рокова и преузимање одговорности.	

Наставна средства

Улога наставних средстава је да реално прикажу садржаје наставног програма, појаве и процесе чиме олакшавају ученицима запажање, разумевање, запамћивање и примену знања. али и да побуде интересовање, подстакну рад и учење, допринесу развоју знања, вештина и способности ученика.

Визуелна, очигледна средства	Реални предмети, слике, цртежи, постери, модели, макете, географске карте, микроскопски препарати, графофолије, , уџбеник, приручници, лексикони, енциклопедије, радни листићи и сл.
Аудитивна средства	Репродукција звучних записа (говор, музика, звучни ехекти)
Аудио-визуелна средства	Заснована на комбинованом чулном опажању и доживљају стварности. Обухвата и савремена наставна средства као што су: образовни рачунарски софтвер, мултимедије, електронска средства комуникација, базе знања, експертски системи и сл.

Школа располаже са следећом наставном опремом:

Наставна средства	Шабац	Мачвански Причиновић	Касарске Ливаде	Табановић	Шеварице
ЛЦД телевизор са функцијом монитора	9	3	2	2	1
Интерактивна табла	3	1	1		
ЛЦД телевизор са дигиталним програмом (SBB)	1				
ЛЕД телевизор 110 цм	1				1
Видео – бим	4	3			1
Лап-топ	3	7	1	2	1
Таблети Tesla	8	3	3	2	1
Рачунар Пентијум 3				1	
Рачунар Пентијум 4	7		1	1	1
Дигитална школа рачунари	20	18			
Дигитални кабинет 2	13				
Скенер	3				
Штампач – ласерски	5	1	1	1	
Скенер	1	1			
Електрични клавир	1				
Синтисајзер	1	1			
Фото-копирапарат	2				
ЦД плејер	7	2	1	2	1
Едукативни комп.диск.	38				
Графоскоп	1				
Беле табле	7	2	1	1	1
Фото-апарат	2				
Таблети	43	20			
Таблети	25				
Комплет лап-топ + пројектор + колица	3		1	1	1
Видео – надзор	1	1	1		
Блутут звучник	1				
Климе	3				
Котао на пелет					1

Школа је опремљена и специфичним наставним средствима и опремом неопходном за остваривање наставе појединих предмета (нпр. географске и историјске карте, модели за математику, физику, биологију и хемију, опрема за наставу физичког васпитања и сл.) а ученицима и наставницима је на располагању и фонд школске библиотеке.

Начин провере остварености циљева/стандарда и вредновање рада и постигнућа ученика

У школи се прати рад и напредовање сваког појединачног ученика на путу ка дефинисаним исходима и стандардима постигнућа ученика, а за ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом прилагођеним циљевима, садржајима и исходима у савладавању индивидуалног образовног плана. Праћење укључује и поређење са почетним или претходним стањем овладаности или развијености одређених знања, вештина, ставова и вредности. Дакле, узима се у обзир претходно знање и искуство ученика уз уважавање индивидуалних разлика у темпу учења и рада.

Праћење и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са ***Правилником о оцењивању*** ученика у основном образовању и васпитању. Потребно је да наставник континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити прилагођена, довољно јасна и информативна како би имала улогу подстицајне повратне информације. Повратна информација треба да буде увремењена, дата током или непосредно након обављања неке активности; треба да буде конкретна, да се односи на активности и продукте ученика, да буде позитивно интонирана, да садржи оне елементе који су за похвалу а потом оне које би ученик требало да развија и унапређује.

Провера остварености прописаних циљева и стандарда врши се кроз:

Иницијално проверавање	На почетку школске године наставник процењује претходна постигнућа ученика у оквиру одређене области и теме, која су од значаја за предмет. Резултат иницијалног проверавања се не оцењује и служи за планирање рада наставника и даље праћење напредовања ученика.
Формативно оцењивање	Редовно праћење и процена напредовања ученика у остваривању прописаних исхода, стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру предмета и владања ученика.
Сумативно оцењивање	Вредновање постигнућа ученика на крају програмске целине или на крају полугодишта из предмета и владања.

Поступци проверавања

УСМЕНО ПРОВЕРАВАЊЕ	Разговор са ученицима, дискусија, усмено испитивање
ПИСМЕНО ПРОВЕРАВАЊЕ	Тестови знања, низови задатака објективног типа (НЗОТ), контролни задаци, школски писани задаци и домаћи задаци
ПРАКТИЧНО ПРОВЕРАВАЊЕ	Обухвата практични рад ученика, извођење огледа, лабораторијских и других вежби, уметнички наступ и спортске активности. Утврђује ниво остварености практичних умења и вештина и то: • примена ученикових знања (разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура) • самосталност и показане вештине у коришћењу материјала, алата, инструмената и других помагала у извођењу задатка, • примена мера заштите и безбедности према себи, другима и околини,
ПОСМАТРАЊЕ И ПРАЋЕЊЕ	Односи се на посматрање и праћење активности ученика и резултата рада а посебно: • излагање и представљање радова (изложба радова, резултати истраживања, модели, цртежи, постери, дизајнерска решења и др), • учешће у дебати и дискусији, • писање есеја, домаћих задатака, • учешће у различитим облицима групног рада, • рад на пројектима, • збирка одабраних ученикових продуката рада - портфолија
САМОВРЕДНОВАЊЕ И МЕЂУСОБНО ВРЕДНОВАЊЕ ПОСТИГНУЋА УЧЕНИКА	Наставник учи ученике како да процењују своје постигнуће и тиме подижу ниво одговорности за сопствено напредовање

Оцењивање

У школи се оцењивање спроводи на основу Правилника о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању *("Сл. Гласник РС“, бр.10/24).*

Провера постигнућа ученика обавља се на сваком часу што је и прилика за вредновање и оцењивање. Циљ је да наставник користи поступке вредновања који су у функцији даљег учења и напредовања ученика. Зато се оцене саопштавају јавно, образложе се и садрже упутство како да ученик унапреди свој рад.

Оцена представља објективну и поуздану меру напредовања и развоја ученика, као и ангажовања ученика и његове самосталности у раду. Оцена је описна и бројчана. Она је и показатељ квалитета и ефикасности рада наставника и школе у остваривању прописаних исхода и стандарда постигнућа. Оцена је јавна и саопштава се ученику одмах по добијању, са образложењем. Образложење оцене садржи препоруку које активности ученик треба да предузме у даљем раду.

У првом разреду основног образовања и васпитања, у току школске године, ученик се оцењује описном оценом из предмета и владања. У оквиру предмета, у првом разреду, у току школске године, описном оценом изражава се напредовање у остваривању прописаних исхода. Од другог до осмог разреда, у току школске године, ученик се оцењује описно и бројчано предмета и владања.

Бројчана оцена из обавезних предмета и изборног програма други страни језик, у току школске године, утврђује се на основу следећих критеријума: оствареност исхода, самосталност и ангажовање ученика.

КРИТЕРИЈУМИ БРОЈЧАНОГ ОЦЕЊИВАЊА ПОСТИГНУЋА УЧЕНИКА

Оствареност исхода **Самосталност** **Ангажовање ученика**	**ДОБИЈА ОЦЕНУ**
УЧЕНИК КОЈИ ОСТВАРУЈЕ	
-у потпуности показује способност трансформације знања и примене у новим ситуацијама; − са лакоћом логички повезује чињенице и појмове; − самостално изводи закључке који се заснивају на подацима; − решава проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у потпуности критички расуђује; -показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен активности и ангажовања.	**Одличан 5**
− у великој мери показује способност примене знања и логички повезује чињенице и појмове; − самостално изводи закључке који се заснивају на подацима; − решава поједине проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у знатној мери критички расуђује; − показује велику самосталност и висок степен активности и ангажовања	**Врло добар 4**
− у довољној мери показује способност употребе информација у новим ситуацијама; − у знатној мери логички повезује чињенице и појмове; − већим делом самостално изводи закључке који се заснивају на подацима и делимично самостално решава поједине проблеме; − у довољној мери критички расуђује; − показује делимични степен активности и ангажовања	**Добар 3**
− знања која је остварио су на нивоу репродукције, уз минималну примену; − у мањој мери логички повезује чињенице и појмове и искључиво уз подршку наставника изводи закључке који се заснивају на подацима; − понекад је самосталан у решавању проблема и у недовољној мери критички	**Довољан 2**

расуђује; − показује мањи степен активности и ангажовања	
− знања која је остварио нису ни на нивоу препознавања и не показује способност репродукције и примене; − не изводи закључке који се заснивају на подацима; − критички не расуђује; − не показује интересовање за учешће у активностима нити ангажовање.	**Недовољан 1**

ОЦЕЊИВАЊЕ ВЛАДАЊА

ОПИСНА ОЦЕНА (I РАЗРЕД)		**ЗАКЉУЧНА ОЦЕНА**
Опис односа према школским обавезама и сопственим правима и обавезама може да се изрази речима:	**Опис понашања према другим ученицима, запосленима и имовини може да се изрази речима:**	**ОПИСНА ЗАКЉУЧНА ОЦЕНА (I РАЗРЕД)**
У ПОТПУНОСТИ извршава обавезе у школи.	Представља позитиван **ПРИМЕР** другима својим односом;	ПРИМЕРНО
УГЛАВНОМ извршава обавезе у школи.	Има НАЈЧЕШЋЕ **коректан** однос;	ВРЛО ДОБРО
ДЕЛИМИЧНО извршава обавезе у школи.	ПОНЕКАД се **непримерено** односи;	ДОБРО
УГЛАВНОМ **не извршава** обавезе.	ЧЕСТО има **непримерен**.	ЗАДОВОЉАВАЈУЋЕ
Не извршава обавезе у школи.	НАЈЧЕШЋЕ има **непримерен** однос.	НЕЗАДОВОЉАВАЈУЋЕ

КРИТЕРИЈУМИ ЗА УТВРЂИВАЊЕ БРОЈЧАНЕ ОЦЕНЕ (од II до VIII)	**ЗАКЉУЧНА ОЦЕНА БРОЈЧАНА ОЦЕНА (од II до VIII)**
-Истиче се у извршавању школских обавеза које се односе на наставу и друге облике рада и испуњава их у потпуности и правовремено; -поштује правила понашања и мере безбедности; -представља позитиван пример за угледање, истиче се у развоју и неговању атмосфере другарства и конструктивног решавања конфликата у вршњачкој популацији; -Своје ставове брани аргументовано водећи рачуна о осећањима других и усвојеним правилима понашања; -Својим понашањем и иницијативама које покреће, промовише позитивне вредности, толеранцију, хуманост, солидарност и одговорност према себи, другима и окружењу - с поштовањем и уважавањем се односи према запосленима у школи и у другим организацијама; - поштује школску имовину и имовину других; -Има активан однос према очувању и заштити животне средине.	Примерно **5**
-углавном извршава и испуњава школске обавезе које се односе на наставу и друге облике рада; -углавном поштује правила понашања и мере безбедности; -има коректан однос према другим ученицима; -прихвата и примењује правила у неговању атмосфере другарства и конструктивног решавања конфликата у вршњачкој популацији; - својим понашањем и иницијативама подржава и промовише позитивне вредности, толеранцију, хуманост, солидарност и одговорност према себи, другима и окружењу; -има коректан однос према запосленима у школи и у другим организацијама; -преузима одговорност за своје поступке и коригује своје понашање након опомене или изречене васпитне мере;	Врло добро **4**

- има коректан однос према школској имовини и имовини других; - чува животну средину.	
-повремено постоје ситуације када га је потребно опомињати на извршавање школских обавеза које се односе на наставу и друге облике рада; -Делимично поштује правила понашања и мере безбедности; -Повремено постоје ситуације када га је потребно опомињати на обавезност коректног понашања према ученицима; -повремено постоје ситуацјие када га је потребно опомињати на правила у неговању атмосфере другарства и конструктивног решавања конфиката у вршњачкој популацији; -бранећи своје ставове не води довољно рачуна о усвојеним правилима понашања и осећањима других; -својим понашањем и иницијативама повремено подржава и промовише позитивне вредности, толеранцију, хуманост, солидарност и одговорност према себи, другима и окружењу; -нема увек коректан однос према запосленима у школи и у другим организацијама; -прихвата одговорност за своје понашање и коригује га у појачаном васпитном раду, али понавља поступке за које је већ упозорен; -повремено показује немар према школској имовини и имовини других; -повремено показује немар према животној средини.	Добро **3**
-учестало га је потребно опомињати на извршавање школских обавеза које се односе на наставу и друге облике рада; -минимално поштује правила понашања и мере безбедности; -учестало га је потребно опомињати на обавезност коректног понашања према ученицима, при чему углавном изостаје корекција понашања; -учестало га је потребно опомињати на правила у неговању атмосфере другарства и конструктивног решавања конфликата у вршњачкој популацији, при чему углавном изостаје корекција понашања; -бранећи своје ставове не води рачуна о усвојеним правилима понашања и осећањима других; -својим понашањем и иницијативама ретко подржава и промовише позитивне вредности, толеранцију, хуманост, солидарност и одговорност према себи, другима и окружењу; -не поштује и не уважава запослене у школи и у другим организацијама; -тешко прихвата одговорност за своје понашање и понавља понашања за која му је изречена васпитна и/или васпитно-дисциплинска мера; -не чува школску имовину и имовину других; -показује немар према очувању животне средине.	Задовољавајуће **2**
– и поред опомена и појачаног васпитног рада не извршава школске обавезе које се односе на наставу и друге облике рада; – не поштује правила понашања и не придржава се мера безбедности; – и поред опомена учестало крши правила коректног понашања према ученицима, при чему изостаје корекција понашања; – и поред опомена учестало крши правила у неговању атмосфере другарства и конструктивног решавања конфликата у вршњачкој популацији, при чему изостаје корекција понашања; – не поштује личност других ученика и према њима се понаша нетолерантно, угрожавајући и повређујући права и осећања других; – својим понашањем и иницијативама не подржава и не промовише позитивне вредности, толеранцију, хуманост, солидарност и одговорност према себи, другима и окружењу; – угрожава и повређује права запослених у школи и у другим организацијама; – не прихвата одговорност за своје понашање и не поправља своје понашање након појачаног васпитног рада; – показује деструктивно понашање према школској имовини и имовини других; – показује деструктивно понашање према животној средини	Незадовољавајуће **1**

На оцену из владања у току школске године утиче редовност похађања наставе од стране ученика, као и изречене васпитне и васпитно-дисциплинске мере.

Ученик који неоправдано изостаје са наставе у току школске године, а на основу редовног праћења и обавештавања родитеља, оцењује се појединачном оценом из владања:

1) врло добро (4) када неоправдано изостане са 8 часова;

2) добро (3) када неоправдано изостане са највише 15 часова;

3) задовољавајуће (2) када неоправдано изостане са највише 25 часова;

4) незадовољавајуће (1) када неоправдано изостане са 26 и више часова.

Оцене дате на основу става 5. овог члана сматрају се појединачним оценама и саставни су део закључне оцене из владања.

Оцена из владања дата на основу нередовног похађања наставе од стране ученика повлачи изрицање васпитне и васпитно-дисциплинске мере..

Оцена из владања у току школске године је и појединачна оцена дата на основу изречене васпитне и васпитно-дисциплинске мере и то:

– укор одељенског старешине – врло добро (4);

– укор одељенског већа – добро (3);

– укор директора – задовољавајуће (2);

– укор наставничког већа – незадовољавајуће (1).

Начин и поступак конкретизације остваривања образовних стандарда/циљева учења у плановима ОВ рада наставника

	Циљеви учења	**Образовни стандарди**	**Исходи образовних постигнућа**	**Начин остваривања образовних стандарда/исхода/циљева учења**							**Начин провере остварености образовних стандарда/ исхода/циљева учења**
				Садржаји	Фонд часова	Облици рада	Методе рада	Наставна средства	Активности	Корелација	
Школски програм	Циљеви предмета по разреду	Листе стандарада за крај првог циклуса и крај основног образовања	Исходи које ученик треба да усвоји	Наставне теме	Годишњи број часова по разреду и предмету	Списак облика рада ...	Списак метода наставног рада ...	Списак настав. средстава ...	Списак активности ...	Листа повезаних предмета	Списак облика и начина провере остварености циљева/стандарада које је могуће остварити
Годишњи план наставника	Циљеви по разреду и по темама	Листа стандарда по разреду	Листа исхода образовних постигнућа по предметима	Наставне теме	Структура часова по темама	по темама	по темама	по темама	по темама	Повезане теме међу предметима	Планирани начини провере по темама
Оперативни план наставника	Циљеви на којима ће се највише радити током месеца	стандарди на којима ће се највише радити током месеца	Исходи на којима ће се највише радити током месеца	Садржаји /наставне јединице по темама	Тип часа по наст. једин.	по наст. једин.	по наст. једин.	по наст. једин.	по наст. једин.	Повезани међупредм садржаји	Начин провере остварености циљева/стандарада на којима се ради током месеца
Припрема наставника за час	циљеви часа	стандард на којем ће се највише ради на часу	Исходи које ученик треба да усвоји на часу	садржаји који се остварују на часу	Тип часа	...који се прмењују на часу	...које се примењују на часу	...која се користе на часу	на часу	Међупред. повезаност на часу	Начин провере остварености циља часа

Примери активности наставника на часу

Делови часа	Активности наставника
УВОДНИ ДЕО	• **проверава претходно научено** ▪ **даје упутства** о ономе што тек треба научити ▪ **припрема** услове за учење и **организује** процес учења, ▪ **повезује** нова знања са предзнањима и искуствима деце, ▪ ствара **проблемску ситуацију**, ▪ организује ученике **у групе** ▪ **дели** ученицима **улоге** у процесу учења ▪ **дели** материјал, задатке ▪ ствара услове за **креативан,** односно **истраживачки рад** ученика
ГЛАВНИ ДЕО	• истиче **циљ часа** ▪ **објашњава** наставни садржај, смисао учења ▪ објашњава повезаност наставног садржаја са **садржајима осталих предмета,** ▪ **повезује** наставни садржај са **примерима из живота,** ▪ **демонстрира** тј. практично показује моделе (обрасце), изводи активност пред ученицима, ▪ **издваја битно од небитног,** ▪ прецизно и тачно **дефинише појмове** и хијерархијски их уређује, ▪ **демонстрира на табли** хватање бележака и исписивање кључних информација, ▪ поступно поставља све **сложеније задатке** ▪ упућује на коришћење различитих **извора знања**, ▪ омогућава ученицима да **вежбају/понављају** по задатом обрасцу, ▪ **прати активност** ученика у току рада, ▪ **проверава** да ли ученици разумеју оно што се излаже уз корекцију грешака, ▪ **подстиче** ученике да постављају питања, ▪ **дискутује са ученицима**, додаје нове податке, поставља нова питања, ▪ **прилагођава тежину задатка** према индивидуалним могућностима ученика, ▪ **прилагођава темпо рада** према индивидуалним могућностима ученика, ▪ **прилагођава материјал** према индивидуалним могућностима ученика, ▪ **помаже** у одређивању потребног материјала и избору приступа у решавању проблема, ▪ **подстиче климу** опуштености и уважавања свих идеја уздржавањем од критика и фаворизовања неких идеја, ▪ **мотивише** ученике да користе своја знања и умења у процесу учења, ▪ **похваљује** напредак ученика ▪ **подстиче** ученике да **траже помоћ** и појашњење једни од других, ▪ подстиче **дијалог**, размену и расправу, ▪ подстиче ученике да уочавају, дефинишу и прецизирају **проблем,** ▪ подстиче ученике да **дају идеје** за решавање проблема, планирају ...да изводе закључке, ▪ подстиче ученике да **презентују** и објашњавају решавање проблема, ▪ подстиче **самосталност** у раду ученика, ▪ подстиче самостално **учење из уџбеника**, ▪ правовремено и адекватно реагује на међусобно **неуважавање** ученика, ▪ успоставља и одржава **дисциплину** у складу са договореним правилима.
ЗАВРШНИ ДЕО	▪ **проверава** научено, и оствареност циља часа, ▪ подстиче **самооцењивање** и **међусобно оцењивање** ученика ▪ оцењује тачност репродукције, ▪ даје потпуну и разумљиву **повратну информацију** о раду, ▪ **похваљује** напредак ученика, ▪ **задаје** оно што још треба да се научи, увежба, ▪ упућује на коришћење различитих **извора знања**, ▪ упућује ученике како да **планирају учење** ▪ учи ученике да постављају себи **циљеве у учењу**

Програми обавезних и изборних предмета по разредима, са начинима и поступцима за њихово остваривање налазе се у следећим правилницима:

Први разред	**Правилник о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања** (*10/2017-1, 12/2018-1, 15/2018-1, 18/2018-1, 1/2019-18, 2/2020-1, 16/2022-1, 1/2023-79 (исправка), 13/2023-455, 14/2023-383, 11/2024-1, 1/2026-157*)
Други разред	**Правилник о програму наставе и учења за други разред основног образовања и васпитања** (*16/2018-47, 3/2019-1, 5/2021-1, 13/2023-457*)
Трећи разред	**Правилник о програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања** (*5/2019-6, 1/2020-1, 6/2020-1, 7/2022-1, 13/2023-457)*
Четврти разред	**Правилник о програму наставе и учења за четврти разред основног образовања и васпитања** (*11/2019-1, 6/2020-20, 7/2021-671, 1/2023-1, 13/2023-458)*
Пети разред	**Правилник о плану наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања** (*15/2018-77, 18/2018-1, 3/2019-83, 3/2020-3, 6/2020-94, 17/2021-1, 16/2022-1, 13/2023-458, 14/2023-384, 3/2024-1, 6/2025-7, 1/2026-219)*
Шести разред	**Правилник о плану наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања** (*15/2018-77, 18/2018-1, 3/2019-83, 3/2020-3, 6/2020-94, 17/2021-1, 16/2022-1, 13/2023-458, 14/2023-384, 3/2024-1, 6/2025-7, 1/2026-219)*
Седми разред	**Правилник о програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања** (*5/2019-61, 1/2020-60, 6/2020-99, 8/2020-597, 5/2021-4, 17/2021-42, 16/2022-2, 13/2023-460, 14/2023-399, 6/2025-22)*
Осми разред	**Правилник о програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања** (*11/2019-61, 2/2020-6, 6/2020-118, 5/2021-8, 17/2021-58, 16/2022-2, 13/2023-470, 14/2023-407, 4/2024-1, 6/2025-38)*

ПРВИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ФОНД ЧАСОВА У ПРВОМ ЦИКЛУСУ

Ред. број	А. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Српски језик	5	180	5	180	5	180	5	180
2.	Страни језик (енглески језик)	2	72	2	72	2	72	2	72
3.	Математика	5	180	5	180	5	180	5	180
4.	Свет око нас	2	72	2	72	–	–	–	–
5.	Природа и друштво	–	–	–	–	2	72	2	72
6.	Ликовна култура	1	36	2	72	2	72	2	72
7.	Музичка култура	1	36	1	36	1	36	1	36
8.	Физичко и здравствено васпитање	3	108	3	108	3	108	3	108
9.	Дигитални свет	1	36	1	36	1	36	1	36
У К У П Н О: А		20	720	21	756	21	756	21	756
Ред. број	Б. ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ								
1.	Верска настава/Грађанско васпитање[1]	1	36	1	36	1	36	1	36
2.	Матерњи језик/говор са елементима националне културе[2]	2	72	2	72	2	72	2	72
3.	Српски као страни језик[5]	2	72	2	72	2	72	2	72
У К У П Н О: Б		1-3*	36-108*	1-3*	36-108*	1-3*	36-108*	1-3*	36-108*
У К У П Н О: А + Б		21-23*	756-828*	22-24*	792-864*	22-25*	792-900*	22-25*	792-900*

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни наставни предмети, изборни програми и активности

Ред. број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	**год.**	**нед.**	**год.**	**нед.**	**год.**	**нед.**	**год.**
1.	Редовна настава	21–23*	756–828*	22–24*	792–864*	22–25*	792–900*	22–25*	792–900*
3.	Допунска настава	1	36	1	36	1	36	1	36
4.	Додатна настава					1	36	1	36
5.	Настава у природи**	7–10 дана годишње		7–10 дана годишње		7–10 дана годишње		7–10 дана годишње	

Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	**год.**	**нед.**	**год.**	**нед.**	**год.**	**нед.**	**год.**
1.	Час одељењског старешине	1	36	1	36	1	36	1	36
2.	Ваннаставне активности[3]	1–2	36–72	1–2	36–72	1–2	36–72	1–2	36–72
3.	Екскурзија	1–3 дана годишње		1–3 дана годишње		1–3 дана годишње		1–3 дана годишње	

[1]Ученик бира један од понуђених изборних програма.

[2]Ученик припадник националне мањине који слуша наставу на српском језику може да изабере овај програм али није у обавези.

[3] Ученик који је страни држављанин може да изабере овај програм али није у обавези. Програм наставе и учења Српског као страног језика остварује се у складу са Правилником о програму наставе и учења за предмет Српски као страни језик („Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 11/19).

[4] Школа реализује ваннаставне активности у области науке, технике, културе, уметности, медија и спорта.

** Настава у природи организује се у складу са одговарајућим правилником.*

ПРВИ РАЗРЕД

Ред. број	. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Српски језик	5	180
2.	Енглески језик	2	72
3.	Математика	5	180
4.	Свет око нас	2	72
5.	Ликовна култура	1	36
6.	Музичка култура	1	36
7.	Физичко и здравствено васпитање	3	108
8.	Дигитални свет	1	36
	УКУПНО	20	720
Ред. број	ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ		
1	Верска настава/Грађанско васпитање[3]	1	36
	УКУПНО	1	36
У К У П Н О:		21	756

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни наставни предмети, изборни програми и активности

Ред. број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО- ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД	
		нед.	**год.**
1.	Редовна настава	20	720
3.	Допунска настава	1	36
4.	Додатна настава		
5.	Настава у природи**	7–10 дана годишње	

Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД	
		нед.	**год.**
1.	Час одељењског старешине	1	36
2.	Ваннаставне активности2	1–2	36–72
3.	Екскурзија	1–3 дана годишње	

1Пројектна настава је обавезна за све ученике.

2Школа реализује ваннаставне активности у области науке, технике, културе, уметности, медија и спорта.

** Настава у природи организује се у складу са одговарајућим правилником.*

ПРВИ РАЗРЕД

Назив предмета	**СРПСКИ ЈЕЗИК**
Циљ	Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.
Разред	Први
Годишњи фонд часова	180 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– разликује изговорени глас и написано слово; изговорене и написане речи и реченице; – влада основном техником читања и писања ћириличког текста; – разуме оно што прочита; – активно слуша и разуме садржај књижевноуметничког текста који му се чита; – препозна песму, причу и драмски текст; – одреди главни догађај, време (редослед догађаја) и место дешавања у вези са прочитаним текстом; – уочи ликове и прави разлику између њихових позитивних и негативних особина; – изрази своје мишљење о понашању ликова у књижевном делу; – препозна загонетку и разуме њено значење; – препозна басну и разуме њено значење; – разликује слово, реч и реченицу; – правилно изговори и напише кратку и потпуну реченицу једноставне структуре са одговарајућом интонацијом, односно интерпункцијским знаком на крају; – правилно употреби велико слово; – учтиво учествује у вођеном и слободном разговору; – обликује усмену поруку служећи се одговарајућим речима; – усмено препричава; усмено прича према слици/сликама и о доживљајима; – усмено описује ствари из непосредног окружења; – бира и користи одговарајуће речи у говору; на правилан начин користи нове речи у	Почетно читање и писање	Глас и слово; штампана и писана слова ћириличког писма. Речи и реченице као говорне и писане целине. Текстови засићени словима која се обрађују/текстови предвиђени за глобално читање. Све врсте текстова који су написани штампаним или писаним словима Језичке игре. Аналитичко-синтетичка вежбања; лексичка и синтаксичка вежбања; моторичке вежбе. Писање (преписивање, самостално писање и диктат). Читање (шчитавање/глобално читање, гласно и тихо читање); питања којима се проверава разумевање прочитаног. Изговор и писање гласова који ученицима причињавају тешкоће (нпр. ђ, ћ; џ, ч; ј, љ).
	Књижевност	**ШКОЛСКА ЛЕКТИРА** **Поезија** Народна песма, *Ја сам чудо видео* Јован Јовановић Змај, *Зимска песма* Војислав Илић, *Пролетња зора*/Воја Царић, *Пролеће*/Мира Алечковић, *Ветар сејач* Десанка Максимовић, *Првак*; *Хвалисави зечеви*/*У гостима*/*Ливадско звонце* Гвидо Тартаља, *Китова беба*/*Мрави*/*Постеља за зеку* Бранко Ћопић, *Јежева кућица* (читање у наставцима) Душан Радовић, *Јесења песма*/*Срећна Нова година* Љубивоје Ршумовић, *Ау што је школа згодна*; *Дете*/*Деца су украс света* Стеван Раичковић, *Цртанка*/Бранислав Лазаревић, *Сликар* Перо Зубац, *Добар друг ти вреди више* Драгомир Ђорђевић, *Није лако бити дете*

свакодневном говору; – напамет говори краће књижевне текстове; – учествује у сценском извођењу текста; – пажљиво и културно слуша саговорнике; – слуша, разуме и парафразира поруку; – слуша интерпретативно читање и казивање књижевних текстова ради разумевања и доживљавања; – примењује основна правописна правила; – пише читко и уредно; – писмено одговара на постављена питања; – спаја више реченица у краћу целину; – пише реченице по диктату примењујући основна правописна правила; – гласно чита, правилно и са разумевањем; – тихо чита (*у себи*) са разумевањем прочитаног; – пронађе информације експлицитно изнете у тексту.		**Проза** Народна прича, *Свети Сава и ђаци* Народна прича, *Деда и репа /Голуб и пчела* Народна басна, *Лисица и гавран* Доситеј Обрадовић, *Два јарца*; *Две козе* Лав Николајевич Толстој, *Два друга* Драган Лукић, *Јоца вози тролејбус*/Игор Коларов, *Дум-дум Оливер и његов бубањ* Ђуро Дамјановић, *Дан кад је јутро било слово*/Весна Ћоровић Бутрић, *Ноћни ћошак* Избор из народних и ауторских загонетки (Десанка Максимовић, *Загонетке лаке за прваке ђаке, Загонетке* Григора Витеза и Бране Цветковића) **Драмски текстови** Гвидо Тартаља, *Зна он унапред* Душан Радовић, *Тужибаба* Александар Поповић, *Неће увек да буде први* Бора Ољачић, *Први дан у школи* **Популарни и информативни текстови** Избор из илустрованих енциклопедија и часописа за децу о значајним личностима српског језика, књижевности и културе (Свети Сава, Вук Стефановић Караџић, знаменита завичајна личност и др.); Милан Шипка: *Буквар* **ДОМАЋА ЛЕКТИРА** *Јован Јовановић Змај,* Песме за децу (избор) Избор из басни и сликовница за децу **Књижевни појмови:** – песма; – прича; – догађај; место и време збивања; – књижевни лик – изглед, основне особине и поступци; – драмски текст за децу; – шаљива песма; – басна; – загонетка.
	ЈЕЗИК **Граматика, правопис и ортоепија**	Реченица; реч; слово. Улога гласа/слова у разликовању значења изговорене односно написане речи. Реченице као обавештење, питање и заповест. Велико слово на почетку реченице, у писању личних имена и презимена, имена насеља (једночланих) и назива места и улице у којој ученик живи, као и назив школе коју похађа. Правилно потписивање (име, па презиме). Тачка на крају реченице; место и функција упитника и узвичника у

			реченици.
	Језичка култура	**Говорење**	Вођени и слободни разговор. Говорни предлошци. Усмена порука. Причање, препричавање и описивање. Казивање књижевног текста. Драмски, драматизовани текстови, сценска импровизација. Сценско извођење текста (драмско и луткарско). Богаћење речника: лексичке и синтаксичке вежбе. Разговорне, ситуационе и језичке игре.
		Слушање	Стварне и симулиране ситуације. Слушна порука. Аудио-визуелни записи. Игре за развијање слушне пажње.
		Писање	Питања о сопственом искуству, бићима, предметима, појавама, сликама, о књижевном и некњижевном тексту. Писана порука. Краћа текстуална целина: о сопственом искуству, о доживљају, о сликама, поводом књижевног текста. Реченице/кратак текст погодан за диктирање.
		Читање	Књижевни текстови. Текстови са практичном наменом: позивница, упутство, списак за куповину и др. Нелинеарни текстови: текст у табели, распоред часова, стрип, улазница и др. Информативни текстови: 1. уџбенички: Милан Шипка, *Буквар*; текстови о знаменитим личностима српске културе; 2. вануџбенички: о правилима учтивог понашања (бонтон); о месту у којем ученици живе; о животињама итд.

Кључни појмови: почетно читање и писање, књижевност, језик и језичка култура.

Назив предмета	**СТРАНИ ЈЕЗИК**
Циљ	**Циљ** учења страног језика у основном образовању и васпитању је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену и писану комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.
Разред	Први
Годишњи фонд часова	72 часа

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– поздрави и отпоздрави, примењујући најједноставнија језичка средства; – представи себе и другог; – разуме јасно постављена једноставна питања личне природе и одговара на њих; – разуме кратка и једноставна упутства и налоге и реагује на њих; – даје кратка и једноставна упутства и налоге; – разуме позив и реагује на њега; – упути позив на заједничку активност; – разуме кратке и једноставне молбе и реагује на њих; – упути кратке и једноставне молбе; – искаже и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин; – разуме једноставно исказане честитке и одговара на њих; – упути једноставне честитке; – препозна и именује жива бића, предмете и места из непосредног окружења; – разуме једноставне описе живих бића, предмета и места; – опише жива бића, предмете и места користећи једноставна језичка средства; – разуме свакодневне	**Поздрављање**	**Језичке активности** **у комуникативним ситуацијама** Реаговање на усмени импулс саговорника (наставника, вршњака, и слично); успостављање контакта при сусрету. **Садржаји** *Hi! Hello. Good morning/afternoon/evening/night. How are you? I'm fine, thank you, and you? Goodbye.* *Bye. See you (later/tomorrow). Have a nice day/weekend! Thanks, same to you!* **(Интер)културни садржаји:** Формално и неформално поздрављање; устаљена правила учтивости.
	Представљање себе и других; давање основних информација о себи; давање и тражење основних информација о другима	**Језичке активности** **у комуникативним ситуацијама** Слушање кратких и једноставних текстова у којима се неко представља; представљање себе и других особа, присутних и одсутних. **Садржаји** *My name's Maria/I'm Maria. What's your name? This is my friend. His name's/name is Marko. Maria,* *this is Barbara. Barbara, this is Maria. This is Miss Ivona. She's my teacher. That is Mr Jones. He's* *your teacher. How old are you? I'm seven. He's ten. Who's this/that? It's my father. Is Tom your* *brother/friend? Yes, he is/No, he isn't. Is Jane your sister/friend? Yes, she is/No, she isn't. Who's in* *the picture? It's my sister. Her name's Susan.* Личне заменице у функцији субјекта – *I, you …* Присвојни придеви – *my, your…* Показне заменице – *this, that* Глагол *to be – the Present Simple Tense* Питања са *Who /How (old)* Основни бројеви (1–10) **(Интер)културни садржаји:** Препознавање најосновнијих сличности и разлика у начину упознавања и представљања у нашој земљи и земљама енглеског говорног подручја.
	Разумевање и давање једноставних упутстава и налога	**Језичке активности** **у комуникативним ситуацијама** Слушање налога и упутстава и реаговање на њих; давање кратких и једноставних упутстава (комуникација у учионици – упутства и налози које размењују учесници у наставном процесу, упутства за игру и слично).

исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и реагује на њих; – изрази основне потребе, осете и осећања кратким и једноставним језичким средствима; – разуме једноставна обавештења о положају у простору и реагује на њих; – тражи и пружи кратка и једноставна обавештења о положају у простору; – разуме једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање и реагује на њих; – тражи и даје једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање; -разуме једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања и реагује на њих; - тражи мишљење и изражава допадање/недопадање једноставним језичким средствима.		**Садржаји** *Let's start. Quiet, please. Listen to me! Look! Look at me/the picture! Sit down. Stand up. Turn around.* *Jump. Say hello/goodbye to your friend. Open/Close your books/notebooks. Put down your* *pencils. Pick up the rubber. Wash your hands. Open the window, please. Come in. Come* *here/to the board. Give me your book, please. Don't do that. Listen and* *say/sing/do/number/match/draw/repeat… Cut out/stick/touch/point to... Colour the door yellow.* *Count from … to …. My turn now. Hurry up! Quick! Watch out! I understand/I don't understand. I'm* *finished.* Императив **(Интер)културни садржаји:** Поштовање основних норми учтивости; дечје песме одговарајућег садржаја.
	Позив и реаговање на позив за учешће у заједничкој активности	**Језичке активности** **у комуникативним ситуацијама** Слушање кратких једноставних позива на заједничку активност и реаговање на њих (позив на рођендан, игру, дружење...); упућивање и прихватање/одбијање позива на заједничку активност, уз коришћење најједноставнијих израза. **Садржаји** *Let's play football/the memory game/go to the park/sing. Come and play with me! Come to my birthday* *party. Cool! Super! Great! OK. All right. Sorry, I can't.* Императив **(Интер)културни садржаји:** Прикладно прихватање и одбијање позива; прослава рођендана, игре, забава и разонода.
	Исказивање молбе, захвалности и извињења	**Језичке активности** **у комуникативним ситуацијама** Слушање једноставних исказа којима се тражи помоћ, услуга или обавештење; давање једноставног, усменог одговора на исказану молбу; изражавање и прихватање молби, захвалности и извињења. **Садржаји** *Can I have an apple, please? Yes, here you are. Thank you/Thank you, Maria/Thanks. You're* *welcome. No, sorry/Not now/No, you can't. Can you help me, please? Can/May I have some water,* *please? Can/May I go to the toilet/go out/come in? Excuse me, Teacher, …? I can't see. Can you* *move, please? Sorry, can you repeat that, please? I'm sorry I'm late. It's OK. No problem.* Модални глаголи за изражавање молбе – *can*/*may* **(Интер)културни садржаји:** Правила учтиве комуникације.
	Честитање	**Језичке активности** **у комуникативним ситуацијама** Слушање кратких и једноставних устаљених израза којима се честита празник, рођендан; реаговање на упућену честитку и упућивање кратких пригодних честитки.

		Садржаји *Happy birthday to you! Merry Christmas! Happy New Year! Happy Easter! Thanks, same to you!* **(Интер)културни садржаји:** Најзначајнији празници и начин обележавања/прославе и честитања; пригодне дечје песме и игре.
	Описивање живих бића, предмета, места и појава	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање краћих једноставних описа живих бића, предмета и места у којима се појављују информације о спољном изгледу, појавним облицима, димензијама и осталим најједноставнијим карактеристикама; давање кратких усмених описа живих бића, предмета и места. **Садржаји** *It's a/an… It's short/long/small/big/blue… It's a blue ruler. I can see one red apple and two yellow* *bananas/three blue and four orange balloons. Here's a crayon. What colour is it? It's blue/The crayon is* *blue.* Глаголи *have got, to be* за давање описа Правилна множина именица: *book – books, apple – apples…* Модални глагол *can* уз глагол *see* **(Интер)културни садржаји:** Дечје песме и приче одговарајућег садржаја.
	Исказивање потреба, осета и осећања	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање исказа у вези са потребама, осетима, осећањима; саопштавање својих потреба, осета и осећања и (емпатично) реаговање на туђа. **Садржаји** *I'm thirsty/hungry. Here's a sandwich for you. Do you want some water? Yes, please. No, thank you.* *Are you happy/sad/hot/cold?* *The Present Simple Tense (be, want)* Модални глагол *can* за изражавање предлога **(Интер)културни садржаји:** Правила учтиве комуникације.
	Исказивање положаја у простору	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање кратких текстова у којима се на једноставан начин описује положај у простору; усмено тражење и давање информација о положају у простору. **Садржаји** *Where's my dad? Is he in the bedroom? No, he's in the bathroom.* *Where's your dog? It's in the garden.* *Where's my bag? It's on the chair. Where's the toilet? It's here/over there.* Прилози и предлози за изражавање положаја и просторних односа – *here, there, in, on* Питања са *Where* **(Интер)културни садржаји:** Култура становања: село, град.
	Изражавање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање кратких текстова с једноставним исказима за изражавање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања и реаговање на њих; усмено исказивање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања. **Садржаји**

		This is my ball. Is that your bike? I've got a dog. Have you got a pet? He/She's got two brothers. Who's got a/an...? Присвојни придеви *my, your…* *Have got* за изражавање припадања/поседовања **(Интер)културни садржаји:** Породица, пријатељи, кућни љубимци, играчке.
	Изражавање допадања/недопадања	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање кратких текстова с једноставним исказима за изражавање допадања/недопадања и реаговање на њих; усмено исказивање слагања/неслагања, допадања/недопадања **Садржаји** *Do you like ice cream? Yes, I do/No, I don't. I like apples and oranges. I don't like milk or cheese. Do you like games?* *The Present Simple Tense* глагола *like* **(Интер)културни садржаји:** Храна и пиће.

Кључни појмови: комуникација, рано учење, језичка активност, језичке компетенције и интеркултуралност.

Назив предмета	**МАТЕМАТИКА**
Циљ	**Циљ** учења предмета *математика* је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.
Разред	Први
Годишњи фонд часова	180 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА		САДРЖАЈИ
-одреди међусобни положај предмета и бића и њихов положај у односу на тло; -упореди предмете и бића по величини; -уочи и именује геометријске облике предмета из непосредне околине; -именује геометријска тела и фигуре; -групише предмете и бића са заједничким својством; -сложи/разложи фигуру која се састоји од познатих облика; -разликује: криву, праву, изломљену, затворену и отворену линију; -црта праву линију и дуж помоћу лењира; --броји унапред и уназад и са прескоком; -прочита, запише, упореди и уреди бројеве прве стотине и прикаже их на бројевној правој; -користи редне бројеве; -разликује парне и непарне бројеве, одреди највећи и најмањи број, претходника и следбеника; -користи појмове: сабирак, збир, умањеник, умањилац, разлика, -сабира и одузима два једноцифрена броја не записујући поступак; -сабира и одузима до 100 без прелаза преко десетице; - растави број на сабирке и примени замену места и здруживање сабирака ради лакшег рачунања; -реши текстуални задатак са једном операцијом; -разликује новчане апоене до 100 динара и упореди њихову вредност; -уочи правило и одреди следећи члан започетог низа; -прочитаи користи податке са једноставнијег стубичног и сликовног дијаграма или табеле; - измери дужину задатом, нестандарном јединицома мере; -преслика тачке и фигуре у квадратној мрежи на основу задатог упутства.	**Геометрија**	Положај, величина и облик предмета	Просторне релације. Величина предмета и бића. Геометријска тела: лопта, коцка, квадар, ваљак, пирамида и купа. Геометријске фигуре: круг, правоугаоник, квадрат и троугао.
		Линије	Права, крива и изломљена линија. Затворена и отворена линија. Тачка и линија. Дуж.
	Бројеви		Бројање, писање и читање бројева. Приказивање бројева помоћу тачака на бројевној правој. Упоређивање бројева. Редни бројеви. Сабирање и одузимање бројева у оквиру 20 и приказивање на бројевној правој. Сабирање и одузимање бројева до 100 без прелаза преко десетице и приказивање на бројевној правој. Својства сабирања. Откривање непознатог броја у једнакостима с једном операцијом. Динар, кованице и новчанице до 100 динара.
	Мерење и мере		Мерење дужине нестандардним јединицама мере.

Кључни појмови: односи у простору, геометријски облици, број, сабирање и одузимање и мерење.

Назив предмета	**СВЕТ ОКО НАС**
Циљ	**Циљ** учења предмета *свет око нас* јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.
Разред	Први
Годишњи фонд часова	72 часа

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА		САДРЖАЈИ
- препозна и искаже радост, страх, тугу и бес уважавајући себе и друге; - правовремено и примерено ситуацији искаже своје основне животне потребе за храном, водом и одласком у тоалет; - се понаша тако да уважава различитости својих вршњака и других људи; - придржава се договорених правила понашања у школи и прихвата последице ако их прекрши; - сарађује са вршњацима у заједничким активностима; - одржава личну хигијену и адекватно се одева у циљу очувања здравља; - чува своју, школску и имовину других; - прати инструкције одраслих у опасним ситуацијама: поплава, земљотрес, пожар; - својим речима опише пример неке опасне ситуације из свог непосредног окружења; - примењује правила безбедног понашања на путу од куће до школе приликом кретања улицом са и без тротоара и преласка улице; - снађе се у простору помоћу просторних одредница: напред- назад, лево-десно, горе-доле и карактеристичних објеката; - одреди време својих активности помоћу временских одредница: делови дана, обданица и ноћ, дани у недељи, пре, сада, после, јуче, данас, сутра, прекјуче, прекосутра; - посматрањем и опипавањем предмета одреди својства материјала: тврдо-меко, провидно-непровидно, храпаво-глатко; - учествује у извођењу једноставних огледа којима испитује природне феномене; - разликује природу од производа људског рада на примерима из непосредног окружења;	**Непосредно окружење**	Ја и други	Основна осећања (радост, страх, туга и бес). Основне животне потребе (дисање, храна, вода, спавање и потреба за тоалетом). Сличности и разлике по полу, старости, способностима и интересовањима.
		Породични дом, школа	Групе људи: породица, школска заједница, разред, одељење, суседи. Права и обавезе чланова група. Правила понашања појединаца и групе. Празници: породични, школски.
		Здравље и безбедност	Здрав начин живота: становање, одевање, исхрана, лична хигијена, рад, одмор. Безбедно понашање у саобраћају на путу од куће до школе (кретање улицом са и без тротоара, прелажење преко улице, безбедно место за игру). Опасне ситуације по живот, здравље и околину, превенција и правилно понашање (у дому и школској средини, саобраћају, током природних непогода).
		Оријентација у простору и времену	Кретање и сналажење у простору у односу на просторне одреднице: напред-назад, лево-десно, горе-доле и карактеристичне објекте. Сналажење у времену у односу на временске одреднице: делови дана, обданица и ноћ, дани у недељи, пре, сада, после, јуче, данас, сутра, прекјуче, прекосутра.
		Човек ствара	Човек ради и ствара (материјали и средства за рад, производи људског рада). Материјали за израду предмета (дрво, камен, метал, стакло, гума, пластика, папир, тканина) и њихова својства (тврдо-меко, провидно-непровидно, храпаво- глатко).
		Разноврсност природе	Сунчева светлост и топлота. Основна својства ваздуха: провидност, мирис, кретање. Облици појављивања воде: потоци, реке, баре, језера, киша, снег. Облици појављивања воде у непосредном окружењу.

- препознаје облике појављивања воде у непосредном окружењу: потоци, реке, баре, језера; - препознаје изглед земљишта у непосредном окружењу: равница, брдо, планина; - идентификује биљке и животиње из непосредног окружења на основу њиховог спољашњег изгледа; - уочава разноврсност биљака и животиња на основу спољашњег изгледа; - препознаје главу, труп, руке и ноге као делове тела и њихову улогу у његовом свакодневном животу; - препознаје улогу чула вида, слуха, мириса, укуса и додира у његовом свакодневном функционисању и сазнавању окружења; - штеди воду и одлаже отпад на предвиђена места; - се понаша тако да не угрожава биљке и животиње у непосредном окружењу; - повезује резултате учења и рада са уложеним трудом.			Основна својства воде: укус, мирис, провидност, раствара поједине материјале. Изглед земљишта: равница, брдо, планина. Изглед земљишта у непосредном окружењу. Основна својства земљишта: боја, растреситост, влажност; Карактеристичне биљке и животиње у непосредном окружењу. Изглед и делови тела биљака. Изглед и делови тела животиња на примерима сисара, птица, риба, инсеката. Човеково тело – делови тела (глава, труп , руке и ноге) и чула (вида, слуха, укуса, мириса и додира). Значај воде, ваздуха, земљишта, сунчеве светлости и топлоте за живот биљака, животиња/човека. Одговоран однос човека према животној средини (штедња воде, одлагање отпада на предвиђена места, брига о биљкама и животињама).

Кључни појмови: оријентација, култура живљења и друштвена стварност у непосредном окружењу.

Назив предмета	**ЛИКОВНА КУЛТУРА**
Циљ	**Циљ** учења предмета *ликовна култура* је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.
Разред	Први
Годишњи фонд часова	36 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– опише, својим речима, визуелне карактеристике по којима препознаје облике и простор; – пореди своје утиске и утиске других о уметничким делима, изгледу објеката/предмета и облицима из природе и окружења; – одреди, самостално и у сарадњи са другима, положај облика у простору и у равни; – црта на различитим подлогама и форматима папира; – користи материјал и	**Ликовна култура и окружење**	**Простор.** Отворени и затворени простор, природа и простор који је човек обликовао. Карактеристичне визуелне одлике по којима се препознаје врста простора. Значај чувања споменика или значајних објеката у најближем окружењу. Значај уређења простора у коме ученик борави. **Уметничка занимања и продукти.** Сликар – слика, вајар – скулптура, фотограф – фотографија... Изглед употребних предмета које су дизајнирали уметници. **Установе културе** (биоскоп, музеј, галерија, позориште, библиотека…). Правила понашања и облачења у различитим установама културе, договорена правила понашања.
	Односи у видном пољу	**Облици.** Облици из природе, облици које је створио човек, правилни и неправилни облици. Својства облика (цело, део, велико, мало, високо, ниско, краће, дуже, уско, широко, светло, тамно, обојено, безбојно, једнобојно, шарено, меко, тврдо, глатко, храпаво, обло, рогљасто). **Положај облика у простору и у равни** (горе, доле, између, испод, у, на, испред, иза, усправно, положено, косо, лево, десно). **Кретање.** Покретни и непокретни облици. Кретање бића и машина. Смер кретања облика (налево, надесно, нагоре и надоле). Безбедност

прибор у складу са инструкцијама; – обликује једноставне фигуре од меког материјала; – одабере, самостално, начин спајања најмање два материјала; – преведе једноставне појмове и информације у ликовни рад; – изрази, материјалом и техником по избору, своје замисли, доживљаје, утиске, сећања и опажања; – преобликује, сам или у сарадњи са другима, употребне предмете мењајући им намену; – изрази познате појмове мимиком и покретом тела, без звука; – повеже одабрану установу културе са њеном наменом; – поштује договоре и правила понашања и облачења приликом посете установама културе.		у саобраћају – илузија величине покретних и непокретних објеката у односу на удаљеност од посматрача. **Светлост и сенка.** Природни и вештачки извори осветљења. Промена осветљености у току дана. Изглед облика и сенке у зависности од осветљења.
	Обликовање	**Материјал и прибор.** Поступци правилног и безбедног руковања и одржавања материјала, прибора и радне површине, значај одржавања хигијене и безбедног руковања прибором. **Обликовање скулптуре.** Обликовање меких материјала поступком додавања. Спајање разноврсних материјала. **Обликовање цртежа.** Врсте линија (отворена, затворена, права, крива, светла, тамна, широка, уска, дугачка, кратка, непрекинута, испрекидана, груба, нежна, спирална, таласаста, степенаста...). Изражајна својства линија у односу на материјал и прибор. **Обликовање слике.** Боја природних облика и боја облика које је створио човек. Изражајна својства боје у односу на материјал и прибор. **Преобликовање.** Предмети и материјал погодни за преобликовање (оштећени предмети, амбалажа, остаци тканина...). **Различите информације као мотивација за стваралачки рад.** Природа и непосредно окружење; машта и стварни догађаји; приче, песме и текстови из књига и часописа за децу и уџбеника, уметничка дела...
	Споразумевање	**Читање визуелних информација.** Илустрација у дечјим књигама и уџбеницима. Стрип. Цртани и анимирани филм – традиционално урађени (слободоручно обликовани или нацртани ликови) и савремени (урађени у апликативном програму). Прича у цртаном и анимираном филму. Изглед места и ликова. **Знак.** Графички знак (ноте, слова и цифре), гестовни и звучни знак. Лепо писање. Украсна слова. **Традиција.** Празници и украшавање. **Невербално изражавање.** Пантомима, игре, перформанс.

Кључни појмови: простор, облик и линија.

Назив предмета	**МУЗИЧКА КУЛТУРА**
Циљ	**Циљ** учења предмета *музичка култура* је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.
Разред	Први
Годишњи фонд часова	36 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– објасни својим речима утиске о слушаном делу, особине тона, доживљај прегласне музике и њеног утицаја на тело и зашто је тишина важна; – разликује одабране звукове и тонове, певање/свирање; хор/један певач/група певача; оркестар/један свирач/група свирача, боју	**Слушање музике**	Уметничка музика у цртаним и анимирани филмовима. Однос звук – лик, музика – радња. Композиције које илуструју различита осећања. Звук и тон (извори). Звуци тела (пулс, куцање срца, дисање...). Звуци из природе и окружења. Звучни знак (школско звоно, аутомобилска сирена...). Тон: боја (различити гласови и инструменти), трајање (кратак – дуг), јачина (гласан – тих), висина (висок – дубок).

различитих певачких гласова и инструмената и музичке изражајне елементе; – препозна музички почетак и крај и понављање теме или карактеристичног мотива у слушаном делу; – повезује музичко дело у односу на њему блиске ситуације, врсту гласа и боју инструмента са карактером дела; – поштује договорена правила понашања при слушању музике; – користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука; – изговара у ритму уз покрет бројалице; – пева по слуху песме различитог садржаја и расположења; – пева по слуху уз покрет народне песме, музичке игре; – примењује правилан начин певања и договорена правила понашања у групном певању и свирању; – свира по слуху звучне ономатопеје и илустрације, ритмичку пратњу уз бројалице и песме, једноставне аранжмане, свирачке деонице у музичким играма; – повезује почетне тонове песама-модела и једноставних наменских песама са бојама, ритам са графичким приказом; – објашњава својим речима доживљај свог и туђег извођења; – учествује у школским приредбама и манифестацијама; – направи дечје ритмичке инструменте; – ствара звучне ефекте, покрете уз музику, мању ритмичку целину помоћу различитих извора звука, ритмичку пратњу за бројалице, песме и музичке игре помоћу различитих извора звука, музичко питање и одговор на ритмичким удараљкама, једноставну мелодију на крађи задати текст; – изабере према литерарном садржају одговарајући музички садржај.		Тишина и одсуство звука. Композиције које илуструју различите боје људског гласа и инструмената. Музички дијалог (хор, глас и хор, глас и инструмент, два гласа, два инструмента, један свирач, група свирача,оркестар). Различити жанрови везани за ситуације значајне за ученике (празници, приредбе, свечаности, рођендани, венчања, новогодишње и божићне песме...). Музичка прича. Карактер дела и елементи музичке изражајности (условљеност). Музички бонтон. Музика и здравље. Носиоци звука (це-де плејер, ем пе 3 плејер, рачунар...).
	Извођење музике	Изговор бројалице у ритму уз покрет – пљескање, пуцкетање прстима, корачање, дланом о надланицу, ударом о клупу. Звучне ономатопеје и илустрације. Држање тела и дисање – правилан начин певања. Правилна дикција – изговарање брзалица и бројалица. Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера. Певање песама уз покрет – песме уз игру и народне песме. Певање модела и наменских песама и повезивање њихових почетних тонова уз боју (до-зелено, ре-браон, ми-жуто, фа-плаво и сол- црвено). Дечји ритмички инструменти и начиниа свирања на њима. Свирање по слуху пратње уз бројалице и песме – пулс, ритам, груписање удара. Певање и извођење музичких игара уз свирање на дечјим инструментима – песме уз игру, дидактичке игре, музичке драматизације. Свирање инструменталних аранжмана на дечјим ритмичким инструментима и на алтернативним изворима звука. Свирање графички представљеног ритма. Музички бонтон.
	Музичко стваралаштво	Израда дечјих ритмичких инструмената од различитих материјала. Стварање звукова из непосредне околине и природе спонтаном или договореном импровизацијом. Креирање сопствених покрета уз музику која се изводи или слуша. Стварање звучних ефеката и једноставне ритмичке пратње користећи различите изворе звука. Бирање инструмената на основу звука и стварање једноставне ритмичке пратње уз бројалице, песме и музичке игре. Стварање мањих ритмичких целина на основу музичког искуства – изговором у ритму, различитим покретима, предметима и дечјим ритмичким инструментима. Стварање музичких питања и одговора на дечјим ритмичким инструментима у дијалогу. Стварање једноставне мелодије на крађи текст. Бирање познатих музичких садржаја, звучних ономатопеја и илустрација за стварање звучне приче – праћење литерарног текста.

Кључни појмови: тон, покрет, мелодија, ритам и извођење.

Назив предмета	**ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ**
Циљ	**Циљ** учења предмета *физичко и здравствено васпитање* је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.
Разред	Први
Годишњи фонд часова	108 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА		САДРЖАЈИ
-примени једноставне двостране општеприпремне вежбе (вежбе обликовања); -правилно изведе вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; -комбинује и користи усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу; -одржава равнотежу у различитим кретањима; -разликује правилно од неправилног држања тела и правилно држи тело; -примењује правилну технику дисања приликом вежбања; -изведе кретања, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу; -игра дечји и народни плес; -користи основну терминологију вежбања; -поштује праивла понашања на просторима за вежбање; -поштује мере безбедности током вежбања; -одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање; -поштује правила игре; -навија фер и бодри учеснике у игри; -прихвати сопствену победу и пораз; -уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања; -наведе делове свог тела и препозна њихову улогу;	**Физичке способности**		Вежбе за развој снаге. Вежбе за развојпокретљивости. Вежбе за развој издржљивости. Вежбе за развој брзине. Вежбе за развој координације.
	Моторичке вештине	Ходање и трчање	Ходање: – кратким корацима, – дугим корацима, – у различитом ритму, – ходање са реквизитом, – ходање са променом, правца и смера. Техника трчања: – трчање преко препрека, – трчање са променом правца и смера, – брзо трчање 20 m са стартом из различитих почетних положаја, – игре са коришћењем научених облика ходања и трчања.
		Скакања и прескакања	Поскоци у месту. Поскоци у кретању. Скакања удаљ. Скакања увис. Прескакање дуге вијаче. Вежбе скакања и прескакања упором рукама. Игре уз коришћење различитих облика скакања и прескакања.
		Бацања и хватања	Бацање лоптице из места у даљину и у циљ. Бацање лоптице из кретања. Бацање лопте увис. Вођење лопте. Додавање лопте. Игре са вођењем, додавањем лопте и гађањем у циљ.
		Пузања, вишења, упори и пењања	Пузања на тлу. Пењања. Провлачења. Вис лежећи опружено. Помицања улево и удесно у вису лежећем и вису слободном. Упори.
		Вежбе на тлу	**Основни садржаји** Основни ставови и положаји. Повалька на леђима. Став на лопатицама (свећа). Колут напред из чучња у чучањ. Повалька на стомаку. Састав од научених елемената.

-уочи промену у расту код себе и других; -уочи разлику између здравог и болесног стања; -примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања; -одржава личну хигијену; -учествује у одржавању простора у коме живи и борави; -схвати значај коришћења воћа у исхрани; -правилно се понаша за столом.			Игре са усвојеним вежбама. **Проширени садржаји** Колут назад из чучња у чучањ, низ косу површину. Одељењско такмичење са задатом комбинацијом вежби.
		Вежбе равнотеже	Ходање по линији. Ходање по шведској клупи. Лагано трчање на шведској клупи или ниској греди. Кратак састав на линији обележеној на тлу, шведској клупи и ниској греди.
		Вежбе са реквизитима	Вежбе обликовања са реквизитима. Трчања, поскоци и скокови уз коришћење реквизита. Дизање и ношење предмета и реквизита на различите начине. Елементарне игре са реквизитима. Игре са ластишом.
		Плес и Ритимика	Ходање и трчање са променом ритма, темпа и динамике уз пљесак и уз музичку пратњу. Галоп напред. Дечији поскок. Њихање и кружење вијачом или траком. Суножни скокови кроз вијачу са обртањем напред. Народно коло по избору.
		Полигони	Комбиновани полигон од усвојених вештина (вежби).
	Физичка и здравствена култура	Култура вежбања и играња	Основни термини у вежбању. Вежбам безбедно. Чувам своје и туђе ствари. Правила елементарних игара. Некад изгубим, а некада. победим. Навијам фер.
		Здравствено васпитање	Упознај своје тело. Растемо. Видим, чујем, осећам. Моје здравље. Ко све брине о мом здрављу. Лична хигијена. Хигијена простора у коме живим. Хигијена простора у коме вежбам. Животне намирнице и правилна исхрана. Заједно за столом.

Кључни појмови: васпитање, физичко вежбање, игра, здравље и култура.

Назив предмета	**Дигитални свет**
Циљ	**Циљ** наставе и учења предмета Дигитални свет је развијање дигиталне компетенције ученика ради њиховог оспособљавања за њихову безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развој алгоритамског начина размишљања.
Разред	Први
Годишњи фонд часова	36 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
-препозна дигиталне уређаје из окружења и именује неке од њих; - наведе неке од животних ситуација у којима дигитални уређаји олакшавају обављање послова; -упореди начине рада и живота људи пре и после појаве дигиталних уређаја; - упореди начине креативног изражавања са дигиталним уређајима и без њих; -користи дигиталне уџбенике за учење (самостално и/или уз помоћ наставника); -упореди дигитални и папирни уџбеник; -упореди традиционалне видове комуникације са комуникацијом посредством дигиталних уређаја; - наведе неке од карактеристика „паметног“ дигиталног уређаја;	**Дигитално друштво**	Различит изглед дигиталних уређаја. Дигитални уређаји у различитим занимањима. Учење уз помоћ дигиталних уџбеника. Креативно изражавање са дигиталним уређајима и без њих. Комуникација посредством дигиталних уређаја. Дигитални уређај и паметни дигитални уређај. Коришћење дигиталних уређаја за повећање прилика за учење и стицање искуства ученика у области науке, културе и уметности.
-наведе основна правила за коришћење дигиталних уређаја како не би угрозио здравље; -наведе неке од здравствених ризика везаних за прекомерно или неправилно коришћење дигиталних уређаја; -доведе у везу начин одлагања електронског отпада са загађењем животне средине; -наброји основне податке о личности; -објасни зашто саопштавање података о личности представља ризично понашање при комуникацији помоћу дигиталних уређаја; -именује особе или институције којима се треба обратити за помоћ у случају контакта са неприменеим дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин; -наведе основне препоруке за руковање дигиталним уређајем на одговоран начин (примена мера физичке заштите) и објасни зашто је важно примењивати их;	**Безбедно коришћење дигиталних уређаја**	Дигитални уређај и наше здравље (вид, положај тела, време пред екраном, дигитални уређај као отпад). Подаци о личности и њихова заштита при комуникацији помоћу дигиталних уређаја. Помоћ у случају контакта са неприменеим дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин. Одговорно руковање дигиталним уређајем (мере физичке заштите, коришћење лозинке).
-анализира једноставан познати поступак/активност и предлаже кораке за његово спровођење; -протумачи симболе познатог/договореног значења и спроведе поступак описан њима; -уочи и исправи грешку у симболима израженом упутству (алгоритму), провери ваљаност свог решења и по потреби га поправи (самостално или сарадници); -доведе у везу алгоритам и понашање дигиталног уређаја.	**Алгоритамски начин размишљања**	Разлагање проблема на мање целине. Осмишљавање корака који воде до решења једноставног проблема. Тумачење постојећих и креирање алгоритама изражених симболима. Уочавање и исправљање грешака у алгоритму. Тумачење понашања дигиталног уређаја у односу на приказани алгоритам.

Кључни појмови садржаја: дигитални уређаји, интернет, електронски отпад, подаци о личности, безбедност, решавање проблема, алгоритам.

ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ

Назив предмета	**ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**
Циљ	**Циљ** учења програма *грађанско васпитање* је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.
Разред	Први
Годишњи фонд часова	36 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– наведе у чему је успешан и у чему жели да напредује; – уочава међусобне разлике и сличности са другим ученицима у одељењу; – понаша се на начин који не угрожава потребе, права и осећања других; – препозна код себе и других основна осећања; – препознаје примере поштовања и кршења права детета у свом окружењу, причама, филмовима; – преиспитује своје поступке и прихвата да не мора увек да буде у праву; – тражи помоћ у ситуацијама кршења својих и туђих права; – разликује добру и лошу комуникацију у сопственом искуству, ближем окружењу, књижевним делима, филмовима; – комуницира слушајући саговорника и тражи објашњење онога што не разуме; – слободно износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге и прихвата да други могу имати другачије мишљење; – сарађује и преузима различите улоге у групи/тиму; – договара се и одлучује у доношењу одељењских правила и да се понаша у складу са њима; – својим речима образложи неопходност правила која регулишу живот у заједници; – препозна добре стране свог одељења и оно што би требало променити/побољшати; – заједно са вршњацима и наставником учествује у решавању проблема у одељењу; – учествује у изради плана једноставне акције; – са другим ученицима изводи и документује једноставну акцију;	**ЉУДСКА ПРАВА** **Ја и други у одељењу**	**Идентитет** Ко сам ја? Наше јаке стране, у чему смо успешни, у чему бисмо волели да напредујемо. Таленти и интересовања која поседујемо. Наше сличности и разлике. Основна осећања (радост, страх, туга, бес) и како се препознају.
		Потребе и права Разлике између жеља и основних животних потреба. **Права детета** **Кршење и заштита права** Препознавање кршења права детета. Коме се обратити у ситуацијама кршења права детета. Одговорност према себи и другима.
	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО **Одељење/група као заједница**	**Функционисање заједнице** Одељење/група као заједница. Вредности одељења/групе – равноправност, одговорност, солидарност, поштовање и брига за друге, толерантност, праведност, поштење. Уважавање различитости. Правила у одељењу/групи и њихова функција. Одлучивање у одељењу/групи. Одговорност деце и одраслих за функционисање заједнице.
	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ **Комуникација и сарадња**	**Комуникација** Слушање/неслушање. Кад разговарамо држимо се теме. Изношење мишљења. Уважавање саговорника. **Сарадња** Групни рад, договарање и сарадња са вршњацима и одраслима.
	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ **Акција одељења/групе**	**Планирање и извођење једноставне акције у одељењу/групи** Кораци у планирању и извођењу акције. Чиме се поносимо и чиме нисмо задовољни у одељењу. Избор теме/проблема/активности којом ћемо се бавити. Одређивање циља и израда плана акције – подела улога, договор о роковима, начину реализације. Извођење и документовање акције – видео, фотографије, текстови и сл. Промоција акције на нивоу школе – приказивање другим одељењима, родитељима и сл., прављење постера или паноа,

– доприноси промоцији акције; – на једноставан начин вреднује изведену акцију.		објављивање прилога у школском листу. Вредновање акције – чиме смо задовољни, шта је могло бити боље.

Кључни појмови: различитости, комуникација и права.

ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС, 1. разред

1 час недељно, 36 часова годишње

САДРЖАЈИ – ТЕМЕ	ИСХОДИ	Наставне јединице
Увод	-разуме основна сазнања о темама које ће обрађивати у настави Православног катихизиса - ученик ће бити подстакнут да активно учествује на часовима верске наставе -опише и објасни значење појма заједнице као и његов однос према њему блиским особама (породици) -препозна да не можемо једни без других -зна да нас љубав повезује са другимаа -прихвата друге личности и њихове особине -да се правилно осени крсним знаком -зна да је Бог Света Тројица (Заједница) -зна да крштењем постајемо Божје породице (Цркве) -ученик ће пожелети да чини добро другима (ближњима) у својој заједници -ученик сазнаје да заједница са Богом почива на слободи -да зна да је послушност израз љубави -препозна да је даривање плод љубави -да сазна да је молитва разговор са Богом -да се упозна са молитвом Оче наш -зна да је Бог Отац створио свет из љубави -препозна да је наш живот Божји дар -да зна да Бог жели да живимо у заједници са Њим -код ученика ће се развити жеља да љубав показују на конкретан начин -ученик ће бити мотивисан да љубав према Богу изражава молитвом -препознаје основне догађаје библијске приповести о Христовом рођењу -препознаје и именује главне личности из библијске приче о Христовом рођењу (уз помоћ иконе празника и по кључним симболима) -препозна да је прослава празника догађај целе породице кроз који се остварује заједница љубави -препозна да је Витлејемска пећина слика Цркве -усвоји текст (садржај) и мелодију песме (Божић, Божић) -препозна да је Свети Сава посветио свој живот Богу због љубави према Њему - код ученика ће се развити жеља да активно учествује у прослави Христовог рођења -код ученика ће се развити жеља да према ближњима подражава пример љубави Светога Саве -опише појединости библијске повести о стварању света -разликује оно што је Бог створио од онога што је човек направио на примерима из непосредног окружења -зна зашто за Бога кажемо да је Творац -на елементарном нивоу објасни повезаност људи и природе -уочи да се у Цркви остварује јединство људи и природе са Богом -да зна да у заједници са Богом учествујемо слободно – само ако то желимо (пример Светога Саве и његовог слободног избора) -да се упозна са Литургијом као догађајем (заједничком трпезом) на којем се окупља Божја породица -код ученика ће се развити жеља да својом послушношћу изражава своју љубав и слободу - ученик ће желети да учествује у Литургији -да упозна Христово учење као „учење“ о љубави и праштању (на примерима из	Учимо о нашој вери Моја породица МОја школа и другари Ми смо део Божје породице (Цркве) Послушност Даривање је израз љубави Цео свет на дар (Бог све ствара из љубави); Ал` је леп овај свет-музика! Оче наш- захваљујући Христу разговарамо са Богом Бог долази у овај свет Христос се роди- Божић у мом дому Како је Растко постао Св. Сава (опис н.ј.- Свако од нас љубављу и кроз заједницу са Богом иде путем Св. Саве) Свети Сава, слава у школи и породици Бог ствара свет Свет је наш дом (опис н.ј.- живот првих људи-жеља Божја да свет буде Црква) Прихватамо дарове Божје (опис н.ј. - човек не прихвата дар, непослушност, себичност) -Где је љубав ту је Бог (опис н.ј. - у Цркви остварујемо јединство људи и природе са Богом) -Христова вечера са ученицима (опис н.ј. - Христови ученици - апостоли) -Литургија - окупљање Божје породице -Пост – стаза љубави -Христова љубав према човеку и свету (садржај н.ј. - Милостиви Самарјанин; песмица:
Неизмерна љубав Божја-Христос се роди!		
Црква-Заједница са Богом		
Христова љубав према човеку и свету		

	јеванђељских прича) -препозна и разуме да је права љубав када је показујемо делима -усвоји садржај и мелодију песме „Знаш ли ко те љуби силно“ -опише појединости библијске повести о Христовом Васкрсењу -препознаје и именује главне личности из библијске приче о Христовом Васкрсењу (уз помоћ иконе празника и по кључним симболима) -препозна да је прослава празника догађај целе породице кроз који се остварује заједница љубави -опише прослављање Васкрса у својој породици	„Знаш ли ко те љуби силно“) -Препознајемо Христову љубав (садржај н.ј. - прича „Добро дрво“ Ш.Силверстејн) -Христос васкрсе! (опис н.ј. - новозаветно сведочанства)
Наша брига о свету (творевини Божјој)	-зна обичаје у вези са Васкрсом -ученици ће развити потребу да делима исказују љубав -код ученика ће се развити жеља да учествује у припремама за прославу овог највећег хришћанског празника -преприча одабране приче које говоре о Христовој љубави према свету и човеку -на елементарном нивоу објасни међусобну повезаност свих људи и природе -препознаје и именује поступке људи који су прожети љубављу према природи, људима и Богу -уочи у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса 1. разреда основне школе -код ученика ће се развити жеља да се брине о биљкама и животињама и целокупној природи	-Човек домаћин у свету (опис н.ј. - свештеник твари - природе) -Радост служења -Љубав према људима и природи је љубав према Богу -Христос је узор свима -Научили смо о нашој вери

ВЕРСКА НАСТАВА – ИСЛАМСКА ВЈЕРОНАУКА , 1. разред

1 час недељно, 36 часова годишње

САДРЖАЈИ – ТЕМЕ	ЦИЉЕВИ – ИСХОДИ
Увод Рабби јесир, икре, селам Ко сам-шта сам и моји пријатељи Јело и пиће Породица Школа и деца Бисмила Поздрав мира Келиме-и-шехадет Десна страна Муслимани и књига Муслимански мубарек дани На улици Езан Ел-фатиха Рођење веровесника Мухамеда Салавати и дова Сура ен – нас Божији посланик а.с. и унуци Крађа и лаж Алах – свемогући створитељ Субханеке Сура ел – ихлас Ибрахим а.с. Сура ел – фелек Јунус а.с. Будућност зна само Алаха ц.ш. Здравље је богатство Абдест Сура лехеб	**Циљеви** наставе исламског вјеронаука у овом разреду су: - препознавање основних начела вјере; - упознавање са најзначајнијим датумима код муслимана; - упознавање са важношћу свакодневног учења Курана. **Оперативни задаци** Ученици треба да се: - оспособе да отпочну сваки свој посао, онако како прописи вјере налажу и са успјехом га окончају; - оспособе да препознају основна начела своје вјере и да знају цијенити своју веру и поштовати другачије од себе; - упознају са датумима рођења и смрти Божијег Посланика, Његовим животом и Његовим односом према дјеци; - упознају са најзначајнијим датумима који се код муслимана празнично обиљежавају; - упознају са чињеницом да је Аллах ц. ш., Узвишени Господар, свим народима слао Посланике који су их опомињали и подстицали да чине добра; - упознају са бројем Куранских сура и важношћу свакодневног учења Курана.

ДРУГИ РАЗРЕД

Назив предмета	**СРПСКИ ЈЕЗИК**
Циљ	Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.
Разред	Други
Годишњи фонд часова	180 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
–разликује књижевне врсте: песму, причу, басну, бајку, драмски тест; –одреди главни догађај, време и место дешавања у прочитаном тексту, –одреди редослед догађаја у тексту, –уочи главне и споредне ликове и разликује њихове позитивне и негативне особине; –разликује стих и строфу, –уочи стихове који се римују, –објасни значење пословице и поуке коју уочава у басни; –наведе једноставне примере поређења из текстова и свакодневног живота; –чита текст поштујући интонацију реченице/стиха; –изражајно рецитује песму, –изводи драмске текстове; –износи своје мишљење о тексту, –разликује глас и слог и препозна самогласнике и сугласнике; –разликује врсте речи у типичним случајевима; –одређује основне граматичке категорије именица и глагола; –разликује реченице по облику и значењу, –поштује и примењује основна правописна правила; –влада основом техником читања и писања латиничког текста; –пронађе експлицитно исказане информације у једноставном тексту (линеарном и нелинеарном); –користи различите облике	**КЊИЖЕВНОСТ**	**ШКОЛСКА ЛЕКТИРА** **Поезија** Народна песма: *Да вам певам што истина није/Мишја моба* Народна песма: *Мајка Јова у ружи родила/Санак иде низ улицу* Јован Јовановић Змај: *Пролећница/Хвала* Војислав Илић: *Први снег* Бранко Ћопић: *Огласи „Шумских новина“* (одломци), *Болесник на три спрата* Душан Радовић: *Лепо је све што је мало, Мама* Драган Лукић: *Школа, Равнотежа* Мирослав Антић: *Тајна* Душко Трифуновић: *Два јарца* Григор Витез: *Дохвати ми, мама, мјесец* Александар Сергејевич Пушкин: *Бајка о рибару и рибици (читање у наставцима)* **Проза** Народна прича: *Свети Сава, отац и син/Свети Сава и отац и мати са малим дететом* Народна прича: *Седам прутова* Народна басна: *Бик и зец/Коњ и магарац* Доситеј Обрадовић: *Пас и његова сенка/Коњ и магаре* Десанка Максимовић: *Бајка о лабуду* Гроздана Олујић: *Шаренорепа* Градимир Стојковић: *Деда Милоје* Мирјана Стефановић: *Златне рибице не праве штету* Ђани Родари: *Кад дедица не зна да прича приче* Су Ју Ђин: *Свитац тражи пријатеља* Феликс Салтен: *Бамби* (одломак по избору) **Драмски текстови** Александар Поповић: *Два писма* Ана Миловановић: *Слатка математика* Гвидо Тартаља: *Оцене* Тоде Николетић: *Шума живот значи* **Популарни и информативни текстови** Избор из илутстрованих енциклопедиа и часописа за децу о значајним личностима српског језика, књижевности и културе (Доситеј Обрадовић (баснописац), Никола Тесла (приче из детињства), знаменита завичајна личност и др.) **ДОМАЋА ЛЕКТИРА** 1.Избор из кратких народиних умотворина (загонетке, пословице, брзалице, питалице, разбрајалице) 2.Ханс Кристијан Андерсен: *Принцеза на зрну грашка, Царево ново одело, Девојчшица са шибицама* 3.Десанка Максимовић: *Ако је веровати мојој баки, Прстен на*

усменог и писменог изражавања: препричавање, причање, описивање; –правилно састави дужу и потпуну реченицу и спој више реченица у крађу целину, –учествује у разговору и пажљиво слуша саговорника; –разликује основне делове текста (наслов, пасус, име аутора, садржај); –изражајно чита ћирилички текст.		*морском дну, Бајка о трешњи, Сликарка зима, Како су пужу украли кућу, Три патуљка, Чика-Мраз, Божић-батини цртежи, Траве говоре бакиним гласом, Орашчићи-палчићи, Кћи вилиног коњица* (три бајке по избору ученика) 4.Љубивоје Ршумовић, избор из збирке песама *Ма шта ми рече* (*Једног дана, Др, Десет љутих гусара, Ишли смо у Африку, Ако желиш мишице, Уторак вече ма шта ми рече, Има један, Телефонијада, Дете, Вуче вуче бубо лења, Вук и овца*) 5.Драгаомир Ђорђевић, избор песама (*Кад сам био мали, Бабе су нам сјајне, Рецепт за деду, Све су мајке, Ја сам био срећно дете, Једном давно ко зна када, Првоаприлска песма, Ми имамо машту, Тајанствена песма, Бити пекар то је сјајно, Успон једног лава, Стонога, Вештице су само трик*) 6.Избор из кратких прича за децу. Бранко Стевановић, *Прича из ормана*, Весна Видојевић Гајевић, *Бркљача,* Дејан Алексић, *Једном је један дечко зевнуо*. Књижевни појмови: –стих, строфа, рима; –народна успаванка; –басна; –бајка; –тема, место и време збивања, редослед догађаја; –главни и споредни лик изглед, основне особине и поступци); –лица у драмском тексту за децу.
	ЈЕЗИК **Граматика, правопис и ортоепија**	Глас и слог; самогласници и сугласницци. Врсте речи: именице (властите и заједничке); род и број именица; глаголи; глаголска времена: прошло, садашње, будуће време; потврдни и одрични глаголски облици, придеви (описни); бројеви (основни и редни). Реченице: обавештајне, упитне, заповедне и узвичне. Потврдне и одричне реченице. Велико слово: писање назива држава, градова и села (једночланих и вишечланих) и једночланих географских назива. Споједно и одвојено писање речи: писање речце *ли* и речце *не* уз глаголе. Инерпункција: тачка (на крају реченице и иза редног броја); две тачке и запета у набрајању, писање датума арапским и римским цифрама. Писање скраћеница: (мерне јединице и опште скраћенице *ОШ*, *бр*., *итд., стр*. и *нпр*.).
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА **Граматика, правопис и ортоепија**	Друго писмо (латиница): штампана и писана слова. Разумевање прочитаног кроз одговоре на питања. План за препричавање кратких текстова лирских, епских, драмских(састављен од уопштених питања. План описивања на основу непосредног посматрања. Правописне вежбе: преписивање, диктат и самостално писање. Језичке вежбе: загонетке, ребуси, укрштене речи, осмосмерке, асоцијације, састављање реченица, пропиривање задатих реченица. Лексичко-семантичке вежбе: допуњавање реченица, опис бића и рпедмета. Сценско приказивање драмског/драматизованог текста.

Кључни појмови садржаја: књижевност, језик, језичка култура, усвајање другог писма (латинице).

Назив предмета	**СТРАНИ ЈЕЗИК**
Циљ	**Циљ** учења страног језика у основном образовању и васпитању је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену и писану комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.
Разред	Други
Годишњи фонд часова	72 часа

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ	ЈЕЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ (у комуникативним функцијама)
– поздрави и отпоздрави, примењујући најједноставнија језичка средства; – представи себе и другог; – разуме јасно постављена једноставна питања личне природе и одговара на њих; – разуме кратка и једноставна упутства и налоге и реагује на њих; – даје кратка и једноставна упутства и налоге; – разуме позив и реагује на њега; – упути позив на заједничку активност; – разуме кратке и једноставне молбе и реагује на њих; – упути кратке и једноставне молбе; – искаже и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин; – разуме једноставно исказане честитке и одговара на њих; – упути једноставне честитке; – препозна и именује жива бића, предмете и места из непосредног окружења; – разуме једноставне описе живих бића, предмета и места; – опише бића, предмете и места користећи једноставна језичка средства; – разуме свакодневне исказе у вези са непосредним потребама,	**Поздрављање**	Реаговање на усмени импулс саговорника (наставника, вршњака, и слично); успостављање контакта при сусрету и усмено изражавање прикладних поздрава приликом растанка. *Hi! Hello. Good morning/afternoon/evening/night. How are you? I'm fine, thank you, and you? Goodbye. Bye. See you (later/tomorrow). Have a nice day/weekend! Thanks, same to you!* **(Интер)културални садржаји:** Формално и неформално поздрављање; устаљена правила учтивости.
	Представљање себе и других; давање основних информација о себи; давање и тражење основних информација о другима	Слушање кратких и једноставних текстова у којима се неко представља; представљање себе и других особа, присутних и одсутних. *My name's Maria/I'm Maria. What's your name? What's your phone number? It's... This is my friend. His name's/name is Marko. Maria, this is Barbara. Barbara, this is Maria. This is Miss Ivona. She's my teacher. That is Mr Jones. He's a doctor. Who's this/that? It's my father. Is this your family? She's not my sister, she's my friend. Who's in the picture? It's my brother. His name's Milan. How old is he? He's 12.* Личне заменице у функцији субјекта- *I, you...* Присвојни придеви- *my, your...* Показна заменица- *this, that* Глагол *to be- the Present Simple Tense* Питања са *Who/What/How (old)* Основни бројеви (1-20) **(Интер)културни садржаји:** Препознавање најосновнијих сличности и разлика у начину упознавања, представљања и размене основних личних података у нашој земљи и земљама енглеског говорног подручја.
	Разумевање и давање једноставних упутстава и налога	Слушање налога и упутстава и реаговање на њих; давање кратких и једноставних упутстава (комуникација у учионици – упутства и налози које размењују учесници у наставном процесу, упутства за игру и слично). *Let's start/begin. Are you ready? Quiet, please. Listen to me! Look! Look at me/the picture! Sit down. Stand up. Turn around. Jump. Say hello/goodbye to your friend. Open/Close your books/notebooks. Put down your pecils. Pick up the rubber. Wash your hands. Open the window, please. Come in/over/here/to the board. Give me your book, please. Don't do that. Listen and say/chant/sing/do/number/find/match/draw/paint/ repeat... Cut out/stick/point to... Colour the door yellow. Count*

осетима и осећањима и реагује на њих; – изрази основне потребе, осете и осећања кратким и једноставним језичким средствима; – разуме једноставна обавештења о положају у простору и реагује на њих; – тражи и пружи кратка и једноставна обавештења о положају у простору; –разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на хронолошко и метеоролошко време – разуме једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање и реагује на њих; – тражи и даје једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање; -разуме једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања и реагује на њих; - тражи мишљење и изражава допадање/недопадање једноставним језичким средствима; –разуме једноставне исказе који се односе на изражавање способности; –тражи информацију о туђим способностима и саопшти ша он/она или неко други може/не може/уме/не уме да уради; –разуме и саопшти једноставне исказе који се оносе на бројеве и количине.		*from...to.... My turn now. Touch your eyes. Move your body. Put on your T-shirt. Take off your shoes. Hurry up! Quick! Watch out! I understand/I don't understand. I'm finished.* Императив Присвојни придеви- *my, your....* **(Интер)културни садржаји:** Поштовање основних норми учтивости, дечје песме одговарајућег садржаја.
	Позив и реаговање на позив за учешће у заједничкој активности	Слушање кратких једноставних позива на заједничку активност и реаговање на њих (позив на рођендан, игру, дружење...); упућивање и прихватање/одбијање позива на заједничку активност, уз коришћење најједноставнијих израза. *Let's play football/the memory game/go to the park/sing. It's time for lunch/school! Come and play with me! Come to my birthday party. Cool! Super! Great! OK. All right. Sorry, I can't.* Императив **(Интер)културни садржаји:** Прикладно прихватање и одбијање позива; прослава рођендана, игре, забава и разонода
	Исказивање молбе, захвалности и извињења	Слушање једноставних исказа којима се тражи помоћ, услуга или обавештење; давање једноставног, усменог одговора на исказану молбу; изражавање и прихватање молби, захвалности и извињења. *Can/May I have an apple, please? Yes, here you are. Thank you/Thank you, Maria/Thanks. You're welcome. No, sorry/not now/No, you can't. Can you help me, please? Can/May I have some water, please? Can/May I go to the toilet/go out/come in? Excuse me, Teacher,...? I can't see. Can you move, please? Sorry, can you repeat that, please? I'm sorry I'm sate. It's OK. No problem.* Модални глаголи за изражавање молбе- *can/may* **(Интер)културни садржаји:** Најзначајнији празници и начин обележавања/прославе и честитања; пригодне дечје песме и игре.
	Честитање	Слушање кратких и једноставних устаљених израза којима се честита празник, рођендан; реаговање на упућену честитку и упућивање кратких пригодних честитки. *Happy birthday to you! Here's a present for you! It's New Year's Eve. Happy New Year! It's Christmas Eve. Merry Christmas! It's Valentine's Day! Happy Valentine's Day! Happy Easter! Thanks, same to you! Hurray!* **(Интер)културни садржаји:** Најзначајнији празници и начин обележавања/прославве и честитања; пригодне дечје песме и игре.
	Описивање живих бића, предмета, места и појава	Слушање краћих једноставних описа бића, предмета и места у којима се појављују информације о спољном изгледу, појавним облицима, димензијама и осталим најједноставнијим карактеристикама; давање кратких усмених описа живих бића, предмета и места; тражење и давање информација у вези са описом бића, предмета и места. *What's this/that? It's a/an...? Is it a/an...? It's not a pen, it's*

		a pencil. It's not short, it's long. What colour is it? It's grey. The crayon is grey. She's got a small nose and big blue eyes. She's wearing a white dress. I've got two hands and two feet. Has he got four legs? No, he hasn't, he's got two legs. This is my house. It's got big windows. Has it got a garden? There's a park/toyshop/supermarket in my town. There are two playgrounds, too. Глаголи *have got, to be* за давање описа Егзистенцијално *There is/are...* Правилна множина именица: *leg-legs, arm-arms...* Неправилна множина основних именица: *foot-feet...* *The Present Continuous Tense* за описивање тренутних радњи. **(Интер)културни садржаји:** Дечје песме и приче одговарајућег садржаја.
	Исказивање потреба, осета и осећања	Слушање исказа у вези са потребама, осетима, осећањима; саопштавање својих потреба, осета и осећања и (емпатично) реаговање на туђа. *I'm not thirsty, I'm hungry. Here's a sandwich for you. Do you want some water? Yes, please. I want fruit. No, thank you. I'm so happy/sad! Are you hot/cold?* *The present simple Tense (be, want)* **(Интер)културни садржаји:** Правила учтиве комуникације.
	Исказивање положаја у простору	Слушање кратких текстова у којима се на једноставан начин описује положај у простору; усмено тражење и давање информација о положају у простору. *Where's my dana? I he in the house? No, he's in the garage. Where's your dog? It's in the garden. Where's my bag? It's under the chair/in the wardobe. Where's the toilet? It's here/over there.* Прилози и предлози за изражавање положаја и просторних односа- *here, there, in, on, under* Питања са *Where* **(Интер)културни садржаји:** Култура становања: село, град.
	Изражавање времена	Слушање једностаних исказа у вези са хронолошким временом и метеоролошким приликама; усмено тражење и давање информација у хронолошком времену и метеоролошким приликама у ужем комуникативном контексту. *What day is it today? It's Monday. It's cold and rainy today.* *The Present Simple Tens* глагола *to be* Питања са *What* **(Интер)културни садржаји:** јавни простор; типичан изглед места.
	Изражавање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања	Слушање кратких текстова с једноставним исказима за изражавање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања и реаговање на њих; усмено исказивање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања. *This is my ball. Is that your bike? I've got a dog. Have you got a pet? He/She's got two brothers. Who's got a/an...?*

		Here's your ren. Присвојни придеви *my, your...* *Have got* за изражавање припадања/поседовања **(Интер)културни садржаји:** Породица, пријатељи, кућни љубимци, играчке.
	Изражавање допадања/недопадања	Слушање кратких текстова с једноставним исказима за изражавање допадања/недопадања и реаговање на њих; усмено исказивање слагања/неслагања, допадања/недопадања *Do you like orange juice? Yes, I do./No, I don't. I like fish and ships, but I don't like chicken or rice. Do you like games? I love my family.* *The Present Simple Tense* гагола *like/love.* **(Интер)културни садржаји:** Популарна храна и пиће; породица.
	Изражавање способности	Слушање једноставних исказа који говоре о способностима; постављање питања у вези са способностима и одговарање на њих, усмено. *I can/can't sing. I can draw, but I can't read. Can you swim? Yes, I can. No, I can't. No, but I can run. This is my parrot. It can talk. A penguin can't fly.* Модални глагол *can* за изражавање способности. **(Интер)културни садржаји:** Школске активности, кућни љубимци и свет природе.
	Изражавање количине и бројева	Слушање једноставних исказа који говоре о количини нечега; постављање питања у вези с количином и одговарање на њих, усмено. *How many balls? 15 balls.* Основни бројеви до 20. Правилна множина именица. Питања са *How many.* **(Интер)културни садржаји:** Школско окружење.

Кључни појмови садржаја: комуникативни приступ, функционална употреба језика, интеркултурност.

Назив предмета	**МАТЕМАТИКА**
Циљ	**Циљ** учења предмета *математика* је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.
Разред	Други
Годишњи фонд часова	180 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
-одреди десетице најближе датом броју; -усмено сабира и одузима бројеве до 100; -користи замену места и здруживање сабирака и чинилаца ради лакшег рачунања; -усмено множи и дели у оквиру прве стотине; -израчуна вредност бројевног израза са највише две операције; -реши текстуални задатака постављањем израза са највише две рачунске операције и провери тачност решења; -одреди непознати број у једначини са једном аритметичком операцијом; -одреди делове (облика $\frac{1}{n}$) дате величине; - изрази одређену суму новца преко различитих апоена; -прочита број записан римским цифрама и напише дати број римским цифрама; -прикаже мањи број података у тавлици и стубичастим дијаграмом; -уочи правило и одреди следећи члан започетог низа;	**БРОЈЕВИ**	**Први део** Сабирање и одузимање са преласком. Замена места и здруживање сабирака. Веза сабирања и одузимања. Једначине са једном операцијом (сабирање или одузимање). Римске цифре I, V, X, L, C **Други део** Множење и дељење (таблично) Нула и јединица као чиниоци, нула као дељеник. Замена места и здруживање чинилаца. **Трећи део** Редослед рачунских операција. Множење и дељење збира и разлике бројем. Веза множења и дељења. Једначине са једном операциојом (множење или дељење). Бројевни изрази. Формирање израза на основу реалистичних ситуација. Разломци облика $\frac{1}{n}, 1 \leq n \leq 10$, визуелно и симболичко представљање.
-разликује дуж, полуправу и праву; -одреди дужину изломљене линије (графички и рачунски); -одреди обим геометријске фигуре; -нацрта правоугаоник, квадрат и троугао на квадратној мрежи и тачкастој мрежи; -уочи подударне фигуре на датом цртежу, -уочи симетричне фигуре; -допуни дати цртеж тако да добијена фигура буде симетрична у односу на дату праву;	**ГЕОМЕТРИЈА**	**Први део** Дуж, права и полуправа. Тачка и права. Отворена и затворена изломљена линија. Графичко надовезивање дужи. Дужина изломљене линије. Обим геометријских фигура без употребе формула. **Други део** Цртање правоугаоника, квадрата и троугла на квадратној мрежи, на тачкастој мрежи. Симетричне фигуре. Подударност фигура (интуитивно).
-изрази дужину у различитим јединицама за мерење дужине; -измери дужину дужи и нацрта дуж дате дужине; -чита и запише време са часовника; -користи јединице за време у једноставним ситуацијама.	**МЕРЕЊЕ И МЕРЕ**	Мерење дужине стандардним мерним јединицама (m, dm, cm). Мерење времена (дан, месец, година, час, минут).

Кључни појмови садржаја: сабирање, одузимање, множење, дељење, једначина, део целине, мерење дужине и времена, праовугаоник, квадрат, дужина, обим, римске цифре.

Назив предмета	**СВЕТ ОКО НАС**
Циљ	**Циљ** учења предмета *Свет око нас* јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.
Разред	Други
Годишњи фонд часова	72 часа

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА		САДРЖАЈИ
-идентификује групе људи којима припада и своју улогу у њима; -оствари права и изврши обавезе у односу на правила понашања у групама којима припада; -се понаша тако да уважава различитости других људи; -прихвати последице када прекрши правила понашања групе; -сарађује са другима у групи на заједничким активностима; -разликује потребе од жеља на једноставвним примерима из сопственог живота; -препозна грб, заставу и химну Републике Србије и примерено се понаша према симболима; -одреди тип насеља на основу његових карактеристика; -повеже личну хигијену, боравак у природи, физичку активност и разноврсну исхрану са очувањем здравља; -одржава личну хигијену- руку, зуба и чулних органа; -примени правила културног и безбедног понашања у саобраћају и превозним средствима у насељу са околином; -безбедно поступа пре и током временских непогода; -истезањем, савијањем и сабијањем одреди својства материјала; -одабере материјале који својим својствима највише одговарају употреби предмета; -пронађе нову намену коришћеним предметима; -наводи преимере различитих облика кретања у окружењу; -одабере начин кретања тела, узимајући у обзир облик тела, врступодлоге и средину у којој се тело креће; -измери растојање које тело пређе током свог кретања; -пронађе тражени објекат у насељу помоћу адресе/карактеристичних објеката; -именује занимања људи у свом насељу	**НАСЕЉЕ СА ОКОЛИНОМ**	Други и ја	Групе људи: родбина, (ван)школска заједница, становници насеља. Права и обавезе чланова група. Однос потреба и жеља. Правила понашања појединаца и група. Породично, школски и празници насеља.
		Култура живљења	Симболи Републике Србије: грб, застава и химна. Типови насеља: село, град. Здрав начин живота: хигијена тела, разноврсна исхрана, број оброка, боравак у природи и физичка активност. Врсте саобраћаја (копнени, водни и ваздушни и одговарајућа превозна средства). Безбедно понашање у саобраћају у насељу (кретање улицом и путем без тротоара, прелажење улице и пута без пешачког прелаза). Правила понашања у превозним средствима (аутомобил и јавни превоз). Временске непогоде (олуја, град, мећава) и безбедно понашање у затвореном и на отвореном простору.
		Човек ствара	Материјали (дрво, камен, метал, стакло, гума, пластика, папир, тканина, глина/пластелин) и производи људског рада. Еластичност материјала. Својства материјала одређују њихову употребу. Нова намена предмета направљених од различитих материјала. Занимања људи у граду и селу.
		Кретање и оријентација у простору и времену.	Различити облици кретања тела (хода, скаче, трчи, пада, лети, плива, котрља се, клизи). Утицај облика тела, подлоге и средине на кретање по равној подлози и пређено растојање тела. Сналажење у насељу помоћу адресе (улица, кућни број) и карактеристичних објеката. Сналажење у времену у односу на

са околином; -одреди време помоћу часовника и календара користећи временске одреднице: сат, дан, седмицу, месец, годину; -забележи и прочита податке из личног живота помоћу ленте ввремена; -разликује облике рељефа у свом насељу и околини; -разликује облике и делове површинских вода у свом насељу и околини; -идентификује заједничке особине живих бића на примерима из окружења; -повеже деловве тела живих бића са њиховом улогом/улогама; -разврста биљке из окружења на основу изгледа листа и стабла -разврста животиње из окружења на основу начина живота и начина исхране; -наведе примере који показују значај биљака и животиња за човека; -штедљиво троши производе које користи у свакодневним ситуацијама; -разврста отпад на предвиђена места; -негује и својим понашањем не угрожава биљке и животиње у окружењу; -препозна примере повезаности живих бића са условима за живот; -повеже промене у природи и активности људи са годишњим добима; -изведе једноставне огледе пратећи упутства; -повеже резултате рада са уложеним трудом.			временске одреднице: минут, сат, дан, седмица, месец, година, датум, годишња доба. Средства за мерење времена: часовник, календар, лента времена.
		Разноврсност	Рељеф и облици рељефа: узвишења, (брдо, планина) удубљења (долине, котлине) и равнице. Рељеф у насељу и околини. Облици појављивања воде: површинске воде (текуће, стајаће) и њихови делови (извор, ток, корито, обала). Површинске воде у насељу и околини. Заједничке особине живих бића. Разноврсност биљака у окружењу (зељасте и дрвенасте; лишћарске и четинарске). Разноврсност животиња у околини (домаће и дивље, биљоједи, месоједи и сваштоједи). Значај биљака и животиња за човека. Улога човека у очувању природе (штедња производа који се користе у свакодневном животу, разврставање отпада на предвиђена мест, брига о биљкама и животињама). Сунчевва светлост и топлота, вода, ваздух и земљиште- неопходни услови за живот. Промене у природи и активности људи у зависности од годишњих доба.

Кључни појмови садржаја: природа, оријентација у простору и времену, кретање, култура живљења.

Назив предмета	**ЛИКОВНА КУЛТУРА**
Циљ	**Циљ** учења предмета *ликовна култура* је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.
Разред	Други
Годишњи фонд часова	72 часа

ИСХОДИ **По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:**	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– користи материјал и прибор на безбедан и одговоран начин; – изрази, одабраним материјалом и техникама своје емоције, машту, сећања и замисли; – користи једноставне информације и одабрана ликовна дела као подстицај за стваралачки рад; – изражава, светлим или тамним бојама, свој	**ОБЛИЦИ**	Облици (светлост као услов за опажање облика; визуелне карактеристике природних и вештачких облика; дизајн предмета за свакодневну употребу). Супротности (обојено и безбојно, једноставно и сложено, испупчено и удубљено, ближе и даље...).

доживљај уметничког дела; – идентификује истакнути део целине и визуелне супротности у свом окружењу; – преобликује, самостално или у сарадњи са другима, материјале и предмете за рециклажу; – тумачи једноставне визуелне информације које опажа у свакодневном животу; – изражава мимиком и/или телом различита расположења, покрете и кретања; – упоређује свој и туђ естетски доживљај простора, дизајна и уметничких дела; – повезује уметничко занимање и одговарајуће продукте; – пружи основне информације о одабраном музеју; – разматра, у групи, шта и како је учио/ла и где та знања може применити.		Облик и целина (истакнути део целине; везивање и спајање облика)
	СПОРАЗУМЕВАЊЕ	Тумачење (невербално и визуелно изражавање; садржај визуелних информација). Слика и реч (редослед радње у стрипу; знаци; лепо писање; честитке).
	ЛИКОВНЕ ИГРЕ	Боја (светле и тамне боје; боја и облик; боја и звук). Замишљања (стварност и машта).
	ПРОСТОР	Простор (обликовање простора – школа, учионица, соба; музеј). Кретање (кретање једног облика у простору; кретање више облика у простору). Сцена (маске, костими, реквизити).

Кључни појмови садржаја: простор, облик, линија, боја.

Назив предмета	**МУЗИЧКА КУЛТУРА**
Циљ	**Циљ** учења предмета *музичка култура* је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.
Разред	Други
Годишњи фонд часова	72 часа

ИСХОДИ **По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:**	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– објасни својим речима утиске о слушаном делу, особине тона, доживљај прегласне музике и њеног утицаја на тело; – разликује различите инструменте по боји звука и изражајним могућностима; – издвоји основне музичке изражајне елементе; – препозна музичку тему или карактеристични мотив који се понавља у слушаном делу; – повезује карактер дела са изражајним музичким елементима и инструментима; – изговара бројалице у ритму, уз покрет; – пева по слуху песме различитог садржаја и расположења; – изводи уз покрет музичке и традиционалне игре; – примењује правилан начин певања и договорена правила понашања у групном певању и свирању; – свира по слуху ритмичку пратњу уз бројалице и песме, једноставне аранжмане, свирачке деонице у музичким играма;	**Слушање музике**	Уметничка музика у цртаним и анимираним филмовима. Однос звук-лик, музика-радња. Композиције које илуструју различита осећања. Звук и тон (извори) – звуци из природе и окружења. Тон: боја (различити гласови и инструменти), трајање (кратак-дуг), јачина (гласан-тих), висина (висок-дубок). Композиције које илуструју различите боје људског гласа и инструмената. Музички дијалог (хор, глас и хор, глас и инструмент, два гласа, два инструмента, један свирач, група свирача, оркестар). Различити жанрови везани за ситуације значајне у животу ученика. Музичка прича. Композиције различитог карактера и елементи музичке изражајности (мелодијска линија, темпо, ритам, динамика). Музички бонтон. Музика и здравље. Носиоци звука (цеде плејер, рачунар...).
	Извођење музике	Изговор бројалице у ритму уз покрет. Звучне ономатопеје и илустрације Правилан начин певања – држање тела и дисање. Правилна дикција – изговарање брзалица и бројалица. Певање песама по слуху различитог садржаја и

– повезује почетне тонове песама-модела и једноставних наменских песама са бојама; – повезује ритам са графичким приказом; – објашњава својим речима доживљај свог и туђег извођења; – учествује у школским приредбама и манифестацијама; – направи дечје ритмичке инструменте; – осмисли покрете уз музику; – осмисли ритмичку пратњу за бројалице, песме и музичке игре помоћу различитих извора звука; – осмисли одговор на музичко питање; – осмисли једноставну мелодију на крађи задати текст; – према литерарном садржају изабере од понуђених, одговарајући музички садржај; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука.		карактера. Певање песама уз покрет – песме уз игру и народне песме. Певање модела и наменских песама и повезивање њихових почетних тонова уз боју (a^1 бела, $ха^1$ љубичаста боја). Дечји и алтернативни инструменти и начини свирања на њима. Инструментална пратња по слуху уз бројалице и песме – пулс, ритам, груписање удара. Певање и извођење музичких игара уз свирање на дечјим инструментима – песме уз игру, дидактичке игре, музичке драматизације. Свирање инструменталних аранжмана на дечјим ритмичким инструментима и на алтернативним изворима звука. Музички бонтон.
	Музичко стваралаштво	Израда дечјих ритмичких инструмената од различитих материјала. Креирање сопствених покрета уз музику. Стварање једноставне ритмичке пратње коришћењем различитих извора звука. Музичка питања и одговори и музичка допуњалка. Стварање звучне приче од познатих музичких садржаја, звучних ономатопеја и илустрација на крађи литерарни текст.

Кључни појмови садржаја: звук, тон, певање, свирање, слушање, музичке игре, музички бонтон.

Назив предмета	**ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ**
Циљ	**Циљ** учења предмета *физичко и здравствено васпитање* је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.
Разред	Други
Годишњи фонд часова	108 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА		САДРЖАЈИ
-примени једноставне, двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања); – правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; – комбинује усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу; – одржава равнотежу у различитим кретањима; – разликује правилно од неправилног држања тела; – успостави правилно држање тела;	**Физичк-е способности**		Вежбе за развој снаге. Вежбе за развојпокретљивости. Вежбе за развој издржљивости. Вежбе за развој брзине. Вежбе за развој координације.
	Моторичке вештине	Ходање и трчање	Ходање: – кратким корацима, – дугим корацима, – у различитом ритму, – ходање опружањем стајне ноге, – ходање са реквизитом, – ходање са променом, правца и смера, – ходање комбиновано са различитим покретима, – ходање преко ниских препрека, – елементарне игре са ходањем. Техника трчања: – трчање преко препрека, – трчање са променом ритма, – трчање са променом правца и смера,

– правилно дише током вежбања; – изведе кретања, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу; – изведе дечји и народни плес; – користи основну терминологију вежбања; – поштује правила понашања у и на просторима за вежбање; – поштује мере безбедности током вежбања; – одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање; – поштује правила игре; – навија и бодри учеснике у игри на начин којим никога не вређа; – прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења; – уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања; – уочава улогу делова тела у вежбању; – уочи промене у расту код себе и других; – препозна сопствено болесно стање и не вежба када је болестан; – примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања; – одржава личну хигијену; – учествује у одржавању простора у коме живи и борави; – наведе врсте намирница у исхрани; – препознаје везу вежбања и уноса воде; – повеже ходање и трчање са			– брзо трчање стартом из различитих почетних положаја, – трчање 30 m – елементарне игре са трчањем.
		Скакања и прескакања	Прескакање вијача, палица и других реквизита поређаних на тлу једноножним и суножним одскоком. Комбинације скокова, Скок удаљ и увис из места и залета. Скок са повишене површине. Припремне вежбе за прескок: игре уз коришћење различитих облика скакања и прескакања.
		Бацања и хватања	Ходање и трчање са котрљањем лопте. Бацање лоптице из места у даљину и у циљ. Бацање лоптице из кретања. Бацање лопте увис без и са окреом за 360^0. Вођење лопте једном и другом руком у месту и кретању. Додавање лопте једном и другом руком. Вођење лопте у ходању и трчању. Гађање лоптом у импровизовани кош, ниски кош и гол. Елементарне игре са вођењем, додавањем и гађањем лоптом у циљ. Штафетне игре и друге елементарне игре лоптом (вођење, хватање, додавање).
		Пузања, вишења, упори и пењања	Помицање на дохватном вратилу са погрченим ногама у вису предњем. Помицање у вису предњем окретањем за 180^0, са укрштеним хватом. Њихање уз помоћ. **Проширени садржаји** Узмак корацима уз косу површину. Бочно пењање уз лествице са наизменичним прехватањем и опирањем истовремено обема ногама.
		Вежбе на тлу	**Основни садржаји** Два повезана колута напред. Колут напред и скок пруженим телом. Колут назад из чучња у чучањ, низ косу површину. Колут назад. Састав од научених елемената. Игре усвојених вежби. **Проширени садржаји** Колут напред из упора стојећег опружених ногу. Колут преко лопте. Одељењско такмичење са задатом комбинацијом вежби.
		Вежбе равнотеже	**Основни садржаји** Мала вага на тлу, клупи и ниској греди. Ходање привлачењем на целом стопалу и успон. Ходање опружањем стајне и предножењем замајне ноге. Ходање уназад на греди. Састав из првог разреда допунити наученим вежбама. **Проширени садржаји** Наскок кораком на греду.

позитивним утицајем на здравље; – препозна лепоту покрета у вежбању; – се придржава правила вежбања; – вреднује успех у вежбању;			Чучањ и окрет у чучњу за 90^0 и 180^0. Састав из првог разреда допунити вежбама ходањем уназад и окретом у чучњу за 180^0. Одељенско такмичење.
		Вежбе са реквизитима	Вежбе обликовања сареквизитима. Трчања, поскоци и скокови уз коришћење реквизита. Прескакање вијаче на различите начине. Дизање и ношење предмета и реквизита на различите начине. Елементарне игре са реквизитима. Игре са ластишом. Полигон и елементарне игре уз коришћење реквизита
		Плес и Ритимика	**Основни садржаји** Народно коло и дечији плес по избору. Повезивање елемената из првог разреда у композицију – састав. Основни ритмички покрети са реквизитима. **Проширени садржаји** Прескакање вијаче уназад. Комбиновано прескакање вијаче напред-назад. Ходање и трчање са бацањем и хватањем лопте и обруча. Вежба са вијачом
		Полигони	Комбиновани полигон од усвојених вештина (вежби).
	Физичка и здравствена култура	Култура вежбања и играња	Основни термини у вежбању. Вежбам безбедно. Чувам своје и туђе ствари. Правила елементарних игара. Некад изгубим, а некада победим. Навијам пристојно.
		Здравствено васпитање	Моје здравље и вежбање. Мишићи, зглобови и кости мога тела. Телесни развој.. Лична хигијена. Хигијена простора за вежбање. „Шарени-разноврсни оброк” – правилна исхрана. Значај воде за организам и вежбање.

Кључни појмови садржаја: базична кретања, вежбање, игра, здравље, васпитање.

Назив предмета	**Дигитални свет**
Циљ	**Циљ** наставе и учења предмета Дигитални свет је развијање дигиталне компетенције ученика неопходне за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развој алгоритамског начина размишљања.
Разред	Други
Годишњи фонд часова	36 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
–упореди начин на који учи у школи са онлајн учењем путем школске платформе; – користи школску платформу за онлајн учење (уз помоћ наставника и/или родитеља/законског заступника); – самостално користи дигиталне уџбенике за учење; – креира, чува и поново уређује дигиталну слику (самостално и/или уз помоћ наставника) користећи	**Дигитално друштво**	Учење путем школске платформе за онлајн учење. Учење уз помоћ дигиталних уџбеника. Креативно графичко изражавање коришћењем дигиталног уређаја. Умрежавање дигиталних уређаја и

одговарајућу апликацију; – својим речима објасни појам покретне слике; – креира елементе покретне слике; – креира једноставан графички дигитални материјал намењен познатој публици; – својим речима објасни због чега дигиталне уређаје повезујемо на мреже, укључујући интернет; – наведе могућности за размену материјала, комуникацију и заједнички рад (учење) које су настале захваљујући умрежавању дигиталних уређаја; – објасни добитке и ризике који произилазе из комуникације путем дигиталних уређаја; – разликује неприхватљиво од прихватљивог понашања при комуникацији на интернету; – реагује на одговарајући начин ако дође у додир са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин; – наведе неке од начина на које корисници дигиталних уређаја остављају личне податке у дигиталном окружењу; – организује сопствено учење у онлајн окружењу на начин који не угрожава здравље и личну безбедност, као и сигурност дигиталног уређаја; – предложи начине одлагања електронског отпада који не угрожавају животну средину; – својим речима објасни појам алгоритам; – анализира једноставан познати поступак који садржи понављања одређених радњи и представи га алгоритамски; – креира одговарајући рачунарски програм у визуелном програмском језику; – анализира једноставан програм креиран у визуелном програмском језику и објасни шта и на који начин тај програм ради; – уочи и исправи грешку у једноставном програму, провери ваљаност новог решења и по потреби га додатно поправи (самостално или сарадднички); – креира програм у визуелном програмском језику којим управља понашањем расположивог физичког дигиталног уређаја.		прилике за размену материјала, комуникацију и заједнички рад који из умрежавања произилазе.
	Безбедно коришћење дигиталних уређаја	Добици и ризици који произилазе из комуникације путем дигиталних уређаја. Понашање на интернету – интернет бонтон. Остављање личних података при коришћењу дигиталних уређаја. Примерена реакција у случају контакта са непримереним дигиталним садржајем**,** непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин. Организација времена и услова за рад при онлајн учењу. Коришћење дигиталних уређаја и заштита животне средине.
	Алгоритамски начин размишљања	Осмишљавање алгоритама линијске и цикличне структуре који води до решења једноставног проблема. Креирање рачунарског програма у визуелном програмском језику. Анализа постојећег програма креираног у визуелном програмском језику и тумачење функције блокова од којих је сачињен. Управљање понашањем физичког дигиталног уређаја креирањем програма у визуелном програмском језику. Уочавање и исправљање грешака у програму.

Кључни појмови садржаја: онлајн учење, дигитална слика, покретна слика, умрежавање дигиталних уређаја, комуникација, лични подаци, одлагање електронског отпада, алгоритам, програмирање у визуелном програмском језику.

Изборни програми

Назив предмета	**ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**
Циљ	**Циљ** учења програма *грађанско васпитање* је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.
Разред	Други
Годишњи фонд часова	36 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– разликује понашања појединаца која доприносе или ометају функционисање и напредовање групе; – успоставља, гради и чува успешне односе са члановима групе којој припада; – искаже своја осећања и потребе на начин који не угрожава друге; – препозна и уважи осећања и потребе других; – наведе и својим речима објасни основна права детета садржана у Конвенцији о дечјим правима; – прихвата и образлаже на примерима из живота да свако дете има иста права без обзира на различитости; – препозна ситуације кршења својих и туђих права и показује спремност да тражи помоћ; – се договара и одлучује у доношењу правила групе и да се понаша у складу са њима; – наводи примере међусобне повезаности права и одговорности; – разликује ненасилну од насилне комуникације међу члановима групе на примерима из свакодневног живота, из књижевних дела које чита и филмова које гледа; – саслуша излагање саговорника без упадица и са уважавањем; – даје и прихвата предлоге водећи рачуна о интересу свих страна у сукобу; – представи шта садржи и чему служи Правилник о безбедности ученика његове школе; – се понаша у складу са Правилником о безбедности ученика; – наводи примере одговорности одраслих и ученика за	**ЉУДСКА ПРАВА** **Ја и други у Различитим групама**	**Групни идентитет** Ко смо ми – сличности и разлике? Групе којима припадамо (породица, одељење, школа, спортски клуб, музичка школа...). Од чега зависи функционисање и напредак групе: комуникација, сарадња, узајамно подржавање, блискост. Понашања појединаца која ојачавају или ометају односе у групи. **Осећања** Изражавање сопствених осећања. Осећања других, како их препознајемо и уважавамо. Веза осећања са мислима и понашањима. **Потребе и права** Моје потребе и потребе других. Осећања, потребе, вредности и начин њиховог остваривања. Веза са правима. **Права детета** Конвенција о дечјим правима. Различити смо, али су нам права иста. Људска права важе свуда и за сваког. **Кршење и заштита права** Нисам посматрач, реагујем на ситуације кршења права деце у одељењу и школи. Знам како и коме да се обратим за помоћ.
	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО **Школа као заједница**	**Школа као заједница** **Вредности** школе као заједнице – равноправност, одговорност, солидарност, брига за друге, толерантност, праведност, поштење. **Правила** у школи и њихова функција. **Одговорности** ученика и одраслих за функционисање школе као заједнице. **Односи у заједници** Како радим сам, а како у групи? Шта у школи радимо заједно? У чему смо добри? У чему бисмо могли бити бољи? Како комуницирамо у групи? Насилна и ненасилна комуникација. **Сукоби** Узроци сукоба и шта са њима. Сукоб из угла оног другог. Посредовање у сукобу. Конструктивно решавање сукоба.
	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ **Школа као безбедно место**	**Безбедност ученика у школи** Ученици имају право на заштиту и безбедност. Правилник школе о безбедности ученика. Безбедност ученика у школи и школском дворишту, на путу између куће и школе, ван школе – на излету и на настави у природи.

безбедност у школи; – препознаје предности, ризике и опасности по себе и друге и одговорно поступа при коришћењу мобилног телефона и интернета; – сарађује и преузима различите улоге на основу договора у групи; – износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге који могу унапредити безбедност ученика у школи; – учествује у изради плана једноставне акције; – са другим ученицима изводи и документује једноставну акцију; – доприноси промоцији акције; – на једноставан начин вреднује изведену акцију.		Безбедност ученика је одговорност свих – запослених у школи, ученика, родитеља, институција ван школе. Безбедно и небезбедно понашање на интернету. Одговорна употреба мобилног телефона.
	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ **Школа као безбедно место за све**	**Како учинити школу безбедним местом за све – планирање и извођење једноставне акције.** Кораци у планирању и извођењу акције. Избор теме/проблема/активности којом ћемо се бавити. Одређивање циља и израда плана акције – подела улога, договор о роковима, начину реализације. Извођење и документовање акције – видео-снимци фотографије, текстови и сл. Промоција акције на нивоу школе – приказивање другим одељењима, родитељима и сл., прављење постера или паноа, објављивање прилога у школском листу. Вредновање акције – чиме смо задовољни, шта је могло бити боље.

Кључни појмови садржаја: група, школа као заједница, безбедност у школи.

ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС (ВЕРОНАУКА), 2. разред
1 час недељно, 36 часова годишње

САДРЖАЈИ – ТЕМЕ	ИСХОДИ	Наставне јединице
Увод	-стекне основна сазнања о темама које ће се обрађивати у настави Православног катихизиса током другог разреда -уочи какво је његово предзнање из градива обрађеног у претходном разреду школовања -ученик ће желети да активно учествује на часовима верске наставе -да зна да се Крштењем постаје члан Цркве -да зна да је Црква заједница потпуно другачија од свих -да зна да је Црква заједница са Богом -разликује значења појмова Црква (заједница) и храм (место на којем се сабирамо) -на елементарном нивоу опише зашто се подижу храмови -да уочи да је Литургија догађај Цркве -да зна да у Литургији учесвује само онај ко је крштен и ко то жели -код ученика ће се развити жеља да посети храм и боље упозна основна обележја православних храмова -препозна и именује основне службе које постоје на Литургији -зна да свако у Цркви има своју службу -уочи међусобну повезаност служби у Цркви -уочи од колико је значаја за неку заједницу окупљање свих њених чланова -уочи да је и он сам важан и посебан у животу Цркве -објасни службу Епископа у Цркви -увиди сличност службе Епископа са првосвештеником Христом -да уочи да Епископ предводи молитву Цркве -објасни ко су монаси и шта су манастири -ученик ће бити подстакнут да размишља о својој служби у Цркви -да уочи разлог нашег великог поштовања према Богородици -да зна да је Богородица много волела Бога и желела да му служи и да много	Ми смо Црква- уводни час
Моје место у цркви		Крштењем постајемо чланови Цркве Црква- заједница (садржај н.ј.-народна приповетка: „Седам прутова“) Храм- место окупљања (опис н.ј.-свака заједница има своје место окупљања) Литургија- догађај Цркве (садржај н.ј.- из књиге Јеванђеље препричано за децу: „Прича о позванима на сведбу“) Заједница радости (опис н.ј.-слобода у заједници- садржај н.ј. молитва Царе небески- Бог као Цар)
Литургијске службе и њиххов смисао		Народ Божји, различите службе (опис н.ј.-службе у свету и њихова важност) Литургијске службе: Епископ, свештеник, ђакон и народ Божји Многе службе, једна Црква Епископ- слика Христова на Литургији

	воли нас	Ко су монаси?
Живот у цркви-лепота празника	-уочи да Богородицу сматрамо светијом од свих светих -да зна молитву *Богородице Дјево* -Усвоји текст и мелодију песме „Витлејеме славни граде“ -да зна да се приликом Крштења Христовог, Бог открива као Света Тројица -да зна да је Свети Сава наш први Архиепископ -да зна ко је подигао манастир Хиландар -ученик ће пожелети да радо учествује у прослављању празника -ученик ће пожелети да стваралачки (кроз песму, молитву, цртеж), искаже своју љубав и поштовање према Богородици -увиди и каже зашто приносимо дарове природе Богу -уочи да су дарови које приносимо Богу, свет у малом	Богородица- мајка Христова (Ваведење и Благовести; молитва: „Богородице Дјево“) Божић- Христос се роди! (обрада песме: „Витлејеме славни граде“) Богојављење- Христос је Син Божји Свети Сава и Свети Симеон
Трпеза господња	-на елементарном нивоу препозна и именује литургијске предмете -уочи да је заједничка трпеза израз љубави -зна да је Литургија заједничка трпеза око које се окупљају чланови Цркве -уочи разлику између Светог Причешћа и друге хране -уочи сличности елемената Литургије и славе код ученика ће се развити жеља да учествује у Литургији	Литургија наш дар Богу Литургијски предмети Причешће- храна за живот вечни Слава у мојој породици
Света литургија-прослава васкрсења	-препозна значај празновања Васкрса -прошири своја знања о Христовом Васкрсењу -да уочи да је Христово Васкрсење изузетан догађај у који је укључена читава природа -зна да је Христос увек са нама -ученик ће исказати свој доживљај Христовог Васкрсења кроз самостални креативни израз	Христос је са нама у Литургији Причешће у мом животу Празнујемо Васкрсење Христово Христово Васкрсење-наше васкрсење
Икона-прозор у вечност	-да зна да наброи основне делове храма -уочи да је унутрашњост храмова уређена за служење Литургије -да зна да објасни ко су светитељи -исприча ко су и шта су све чинили светитељи које славимо -уоче да постоје светитељи и у данашње време -сазна о неким светитељима новијег доба -ученик ће бити подстакнут на поштовање и правилан однос према храму и иконама -ученик ће бити подстакнут да воли природу и друге људе -ученик ће бити подстакнут да у свим људима види пријатеље Божје	Православни храм (садржај н.ј.-основни делови храма) Икона-прозор у Царство Божје Буди и ти иконописац Царство Божје у светима

ИСЛАМСКА ВЈЕРОНАУКА (ИЛМУДИН), 2. разред
1 час недељно, 36 часова годишње

САДРЖАЈИ – ТЕМЕ	ЦИЉЕВИ – ИСХОДИ
Увод	Да ученик: - уочи вриједност заједнице и сложног заједничког живљења; - уочи вриједност вјеровања у једног Бога, Створитеља људи и Његове посланике, које је слао људима да им укажу на прави пут; - уочи важност зеката (материјалног давања којим богати муслимани требају помоћи сиромашне); - уочи вриједност поста (уздржавања од уношења хране и пића од зоре па до заласка сунца); - схвати шта је пост и која је његова вриједност; - научи који су саставни дијелови поста; - схвати шта је хаџ (ходочашће Кабе); - схвати шта је Каба, која је њена важност и шта она представља; - упозна начин исламског обиљежавања празника; - упозна најважније установе и институције муслимана на овим просторима и њихов значај; - упозна најзначајније датуме (празнике) које муслимани обиљежавају
Јединство међу муслиманима	
Рад је ибадет	
Божији посланик А. С. узор свим муслиманима	
Како сам дошао на овај свијет	
Како и колико вјерујем	
Схватање предности Аллаху џ. Ш.	
Човјек Аллахово џ. Ш. најљепше створење	
Чување од гријеха	
Једино Аллах зна скривено	
Поносиш ли се својим именом	
Чистоћа у кући и ван ње	
Исламски шарти	
Намаски шарти	
Узимање абдеста	
Окретање према кибли	
Саставни дијелови намаза	
Постите бићете здрави	
Хаџ	
Исламски Мубарек дани	
Ислам у нашој земљи	

ТРЕЋИ РАЗРЕД

Назив предмета	**СРПСКИ ЈЕЗИК**
Циљ	Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.
Разред	Трећи
Годишњи фонд часова	180 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
чита са разумевањем различите текстове; – опише свој доживљај прочитаних књижевних дела; – изнесе своје мишљење о тексту; – разликује књижевне врсте: лирску и епску песму, причу, басну, бајку, роман и драмски текст; – одреди тему, редослед догађаја, време и место дешавања у прочитаном тексту; – именује главне и споредне ликове и разликује њихове позитивне и негативне особине; – уочи основне одлике лирске песме (стих, строфа и рима); – разуме пренесено значење пословице и басне и њихову поучност; – разуме идеје књижевног дела; – уочи основне одлике народне бајке; – разликује народну од ауторске бајке; – представи главне особине јунака; – уочи основне одлике народне епске песме; – уочи поређење у књижевном делу и разуме његову улогу; – разликује опис од приповедања у књижевном делу; – покаже примере дијалога у песми, причи и драмском тексту;	**КЊИЖЕВНОСТ**	**ШКОЛСКА ЛЕКТИРА** **Лирска поезија** 1. Душан Костић: *Септембар* 2. Григор Витез: *Какве је боје поток/* Десанка Максимовић: *Вожња* 3. Душан Васиљев: *Зима* 4. Мирослав Антић: *Шта је највеће/* Ф. Г. Лорка: *Луцкаста песма* 5. Драган Лукић: *Свакога дана/* *Шта је отац* 6. Бранислав Црнчевић: *Љутито мече/* Љубивоје Ршумовић*: Аждаја своме чеду тепа* 7. Милован Данојлић: *Љубавна песма* 8. Љубивоје Ршумовић: *Домовина себрани лепотом* 9. Химна Светоме Сави 10. Бранко Стевановић: *Занимање Марка Краљевића* **Епска поезија** 11. Народне песме: *Марко Краљевић и бег Костадин, Орање Марка Краљевића* **Проза** 1. Ла Фонтен: *Цврчак и мрав*/Езоп: *Корњача и зец* 2. Народна приповетка: *Свети Сава и сељак без среће* 3. Народна бајка: *Чардак ни на небу ни на земљи* 4. Народна приповетка: *Свијету се не може угодити* 5. Бранко Ћопић: *Изокренута прича* 6. Оскар Вајлд: *Себични џин* 7. Светлана Велмар Јанковић: *Златно јагње* (одломак) 8. Бранко В. Радичевић: *Прича о дечаку и Месецу* 9. Ијан Макјуен: *Реч-две о Питеру* (одломак) 10. Јохана Шпири: *Хајди* (одломак) 11. Народна бајка: *Баш-Челик* (читање у наставцима) 12. Јасминка Петровић: *Од читања се расте* (читање у наставцима) **Драмски текстови** 1. Душан Радовић: *А зашто он вежба* 2. Александар Поповић: *Лед се топи* 3. Јованка Јоргачевић: *Никад два добра* 4. Лаза Лазић: *Суђење* **Популарни и информативни текстови** Избор из илустрованих енциклопедија и часописа за децу о значајним личностима српског језика, књижевности и културе (Милева Ајнштајн, Михаило Пупин), знаменита завичајна личност и др. **ДОМАЋА ЛЕКТИРА**

– уочи хумор у књижевном делу; – чита текст поштујући интонацију реченице/стиха; – изражајно рецитује песму и чита прозни текст; – изводи драмске текстове; – разликује врсте (и подврсте) речи у типичним случајевима; – одреди основне граматичке категорије именица, придева и глагола; – примењује основна правописна правила; – јасно и разговетно изговори обавештајну, упитну и заповедну реченицу, поштујући одговарајућу интонацију и логички акценат, паузе, брзину и темпо; – спои више реченица у краћу и дужу целину; – препричава, прича и описује и на сажет и на опширан начин; – извештава о догађајима водећи рачуна о прецизности, тачности, објективности и сажетости; – варира језички израз; – попуни једноставан образац у који уноси основне личне податке; – разликује формални од неформалног говора (комуникације); – учествује у разговору поштујући уобичајена правила комуникације и пажљиво слуша саговорника.		1. Бранко Ћопић: *Доживљаји Мачка Тоше* 2. Избор из поезије Душана Радовића (*Замислите, Да ли ми верујете, Страшан лав, Кад је био мрак, Тужне ђачке исповести, Здравица, Плави зец* и друге песме) 3. Браћа Грим: *Бајке* (по избору) **Књижевни појмови:** – лирска песма, – химна, – епска песма, – народна бајка, – роман, – поређење, – персонификација (на нивоу препознавања), – опис, – дијалог, – приповедање, – епски јунак, – драмска радња
	ЈЕЗИК **Граматика, правопис и ортоепија**	Врсте речи: именице (градивне, збирне); придеви (присвојни, градивни**);** род и број придева; заменице (личне заменице); глаголи; лице и број глагола. Подела речи на крају реда (граница на самогласник). Управни говор (први и други модел). Неуправни говор. Велико слово: писање имена народа, вишечланих географских назива (планина, река, језера, мора и сл.), празника, наслова књига и часописа; Писање присвојних придева изведених од властитих имена (суфикси: *-ов*, *-ев*, *-ин; -ски, -чки, -шки*). Речца *не* уз именице и придеве**.** Наводници (у управном говору, насловима дела, називима школа). Сугласник *ј* (између самогласника *и-о* и *о-и)*. Скраћенице (мерне јединице за масу, дужину, време и запремину течности).
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	Краћи и дужи текстови – књижевни и некњижевни, као и нелинеарни текстови. Причање о догађајима и доживљајима, стварним и измишљеним (усмено и писано). Описивање људи, животиња и природе (плански приступ) – усмено и писано. Различите комуникативне ситуације (комуникација са одраслима и са вршњацима; у школи, у продавници, телефонски разговор, поздрављања, честитања и сл.). Богаћење речника: речи истог или сличног значења; речи супротног значења; речи које значе нешто умањено и увећано (уз одговарајуће текстове из лектире). Правописне вежбе: вежбе допуњавања и избора правилног облика речи; диктат, аутодиктат. Језичке вежбе: проширивање и допуњавање реченица различитим врстама речи, промена реда речи у реченици, промена дужине реченице. Лексичко-семантичке вежбе: речи који припадају различитим тематским скуповима; речи супротног значања али исте врсте и истог рода и броја, промена граматичког лица у тексту; основно и пренесено значење речи и друго. Стилске вежбе: састављање прича на основу задатих

		речи; сажимање или проширивање познате приче (текста), мењање краја приче (текста); настављање приче на основу датог почетка; промена становишта (нпр. увести у текст нове ликове; сместити бајку у далеку будућност...). Говорне вежбе: рецитовање, изражајно читање, сценско приказивање драмског/драматизованог текста и сл.

Кључни појмови садржаја: књижевност, језик, језичка култура.

Назив предмета	**СТРАНИ ЈЕЗИК**
Циљ	**Циљ** учења страног језика у основном образовању и васпитању је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену , а од трећег разреда и писану комуникацију, и да стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.
Разред	Трећи
Годишњи фонд часова	72 часа

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ	ЈЕЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ (у комуникативним функцијама)
– поздрави и отпоздрави, примењујући најједноставнија језичка средства; – представи себе и другог; – разуме једноставна питања личне природе и одговара на њих; – разуме једноставна упутства и налоге и реагује на њих; –саопшти једноставна упутства и налоге; – разуме позив на заједничку активност и на прикладан начин реагује на њега; –упути позив на заједничку активност; – разуме кратке и једноставне молбе и реагује на њих; – упути кратке и једноставне молбе; – искаже и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин;	**Поздрављање**	Реаговање на усмени импулс саговорника (наставника, вршњака, и слично); Усмено и писано изражавање прикладних поздрава. **Садржаји** *Hi/Hello, how are you today? I'm fine, thank you, and you? I'm very well, thanks./Not great.* *Good morning/afternoon/evening/night.* *Goodbye./Bye. See you later/tomorrow/on Monday.* *Have a nice day/weekend/holiday! Thanks, same to you!* Личне заменице – *I, you …* Глагол *to be – the Present Simple Tense* Императив **(Интер)културни садржаји:** Формално и неформално поздрављање; устаљена правила учтивости.
	Представљање себе и других; давање основних информација о себи; давање и тражење основних информација о другима	Слушање једноставних текстова у којима се неко представља; представљање себе и других особа, присутних и одсутних. **Садржаји** *Hi, I'm Andrija. Hello, I'm Alex. How old are you? I'm (nine). I'm in Year 3. Where are you from? I'm from Serbia. How do you spell your name? It's A-N-D-R-I-J-A. Have you got any brothers or sisters? Yes, I have/I've got one sister. No, I'm an only child. How many aunts/uncles have you got? This is my cousin/sister Vanja. Nice to meet you. Nice to meet you, too. What's your/his/her/their address? It's 12, Zvezdarskih jelki Street, Belgrade. What's your/his/her/their phone number? It's oh/zero-six-four-double five/five-five... I'm 10 today. How old is your mum/dad? She/He's 32. Where are your parents today?Are they at work? No, they're at home. Are your friends at school now? Yes, they are. This is my friend Ana. She's/She is in my class. That's Tea's dog. Its name is Spot. This is our teacher, Mr/Miss/Mrs Jones. That is Mr Turner. He's/He is a policeman. Who are those children? They're our neighbours. What are their names? Pavle and Milica. Who's the boy in the picture? It's my Brazilian pen pal, Bruno. Tell me about your family/country. Write soon!* Личне заменице – *I, you…* Присвојни придеви – *my, your…* Показне заменице – *this/that, these/those* *Have got/Have* за изражавање поседовања Питања са *Who/What/Where/How (old/many)* Предлози за изражавање места – *from, in…* Саксонски генитив са именицама у једнини

– разуме једноставно исказане честитке и одговара на њих; – упути једноставне честитке; – разуме и, примењујући једноставна језичка средства, наведе најуобичајеније активности које се односе на прославе рођендана и празника; – препозна и именује бића, предмете и места из непосредног окружења; – разуме једноставне описе бића, предмета и места; – опише бића, предмете и места користећи једноставна језичка средства; – разуме свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и реагује на њих; – изрази основне потребе, осете и осећања једноставним језичким средствима; – разуме једноставна обавештења о положају у простору и реагује на њих; – тражи и пружи једноставна обавештења о положају у простору; – разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на хронолошко и метеоролошко време;		Употреба чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом Императив Основни бројеви (0–100) Алфабет **(Интер)културни садржаји:** устаљена правила учтивости; конвенције у писању личних заменица; конвенције у саопштавању телефонских бројева и адреса; употреба титула уз презимена (*Mr*, *Mrs*, *Miss*); разлике између српске азбуке и енглеског алфабета; конвенције у писању разгледница и писама.
	Разумевање и давање једноставних упутстава и налога	Слушање налога и упутстава и реаговање на њих; давање једноставних упутстава (комуникација у учионици – упутства и налози које размењују учесници у наставном процесу, упутства за игру и слично). **Садржаји** *Listen, point and repeat. Listen again. Match the words with the things/people in the picture. Order the lines. Ask and answer questions about the photo on page 38. Spell your name. Ask your friend to spell his/her name. Write/Circle the letters/numbers. Write/Say true or false. Complete the sentences/dialogue. Complete the table with ticks and crosses. Read the story. Read and check. Think of a place/person. Come and help! Wait and see! Watch out! Hurry up! Close/Open the door/a window, please! Smile! It's my/your/Oliver's turn!* Императив Присвојни придеви – *my, your…* Алфабет Бројеви 0–100 **(Интер)културни садржаји:** Поштовање основних норми учтивости.
	Позив и реаговање на позив за учешће у заједничкој активности	Слушање једноставних позива на заједничку активност и реаговање на њих (позив на рођендан, игру, дружење...); упућивање и прихватање/одбијање позива на заједничку активност коришћењем најједноставнијих израза. **Садржаји** *Can we meet on Saturday and play football? I'm sorry, I've got a music class on Saturday, but we can meet on Sunday. Really? Sunday is ok for me too! Great! See you at the park!* *It's hot today. Let's go to the beach! Sorry, but I can't swim!* *I'm very tired. Let's go home!* *Come and meet my friends!* *Listen to the music!* Модални глагол *can* за изражавање предлога и способости Императив **(Интер)културни садржаји:** прикладно позивање и прихватање/одбијање позива; прослава рођендана, игре, забава и разонода.
	Исказивање молбе, захвалности и извињења	Слушање једноставних исказа којима се тражи помоћ, услуга или обавештење; давање усменог и писаног одговора на исказану молбу коришћењем најједноставнијих језичких средстава; упућивање молби, захвалности и извињења. **Садржаји** *Can you spell that again, please?/Can you write it on the board, please?* *Can/May I read the story? Of course you can.* *Can/May I sit here, please? No, it's Nina's seat.* *Can/May I borrow your dictionary? Yes, here you are. Thank you/Thanks. You're welcome.* *Thanks for your help*. Модални глаголи за изражавање молбе – *can*/*may* Саксонски генитив са именицама у једнини **(Интер)културни садржаји:** Правила учтиве комуникације.
	Честитање	Слушање једноставних устаљених израза којима се честита празник,

– разуме једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање и реагује на њих; – тражи и даје једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање; – разуме једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања и реагује на њих; – тражи мишљење и изражава допадање/недопадање једноставним језичким средствима; – разуме једноставне текстове у којима се описују радње и способности у садашњости; – размени информације које се односе на дату комуникативну ситуацију; – опише радње и способности користећи једноставна језичка средства; – разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на бројеве и количине.	**празника, рођендана и других значајних догађаја**	рођендан; реаговање на упућену честитку и упућивање кратких пригодних честитки. **Садржаји** *Welcome to my birthday party! Happy birthday to you! Thanks! How many candles are there on your birthday cake? Happy New Year!/Merry Christmas!/Happy Valentine's Day!/Happy Easter! Thanks, same to you! Let's have a party. Let's celebrate! What do you do on New Year's Day? We open our presents and watch films about Santa Claus and his reindeer. At Easter we decorate Easter eggs. Children dress up for Halloween. Look at the fireworks!* Императив *The Present Simple Tense* за описивање уобичајених радњи (само као опција, рецептивно) Питања са *What/How many* **(Интер)културни садржаји:** Најзначајнији празници и догађаји и начини обележавања/прославе.
	Описивање бића, предмета, места и појава	Слушање једноставних описа бића, предмета и места у којима се појављују информације о спољном изгледу, појавним облицима, димензијама и осталим најједноставнијим карактеристикама; давање кратких усмених описа бића, предмета и места; тражење и давање информација у вези са описом бића, предмета и места. **Садржаји** *Who's this? It's Johnny Depp, my favourite actor. He's American. That's a photo of my family. Look, they're all smiling. How many teeth has your baby brother got? What colour are his eyes? I've/I have got two hands. She's/She has got black hair. He's/He has got big ears. She's/She is tall and slim. My dad's new car is fast and cool. What are these? They're my new felt tip pens. Belgrade is the capital of Serbia. Our city is old, but very nice. There are a lot of beautiful mountains and lakes in my country. What's the capital of England? London buses are red, but its taxis are black. Where are you in this photo? I'm in Sydney, it's a big city in Australia. There are a lot of strange animals and funny birds.* Глаголи *have got, to be* за давање описа Показне заменице – *this/that, these/those* Егзистенцијално *There is/are…* Питања са *Who/What/Where/How many...* Правилна множина именица: *pen – pens, bus – buses, city – cities…* Неправилна множина основних именица: *tooth – teeth...* Употреба чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом. **(Интер)културни садржаји:** Познате личности из области спорта, глуме, музике...; престонице земаља енглеског говорног подручја; препознатљива обележја земаља енглеског говорног подручја.
	Исказивање потреба, осета и осећања	Слушање једноставних исказа у вези са потребама, осетима, осећањима; саопштавање својихи туђих потреба, осета и осећања и (емпатично) реаговање на туђа. **Садржаји** *She's tired/bored. She wants to go home. Is he hungry/thirsty? Does he want a sandwich/a glass of orange juice? They're not cold, they're hot! Are you OK? Is he happy? No, he's sad. His dog is lost.* *The Present Simple Tense (be, want)* **(Интер)културни садржаји:** Правила учтиве комуникације.
	Исказивање положаја у простору	Слушање текстова у којима се на једноставан начин описује положај у простору; усмено и писано тражење и давање информација о положају у простору коришћењем најједноставнијих језичких средстава. **Садржаји** *They're at the cinema/museum. Where's your brother? He's in bed. Where's my English dictionary? It's here on my desk. Where are my trainers? They are over there, under the bed. Where's the Statue of Liberty? It's in New York. The London*

		Eye is next to the River Thames. Прилози и предлози за изражавање положаја и просторних односа: *here, there, in, on, at, next to, under...* Питања са *Where* Употреба и изостављање одређеног члана у изразима *at the park/beach/cinema/museum, at home/school/work, in bed...* **(Интер)културни садржаји:** препознатљива обележја земаља енглеског говорног подручја.
	Исказивање времена	Слушање једноставних исказа у вези са хронолошким временом и метеоролошким приликама; усмено и писано тражење и давање информација о хронолошком времену и метеоролошким приликама коришћењем најједноставнијих језичких средстава. **Садржаји** *What time is it? It's twelve (o'clock). It's a quarter to/past twelve. It's half past twelve. What day is it today? It's Wednesday. It's a nice, sunny day. Is it snowy? No, but it's rainy and windy today. I've got a basketball game at a quarter to four/on Saturday.* Питања са *What/When* Предлози за изражавање времена: *at, on, to, past...* **(Интер)културни садржаји:** радна недеља и викенд.
	Изражавање припадања/неприпадања и поседовања/неповедовања	Слушање текстова с једноставним исказима за изражавање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања и реаговање на њих; усмено и писано исказивање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања коришћењем најједноставнијих језичких средстава. **Садржаји** *It's Alex's guitar. Is that Anna's bag? These are not their jackets. Sophie's mum and dad have got/have a big house. My friend hasn't got/doesn't have any brothers or sisters. Have you got/Do you have a bike?* Присвојни придеви *my, your…* Показне заменице – *this/that, these/those* *Have got/Have* за изражавање припадања/поседовања Саксонски генитив са именицама у једнини **(Интер)културни садржаји:** породица, пријатељи, однос према својој и туђој имовини.
	Изражавање допадања/недопадања	Слушање текстова с једноставним исказима за изражавање допадања/недопадања и реаговање на њих; усмено и писано исказивање слагања/неслагања, допадања/недопадања коришћењем најједноставнијих језичких срестава. **Садржаји** *Does he like music? Yes, he loves it./No, he doesn't. Who's your favourite tennis player? What's your favourite hobby? It's an amazing poster! Those computer games are fantastic!* *The Present Simple Tense* глагола *be/like/love* Питања са *Who/What* **(Интер)културни садржаји:** интересовања, хобији
	Описивање догађаја и способности у садашњости	Слушање једноставних исказа који говоре о радњама и способностима у садашњости; описивање радњи и способности у садашњости, постављање питања и одговарање на њих, усмено и писано, коришћењем најједноставнијих језичких средстава. **Садржаји** *My brother can play football, but he can't act. How many languages can your dad speak? Can you play the guitar? I can't ride a bike.* *We are late for our school bus.* *Look! She's/She is wearing a dress. Is he wearing jeans? Yes, he is. No, he isn't. What are you doing? I'm/I am eating a biscuit. What are they doing? They are not/aren't playing, they're watching TV.* Модални глагол *can* за изражавање способности *The Present Continuous Tense* за изражавање тренутних радњи

		Питања са *What/Where/When/How many...* **(Интер)културни садржаји:** породични живот; живот у школи - наставне и ваннаставне активности.
	Изражавање броја и количине	Слушање једноставних исказа који говоре о броју и количини нечега; саопштавање броја и количине, постављање питања и одговарање на њих, усмено и писано, коришћењем најједноставнијих језичких средстава. **Садржаји** *How many children are there in your class? There are 11 boys and 14 girls.* *How many classes have we got today? We've got four classes.* *Her granny is 65.* Правилна множина именица: *boy-boys, girl-girls, class-classes…* Неправилна множина основних именица: *child-children...* Питања са *How much/many* Основни бројеви 0–100 **(Интер)културни садржаји:** Конвенције у писању двоцифрених бројева. Новчане валуте у земљама енглеског говорног подручја и њихове ознаке.

Кључни појмови садржаја: комуникативни приступ, функционална употреба језика, интеркултурност.

Назив предмета	**МАТЕМАТИКА**
Циљ	**Циљ** учења предмета *математика* је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.
Разред	Трећи
Годишњи фонд часова	180 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– прочита, запише и упореди бројеве прве хиљаде и прикаже их на бројевној правој; – прочита број записан римским цифрама и напише дати број римским цифрама (до 1.000); – изврши четири основне рачунске операције, писмено и усмено (до 1.000); – подели број бројем прве десетице, са и без остатка, и провери резултат; – процени вредност израза са једном рачунском операцијом; – израчуна вредност бројевног израза са највише три рачунске операције; – одреди десетице и стотине најближе датом броју; – реши једначину са једном рачунском операцијом; – одреди и запише скуп решења неједначине са сабирањем и одузимањем; – реши проблемски задатак користећи бројевни израз или једначину; – уочи делове целине и запише разломке облика $\frac{m}{n}\ (m \le n \le 10)$; – упореди разломке облика $\frac{m}{n}$ са – упореди разломке облика са једнаким имениоцима; – резултат мерења дужине запише децималним бројем са једном децималом;	**БРОЈЕВИ**	Бројеви прве хиљаде. Сабирање и одузимање (усмени и писмени поступак). Множење једноцифреним бројевима и бројем 10 и дељење бројевима прве десетице са и без остатка (усмени и писмени поступак). Зависност резултата од промене компонената. Једначине облика: $a + x = b$, $a - x = b$, $x - a = b$, $a \times x = b$. Неједначине облика: $a \pm x < b$, $a \pm x > b$, $x - a < b$, $x - a > b$. Римске цифре D, M. Разломци облика $\frac{m}{n}\ (m \le n \le 10)$. Упоређивање разломака са једнаким имениоцима. Децимални запис броја са једном децималом.
	ГЕОМЕТРИЈА	Узајамни положаји правих (паралелне праве и праве које се секу). Угао, врсте углова. Троугао, врсте троуглова.

– уочи и речима опише правило за настајање бројевног низа; – чита и користи податке представљене табеларно или графички (стубичасти дијаграм и сликовни дијаграм); – црта паралелне и нормалне праве, правоугаоник и квадрат; – конструише троугао и круг; – именује елементе угла, правоугаоника, квадрата, троугла и круга; – разликује врсте углова и троуглова; – одреди обим правоугаоника, квадрата и троугла, применом обрасца; – опише особине правоугаоника и квадрата; – преслика геометријску фигуру у квадратној или тачкастој мрежи на основу задатог упутства; – користи геометријски прибор и софтверске алате за цртање; – чита, упореди и претвара јединице за мерење дужине, масе, запремине течности и времена; – упореди величине (дужина, маса, запремина течности и време); – измери површину геометријске фигуре задатом мером (правоугаоником, квадратом и троуглом); – примењује концепт мерења у једноставним реалним ситуацијама.		Кружница и круг. Правоугаоник и квадрат. Обим троугла, квадрата и правоугаоника. Цртање паралелних и нормалних правих помоћу лењира. Конструкције троугла и кружнице. Пресликавање геометријских фигура на квадратној мрежи.
	МЕРЕЊЕ И МЕРЕ	Мерење масе (kg, g, t). Мерење времена (деценија, век, секунд). Мерење дужине (mm, km). Мерење запремине течности (l, dl, cl, ml, hl). Мерење површине геометријских фигура задатом мером.

Кључни појмови садржаја: бројеви прве хиљаде, разломак, децимални запис броја, круг, троугао, правоугаоник, квадрат, угао, паралелне праве, нормалне праве, појам површине, једначине и неједначине, мерење дужине, масе, времена и запремине течности.

Назив предмета	**ПРИРОДА И ДРУШТВО**
Циљ	**Циљ** учења Природе и друштва јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.
Разред	Трећи
Годишњи фонд часова	72 часа

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА		САДРЖАЈИ
– идентификује облике рељефа и површинских вода у свом крају; – одреди положај задатог објекта у односу на истакнуте облике рељефа и површинске воде у свом крају; – илуструје примерима како рељеф и површинске воде утичу на живот људи у крају; – примени правила друштвено прихватљивог понашања поштујући права, обавезе и различитости међу људима; – повеже различита занимања и делатности са потребама људи у крају у коме живи; – повеже врсте и значај саобраћаја у свом крају са потребама људи; – примени правила безбедног понашања у саобраћају; – разликује чврсто, течно и гасовито стање воде у природи и свакодневном животу;	**МОЈ КРАЈ**	Природа, човек, друштво	Површинске воде: река и њене притоке (лева и десна обала); бара и језеро. Површинске воде у мом краја. Групе људи: становници и народи краја (права и обавезе; обичаји; суживот). Производне и непроизводне делатности и њихова међузависност. Село и град, њихова повезаност, зависност и међуусловљеност. Значај и улога саобраћаја**.** Путнички, теретни и информациони саобраћај. Безбедно понашање ученика на саобраћајницама у крају. Опрема за безбедну вожњу ролера, тротинета и бицикла. Течно, гасовито и чврсто стање воде**.** Кружење воде у природи. Промене при загревању и хлађењу ваздуха (промена температуре, запремина и кретање ваздуха). Мерење температуре воде, ваздуха и тела. Услови за живот, ланац исхране и међусобни утицаји у животним заједницама: • Копнене животне заједнице: шуме, ливаде и

– повеже температурне промене са променама запремине и кретања ваздуха; – очита вредности температуре воде, ваздуха и тела помоћу термометра; – прикаже везе међу живим бићима у различитим животним заједницама помоћу ланаца исхране; – илуструје примерима одговоран и неодговоран однос човека према животној средини; – примени поступке (мере) заштите од заразних болести; – се оријентише у простору помоћу компаса и оријентира из природе/окружења; – опише пут којим се може стићи од једне до друге тачке помоћу плана насеља; – идентификује географске објекте у свом крају користећи географску карту Републике Србије; – користи временске одреднице (година, деценија, век) у свакодневним ситуацијама и приликом описивања догађаја из прошлости; – прикупи и представи податке о прошлости породице и краја; – повеже јачину деловања на тело са његовим пређеним растојањем; – доводи у везу брзину падања тела са његовим обликом; – разликује природне и вештачке изворе светлости; – повеже промену величине и положаја сенке са променом положаја извора светлости; – повеже промену јачине звука са променом удаљености од његовог извора; – разликује повратне и неповратне промене материјала; – уочи сличности и разлике међу течностима – тече, променљивост облика; провидност, боја, густина; – одабере материјале који по топлотној проводљивости највише одговарају употреби у свакодневном животу; – објасни како рециклажа помаже очувању природе; – изведе једноставне огледе/експерименте и повеже резултат са објашњењем/закључком; – сарађује са другима у групи на заједничким активностима; – представи резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, Power Point презентацијом и/или цртежом и др); – повеже резултате рада са уложеним			пашњаци; • Водене животне заједнице: баре, језера и реке. Култивисане животне заједнице: воћњаци, повртњаци, њиве и паркови. Значај и заштита земљишта и копнених животних заједница. Значај и заштита вода и водених животних заједница. Животне заједнице у мом крају и човеков однос према њима. Начини преношења и мере заштите од заразних болести (грип, заразна жутица, варичеле) и болести које преносе животиње (крпељи, вашке).
		Оријентација у простору и времену	Главне стране света. Умањено приказивање објеката и приказивање из „птичије” перспективе. План насеља. Географска карта Републике Србије: картографске боје, картографски знаци). Мој крај на географској карти Републике Србије. Временске одреднице (датум, година, деценија и век).
		Прошлост	Историјски извори (материјални, писани и усмени). Садашњост, прошлост, будућност: догађаји, људи и промене у мом крају. Породична прошлост (преци и потомци) и знаменити људи краја. Начин живота данас и у прошлости – занимања, одевање, исхрана, дечије игре.
		Кретање	Кретање тела по путањи (праволинијско и криволинијско). Утицај јачине деловања на пређено растојање тела. Дејство Земљине теже – падање тела. Утицај облика тела на брзину падања. Извори светлости (природни и вештачки). Како настаје сенка – облик и величина сенке. Кретање производи звук: треперење затегнуте жице, гласних жица; различити звуци у природи. Звук као информација. Заштита од буке.
		Материјали	Промене материјала: повратне (истезање, савијање, ширење/скупљање; испаравање, кондензовање, топљење/очвршћавање) и неповратне (сагоревање, рђање). Сличности и разлике међу течностима (вода, уље, детерџент за прање судова, мед, млеко, сок од лимуна). Вода и друге течности као растварачи. Зависност брзине растварања од уситњености материјала, температуре течности и мешања. Топлотна проводљивост материјала. Ваздух као топлотни изолатор у природи и свакодневном животу (крзно и перје; слојевито облачење, вунене рукавице, грађевински блокови, термос-боца). Значај рециклаже. Разврставање отпада од пластике, стакла, папира, метала. Рационална потрошња. Међусобни утицај човека и окружења (начин на

трудом.			који човек мења окружење), утицај на здравље и живот кроз правила понашања који доприносе одрживом развоју.

Кључни појмови садржаја: крај, човек, животне заједнице, оријентација у времену и простору, прошлост краја, кретање, материјали.

Назив предмета	**ЛИКОВНА КУЛТУРА**
Циљ	**Циљ** учења предмета *ликовна култура* је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.
Разред	Трећи
Годишњи фонд часова	72 часа

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– поштује инструкције за припремање, коришћење, одржавање и одлагање материјала и прибора; – повеже уметничко занимање и уметнички занат са одговарајућим продуктом; – преобликује, самостално или у сарадњи са другима, амбалажу и предмете за рециклажу мењајући им употребну функцију; – изрази своје доживљаје, емоције, имагинацију и запажања одабраним материјалом, прибором и техникама; – користи одабране податке и информације као подстицај за стваралачки рад; – протумачи једноставне визуелне информације и поруке из свакодневног живота; – укаже на сличности и разлике које опажа у уметничким делима и традицији различитих народа; – изрази одабране садржаје изразом лица, положајем тела, покретима или кретањем; – распореди облике, боје, линије и/или текстуре креирајући оригиналне композиције; – разговара са вршњацима о доживљају простора, дизајна, уметничких и ученичких радова, уважавајући различитости; – учествује у обликовању и уређењу простора у школи, код куће или у окружењу; – разматра, у групи, шта и како је учио/ла и где та знања може	**МАТЕРИЈАЛИ**	Својства материјала. Својства материјала за ликовно обликовање – тврдоћа, еластичност, растворљивост или постојаност (промене у току сушења, у контакту са светлошћу, у контакту са различитим супстанцама и подлогама...), материјали који могу да се користе као алатке (пера, крзно, длака, лишће, дрвца...). Изглед материјала – основне и изведене боје, природне и створене текстуре. Технике. Однос материјала, ликовне технике и идеје. Производи уметничких заната (накит, уметничке лутке, шешири, таписерије, ћилими, осликани текстил, собне светиљке и сенила, грнчарија, дуборез, гравуре...). Значај рециклирања, уметничка рециклажа.
	СПОРАЗУМЕВАЊЕ	Говор тела. Поглед, израз лица, држање тела, гест и кретање, однос вербалне и невербалне комуникације. Тумачење визуелних информација. Визуелне карактеристике биљака и животиња, знаци, симболи, униформе, заставе, ношње... Пејзаж, портрет, аутопортрет. Слика, текст, звук. Кратки анимирани филмови, рекламе, билборди... Лепо писање – плакат, позивнице, честитке...
	КОМПОЗИЦИЈА	Композиција. Дводимензионалне и тродимензионалне композиције, организација композиције, равнотежа. Орнамент. Традиционална и савремена употреба орнамената, симетрија.
	ПРОСТОР	Облици у простору. Непокретни објекти у отвореном и затвореном простору (споменици, уметничка дела, експонати...). Композиција у простору – поставка изложбе, уређење просторије, уређење школе, уређење околине у локалној заједници... Оптичке илузије на дводимензионалној подлози, специјални ефекти на сцени, у филмовима, игрицама... Кретање. Покрет и кретање у природи, окружењу и

применити.		уметничким делима.

Кључни појмови садржаја: простор, облик, линија, боја, текстура.

Назив предмета	**МУЗИЧКА КУЛТУРА**
Циљ	**Циљ** учења предмета *музичка култура* је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.
Разред	Трећи
Годишњи фонд часова	36 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– опише своја осећања у вези са слушањем музике; – примењује правилан начин држања тела и дисања при певању; – изговара бројалице у ритму, уз покрет; – пева по слуху и са нотног текста песме различитог садржаја и расположења; – наведе особине тона и основне музичке изражајне елементе; – разликује инструменте по боји звука и изражајним могућностима; – повезује карактер дела са избором инструмента и музичким изражајним елементима; – препозна музичку тему или карактеристични мотив који се понавља у слушаном делу; – повезује почетне тонове песама – модела и једноставних наменских песама са тонском висином; – комуницира са другима кроз извођење традиционалних и музичких игара уз покрет; – свира по слуху и из нотног текста ритмичку и мелодијску пратњу; – осмисли и изведе једноставну ритмичку и мелодијску пратњу; – осмисли музички одговор на музичко питање; – осмисли једноставну мелодију на крађи задати текст; – изабере одговарајући музички садржај(од понуђених) према литерарном садржају; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – коментарише своје и туђе извођење музике; – самостално или уз помоћ	**Слушање музике**	Композиције различитог карактера и елементи музичке изражајности (мелодијска линија, темпо, ритам, динамика). Особине тона: боја (различити гласови и инструменти), трајање, јачина, тонске висине. Музички дијалог (хор, глас и хор, глас и инструмент, два гласа, два инструмента, један свирач, група свирача, оркестар). Различити жанрови везани за уобичајене ситуације у животу. Музичка прича. Филмска музика. Музички бонтон. Музика и здравље. Дигитализација.
	Извођење музике	Дидактичке музичке игре. Правилан начин певања – држање тела и дисање. Правилна дикција. Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера Певање песама уз покрет. Певање модела и наменских песама и повезивање њихових почетних тонова у тонском опсегу од *ха* до *це*[2]. Певање и свирање песама из нотног текста. Дечји и алтернативни инструменти и начини свирања на њима. Инструментална пратња по слуху. Певање и извођење музичких игара уз свирање на дечјим инструментима – песме уз игру, дидактичке игре, музичке драматизације. Свирање инструменталних аранжмана на дечјим ритмичким инструментима и на алтернативним изворима звука. Музички бонтон. Особине тона: боја (различити гласови и инструменти), трајање (нотна трајања), јачина (динамичке ознаке – пиано, форте, крешендо и декрешендо), тонске висине (од це[1] до ге[1]). Елементи музичког писма: линијски систем, виолински кључ, трајање тонова (половина, четвртина, осмина ноте и одговарајуће паузе) у такту 2/4. Јединица бројања. Тактирање у 2/4 такту.
	Музичко	Стварање једноставне ритмичке и мелодијске (једноставне) пратње.

одраслих, користи предности дигитализације; – учествује у школским приредбама и манифестацијама.	**стваралаштво**	Музичка питања и одговори и музичка допуњалка. Стварање звучне приче од познатих музичких садржаја, звучних ономатопеја и илустрација на краћи литерарни текст (учење у контексту).

Кључни појмови садржаја: певање, свирање, слушање, музичке игре, музички бонтон, нотно писмо.

Назив предмета	**ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ**
Циљ	**Циљ** учења предмета *физичко и здравствено васпитање* је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.
Разред	Трећи
Годишњи фонд часова	108 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА		САДРЖАЈИ
– примени једноставне, двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања); – правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; – комбинује усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу; – одржава равнотежу у различитим кретањима; – коригује сопствено држања тела на основу савета наставника; – правилно држи тело; – правилно подиже, носи и спушта терет; – изведе кретања, вежбе и – саставе уз музичку пратњу; – изведе дечји и народни плес; – користи терминологију вежбања; – поштује правила понашања на вежбалиштима; – поштује мере безбедности током вежбања; – одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима; – примени правила игре; – навија и бодри учеснике у игри на начин којим никога не вређа; – прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења; – уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања и у другим ситуацијама; – правилно изводи и контролише покрете у различитим кретањима; – прати промене у тежини и висини код себе и других; – препозна здравствено стање када не треба да вежба; – примењује хигијенске мере пре, у	**Физичке способности**		**Основни садржаји** Вежбе за развој снаге са и без реквизита. Вежбе за развој покретљивости са и без реквизита. Вежбе за развој аеробне издржљивости. Вежбе за развој брзине и експлозивне снаге. Вежбе за развој координације. Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности.
	Моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине	Атлетика	Техника трчања. Истрајно трчање. Скок удаљ згрчном техником. Бацање лоптице из залета. Скок увис прекорачном техником.
		Спортска гимнастика	Вежбе на тлу: вежбе и комбинације. Прескоци и скокови. Вежбе у вису, вежбе у упору и вежбе и вежбе променама висова и упора. Вежбе равнотеже на шведској клупи и ниској греди.
		Основе тимских, спортских и елементарних игара	Између четири ватре Мини-рукомет. Футсал – „мали фудбал”.
		Плес и ритимика	Вежбе са вијачом. Вежбе са лоптом. Народно коло „Савила се бела лоза винова”. Народно коло из краја у којем се школа налази.
		Пливање	Прилагођавање на водену средину и основна обука пливања.
		Полигони	Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима.
	Физичка и здравствена	Култура вежбања и играња	Основна правила: Између четири ватре, Мини-рукомета и Футсала. Понашање према осталим учесницима у игри (према судији, играчима супротне и

току и након вежбања и другим животним ситуацијама; – уредно одржава простор у коме живи и борави; – користи здраве намирнице у исхрани; – повезује различита вежбања са њиховим утицајем на здравље; – препозна лепоту покрета у вежбању; – се придржава правила вежбања; – вреднује сопствена и туђа постигнућа у вежбању.	**култура**		сопствене екипе). Чување и одржавање материјалних добара. Постављање, склањање и чување справа и реквизита неопходних за вежбање. „Ферплеј” (навијање, победа, пораз). Породица и вежбање. Вежбање као део дневних активности.
		Здравствено васпитање	Моје срце – пулс. Дисање и вежбање. Хигијена простора за вежбање. Значај воћа и поврћа у исхрани. Значај воде за организам и вежбање. Поступање у случају повреде.

Кључни појмови садржаја: физичке способности, моторичке вештине, здравље, плес и игра.

Назив предмета	**Дигитални свет**
Циљ	**Циљ** наставе и учења предмета Дигитални свет је развијање дигиталне компетенције ученика неопходне за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развијање алгоритамског начина размишљања.
Разред	Трећи
Годишњи фонд часова	36 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– унесе текст (речи и реченице) помоћу физичке и/или виртуелне тастатуре у програму за обраду текста; – селектује и измени (обрише, дода) текст; – именује, сачува и поново отвори текстуалну датотеку; – допише текст на слику коришћењем едитора за текст у програму за обраду слике; – именује, сачува и поново отвори графичку датотеку; – објасни својим речима сврху коришћења прегледача и претраживача за приступ садржајима светске мреже; – осмисли кључне речи на основу којих ће на интернету тражити потребне дигиталне садржаје; – објасни својим речима на који начин се формирају резултати претраге интернета; – објасни својим речима због чега треба критички прићи садржајима који се налазе на интернету; – објасни својим речима због чега је неопходно да дигиталне садржаје пронађене на интернету користимо на етички начин; – наведе примере дигитализације у свакодневном животу током којих се стиче утисак да се дигитални уређај понаша интелигентно; – објасни шта је дигитални углед и како се он изграђује; – одабира дигиталне садржаје на основу PEGI ознаке у складу са својим узрастом; – препозна дигитално насиље и реагује на одговарајући начин; – направи лични план коришћења дигиталних уређаја уз помоћ наставника; – означи начин комуникације путем интернета који највише одговара контексту у коме се комуникација дешава; – решава алгоритамски једноставан проблем у визуелном програмском језику чије решавање може да захтева понављање (програмски циклус);	**Дигитално друштво**	Унос краћег текста помоћу физичке и виртуелне тастатуре (функције Shift, Enter, Space bar, Caps Lock, Delete, Backspace тастера). Селектовање и основно едитовање текста (брисање, додавање). Чување текстуалног документа, именовање и поновно отварање. Додавање текстуалног објашњења на слику, чување, именовање и поновно отварање. Претраживање интернета (прегледачи, претраживачи, кључне речи, информисаност о томе како су резултати претраге одабрани и рангирани; критички однос према резултатима претраге). Етичко коришћење туђих дигиталних материјала. Коришћење технологије ван школе-примери дигитализације у свакодневном животу у чијој је основи вештачка интелигенција.
	Безбедно коришћење дигиталних уређаја	Дигитални углед. Усклађеност дигиталних садржаја са узрастом корисника. Дигитално насиље. Примерена комуникација у дигиталном окружењу. Израда личног плана коришћења дигиталних уређаја.
	Алгоритамски начин	Осмишљавање алгоритама са гранањем који води до решења једноставног проблема.

– утврди шта је резултат извршавања датог једноставног алгоритма/програма који садржи понављање; – уочи и исправи грешку у једноставном алгоритму/програму који садржи понављање; – решава алгоритамски једноставан проблем у визуелном програмском језику чије решавање може да захтева гранање; – наведе неке од оператора поређења (мање, веће и једнако) и у конкретном примеру предвиди резултат њиховог извршавања (тачно, нетачно); – наведе аритметичке операторе (+, -, * и /) и у конкретном примеру предвиди резултат њиховог извршавања; – примени блокове оператора поређења при креирању програма у визуелном програмском језику, који садрже гранање; – објасни потребу употребе гранања и понављања у програмима својим речима.	**размишљања**	Оператори поређења и аритметички оператори. Креирање рачунарског програма у визуелном програмском језику. Анализа постојећег програма креираног у визуелном програмском језику и тумачење функције блокова од којих је сачињен. Уочавање и исправљање грешака у програму.

Кључни појмови садржаја: уређивање текста, обрада слике, претраживање интернета, дигитални материјали, понашање у дигиталном окружењу, алгоритам, програмирање у визуелном програмском језику.

Изборни програми

Назив предмета	**ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**
Циљ	**Циљ** учења програма *грађанско васпитање* је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске и ликовне заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.
Разред	трећи
Годишњи фонд часова	36 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– својим понашањем показује да прихвата различитост других; – препознаје у свом окружењу примере неједнаког поступања према некој особи или групи на основу неког њиховог личног својства; – се понаша на начин који уважава сопствене и туђе потребе, права и осећања у свакодневним ситуацијама; – препознаје примере солидарности у свом окружењу, причама, филмовима; – укаже вршњацима на особе или групе у свом окружењу којима је	**ЉУДСКА ПРАВА** **Сви различити, а сви равноправни**	**Различитост** Живот у заједници у којој би сви људи били исти (по полу, узрасту, вери, националности, образовању, интересовању). Различитост као богатство једне друштвене заједнице. Отвореност и затвореност за различитости. Различитости у нашој локалној заједници. **Равноправност мушкараца и жена** Уважавање разлика уз једнака права, одговорности и могућности. Дечаци и девојчице – сличности и разлике, иста права и могућности. **Осетљиве друштвене групе** Групе којима је услед специфичних разлика потребна додатна подршка како би имале исте шансе и могле равноправно да се укључе у живот заједнице и остваре своје потребе и права. **Стереотипи и предрасуде** Упрошћено, поједностављено, генерализовано и најчешће нетачно приказивање некога (сви дечаци су, све девојчице су, сви Роми су). Негативно мишљење појединаца о некоме ко се не познаје довољно. Стереотипи и предрасуде као основ за дискриминацију. **Дискриминација** Неједнако поступање према особи или некој групи на основу неког њиховог личног својства (пол, узраст, вера, националност, образовање, инвалидитет), што за последицу има нарушавање њихових права и достојанства.

потребна помоћ и подршка; – објасни разлику између саосећања, солидарности и сажаљења на датом примеру; – укаже на упрошћено, поједностављено, генерализовано и најчешће нетачно приказивање некога на приказаним примерима; – наведе неколико институција у свом окружењу које брину о потребама и правима грађана, посебно деце; – наведе шта би волео да има у својој локалној заједници што сада недостаје; – тражи помоћ у ситуацијама кршења својих или туђих права; – наведе једно удружење грађана у свом окружењу и опише чиме се бави; – опише на које све начине деца његових/њених година могу да брину о својој локалној заједници; – пажљиво слуша саговорника, слободно износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге и прихвата да други могу имати другачије мишљење; – испољава заинтересованост за сарадњу и учешће у групном раду; – заједно са осталим ученицима учествује у проналажењу особа којима је потребна помоћ, у изради плана и реализацији акције, њеној промоцији и вредновању.		Једнако поступање према неједнакима као вид дискриминације. Етикетирање, ружни надимци као вид дискриминације.
	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО **Ја и другу у локалној заједници**	**Локална заједница** Место где грађани задовољавају највећи број својих потреба и остварују највећи број својих права. Потребе и права које деца задовољавају у локалној заједници – за образовањем, здравственом заштитом, одмором, игром, учествовањем у спортским, кулурним и уметничким активностима. **Комуналне услуге** Услуге од општег интереса за све грађане локалне заједнице – вода, превоз, путеви, паркинг, отпад, осветљење, паркови, пијаце, димничари. **Институције и организације** Локалне заједнице у области образовања, културе, здравља, спорта и рекреације, очувања околине, безбедности, верске организације. Активности и допринос удружења грађана у локалној заједници. **Наша локална заједница** Брига наше локалне заједнице о потребама и правима својих грађана. Брига наше локалне заједнице о деци различитих својстава (пол, узраст, сиромаштво, здравље). Доступност садржаја у нашем окружењу слепим или глувим особама, родитељима са дечијим колицима или особама у инвалидским колицима (пешачки прелази, школа, дом здравља, продавница, превоз). Брига деце о својој локалној заједници – о отпаду, биљкама и животињама, споменицима културе, уметничким делима, потрошњи воде, пружање помоћи онима којима је то потребно. Удружење грађана у нашем окружењу некад и сад.
	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ **Снага узајамне помоћи**	**Солидарност** Потреба узајамне бриге и одговорности међу људима. Лажна солидарност. Разлика између саосећања, сажаљења и солидарности. Примери акција солидарности у нашој локалној заједници (мобе, добровољно давање крви и хуманитарне акције за лечење болесних, СМС акције прикупљања новца). Ситуације у којима свакоме може бити потребна помоћ (болест, сиромаштво, ратови, поплаве, земљотреси, пожари, миграције). Медији као подршка солидарности. **Волонтирање** Добровољно ангажовање појединаца и група у пружању помоћи људима, животињама, биљкама. Мотиви волонтера – веровање у снагу узајамне помоћи, човекољубље и хуманост. Волонтерске акције ученика/ученица школе у локалној заједници (чишћење јавних површина, сађење биљака, помоћ старим људима, удомљавање напуштених кућних љубимаца). Активности волонтера Црвеног крста у нашој локалној заједници.
	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ **Акција солидарности у локалној заједници**	**Планирање и извођење акције солидарности у локалној заједници** Утврђивање коме је у заједници потребна помоћ. Одређивање циља акције. Припрема плана акције – подела улога, договор о роковима, начину реализације. Извођење и документовање акције –видео, фотографије, текстови и сл. Промоција акције на нивоу школе –приказивање другим одељењима, родитељима и сл., прављење постера или паноа, објављивање прилога у школском листу.

		Вредновање акције – чиме смо задовољни, шта је могло бити боље.

Кључни појмови садржаја: равноправност, стереотипи и предрасуде, дискриминација, локална заједница, солидарност, волонтирање.

ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС (ВЕРОНАУКА) – 3. разред
1 час недељно, 36 часова годишње

САДРЖАЈИ – ТЕМЕ	ИСХОДИ	Наставне јединице
Увод	-стекне основна о темама које ће се обрађивати у настави Православног катихизиса током трећег разреда	Свет је створен за тебе, чувај га!
Бог ствара свет и човека	-уочи какво је његово предзнање из градива обрађеног у претходном разреду школовања -ученик ће бити мотивисан да активно учествује на часовима верске наставе -познаје неке елементе библијске повести о стварању света -на основу библијске повести препозна и именује иконе на којима су представљени дани стварања света -увиди да је свет скуп конкретних врста живих бића која су уједињена, једна другима потребна и да она чине велику заједницу љубави - Цркву -објасни да је свет створен љубављу Божјом -разуме да се права слобода изражава као љубав према другим људима, природи и Богу -уочи да је човек сличан Богу -ученик ће бити подстакнут да развија љубав према ближњима, природи и Богу -код ученика ће се развити жеља и свест о важности бриге према ближњима и природи	Свето Писмо нам сведочи о настанку света (садржај н.ј.-појам Светога Писма као књиге откривења) Света некада уопште није било (садржај н.ј.- 1. и 2. дан) Сво је биље створено и Сунцем обасјано (садржај н.ј.- 3. и 4. дан) Све врви од живота (садржај н.ј.- 5. и 6. дан) Створен сам да личим на Бога
Бог нас воли	-зна да је Бог створио свет из љубави и да објасни како зна да Бог воли свет -препозна да Бог брине о свету и да наведе примере Божјег старања о свету -увиди кроз своје креативне способности да је човек сличан Богу -увиди да Бог жели да свет постоји вечно -увиди да су Бог, људи и природа различити, али да нису потпуно раздељени -увиди различитост која постоји између Бога и створеног света -зна да је Бог из бриге према свету и човеку послао свога Сина у свет -увиђа улогу анђела као сарадника Божјих у старању о свету -уочи да је свет смртан ван заједнице са Богом -да се упознају са молитвом Анђелу чувару	Бог ствара свет из љубави Бог, људи и природа (садржај н.ј.- различитост и раздељеност) Свет не може без Бога Бог се брине о свету Божићни весници
Заједница Бога и света кроз човека	-усвоји текст и мелодију песме „Анђели певају“ -ученик ће бити подстакнут да развија свест о томе да је важан зато што га воли Бог и његови ближњи -ученик ће бити подстакнут да се труди да воли све људе (чак и оне од којих је веома различит) -уочи да је човек посредник између Бога и природе и да Бог са природом разговара преко човека -прошири своје знање о служењу Светога Саве Богу и нашем народу -уочи да нема љубави без служења ближњима -упозна библијску повест о Христовом служењу Апостолима	Човек домаћин и свештеник у свету Сети Сава и краљ Стефан Првовенчани Свети Сава брине о нама (опис н.ј.-подизање задужбина) Радост служења (садржај н.ј.-прање ногу и Тајна Вечера)
Литургија-преображени свет	-ученик ће бити подстакнут да љубав препознаје као служење -зна да кроз чињење дела љубави према ближњима, постаје сличан Христу и светитељима -препозна да је Литургија захвалност Богу -уочи се захвалност Богу показује кроз наше дарове -уочи да наши дарови хлеб и вино представљају свет у малом -увиди везу Литургије и спасења човека и света -прошири своја знања о празнику Васкрсења -увиди шта за створену прируду значи Христово Васкрсење	Наши дарови благодарности (опис н.ј.-твар у Литургији) Литургија- преображај света Литургија- молитва за спасење човека и света Васкрсење Лазарево Васкрсење Христово
Човек и природа	-да усвоји текст и мелодију песме Људи ликујте... -Ученик ће бити подстакнут да учествује на Литургији како би показао Богу да жели да буде у заједници са Њим	Све чека на љубав човека Чувамо дарове Божије

	-ученик ће бити подстакнут да у себи развија осећај захвалности према Богу и својим ближњима -препозна личну одговорност за творевину -увиди да се загађењем наше околине, загађује цео свет -увиди да се на православним иконама стварања света и човека, приказује зависност природе од човека -препозна представе које приказују догађаје везане за стварање света -уочи у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса трећег разреда основне школе -ученик ће бити подстакнут на очување природе и своје животне средине -ученик ће бити подстакнут да гледа на природу као на Божју творевину -Ученици ће бити подстакнути да уреде школски простор изабраним радовима везаним за стварање и очување света	љубави Стварање света у православној иконографији I Икона света створеног за мене

ИСЛАМСКА ВЈЕРОНАУКА (ИЛМУДИН) – 3. разред
1 час недељно, 36 часова годишње

САДРЖАЈИ – ТЕМЕ	ЦИЉЕВИ – ИСХОДИ
УВОД	**Да ученици:** - упознају шта треба да учине прије намаза, - знају које су радње саставни дио намаза, - упознају начин обављања јутарње молитве, - упознају врсте јела и пића које муслиман смије јести, - упознају начин понашања муслимана при јелу и пићу, - упознају доказ да је Узвишени Аллах створио природу, - упознају Кур'анске суре које указују на важност времена, - упознају начин узимања абдеста.
НАМАЗ	
ИСХРАНА, ОДЕВАЊЕ И ПОНАШАЊЕ МУСЛИМАНА	

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

Назив предмета	**СРПСКИ ЈЕЗИК**
Циљ	Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабранихкњижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.
Разред	Четврти
Годишњи фонд часова	180 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– чита са разумевањем различите врсте текстова; – укратко образложи свој утисак и мишљење поштујући и другачије ставове; – разликује књижевне врсте: шаљиву народну песму, басну и причу о животињама, приповетку, роман за децу и драмски текст; – одреди тему, редослед догађаја, време и место дешавања у прочитаном тексту; – именује позитивне и негативне особине ликова; – уочи и издвоји основне елементе лирске песме (стих, строфа, рима и ритам); – тумачи идеје књижевног дела; – препозна ситуације кршења/остваривања права детета и стереотипе у књижевним делима; – уочи персонификацију и разуме њену улогу у књижевном делу; – разликује описивање, приповедање (у 1. и 3. лицу) и дијалог у књижевном делу; – преприча текст из	**КЊИЖЕВНОСТ**	**ШКОЛСКА ЛЕКТИРА** **Поезија** 1. Шаљива народна песма *Женидба врапца Подунавца* 2. Војислав Илић: *Јесен*/Владислав Петковић Дис: *Зима* 3. Момчило Мошо Одаловић: *Молитва за маму* 4. Мирослав Антић: *Космонаутска песма* 5. Бранко Миљковић: *Песма о цвету* 6. Добрица Ерић: *Завичај/Отаџбина је наша очевина*/Момчило Мошо Одаловић: *Птице косовчице* 7. Мирослав Антић: *Прва љубав*/*Најљубавнија песма*/Алексије Марјановић: *Љубав* 8. Бранко Ћопић: *Месец и његова бака*/Десанка Максимовић: *Пауково дело* 9. Бранислав Црнчевић: *Кад би мени дали један дан* 10. Владимир Андрић: *Дај ми крила један круг* 11. Народна песма *Милош у Латинима* 12. Народна песма *Јетрвица адамско колено* **Проза** 1. Народна прича о животињама: *Међед, свиња и лисица* 2. Народна приповетка: *Најбоље задужбине* 3. Народна приповетка: *Ветар и сунце* 4. Народна бајка: *Пепељуга* 5. Бранислав Нушић: *Прва љубав* (одломак из *Аутобиографије*) 6. Бранислав Црнчевић: *Босоноги и небо* 7. Гроздана Олујић: *Стакларева љубав* 8. Светлана Велмар Јанковић: *Стефаново дрво* 9. Лав Николајевич Толстој: *Врабац и ласте/Два мраза* 10. Драган Алексић: *Позориште на небу* 11. Весна Алексић: *Детективско срце* 12. Ханс Кристијан Андерсен: *Ружно Паче – читање у наставцима* **Драмски текстови** 1. Гвидо Тартаља: *Подела улога* 2. Љиљана Крстић: *Кад пролеће дође* 3. Дејан Алексић: *Слава* **Научнопопуларни и информативни текстови** (из књига, енциклопедија и часописа за децу) ● о нашим знаменитим књижевницама, сликаркама и научницама; ● о природним лепотама и културним знаменитостима Србије; ● о занимљивим пределима, народима, обичајима у свету ● бонтон. **ДОМАЋА ЛЕКТИРА**

различитих улога/перспектива; – уочи основни тон књижевног текста (ведар, тужан, шаљив); – уочи супротстављеност лица у драмском тексту; – чита текст поштујући интонацију реченице/стиха; – изражајно рецитује песму и чита прозни текст; – изводи драмске текстове; – усвоји позитивне људске вредности на основу прочитаних књижевних дела; – повеже граматичке појмове обрађене у претходним разредима са новим наставним садржајима; – разликује речи које мењају облик (именице, заменице, придеви, бројеви, глаголи) и уочи оне које су увек у истом облику; – одреди основне реченичне чланове; – разликује врсту речи од службе речи у реченици; – поштује и примени основна правописна правила; – правилно пише сва три модела управног говора; – употреби основне облике усменог и писменог изражавања: препричавање, причање и описивање; – употреби речи истог облика, а различитог значења, као и речи истог значења, а различитог облика; – препозна значење речи и фразеологизама који се употребљавају у свакодневној комуникацији; – напише разгледницу,		1. Милован Данојлић: Избор из поезије за децу 2. Драган Лукић: Избор из поезије за децу 3. Јасминка Петровић: *О дугмету и срећи* 4. Рене Гијо: *Бела Грива* 5. Ерик Најт: *Леси се враћа кући* 6. Александар Поповић: *Пепељуга* ДОПУНСКИ ИЗБОР (са наведеног списка или по сопственом избору бирају се три дела) 1. Избор драмских текстова за децу 2. Бранко В. Радичевић: *Песме о мајци* 3. Светлана Велмар Јанковић: *Књига за Марка/Очаране наочаре* 4. Горан Петровић: *Разлике* 5. Едмондо де Амичис: *Срце* 6. Јохана Шпири: *Хајди* 7. Михаел Енде: *Бескрајна прича* (одломак) 8. Астрид Линдгрен: *Пипи Дуга Чарапа* 9. Златко Васић: *Чаробно путовање* 10. Урош Петровић: *Мартинина велика загонетна авантура* 11. Гордана Тимотијевић: *Сличице/Владимир из чудне приче* 12. Угљеша Шајтинац: *Чарна и Несвет* 13. Момо Капор: *Сања* 14. Весна Алексић: *Брљиво срце* **Књижевни појмови:** – шаљива народна песма, – прича о животињама, – особине народне епске песме, – приповетка, – роман за децу, – персонификација, – опис природе и ликова, – приповедање у 1. и 3. лицу, – сукоб драмских лица.
	ЈЕЗИК **Граматика и правопис**	Речи које у писању и говору мењају облик; речи које не мењају облик (без именовања врста непроменљивих речи). Реченица и реченични чланови (субјекат, предикат, објекат, прилошке одредбе). Појам субјекта; различите врсте речи (именице и личне заменице) у функцији субјекта; изостављени субјекат. Појам предиката (глаголски предикат). Појам објекта (именице у функцији објекта). Прилошке одредбе за време, место и начин. Речи и групе речи у функцији субјекта, објекта и прилошких одредаба; придев уз именицу у служби атрибута у оквиру групе речи која има службу субјекта или објекта. Управни говор (трећи модел). Велико слово: имена становника држава и насеља; називи улица и тргова; имена из уметничких дела – примери из обрађених дела (нпр. *Ружно Паче...*); устаљена и посебно наденута имена животиња; називи институција, предузећа и установа, манифестација; устаљена имена историјских догађаја и личности (усклађено са предметом Природа и друштво). Речца *ли*; скраћени упитни облик *је ли* (*је л’*) према узрочном везнику *јер*. Предлог *са* уз заменице (нпр. *са мном, с њом* и сл.). Писање вишечланих бројева.
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	Основни облици усменог и писменог изражавања: препричавање текста у целини и по деловима (по датом плану); причање у дијалошкој форми (уношење дијалога, управног говора у

честитку, приватно писмо; – прилагоди језички израз комуникативној ситуацији – формалној и неформалној; – повеже информације исказане у линеарном и нелинеарном тексту и на основу њих изводи закључак; – правилно структурира текст; – учествује у предлагању садржаја и начина рада.		структуру казивања); описивање односа међу предметима, бићима и појавама; описивање природе, личности, књижевних ликова и сл. Речи истог облика, а различитог значења; речи истог значења, а различитог облика (на примерима књижевних текстова); устаљени језички изрази. Разгледница, честитка, писмо. Књижевни и други текстови (линеарни и нелинеарни) у функцији унапређивања језичке културе. Говорне вежбе: рецитовање, изражајно читање, сценско приказивање драмског/драматизованог текста и сл. Правописне вежбе: диктат; управни говор (сва три модела); наводници; велико слово; заменица *Ви* из поштовања; спојено и одвојено писање речи (речца *ли*, предлог *са*, вишечлани бројеви). Језичке вежбе: допуњавање реченица предикатом у садашњем, прошлом и будућем времену; проширивање реченица; укрштене речи; асоцијације. Лексичко-семантичке вежбе: одређивање значења устаљених израза; састављање речи на основу датог почетног и последњег слова; допуњавање низа речима које су повезане са датом речју. Два школска писмена задатка – један у првом и један у другом полугодишту.

Кључни појмови: књижевност, језик, језичка култура.

Назив предмета	**СТРАНИ ЈЕЗИК**
Циљ	**Циљ** учења страног језика у основном образовању и васпитању јесте да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену и писану комуникацију, и да стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.
Разред	Четврти
Годишњи фонд часова	72 часа

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ	ЈЕЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ (у комуникативним функцијама)
– поздрави и отпоздрави, примењујући једноставнија језичка средства; – представи себе и другог; – разуме једноставнија питања личне природе и одговара на њих; – поставља једноставнија питања личне природе; – у неколико једноставнијих	**Поздрављање**	Реаговање на усмени и писани импулс саговорника (наставника, вршњака, и слично); усмено и писано изражавање прикладних поздрава. **Садржаји** *Hi/Hello (everyone/guys)! Nice to see you again! Nice to see you too! How are you today? I'm fine, thank you, and you? I'm very well, thanks./Not great./I'm OK. Good morning/afternoon/evening/night. Goodbye./Bye. See you (all) in 5 minutes/soon/later/tomorrow/on Monday/next week/in September/next year! Have a nice day/weekend/trip/holiday! Thanks, same to you! Welcome to our school/town/city!* Личне заменице: *I, you…* Глагол *to be – the Present Simple Tense.* Императив. Предлози са прилошким одредбама за време: *on, in...* **(Интер)културни садржаји:** Формално и неформално поздрављање; устаљена правила учтивости.
	Представљање себе и других; давање основних информација о себи;	Слушање једноставних текстова у којима се неко представља; представљање себе и других особа, присутних и одсутних. **Садржаји** *Which/What school do you go to? I go to (school's name) Primary School. What's the name of your school? What year/grade are you in? I'm in year 4/the fourth grade. Which class are you in? I'm in class 4_1/4a, and you? Who are they? What are their names? She's Dunja and he's Mateja. They are not in year four/the fourth grade.*

везаних исказа саопшти информације личне природе о себи и другима водећи рачуна о приватности и поверљивости; – разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на права детета; – разуме једноставнија упутства, налоге и упозорења и реагује на њих; – саопшти једноставнија упутства, налоге и упозорења уз одговарајуће образложење; – разуме позив на заједничку активност и реагује на одговарајући начин; – упути позив на заједничку активност; – разуме кратке и једноставније молбе и реагује на њих уз одговарајуће образложење; – упути кратке и једноставније молбе; – искаже и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин; – разуме једноставније исказане честитке и одговори на	**давање и тражење основних информација о другима**	*They're in year three/the third grade. This is our head teacher, Mrs Parsons. Who's that? It's Miss Herbert, she's a P.E. teacher. Who's your class teacher? Who's the class monitor? Who's absent? Everybody's present.* *Meet my new friend Dorian. He's from Greece. His father's Greek, but his mum's Serbian. He lives on an island. Where does your friend live? She's Montenegrian. She lives in the mountains. Do you live in a flat or a house? Peter's family are from the USA. His mum works in a restaurant. Where does his dad work? These are my aunt Slađana and her husband Zoran. They've got twin daughters. Those are my uncle Miodrag and his wife Ana. How many children have they got? They've got three sons. What are your cousins' names? How old are they? It's Marija's eleventh birthday today./She's 11 today. When's your birthday? It's in May/on 5th May/May 5th. Who's the winner of the competition? Who's the world skateboarding champion? Who are the characters in the story? Who are they? The boys'/girls'/children's names are... Tell me about your family/friends.* Личне заменице: *I, you…* Присвојни придеви: *my, your…* Показне заменице: *this/that, these/those.* *Have got* за изражавање поседовања. *The Present Simple Tense.* Питања са *Who/What/Which/Where/When/How (old/many).* Правилна множина именица: *daughter-daughters, son-sons…* Неправилна множина основних именица: *child – children...* Предлози са прилошким одредбама за место: *from, in, on…* Предлози са прилошким одредбама за време: *in, on...* Саксонски генитив са именицама у једнини/множини. Употреба/изостављање чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом, са редним бројевима, као и са основним географским појмовима. Императив. Основни бројеви 0–100. Редни бројеви 1–30. **(Интер)културни садржаји:** Устаљена правила учтивости; употреба титула уз презимена (*Mr*, *Mrs*, *Miss*); конвенције у писању/изговору датума; разлике између британске и америчке варијанте енглеског језика у изговору, лексичком фонду и правопису.
	Разумевање и исказивање једноставних упутстава, налога и упозорења	Слушање налога, упутстава и упозорења и реаговање на њих; давање једноставних налога, упутстава и упозорења (комуникација у учионици – упутства и налози које размењују учесници у наставном процесу, упутства за игру и слично). **Садржаји** *Hurry up! We're late for school! Stand up! Sit down! Sit up straight! Take out your books/notebooks! Put them down/away! Get quiet, everyone! Which page? Turn to page 20./Page 20, everyone! Whose turn is it? It's Stefan and Filip's turn! Listen to the question! Listen and tick or cross. Put up your hand when you finish! Complete the sentence/dialogue/description. Describe your room/house. Make a project about your town. Let's take some photos of the new lab for our school website. E-mail the photos to the ICT teacher. Put the forks on the left side and knives and spoons on the right side of the plate. How many forks/knives/spoons? Place the teaspoon on the saucer. Put the candle inside the pupkin! What's next? Look at my school report card! It's all 5s/As! Look at the shooting star! Make a wish! Don't sit down! Don't talk in class! Don't open the window – it's cold in here! Don't touch that – it's hot! Watch out! The floor is wet. Take off your shoes! Put on your trainers! Be quick! Let's practise! Just a second/moment/minute, please! Ready, steady, go! Time to eat, everyone! Ask the dinner/cleaning ladies. Come in! Come back! No way! Go away! Stop it! Leave me alone! Move over! Make way! Stop! We can't cross the road here! The traffic light is red! Say hello/goodbye! Say "Cheese"! Wave goodbye! Anyone else? Is that all? That's all for today!* Императив. Питања са *What/Which/Whose/How many/much...* Правилна множина именица: *book-books, notebook-notebooks*... Множина именица

њих; – упути једноставније честитке; – разуме и, примењујући једноставнија језичка средства, наведе најуобичајеније активности које се односе на прославе рођендана и празника; – именује бића, предмете и места из непосредног окружења; – разуме једноставније описе бића, предмета и места; – опише бића, предмете и места у неколико везаних једноставнијих исказа; – разуме свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и реагује на њих; – изрази основне потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима; – разуме једноставнија обавештења о положају у простору и реагује на њих; – тражи и пружи једноставнија обавештења о положају у		које се завршa вају на *-y, -o, f/fe*: *photo-photos, knife-knives...* Саксонски генитив са именицама у једнини/множини. Употреба чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом. Бројеви 0–100. **(Интер)културни садржаји:** Поштовање основних правила учтивости.
	Позив и реаговање на позив за учешће у заједничкој активности	Слушање једноставних позива на заједничку активност и реаговање на њих (позив на рођендан, игру, дружење...); упућивање и прихватање/одбијање позива на заједничку активност коришћењем једноставнијих израза. **Садржаји** *Look! There's a game on the playing field/in the playground! Come on, let's go and watch! Sorry, I can't, I don't have/haven't got time. Let's play hide and seek! I hate hide and seek, let's go swimming! How about rollerblading/riding bikes? Let's do eeny-meeny-miny-moe to decide! OK then! Are you coming to the swimming pool with us? No, I'm not, I've got a cold. Can you join our team and play with us? Great! I love handball! Welcome to the team! Come with us!/Sorry, I can't play handball. I don't know the rules. Let's buy a present for Luka. What/How about a CD? That's a good/great idea! Let's make/write birthday/Mother's Day/New Year/Christmas cards!* Императив Модални глагол *can* за изражавање предлога и способности. *Have got.* *The Present Simple Tense.* *The Present Continuous Tense.* *What/How about.* Употреба/изостављање чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом, као и са називима игара/хобија/спортова. **(Интер)културни садржаји:** Прикладно позивање и прихватање/одбијање позива; прослава рођендана, игре, забава и разонода.
	Исказивање молбе, захвалности и извињења	Слушање једноставних исказа којима се тражи помоћ, услуга или обавештење; давање усменог и писаног одговора на исказану молбу коришћењем једноставнијих језичких средстава; упућивање молби, исказивање захвалности и извињења. **Садржаји** *Can/May I have a whiteboard marker/pen, please? Yes, here you are/here it is. Thank you/Thanks. You're welcome. Can I sharpen my pencil? Of course you can. Excuse me, teacher, can you repeat the last sentence, please? Can you spell that for me, please? Can/May I insert the disc? Can/May we sit down here? No, they are Nikola's and Ema's seats. Can I have my ball back? Sorry, it's those boys' ball. Can I touch the animals? No, you can't, it's dangerous. Can you pass the salt, please? Can I have a slice of bread? Thanks a lot. Thank you for your help/everything. I'm sorry I'm late. Can you help me with these boxes, please? Oh sorry, I'm in a hurry. I'm late for my piano class.* Модални глаголи за изражавање молбе: *can*/*may.* Саксонски генитив са именицама у једнини/множини. **(Интер)културни садржаји:** Правила учтиве комуникације.
	Честитање празника и других значајних догађаја	Слушање једноставних исказа којима се честитају празници и други значајни догађаји; реаговање на упућену честитку и упућивање кратких пригодних честитки. **Садржаји** *Best wishes for the New Year. I wish you a merry Christmas and many gifts from Santa Claus. Dear Family, I love you so much and that's why I'm sending this card. Happy Easter to you and your family. Hope you have a wonderful day! Happy Mother's Day! Happy Women's Day! Happy Saint Sava's Day! Happy teachers' Day! Happy April Fools' Day! Happy Halloween! Happy Holiday! We wish you a great school year! We wish you good teachers and new friends!*

простору; – разуме и саопшти једноставније исказе који се односе на хронолошко и метеоролошко време; – разуме једноставније исказе којима се изражава припадање/непри падање, поседовање/непос едовање и реагује на њих; – тражи и даје једноставнија обавештења која се односе на припадање/непри падање, поседовање/непос едовање; – разуме једноставније исказе за изражавање интересовања, допадања/недопад ања и реагује на њих; – изражава допадање/недопад ање уз најједноставније образложење; – тражи најједноставније образложење допадања/недопад ања; – разуме једноставније текстове у којима се описују радње и способности у садашњости; – размени информације које се односе на дату комуникативну		Правилна множина именица: *teacher-teachers…* Неправилна множина основних именица: *woman-women...* Саксонски генитив са именицама у једнини/множини. **(Интер)културни садржаји:** Најзначајнији празници и догађаји и начини обележавања/прославе.
	Описивање бића, предмета, места и појава	Слушање једноставнијих описа бића, предмета, места и појава; давање кратких описа бића, предмета, места и појава; тражење и давање информација у вези са описом бића, предмета, места и појава. **Садржаји** *I'm small but strong! My friends are brave and clever. Maša's polite. She's an intelligent girl. That boy isn't nice. Our teacher is kind but strict. This homework is easy. Those exercises are hard. Easy peasy! It's a piece of cake! It's a lie! It's true! That's fair/unfair! Which is your bag, Sam? The blue bag, Sir/Mr Wilson. Which girl is Sophie? She's wearing large earrings and sunglasses. What's the weather like? It's hot and sunny/cold and windy today. It's raining cats and dogs! On my birthday I usually have a party with my friends from school. How do you celebrate your birthday? On Women's Day we usually give flowers or small presents to our mums, aunts and grannies. We celebrate Saint Sava's Day in our school. It's on 27th January. I'm in the school play this year! April Fools' Day is a special day for jokes and tricks. In fact, it's only half a day because April Fools' Day finishes at midday. No more jokes after lunchtime, please! Every year at New Year we have a party. On Easter Sunday we always have a basket of eggs on the table and we eat special food. Do you eat special food on Easter Sunday in your country? On Halloween children in Britain and America often dress up as witches or ghosts and play 'trick or treat'. Halloween games are fun. What a great pumpkin lantern! Weekdays aren't fun! My home is a typical Serbian house. There's a living room, a kitchen, two bedrooms, a bathroom, an attic, and a small garden in front of the house. It's got lots of windows, so it's very light! The attic is spooky. There aren't any windows, so it's very dark. What's your home like? James Bond is a famous British spy. He's clever and good-looking. Prince Marko is a Serbian national hero. There are a lot of poems abot him. The colours of the Serbian flag are red, blue and white. What are the colours of your country's flag? How many stars are there on the American flag? There are 50 stars. London stands/lies on the Thames River. Belgrade stands/lies on the Sava and the Danube Rivers. Tell me about your town/country.* Глаголи *have got, to be* за давање описа. Показне заменице: *this/that, these/those.* Егзистенцијално *There is/are.* Питања са *Who/What/Which/Where/How many...* Правилна множина именица и неправилна множина основних именица. Употреба/изостављање чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом, као и са основним географским појмовима, са редним бројевима и са називима празника. Редни бројеви 1–30. **(Интер)културни садржаји:** Познате личности из области спорта, глуме, музике, књижевности, националне историје; престонице и препознатљива обележја земаља енглеског говорног подручја.
	Исказивање потреба, осета и осећања	Слушање једноставних исказа у вези са потребама, осетима, осећањима; саопштавање својихи туђих потреба, осета и осећања и (емпатично) реаговање на њих. **Садржаји** *What's the matter? Are you OK/alright? Is everything OK/alright...? I'm feeling/I feel bad. Here, have a glass of water/an orange! I'm feeling/I feel crazy. Don't be silly! I'm angry with you. I'm sorry about that! I'm so happy/glad for you! Bravo! Well done! Thanks. Oh, I love you so much! I'm sorry for your loss. Do you need a hug? Nina's unhappy. She misses her cat. I'm sorry for her cat. We're worried. We're having an English test today. Good luck! Aleksa's upset. He doesn't know the answer. Bad luck! Don't worry! We are always excited on holidays. I don't care! It doesn't matter! The Present Simple Tense. The Present Continuous Tense.*

ситуацију; – опише радње и способности у садашњости користећи једноставнија језичка средства – разуме и саопшти једноставније исказе који се односе на бројеве, количине и цене; – учествује у предлагању садржаја и начина рада.		Императив. **(Интер)културни садржаји:** Правила учтиве комуникације.
	Исказивање положаја у простору	Слушање текстова у којима се на једноставан начин описује положај у простору; усмено и писано тражење и давање информација о положају у простору коришћењем једноставнијих језичких средстава. **Садржаји** *Our school is opposite the park. Where's your classroom? It's on the ground/first/second floor. It's between the language lab and the music room. The school canteen is downstairs, next to the gym. It's the third door on the left/right. The library is upstairs. There's a garden in front of/behind my house. Where are my new CDs? They are on the bookshelves/on the top/bottom shelf. The cat's hiding under the bed. Where's Zoja? She's at Una and Tea's house. Excuse me, I'm looking for the cinema./Where's the cinema? Go straight on/past the shops. Turn left/right at the cafe. It's on the left/right. Where are the famous monuments in your city/town? Madame Tussauds is a famous wax museum in London. Where are the famous museums in your country?* Предлози, прилози и прилошки изрази за изражавање положаја и просторних односа: *in, on, at, next to, under, in front of, behind, between, opposite, here, there, downstairs, upstairs, (on the) left/right, straight on/past...* Питања са *Where.* Употреба/изостављање чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом, са редним бројевима, као и са основним географским појмовима. Редни бројеви 1–30. **(Интер)културни садржаји:** Препознатљива обележја земаља енглеског говорног подручја.
	Исказивање времена	Слушање једноставних исказа у вези са хронолошким временом и метеоролошким приликама; усмено и писано тражење и давање информација о хронолошком времену и метеоролошким приликама коришћењем једноставнијих језичких средстава. **Садржаји** *What's the date today? It's 3rd March. When's your School Day? It's on 15th November. What time is it now? It's 10.05. It's time for my Maths class. When does the fifth class start/finish? It starts/finishes at half past 12. What time does the ice rink open? What time does it close? On school days I get up at 6.50. We have breakfast between 7 and 7.30. My school day starts at 8 o'clock in the morning and finishes at half past 1. There is a break between 9.30 and 10. What time does your school start/finish? What time do you have breaks? In the afternoon I go to my volleyball practice. I train for an hour. I meet my friends at the weekend. We go on holiday in summer. There are two terms in the school year in my country. The first term starts in September and finishes in January. The second term starts in February and finishes in June. When does spring/summer/autumn/winter start? It's usually warm and rainy in spring. Winters in Canada are very cold and snowy.* *On 31st October people around the world celebrate Halloween. When are your favourite celebrations/festivals? In Australia Easter isn't in spring – it's in autumn!* Питања са *What/When/What time.* Предлози за изражавање времена: *at, on, to, past, between...* Употреба/изостављање чланова у изразима *in the. morning/afternoon/evening, at the weekend/at weekends, have breakfast/lunch/dinner, by bus/car/bike, go on holiday* и сл., као и са редним бројевима, месецима, годишњим добима и називима празника. Редни бројеви 1–30. **(Интер)културни садржаји:** Конвенције у писању/изговору датума; конвенције у саопштавању времена; радна недеља и викенд.
	Изражавање припадања/не припадања и поседовања/н	Слушање текстова с једноставним исказима за изражавање припадања/ неприпадања и поседовања/непоседовања и реаговање на њих; усмено и писано исказивање припадања/неприпадања и поседовања/ непоседовања коришћењем једноставнијих језичких средстава.

	еповедовања	**Садржаји** *I haven't got/don't have my homework today. Has anyone got/Does anyone have wet wipes? Who's got a paper tissue? What have you got for lunch? Whose are these jackets? They are Adrijan's and Petar's/my friends' jackets.* Присвојни придеви: *my, your…* Показне заменице: *this/that, these/those.* *Have got* за изражавање припадања/поседовања. *The Present Simple Tense* глагола *be/have.* Саксонски генитив са именицама у једнини/множини. **(Интер)културни садржаји:** Породица, пријатељи, однос према својој и туђој имовини.
	Изражавање интересовања и допадања/недопадања	Слушање текстова с једноставним исказима за изражавање интересовања, допадања/недопадања и реаговање на њих; усмено и писано исказивање интересовања допадања/недопадања коришћењем једноставнијих језичких срестава. **Садржаји** *What's your favourite book? It's "Charlie and the Chocolate Factory" by Roald Dahl, British writer. Why do you like it? It's fun and interesting. Dodgeball is my favourite P.E. game. Why? Because it's exciting. What's your favourite P.E. activity? My brother's crazy about water sports! He thinks/says they're cool. What about you? Do you like dancing? Yes, I love it./No, I hate it. What do you like doing at the weekend? How do you like the new game? It's boring/fantastic.* *I love doughnuts. They are yummy! This pizza's delicious/disgusting. Chips are my favourite food! I don't like Halloween. Tricks are scary. I love national celebrations. They are fun!* *The Present Simple Tense* глагола *be/like/love/hate.* Питања са *Who/What/Which/How.* Употреба/изостављање чланова са називима игара/хобија/спортова/празника. **(Интер)културни садржаји:** Конвенције у писању знакова навода; разлике између британске и америчке варијанте енглеског језика у изговору, лексичком фонду и правопису; интересовања, хобији.
	Описивање догађаја и способности у садашњости	Слушање једноставнијих исказа који говоре о радњама и способностима у садашњости; описивање радњи и способности у садашњости, постављање питања и одговарање на њих, усмено и писано, коришћењем најједноставнијих језичких средстава. **Садржаји** *What are your friends doing now/at the moment? Lazar's helping Magdalena with her homework. Maksim's talking on his mobile phone. Teodora's looking for her eraser. What are you looking for/at? Why's Vanja crying? I don't know. Why are they smiling? You're joking! I'm having fun with my friends! I can do a lot of things. I can talk about my family. I can write, but I can't spell! I can say hello and goodbye in German. Who/What can you see? Can you hear something? I don't walk to school, I go by bus. My friend Anastasija goes by car. I listen to music on the bus. We usually have soup, salad, potatoes and some meat for lunch. What does your family have for breakfast/lunch/dinner? In the UK children start school at the age of 5, but in my country they start school at the age of 7. The Queen of England lives in Buckingham Palace. Where does the American President live? He lives in the White House.* *The Present Continuous Tense* за изражавање тренутних радњи. *The Present Simple Tense* за описивање уобичајених радњи. Модални глагол *can* за изражавање способности. Питања са *What/Where/When/How many...* Употреба/изостављање чланова и у изразима *at the moment, at the weekend/at weekends, go/walk to school, start/finish school, have fun, by bus/car/bike* и сл. **(Интер)културни садржаји:** Породични живот; живот у школи – наставне и ваннаставне активности; обичаји и начин живљења људи у земљама енглеског говорног подручја.
	Изражавање броја, количине и	Слушање једноставнијих исказа који говоре о броју, количини и цени; саопштавање броја, количине и цена; усмена и писана размена информација о броју, количини и ценама, коришћењем једноставнијих језичких средстава.

	цена	**Садржаји** *This is our first day at school. Tuesday is the second day of the week. November is the eleventh month of the year. We live in the twenty-first century. Z is the twenty-sixth letter of the English alphabet. How many subjects have you got at school? We've got nine subjects. What about you? How many teeth have you got? I've got 24 teeth, and you? How tall are you? I'm 1 metre 50 cm tall. How old is your little brother? He's 2 and a half years old. Can I have 2 kilos of strawberries/a litre of yoghurt, please? Excuse me, how much are these bread rolls? They are 50 pence/cents/dinars each. How much is this dictionary? It's 15 pounds/euros.* Правилна множина именица: *subject-subjects, dinar-dinars...* Неправилна множина основних именица: *tooth-teeth...* Множина основних именица које се завршa вају на *-y, -o, f/fe*: *strawberry-strawberries, kilo-kilos, tomato-tomatoes...* Питања са *How much/many/old/tall...* Основни бројеви 0–100. Редни бројеви 1–30. Употреба одређеног члана са редним бројевима. **(Интер)културни садржаји:** Конвенције у писању двоцифрених бројева. Новчане валуте у земљама енглеског говорног подручја и њихове ознаке.

Кључни појмови садржаја: комуникативни приступ, функционална употреба језика, интеркултурност.

Назив предмета	**МАТЕМАТИКА**
Циљ	**Циљ** учења предмета *математика* је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.
Разред	Четврти
Годишњи фонд часова	180 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– прочита, запише и упореди природне бројеве и прикаже их на бројевној правој; – одреди месну вредност цифре; – изврши четири основне рачунске операције у скупу N_0; – састави израз, израчуна вредност бројевног израза и примени својства рачунских операција; – реши једначине и неједначине и провери тачност решења; – реши проблемски задатак користећи бројевни израз, једначину или неједначину; – процени вредност израза са једном рачунском операцијом; – одреди вишеструке декадне јединице најближе датом броју; – прочита и запише разломке облика $\frac{m}{n}$ ($m, n \leq 10$); – упореди разломке облика $\frac{m}{n}$ са једнаким бројиоцима или имениоцима; – сабере и одузме разломке са једнаким имениоцима; – запише резултат мерења дужине децималним бројем са највише две децимале; – сабере и одузме децималне бројеве са највише две	**БРОЈЕВИ**	Скуп природних бројева са нулом. Декадни систем записивања бројева. Месна вредност цифре. Својства скупа природних бројева. Сабирање и одузимање (писмени поступак). Множење и дељење (писмени поступак). Својства рачунских операција (изражена формулама). Изрази са више операција (бројевни изрази и изрази са променљивом). Једначине и неједначине у скупу N_0. Разломци облика $\frac{m}{n}$ ($m, n \leq 10$). Упоређивање разломака са једнаким бројиоцима. Једнакост разломака. Сабирање и одузимање разломака са једнаким имениоцима. Децимални запис броја са две децимале. Сабирање и одузимање децималних

децимале; – чита, користи и представља податке у табелама или графичким дијаграмима; – формира низ на основу упутства; – реши задатак применом различитих начина представљања проблема; – именује елементе и опише особине квадра и коцке; – црта мреже и прави моделе квадра и коцке; – препозна сликовну представу изгледа тела посматраног са различитих страна; – прочита, упореди и претвори јединице за мерење површине и запремине; – израчуна површину квадрата и правоугаоника; – израчуна површину и запремину квадра и коцке; – реши проблемске задатке у контексту мерења.		бројева.
	ГЕОМЕТРИЈА	Квадар и коцка.
	МЕРЕЊЕ И МЕРЕ	Мерење површине (m^2, dm^2, cm^2, mm^2, km^2, ha, a). Површина квадрата и правоугаоника. Површина квадра и коцке. Мерење запремине (m^3, dm^3, cm^3, mm^3). Запремина квадра и коцке.

Кључни појмови садржаја: природни бројеви, декадни систем, својства операција, израз, једначине и неједначине, разломци, децимални запис броја, коцка, квадар, површина и запремина.

Назив предмета	**ПРИРОДА И ДРУШТВО**
Циљ	**Циљ** учења Природе и друштва јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.
Разред	Четврти
Годишњи фонд часова	72 часа

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА		САДРЖАЈИ
– одреди положај и границу Србије, положај главног града и већих насеља на географској карти Србије; – одреди положај и именује природне и друштвене објекте на географској карти Србије; – повеже различите природно-географске карактеристике Србије са размештајем становништва, изгледом насеља и делатностима људи; – уважава националну и културну разноликост као основу за суживот свих грађана Републике Србије; – представи знамените личности, културна добра и природне лепоте по којима је Србија препознатљива у свету; – у дискусији даје предност коришћењу локалних производа, производа направљених од рециклираних материјала, као и коришћењу обновљивих природних ресурса; – повеже промене у изгледу свог тела и понашања са одрастањем; – планира своје дневне активности и време проведено уз ИКТ уређаје; – затражи помоћ уколико се суочи са непримереним садржајима у	**МОЈА ОТАЏБИНА – РЕПУБЛИКА СРБИЈА**	**Природне и друштвене одлике Србије**	Положај, територија, граница и симболи Србије (грб, застава и химна) и национална валута. Природне карактеристике Србије – рељеф, воде, шуме. Типичне, ретке и угрожене врсте биљака и животиња – значај и заштита. Национални паркови Србије. Друштвене карактеристике Србије (становништво, насеља и делатности). Грађани Србије (права и обавезе, демократски односи и интеркултуралност). Привредне карактеристике Србије (природни ресурси и делатности у различитим крајевима). Одржива употреба природних ресурса (извори енергије, чиста вода, чист ваздух, плодно земљиште, руде, разноврсност биљног и животињског света).
		Човек – природно и душтвено биће	Човек – природно, друштвено и свесно биће. Физичке промене у пубертету. Дигитална безбедност и последице прекомерног коришћења информационо-комуникационих технологија; непримерени садржаји.
		Материјали	Смеше (течности, храна, земљиште, ваздух). Раздвајање састојака смеше (просејавање, одливање, цеђење, испаравање). Наелектрисавање предмета од различитих материјала.

дигиталном окружењу; – идентификује и самостално раздваја смеше просејавањем, одливањем, цеђењем и испаравњем; – испита електричну проводљивост материјала помоћу једноставног струјног кола; – наведе примере штедљивог коришћења електричне енергије; – наведе примере употребе магнета у свакодневном животу; – наведе примере превенције и заштите од пожара; – прикаже хронолошки на ленти времена значајне историјске догађаје и личности; – опише начин живота људи кроз време користећи различите изворе информација; – представи ток и резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, презентацијом и/или цртежом и др.); – пронађе и одабере потребне информације из различитих извора (писаних, сликовних, дигиталних); – повеже резултате рада са уложеним трудом; – сарађује са другима у групи на заједничким активностима; – учествује у друштвено-корисним акцијама уз подршку одраслих.			Електрична проводљивост – проводници и изолатори. Рационална потрошња електричне енергије и правилно руковање електричним апаратима у домаћинству. Магнетна својства материјала (природни магнети, могућност намагнетисавања тела и својства које тада испољавају). Запаљиви материјали (ознаке за запаљиве материјале). Ваздух – кисеоник као чинилац сагоревања. Опасност и заштита од пожара.
		Прошлост Србије	Живот у далекој прошлости (долазак Словена на Балканско полуострво, области које су Срби населили; начин живота). Српска држава за време владарске породице Немањића – успон и слабљење (владари – Стефан Немања, цар Душан, цар Урош; култура, начин живота). Живот под турском влашћу (начин живота, облици пружања отпора). Настанак и развој модерне српске државе (Први и Други српски устанак – узрок и ток; вође устанка; култура, начин живота). Србија у савремено доба (Први светски рат, настанак југословенске државе, Други светски рат, промена облика владавине, распад југословенске државе и осамостаљење Србије; култура, начин живота).

Кључни појмови садржаја: отаџбина, оријентација у времену и простору, интеркултуралност, природни ресурси.

Назив предмета	**ЛИКОВНА КУЛТУРА**
Циљ	**Циљ** учења предмета *ликовна култура* је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.
Разред	Четврти
Годишњи фонд часова	72 часа

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– поштује инструкције за припремање, одржавање и одлагање материјала и прибора; – изражава замисли, интересовања, сећања, емоције и машту традиционалним ликовним техникама; – користи амбалажу и предмете за једнократну употребу у стваралачком раду; – примени, у стваралачком раду, основна знања о композицији; – користи одабрана уметничка дела и визуелне информације као подстицај за стваралачки рад; – тумачи једноставне знаке, симболе и садржаје уметничких дела;	**КОМПОЗИЦИЈА**	Елементи композиције – облик, боја, линија, текстура, светлина (валер). Положај елемената у композицији – хоризонтални, вертикални, дијагонални. Материјали и технике – графитна оловка, туш и четка, туш и перо, акварел, гваш, темпере, фротаж, колаж, деколаж, асамблаж, меки материјали.
	СПОРАЗУМЕВАЊЕ	Хералдика – застава, грб, печат. Пиктограми. Споразумевање сликом.
	НАСЛЕЂЕ	Споменици природе и споменици културе у Србији. Археолошки

– разговара о значају одабраног уметника, уметничког дела, споменика и музеја; – учествује у планирању и реализацији ликовног пројекта или радионице; – разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може применити.		локалитети, замкови и утврђења, манастири, музеји. Познати уметници и најзначајнија дела.
	СЦЕНА	Сценографија за позориште, филм и телевизију. Елементи сценографије.

Кључни појмови: простор, облик, линија, боја, текстура, светлина.

Назив предмета	**МУЗИЧКА КУЛТУРА**
Циљ	**Циљ** учења предмета *музичка култура* је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.
Разред	Четврти
Годишњи фонд часова	36 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– опише своја осећања у вези са слушањем музике; – препознаје народну и уметничку музику; – опише улогу музике у медијима; – разликује инструменте по боји звука и изражајним могућностима; – повеже карактер дела са избором инструмента и елементима музичке изражајности; – уочи контраст и понављање у музичком делу; – пева и свира по слуху и са нотног текста песме различитог садржаја и расположења; – примени изражајне музичке елементе; – осмисли и изведе једноставну ритмичку и мелодијску пратњу; – осмисли музички одговор на музичко питање; – осмисли једноставну мелодију на крађи задати текст; – изабере одговарајући музички садржај (од понуђених) према литерарном садржају; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – коментарише своје и туђе извођење музике; – самостално или уз помоћ одраслих користи предности дигитализације; – учествује у школским приредбама и манифестацијама.	**Слушање музике**	Композиције различитог карактера. Елементи музичке изражајности (инструмент, глас, мелодијска линија, темпо, ритам, динамика). Вокална и инструментална музика (композиције домаћих и страних композитора). Дела фолклорне традиције српског и других народа. Музичка прича. Музика у служби других медија. Музички бонтон. Музика и здравље.
	Извођење музике	Музичке игре (дидактичке). Певање песама различитог садржаја и карактера по слуху. Певање и свирање песама из нотног текста. Свирање песама по слуху на дечјим инструментима и/или на другим инструментима. Народни инструменти нашег и других народа. Музичке драматизације. Свирање инструменталних аранжмана на дечјим инструментима и на алтернативним изворима звука. Динамика (крешендо, декрешендо). Темпо (*Andante*. *Moderato*. *Allegro*). Боја (различити гласови и инструменти). Трајање (цела нота и пауза. нота четвртине са тачком). Савладавање тонске висине и солмизације у обиму *це*^{1}-*це*^{2}. Тактирање у 3/4 и 4/4 такту. *Це-дур* лествица. Репетиција, прима и секонда волта.
	Музичко стваралаштво	Једноставна ритмичка и мелодијска пратња. Музичка питања и одговори и музичка допуњалка. Звучна прича на основу познатих музичких садржаја, звучне ономатопеје и илустрације на крађи литерарни текст (учење у контексту). Креирање покрета уз музику коју ученици изводе. Креирање мелодије на одабрани текст.

Кључне речи: певање, свирање, слушање, музичке игре, музички бонтон, лествица, темпо, репетиција.

Назив предмета	**ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ**
Циљ	**Циљ** учења предмета *физичког и здравственог васпитања* је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.
Разред	Четврти
Годишњи фонд часова	108 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА		САДРЖАЈИ
– примени општеприпремне вежбе (вежбе обликовања); – правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; – комбинује усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу; – одржава равнотежу у различитим кретањима; – правилно држи тело; – самостално коригује неправилно држање; – правилно подиже, носи и спушта терет; – изведе кретања, вежбе и саставе уз музичку пратњу; – изведе дечји и народни плес; – користи терминологију вежбања; – поштује правила понашања на вежбалиштима; – поштује мере безбедности током вежбања; – одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима; – поштује и примени правила игре; – навија и бодри учеснике у игри на начин којим никога не вређа; – прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења; – уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања; – прати промене у сопственој тежини и висини; – сагледа резултате физичких способности; – препозна здравствено стање када не треба да вежба; – примењује хигијенске мере пре, у току и након вежбања, као и у другим ситуацијама; – уредно одржава простор у	**Физичке способности**		Вежбе за развој снаге са реквизитима и без реквизита. Вежбе за развој покретљивости са реквизитима и без реквизита. Вежбе за развој аеробне издржљивости. Вежбе за развој брзине и експлозивне снаге. Вежбе за развој координације. Национална батерија тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности. Моторичке вештине и игре у развоју моторичих способности
	Моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине	Атлетика	Технике трчања. Истрајно трчање. Скок удаљ згрчном техником. Бацање лоптице из залета. Скок увис прекорачном техником. Тробој.
		Спортска гимнастика	Основни садржаји Вежбе на тлу: вежбе и комбинације. Прескоци и скокови (прескок разношка). Вежбе у вису, вежбе у упору и вежбе са променама висова и упора. Вежбе равнотеже на шведској клупи и ниској греди. Проширени садржаји Вежбе на тлу: – летећи колут из места. – састав.
		Основе тимских, спортских и елементарних игара	Мини–рукомет. Футсал – „мали фудбал”. Основни елементи кошарке и мини-кошарка. Основни елементи одбојке. Јаџент.
		Плес и ритимика	Вежбе са вијачом. Вежбе са лоптом. Вежбе са обручем. Народно коло „Моравац”. Народно коло из краја у којем се школа налази.
		Пливање	Основна обука пливања. Скок на ноге.
		Полигони	Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима.
	Физичка и здравствена култура	Култура вежбања и играња	Основна правила вежбања. Основна правила мини- – рукомета, футсала, кошарке, мини-кошарке и одбојке. Понашање према осталим учесницима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе).

коме живи и борави; – увиди значај правилне исхране за вежбање; – повеже различита вежбања са њиховим утицајем на здравље; – препозна лепоту покрета и кретања; – користи научена вежбања у рекреацији породице; – правилно реагује у случају повреде у школи; – вреднује сопствена и туђа постигнућа у вежбању; – учествује у предлагању садржаја и начина рада.			Чување и одржавање материјалних добара. Постављање, склањање и чување справа и реквизита неопходних за вежбање. „Ферплеј” (навијање, победа, пораз, толеранција). Значај вежбања у породици. Вежбање у слободно време.
		Здравствено васпитање	Правилно држање тела и здравље. Значај вежбања за правилан рад срца и плућа. Мишићи и зглобови тела. Хигијена простора за вежбање. Исхрана и вежбање. Значај лекарских прегледа за вежбање. Поступање у случају повреде (обавестити наставника и др.).

Кључни појмови садржаја: физичке способности, моторичке вештине, здравље, плес и игра.

Назив предмета	**Дигитални свет**
Циљ	**Циљ** наставе и учења предмета Дигитални свет је развијање дигиталне компетенције ученика неопходне за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развијање основа алгоритамског начина размишљања.
Разред	Четврти
Годишњи фонд часова	36 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– промени величину и боју текста, подебља га, искоси и подвуче у програму за обраду текста; – исече, копира и налепи исечени/копирани текст на одговарајуће место у програму за обраду текста; – уметне слику у текст, дода јој оквир и позиционира је на жељени начин у односу на текст у програму за обраду текста; – активно учествује у наставном пројекту чији продукт представља граматички коректан текстуални документ намењен познатој публици који садржи слике са текстуалним објашњењима и информације које су пронађене на интернету; – активно учествује у наставном пројекту којим се промовише безбедно и одговорно понашање приликом коришћења интернета; – сарађује са осталим члановима групе у свим фазама пројектног задатка; – вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности из свог задужења; – утврди шта је резултат извршавања датог једноставног алгоритма који садржи понављање и гранање; – уочи и исправи грешку у једноставном алгоритму који садржи понављање и гранање; – креира програм у визуелном програмском језику на основу датог једноставног алгоритма који садржи понављање и гранање; – примени блокове аритметичких оператора при креирању програма у визуелном програмском језику; – предвиди садржај променљиве на основу интеракције корисника са програмом (нпр. блок *Питај и чекај* и	**Дигитално друштво**	Селектовање и основно форматирање текста (величина и боја слова, подебљавање, искошавање и подвлачење текста). Селектовање, копирање/исецање и лепљење текста. Уметање слике у текст, додавање оквира, позиционирање слике у односу на текст. Креирање и уређивање текстова за познату публику. Пројектни задатак који подразумева: – претраживање интернета (пробрани елементи напредне претраге); – израду или прилагођавање графике у складу са темом; – креирање текстуалног документа који садржи слике.
	Безбедно коришћење дигиталних уређаја	Припрема и организација школског догађаја за ученике млађих разреда којим се промовише безбедно и одговорно понашање приликом коришћења интернета.
	Алгоритамски	Променљиве. Израда програма који садрже

блок *Одговор*) у датом једноставном програму; – креира програм у коме остварује интеракцију са корисником, користећи променљиве, уз помоћ наставника.	**начин размишљања**	гранање, понављање и променљиве.

Кључни појмови садржаја: уређивање текста, пројектни задатак, дигитални материјали, алгоритам, програмирање у визуелном програмском језику.

ОБАВЕЗНИ ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

Назив предмета	**ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**
Циљ	**Циљ** учења програма *грађанско васпитање* је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске и локалне заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.
Разред	Четврти
Годишњи фонд часова	36 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– разликује примере одговорног и неодговорног понашања људи према животној средини; – се понаша у свакодневним ситуацијама на начин који уважава животну средину и рационалну потрошњу ресурса; – образложи важност информисања о стању животне средине и начинима њене заштите; – аргументује добити од заједничког живота људи припадника различитих култура; – наведе елементе традиције и културе свог народа и покаже интересовање и поштовање за друге културе и традиције; – образложи значај подршке избеглицама и мигрантима да у новој средини сачувају свој језик, традицију, културу; – наведе примере из свакодневног живота којима се илуструје сусретање различитих култура; – дискутује о томе како непознавање других култура утиче на настанак стереотипа, предрасуда и дискриминације; – препознаје примере прекомерне потрошње; – препознаје у медијима поруке које подстичу прекомерну потрошњу, посебно деце и младих; – критички разматра појаву бацања хране и расипања воде; – процењује важне чињенице о производима које купује читајући декларацију и води рачуна о односу цене и квалитета;	**ЉУДСКА ПРАВА** **Ја и други на планети Земљи**	**Планета Земља припада свима који на њој живе** Узајамни утицај природе и човека. Потребе појединца и опште добро – задовољавање људских потреба без угрожавања будућих генерација. Одговоран однос према свету у коме живимо – *Мисли глобално делуј локално*. **Право на здраву животну средину** Трећа генерација људских права. Вредности на којима почива – право на живот у здравој животној средини; право на одржив економски развој; право на рационално коришћење природних и енергетских ресурса; право на спречавање свих облика загађивања животне средине; право на доступност информација о стању животне средине.
	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО **Култура и традиција**	**Култура и традиција** Материјално и нематеријално наслеђе једне заједнице настало под утицајем свих народа који су ту живели и сада живе. **Културни идентитет** Неговање традиције и културе сопственог народа и поштовање традиције и културе других. **Мултикултуралност и интеркултуралност** Живот поред људи других култура или заједнички живот са њима. **Избеглице и мигранти** Невољно кретање људи из једне у другу културну заједницу. Непознавање других култура као основ за развој стереотипа, предрасуда и дискриминације. Уклопити се у нову средину, а сачувати свој културни идентитет. **Сусретање култура** Сусретање и прожимање различитих култура без губљења културног идентитета.
	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ **Прекомерна потрошња**	**Потрошачко друштво** Стварне потребе и прекомерна потрошња. Неравнотежа – гладни и жедни у свету у којем се храна баца а вода расипа. Амбалажа важнија од садржаја – гомилање отпада. Притисак произвођача – нови модели новог модела.

– испољи заинтересованост за сарадњу и учешће у групном раду; – учествује у изради плана и реализацији акције, њеној промоцији и вредновању.		Деца – омиљена циљна група произвођача. **Медији и потрошачка култура** Поруке медија у подстицању потрошње. Деца у рекламама. **Права потрошача** Информације од значаја за потрошаче. Однос цене и квалитета производа. Права и одговорност потрошача. Заштита потрошачких права.
	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ **Еколошка акција**	**Планирање и извођење еколошке акције** Одређивање циља и израда плана акције. Извођење и документовање акције. Промоција акције на нивоу школе. Вредновање акције.

Кључни појмови садржаја: право на здраву животну средину, култура, интеркултуралност, права потрошача.

ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС, 4. разред

1 час недељно, 36 часова годишње

САДРЖАЈИ – ТЕМЕ	ИСХОДИ	Наставне јединице
Увод	-стекне основна сазнања о темама које ће се обрађивати у настави Православног катихизиса током четвртог разреда	Дружимо се са Богом и светима
Црква је наш избор	-уочи какво је његово предзнање из градива обрађеног у претходном разреду школовања -ученик ће желети да активно учествује на часовима верске наставе -уочи важност постојања заједнице -уочи разлику између Цркве и сваке друге заједнице -уочи да је Црква слободна заједница у којој учествују само они који то желе -да зна да се они који су у заједници са Христом називају хришћани и да је Црква њихова заједница -да зна да се заједница Бога, људи и природе зове Црква -уочи да изван Цркве свет не може постојати вечно -ученик ће бити подстакнут да активно учествује у животу Цркве -ученик ће бити подстакнут да препознаје живот као дар Божји -ученик ће бити подстакнут да препознаје Живот Вечни као дар Божји -уочи да нас Христос позива у лични однос - заједницу љубави -увиди да су апостоли људи који су слични нама -уочи да је вера основ заједнице са Богом -увиди да су Апостоли позивали људе у заједницу љубави са Христом -разуме значај Христовог оваплоћења (рађања) -Усвоји текст и мелодију песме „Звезда се засја“ -ученик ће бити подстакнут да доживети Христа као Личност која нам иде у сусрет -поступно изграђује свест о томе ко су светитељи -увиди да су сви позвани да буду светиетљи -уоче важност светитеља као наших узора за остваривање личног јединства са Богом -да зна какву важност Савине речи и дела имају за нас данас -уочи да је за остваривање јединства са Богом потребна искрена жеља -зна да је Литургија начин на који сви остварујемо заједницу са Богом -препозна да у нашу заједницу са Богом уводимо све оне (и све оно) што волимо -ученик ће бити подстакнут да следује светитељима Божјим и да буде добар човек -ученик ће бити подстакнут да препознаје љубав као највећу врлину -увиди да се грех јавља као последица одсуства истинске љубави -уочи да је грех наш погрешан избор -увиди шта је самољубље и по чему се оно разликује од љубави -увиди да без врлина нема љубави	Заједница је основ живота Црква је наш избор Црква је заједница са Светом Тројицом Црква је циљ стварања света (опис н.ј. заједница) Свет изван заједнице са Богом (опис н.ј. обрада приче „Из ја града у ти град“) Свет у заједници са Богом (опис н.ј. Црква-остваривање циља- обрада приче „Из ја града у ти град“)
Христос нас све зове		Христос позива Апостоле Вера основ заједнице (садржај н.ј. Ап. Петар тоне) Апостоли позивају свет Човек само срцем јасно види (садржај н.ј.- роман „Мали принц“, А. С. Егзипери) Христос нас зове Божић (обрада песме „Звезда се засја“)
Диван је Бог у светима својим		Светитељи-сведоци љубави Божје Свети Сава- путеводитељ у живот вечни Желим да видим Христа (опис н.ј.-прича о Закхеју) Свети Симеон Богопримац-сусрет са Христом Литургија- путовање свих светих

Значај врлинског живота	-уоче да је само врлинама могуће остварити однос љубави са Богом и људима -ученик ће упознати најважније хришћанске врлине -ученик ће увидети да врлине нису човеку дате, већ да се за њих треба трудити -ученик ће увидети да се и врлине усавршавају -ученик ће бити подстакнут да следује светитељима Божјим -ученик ће бити подстакнут да се труди да у себи развија хришћанске врлине -уочи да служењем Литургије постајемо учесници Царства Божијег и сједињујемо се са Богом -упозна молитву «Царе небески» -увиди да сам изглед православног храма изображава јединство Неба и земље -уочи у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса четвртог разреда основне школе -код ученика ће се развијати жеља за очувањем природе -ученици ће бити подстакнути да уреде школски простор најуспешнијим радовима -ученик ће бити подстакнут да и наредне године похађа часове Православног катихизиса	На путу светости (опис н.ј.- грех као промашај циља) Усавршавању нема краја (опис н.ј.- последице пада у грех) Пут ка вечности (опис н.ј.- обрада приче из Ти града у Небески град) Хришћанске врлине Врлинослов- свети нас уче (опис н.ј.- поуке светих)
Са нама је Бог		Васкрсењењ и Педесетница (молитва: Царе небески) Црква је икона Царства Божијег Црквена уметност- одсјај Царства Божијег

ВЕРСКА НАСТАВА – ИСЛАМСКА ВЈЕРОНАУКА, 4. разред

1 час недељно, 36 часова годишње

САДРЖАЈИ – ТЕМЕ	ЦИЉЕВИ – ИСХОДИ
ПОРОДИЦА И ДРУШТВО **ЖИВОТ ПОСЛАНИКА МУХАМЕДА А.С.** **НАМАЗ (МОЛИТВА)**	**Циљ** наставе исламске вјеронауке (илмудин) у четвртом разреду јесте да ученике упозна са чињеницом да су они друштвена бића која знају цијенити основне вриједности у животу на овоме свијету, те да у пракси Посланика Мухамеда а.с. налазе одговор за своје проблеме и узор за свој однос према ономе што их окружује. **Задаци** наставе исламске вјеронауке (илмудин) су да код ученика: - развија свијест о Богу као Створитељу и људима као најсавршенијим - створењима; - развија способност о вредновању културе и цивилизације у којој живе, - схватање разлога успона и падова у историји човјечанства; - развије способност за одговорно обликовање заједничког живота са другима.

ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ФОНД ЧАСОВА У ДРУГОМ ЦИКЛУС У ПЕТИ И ШЕСТИ РАЗРЕД

*(на основу Наставног плана основног образовања и васпитања за **други циклус**)*

Ред. број	А. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.
1.	**Српски језик и књижевност**	5	180	4	144
2.	**Страни језик - енглески**	2	72	2	72
3.	**Историја**	1	36	2	72
4.	**Географија**	1	36	2	72
5.	**Биологија**	2	72	2	72
6.	**Математика**	4	144	4	144
7.	**Информатика и рачунарство**	1	36	1	36
8.	**Техника и технологија**	2	72	2	72
9.	**Ликовна култура**	2	72	1	36
10.	**Музичка култура**	2	72	1	36
11.	**Физичко и здравствено васпитање**	2	72+54[3]	2	72+54[3]
12.	**Физика**			2	72
УКУПНО: А		**24**	**918**	**25**	**954**
Ред. број	**Б. ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ**				
1.	**Верска настава/ Грађанско васпитање[1]**	1	36	1	36
2.	**Други страни језик[2]**	2	72	2	72
3.	**Матерњи језик/говор са елементима националне културе[3]**	2	72	2	72
4.	**Српски као страни језик[4]**	2	72	2	72
УКУПНО: Б		3-5*	108-180*	3-5*	108-180*
УКУПНО: А + Б		**27-29***	**1026-1098***	**28-30***	**1062-1134***

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни предмети, изборни програми и активности.

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни и изборни настави предмети

Ред. број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД	
		Нед.	Год.	Нед.	Год.
1.	**Редовна настава**	**27-30***	**1026-1134***	**28-31***	**1062-1170***
2.	**Слободне наставне активности[5]**	1	36	1	36
3.	**Допунска настава**	1	36	1	36
4.	**Додатни рад**	1	36	1	36

Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД	
		Нед.	Год.	Нед.	Год.
1.	**Час одељењског старешине**	1	36	1	36
2.	**Ваннаставне активности[6]**	1	36	1	36
3.	**Екскурзија**	До два дана годишње		До два дана годишње	

1 Ученик бира један од понуђених изборних програма.

2 Ученик бира страни језик са листе страних језика коју нуди школа у складу са својим кадровским могућностима и изучава га до краја другог циклуса.

3 Ученик припадник националне мањине који слуша наставу на српском језику може да изабере овај програм, али није у обавези.

4 Ученик који је страни држављанин може да изабере овај програм али није у обавези. Програм наставе и учења Српског као страног језика остварује се у складу са Правилником о програму наставе и учења за предмет Српски као страни језик („Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 11/19).

5 Слободне наставне активности школа планира Школским програмом и Годишњим планом рада. Ученик обавезно бира једну активност са листе од три слободне наставне активности које школа нуди.

6 Ваннаставне активности могу да буду: друштвене, уметничке, техничке, хуманитарне, културне, као и друге активности у складу са просторним и људским ресурсима школе.

** Број часова за ученике припаднике националних мањина*

ФОНД ЧАСОВА У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ - СЕДМИ И ОСМИ РАЗРЕД

*(на основу Наставног плана основног образовања и васпитања за **други циклус**)*

Ред. број	А. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	СЕДМИ РАЗРЕД		ОСМИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.
1.	**Српски језик и књижевност**	4	144	4	136
2.	**Страни језик - енглески**	2	72	2	68
3.	**Ликовна култура**	1	36	1	34
4.	**Музичка култура**	1	36	1	34
5.	**Историја**	2	72	2	68
6.	**Географија**	2	72	2	68
7.	**Физика**	2	72	2	68
8.	**Математика**	4	144	4	136
9.	**Биологија**	2	72	2	68
10.	**Хемија**	2	72	2	68
11.	**Техника и технологија**	2	72	2	68
	Информатика и рачунарство	1	36	1	34
12.	**Физичко и здравствено васпитање**	3	108	3	102
УКУПНО: А		**28**	**1008**	**28**	**952**
Ред. број	**Б. ОБАВЕЗНИ ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ**				
1.	**Верска настава/ грађанско васпитање**[1]	1	36	1	34
2.	**Други страни језик**[2]	2	72	2	68
3.	**Матерњи језик/говор са елементима националне културе**[3]	2	72	2	68
4.	**Српски као страни језик**[4]	2	72	2	68
УКУПНО: Б		3-5	108-180	3-5	102-170
УКУПНО: А + Б		**31-34**	**1116-1188**	**31-33**	**1054-1122**

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни предмети, изборни програми и активности

Ред. број	Облик образовно васпитног рада	СЕДМИ РАЗРЕД		ОСМИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.
1.	Редовна настава	31	1116	31	1054
2.	Слободне наставне активности[5]	1	36	1	34
3.	Допунска настава	1	36	1	34
4.	Додатни рад	1	36	1	34
Ред. број	**Остали облици образовно васпитног рада**	**СЕДМИ РАЗРЕД**		**ОСМИ РАЗРЕД**	
		нед.	**год.**	**нед.**	**год.**
1.	Час одељењског старешине	1	36	1	34
2.	Ваннаставне активности[6]	1	36	1	34
3.	Екскурзија	До 2 дана годишње		До 3 дана годишње	

1 Ученик бира један од понуђених изборних програма.

2 Ученик бира страни језик са листе страних језика коју нуди школа у складу са својим кадровским могућностима и изучава га до краја другог циклуса.

3 Ученик припадник националне мањине који слуша наставу на српском језику може да изабере овај програм, али није у обавези.

4 Ученик који је страни држављанин може да изабере овај програм али није у обавези. Програм наставе и учења Српског као страног језика остварује се у складу са Правилником о програму наставе и учења за предмет Српски као страни језик („Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 11/19)

5 Слободне наставне активности школа планира Школским програмом и Годишњим планом рада. Ученик обавезно бира једну активност са листе од три слободне наставне активности које школа нуди.
6 Ваннаставне активности могу да буду: друштвене, уметничке, техничке, хуманитарне, културне, као и друге активности у складу са просторним и људским ресурсима школе.
** Број часова за ученике припаднике националних мањина*

ПЕТИ РАЗРЕД

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

Назив предмета	**СРПСКИ ЈЕЗИК**
Циљ	**Циљ** учења *српског језика и књижевности* је да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању, тако што ће овладати основним законитостима српског књижевног језика, да стиче основна знања о улози и значају језика у националној култури и изградњи националног идентитета; да кроз читање и тумачење књижевних дела из српске и светске баштине развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање, подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у српској и светској култури, негује љубав према српском језику и књижевности; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.
Разред	Пети
Годишњи фонд часова	180 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
- разликује књижевни и некњижевни текст; - упоређује одлике фикционалне и нефикционалне књижевности; - чита са разумевањем и опише свој доживљај различитих врста књижевних дела; - чита са разумевањем одабране примере осталих типова текстова; - одреди род књижевног дела и књижевну врсту; - разликује карактеристике народне од карактеристика уметничке књижевности; - разликује реалистичну прозу и прозу засновану на натприродној мотивацији; - анализира елементе композиције лирске песме (строфа, стих); епског дела у стиху и у прози (делови фабуле – поглавље, епизода; стих); драмског	**КЊИЖЕВНОСТ**	**ЛИРИКА** **Лектира** 1. Народна песма: *Вила зида град* 2. Народне лирске песме о раду(избор); народне лирске породичне песме (избор) 3. Бранко Радичевић: *Певам дању, певам ноћу* 4. Милица Стојадиновић Српкиња: *Певам песму* 5. Душан Васиљев: *Домовина*/ Алекса Шантић: *Моја отаџбина* 6. Војислав Илић: *Зимско јутро* 7. Милован Данојлић: *Шљива* / Десанка Максимовић: *Сребрне плесачице* 8. Пеђа Трајковић: *Кад књиге буду у моди* **Књижевни термини и појмови** Песник и лирски субјекат. Мотиви и песничке слике као елементи композиције лирске песме. Врста строфе према броју стихова у лирској песми: катрен; врста стиха по броју слогова (десетерац и осмерац). Одлике лирске поезије: сликовитост, ритмичност, емоционалност. Стилске фигуре: епитет, ономатопеја. Врсте ауторске и народне лирске песме: описне (дескриптивне), родољубиве (патриотске); митолошке, песме о раду (посленичке) и породичне. **ЕПИКА** **Лектира** 1. Народна песма: *Свети Саво* 2. Народна песма: *Женидба Душанова*(одломак о

дела (чин, сцена, појава); - разликује појам песника и појам лирског субјекта; појам приповедача у односу на писца; - разликује облике казивања; - увиђа звучне, визуелне, тактилне, олфакторне елементе песничке слике; - одреди стилске фигуре и разуме њихову улогу у књижевно-уметничком тексту; - процени основни тон певања, приповедања или драмске радње (шаљив, ведар, тужан и сл.); - развија имагинацијски богате асоцијације на основу тема и мотива књижевних дела; - одреди тему и главне и споредне мотиве; - анализира узрочно-последично низање мотива; - илуструје особине ликова примерима из текста; - вреднује поступке ликова и аргументовано износи ставове; - илуструје веровања, обичаје, начин живота и догађаје у прошлости описане у књижевним делима; - уважава националне вредностии негује српску културно историјску баштину; - наведе примере личне добити од читања; - напредује у стицању читалачких компетенција; - упореди књижевно и филмско дело, позоришну представу и драмски текст; - разликује промењиве речи од непромењивих; - разликује категорије рода, броја, падежа речи које имају деклинацију; - разликује основне функције и значења падежа; - употребљава падежне облике у складу са нормом; - употребљава глаголске облике у складу са нормом; - разликује основне		савладавању препрека заточника Милоша Војиновића) *3. Еро с онога свијета* *4. Дјевојка цара надмудрила* *5.* Милован Глишић: *Прва бразда* 6. Стеван Сремац: *Чича Јордан* (одломак) *7.* Бранко Ћопић: *Поход на Мјесец* 8. Иво Андрић: *Мостови* 9. Данило Киш: *Дечак и пас* 10. Горан Петровић: *Месец над тепсијом* (први одломак приче „Бели хлеб од претеривања” и крај приче који чине одељци „Можеш сматрати да си задобио венац славе” и „Мрави су вукли велике трошице тишине”) 11. Антон Павлович Чехов: *Шала* **Књижевни термини и појмови** Писац и приповедач. Облици казивања: приповедање у првом и трећем лицу. Фабула: низање догађаја, епизоде, поглавља. Карактеризација ликова – начин говора, понашање, физички изглед, животни ставови, етичност поступака. Врсте епских дела у стиху и прози: епска народна песма, бајка (народна и ауторска), новела (народна и ауторска), шаљива народна прича. Врста стиха према броју слогова: десетерац. **ДРАМА** **Лектира** *1.* Бранислав Нушић: *Кирија* 2. Душан Радовић:*Капетан Џон Пиплфокс* 3. Љубиша Ћокић: *Биберче* **Књижевни термини и појмови** Позоришна представа и драма. Чин, појава, лица у драми, драмска радња. Сцена, костим, глума, режија. Драмске врсте:једночинка, радио-драма. **НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ** (бирати до 2 дела) 1. Вук Ст. Караџић: *Моба и прело* (одломак из дела*Живот и обичаји народа српскога*) 2. Доситеј Обрадовић: *О љубави према науци* 3. М. Петровић Алас:*У царству гусара* (одломци) 4. Милутин Миланковић: *Успомене, доживљаји, сазнања* (одломак) 5. Избор из енциклопедија и часописа за децу **ДОМАЋА ЛЕКТИРА**: 1. *Епске народне песме* (о Немањићима и Мрњавчевићима – преткосовски тематски круг) 2. *Народне бајке, новеле, шаљиве народне приче* (избор)*;* кратке фолклорне форме (питалице, брзалице, пословице, загонетке) 3. Бранислав Нушић: *Хајдуци* 4. Данијел Дефо: *Робинсон Крусо* (одломак о изградњи склоништа) 5. Марк Твен: *Доживљаји Хаклберија Фина / Краљевић и просјак / Доживљаји Тома Сојера* 6. Избор ауторских бајки (Гроздана Олујић; Ивана Нешић: *Зеленбабини дарови* (одломци)) 7. Игор Коларов: *Аги и Ема* 8. Избор из савремене поезије за децу (Александар Вучо, Мирослав Антић, Драгомир Ђорђевић, Владимир Андрић,

реченичне чланове (у типичним случајевима); - доследно примењује правописну норму у употреби великог слова; састављеног и растављеног писања речи; интерпункцијских знакова; - користи правопис (школско издање); - правилно изговара речи водећи рачуна о месту акцента и интонацији реченице; - говори јасно поштујући књижевнојезичку норму; - течно и разговетно чита наглас књижевне и неуметничке текстове; - користи различите облике казивања: дескрипцију (портрет и пејзаж), приповедање у 1. и 3. лицу, дијалог; - издваја делове текста (наслов, пасусе) и организује га у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста); - саставља говорени или писани текст о доживљају књижевног дела и на теме из свакодневног живота и света маште; - проналази експлицитно и имлицитно садржане информације у једноставнијем књижевном и некњижевном тексту; - напамет говори одабране књижевне текстове или одломке;			Дејан Алексић...) **Допунски избор лектире** (бирати до 3 дела) 1. Јован Јовановић Змај: *Песмо моја* (из *Ђулића*) 2. Стеван Раичковић: *Велико двориште* (избор) / *Мале бајке* (избор) 3. Иван Цанкар: *Десетица* 4. Љубивоје Ршумовић:*Ујдурме и зврчке из античке Грчке* (избор) / Густав Шваб: *Приче из старине* 5. Џон Р. Р. Толкин: *Хобит* (одломци) 6. Никол Лезије: *Тајна жутог балона* 7. Корнелија Функе: *Господар лопова(одломак)* 8. Вида Огњеновић: *Путовање у путопис* (одломак) 9. Владислава Војновић: *Приче из главе* (избор, осим приче *Позориште*) 10. Дејан Алексић: *Музика тражи уши* (избор) / *Кога се тиче како живе приче* (избор) 11. Јован Стерија Поповић: *Лажа и паралажа* (одломак о Месечевој краљици) и Едмон Ростан: *Сирано де Бержерак* (одломак о путу на Месец) Дело завичајног аутора по избору.
	ЈЕЗИК	**Граматика (морфологија, синтакса)**	Промењиве речи: именице, заменице, придеви, бројеви (с напоменом да су неки бројеви непромењиви), глаголи; непромењиве речи: прилози (с напоменом да неки прилози могу имати компарацију) и предлози. Именице – значење и врсте (властите, заједничке, збирне, градивне; мисаоне, глаголске). Промена именица (деклинација): граматичка основа, наставак за облик, појам падежа. Основне функције и значења падежа (с предлозима и без предлога): номинатив (субјекат); генитив (припадање и део нечега); датив (намена и усмереност); акузатив (објекат); вокатив (дозивање, обраћање); инструментал (средство и друштво); локатив (место). Придеви – значење и врсте придева (описни, присвојни, градивни; месни и временски); род, број, падеж и компарација придева. Слагање придева са именицом у роду, броју и падежу. Заменице – личне заменице: промена, наглашени и ненаглашени облици, употреба личне заменице сваког лица *себе, се*. Бројеви – врсте и употреба: главни (основни, збирни бројеви, бројне именице на *-ица*) и редни бројеви. Глаголи – глаголски вид (несвршени и свршени); глаголски род (прелазни, непрелазни и повратни глаголи); глаголски облици (грађење и основно значење): инфинитив (и инфинитивна основа), презент (презентска основа, наглашени и ненаглашени облици презента помоћних глагола), перфекат, футур I. Предикатска реченица – предикат (глаголски; именски); слагање предиката са субјектом у лицу, броју и роду; прави и неправи објекат; прилошке одредбе (за место, за време, за начин; за узрок и за меру и количину);апозиција.

		Правопис	Велико слово у вишечланим географским називима; у називима институција, предузећа, установа, организација (типични примери); велико и мало слово у писању присвојних придева. Заменица *Ви* из поштовања. Одрична речца *не* уз именице, придеве и глаголе; речца *нај* у суперлативу; вишечлани основни и редни бројеви. Интерпункцијски знаци: запета (у набрајању, уз вокатив и апозицију); наводници (наслови дела и називи школа); црта (уместо наводника у управном говору).
		Ортоепија	Место акцента у вишесложним речима (типични случајеви). Интонација и паузе везане за интерпункцијске знакове; интонација упитних реченица. Артикулација: гласно читање брзалица, најпре споро, а потом брже (индивидуално или у групи).
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА		Препричавање, причање, описивање – уочавање разлике између говорног и писаног језика; писање писма (приватно, имејл) Богаћење речника: синоними и антоними; некњижевне речи и туђице – њихова замена језичким стандардом; уочавање и отклањање безначајних појединости и сувишних речи у тексту и говору. Техника израде писменог састава (тежиште теме, избор и распоред грађе, основни елементи композиције и груписање грађе према композиционим етапама); пасус као уже тематске целине и његове композицијско-стилске функције. Осам домаћих писмених задатака. Четири школска писмена задатка.

Кључни појмови садржаја: књижевност, језик, језичка култура.

Назив предмета	**ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК**
Циљ	**Циљ** наставе и учења страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.
Разред	пети
Годишњи фонд часова	72 часа

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да у усменој и писаној комуникацији	**ОБЛАСТ / ТЕМА** **Комуникативне функције**	**САДРЖАЈИ**
– разуме краће текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење / давање информација личне природе; – поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставна језичка средства; – постави и одговори на једноставнија питања личне природе; – у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;	**Поздрављање и представљање себе и других и тражење / давање основних информација о себи и другима у ширем друштвеном контексту**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање краћих, једноставнијих текстова који се односе на дате комуникативне ситуације (дијалози, наративни текстови, формулари и сл.); реаговање на усмени или писани импулс саговорника (наставника, вршњака и сл.) и иницирање комуникације; усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима (СМС, имејл, формулари, чланске карте, опис фотографије и сл.). **Садржаји** *Hello. Hi. I'm Maria. What's your name? I'm / My name is… Tony is 11. How old are you? I live in (town, city, village). Where do you live? I live at number 46 Black Street. My best friend lives next door. What's your address? What's your phone number? Have you got/Do you have an email address? These are my parents. Their names are … I can't play tennis, but I can do karate. Can you play the guitar?My birthday is on the 21st of May. When is your birthday? This is Miss May. She's my teacher. This is Mr Crisp. He's my tennis coach.* *The Present Simple Tense* за изражавање сталних радњи . *Have got/Have* за изражавање поседовања. Личне заменице у функцији субјекта – *I, you …* Присвојни придеви – *my, your…* Показне заменице – *this/these, that/those* Питања са *Who/What/Where/When/How(old)…* Основни бројеви (1-1000). Предлози за изражавање места – *in, at…* Предлози за изражавање времена –*in, on, at...* Употреба неодређеног члана са именицама у једнини. Изостављање члана испред назива спортова. Употреба одређеног члана уз називе музичких инструмената. **(Интер)културни садржаји:** устаљена правила учтивости; титуле уз презимена особа *(Mr, Miss, Mrs, Ms, Sir)*; имена и надимци; начин писања адресе.
– разуме једноставнији опис особа, биљака, животиња, предмета, појава или места; – упореди и опише карактеристике живих бића, предмета, појава и места, користећи једноставнија језичка средства;	**Описивање карактеристика живих бића, предмета, појава и места**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих описа живих бића, предмета, појава и места и њиховог поређења; усмено и писано описивање / поређење живих бића, предмета, појава и места; израда и презентација пројеката (постера, стрипова, ППТ-а, кратких аудио / видео записа, радио емисија и слично). **Садржаји** *Who's the boy with short fair hair and a black jacket? What's Maria wearing? She's wearing a nice white T-shirt and dark blue jeans. My brother is clever, but lazy. My best friend is kind and fiendly. There is / isn't a cinema / hospital in my town. There are two big bookshops in my town. What's this / that over there? It's a sports centre. How far is it? Zebras are white wild animals with black and white stripes. A cheetah is a*

		fast, dangerous animal. How deep is the Adriatic Sea/the Pacific Ocean? How long is the Danube/the Thames River? Layla is prettier than Susan. Who's the best student in your class? This car is more expensive than that one. London is larger than Belgrade. About eight million people live there. Belgrade is much smaller, but… *The Present Simple Tense* и *The Present Continuous Tense* за изражавање радњи и стања у садашњости Глаголи *have got, to be* за давање описа Питања са *Who/What/Where/When/Which/How (old, far, deep, long…)* Егзистенцијално *There is / are…* Употреба одређеног члана са именицама које означавају лица и предмете који су познати саговорнику, као и уз имена река, мора и океана. Употреба/изостављање одређеног члана уз имена градова и држава. Поређење придева (правилно и неправилно поређење). **(Интер)културни садржаји:** географске карактеристике Велике Британије; биљни и животињски свет.
– разуме једноставније предлоге и одговори на њих; – упути једноставан предлог; – пружи одговарајући изговор или одговарајуће оправдање;	**Позив и реаговање на позив за учешће у заједничкој активности**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге; усмено и писано преговарање и договарање око предлога и учешћа у заједничкој активности; писање позивнице за прославу / журку или имејла / СМС-а којим се уговара заједничка активност; прихватање /одбијање предлога, усмено или писано, уз поштовање основних норми учтивости и давање одговарајућег оправдања / изговора. **Садржаји** *I think we can go out this afternoon. Why not? Let's do it. Sorry. I can't. I must do my homework. Sorry, I think that's boring. Let's do something else. How about going to the cinema? Great. What time? See you then. Let's make pancakes. That's a good idea. What shall we do? Let's play Monopoly. Why don't we meet at the sports centre? What time? Half past two. Fine. I'll see you at the sports centre at half past two.* *Would you like to come to my birthday party on Sunday? I'm sorry, but I can't make it. I'd love to, thanks.* Императив *How about* + глаголска именица *Why don't we* + инфинитивна основа глагола *Would you like* + инфинитив глагола Модални глаголи за изражавање предлога – *can/could/shall* Глагол *will* за изражавање одлука **(Интер)културни садржаји:** прикладно позивање и прихватање/одбијање позива.
– разуме и једноставне молбе и захтеве и реагује на њих; – упути једноставне молбе и захтеве; – затражи и пружи кратко обавештење; – захвали и извине се на једноставан начин; – саопшти кратку поруку (телефонски разговор, дијалог уживо, СМС, писмо, имејл) којом се захваљује;	**Изражавање молби, захтева, обавештења, извињења, и захвалности**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих исказа којима се тражи /нуди помоћ, услуга, обавештње или се изражава жеља, извињење, захвалност; усмено и писано тражење и давање обавештења, упућивање молбе за помоћ / услугу и реаговање на њу, изражавање жеља, извињења и захвалности. **Садржаји** *Can I help you? It's OK, I can do it. May I ask a question? Sure. What do you want? Do you want an orange? Yes, please. No, thank you. Can you pass me an orange, please? Of course, here you are. Thank you very much / so much. I want an apple. Can I have this one? Anything else? Can I borrow your pen? Sorry, you can't. I want to go home. Can we buy lemonade there? No, we can't. Oh no. I'm sorry. When does the movie start? It starts at 8.* Модални глаголи за изражавање молбе и захтева – *can/could/may.* **(Интер)културни садржаји:** правила учтиве комуникације.
– разуме и следи	**Разумевање и**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама**

једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота (правила игре, рецепт за припремање неког јела и сл.) са визуелном подршком без ње; – да једноставна упутства (нпр. може да опише како се нешто користи / прави, напише рецепт и сл.);	**давање упутстава**	Слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства (нпр. за компјутерску или обичну игру, употребу апарата, рецепт за прављење јела и сл.) са визуелном подршком и без ње; усмено и писано давање упутстава. **Садржаји** *Drag (the word) and drop it in the correct place. Throw the dice. Move your token… Press the button and wait. Insert the coin in the slot. Peel the onions and chop them. Put the saucepan on the stove.* Императив Личне заменице у функцији објекта – *me, her, him…* **(Интер)културни садржаји:** традиционалне / омиљене врсте јела.
– разуме честитку и одговори на њу; – упути пригодну честитку; – разуме и, примењујући једноставнија језичка средства, опише начин прославе рођендана, празника и важних догађаја;	**Описивање и честитање празника, рођендана и значајних догађаја, честитање на успеху и изражавање жаљења**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се описују и честитају празници, рођендани и значајни догађаји; описивање празника, рођендана и значајних догађаја; реаговање на упућену честитку у усменом и писаном облику; упућивање пригодних честитки у усменом и писаном облику; израда и презентација пројеката у вези са прославом празника, рођендана и значајних догађаја. **Садржаји** *Children in Britain usually have their birthday parties at home. Everybody sings Happy Birthday! In Britain, people open their presents on Christmas Day. On Easter Sunday children often hunt for eggs. Happy Valentine's Day! Same to you! Roses are red, violets are blue, my heart is full of love for you. In my country we celebrate a lot of different festivals, but my favourite is... Good luck! Congratulations! Well done! Lucky you! I'm so happy for you! I'm sorry to hear that/about that! It's a pity!* *The Present Simple Tense* за изражавање уобичајених радњи. Изостављање члана испред назива празника. Изостављање члана испред именица употребљених у општем смислу. **(Интер)културни садржаји:** значајни празници и догађаји и начин обележавања / прославе; честитање.
– разуме једноставније текстове у којима се описују сталне, уобичајене и тренутне радње и способности; – размени информације које се односе на дату комуникативну ситуацију; – опише сталне, уобичајене и тренутне догађаје / активности и способности користећи неколико везаних исказа;	**Описивање догађаја и способности у садашњости**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање описа и размењивање исказа у вези са сталним, уобичајеним и тренутним догађајима / активностима и способностима; усмено и писано описивање сталних, уобичајених и тренутних догађаја / активности и способности (разговор уживо или путем телефона, разгледница, СМС порука, имејл и сл.). **Садржаји** *I live in a flat on the first floor. What do you usually do on Sundays? Do you live in a house or in a flat? My sister doesn't go to school. What time do you go to bed / does she get up? He never tidies his room. I can clean my dad's car. When do Americans celebrate Halloween? When does winter start? Where do penguins live? What are you doing at the moment? I'm feeding my cat. We're going on a school trip today. They're having dinner now. I normally go to school by bus, but today I'm going on foot. I'm doing my homework. I always do it after dinner. I can speak three languages, but now I'm speaking English. I am good at maths.* *The Present Simple Tense* за изражавање уобичајених и сталних радњи *The Present Continuous Tense* за изражавање тренутних и привремених радњи Модални глагол *can* за изражавање способности Прилози за учесталост – *usually, often…* Предлози за изражавање правца кретања – *to, from...* Предлози за описивање начина кретања – *by (car), on (foot)...* **(Интер)културни садржаји:** породични живот; живот у школи – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања.
– разуме краће текстове у којима се описују догађаји	**Описивање догађаја и**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање описа и усмено и писано размењивање исказа у

и способности у прошлости; – размени информације у вези са догађајима и способностима у прошлости; – опише у неколико краћих, везаних исказа догађај у прошлости; – опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.;	**способности у прошлости**	вези са догађајима / активностима и способностима у прошлости; усмено и писано описивање догађаја / активности и способности у прошлости; израда и презентација пројеката о историјским догађајима, личностима и сл. **Садржаји** *Where were you at eight o'clock last Saturday? I was at home. What was on TV last night? What time was it on? I watched / didn't watch TV last night. I played volleyball on Monday. What did you do? We went to Paris in July. We travelled by plane. Where did you spend your summer holiday? How did you travel? I lost my passport yesterday. Did you have a good time on holiday? Yes, we did. / No, we didn't. I could swim when I was five. I couldn't ski last year.* *The Past Simple Tense* правилних и најчешћих неправилних глагола Модални глагол *could* за изражавање способности у прошлости **(Интер)културни садржаји:** историсјки догађаји, епохална открића; важније личности из прошлости (историјска личност, писац,
– разуме жеље планове и намере и реагује на њих; – размени једноставне исказе у вези са својим и туђим жељама, плановима и намерама; – саопшти шта он/ она или неко други жели, планира, намерава;	**Исказивање жеља, планова и намера**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање краћих текстова у вези са жељама, плановима и намерама; усмено и писано договарање о жељама, плановима и намерама (телефонски разговор, разговор уживо, СМС, имејл и сл.). **Садржаји** *I would like/want to be a doctor when I grow up. He would like a new mobile phone/to go out with his friends. I'm going to do my homework in the afternoon. What are you going to do this afternoon? My parents are going to visit their friends this evening, so I'm going to play all my favourite computer games. Oh! Are you?* *The Present Simple Tense (want)* *Would like* + именица/инфинитив глагола. *Going to* за изражавање будућих планова. Употреба неодређеног члана уз називе занимања. **(Интер)културни садржаји:** свакодневни живот и разонода; породични односи.
– разуме и реагује на свакодневне изразе у вези са непосредним и конкретним потребама, осетима и осећањима; – изрази, основне потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима;	**Исказивање потреба, осета и осећања**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање исказа у вези са потребама, осетима и осећањима; усмено и писано договарање у вези са задовољавањем потреба; предлагање решења у вези са осетима и потребама; усмено и писано исказивање, својих осећања и реаговање на туђа. **Садржаји** *I'm hot / cold / hungry / thirsty… Take off / Put on your coat. Why don't you take a sndwich / a glass of water? Do you want some juice/biscuits too? Yes, please. Would you like some fruit? I'm tired. What shall we do? Why don't we stop and take some rest? How about going home? I'm happy to see you. I'm glad / sorry to hear that. Oh dear! It's a pity! The Present Simple Tense (be, want)* Императив *Why don't we /you* + инфинитивна основа глагола *How about* + глаголска именица *Would like* + именица/инфинитив глагола **(Интер)културни садржаји:** мимика и гестикулација;употреба емотикона.
– разуме једноставнија питања и одговори на њих; – разуме обавештења о простору и величинама; – опише специфичније просторне односе и величине једноставним, везаним исказима;	**Исказивање просторних односа и величина**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање краћих текстова у вези са специфичнијим просторним односима и величинама; усмено и писано размењивање информација у вези са просторним односима и величинама; усмено и писано описивање просторних односа и величина. **Садржаји** *Which room is it in? Where's the library?* *It's on the left / right. Is the sofa by the door? What's next to/ near the table? Where are the (books)? They're on the top / bottom shelf. It's in front of / behind the wardrobe. Where do you do your homework? Where is*

		she? She's at the supermarket / in / at the park… The bakery is between the school and the supermarket. How wide / long / deep is the river? It's 45 metres wide / 2 kilometres long. An elephant is bigger than a hippo. The Blue whale is the biggest animal in the world. What is the largest room in your house / flat? The room above / below. My town is in the north-east of Serbia. Предлози за изражавање положаја и просторних односа – *in front of, behind, between, opposite...* Питања са *What/Where/Which/How (far, deep, long…)* Поређење придева (правилно и неправилно поређење). Употреба одређеног члана са суперлативом придева. **(Интер)културни садржаји:** јавни простор; типичан изглед школског и стамбеног простора; локалне мерне јединице (инч, стопа…); природа.
– разуме, тражи и даје једноставнија обавештења о хронолошком времену и метеоролошким приликама у ширем комуникативном контексту; – опише дневни / недељни распоред активности; – опише метеоролошке прилике и климатске услове у својој земљи и једној од земаља циљне културе једноставним језичким средствима;	**Исказивање времена (хронолошког и метеоролошког)**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са хронолошким временом, метеоролошким приликама и климатским условима; усмено и писано тражење и давање информација о времену дешавања неке активности, метеоролошким приликама и климатским условима у ширем комуникативном контексту; израда и презентација пројеката (нпр. о часовним зонама, упоређивање климатских услова у својој земљи са климатским условима једне од земаља циљне културе и сл.). **Садржаји** *What time is it? It's five o'clock. It is half past six. It's (a) quarter to/past seven. It's ten past/to eleven. When do your lessons start? At (a) quarter to nine. When do you have your dance classes? On Monday and Wednesday. I was born in January/on the first of January/ January the first.. …on Christmas/Easter Day… Columbus discovered America in 1492 / in the 15th century. What is the weather like? It's cold/ sunny... The wind is blowing. What was the weather like yesterday? It was foggy /cloudy/windy… It didn't rain, it snowed. It is usually warm in spring/hot in summer/freezing in winter. It's wetter in the west than in the east. It is much drier in Australia than in Serbia.* *The Present Simple Tense* за изражавање утврђених програма, планова и распореда (ред вожње, ТВ/ биоскопски програм и сл.) и уобичајених радњи. *The Present Continuous Tense* за изражавање тренутних и привремених радњи *The Past Simple Tense* Предлози за изражавање времена – *in, on, at, to, past, after...* Питања са *When, What (time/day)…* Редни бројеви до 100. **(Интер)културни садржаји:** климатски услови у Великој Британији; разлика у часовној зони (Београд – Лондон).
– разуме и реагује на једноставније забране, своје и туђе обавезе; – размени једноставније информације које се односе на забране и правила понашања у школи и на јавном месту (у превозном средству, спортском центру, биоскопу, зоолошком врту и сл.) као и на своје и туђе обавезе; – представи правила понашања, забране и листу својих и туђих обавеза	**Изрицање дозвола, забрана, правила понашања и обавеза**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање исказа у вези са забранама, правилима понашања и обавезама; постављање питања у вези са забранама, правилима понашања и обавезама и одговарање на њих; усмено и писано саопштавање забрана, правила понашања и обавеза (нпр. креирање постера са правилима понашања, списка обавеза и сл.). **Садржаји** *Remember to bring your membership card. You can't sit here, the seat isn't free. Can you use your phone in class? No, we can't. You mustn't use your phone in class. You must write in ink. Do you have to wear uniforms at school? They have to/don't have to wear uniforms at school.I must study today. I have to feed our dog every morning. I must/ have to go now.* Модални глаголи за изражавање дозволе, забране, правила понашања и обавезе – *can/can't, must/mustn't* *(Not) Have to* за изражавање обавезе и одсуства обавезе **(Интер)културни садржаји:** понашање на јавним местима; значење знакова и симбола.

користећи одговарајућа језичка средства;		
– разуме и формулише једноставније изразе који се односе на поседовање и припадност; – пита и каже шта неко има / нема и чије је нешто;	**Изражавање припадања и поседовања**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова с исказима у којима се говори шта неко има/нема или чије је нешто; постављање питања у вези са датом комуникативном ситуацијом и одговарање на њих. *Is this your dog? No, it's Steve's dog. Whose house is this? It's Jane and Sally's house. They're Jane's and Sally's bags. These are the children's toys. That's my parents' car. This is my blanket. This blanket is mine. This isn't your card. It's hers. I've got/I have a ruler. Have you got/Do you have a pen? Sally hasn't got /doesn't have an umbrella.* **Садржаји** Саксонски генитив са именицом у једнини и множини (правилна и неправилна множина) – *my friend's/friends'/ children's books* Присвојни придеви *my, your…* Присвојне заменице *mine, yours…* *Have got/Have* за изражавање поседовања Питања са *Whose* **(Интер)културни садржаји:** породица и пријатељи; однос према својој и туђој имовини.
– разуме и реагује на једноставније исказе који се односе на описивање интересовања, хобија и изражавање допадања и недопадања; – опише своја и туђа интересовања и хобије и изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење;	**Изражавање интересовања, допадања и недопадања**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са нечијим интересовањима, хобијима и стварима које воли / не воли, које му / јој се свиђају / не свиђају; размена информација о својим и туђим интересовањима, хобијима, допадању и недопадању (телефонски разговор, интервју, обичан разговор са пријатељима у школи и сл.); усмено и писано описивање интересовања, допадања и недопадања (писање имејла о личним интересовањима, хобијима, допадању и недопадању, листе ствари које му / јој се свиђају / не свиђају и сл.); истраживачке пројектне активности (нпр. колики број ученика у одељењу воли / не воли пливање, скијање, тенис и сл.) графичко приказивање и тумачење резултата. **Садржаји** *I'm interested in (swimming). What (sports) are you interested in? My hobby is (collecting bagdes). What's your hobby?I love swimming because I'm good at it. I don't like skiing. I'm bad at it. What do you like doing? Peter dosen't like football. Sally is crazy about dancing. My favourite sport is tennis. What's your favourite sport? What are your hobbies and interests? Fifteen out of thirty people like tennis – eight boys and seven girls.* Придевско-предлошке фразе – *interested in, good/bad at, crazy about…* Глаголи *like/love/hate* + глаголска именица Питања са *What, Who, Why …* **(Интер)културни садржаји:** интересовања, хобији, забава, разонода, спорт и рекреација; уметност (књижевност за младе, стрип, музика, филм).
– разуме и формулише једноставније исказе којима се тражи мишљење, изражава слагање/неслагање;	**Изражавање мишљења (слагања и неслагања)**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са тражењем мишљења и изражавањем слагања/неслагања; усмено и писано тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања. **Садржаји** *What do you think of / about…? How do you like it? Please tell me about… Do you agree with (me)? I think / feel it's OK/Okay. You're right / wrong! That's true. Exactly. Tht's not true. I'm not sure. I like / don't like it because it's boring.* *The Present Simple Tense (think, like, agree…)* Питања са *What, Why, How …* **(Интер)културни садржаји:** поштовање основних норми учтивости у комуникацији са вршњацима и одраслима.

– разуме једноставније изразе који се односе на количину нечега; – пита и каже колико нечега има/ нема, користећи једноставија језичка средства; – на једноставан начин затражи артикле у продавници једноставним изразима за количину, наручи јело и/или пиће у ресторану и пита/каже/ израчуна колико нешто кошта; – састави списак за куповину – намирнице и количина намирница (две векне хлеба, пакет тестенине, три конзерве туњевине и сл.) – изрази количину у мерама – 100 гр шећера, 300 гр брашна и сл.	**Изражавање количине, бројева и цена**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова који говоре о количини нечега; постављање питања у вези с количином и одговарање на њих, усмено и писано; слушање и читање текстова на теме поруџбине у ресторану, куповине, играње улога (у ресторану, у продавници, у кухињи …); писање списка за куповину; записивање и рачунање цена. **Садржаји** *How many people are there in the park? There are two men/women and three children in the park. How much milk does he need? Is there any butter in the fridge? No, there isn't any butter, but there's some margarine. I haven't got any food for you. I've got some lemonade / strawberries. There isn't much fruitin the bowl. There aren't many biscuits left in the cupboard. There are a lot of spoons and forks and some / six knives on the table. I need a hundred grams of sugar (100 g) / a bottle of (fizzy) water/2 kilos of potatoes. Can I have a sandwich and a glass of juice please? That's £7.80. Shopping list: a packet of butter, two loaves of bread, three pots of yoghurt, a bunch of bananas…* Основни бројеви до 1000. Правилна множина именица. Множина именица које се завршавају на -y, -f/fe: *strawberries, shelves, knives...* Множина именица које се завршавају на –o: *kilos, potatoes…* Синкретизам једнине и множине: *sheep, fish...* Најчешћи облици неправилне множине *(men, women, children, people, feet, teeth, mice....)* Бројиве и небројиве именице – pounds, money... Детерминатори – *some, any, no.* Квантификатори – *much, many, a lot of.* Питања са *How much / many.* **(Интер)културни садржаји:** друштвено окружење; локална мерна јединица за тежину (фунта); валута, намирнице и производи специфични за циљну културу.

Кључни појмови садржаја: комуникативни приступ, функционална употреба језика, интеркултуралност.

Назив предмета	**ЛИКОВНА КУЛТУРА**
Циљ	Циљ наставе и учења ликовне културе је да се ученик развијајући стваралачко и креативно мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и решавање проблема и да изграђује позитиван однос према уметничком наслеђу и културној баштини свог и других народа.
Разред	пети
Годишњи фонд часова	72 часа

ОБЛАСТ/ТЕМА	**ИСХОДИ** По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ**
РИТАМ	□ опише ритам који уочава у природи, окружењу и уметничким делима; □ пореди утисак који на њега/њу остављају различите врсте ритма; □ гради правилан, неправилан и слободан визуелни ритам, спонтано или с одређеном намером; □ користи, у сарадњи са другима, одабране садржаје као подстицај за стварање оригиналног визуелног ритма; □ разматра, у групи, како је учио/ла о визуелном ритму и где та знања може	Поступци за безбедно и одговорно коришћење и одржавање прибора и радне површине; Материјал из природе, вештачки материјал, материјал за рециклажу, рециклирани материјал, импровизовани прибор, школски прибор и материјал, професионални прибор; Ритам у природи (смена дана и обданице, смена годишњих доба, таласи, падавине...); Ритам у простору (распоред тродимензионалних облика у природи, урбаним срединама и у ближем окружењу ученика). Ритам у структури (грађи) облика. Ритам у текстури природних и вештачких материјала; Врсте ритма. Правилан и неправилан ритам. Слободан ритам. Спонтани ритам (ритам линија, облика, мрља).

	применити; □ направи, самостално, импровизовани прибор од одабраног материјала; □ искаже своје мишљење о томе зашто људи стварају уметност; □ опише линије које уочава у природи, окружењу и уметничким делима; □ пореди утисак који на њега/њу остављају различите врсте линија; □ гради линије различитих вредности комбинујући материјал, угао и притисак прибора/материјала; □ користи одабране садржаје као подстицај за стварање оригиналних цртежа; □ црта разноврсним прибором и материјалом изражавајући замисли, машту, утиске и памћење опаженог; □ разматра, у групи, како је учио/ла о изражајним својствима линија и где се та знања примењују; □ искаже своје мишљење о томе како је развој цивилизације утицао на развој уметности; □□пореди облике из природе, окружења и уметничких дела према задатим условима; □ гради апстрактне и/или фантастичне облике користећи одабране садржаје као подстицај за стваралачки рад; □ наслика реалне облике у простору самостално мешајући боје да би добио/ла жељени тон; □ обликује препознатљиве тродимензионалне облике одабраним материјалом и поступком; □ преобликује предмет за рециклажу дајући му нову употребну вредност; □ комбинује ритам, линије и облике стварајући оригиналан орнамент за одређену намену; □ објасни зашто је дизајн важан и ко дизајнира одређене производе; □ разматра, у групи, како је учио/ла о облицима и где та знања примењује; □ искаже своје мишљење о томе зашто је уметничко наслеђе важно; □□пореди различите начине комуницирања од праисторије до данас; □ обликује убедљиву поруку примењујући знања о ритму, линији, облику и материјалу; □ изрази исту поруку писаном, вербалном, невербалном и визуелном комуникацијом;	Функције ритма – понављање боја, линија и/или облика да би се постигла динамичност (живост) или ред. Утисак који различите врсте ритма остављају на посматрача. Субјективни утисак кретања и оптичка илузија кретања; Ритам као принцип компоновања у делима ликовних уметности. Ритам у другим врстама уметности. Примена визуелног ритма у свакодневном животу; Различити ритмови као подстицај за стваралачки рад – звуци из природе и окружења, музика, кретање у природи и окружењу, плес.... **Уметничко наслеђе** – значај праисторијског наслеђа на простору Србије и у свету.
ЛИНИЈА		Врсте линија и изражајна својства линија. Линије у природи и окружењу. Линија као ивица тродимензионалних облика; Изражајна својства линија у односу на прибор, материјал, притисак и угао под којим се држи прибор/материјал. Савремена средства за цртање – дигитална табла и оловка за цртање, 3Д оловка, апликативни програми за цртање... Својства линије у апликативном програму за цртање. Цртање светлом; Уметнички цртеж, аматерски цртеж, дечји цртеж, схематски цртеж, технички цртеж, научне илустрације... Врсте уметничког цртежа – скица, студија, илустрација, стрип, карикатура, графити... Занимања у којима је неопходна вештина слободоручног цртања; Поступци грађења цртежа додавањем и одузимањем линија. Лавирани цртеж. Линеарни цртеж. Цртеж у боји; Текстура (ликовни елемент). Поступци грађења текстуре линијама. Ритам линија; Различити садржаји као подстицај за стваралачки рад (облици из природе и окружења, звуци из природе и окружења, музика, кретање у природи и окружењу, текст, писмо...); Читање (декодирање) цртежа, стрипа, карикатуре, графита, рекламних порука... Уметничко наслеђе – значај наслеђа првих цивилизација.
ОБЛИК		Дводимензионални и тродимензионални облици. Правилни геометријски облици (геометријске фигуре и тела). Правилни облици у природи и у ликовној уметности. Неправилни облици; Својства облика. Величина облика. Боја облика. Реална и имагинарна функција облика. Карактеристични детаљи и својства по којима је облик препознатљив. Светлост као услов за опажање облика. Изглед облика посматраног из различитих углова. Стилизовање облика; Статични облици. Кретање облика (кретање статичних облика помоћу ветра и воде, карактеристично кретање бића и машина); Распоред облика у простору и њихово дејство на посматрача. Положај облика у равни – линија хоризонта, планови и величина облика у односу на растојање од посматрача. Преклапање, прожимање, додиривање облика; Поступци грађења апстрактних и фантастичних облика (превођење реалних облика у апстрактне одузимањем карактеристичних детаља, превођење реалних облика у фантастичне додавањем неочекиваних детаља, грађење имагинарних и апстрактних облика на основу једне, две и три информације...); Луминообјекти. ЛЕД технологија у савременој уметности. Обликовање

	тумачи једноставне визуелне информације; објасни зашто је наслеђе културе важно.	простора светлом; Обликовање (дизајн) употребних предмета. Преобликовање материјала и предмета за рециклажу; Различити садржаји као подстицај за стваралачки рад (облици из природе и окружења, кретање у природи и окружењу, уметничка дела, етно наслеђе, садржаји других наставних предмета...); Орнамент и орнаментика. Функција орнамента. Симетрија. Ритам линија, боја и облика у орнаменту; **Уметничко наслеђе** – наслеђе етно културе. Значајни римски споменици на тлу Србије.
ВИЗУЕЛНО СПОРАЗУМЕВАЊ		Различите врсте комуникације од праисторије до данас; Невербална комуникација – читање информација; израз лица и карактеристичан положај тела; Читање визуелних информација (декодирање). Визуелно изражавање; Уметничко наслеђе – значај наслеђа за туризам и за познавање сопственог порекла.

Кључни појмови садржаја: простор, облик, линија.

Назив предмета	**МУЗИЧКА КУЛТУРА**
Циљ	Циљ наставе и учења музичке културе је да код ученика, развијајући интересовања за музичку уметност, стваралачко и критичко мишљење, естетске критеријуме, формира естетску перцепцију и музички укус, као и одговоран однос према очувању музичког наслеђа и култури свога и других народа.
Разред	пети
Годишњи фонд часова	72 часа

ОБЛАСТ/ТЕМА	**ИСХОДИ** У оквиру области/теме ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ**
ЧОВЕК И МУЗИКА	наведе начине и средства музичког изражавања у праисторији и античком добу; објасни како друштвени развој утиче на начине и облике музичког изражавања; искаже своје мишљење о значају и улози музике у животу човека; реконструише у сарадњи са другима начин комуникације кроз музику у смислу ритуалног понашања и пантеизма ; идентификује утицај ритуалног понашања у музици савременог доба (музички елементи, наступ и сл.);	Човек у праисторији Улога музике у првобитном друштву; Човек и ритуал: улога музике у ритуалу (музичко-антрополошка истраживања); Магијска моћ музике; Елементи музичког тока: покрет, ритам (ритам као основа ритуала), коло/групни плес; Покрет: порекло плеса; Слушање/доживљај ритма телом; Најстарија фолклорна музичка традиција у Србији и светске баштине. Човек Антике Божанска природа музике: - митолошка свест античког човека; - музички атрибути богова; - музика и држава. Музика у храму и музика на двору; Примери различитих инструмената и музичких облика у античким цивилизацијама; Улога и место музике у античким цивилизацијама: Индија, Сумер/Вавилон, Кина, Египат, Грчка, Рим; Појава првих нотација, пентатоника;
МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	класификује инструменте по начину настанка звука; опише основне карактеристике удараљки; препозна везу између избора врсте инструмента и догађаја, односно прилике када се музика изводи;	Најстарији инструменти: тело, удараљке, дувачки, жичани; Удараљке – настанак, првобитни облик и развој; Ритмичке удараљке као најједноставнија група инструмената; Мелодијске удараљке;

СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	изражава се покретима за време слушања музике; вербализује свој доживљај музике; идентификује ефекте којима различити елементи музичке изражајности (мелодија, ритам, темпо, динамика) утичу на тело и осећања; анализира слушано дело у односу на извођачки састав и инструменте; илуструје примере коришћења плесова и музике према намени у свакодневном животу (војна музика, обредна музика, музика за забаву...); критички просуђује лош утицај прегласне музике на здравље; понаша се у складу са правилима музичког бонтона;	Елементи музичке изражајности – темпо, динамика, тонске боје различитих гласова и инструмената; Слушање вокалних, вокално-инструменталних и кратких инструменталних композиција, домаћих и страних композитора; Слушање дела најстарије фолклорне традиције српског и других народа; Слушање народних и уметничких дела инспирисаних фолклором народа и народности, различитог садржаја, облика и расположења, као и музичких прича;
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	пева и свира самостално и у групи; примењује правилну технику певања (правилно дисање, држање тела, артикулација); кроз свирање и покрет развија сопствену координацију и моторику; користи различита средства изражајног певања и свирања у зависности од врсте, намене и карактера композиције; искаже своја осећања у току извођења музике; примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању; учествује у школским приредбама и манифестацијама; користи могућности ИКТ-а за слушање музике и извођење;	Певање песама по слуху самостално и у групи; Певање песама из нотног текста солмизацијом; Извођење једноставних ритмичких и мелодијских мотива (у стилу) музике старих цивилизација певањем; Певање песама у комбинацији са покретом; Свирање песама и лакших инструменталних дела по слуху на инструментима Орфовог инструментарија и/или на другим инструментима; Свирање дечјих, народних и уметничких композиција из нотног текста; Извођење дечијих, народних и уметничких игара; Извођење једноставних ритмичких и мелодијских мотива (у стилу) музике старих цивилизација на инструментима или покретом;
МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет; изражава своје емоције осмишљавањем мањих музичких целина; комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом; учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката;	Креирање пратње за песме ритмичким и звучним ефектима, користећи притом различите изворе звука; Креирање покрета уз музику коју ученици изводе; Осмишљавање музичких питања и одговора, ритмичка допуњалка, мелодијска допуњалка са потписаним текстом, састављање мелодије од понуђених мотива; Импровизација мелодије на задати текст; Импровизација дијалога на инструментима Орфовог инструментарија и другим инструментима; Израда једноставних музичких инструмената; Реконструкција музичких догађаја у стилу старих цивилизација.

Кључни појмови садржаја: покрет, ритам, мелодија, темпо, динамика

Назив предмета	**ИСТОРИЈА**
Циљ	**Циљ** учења Историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне основна историјска знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно- историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи.
Разред	пети
Годишњи фонд часова	36 часова

ОБЛАСТ/ТЕМА	**ИСХОДИ** По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ**
ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ	▯ разликује основне временске одреднице (годину, деценију, век, миленијум, еру); ▯ лоцира одређену временску одредницу на временској ленти; ▯ разликује начине рачунања времена у прошлости и садашњости; ▯ именује периоде прошлости и историјске периоде и наведе граничне догађаје; ▯ разврста историјске изворе према њиховој основној подели; ▯ повеже врсте историјских извора са установама у којима се чувају (архив, музеј, библиотека);	Основни садржаји Појам прошлости и историја као наука о прошлости људског друштва. Хронологија – рачунање времена. Подела прошлости и периодизација историје. Историјски извори –дефиниција, основна подела и установе у којима се чувају. Проширени садржаји Сродне науке и помоћне историјске науке. Историја око нас. Историјско наслеђе – тековине.
ПРАИСТОРИЈА	▯ наведе главне проналаске и опише њихов утицај на начин живота људи у праисторији; ▯ разликује основне одлике каменог и металног доба;	<u>Основни садржаји</u> Основне одлике праисторије (начин живота људи, проналасци). Подела праисторије (камено, метално доба). <u>Проширени садржаји</u> Најважнији праисторијски локалитети у Европи и Србији (Ласко, Алтамира, Лепенски Вир, Винча...).
СТАРИ ИСТОК	▯ лоцира на историјској карти најважније цивилизације и државе Старог истока; ▯ користећи историјску карту, доведе у везу особине рељефа и климе са настанком цивилизација Старог истока; ▯ одреди место припадника друштвене групе на графичком приказу хијерархије заједнице; ▯ пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева на Старом истоку; ▯ наведе најважније одлике државног уређења цивилизација Старог истока; ▯ идентификује основна обележја и значај религије у цивилизацијама Старог истока; ▯ разликује врсте писама цивилизација Старог истока; ▯ илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа народа Старог истока на савремени свет; ▯ користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност у одговарајући миленијум или век; ▯ изложи, у усменом или писаном облику, историјске догађаје исправним хронолошким редоследом; ▯ прикупи и прикаже податке из различитих извора информација везаних за одређену историјску тему; ▯ визуелне и текстуалне информације повеже са одговарајућим историјским периодом или цивилизацијом;	<u>Основни садржаји</u> Појам Старог истока – географске одлике, најзначајније цивилизације (Месопотамија, Египат, Јудеја, Феникија). Друштвени односи (робовласничко и теократско друштво) и државно уређење (монархија – царства/краљевства) у цивилизацијама Старог истока. Основне одлике привреде и свакодневни живот – обичаји, занимања, култура исхране и становања. Култура и историјско наслеђе народа Старог истока – религија (монотеизам и политеизам), писмо, књижевност, уметност, наука, цивилизацијске тековине (математика, архитектура, календар, иригациони систем, саобраћајна средства, медицина, закони...). <u>Проширени садржаји</u> Специфичности египатске религије. Специфичности религија цивилизација Месопотамије. Основне одлике јудаизма. Најважније цивилизације Далеког истока (Индија, Кина).

АНТИЧКА ГРЧКА	□ опише особености природних услова и географског положаја античке Грчке; □ лоцира на историјској карти најважније цивилизације и државе античке Грчке; □ приказује друштвену структуру и државно уређење грчких полиса на примеру Спарте и Атине; □ пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева у античкој Грчкој, □ идентификује узроке и последице грчко-персијских ратова и Пелопонеског рата; □ истражи основна обележја и значај религије старих Грка; □ разликује легенде и митове од историјских чињеница; □ наведе значај и последице освајања Александра Великог; □ илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа античке Грчке и хеленистичког доба на савремени свет; □ користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност из историје античке Грчке и хеленизма у одговарајући миленијум, век или деценију; □ израчуна временску удаљеност између појединих догађаја; □ користи основне историјске појмове;	Основни садржаји Појам античке Грчке – географске одлике. Најстарији период грчке историје (Критска и Микенска цивилизација). Грчки митови (појам, примери) и хомерски епови. Колонизација и основне одлике привреде. Полиси – Спарта и Атина (појам полиса, структура друштва, државно уређење). Грчко-персијски ратови. Пелопонески рат – узроци и последице. Култура и свакодневни живот (религија, олимпијске игре, митологија, уметност, наука, обичаји, занимања). Хеленистичко доба и његова култура. Историјско наслеђе (институције, закони, књижевност, позориште, филозофија, демократија, медицина, уметност, архитектура, беседништво, олимпијске игре). Проширени садржаји Пелопонески рат (ток рата, најважнији догађаји и личности). Најистакнутије личности: Драконт, Перикле, Филип II, Аристотел, Архимед... Грчка митологија, пантеон. Седам светских чуда античког доба.
АНТИЧКИ РИМ	□ лоцира на историјској карти простор настанка и ширења Римске државе; □ наведе основне разлике између античке римске републике и царства; □ разликује узроке од последица најзначајнијих догађаја у историји античког Рима; □ истражи основна обележја и значај религије античког Рима; □ илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа античког Рима на савремени свет; □ пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева у античком Риму; □ наведе најзначајније последице настанка и ширења хришћанства; □ лоцира на карти најважније римске локалитете на територији Србије; □ користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност из историје античког Рима у одговарајући миленијум, век или деценију.	Основни садржаји Појам античког Рима – географске одлике и периодизација. Оснивање Рима (легенда о Ромулу и Рему). Структура друштва и уређење Римске републике. Ширење Римске државе (освајања и провинције, привреда). Рим у доба царства – принципат и доминат. Култура и свакодневни живот (религија, уметност, наука, обичаји, занимања). Хришћанство – појава и ширење. Пад Западног римског царства (почетак Велике сеобе народа, подела царства и пад Западног царства). Историјско наслеђе (абецеда, календар, медицина, уметност, архитектура, путеви, водовод, канализација, терме, римски бројеви, хришћанство, римско наслеђе на територији Србије). Проширени садржаји Етрурци. Римска војска. Римски градови на територији Србије. Најистакнутије личности: Ханибал, Цицерон, Јулије Цезар, Клеопатра, Октавијан Август, Константин Велики...). Римски пантеон. Гладијаторске борбе.

Кључни појмови садржаја: историјски извори, хронологија, друштво, држава, стари век.

Назив предмета	**ГЕОГРАФИЈА**
Циљ	Циљ учења географије је да ученик појмовно и структурно овлада природно-географским, демографским, насеобинским, политичко-географским, економско-географским, интеграционим и глобалним појавама и процесима у Србији и свету уз неговање вредности мултикултуралности и патриотизма.
Разред	пети
Годишњи фонд часова	36 часова

ОБЛАСТ /ТЕМА		**ИСХОДИ** По завршеној области/ теми ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ**
ЧОВЕК И ГЕОГРАФИЈА		-повеже постојећа знања о природи и друштву са географијом као науком; -повеже географска знања о свету са историјским развојем људског друштва и научно-техничким прогресом; -на примерима покаже значај учења географије за свакодневни живот човека; -разликује одговорно од неодговорног понашања човека према природним ресурсима и опстанку живота на планети Земљи;	Ширење географских хоризоната и велика географска открића. Одговорност човека према планети Земљи.
ВАСИОНА		-разликује појмове васиона, галаксија, Млечни пут, Сунчев систем, Земља; -објасни и прикаже структуру Сунчевог система и положај Земље у њему; -разликује небеска тела и наводи њихове карактеристике; -одреди положај Месеца у односу на Земљу и именује месечеве мене;	Васиона, галаксија, Млечни пут, звезде, сазвежђа. Сунчев систем: Сунце, планете, сателити, Месец, месечеве мене, астероиди, комете, метеори.
ПЛАНЕТА ЗЕМЉА	Облик Земље и структура њене површине	-помоћу глобуса опише облик Земље и наведе доказе о њеном облику; -помоћу карте опише распоред копна и воде на Земљи и наведе називе континената и океана; -примерима објасни деловање Земљине теже на географски омотач;	Облик и димензије Земље, распоред копна и воде на Земљи Сила Земљине теже, глобус, екватор, полови.
	Земљина кретања	-разликује и објасни Земљина кретања и њихове последице; -повеже смер ротације са сменом дана и ноћи; -повеже нагнутост земљине осе са различитом осветљеношћу површине Земље; -повеже револуцију Земље са сменом годишњих доба на северној и јужној полулопти и појавом топлотних појасева;	Ротација Земље и последица ротације: смена обданице и ноћи, привидно кретање Сунца, локално време. Револуција Земље и последице револуције: неједнака дужина обданице и ноћи током године, смена годишњих доба, календар, топлотни појасеви.
	Унутрашња грађа и рељеф Земље	-разликује деловање унутрашњих сила (сила Земљине теже, унутрашња топлота Земље); - разликује основне омотаче унутрашње грађе Земље; - наведе спољашње силе (ветар, вода) Земље; - помоћу карте и цртежа опише начине и последице кретања литосферних плоча (вулканизам, земљотреси, набирање и раседање); - разликује хипоцентар и епицентар и наведе трусне зоне у	Постанак и унутрашња грађа Земље, литосферне плоче: кретање плоча, промена положаја континената. Вулканизам и земљотреси: елементи, настанак, зоне појава у свету и Србији, последице и шта радити у случају

		свету и у Србији; - наведе поступке које ће предузети за време земљотреса ; - опише процес вулканске ерупције и њене последице; - помоћу фотографија или узорка стена разликује основне врсте стена, описује њихов настанак и наводи примере за њихово коришћење; - помоћу карте, цртежа и мултимедија објашњава настанак планина и низијаи разликује надморску и релативну висину; - разликује ерозивне и акумулативне процесе; - наведе примере деловања човека на промене у рељефу (бране, насипи, копови);	земљотреса. Стене: магматске, седиментне, метаморфне. Постанак рељефа процесима набирања и раседања, планине, низије, надморска и релативна висина. Обликовање рељефа дејством воде (радом река, таласа, леда, растварање стена) и ветра. Човек и рељеф (позитивни и негативни утицаји).
	Ваздушни омотач Земље	- опише структуру атмосфере; - наведе временске промене које се дешавају у тропосфери (ветрови, падавине, облаци, загревање ваздуха...); - разликује појам времена од појма клима; - наведе климатске елементе и чиниоце и основне типове климе; - графички представи и чита климатске елементе (климадијаграм) користећи ИКТ; - користи дневне метеоролошке извештаје из медија и планира своје активности у складу са њима; - наводи примере утицаја човека на загађење атмосфере и предвиђа последице таквог понашања; - наводи примере о утицају атмосферских непогода на човека (екстремне температуре и падавине, град, гром, олуја);	Атмосфера (састав, структура и значај). Време и клима: климатски елементи и појаве (температура, притисак, влажност ваздуха, падавине, облачност, ветар). Климатски чиниоци, основни типови климе. Човек и клима (атмосферске непогоде, утицај човека на климу).
	Воде на Земљи	- уочава и разликује на географској карти океане, већа мора, заливе и мореузе; - наведе и опише својства морске воде; - помоћу карте прави разлику између речне мреже и речног слива; - наведе и опише елементе реке (извор, ушће, различити падови на речном току); - разликује типове језерских басена према начину постанка; - наведе узроке настанка поплава и бујица и објасни последице њиховог дејства; - наведе поступке које ће предузети за време поплаве и након ње; - наведе примере утицаја човека на загађивање вода и предвиђа последице таквог понашања;	Светско море и његова хоризонтална подела, својства морске воде (сланост, температура, боја, провидност), кретање морске воде (таласи, цунами, плима и осека, морске струје). Воде на копну: подземне воде и извори, реке, језера и ледници. Човек и вода - поплаве и бујице, заштита вода од загађења.
	Биљни и животињски свет на Земљи	-помоћу карте повеже климатске услове са распрострањеношћу живог света на Земљи; -помоћу карте наведе природне зоне и карактеристичан живи свет у њима; -опише утицај човека на изумирање одређених биљних и животињских врста; -наведе примере за заштиту живог свет на Земљи.	Распростирање биљног и животињског света на Земљи. Угроженост и заштита живог света.

Кључни појмови садржаја: географија, васиона, Земља.

Назив предмета	**МАТЕМАТИКА**
Циљ	Циљ наставе и учења математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.
Разред	пети
Годишњи фонд часова	144 часа

ОБЛАСТ/ТЕМА	**ИСХОДИ** **По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:**	**САДРЖАЈИ**
ПРИРОДНИ БРОЈЕВИ И ДЕЉИВОСТ	− израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину или неједначину (у скупу природних бројева); − реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину (у скупу природних бројева); − примени правила дељивости са 2, 3, 4, 5, 9, 25 и декадним јединицама; − разликује просте и сложене бројеве и растави број на просте чиниоце; − одреди и примени НЗС и НЗД; − изводи скуповне операције уније, пресека, разлике и правилно употребљава одговарајуће скуповне ознаке; − правилно користи речи *и*, *или*, *не*, *сваки* у математичко-логичком смислу; -анализира односе датих геометријских објеката и запише их математичким писмом; − опише основне појмове у вези са кругом (центар, полупречник, тангента, тетива) и одреди положај тачке и праве у односу на круг; − нацрта праву паралелну датој правој користећи геометријски прибор; − упореди, сабира и одузима дужи, конструктивно и рачунски; − преслика дати геометријски објекат централном симетријом и транслацијом, − правилно користи геометријски прибор; − идентификује врсте и опише својства углова (суседни, упоредни, унакрсни, углови на трансверзали, углови са паралелним крацима) и примени њихове узајамне односе; − нацрта праву нормалну на дату праву користећи геометријски прибор; − измери дати угао и нацрта угао задате мере; − упореди, сабере и одузме углове рачунски и конструктивно, − реши једноставан задатак применом основних својства паралелограма (једнакост наспрамних страница и наспрамних углова);	Први део Својства операција сабирања, множења, одузимања и дељења у скупу N_0. Дељење са остатком у скупу N_0 (једнакост $a = bq + r,\ 0 \le r<b$). Својства дељивости; чиниоци и садржаоци природног броја. Дељивост са 2, 5 и декадним јединицама. Дељивост са 4 и 25. Дељивост са 3 и 9. Скупови и скуповне операције: унија, пресек и разлика. Други део Прости и сложени бројеви. Ератостеново сито. Растављање природних бројева на просте чиниоце. Заједнички делилац и највећи заједнички делилац. Еуклидов алгоритам за налажење НЗД. Заједнички садржалац и најмањи заједнички садржалац. Веза између НЗД и НЗС.
ОСНОВНИ ПОЈМОВИ ГЕОМЕТРИЈЕ		Тачке и праве; односи припадања и распореда. Однос правих у равни; паралелност. Мерење дужине и једнакост дужи. Кружница и круг. Кружница и права. Преношење и надовезивање дужи. Централна симетрија. Вектор и транслација.
УГАО		Угао, централни угао; једнакост углова. Надовезивање углова (суседни углови, конструктивно упоређивање, сабирање и одузимање углова). Упоредни углови; врсте углова. Мерење углова, сабирање и одузимање мере углова. Угао између две праве; нормалне праве; унакрсни углови. Углови на трансверзали. Транслација и углови.
РАЗЛОМЦИ	− прочита, запише, упореди и представи на бројевној полуправој разломке у оба записа и преводи их из једног записа у други; − одреди месну вредност цифре у запису децималног	Први део Појам разломка облика a/b ($a, b \in N$). Придруживање тачака бројевне полуправе разломцима. Проширивање, скраћивање и

	броја, − заокругли број и процени грешку заокругљивања; − израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину и неједначину; − реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину; − одреди проценат дате величине; − примени размеру у једноставним реалним ситуацијама; − примени аритметичку средину датих бројева; − сакупи податке и прикаже их табелом и кружним дијаграмом и по потреби користи калкулатор или расположиви софтвер; − идентификује осносиметричну фигуру и одреди њену осу симетрије; −симетрично преслика тачку, дуж и једноставнију фигуру користећи геометријски прибор; − конструише симетралу дужи, симетралу угла и примењује њихова својства; − конструише праву која је нормална на дату праву или паралелна датој прави.	упоређивање разломака. Децимални запис разломка и превођење у запис облика $a/b(b\neq 0)$. Упоређивање бројева у децималном запису. Заокругљивање бројева. Други део Основне рачунске операције с разломцима (у оба записа) и њихова својства. Изрази. Једначине и неједначине у скупу разломака. Трећи део Примене разломака (проценти, аритметичка средина, размера). Основна неједнакост $p < (p+q)/2 < q$.
ОСНА СИМЕТРИЈА		Оса симетрија у равни и њене особине. Оса симетрије фигуре. Симетрала дужи и конструкција нормале. Симетрала угла.

Кључни појмови садржаја: операције са природним бројевима, скуповне операције, НЗС и НЗД, врсте углова и операције са угловима, операције са разломцима, проценат, симетрије и транслација.

Назив предмета	**БИОЛОГИЈА**
Циљ	Циљ наставе и учења биологије је да ученик изучавањем живих бића у интеракцији са животном средином развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.
Разред	пети
Годишњи фонд часова	72 часа

ОБЛАСТ/ТЕМА	**ИСХОДИ** По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ** ПРЕПОРУЧЕНИ
ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА	-истражује особине живих бића према упуствима наставника и води рачуна о безбедности током рада; -групише жива бића према њиховим заједничким особинама; -одабира макро-морфолошки видљиве особине важне за класификацију живих бића; -идентификује основне прилагођености спољашње грађе живих бића на услове животне средине, укључујући и основне односе исхране и распрострањење; -једноставним цртежом прикаже билошке објекте које посматра и истражује и означи кључне детаље; -прикупља податке о варијабилности организама унутар једне врсте, табеларно и графички их представља и	Жива бића, нежива природа и биологија. Особине живих бића: ћелијска грађа, исхрана, дисање, излучивање, надражљивост, покретљивост, размножавање, раст и развиће. Једноћелијски и вишећелијски организми. Основе класификације: главни (морфолошки) карактери и особине, важне за класификацију. Формирање скупова карактера који се уклапају једни у друге (груписање живих бића). Исхрана. Храна као извор енергије и градивних супстанци потребних за обављање свих животних процеса. Дисање као размена гасова у различитим срединама. Излучивање. Надражљивост. Покретљивост – кретање. Размножавање: бесполно и полно. Раст и развиће.Дужина живота. Промене које човек пролази током развића; пубертет и полна зрелост.

ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	изводи једноставне закључке; -разликује наследне особине и особине које су резултат деловања средине, на моделима из свакодневног живота; -поставља једноставне претпоставке, огледом испитује утицај срединских фактора на ненаследне особине живих бића и критички сагледава резултате; -користи доступну ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата; -доведе у везу промене у спољашњој средини (укључујући утицај човека) са губитком разноврсности живих бића на Земљи; -направи разлику између одговорног и неодговорног односа према живим бићима у непосредном окружењу; -предлаже акције бриге о биљкама и животињама у непосредном окружењу, учествује у њима, сарађује са осталим учесницима и решава конфликте на ненасилан начин; -илуструје примерима деловање људи на животну средину и процењује последице таквих дејстава; -идентификује елементе здравог начина живота и у односу на њих уме да процени сопствене животне навике и избегава ризична понашања.	Живот у воденој и копненој средини – изглед, прилагођености на начин живота. Живот у води – изглед, прилагођености на начин живота. Живот на копну – изглед, прилагођености на начин живота. Живот под земљом – изглед и прилагођености на начин живота.
НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА		Преношење особина са родитеља на потомке. Разлике родитеља и потомака.Разлике полног и бесполног размножавања у настанку варијабилности. Јединке унутар једне врсте се међусобно разликују (варијабилност) – узорци варијабилности: наслеђивање и утицај средине на развиће сваке јединке. Варијабилност организама унутар врсте је предуслов за еволуцију.
ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ		Жива бића из неосредног окружења. Позитиван и негативан утицај људи на жива бића и животну средину. Заштита живих бића и животне средине. Пројекат очувања природе у мом крају. Дивље животиње као кућни љубимци – да или не. Значај врста за човека (самоникло, јестиво, лековито, отровно биље; животиње као храна и могући преносиоци болести, отровне животиње).
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ		Здрава исхрана и унос воде. Енергетски напици. Штетност дуванског дима и психоактивних супстанци. Физичка активност и здравље. Промене у пубертету и последице прераног ступања у сексуалне односе.

Кључни појмови садржаја: истраживање, разноврсност живих бића, прилагођеност на услове животне средине, варијабилност у оквиру врсте, наследне особине, брига о живим бићима и животној средини.

Назив предмета	**ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА**
Циљ	Циљ наставе и учења технике и технологије је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно.
Разред	пети
Годишњи фонд часова	72 часа

ОБЛАСТ/ТЕМА	**ИСХОДИ** По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ**
ЖИВОТНО И РАДНО ОКРУЖЕЊЕ	– описује улогу технике, технологије и иновација у развоју заједнице и њихово повезивање – разликује основна подручја човековог рада, производње и пословања у техничко-технолошком подручју – наводи занимања у области технике и технологије – процењује сопствена интересовања у области технике и технологије – организује радно окружење у кабинету – правилно и безбедно користи техничке апарате и ИКТ уређаје у животном и радном окружењу	Појам, улога и значај технике и технологије на развој друштва и животног окружења. Подручја човековог рада и производње, занимања и послови у области технике и технологије. Правила понашања и рада у кабинету. Организација радног места у кабинету и примена мера заштите на раду. Коришћење техничких апарата и ИКТ уређаја у животном и радном окружењу.
САОБРАЋАЈ	– процени како би изгледао живот људи без	Улога, значај и историјски развој саобраћаја.

	саобраћаја – класификује врсте саобраћаја и саобраћајних средстава према намени – наводи професије у подручју рада саобраћај – направи везу између савременог саобраћаја и коришћења информационих технологија – разликује безбедно од небезбедног понашања пешака, возача бицикла и дечијих возила – правилно се понаша као пешак, возач бицикла и дечијих возила у саобраћају – користи заштитну опрему за управљање бициклом и дечијим возилима – аргументује неопходност коришћења сигурносних појасева на предњем и задњем седишту аутомобила и увек их користи као путник – повеже место седења у аутомобилу са узрастом ученика – одговорно се понаша као путник у возилу – показује поштовање према другим учесницима у саобраћају – анализира симулирану саобраћајну незгоду на рачунару и идентификује ризично понашање пешака и возача бицикла	Врсте саобраћаја и саобраћајних средстава према намени. Професије у подручју рада саобраћај. Употреба информационих технологија у савременом саобраћају Саобраћајна сигнализација – изглед и правила поступања. Правила и прописи кретања пешака, возача бицикла и дечијих возила (ролери, скејт, тротинет) у саобраћају – рачунарска симулација и саобраћајни полигон. Обавезе и одговорност деце као учесника у саобраћају. Заштитна опрема потребна за безбедно управљање бициклом и дечијим возилима.
ТЕХНИЧКА И ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	– самостално црта скицом и техничким цртежом једноставан предмет – правилно чита технички цртеж – преноси податке између ИКТ уређаја – примењује основне поступке обраде дигиталне слике на рачунару – користи програм за обраду текста за креирање документа са графичким елементима – користи Интернет сервисе за претрагу и приступање онлине ресурсима – преузима одговорност за рад – представи идеје и планове за акције које предузима користећи савремену информационо-комуникациону технологију и софтвер	Прибор за техничко цртање (оловка, гумица, лењир, троугаоници, шестар). Формати цртежа (А3, А4). Размера. Типови и дебљине линија (пуна дебела линија; пуна танка линија; пуна танка линија извучена слободном руком; испрекидана танка линија; црта-тачка-црта танка линија). Геометријско цртање (цртање паралелних правих, цртање нормале на дату праву, цртање углова помоћу лењира и троугаоника). Елементи котирања (помоћна котна линија, котна линија, показна линија, котни завршетак, котни број – вредност). Цртање техничког цртежа са елементима (типови линија, размера и котирање). Пренос података између ИКТ уређаја (рачунар, таблет, смартпхоне, дигитални фотоапарат). Апликација за дигиталну обраду слике. Операције подешавања осветљености и контраста слике. Промена величине/резолуције слике, издвајање дела слике. Креирање документа у програму за обраду текста. Форматирање текста, уметање слике и графике. Интернет претрага и приступ онлине ресурсима.
РЕСУРСИ И ПРОИЗВОДЊА	– повезује својства природних материјала са применом – објасни технологије прераде и обраде дрвета, производњу папира, текстила и коже – сече, спаја и врши заштиту папира, текстила, коже и дрвета – правилно и безбедно користи алате и прибор за ручну механичку обраду (маказе, моделарска тестера, брусни папир, стега) – направи план израде једноставног производа и	Природни ресурси на Земљи: енергија и материјали. Управљање отпадом (рециклажа; заштита животне средине). Врсте, својства и примена природних материјала. Технологија прераде и обраде дрвета. Технологија прераде и обраде коже. Текстилна технологија. Технологија производње папира. Поступци ручне обраде и спајања папира,

	план управљања отпадом – самостално израђује једноставан модел	текстила, коже и дрвета – сечење/резање, спајање (лепљење) и заштита (лакирање). Коришћење алата и прибора за ручну обраду и спајање наведених материјала – маказе, моделарска тестера, брусни папир, стега.
КОНСТРУКТОРСКО МОДЕЛОВАЊЕ	– самостално проналази информације потребне за израду предмета/модела користећи ИКТ и Интернет сервисе – одабира материјале и алате за израду предмета/модела – мери и обележава предмет/модел – ручно израђује једноставан предмет/модел користећи папир и/или дрво, текстил, кожу и одговарајуће технике, поступке и алате – користи програм за обраду текста за креирање документа реализованог решења – самостално представља пројектну идеју, поступак израде и решење/производ – показује иницијативу и јасну оријентацију ка остваривању циљева и постизању успеха – планира активности које доводе до остваривања циљева укључујући оквирну процену трошкова – активно учествује у раду пара или мале групе у складу са улогом и показује поштовање према сарадницима – пружи помоћ у раду другим ученицима – процењује остварен резултат и развија предлог унапређења	Израда предмета/модела ручном обрадом и спајањем папира и/или дрвета, текстила, коже коришћењем одговарајућих техника, поступака и алата. Приказивање идеје, поступка израде и решења/производа. Тимски рад и подела задужења у тиму.

Кључни појмови садржаја: техничко цртање, технички апарати и ИКТ уређаји, природни ресурси на Земљи, безбедност у саобраћају, предузимљивост и иницијатива.

Назив предмета	**ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО**
Циљ	Циљ наставе и учења информатике и рачунарства је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, производњу дигиталних садржаја и креирање рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.
Разред	пети
Годишњи фонд часова	36 часова

ОБЛАСТ / ТЕМА	**ИСХОДИ** По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ**
ИКТ	– наведе примену информатике и рачунарства у савременом животу – правилно користи ИКТ уређаје – именује основне врсте и компоненте ИКТ уређаја – прави разлику између хардвера, софтвера и сервиса – прилагоди радно окружење кроз основна подешавања – креира дигиталну слику и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сарадднички) – креира текстуални документ и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сарадднички) – примени алате за снимање и репродукцију аудио и видео записа – креира мултимедијалну презентацију и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сарадднички) – сачува и организује податке – разликује основне типове датотека	Предмет изучавања информатике и рачунарства. ИКТ уређаји, јединство хардвера и софтвера. Подешавање радног окружења. Организација података. Рад са сликама. Рад са текстом. Рад са мултимедијом. Рад са презентацијама.
ДИГИТАЛНА	– реагује исправно када дође у потенцијално небезбедну	Употреба ИКТ уређаја на одговоран

ПИСМЕНОСТ	ситуацију у коришћењу ИКТ уређаја; – доводи у везу значај правилног одлагања дигиталног отпада и заштиту животне средине – разликује безбедно од небезбедног, пожељно од непожељног понашања на интернету – реагује исправно када дође у контакт са непримереним садржајем или са непознатим особама путем интернета – приступа интернету, самостално претражује, проналази информације у дигиталном окружењу и преузима их на свој уређај – информацијама на интернету приступи критички – спроводи поступке за заштиту личних података и приватности на интернету – разуме значај ауторских права – препознаје ризик зависности од технологије и доводи га у везу са својим здрављем – рационално управља временом које проводи у раду са технологијом и на интернету	и сигуран начин. Правила безбедног рада на интернету. Претраживање интернета, одабир резултата и преузимање садржаја. Заштита приватности личних података. Заштита здравља, ризик зависности од технологије и управљање временом.
РАЧУНАРСТВО	– изводи скуповне операције уније, пресека, разлике и правилно употребљава одговарајуће скуповне ознаке – схвати математичко-логички смисао речи „и”, „или”, „не”, „сваки”, „неки”, израза „ако...онда” – зна алгоритме аритметике (сабирања, множења, дељења с остатком, Еуклидов алгоритам) и интерпретира их алгоритамски – наведе редослед корака у решавању једноставног логичког проблема – креира једноставан рачунарски програм у визуелном окружењу – сврсисходно примењује програмске структуре и блокове наредби – користи математичке операторе за израчунавања – објасни сценарио и алгоритам пројекта – анализира и дискутује програм – проналази и отклања грешке у програму	Увод у логику и скупове: унија, пресек, разлика; речи „и”, „или”, „не”, „сваки”, „неки”, „ако...онда”. Увод у алгоритме аритметике: писмено сабирање, множење, дељење с остатком, Еуклидов алгоритам. Увод у тему програмирања. Радно окружење изабраног софтвера за визуелно програмирање. Алати за рад са графичким објектима, текстом, звуком и видеом. Програм – категорије, блокови наредби, инструкције. Програмске структуре (линијска, циклична, разграната).
	– сарађује са осталим члановима групе у одабиру теме, прикупљању и обради материјала у вези са темом, формулацији и представљању резултата и закључака – одабира и примењује технике и алате у складу са фазама реализације пројекта – наведе кораке и опише поступак решавања пројектног задатка – вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности за које је био задужен – поставља резултат свог рада на интернет, ради дељења са другима, уз помоћ наставника	Фазе пројектног задатка од израде плана до представљања решења. Израда пројектног задатка у групи у корелацији са другим предметима. Представљање резултата пројектног задатка.

Кључни појмови садржаја: ИКТ, ИКТ уређаји, датотека, мултимедијална презентација, дигитална писменост, Интернет, рачунарство, алгоритам.

Назив предмета	**ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ**
Циљ	Циљ наставе и учења физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.
Разред	пети
Годишњи фонд часова	72 часа + 54 часа (обавезне физичке активности ученика)

ОБЛАСТ/ТЕМА		**ИСХОДИ** По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ**
ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ		– примени једноставне комплексе простих и општеприпремних вежби – изведе вежбе (разноврсна природна и изведена кретања) и користи их у спорту, рекреацији и различитим животним ситуацијама – упореди резултате тестирања са вредностима за свој узраст и сагледа сопствени моторички напредак – комбинује и користи достигнути ниво усвојене технике кретања у спорту и свакодневном животу – доводи у везу развој физичких способности са атлетским дисциплинама – одржава стабилну и динамичку равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела – користи елементе гимнастике у свакодневним животним ситуацијама и игри – процени сопствене могућности за вежбање у гимнастици – користи елементе технике у игри – примењује основна правила рукомета у игри – учествује на унутародељењским такмичењима – изведе кретања, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу – игра народно коло – изведе кретања у различитом ритму – изведе основне кораке плеса из народне традиције других култура – контролише и одржава тело у води	**Обавезни садржаји** Вежбе за развој снаге Вежбе за развој покретљивости Вежбе за развој аеробне издржљивости Вежбе за развој брзине Вежбе за развој координације Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности
МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ	Атлетика		**Обавезни садржаји** Техника истрајног трчања Истрајно трчање – припрема за крос Техника спринтерског трчања Техника високог и ниског старта Скок увис (прекорачна техника) Бацање лоптице (до 200 г) **Препоручени садржаји** Техника штафетног трчања Скок удаљ Бацања кугле 2 кг Бацање „вортекс-а” Тробој
	Спортска гимнастика		**Обавезни садржаји** Вежбе на тлу Прескоци и скокови Вежбе у упору Вежбе у вису Ниска греда Гимнастички полигон **Препоручени садржаји** Вежбе на тлу (напредне варијанте) Висока греда Трамболина Прескок Коњ са хватаљкама Вежбе у упору (сложенији састав) Вежбе у вису (сложенији састав)
	Основе тимских и спортских игара		**Обавезни садржаји** Рукомет/минирукомет: Основни елементи технике и правила; – вођење лопте, – хватања и додавања лопте, – шутирања на гол, – финтирање, – принципи индивидуалне одбране – основна правила рукомета/минирукомета Спортски полигон **Препоручени садржаји**

		– преплива 25 м слободном техником – скочи у воду на ноге – поштује правила понашања у и око водене средине – објасни својим речима сврху и значај вежбања – користи основну терминологију вежбања – поштује правила понашања у и на просторима за вежбање у школи и ван ње, као и на спортским манифестацијама – примени мере безбедности током вежбања – одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање – примени и поштује правила тимске и спортске игре у складу са етичким нормама – навија и бодри учеснике на такмичењима и решава конфликте на социјално прихватљив начин – користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортско-рекреативних активности – прихвати сопствену победу и пораз у складу са „ферплејом” – примењује научено у физичком и здравственом васпитању у ванредним ситуацијама – препозна лепоту покрета и кретања у физичком вежбању и спорту – направи план дневних активности – наведе примере утицаја физичког вежбања на здравље – разликује здраве и нездраве начине исхране – направи недељни јеловник уравнотежене исхране уз помоћ наставника. – примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања – препозна врсту повреде – правилно реагује у случају повреде – чува животну средину током вежбања	Напредни елементи технике, тактике и правила игре: – хватања котрљајућих лопти, – дриблинг, – шутирања на гол, – финтирање, – основни принципи колективне одбране.
	Плес и ритмика		**Обавезни садржаји** Покрети уз ритам и уз музичку пратњу Ритмичка вежба без реквизита Скокови кроз вијачу Народно коло „Моравац” Народно коло из краја у којем се школа налази Основни кораци друштвених плесова **Препоручени садржаји** Вежбе са обручем Вежбе са лоптом Сложенији скокови кроз вијачу
	Пливање		**Обавезни садржаји** Предвежбе у обучавању пливања Игре у води Самопомоћ у води **Препоручени садржаји** Плива једном техником Роњење у дужину
ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА (Реализује се кроз све наставне области и теме уз практичан рад)	Физичко вежбање и спорт		Циљ и сврха вежбања у физичком и здравственом васпитању Основна правила Рукомета/минирукомета и Малог фудбала Понашање према осталим субјектима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе) Чување и одржавање материјалних добара која се користе у физичком и здравственом васпитању Уредно постављање и склањање справа и реквизита неопходних за вежбање Упознавање ученика са најчешћим облицима насиља у физичком васпитању и спорту „Ферплеј” (навијање, победа, пораз решавање конфликтних ситуација) Писани и електронски извори информација из области физичког васпитања и спорта Значај развоја физичких способности за сналажење у ванредним ситуацијама (земљотрес, поплава, пожар...) Физичко вежбање и естетика (правилно обликовање тела) Планирање дневних активности
	Здравствено васпитање		Физичка активност, вежбање и здравље Основни принципи вежбања и врсте физичке активности Одржавање личне опреме за вежбање и поштовање здравствено-хигијенских мера пре и после вежбања Лична и колективна хигијена пре и после вежбања Утицај правилне исхране на здравље и развој људи Исхрана пре и после вежбања Прва помоћ: – значај прве помоћи, – врсте повреда. Вежбање и играње на чистом ваздуху – чување околине приликом вежбања

Кључни појмови садржаја: физичко вежбање, рукомет, игра, здравље, васпитање.

ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС (ВЕРОНАУКА), 5. разред
1 час недељно, 36 часова годишње

САДРЖАЈИ – ТЕМЕ	ИСХОДИ	Наставне јединице
УВОД	-моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 5. разреда основне школе; -моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном циклусу школовања.	Упознавање садржаја програма и начина рада
РЕЛИГИЈА И КУЛТУРА СТАРОГ СВЕТА	-бити мотивисан да похађа часове Православног катихизиса -моћи да именује неке политеистичке религије -моћи да наведе неке од карактеристика политеистичких религија и културе старог века -моћи да уочи да се Бог откривао изабраним људима, за разлику од паганских божанстава;	Религија и култура старог свега Човек тражи Бога
ОТКРИВЕЊЕ-СВЕТ БИБЛИЈЕ	-моћи да објасни да је рођење Христово догађај који дели историју на стару и нову еру; -моћи да наведе неке од библијских књига, њихове ауторе и оквирно време настанка -моћи да разликује Стари и Нови Завет	Божије Откровење Свето Писмо (настанак, подела)
СТВАРАЊЕ СВЕТА И ЧОВЕКА	-бити подстакнут да се односи према Библији као светој књизи; -моћи да преприча библијску причу о постању и доживи је као дело љубави Божије -моћи да увиди да је Бог поред видљивог света створио и анђеле -моћи да преприча библијску приповест о стварању човека и уочи да је човек сличан Богу јер је слободан -бити подстакнут на развијање осећаја личне одговорности према природи; -моћи да наведе неке од последица првородног греха по човека и читаву створену природу;	Стварање света Стварање човека Прародитељски грех Човек изван рајског врта
СТАРОЗАВЕТНА ИСТОРИЈА СПАСЕЊА	-моћи да преприча неку од библијских прича до Аврама; -моћи да повеже причу о Нојевој барци са Црквом -бити подстакнут на послушност као израз љубави према Богу; -моћи да наведе неке од најважнијих старозаветних личности и догађаја -моћи да уочи везу старозаветних праотаца и патријараха са Христом -моћи да исприча да јеврејски народ прославља Пасху као успомену на излазак из Египта	Аврам и Божији позив Исак и његови синови Праведни Јосиф Мојсије Пасха
ЗАКОН БОЖИЈИ	-моћи да извуче моралну поуку из библијских приповести -моћи да препозна старозаветне личности и догађаје у православној иконографији -моћи да преприча библијски опис давања Десет Божијих заповести Мојсију; -моћи да наведе и протумачи на основном нивоу Десет Божјих заповести; -моћи да разуме да је од односа према Заповестима зависила и припадност Божијем народу;	На гори Синају Десет Божијих заповести Закон Божији као педагог за Христа
МЕСИЈАНСКА НАДА	-бити подстакнут да примени вредности Декалога у свом свакодневном животу. -моћи да препозна на слици Ковчег Завета и Скинију и да у једној реченици каже шта је мана -моћи да именује најважније личности јеврејског народа у Обећаној земљи -моћи да уочи да је Светиња над светињама посебно место Божијег присуства -знати да је цар Давид испевао Псалме у славу Божију -моћи да наведе неке од старозаветних пророка -моћи да уочи да су старозаветни пророци најављивали долазак Месије -увидети значај покајања и молитве као „жртве угодне Богу“ на основу одељака поучних и пророчких књига -моћи да уочи у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса у 5. разреду.	„Земља меда и млека“ Цар Давид Соломон и Јерусалимски храм Псалми Давидови Старозаветни пророци Месијанска нада

ИСЛАМСКА ВЈЕРОНАУКА (ИЛМУДИН), 5. разред
1 час недељно, 36 часова годишње

САДРЖАЈИ – ТЕМЕ	ЦИЉЕВИ – ИСХОДИ
ТЕМЕЉНЕ ИСЛАМСКЕ ДУЖНОСТИ (исламски шарти)	- познавање основних принципа вјере ислама; - познавање вриједности молитве; - познавање саставних дијелова молитве; - упознавање међусобних права и дужности појединца и заједнице; - развијање свијести о Богу као Створитељу и однос према људима као најсавршенијим божјим створењима, - развијање способности (на начин примјерен узрасту ученика) за постављање питања о цјелини и најдубљем смислу постојања човјека и свијета, о људској слободи, животу у заједници, смрти, односу с природом која нас окружује, као и за размишљање о тим питањима у свијетлу вјере ислама, - развијање способности за одговорно обликовање заједничког живота са другима, за налажење равнотеже између властите личности и заједнице, за остваривање сусрета са свијетом (са људима различитих култура, религија, погледа на свијет, с друштвом, природом) и с Богом, у изграђивање увјерења да је човеков живот на овом свијету само припрема за вјечност, да су сви створени да буду судионици вјечног живота, да се из те перспективе, код ученика развија способност разумијевања, преиспитивања и вриједновања властитог односа према другом човјеку као божјем створењу и изгради спремност за покајање.
НАМАЗ (молитва)	
ДУЖНОСТИ МУСЛИМАНА ПРЕМА СЕБИ И ПОРОДИЦИ	

Назив предмета	**ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**
Циљ	Циљ наставе и учења програма грађанског васпитања је да ученик изучавањем и практиковањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе појединаца и заједнице и спреман да активно делује у заједници уважавајући демократске вредности.
Разред	пети
Годишњи фонд часова	36 часова

ОБЛАСТ /ТЕМА	**ИСХОДИ** По завршеној области /теми ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ**
ЉУДСКА ПРАВА	− разликује жеље од потреба и наведе примере везе између потреба и људских права; − штити своја права на начин који не угрожава друге и њихова права; − аргументује потребу посебне заштите права детета; − на примеру препозна уграђеност права деце у основним документима која уређују рад школе; − наведе чиниоце који утичу на остварење дечијих права; − препозна ситуације кршења дечијих права у свакодневном животу и на примерима историјских догађаја; −искаже свој став о значају поштовања правила у функционисању заједнице; −учествује у доношењу правила рада групе и поштује их; −понаша се у складу са правилима и дужностима у школи; − наведе начине демократског одлучивања; − објасни улогу појединца и група у заштити дечијих права; − реално процени сопствену одговорност у ситуацији кршења нечијих права и зна коме да	**<u>Потребе и права</u>** Потребе и жеље. Потребе и права. Права и правила у учионици. Правила рада у учионици, доношење групних правила. **<u>Права детета у документима о заштити права</u>** Посебност права детета и људска права. Конвенција о правима детета. Врсте права. Показатељи остварености и кршења дечијих права. Конвенција о правима детета у документима која се односе на школу.
ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО		**<u>Права и функционисање заједнице</u>** Моје заједнице. Школа као заједница. Одлучивање у учионици и школи. Гласање и консензус као демократски начини одлучивања. **<u>Одговорности и обавезе у заједници</u>** Одговорност деце. Одговорности одраслих (родитеља, наставника).

	се обрати за помоћ; −прихвата друге ученике и уважава њихову различитост;	**Кршење и заштита права** Понашање ученика у ситуацијама кршења права детета. Коме се могу обратити за помоћ.
ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ	− у медијима и књигама које чита проналази примере предрасуда, стереотипа, дискриминације, нетолеранције по различитим основама као и примере поштовања различитости; − нааведе врсте насиља; − анализира сукоб из различитих углова учесника и налази конструктивна решења прихватљива за све стране у сукобу; −аргументује предности конструктивног начина решавања сукоба; −учествује у идентификацији проблема у вези са оствареношћу права детета у својој школи; −учествује у осмишљавању акције, процењивању њене изводљивости и предвиђању могућих ефеката; −учествује у извођењу акције, прикупљању и обради података о изабраном проблему користећи различите изворе и технике; −презентује, образлаже и аргументује изабрану акцију и добијене резултате; −у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на неугрожавајући начин.	**Наши идентитети** Наше сличности и разлике (раса, пол, национална припадност, друштвено порекло, вероисповест, политичка или друга уверења, имовно стање, култура, језик, старост и инвалидитет). Стереотипи и предрасуде. Дискриминација. Толеранција. **Сукоби и насиље** Сукоби и начини решавања сукоба. Предности конструктивног решавања сукоба. Врсте насиља: физичко, активно и пасивно, емоционално, социјално, сексуално, дигитално. Реаговање на насиље. Начини заштите од насиља.
ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ		**Планирање и извођење акција у школи у корист права детета**. Избор проблема. Тражење решења проблема. Израда плана акције. Анализа могућих ефеката акције. Планирање и извођење акције. Завршна анализа акције и вредновање ефеката. Приказ и анализа групних радова

Кључни појмови садржаја: потребе и права, одговорности и обавезе, идентитет, сукоби и насиље, грађански активизам.

Назив предмета	**ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК**
Циљ	**Циљ** наставе и учења страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.
Разред	пети
Годишњи фонд часова	72 часа

ОБЛАСТ-ТЕМА Комуникативне функције	**ИСХОДИ** По завршеној теми ученик ће бити у стању да у усменој и писменој комуникацији:	**САДРЖАЈИ**
Поздрављање	-поздрави и отпоздрави, примењујући најједноставнија језичка средства;	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Реаговање на усмени или писани импулс саговорника (наставника, вршњака, и слично) и иницирање упознавања; успостављања контакта (нпр. при сусрету, на разгледници, у имејлу, СМС-у) **Садржаји** Salut !Tu vas bien ? Bonjour, çava ? Ça va, merci!Bonsoir ! Bonnenuit !Bonjour, Monsieur. Au revoir, Madame. A demain. A bientôt. Питање интонацијом. **(Интер)културни садржаји**: формално и неформално поздрављање; устаљена правила учтивости; лична имена и надимци.
Представљање себе и других; давање основних информација о себи; давање и и тражење основних информација о другима	-представи себе и другог; -разуме јасно постављена једноставна питања личне природе и одговара на њих;	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Иницирање упознавања, посредовање у упознавању и представљање других особа, присутних и одсутних, усмено и писано; слушање и читање кратких и једноставних текстова којим се неко представља; попуњавање формулара основним личним подацима (пријава на курс, претплата на дечји часопис, налепница за прљаг, чланска карта и слично). **Садржаји** Je m’appelle Milica. Je suis serbe. J’habite à Kragujevac. Tu t’appelles comment ? Comment allez-vous ? Tu habites où ? J’ai onze ans. Et toi, tu as quel âge. C’est mon copain /ma soeur /mon père. Il s’appelle Zoran. Ненаглашене личне заменице у функцији субјекта. Наглашене личне заменице (moi, toi) Присвојни придеви (mon/ ma, ton/ ta, son/ sa). Упитне речи (comment, quel/ quelle). Основни бројеви 1-100. Презент глагола avoir иêtre и глагола прве групе. (Интер)културни садржаји: формално и неформално представљање, име, име и презиме, именовање сродства, градова, земаља; земље француског говорног подручја.
Разумевање и давање једноставних упутстава и налога	- разуме упутства и налоге и реагује на њих;	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање налога и упутстава и реаговање на њих (комуникација у учионици – упутства и налози које размењују учесници у наставном процесу, упутства за игру и слично). **Садржаји** Qui est absent ? Qui n’est pas là ?Vous comprenez ? C’est clair ? Je ne comprends pas. Vous pouvez répéter, s’il vous plait ? Ecoutez ! Répondez !Lisez ! Regardez ! Dessinez ! Vous allez écouter un dialogue. Ouvrez / fermez vos livres. Levez la main. Prenez vos cahiers. Dépêchez-vous ! Très bien ! C’est parfait ! Vous avez fini ? J’ai fini. J’ai fait mon devoir. Pardon, Madame, je suis en retard. Императив фреквентних глагола. Блиско будуће време (у устаљеним изразима везаним за активности у учионици). Сложени перфект (у устаљеним изразима везаним за активности у учионици). **(Интер)културни садржаји**: поштовање основних норми учтивости, песме.
Исказивање правила понашања	-разуме једноставна и пажљиво исказана правила понашања (сугестије, препоруке, забране) и реагује на њих, уз визуелну подршку (знакови, симболи и	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставних исказа у вези са правилима понашања. **Садржаји** Silence. Il est interdit de faire du bruit. Entrée libre. Ne pas nourrir les animaux. Именице. Негацијаne pas + инфинитив (рецептивно). Униперсоналнеконструкције(il est...).

	слично) и без ње;	**Интер)културни садржаји**: понашање на јавним местима, значење симбола.
Позив и реаговање на позив за учешће у заједничкој активности	- разуме позив и реагује на њега; - упути позив на заједничку активност;	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање кратких једноставних позива на заједничку активност и реаговање на њих, усмено или писано (позив на рођендан, журку, на игру, у биоскоп...); упућивање и прихватање /одбијање позива на заједничку активност, усмено или писано, користећи најједноставније изразе молби, захвалности, извињења. **Садржаји** On va au cinéma ? Viens chez moi après l’école. Tu veux jouer avec moi ? Oui, super! Désolé, je ne peux pas. Je t’invite à mon anniversaire. Лична заменица on. Садашње време неправилних глагола (aller, venir, pouvoir). Заповедни начин. Питање интонацијом. Негација (ne/ n'... pas). **(Интер)културни садржаји**: прикладно прихватање и одбијање позива, рођендан и прослава рођендана, игре.
Исказивање молбе, захтева и захвалности	- разуме кратке и једноставне молбе и захтеве и реагује на њих; - упути кратке и једноставне молбе и захтеве; - искаже и прихвати захвалност на једноставан начин;	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставних исказа којима се тражи помоћ, услуга или обавештење; давање једноставног, усменог и писаног одговора на исказану молбу или захтев; изражавање и прихватање захвалности у усменом и писаном облику. **Садржаји** Est-ce que je peux sortir ? Tu pourrais me prêter ton portable, s’il te plait ? Tu me donnes ton numéro de téléphone ? Voilà. Merci ! Je t’en prie. Cher Pierre, peux-tu me rendre mon livre de français demain? Питање caest-ce que. Инверзија (у устаљеним изразима). Кондиционал учтивости (tu pourrais...). **(Интер)културни садржаји**: правила учтиве комуникације.
Честитање	- разуме једноставно исказане честитке и одговара на њих; - упути једноставне честитке;	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање кратких и једноставних устаљених израза којима се честита празник, рођендан или неки други значајан догађај; реаговање на упућену честитку у усменом и писаном облику; упућивање кратких пригодних честитки у усменом и писаном облику. **Садржаји** Bon anniversaire ! Bonne année! Bonne fête ! Joyeux Noël!Bravo, très bien! Merci, à toi / à vous aussi! Придеви (bon, bonne). Узвичне реченице. Предлози (à). **Интеркултурни садржаји**: најзначајнији празници и начин обележавања / прославе.
Описивање живих бића, предмета, места и појава	- разуме једноставан опис живих бића, предмета, места и појава; - опише жива бића, предмете и места и појаве једноставним језичким средствима;	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање краћих једноставних описа живих бића, предмета, места и појава у којима се појављују информације о спољном изгледу, појавним облицима, димензијама и осталим најједноставнијим карактеристикама; давање кратких усмених и писаних описа живих бића, предмета, места и појава. **Садржаји** Ma meilleure amie s’appelle Ivana : Elle est petite et blonde. Elle aime le sport. Le chien de mon voisin est grand et noir. Mon école est grande. Ma classe est claire. Bruxelles est la capitale de la Belgique. C’est une belle ville. Описни придеви. Род придева (petit/ petite, grand/grande, blond/ blonde ; beau/ bel/ belle). Конструкцијазаизражавањеприпадања (de + именица). Присвојнипридеви (mon/ ma, ton/ ta). Презентативи (c’est/ ce sont…). **(Интер)културни садржаји**:култура становања, однос према живој и неживој природи.

Описивање уобичајених и тренутних активности, планова и способности	- разуме једноставне исказе о уобичајеним и тренутним активностима и способностима и реагује на њих; - опише и планира уобичајене и тренутне активности кратким једноставним језичким средствима; - опише шта уме/не уме да (у)ради;	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање описа у вези са уобичајеним и тренутним активно-стима, плановима и спсособностима у породичној и школској средини; састављање порука и спискова у вези са уобичајеним и тренутним активностима, плановима и способностима **Садржаји** Je vais à l’école à huit heures. Il rentre de l'école à quatre heures. Je déjeune avec mes grands-parents le dimanche. Après l'école il joue au basket. Je sors toujours avec mes amis. A quelle heure commence le film? Le mercredi je vais à la piscine. Одређени члан (le, la, l’ les). Садашњевремефреквентних правилних глагола (rentrer, déjeuner, jouer, commencer) и неправилних глагола (aller, sortir). Презент глагола être. Предлози (à, de, avec). Прилози за време (toujours, souvent). **(Интер)културни садржаји**: радно време, разонода, живот породице
Исказивање потреба, осета и осећања	- разуме свакодневне исказе у вези с непосредним потребама, осетима и осећањима и реагује на њих; - изрази основне потребе, осете и осећања кратким и једноставним језичким средствима;	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање исказа у вези са потребама, осетима осећањима; саопштавање потреба и осета и предлагање решења у вези с њима; усмено и писано исказивање својих осећања и (емпатично) реаговање на туђа. **Садржаји** Je voudrais du jus d’orange. J’aifaim / soif / sommeil / chaud / froid. Brrrr !!! Non, merci, je n’ai pas faim. Je suis contente. J’ai peur. Il est malade. Pourquoi est-il triste ? Кондиционал учтивости (je voudrais) Негација (ne/ n'... pas). Презент глагола avoir. **(Интер)културни садржаји**: мимика и гестикулација;употреба емотикона.
Исказивање просторних односа и величина	- разуме једноставна обавештења о простору и оријентацији у простору и реагује на њих; - тражи и пружи кратка и једноставна обавештења о оријентацији у простору; - опише непосредни простор у којем се креће;	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање краћих текстова у којима се на једноставан начин описују просторни односи и оријентација у простору; усмено и писано тражење и давање информација о сналажењу / оријентацији у простору; усмено и писано описивање просторних односа у приватном и јавном простору (соба, стан, кућа, учионица, школа, музеј, биоскоп). **Садржаји** Il y a un petit chat dans la rue. Il est sous la voiture. Je vais le mettre sur la fenêtre. La chaise est devant / derrière la table. Ma rue est longue. Cette place est grande. La pharmacie est à côté, première rue à gauche. Неодређени члан (un, une, des). Предлози (dans, sous, sur, devant, derrière). Прилози за место (ici, là, à côté). **(Интер)културни садржаји**: јавни простор, култура становања.
Исказивање времена (хронолошког и метеоролошког)	- разуме једноставна обавештења о хронолошком/метеоролошком времену и реагује на њих; - тражи и даје кратка и једноставна обавештења о хронолошком/метеоролошком времена	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање кратких текстова који се односе на тачно време, дан, месец или део дана (разглас/план вожње на аутобуској/железничког станици, аеродрому; биоскопски програм, договор за неку активност) или на метеоролошко време (тренутне или уобичајене временске прилике); усмено и писано тражење и давање информација о времену дешавања неке активности или метеоролошким приликама. **Садржаји** Quelle heure est-il ? Il est six heures. Hier, je suis allée à la bibliothèque. Demain, je vais aller au cirque. Quel temps fait-il chez toi ? Il pleut. Il fait beau. Il neige. Униперсонални глаголи и конструкције (ilest…, ilfait…). Бројеви 1−20. Презент неправилних глагола (être, aller, faire).

		Сложени перфект фреквентних глагола. Блиско будуће време фреквентних глагола. Парцијално питање са упитним речима (quel/ quelle). **(Интер)културнисадржаји**: клима, разговор о времену, географске дестинације.
Изражавање припадања/ неприпадања и поседовања/ непоседовања	- разуме једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадањеповедовање/непоседовање и реагује на њих; - тражи и да једноставне исказе којима се изражава припадање /неприпадање, поседовање/ непоседовање;	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање краћих текстова с једноставним исказима за изражавање припадања/неприпадања и поседовања / непоседовања и реаговање на њих; усмено и писано, исказивање припадања /неприпадања и поседовања/непоседовања. **Садржаји** C’est à moi. Cen’est pas mon cartable. c’est le livre de Sophie. C’est ta robe ? A qui est ce stylo ? J’ai deux frères.Je n’ai pas de soeur. Конструкцијазаисказивањеприпадања (à moi, à toi, à qui). Присвојнипридеви (mon/ ma, ton/ ta, son/ sa). Негација(ne/ n'... pas). **(Интер)културни садржаји**: породица и пријатељи, однос према животињама, кућни љубимци.
Изражавање допадања/ недопадања	- разуме једноставне исказе за изражавање допадања/ недопадања, слагања/ неслагањаи реагује на њих; - тражи мишљење и изражава допадање/ недопадање једноставним језичким средствима;	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање краћих текстова с једноставним исказима за изражавање допадања / недопадања и реаговање на њих; усмено и писано исказивање слагања / неслагања, допадања / недопадања. **Садржаји** D’accord. Je suis d’accord. Je ne suis pas d'accord. Vous êtes d'accord ? J'aime le chocolat / la musique / les voyages. J'aime dessiner / chanter / lire. Je n'aimepas ce sport. Ma matière préférée est le sport. Именице. Одређени члан (le, la, l', les). Презент фреквентних глагола. Конструкција са инфинитивом (j’aime dessiner). Негација (ne/ n'... pas). **(Интер)културни садржаји**: уметност (књижевност за младе, стрип, филм, музика...), храна, спорт.
Изражавање количине и бројева	- разуме једноставне изразе који се односе на количину (број особа, животиња и предмета количина приликом куповине и сл.) и реагује на њих; - тражи и пружи основне информације у вези са количинама и бројевима; - изрази присуство и одсуство некога или нечега;	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставних исказа које садрже информације у вези са количином и бројевима (новчани износ, узраст, време, број телефона и слично); усмено и писано коришћење једноставних исказа са бројевима до 100. **Садржаји** Dans ma classe il y a 25 élèves. Je voudrais un kilo de pommes, s’il vous plait. Combien coûte cette trousse ? Il y a beaucoup de chats dans ce jardin. Основни бројеви 1−100. Прилози (beaucoup, peu, moins, plus). Временска одредница ilya. Упитне речи (combien). **(Интер)културни садржаји**: друштвено окружење, путовања.

Кључни појмови садржаја: комуникативни приступ, функционална употреба језика, интеркултуралност.

ПРОГРАМИ СЛОБОДНИХ НАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ

<table>
<tr><th colspan="3">ЖИВОТНЕ ВЕШТИНЕ</th></tr>
<tr><td>Циљ:</td><td colspan="2">Циљ учења слободне наставне активности Животне вештине је да ученик овлада знањима, развије вештине и формира ставове који ће му омогућити да боље разуме различите животне ситуације и изазове, повећа капацитет да на одговоран начин брине о себи, другима и околини и понаша се у складу са културом безбедности.</td></tr>
<tr><td>Разред:</td><td colspan="2">ПЕТИ ИЛИ ШЕСТИ</td></tr>
<tr><td>Годишњи фонд:</td><td colspan="2">36</td></tr>
<tr><td>Опште међупредметне активности</td><td>ИСХОДИ
На крају програма ученик ће бити у стању да:</td><td>ТЕМЕ и кључни појмови садржаја програма</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Одговоран однос према здрављу
Компетенција за целоживотно учење
Сарадња
Решавање проблема
Одговорно учешће у демократском друштву
Рад са подацима и информацијама
Дигитална компетенција
Комуникација
Одговоран однос према околини</td><td>– на одговоран начин брине о себи и околини и помаже другима у невољи;
– проналази релевантне и поуздане изворе информација од значаја за сналажење у свакодневним и ванредним животним ситуацијама;
– критички промишља и доноси одлуке уважавајући контекст ситуације, процену последица и најбољи интерес за себе, друге и околину;
– јасно изрази сопствене мисли и осећања, са пажњом слуша саговорника и комуницира са другима на конструктиван начин;
– сарађује са члановима групе којој припада и одупре се притиску групе на асертиван начин;
– организује своје свакодневне активности на продуктиван начин;
– препозна опасности и адекватно реагује;
– разликује ризично од превентивног и безбедног поступања пре, током и након елементарне непогоде;</td><td>ВЕШТИНЕ ЗНАЧАЈНЕ ЗА УЧЕЊЕ, РАД И ДРУШТВЕНИ ЖИВОТ
Вештине критичког мишљења, решавања проблема, доношења одлука.
Организационе вештине и вештине управљања временом.
Социо-емоционалне вештине: сарадња, комуникација, асертивност, решавање сукоба, препознавање сопствених и туђих емоција, превазилажење стреса.</td></tr>
<tr><td>– тумачи знакове опасности, посебно ЕОР и поступа у складу са упутствима надлежних служби;
– процени сопствене могућности и ограничења у решавању проблема и потражи одговарајућу помоћ кад процени да ситуација превазилази његове могућности;
– повезује информације од релевантних институција са потенцијалним ризицима и правилним реаговањем у кризним ситуацијама;
– образложи значај солидарности са људима у невољи;
– аргументује значај културе безбедности и пружања прве помоћи;
– искаже афирмативни став о људима који су активисти Црвеног крста;
– наведе које надлежан за одређене ванредне ситуације и симулира позив хитним службама;
– доведе у везу заштиту животне средине са климатским променама и културом безбедности;
– разликује безбедно, небезбедно и ризично понашање у саобраћају и примењује мере заштите приликом вожње различитим превозним средствима;
– наброји правила којих се треба придржавати у комуникацији током несреће, наведе садржај торбе за случај несреће, поступа према плану евакуације и комуникације;
– наброји и објасни мере за ублажавање и смањења ризика од земљотреса, пожара, поплава и екстремних метеоролошких услова;
– разликује безбедна од небезбедних купалишта, објасни улогу</td><td>ВЕШТИНЕ ЗНАЧАЈНЕ ЗА ИЗГРАДЊУ КУЛТУРЕ БЕЗБЕДНОСТИ
Култура безбедности и надлежности за смањење ризика од катастрофа.
Климатске промене и заштита животне средине у контексту културе безбедности.
Општа безбедност: безбедност у саобраћају; знаци опасности и упозорења (зрачење, биолошка опасност, ЕОС – експлозивни остаци рата, запаљиво, хемијски производи).
План комуникације и евакуације у случају несреће.
Елементарне непогоде: пожари, земљотреси, поплаве, екстремни метеоролошки услови.
Безбедност на води.</td></tr>
</table>

	спасиоца, поступа у складу са правилима понашања на купалиштима и демонстрира поступак самопомоћи у случају грча мишића у води; – наведе принципе и демонстрира пружање прве помоћи на изабраном примеру.	Прва помоћ.

МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ		
Циљ:	**Циљ** учења слободне наставне активности *Медијска писменост* је да подстакне развој медијске културе ученика и допринесе јачању способности разумевања, деконструкције и креирања медијских садржаја, које ће ученику помоћи за даљи когнитивни, емоционални и социјални развој у савременом медијацентричном окружењу.	
Разред:	**ПЕТИ ИЛИ ШЕСТИ**	
Годишњи фонд:	**36**	
Опште међупредметне активности	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и** **кључни појмови садржаја програма**
Компетенција за целоживотно учење Комуникација Рад са подацима Дигитална компетенција Решавање проблема Сарадња Одговорно учешће у демократском друштву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини Естетичка компетенција Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	– идентификује/процени комуникацијски процес у односу медији – публика (корисници); – разликује традиционалне и нове медије поредећи начине пласирања порука; – упореди основне особености различитих медија и изводи закључке о функцијама медија; – опише и анализира своје медијске навике; – разликује медијске садржаје од стварности, идентификујући их као конструкте стварности; – деконструише једноставније примере медијских порука; – одговорно креира једноставније медијске садржаје. – критички вреднује оглашавање у различитим медијским садржајима и препознаје профит као основни циљ; – наводи примере манипулације у медијским садржајима којима се подстичу куповина и потрошња, одређена осећања, вредности и ставови потрошача. – разликује функције и могућности мобилних дигиталних платформи; – идентификује недостатке и предности мобилног телефона као уређаја за комуницирање, информисање и забаву; – препознаје сврху и начин функционисања претраживача „на мрежи” и агрегатора садржаја; – вреднује и разврстава једноставније примере информација са интернета према изворима из којег потичу, делећи их на поуздане и непоуздане; – препознаје ризично понашање на друштвеним мрежама.	**ПОЈАМ И ФУНКЦИЈЕ МЕДИЈА** И Медији и публика (корисници). Традиционални медији (штампа, радио, телевизија, филм) и нови медији (интернет). Улога и место медија у савременом друштву. Медијске навике (*Мој медијски дан*). **ДЕКОНСТРУКЦИЈА И КОНСТРУКЦИЈА МЕДИЈСКЕ ПОРУКЕ** Медијски садржаји као конструкти стварности. Деконструкција и конструкција медијских порука. **ОГЛАШАВАЊЕ** Комерцијални медијски садржаји у различитим медијима (рекламе, скривене поруке намењене пласирању одређених идеја, садржаја и животних стилова). Профит као циљ оглашавања. тицај медијских садржаја на осећања, вредности и понашање публике – куповину и потрошњу. **МЕДИЈСКИ САДРЖАЈИ НА МОБИЛНИМ ДИГИТАЛНИМ ПЛАТФОРМАМА И ПРЕТРАЖИВАЊЕ НА ИНТЕРНЕТУ** Комуникација у дигиталном окружењу. Поузданост и веродостојност информација на интернету. Претраживачи „на мрежи” и агрегатори садржаја. Вредновање и селекција доступних информација. Персонализована претрага на Гуглу. Анализа апликација на мобилном телефону. Зависност од мобилних телефона.

<table>
<tr><th colspan="3">ВЕЖБАЊЕМ ДО ЗДРАВЉА</th></tr>
<tr><td>Циљ:</td><td colspan="2">Циљ учења слободне наставне активности Вежбањем до здравља је да ученик овлада знањима, развије вештине и формира ставове и вредности од значаја за одговоран однос према сопственом здрављу, физичком вежбању и здравим животним навикама.</td></tr>
<tr><td>Разред:</td><td colspan="2">ПЕТИ ИЛИ ШЕСТИ</td></tr>
<tr><td>Годишњи фонд:</td><td colspan="2">36</td></tr>
<tr><td>Опште међупредметне активности</td><td>ИСХОДИ
На крају програма ученик ће бити у стању да:</td><td>ТЕМЕ и
кључни појмови садржаја програма</td></tr>
<tr><td rowspan="5">– Компетенција за целоживотно учење

– Комуникација

– Рад са подацима и информацијама

– Дигитална компетенција

– Решавање проблема

– Сарадња

– Одговоран однос према здрављу

– Одговоран однос према околини

– Одговорно учешће у демократском друштву</td><td rowspan="5">– идентификује/процени комуникацијски процес у односу медији – публика (корисници);
– разликује традиционалне и нове медије поредећи начине пласирања порука;
– упореди основне особености различитих медија и изводи закључке о функцијама медија;
– опише и анализира своје медијске навике;
– разликује медијске садржаје од стварности, идентификујући их као конструкте стварности;
– деконструише једноставније примере медијских порука;
– одговорно креира једноставније медијске садржаје.
– критички вреднује оглашавање у различитим медијским садржајима и препознаје профит као основни циљ;
– наводи примере манипулације у медијским садржајима којима се подстичу куповина и потрошња, одређена осећања, вредности и ставови потрошача.
– разликује функције и могућности мобилних дигиталних платформи;
– идентификује недостатке и предности мобилног телефона као уређаја за комуницирање, информисање и забаву;
– препознаје сврху и начин функционисања претраживача „на мрежи” и агрегатора садржаја;
– вреднује и разврстава једноставније примере информација са интернета према изворима из којег потичу, делећи их на поуздане и непоуздане;
– препознаје ризично понашање на друштвеним мрежама.</td><td>ВЕЖБАЊЕ, ЗДРАВЉЕ И ЖИВОТНА СРЕДИНА
Појам и врсте здравља, начини његовог праћења и чувања.
Утицај вежбања на здравље, раст и развој. Људско тело и вежбање – кости, зглобови, мишићи.
Специфичности вежбања у и ван спорта.
Правилно и неправилно вежбање.
Мотивација за вежбање и фактори који утичу на одустајање.
Када не треба вежбати.
Вежбање и имунитет.
Значај вежбања на чистом ваздуху.
Вежбање и очување животне средине.
Повреде при вежбању и прва помоћ.</td></tr>
<tr><td>ИСХРАНА И ВЕЖБАЊЕ
Исхрана као извор енергије.
Карактеристике основних животних намирница важних за вежбање.
Гојазност и мршавост – ризици и компликације.
Како и где се информишемо о здравом начину исхране. Производи који се рекламирају, а треба их избегавати.
Различите врсте дијета и њихови позитивни и негативни ефекти.
Правилна исхрана пре и после вежбања.</td></tr>
<tr><td>ВЕЖБАЊЕ И ФИЗИЧКИ ИЗГЛЕД
Идеал физичког изгледа некад и сад.
Правилно држање тела и физички изглед.
Претерана употреба дигиталних технологија и последице на здравље и физички изглед.
Утицај вежбања и здравих начина живота на физички изглед.</td></tr>
<tr><td>У ВЕЖБАЊУ ЈЕДНАКИ
Остваривање права детета на раст, развој, здравље, игру и дружење кроз вежбање прилагођено могућностима и потребама.
Доступност опреме и простора за вежбање.
Родна (не)равноправност у вежбању и спорту.
Вежбање после болести и повреда.
Значај вежбања за особе са сметњама у развоју и инвалидитетом и спортови прилагођени њиховим могућностима.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td colspan="3">ВРЕДНОСТИ И ВРЛИНЕ КАО ЖИВОТНИ КОМПАС I</td></tr>
<tr><td>Циљ:</td><td colspan="2">Циљ програма је оснаживање личног развоја ученика и подстицање развоја вредности и врлина као главних ослонаца и водича у животу за добробит појединца и друштва, као и развој социјалних вештина значајних за просперитет, физичко и ментално здравље и живот у атмосфери узајамног уважавања и бриге једних за друге.</td></tr>
<tr><td>Разред:</td><td colspan="2">ПЕТИ ИЛИ ШЕСТИ</td></tr>
<tr><td>Годишњи фонд:</td><td colspan="2">36</td></tr>
<tr><td>Опште међупредметне активности</td><td>ИСХОДИ
На крају програма ученик ће бити у стању да:</td><td>ТЕМЕ и
кључни појмови садржаја програма</td></tr>
<tr><td rowspan="4">Компетенција за целоживотно учење.

Решавање проблема.

Одговорно учешће у демократском друштву.

Сарадња.

Комуникација.

Одговоран однос према здрављу.

Одговоран однос према околини.

Дигитална компетенција.

Рад с подацима и информацијама.</td><td rowspan="4">− наведе неколико универзалних животних вредности и људских врлина и доведе их у везу са понашањем особе;
− идентификује код себе врлине које поседује и које жели да развије;
− препозна и именује врлине код блиских особа и ликова у књижевности, филму;
− покаже саосећање са другим људима, препозна примере бриге за друге и покаже спремност да помогне другоме у складу са својим могућностима;
− препозна и именује сопствена и туђа осећања;
− разликује асертивну комуникацију од агресивне и пасивне;
− образложи значај дружења и наведе како се другарство негује;
− препозна примере негативног понашања где је лична добробит испред општег добра;
− наведе неколико техника самоконтроле осећања;
− прихвати одговорност за сопствено понашање;
− образложи карактеристике конструктивног решавања конфликта;
− наведе неколико глобалних и локалних организација које се баве хуманитарним радом;
− искаже поштовање и захвалност према људима који чине добра дела за опште добро;
− у дискусији покаже вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, „напада” проблем а не особу;
− сарађује и буде члан тима.</td><td>ЖИВОТНЕ ВРЕДНОСТИ
Живот.
Породица.
Здравље.
Слобода.
Љубав.
Образовање.
Мир.
Другарство.
Заједништво.
Опште добро.
Социјална правда или једнакост.</td></tr>
<tr><td>ЉУДСКЕ ВРЛИНЕ
Праведност.
Истинољубивост.
Одговорност.
Захвалност.
Поштење.
Толеранција.
Емпатија.
Поверење.
Солидарност.
Самоприхватање.
Одмереност.</td></tr>
<tr><td>СОЦИЈАЛНЕ ВЕШТИНЕ
Просоцијално понашање.
Брига за себе и друге.
Сарадња.
Асертивна комуникација.
Препознавање сопствених и туђих осећања.
Самоконтрола.
Волонтирање.
Конструктивно решавање конфликата.
Одређивање приоритета.
Критичко мишљење.</td></tr>
<tr><td>ДОБРОЧИНСТВО
Филантропија -појам и значај.
Доброчинитељи и задужбинарство некад и сад.
Црвени крст.
Институт за трансфузију крви.
Хуманитарне невладине организације.
Добротворне фондације.
Осмишљавање и реализација мање акције за добробит неког појединца, групе или заједнице.</td></tr>
</table>

БОРАВАК У ПРИРОДИ И ПЛАНИНАРЕЊЕ I		
Циљ:	Циљ програма је да се ученици кроз стицање знања, усвајање вештина, формирање ставовова и вредности мотивишу и оснаже за безбедан и одговоран боравак и кретање у природи.	
Разред:	**ПЕТИ ИЛИ ШЕСТИ**	
Годишњи фонд:	**36**	
Опште међупредметне активности	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и** **кључни појмови садржаја програма**
Компетенција за целоживотно учење. Решавање проблема. Одговорно учешће у демократском друштву. Сарадња. Комуникација. Одговоран однос према здрављу. Одговоран однос према околини. Дигитална компетенција. Рад с подацима и информацијама. Естетичка компетенција.	– Аргументовано образложи смисао и значај боравка и кретања човека у природи; – Искаже интересовање за боравак и кретање у природи; – Очување природе посматра као обавезу и одговорност; – Разликује начине боравка у природи и врсте планинарских терена; – Доведе у везу правилан избор опреме са безбедношћу боравка и кретањем у природи; – Наведе принципе правилног паковања ранца; – Наведе најчешће опасности и повреде у природи, начине правилног реаговања и могућности да се опасност избегне; – Наведе препоруке Планинарског савеза Србије за безбедан боравак у планини; – Наведе бројеве хитне помоћи, полиције, ватрогасаца и горске службе – спасавања; – Одреди стране света помоћу компаса, звезде северњаче и сунца и оријентише се у природи користећи дигиталну опрему и информационе – технологије; – Исказује позитиван став према физичкој припреми као предуслову за безбедан боравак и кретање у природи; – Наведе и опише основне технике кретања у природи; – Опише утицај метеоролошких елемената и појава на боравак и кретање у природи и препозна предзнаке лепог и лошег времена; – Образложи како се у природи прави заклон од невремена; – Наведе и образложи примере правилне исхране и хидратације пре, током и након боравка и	**ЧОВЕК И ПРИРОДА** Човек и природа – трајна и нераскидива веза. Циљеви, смисао и значај боравка и кретања човека у природи. Природа као место учења, примене наученог и успостављања равнотеже духа и тела. Очување природе човекова обавеза и одговорност. Историја организованог планинарског покрета усвету и код нас. Планинарски савез Србије и планинарски клубови. Обележавање Међународног дана планина и Дан пешачења. Знаменити планинари. **БОРАВАК И КРЕТАЊЕ У ПРИРОДИ** Планинарски терени и објекти. Начини боравка у природи Опрема за боравак и кретање у природи. Субјективне и објективне опасности у природи, превенција и начини реаговања. Најчешће повреде у природи, прва помоћ и спасавање. Јавне службе од значаја у опасним ситуацијама. Припрема за боравак у природи. Оријентација у природи. Технике кретања. **УТИЦАЈ ВРЕМЕНСКИХ УСЛОВА НА БОРАВАК И КРЕТАЊЕ У ПРИРОДИ** Утицај метеролошких елемента и појава на боравак и кретање у планини. Предзнаци лепог и лошег времена. Прављење заклона од невремена. **ИСХРАНА И ХИГИЈЕНА ТОКОМ БОРАВКА И КРЕТАЊА У ПРИРОДИ** Правилна исхрана и хидратација у припреми за боравак у природи, током боравка у природи и после напорне физичке активности. Отровне и штетне биљке у природи. Хигијена током боравка и кретања у природи. **КОДЕКС БОРАВКА И КРЕТАЊА У ПРИРОДИ** Одговоран однос према себи, другима и природи. Сарадња, комуникација и решавање проблема у организованој групи која борави и креће се у природи. **ОРГАНИЗАЦИЈА ИЗВОЂЕЊА ПЛАНИНАРСКИХ АКТИВНОСТИ** Припрема и израда плана акције. Реализација акције. Планинарски дневник. Естетски доживљај боравка и кретања у природи.

	кретања у природи;	

ЦРТАЊЕ, ВАЈАЊЕ И СЛИКАЊЕ		
Циљ:	**Циљ** учења слободне наставне активности *Цртање, вајање и сликање* је да ученик кроз ликовни рад развија стваралачко мишљење и унапређује визуелно опажање, естетичке критеријуме и способност ликовног изражавања.	
Разред:	**ПЕТИ ИЛИ ШЕСТИ**	
Годишњи фонд:	**36**	
Опште међупредметне активности	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и кључни појмови садржаја програма**
Компетенција за учење Естетичка компетенција Комуникација Решавање проблема Рад са подацима и информацијама Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини Сарадња Дигитална компетенција Предузимљивост и оријентација према предузетништву Одговорно учешће у демократском друштву	– идентификује/процени комуникацијски процес у односу медији – публика (корисници); – разликује традиционалне и нове медије поредећи начине пласирања порука; – упореди основне особености различитих медија и изводи закључке о функцијама медија; – опише и анализира своје медијске навике; – разликује медијске садржаје од стварности, идентификујући их као конструкте стварности; – деконструише једноставније примере медијских порука; – одговорно креира једноставније медијске садржаје. – критички вреднује оглашавање у различитим медијским садржајима и препознаје профит као основни циљ; – наводи примере манипулације у медијским садржајима којима се подстичу куповина и потрошња, одређена осећања, вредности и ставови потрошача. – разликује функције и могућности мобилних дигиталних платформи; – идентификује недостатке и предности мобилног телефона као уређаја за комуницирање, информисање и забаву; – препознаје сврху и начин функционисања претраживача „на мрежи” и агрегатора садржаја; – вреднује и разврстава једноставније примере информација са интернета према изворима из којег потичу, делећи их на поуздане и непоуздане; – препознаје ризично понашање на друштвеним мрежама.	**ЦРТАЊЕ** Својства линија. Врсте цртежа. Цртачке технике. **ВАЈАЊЕ** Својства облика. Стилизовање облика. Вајарске технике. **СЛИКАЊЕ** Примарне, секундарне и терцијарне боје. Локални тон. Сликарске технике.

ЧУВАРИ ПРИРОДЕ		
Циљ:	**Циљ** учења слободне наставне активности је да ученици стекну знања, понашање, ставове и вредности који су потребни за очување и унапређење животне средине, биодиверзитета, природе и одрживог развоја.	
Разред:	**ПЕТИ ИЛИ ШЕСТИ**	
Годишњи фонд:	**36**	
Опште међупредметне активности	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и** **кључни појмови садржаја програма**
Компетенција за целоживотно учење Комуникација Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Решавање проблема Сарадња Одговорно учешће у демократском друштву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини Предузимљивост и оријентација ка предузетништву Естетичка компетенција	– препознаје проблем, планира стратегију решавања и решава проблем примењујући знања и вештине стечене у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства. – прикаже и образложи резултате истраживања са аспеката очувања животне средине, биодиверзитета и здравља, усмено, писано, графички или одабраном уметничком техником; – користи ИКТ за комуникацију, прикупљање и обраду података и представљање резултата истраживања; – вреднује утицај својих навика у заштити животне средине и биодиверзитета; – активно учествује у акцијама које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и биодиверзитета; – повеже значај очувања животне средине и биодиверзитета са бригом о сопственом и колективном здрављу; – одговорно се односи према себи, сарадницима, животној средини и културном наслеђу; – аргументује своје ставове према еко-култури и култури свакодневног живљења; – сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и интересима, дајући лични допринос постизању задатог циља; – критички процени сопствени рад и рад сарадника у групи; – критички се односи према употреби и злоупотреби природе.	**УПОЗНАЈ ЖИВИ СВЕТ СВОЈЕ ОКОЛИНЕ** Биодиверзитет и његов значај. Истраживање биодиверзитета непосредне околине. Мапирање врста. **ЗНАЧАЈ ЖИВОГ СВЕТА ЗА ЧОВЕКА** Лековите биљке. Самоникле јестиве биљке. Зачинске биљке Аутохтоне расе и сорте. Значај биљног покривача. Утицај климатских промена на живи свет. **ПОМОЗИМО ДА ПРЕЖИВЕ** Угроженост врста. Значај опрашивача. Утицај пестицида на живи свет. **ЈА ЧУВАМ ПРИРОДУ** Природни ресурси. Рационална употреба енергије. Рационална употреба воде. Понашање у природи. Заштићене природне вредности. Позитиван и негативан утицај човека на животну средину.

МУЗИКОМ КРОЗ ЖИВОТ		
Циљ:	**Циљ** учења слободне наставне активности је да ученици стекну знања, понашање, ставове и вредности који су потребни за очување и унапређење животне средине, биодиверзитета, природе и одрживог развоја.	
Разред:	**ПЕТИ ИЛИ ШЕСТИ**	
Годишњи фонд:	**36**	
Опште међупредметне активности	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и** **кључни појмови садржаја програма**

Компетенција за целоживотно учење Естетичка компетенција Решавање проблема Комуникација Сарадња Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Одговорно учешће у демократском друштву Предузимљивост и оријентација ка предузетништву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини	– примењује динамичко нијансирање при извођењу музичких дела; – препознаје елементе динамике у свакодневном животу; – анализира врсте такта и ритам у уметничким делима; – препознаје боју тона у складу са садржајем композиције; – изводи композиције домаћих и страних аутора самостално и у групи, користећи глас, покрет и инструменте; – изводи двогласне и трогласне композиције домаћих и страних аутора; – искаже своја осећања у току извођења музике; – примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању; – учествује у манифестацијама; – користи различите технике телесних перкусија самостално и у групи; – примењује технике правилног дисања у свакодневном животу; – препознаје говор тела, свој и своје околине; – контролише покрете користећи концентрацију; – сарађује са члановима групе којој припада, поштујући различитости; – процени сопствене могућности у примени телесних перкусија; – самостално осмишљава и импровизује покрете за ритмичке аранжмане; – контролише сопствене покрете у циљу боље координације; – својим речима објасни значај телесних перкусија на у сваком смислу; – критички анализира своје и туђе извођење; – истражи и објасни шта је музичка критика и која је њена улога; – објасни и примени различите технике критичког мишљења; – самостално поставља питања везана за дату тему; – аргументовано искаже утисак о слушаним делима; – вербализује свој доживљај музике; – искаже свој доживљај музике кроз друге уметности. – критички просуђује утицај музике на здравље ; – разуме и користи интеркултурални дијалог – примењује различите врсте писмености (језичке, медијске, културне, научне...); – разуме концепт инклузије и осетљив је према различитостима; – самостално анализира музичка дела, користећи научене технике критичког мишљења;	**ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ** Проширивање знања о музичким елементима. Изражајна својства динамике. Врста, карактер и примена темпа. Тон: боја и текстура Ритам: дводелни, троделни, четвороделни и мешовити. Повезивање звука и ритма. Примена динамике, темпа и ритма у свакодневном животу Проширивање искуства ученика у коришћењу различитих музичких средстава за рад у процесу музичког изражавања и обликовања; Индивидуално и групно певање. Двоглас. Троглас. Индивидуално и групно свирање. **ТЕЛО КАО МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТ** Синхронизација различитих менталних и физичких капацитета. Координација различитих менталних и физичких капацитета Правилно дисање. Концентрација. Говор тела. Јачање одређених делова тела. Рефлекс. Пажња. Брзина реаговања на различите захтеве из окружења. Развој свесности о нашем телу, контроли покрета и јачању мишића, као и бољој координацији и балансу. Стимулација и активација организма на психомоторном и когнитивном нивоу. Истраживање унутрашњег ритма и звука свога тела. Body percussion. **КРИТИЧКО МИШЉЕЊЕ КРОЗ МУЗИКУ** Технике критичког мишљења. Дрво проблема. Дебата. Шест шешира. Мозгалица. Трибине. Вештине критичког мишљења: комуникација, сарадња, препознавање проблема, решавање проблема. Вештина постављања питања: меморијска, транслацијска, интерпретацијска, аналитичка, синтетичка, евалуацијска. Обликовање оригиналног мишљења. Музичка критика. Анализа композиције Развијање способности и интересовања за целоживотно образовање.

САЧУВАЈМО НАШУ ПЛАНЕТУ

Циљ:	**Циљ** учења слободне наставне активности Сачувајмо нашу планету јесте развијање функционалне писмености из области заштите животне средине, разумевање односа човек – природа са циљем бољег схватања света који га окружује, лакше сналажење у природном и социјалном окружењу и формирање одговорног и активног појединца у циљу разумевања и примене концепта одрживог развоја.	
Разред:	**ПЕТИ**	
Годишњи фонд:	**36**	
Опште међупредметне активности	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и кључни појмови садржаја програма**
Компетенција за целоживотно учење Естетичка компетенција Решавање проблема Комуникација Сарадња Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Одговорно учешће у демократском друштву Предузимљивост и оријентација ка предузетништву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини	– наведе основне појмове о животној средини; – наведе примере утицаја човека на животну средину; – уочи узрочно-последичне везе и односе на релацији човек и животна средина; – препозна проблеме у локалној средини на основу концепта одрживог развоја; – активно и одговорно управља и решава интегративне пројектне задатке; – повезује хоризонтално и вертикално знања о одрживом коришћењу ресурса и користи холистички приступ у решавању проблема одрживог развоја; – развија ставове и вредности о очувању животне средине кроз решавање проблема на локалитету; – емоционално реагује на проблеме локалног окружења; – схвати и разуме поделу и значај природних ресурса – разликује обновљиве од необновљивих природних ресурса; – препозна и наводи примере обновљивих и необновљивих природних ресурса; – критички се односи према нерационалном коришћењу необновљивих природних ресурса; – наведе изворе и последице загађења природне средине – разликује изворе и врсте загађења; – анализира из различитих углова утицај загађења на живи свет; – разврстава изворе загађења; – истражи изворе загађења у локалној средини; – наведе примере последица стварања озонских рупа и других глобалних проблема на животну средину; – уочава узрочно последичне везе између глобалних и локалних проблема загађења и очувања природне средине; – уочи повезаност природних, социјалних и економских фактора у очувању животне средине; – креира решења за смањење загађења од отпада у оквиру пројеката; – користи методе и алате истраживања на терену; – прикупља податке из различитих извора уз критичко сагледавање и доношење закључка; – разликује биодиверзитет од геодиверзитета; – идентификује и објашњава факторе који доводе до угрожавања биодиверзитета и геодиверзитета; – процењује негативан утицај појединих фактора на биодиверзитет и геодиверзитет у локалној средини; – наводи примере заштите биодиверзитета и геодиверзитета; – креира истраживачке задатке; – користи ИКТ приликом прикупљања информација и представљања резултата истраживања о геодиверзитету и биодиверзитету; – ради у тиму, размењује мишљење и учествује у акцијама очувања животне средине; – објашњава резултате истраживања повезаности геодиверзитета и биодиверзитета.	**ПОЛОЖАЈ И УЛОГА ЧОВЕКА У ПРИРОДИ** Основни појмови из области животне средине. Утицај човека на животну средину. Концепт одрживог развоја. Спровођење акција у заштити и очувању животне средине (мали пројекти). **ПРИРОДНА БОГАТСТВА (РЕСУРСИ) И ОДРЖИВО КОРИШЋЕЊЕ** Природни ресурси (богатства) – дефиниција, подела и значај. Обновљиви и необновљиви природни ресурси. Жива бића као природни ресурс (мали пројекти). Одрживо коришћење ресурса. **ИЗВОРИ И ПОСЛЕДИЦЕ ЗАГАЂИВАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ** Појам, извори и врсте загађивања. Глобалне промене и глобалне последице. Озонске рупе и последице на животну средину. Смањење загађења од отпада. **БИОДИВЕРЗИТЕТ И ГЕОДИВЕРЗИТЕТ** Дефиниција биодиверзитета и геодиверзитета. Угрожавање биодиверзитета и геодиверзитета. Заштита биодиверзитета и геодиверзитета.

Хор и оркестар, 5. разред

1 час недељно, 36 часова годишње

САДРЖАЈИ-ТЕМЕ	ЦИЉЕВИ-ИСХОДИ
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ **СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ** **СТВАРАЊЕ МУЗИКЕ**	**Општи циљ** наставе изборног предмета хор и оркестар је развијање интересовања за музичку уметност и упознавање музичке традиције и културе свога и других народа. **Остали циљеви и задаци су:** - да код ученика развија музичке способности и жељу за активним музицирањем/певањем и суделовањем у школским ансамблима; - да подстиче креативне способности ученика и смисао за колективно музицирање; - да развија навике слушања музике, подстиче доживљај и оспособљеност за разумевање музичких порука; -да подстиче стваралачка ангажовања у свим музичким активностима (извођење, слушање, истраживање и стварање музике); -да развија критичко мишљење.

ШЕСТИ РАЗРЕД

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

Назив предмета	**СРПСКИ ЈЕЗИК**
Циљ	**Циљеви** учења Српског језика и књижевности јесу да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању; да кроз читање и тумачење књижевних дела развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање; подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у култури, као и о медијској писмености; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.
Разред	Шести
Годишњи фонд часова	144 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– повеже књижевне термине и појмове обрађиване у претходним разредима са новим делима која чита; – чита са разумевањем; парафразира прочитано и описује свој доживљај различитих врста књижевних дела и научно-популарних текстова; – одреди род књижевног	**КЊИЖЕВНОСТ**	**ЛИРИКА** **Лектира** 9. Обредне лирске народне песме (избор) 10. Ђура Јакшић: *Вече* 11. Јован Дучић: *Село* 12. Мирослав Антић: *Плава звезда* 13. Вељко Петровић: *Ратар* / Алекса Шантић: *О, класје моје* 14. Десанка Максимовић: *Грачаница* / Војислав Илић: *Свети Сава* 15. Стеван Раичковић: *Хвала сунцу, земљи, трави* 16. Милован Данојлић: *Овај дечак зове се Пепо Крста* 17. Сергеј Јесењин: *Песма о керуши* **Књижевни термини и појмови** Врста строфе према броју стихова у лирској песми: дистих;

дела и књижевну врсту; – прави разлику између дела лирског, епског и драмског карактера; – разликује ауторску приповетку од романа; – анализира структуру лирске песме (строфа, стих, рима); – уочава основне елементе структуре књижевноуметничког дела: тема, мотив; радња, време и место радње; – разликује заплет и расплет као етапе драмске радње; – разликује појам песника и појам лирског субјекта; појам приповедача у односу на писца; – разликује облике казивања; – увиђа звучне, визуелне, тактилне, олфакторне елементе песничке слике; – одреди стилске фигуре и разуме њихову улогу у књижевноуметничком тексту; – анализира узрочно-последичне односе у тексту и вреднује истакнуте идеје које текст нуди; – анализира поступке ликова у књижевноуметничком делу, служећи се аргументима из текста; – уочава хумор у књижевном делу; – разликује хумористички и дитирамбски тон од елегичног тона; – илуструје веровања, обичаје, начин живота и догађаје у прошлости описане у књижевним делима; – уважава националне		терцет; врста стиха по броју слогова (лирски и епски десетерац). Одлике лирске поезије: нагласак речи и ритам; рима – парна, укрштена, обгрљена; улога риме у обликовању стиха. Стилске фигуре: контраст, хипербола. Врсте ауторске и народне лирске песме: социјалне песме, дитирамб, елегија; обредне песме (коледарске, краљичке, додолске, божићне). **ЕПИКА** **Лектира** 12. Народна песма: *Смрт Мајке Југовића* 13. Народна песма: *Марко Краљевић укида свадбарину* 14. Петар Кочић: *Јаблан* 15. Исидора Секулић: *Буре* (одломак)/Бранко Ћопић: *Чудесна справа* 16. Иво Андрић: *Аска и вук* 17. Антон Павлович Чехов: *Вања*/Итало Калвино: *Шума на ауто-путу* (из збирке прича *Марковалдо или годишња доба у граду*) 18. Светлана Велмар Јанковић: *Сироте ждребе* (из *Књиге за Марка)* **Књижевни термини и појмови** Основна тема и кључни мотиви. Облици казивања: нарација (хронолошко приповедање), описивање, дијалог, монолог. Фабула/радња, редослед догађаја. Врсте епских дела: приповетка, роман. Културно-историјско предање (нпр. *Смрт Марка Краљевића*) **ДРАМА** **Лектира** 6. Коста Трифковић: *Избирачица* (одломак) 7. Миодраг Станисављевић: *И ми трку за коња имамо* (одломак) 8. Бранислав Нушић: *Аналфабета* (одломак) **Књижевни термини и појмови** Драмске врсте: комедија – основне одлике. Монолог и дијалог у драми. Дидаскалије, реплика. Етапе драмске радње (заплет и расплет). **НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ** (бирати до 2 дела) 1. Вук Караџић: Живот и обичаји народа српскога: *Божић* (одломак); *Ђурђевдан* (одломак); *Додоле, прпоруше и чароице* (одломци) 2. Владимир Хулпах: *Легенде о европским градовима* (избор) 3. Никола Тесла: *Моји изуми* (поглавље по избору) 4. Жан-Бернар Пиј, Серж Блок, Ан Бланшар: *Енциклопедија лоших ђака, бунтовника и осталих генијалаца* (избор) 5. Гроздана Олујић: *Били су деца као и ти* (избор) **ДОМАЋА ЛЕКТИРА**: 1. Епске народне песме о Косовском бoју (избор) 2. Епске народне песме о Марку Краљевићу (избор) 3. Бранислав Нушић: *Аутобиографија* 4.Анђела Нанети: *Мој дека је био трешња* 5. Весна Алексић: *Каљави коњ* (*Прича о богињи Лади – Звездана вода; Прича о богу Сварогу – Небески ковач* и *Прича о богу Стрибору – Сеченско светло*) 6. Бранко Ћопић: *Орлови рано лете* 7. Ференц Молнар: *Дечаци Павлове улице*

вредности и негује културноисторијску баштину; – препоручи књижевно дело уз кратко образложење; – упореди књижевно и филмско дело, позоришну представу и драмски текст; – повеже граматичке појмове обрађене у претходним разредима са новим наставним садржајима; – препозна делове речи у вези са њиховим грађењем; – разликује гласове српског језика по звучности и месту изговора; – разликује врсте гласовних прмена у једноставним примерима и примењује књижевнојезичку норму; – одреди врсте и подврсте заменица, као и њихов облик; – препознаје глаголска времена и употребљава их у складу са нормом; – разликује реченице по комуникативној функцији; – доследно примењује правописну норму; – користи правопис (школско издање); разликује дуги и кратки акценат у изговореној речи; – употребљава различите облике усменог и писменог изражавања: препричавање различитих типова текстова, без сажимања и са сажимањем, причање (о догађајима и доживљајима) и описивање; – разликује и гради аугментативе и деминутиве; – саставља обавештење, вест и кратак извештај; – разуме основна значења			**Допунски избор лектире** (бирати до 3 дела) 1. Добрица Ерић: *Месечеви миљеници (песме о свицима)* (избор) 2. Бранислав Петровић: избор из антологија песама за децу (*Морава, Влашићи, Дунав, Говор дрвећа, Грађење куће, Па шта, па шта* и друге) 3. Владимир Стојиљковић: *Писмописац* (*Писмо Бранку Ћопићу)* 4. Владимир Андрић: *Пустолов* 5. Тиодор Росић: *Приче старог чаробњака* (једна прича по избору) 6. Борислав Пекић: *Сентиментална повест Британског царства* („Велика повеља слободе у земљи без устава” – одломци) 7. Вилијем Саројан: *Зовем се Арам* 8. Хенрик Сјенкијевич: *Кроз пустињу и прашуму* 9. Џејмс Крис: *Тим Талир или Продати смех* 10. Џек Лондон: *Зов дивљине/Бели очњак* 11. Реј Бредбери: *Маслачково вино* (избор) 12. Ивана Брлић Мажуранић: *Приче из давнина* (избор) 13. Владислава Војновић: *Приче из главе* (прича *Позориште* – одломци) 14. Јасминка Петровић: *Ово је најстрашнији дан у мом животу* 15. Александар Поповић: *Снежана и седам патуљака,* драмска бајка
	ЈЕЗИК	**Граматика**	Подела речи по настанку: просте речи и творенице; породица речи, уочавање корена речи. Саставни делови творенице (творбене основе, префикси и суфикси). Граматичка основа и граматички наставци у поређењу са творбеном основом и суфиксима. Настанак гласова и говорни органи; подела гласова: самогласници и сугласници (прави сугласници и сонанти); Подела сугласника по звучности и по месту изговора. Подела речи на слогове; слоготворно *р***.** Гласовне промене – уочавање у грађењу и промени речи: непостојано *а***;** промена *л* у *о*; палатализација; сибиларизација; јотовање; једначење сугласника по звучности; једначење сугласника по месту изговора; губљење сугласника. Заменице: неличне именичке заменице (односно-упитне, неодређене, опште, одричне); придевске заменице: присвојне (с нагласком на употребу заменице *свој*, показне, односно-упитне, неодређене, опште, одричне). Граматичке категорије заменица: род, број, падеж и лице. Грађење и основна значења глаголских времена: аорист, имперфекат (само на нивоу препознавања; имперфекат глагола *бити*)*;* плусквамперфекат. Независне предикатске реченице – појам комуникативне функције; подела на обавештајне, упитне, заповедне, жељне и узвичне реченице.
		Правопис	Писање имена васионских тела. Растављање речи на крају реда (основна правила). Правописна решења у вези са гласовним променама. Писање именичких и придевских одричних заменица са предлозима. Писање заменице *Ваш* великим почетним словом. Правописна решења у вези са писањем обрађених глаголских облика.

књижевног и неуметничког текста; – проналази, повезује и тумачи експлицитно и имлицитно садржане информације у краћем, једноставнијем књижевном и неуметничком тексту; – драматизује одломак одабраног књижевноуметничког текста; – говори јасно, поштујући стандарднојезичку норму; – изражајно чита обрађене књижевне текстове.		**Ортоепија**	Правилан изговор гласова *ч, ћ, џ, ч, р.* Дуги и кратки акценти.
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА		Текстови у функцији унапређивања језичке културе. Анализирање снимљених казивања и читања (звучна читанка). Говорне вежбе на унапред одређену тему. Учтиве форме обраћања. Лексикологија: аугментативи (са пејоративима), деминутиви (са хипокористицима). Правописне вежбе: диктат; допуњавање текста; уочавање и објашњавање научених правописних правила у тексту. Богаћење речника: *лексичко-семантичке вежбе* (нпр. избегавање сувишних речи и туђица; фигуративна значења речи; проналажење изостављених реченичних делова); *стилске вежбе*: (нпр. текст као подстицај за сликовито казивање; ситуациони предложак за тражење погодног израза). Писмене вежбе и домаћи задаци и њихова анализа на часу. Четири школска писмена задатка – по два у сваком полугодишту (један час за израду задатка и два за анализу и писање унапређене верзије састава).

Кључни појмови садржаја: књижевност, језик, језичка култура.

Назив предмета	**ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК**
Циљ	**Циљ** учења Страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу**.**
Разред	Шести
Годишњи фонд часова	72 часа

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да у усменој и писаној комуникацији	**ОБЛАСТ / ТЕМА** **Комуникативне функције**	**САДРЖАЈИ**
– разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе; – поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставнија језичка	**Поздрављање и представљање себе и других и тражење/ давање основних информација о себи и другима**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на поздрављање и представљање (дијалози, наративни текстови, формулари и сл.); реаговање на усмени или писани импулс саговорника (наставника, вршњака и сл.) и иницирање комуникације; усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима. **Садржаји** *What's your first/last name/surname?* *Jack, this is Andrew. He's the new boy in our class. Hi Andrew. Nice to meet you. I'm glad to meet you too. What's your nickname? It's Andy. Where do you live? I live in Sunny Street. How do you go to school? I walk there/take the bus…* *What does your father do? He's a science teacher. Have you got/Do you have any brothers or sisters? No, I'm an only child, but my mum's got two sisters, Sophia and Lily. Aunt Lily is the eldest. She says I am her favourite nephew.* *This is my cousin, Bob. Where does he come from? He lives in Brisbane now, but he was born in London. Where were you born? When did you move there? We*

средства; – размени једноставније информације личне природе; – у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима; – разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; – опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства; – разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење; – упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе; – затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности; – разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих; – упути уобичајене молбе и захтеве; – честита, захвали се и извини се користећи		*moved there when I was four.* *Where were you living when you started school?* *Who do you usually go out with? How long have you known Susan? For one year. Since last year.* *The Present Simple Tense* за изражавање сталних и уобичајених радњи. *The Past Simple Tense* глагола *to be* и осталих глагола (правилних и неправилних). *The Past Continuous Tense.* *The Present Perfect Tense* учесталијих глагола (правилних и неправилних). Питања са *Who/What/Where/When/Why…* Питања са препозиционим глаголима. Употреба и изостављање чланова при ближем одређивању лица, у фиксним изразима *(go to school/by car/on foot...),* са основним географским појмовима (називима улица, градова, држава...) **(Интер)културни садржаји**: устаљена правила учтиве комуникације; имена и надимци; родбина, породични односи и родбинске везе; већи градови у земљама циљне културе.
	Описивање бића, предмета, појава, радњи, стања и збивања	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на опис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; усмено и писано описивање/поређење бића, предмета, појава и места. **Садржаји** *What does Emma look like? She looks gorgeous. She’s the prettiest girl in our class.* *What’s he like? He’s smart and hard-working.* *Noah doesn’t care about anyone. He’s is selfish. My friend is sporty and good-looking, but he is very shy.* *Her clothes are cool!* *Samuel is as tall as his brother/not as(so) tall as his father.* *This laptop is less expensive than that one. It’s the least expensive laptop in the shop.* *Jacob’s room is usually tidy, but Michael’s is often untidy/messy. You can find his clothes everywhere.* *Why is he exhausted? Because the trip was exhausting.* *The party was really exciting. Everybody was excited.* *She looks really unhappy.* *How does he swim? He swims well.* *We worked hard. He was running fast.* *It is raining heavily.* *Are they listening carefully?* *Ten minutes from here is the biggest wheel of its kind in the world – the London Eye.* *The buildings are amazing /fantastic.* *That’s the cafe where my sister works.* *Is that the message which/that Tom sent?* *There’s somebody/nobody/no one in the street.* *There was nothing strange in his voice. Everything was OK.* *This chair’s uncomfortable. That’s impossible!* *The Present Simple Tense* и *The Present Continuous Tense* за изражавање појава, радњи, стања и збивања у садашњости, *The Past Simple Tense* и *The Past Continuous Tense* за изражавање појава, радњи, стања и збивања у прошлости. Поређење придева по једнакости *as…as, not so/as…as.* Поређење придева са *less* и *the least.* Придеви са наставцима *–ed* и *–ing.* Творба и употреба прилога за начин *(beautifully, quickly, happily, well, badly, fast, hard...)* Употреба одређеног члана уз суперлатив придева. Употреба/изостављање одређеног члана уз називе места. (споменици, музеји,

једноставнија језичка средства; – разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – пружи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости; – разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа; – размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости; – опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа; – разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости; – размени појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости; – опише у неколико краћих, везаних		улице, паркови…). Релативне заменице *who, which, that, whose, where...* Неодређене заменице *(somebody, something, anybody, anything, nobody, no one, nothing, everything…).* Питања са *What…like, How, Why…* Негативни префикси *un-, im-...* **(Интер)културни садржаји**: особености наше земље и земаља говорног подручја циљног језика (знаменитости, географске карактеристике и сл.)
	Изношење предлога и савета, упућивање позива за учешће у заједничкој активности и реаговање на њих	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге; усмено и писано преговарање и договарање око предлога и учешћа у заједничкој активности; писање позивнице за прославу/журку или имејла/СМС-а којим се уговара заједничка активност; прихватање/одбијање предлога, усмено или писано, уз поштовање основних норми учтивости и давање одговарајућег оправдања/ зговора. **Садржаји** *I'm going to the swimming pool. Would you like to come? Yes, please. I like swimming.* *Would you like a cup of tea? No, thank you/thanks.* *What are you doing next weekend? Do you want to come to my party? Yes, I'd love to. When is it? At 7.30 on Saturday.* *Do you fancy/How about a game of tennis this afternoon? Sorry. I can't. I've got a dance class.* *Shall we go to the sports centre today? Good idea. See you there at 6.00 pm.* *That's no good for me. What about 5.30? Yes, sure. How about trying my new computer game this morning? I'm afraid I can't. I'm looking after my little sister.* *Why don't we go to the park?* *Let's get out of here. That sounds good. The music is too loud.* *We could/ may/might stay here and watch DVDs. That's boring.* *If it is cold, put on your jacket. If you hurry, you won't miss the bus.* *If you don't feel well, you should see a doctor.* *I've got the flu. You must stay in bed and drink lots of hot drinks.* *If you don't stay up late, you won't feel tired.* *You shouldn't eat too much chocolate.* *Don't give your real name on the Internet.* *The Present Continuous Tense* за унапред договорене радње. Заповедни начин. Изрази: *How about…? What about…? Why don't we…? Would you like…? Do you want…? Shall we…? Let's...* Модални глаголи за изражавање предлога – *can/could/may/might.* Модални глаголи *should* за давање савета. Први кондиционал. **(Интер)културни садржаји**: прикладно упућивање предлога, савета и позива и реаговање на предлоге, савете и позиве.
	Изражавање молби, захтева, обавештења, извињења, честитања и захвалности	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих исказа којима се нешто честита, тражи/нуди помоћ, услуга, обавештње или се изражава извињење, захвалност; усмено и писано честитање, тражење и давање обавештења, упућивање молбе за помоћ/услугу и реаговање на њу, изражавање извињења и захвалности. **Садржаји** *Can/Could you help me with these bags, please? They're too heavy.* *Could I have a glass of water, please?* *Could I see your exercise book, please? Yes, just a minute. Oh, no. I can't find it.* *May I see your tickets, please? Here you are, sir. Thank you.* *Will you open the door for me? Sure.* *I'm so sorry for… It's all my fault. Sorry, it was an accident. I didn't mean to (break your skateboard). That's all right/OK. Never mind. It doesn't matter.*

исказа искуства, догађај из прошлости; – опише неки историјски догађај, историјску личност и сл. – разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих; – размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; – саопшти шта он/она или неко други планира, намерава, предвиђа; – разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима и реагује на њих; – изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима; – разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/положај предмета и бића у простору и правац кретања и одговори на њих; – затражи и разуме обавештења о оријентацији/положај у предмета и бића у простору и правцу кретања; – опише правац кретања и просторне односе једноставним,		*Thank you for (your help). Thank you from the bottom of my heart. That's very kind of you.* *That means a lot to me. Don't mention it. It's nothing. You're welcome.* *Well done. Congratulations! Happy (festival).* *When does the train for Glasgow leave? It leaves at 7.38. School starts at 8.45.* *Which book do you want? The red one. Can I try on those trousers, please? Which ones? The blue ones.* Модални глаголи за изражавање молбе и захтева – *can/could/may.* *Would you like…?* *Will* за изражавање молби. *The Present Simple Tense* за изражавање утврђених програма, реда вожње, распореда и сл. Заменице *one, ones.* **(Интер)културни садржаји:** правила учтиве комуникације, значајни празници и догађаји, честитања.
	Разумевање и давање упутстава	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства (нпр. за израду задатака, пројеката и сл.) с визуелном подршком и без ње; усмено и писано давање упутстава. **Садржаји** *Read the explanation and circle the correct words.* *State your problem and describe how you feel about it.* *Use the expressions below.* *Make a project about an important city in your town. Make a map and label the important places.* *To end the call, tap the „end call" button (typically a red button on the left side of your cell phone) or close your phone.* *Do not touch the adapter with wet hands.* Заповедни начин. **(Интер)културни садржаји:** правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом.
	Описивање радњи у садашњости	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање описа и размењивање исказа у вези са сталним, уобичајеним и тренутним догађајима/активностима и способностима; усмено и писано описивање сталних, уобичајених и тренутних догађаја/активности и способности. **Садржаји** *She rarely takes the bus to school.* *They usually play games in their free time.* *Does James play any musical instruments? Yes, he does. No, he doesn't.* *How many languages do you speak? What time do you usually wake up on school days?* *My sister doesn't eat fish.* *Water freezes at zero degrees Celsius. If /When you heat ice, it melts. What are you looking for? I am looking for my glasses. I can't find them.* *Shhh! I am trying to concentrate. What are you thinking about? Who are you talking to?* *Sorry, she can't come to the phone right now. She's having a shower. She is studying French in Paris.* *We are very busy these days. We are decorating the school hall. Look! It's raining. It doesn't usually rain here in summer. Does it rain a lot in your hometown?* *We normally grow vegetables, but this year we aren't growing any.* *I can't see anybody/anyone.* *How long has he played the guitar? For five years./Since last summer.* *The Present Simple Tense* за изражавање сталних и уобичајених радњи. *The Present Continuous Tense* за изражавање тренутних и привремених радњи. Разлике у употреби глаголских облика *The Present Simple Tense* и *The Present*

везаним исказима; – разуме једноставније забране, правила понашања, своје и туђе обавезе и реагује на њих; – размени једноставније информације које се односе на забране и правила понашања у школи и на јавном месту, као и на своје и туђе обавезе; – саопшти правила понашања, забране и листу својих и туђих обавеза користећи одговарајућа језичка средства; – разуме једноставније изразе који се односе на поседовање и припадност; – формулише једноставније исказе који се односе на поседовање и припадност; – пита и каже шта неко има/нема и чије је нешто; – разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих; – изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење; – разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих; – изражава мишљење, слагање/неслагање и даје кратко		*Continuous Tense.* *The Present Perfect Simple Tense* за изражавање радњи које су почеле у прошлости и још увек трају. Нулти кондиционал. Питања са препозиционим глаголима. Модални глагол *can* за изражавање способности. **(Интер)културни садржаји**: породични живот; живот у школи – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања.
	Описивање радњи у прошлости	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање описа и усмено и писано размењивање иказа у вези са искуствима, догађајима/активностима и способностима у прошлости; усмено и писано описивање искустава, догађаја/активности и способности у прошлости; израда и презентација пројеката о историјским догађајима, личностима и сл. **Садржаји** *When did Columbus discover America? Who invented the telephone? People lived in caves a long time ago.* *We saw a good film last week.* *She used to wear glasses.* *Did he use to drink tea every morning? No, he didn't. What did you do when you heard the noise? First, I called the police.* *What were you doing when you heard the noise? I was watching TV.* *At ten o'clock yesterday morning, I was cycling to school. I fell off my bike and hurt my knee. I couldn't stand up. Was there anyone to help? No, there wasn't.* *I was walking down the lane when I saw a beautiful lady.* *She was wearing a red dress and a big red hat.* *While I was sleeping, my brother was helping our father in the garden.* *She was sleeping when we came in.* *As soon as I saw them, I started to run.* *They have finished their project. They finished it yesterday.* *Who did you get the letter from?* *Have you ever been to London? Yes, I have. I was there last year./ No, I haven't. I have never been to London.* *He has just arrived.* *I've already learnt to use that program.* *Have they arrived yet?* *They haven't finished their dinner yet.* *The Past Simple Tense* правилних и неправилних глагола, све употребе. *The Past Continuous Tense,* све употребе *Used to.* Контрастирање употребе и значења глаголских облика *The Past Simple Tense* и *The Past Continuous Tense.* *The Present Perfect Simple Tense* за изражавање искустава и радњи у неодређеној прошлости и са *ever, never, just, already, yet…* Контрастирање употребе и значења глаголских облика *The Past Simple Tense* и *The Present Perfect Simple Tense.* Модални глагол *could* за изражавање способности у прошлости *Linking words and phrases (first, then, next, as soon as, after that, finally...).* Питања са *Who/What/Where/When/Why…* Питања са препозиционим глаголима. **(Интер)културни садржаји**: историсјки догађаји, епохална открића; важније личности из прошлости
	Описивање будућих радњи (планова, намера, предвиђања)	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање краћих текстова у вези са одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; усмено и писано договарање/извештавање о одлукама, плановима, намерама и предвиђањима. **Садржаји** *When I grow up, I would like/I'm going to be a web designer. What about you? I really want to be a programmer.*

образложење; – разуме једноставније изразе који се односе на количину и цену; – пита и саопшти колико нечега има/нема, користећи једноставнија језичка средства; – пита/каже/израчуна колико нешто кошта.		*I can't find my keys anywhere. I'll/I will help you look for them. I'll take it, please. I'll leave it, thanks.* *I promise I won't be late.* *I believe he will be a great pianist. I don't think he will make it.* *It will be rainy tomorrow.* *Why are you putting on your coat? I'm going to take my dog for a walk.* *It's my birthday next Saturday. I'm going to have a big party.* *Look at those cars! They're going to crash!* *What are you doing tonight? We're playing football with friends.* *Would like* + именица/инфинитив глагола. *Stative verbs (want, promise, believe, think...)* *The Future Simple Tense* за изражавање одлука донетих у тренутку говора, обећања и предвиђања на основу знања, искуства и веровања. *Going to* за изражавање планова, намера и предвиђања на основу чулних опажања. *The Present Continuous Tense* за изражавање унапред договорених/испланираних радњи. **(Интер)културни садржаји**: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом.
	Исказивање жеља, интересовања, потреба, осета и осећања	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање исказа у вези са жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима; усмено и писано договарање у вези са задовољавањем жеља и потреба; предлагање решења у вези са осетима и потребама; усмено и писано исказивање својих осећања и реаговање на туђа. **Садржаји** *I'd like to try bungee jumping. I'm interested in swimming. What sports are you interested in?* *My hobby is collecting badges. What's your hobby?* *I'm starving. Shall I make a sandwich for you? Yes, please. I'm thirsty. Would you like some lemonade?* *What's wrong/the matter? I'm tired of/sick of/fed up with/bored with playing this game.* *Are you tired? I'm exhausted.* *I'm cold/hot. I don't feel well. I feel sick. Why don't you go to bed? I'm nervous / frightened /upset /scared… Don't worry. Everything will be all right/just fine. It's going to be all right.* *Are you happy with your new friends? Oh, yes. I am so glad/happy to hear that.* *I've got/ I have a terrible headache. Take a painkiller.* *My ear hurts. I'm sorry to hear that.* *Oh dear! My finger is bleeding. Why don't you put a plaster on it? I've sprained my ankle. Put some ice on it.* *I'm in trouble. I don't know what to do.* *Stative verbs (be, want, hurt, have, feel, know…)* Заповедни начин. *Why don't we/you* + инфинитивна основа глагола. *Would like* + именица/инфинитив глагола. Употреба придевско-предлошких израза *tireð of / sick of / fed up with / bored with.* *The Present Perfect Simple Tense* **(Интер)културни садржаји**: мимика и гестикулација; интересовања, хоби, забава, разонода, спорт и рекреација.
	Исказивање просторних односа и упутстава за оријентацију у простору	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са смером кретања и специфичнијим просторним односима; усмено и писано размењивање информација у вези са смером кретања и просторним односима; усмено и писано описивање смера кретања и просторних односа. **Садржаји** *Excuse me. How do I get to…? What's the best way to…? Could you tell me the way to…? Go straight on until you get to (a bridge). Cross (the bridge). Turn*

		back. Go back. Turn left/right into… Take the first/second turning on the right/left. Go along… It's on the left/right. It's opposite/behind/between/in front of/near/next to/at the corner/just around the corner… Заповедни начин. Предлози за изражавање положаја и просторних односа – *in front of, behind, between, opposite...* **(Интер)културни садржаји**: јавни простор; типичан изглед места.
	Изрицање дозвола, забрана, правила понашања и обавеза	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих исказа у вези са забранама, правилима понашања и обавезама; постављање питања у вези са забранама, правилима понашања и обавезама и одговарање на њих; усмено и писано саопштавање забрана, правила понашања и обавеза. **Садржаји** *Don't throw litter around. Save energy. Turn off lights when not in use.* *You can/can't sit here. The seat is/isn't free.* *Can I use your mobile phone? Sure.* *You mustn't use calculators during the exam.* *Students must turn off their phones in the classroom.* *Do you have to wear a uniform at your school?* *John can't come because he has to work.* *I must get up early tomorrow morning.* *I don't have to take my dog for a walk every day/tomorrow.* *My parents let me go out at weekends.* *They won't let us feed the animals.* *Our head teacher made us clean our classroom last Friday.* *John couldn't come because he had to work.* *He didn't have to come early yesterday.* *You should slow down, you shouldn't run down the corridor.* Заповедни начин. Модални глаголи за изражавање дозволе, забране, правила понашања и присуство/одсуство обавезе – *can/can't, must/mustn't, have to/don't/doesn't have to, had to/didn't have to, shoud/shouldn't.* *Let/Make* + инфинитивна основа глагола. **(Интер)културни садржаји**: понашање на јавним местима; значење знакова и симбола.
	Изражавање припадања и поседовања	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова с исказима у којима се говори шта неко има/нема или чије је нешто; постављање питања у вези са припадањем и одговарање на њих. *Is this your dog? No, it's Steve's dog. Whose house is this? It's Jane and Sally's house.* *They're Jane's and Sally's bags. These are the children's toys. That's my parents' car.* *This is my blanket. This blanket is mine.* *This isn't your card. It's hers.* *I've got/I have a ruler. Have you got/Do you have a pen? Sally hasn't got /doesn't have an umbrella.* Саксонски генитив са именицом у једнини и множини (правилна и неправилна множина) – *my friend's/ friends'/ children's books.* Присвојне заменице *mine, yours…* Питања са *Whose.* **(Интер)културни садржаји**: породица и пријатељи; однос према својој и туђој имовини.
	Изражавање допадања и недопадања	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на изражавање допадања/неподања; усмено и писано изражавање допадања/недопадања. **Садржаји** *I love working with people. I don't like skiing. I'm bad at it. What do/don't you like doing?*

		Peter hates watching horror films. He enjoys playing video games. I can't/couldn't stand the heat. *My favourite sport is tennis. What's your favourite sport?* *What are your hobbies and interests?* *Fifteen out of thirty people like tennis – eight boys and seven girls.* Придевско-предлошке фразе – *interested in, good/bad at, crazy about…* Глаголи *like/love/hate/enjoy/can't stand* + глаголска именица Питања са *What, Who, Why …* **(Интер)културни садржаји**: уметност, књижевност за младе, стрип, музика, филм.
	Изражавање мишљења	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са тражењем мишљења и изражавањем слагања/неслагања; усмено и писано тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања. **Садржаји** *Tea is better than coffee. Of course. That's true. You are right.* *The food was great! I disagree/don't agree with you. It was awful.* *I think we should help him. Yes, I agree with you. He always helps his friends.* *I enjoy skiing. Me too.* *I don't think he will win the race. Well, I do. No chance! I don't believe it! That's right! That's wrong!* *Stative verbs (think, like, agree, believe…)* Питања са *What, Why, How …* **(Интер)културни садржаји**: поштовање основних норми учтивости у комуникацији са вршњацима и одраслима.
	Изражавање количине, бројева и цена	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова који говоре о количини и цени; постављање питања у вези с количином и ценом и одговарање на њих, усмено и писано; слушање и читање текстова на теме поруџбине у ресторану, куповине, играње улога (у ресторану, у продавници, у кухињи …); записивање и рачунање цена. **Садржаји** *How many people are there (in the park)? There are two men/women and three children (in the park).* *How much fruit do we have? There isn't much fruit in the bowl. There aren't many books on the shelves.* *A lot of/Lots of people went to the match.* *A lot of/Lots of snow falls in winter.* *There were loads of apples on the table.* *There is a little lemonade in the bottle. There are a few apples. How much is this? It's € 2,365 (two thousand, three hundred and sixty-five euros). That's £ 245 (two hundred and forty-five pounds)/ $300 (three hundred dollars).* *In my school, 60% of children eat junk food.* Основни бројеви преко 1000. Правилна множина именица. Множина именица које се завршавају на -y, -f/fe: *strawberries, shelves, knives...* Множина именица које се завршавају на –o: *kilos, potatoes…* Синкретизам једнине и множине: *sheep, fish...* Најчешћи облици неправилне множине *(men, women, children, people, feet, teeth, mice....).* Бројиве и небројиве именице – pounds, money... Квантификатори – *much, many, a lot of, lots of, loads of, a few, a little.* Питања са *How much/many.* **(Интер)културни садржаји**: друштвено окружење; валуте циљних култура.

Кључни појмови садржаја: комуникативни приступ, функционална употреба језика, интеркултуралност.

Назив предмета	**ЛИКОВНА КУЛТУРА**

Циљ	**Циљ** учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме, кроз практични рад оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.
Разред	**Шести**
Годишњи фонд часова	**36 часова**

ОБЛАСТ/ ТЕМА	**ИСХОДИ** По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ**
БОЈА	– користи одабране информације као подстицај за стваралачки рад; – прави разноврсне текстуре на подлогама, облицима или у апликативном програму; – користи изражајна својства боја у ликовном раду и свакодневном животу; – обликује, самостално, или у сарадњи са другима, употребне предмете од материјала за рециклажу; – изрази своје замисли и позитивне поруке одабраном ликовном техником; – опише свој рад, естетски доживљај простора, дизајна и уметничких дела; – идентификује теме у одабраним уметничким делима и циљеве једноставних визуелних порука; – повезује карактеристичан експонат и одговарајући музеј; – разматра са другима шта и како је учио и где та знања може применити.	Пигментне боје (хроматске и ахроматске боје; основне и изведене боје). Дејство боја (утисак који боја оставља на посматрача; топле и хладне боје; комплементарне боје). Светлост и боја (светлост као услов за опажање боје, разлике у опажању боја; валер; градација и контраст). Примена боја (технике и средства: акварел, темпера, мозаик, витраж, апликативни програми...; изражајна својства боја у керамици, скулптури, графици, таписерији, дизајну одеће и обуће, индустријском дизајну...; примена у свакодневном животу ученика). Уметничко наслеђе (музеји и експонати).
КОМУНИКАЦИЈА		Комуникативна улога уметности (теме, мотиви и поруке у визуелним уметностима; улога уметности у свакодневном животу). Уметничко наслеђе (уметност некад и сад).
ТЕКСТУРЕ		Текстура (врсте текстура – тактилна и визуелна; текстуре у природи и уметничким делима, материјали и текстура, облик и текстура, линија и текстура, ритам и текстура). Уметничко наслеђе (грађевине, скулптуре и паркови).
УОБРАЗИЉА		Стваралачка уобразиља (стварност и машта, значај маште; разноврсне информације као подстицај за стварање – снови, бајке, митови, легенде...). Уметничко наслеђе (необична уметничка остварења).
ПРОСТОР		Амбијент (елементи који чине амбијент – дизајн ентеријера, атмосфера, корисници; утицај амбијента на расположење, активност и учење; обликовање школског простора; поставка изложбе).

Кључни појмови садржаја: простор, боја, текстура

Назив предмета	**МУЗИЧКА КУЛТУРА**
Циљ	**Циљ** учења Музичке културе је да код ученика, развијајући интересовања за музичку уметност, стваралачко и критичко мишљење, формира естетску перцепцију и музички укус, као и одговоран однос према очувању музичког наслеђа и култури свога и других народа.
Разред	**Шести**
Годишњи фонд часова	36 часова

ОБЛАСТ/ТЕМА	**ИСХОДИ** У оквиру области/теме ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ**
ЧОВЕК И МУЗИКА	– повеже различите видове музичког изражавања са друштвено-историјским амбијентом у коме су настали; – наведе изражајна средстава музичке уметности карактеристична за период средњег века и ренесансе; – уочи основне карактеристике музичког	Средњи век: Ранохришћанска музика. Византијско певање. Грегоријански корал. Рани облици вишегласја – мотет. Световна музика средњег века: трубадури, трувери, минезенгери.

	стваралаштва у средњем веку и ренесанси; – опише улогу музике у средњовековној Србији; – уочи разлике између духовних и световних вокалних композиција средњег века и ренесансе; – издвоји начине коришћења изражајних средстава у одабраним музичким примерима; – објасни како је музика повезана са другим уметностима и областима ван уметности (музика и религија; технологија записивања, штампања нота; извођачке и техничке могућности инструмената;	Духовна и световна музика у средњовековној Европи и Србији. Музика средњег века као инспирација за уметничку и популарну музику. Ренесанса Развој духовног и световног вишегласја. Мотет, миса, мадригал. Највећи представници ренесансне вокалне музике: Ђ. П. да Палестрина, О. ди Ласо. Инструментална музика ренесансе.
МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	– одреди врсту музичког инструмента са диркама по изгледу и звуку; – опише разлику у начину добијања звука код иснтрумената са диркама;	Инструменти са диркама: оргуље, чембало, клавир, хармоника, челеста. Народни инструменти.
СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	– препозна инструмент или групу према врсти композиције у оквиру датог музичког стила; – разликује вокално-инструменталне и инструменталне облике средњег века и ренесансе; – коментарише слушано дело у односу на извођачки састав и инструменте; – идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника средњег века и ренесансе; – уочи сличности и разлике између православне и (римо)католичке духовне музике;	Елементи музичке изражајности: темпо, динамика, тонске боје различитих гласова и инструмената. Слушање световне и духовне средњовековне и ренесансне музике. Слушање вокалних, вокално-иструменталних и инструменталних композиција, домаћих и страних омпозитора. Слушање дела традиционалне народне музике. Слушање дела инспирисаних фолклором.
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	– идентификује елементе средњовековне музике као инспирацију у музици савременог доба; – изводи музичке примере користећи глас, покрет и традиционалне и/или електронске инструменте, самостално и у групи; – примењује правилну технику певања; – примењује различита средства изражајног певања и свирања у зависности од врсте, намене и карактера композиције; – развије координацију и моторику кроз свирање и покрет; – примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању; – користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет; – комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом; – учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката;	Певање песама по слуху самостално и у групи. Певање песама из нотног текста солмизацијом. Извођење (певање или свирање) једноставних ритмичких и мелодијских мотива у стилу музике средњег века и ренесансе. Певање песама у комбинацији са покретом. Свирање по слуху дечјих, народних и уметничких композиција на инструментима Орфовог инструментарија и/или на другим инструментима. Свирање из нотног текста дечјих, народних и уметничких композиција на инструментима Орфовог инструментарија и/или на другим нструментима. Извођење једноставнијих музичких примера у вези са обрађеном темом.
МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	– изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност); – учествује у школским приредбама и манифестацијама; – понаша се у складу са правилима музичког бонтона у различитим музичким приликама; – критички просуђује лош утицај прегласне музике на здравље; – користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.	Креирање пратње за песме ритмичким и звучним ефектима, користећи притом различите изворе звука. Креирање покрета уз музику коју ученици изводе. Стварање мелодије на задати текст. Импровизација дијалога на инструментима Орфовог инструментарија и другим инструментима. Реконструкција музичких догађаја у стилу средњег века и ренесансе.

Кључни појмови садржаја: световна музика, духовна музика, вишегласје, народна музичка традиција, музички инструменти.

Назив предмета	**ИСТОРИЈА**
Циљ	**Циљ** учења Историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи.
Разред	**Шести**
Годишњи фонд часова	72 часа

ОБЛАСТ/ТЕМА	**ИСХОДИ** По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ**
ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ	– образложи узроке и последице историјских догађаја на конкретним примерима; – пореди историјске појаве; – наведе најзначајније последице настанка и развоја држава у Европи и Средоземљу у средњем и раном новом веку; – на основу датих примера, изводи закључак о повезаности националне историје са регионалном и европском (на плану политике, економских прилика, друштвених и културних појава); – сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; – приказује на историјској карти динамику различитих историјских појава и промена; – на историјској карти лоцира правце миграција и простор насељен Србима и њиховим суседима у средњем и раном новом веку; – идентификује разлике између типова државног уређења у периоду средњег и раног новог века; – изводи закључак о значају српске средњовековне државности и издваја најистакнутије владарске породице; – пореди положај и начин живота жена и мушкараца, различитих животних доби, припадника постојећих друштвених слојева, у средњем и раном новом веку; – разликује основна обележја и идентификује најзначајније последице настанка и ширења различитих верских учења у средњем и раном новом веку; – на понуђеним примерима, разликује легенде и митове од историјских чињеница, као и	Основне одлике периода средњег века и новог века (појмови *средњи век*, *нови век*, *прединдустријско доба*, хронолошки и просторни оквири). Историјски извори за историју средњег века и раног новог века и њихова сазнајна вредност (писани и материјални).
ЕВРОПА, СРЕДОЗЕМЉЕ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕ У РАНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ		Велика сеоба народа и стварање нових држава у Европи (германска и словенска племена, Бугари, Мађари, Викинзи). Најзначајније државе раног средњег века (Франачка држава, Византијско царство, Арабљани). Религија у раном средњем веку (христијанизација и хришћанска црква, Велики раскол, ислам). Феудално друштво (структура, друштвене категорије, вазални односи). Српске земље и Балканско полуострво (досељавање Срба и Хрвата, односи са староседеоцима и суседима, формирање српских земаља, христијанизација, ширење писмености). Истакнуте личности: Јустинијан, Карло Велики, кнез Властимир, цар Симеон, Јован Владимир, Василије II, краљ Михаило, Ћирило и Методије.
ЕВРОПА, СРЕДОЗЕМЉЕ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕ У ПОЗНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ		Државно уређење (типови европских монархија; република). Сусрети и прожимања цивилизација и народа (хришћанство, ислам, јудаизам, Крсташки ратови, најзначајнији путописци и њихова путовања – Марко Поло, Ибн Батута и др). Српске земље и суседи (краљевина и царство, деспотовина, аутокефална црква, односи са Византијом, Угарском, Бугарском, Венецијом, османска освајања у југоисточној Европи). Свакодневни живот у Европи и српским земљама (двор и дворски живот, живот на селу и граду – занимања, родни односи, правоверје и јереси, куга). Опште одлике средњовековне културе (верски карактер културе, витешка култура, културне области, школе и универзитети, проналасци; писана и визуелна култура код Срба, легенде – Косовска, о краљу Артуру...). Истакнуте личности: Фридрих Барбароса, Ричард Лавље Срце, Саладин, Стефан Немања, Стефан Првовенчани, Сава Немањић, краљ Милутин, Стефан Душан, кнез Лазар и кнегиња Милица, Твртко I Котроманић, Стефан Лазаревић, деспот Ђурађ, султанија Мара, Ђурађ Кастриот Скендербег, Балшићи, Црнојевићи, Мехмед II Освајач.
ЕВРОПА, СВЕТ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕ		Прединдустријско доба (хронолошки оквири, научна и техничка открића, штампа, промене у начину производње,

У РАНОМ НОВОМ ВЕКУ (Прединдустријско доба)	историјске од легендарних личности; – образлаже најважније последице научно-техничких открића у периоду средњег и раног новог века; – идентификује основне одлике и промене у начину производње у средњем и раном новом веку; – илуструје примерима значај прожимања различитих цивилизација; – разликује споменике различитих епоха, са посебним освртом на оне у локалној средини; – илуструје примерима важност утицаја политичких, привредних, научних и културних тековина средњег и раног новог века у савременом друштву; – користећи ИКТ, самостално или у групи, презентује резултате елементарног истраживања заснованог на коришћењу одабраних историјских извора и литературе; – повеже визуелне и текстуалне информације са одговарајућим историјским контекстом (хронолошки, политички, друштвени, културни); – учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања.	банкарство, успон градова – примери Фиренце, Венеције, Антверпена...). Велика географска открића и колонизација (истакнути морепловци и њихова путовања, сусрет са ваневропским цивилизацијама – Северна и Јужна Америка, Индија, Африка, Кина, Јапан, Аустралија; последице). Опште одлике културе раног новог века (основна обележја хуманизма и ренесансе; књижевност, политичка мисао, промене у свакодневном животу, обичаји и веровања – прогон „вештица”...). Реформација и противреформација (узроци, протестантизам, католичка реакција – улога језуита; верски сукоби и ратови). Појава апсолутистичких монархија (промене у државном уређењу, централизација државе, положај владара). Врхунац моћи Османског царства (освајања, држава и друштво). Живот Срба под османском, хабзбуршком и млетачком влашћу (обнова Пећке патријаршије; мењање верског и културног идентитета – исламизација, покатоличавање, унијаћење; учешће у ратовима, отпори и сеобе, положај и привилегије, Војна крајина). Истакнуте личности: Јохан Гутенберг, Изабела Кастиљска, Кристифор Колумбо, Фернандо Магелан, Леонардо да Винчи, Микеланђело Буонароти, Николо Макијавели, Никола Коперник, Исак Њутн, Мартин Лутер, Карло V и Филип II Хабзбуршки, Елизабета I, Вилијам Шекспир, Луј XIV, Сулејман Величанствени, Мехмед-паша Соколовић, Арсеније III Црнојевић, Арсеније IV Јовановић.

Кључни појмови садржаја: феудализам, прединдустријско доба, монархија, градска комуна, Црква, религија, хуманизам и ренесанса, географска открића, научна открића и технички проналасци, сеобе, прожимање цивилизација, индивидуални и колективни идентитети.

Назив предмета	**ГЕОГРАФИЈА**
Циљ	Циљ учења Географије је да ученик појмовно и структурно овлада природно-географским, демографским, насеобинским, политичко-географским, економско-географским, интеграционим и глобалним појавама и процесима у Србији и свету уз неговање вредности мултикултуралности и патриотизма.
Разред	**Шести**
Годишњи фонд часова	**72 часа**

ОБЛАСТ /ТЕМА	**ИСХОДИ** По завршеној области/ теми ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ**
ДРУШТВО И ГЕОГРАФИЈА	– успоставља везе између физичко-географских и друштвено-географских објеката, појава и процеса; – одређује математичко географски положај на Земљи;	Друштвена географија, предмет проучавања и подела.
ГЕОГРАФСКА КАРТА		Географска/картографска мрежа. Географска ширина и географска дужина, часовне зоне. Појам карте и њен развој кроз историју.

	– анализира, чита и тумачи општегеографске и тематске карте; – оријентише се у простору користећи компас, географску карту и сателитске навигационе системе; – доводи у везу размештај светског становништва са природним карактеристикама простора; – анализира компоненте популационе динамике и њихов утицај на формирање укупних демографских потенцијала на примерима Србије, Европе и света; – анализира различита обележја светског становништва и развија свест о солидарности између припадника различитих социјалних, етничких и културних група; – анализира географски положај насеља; – објашњава континуиране процесе у развоју насеља и даје примере у Србији, Европи и свету; – доводи у везу типове насеља и урбане и руралне процесе са структурама становништва, миграцијама, економским и глобалним појавама и процесима; – уз помоћ географске карте анализира утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привредних делатности; – доводи у везу размештај привредних објеката и квалитет животне средине; – вреднује алтернативе за одрживи развој у својој локалној средини, Србији, Европи и свету; – објасни политичко-географску структуру државе; – представи процесе који су довели до формирања савремене политичко-географске карте света; – објасни како се издвајају географске регије; – илуструје уз помоћ карте најважније географске објекте, појаве и процесе на простору Европе.	Елементи карте (математички, географски и допунски). Картографски знаци и методе за представљање рељефа на карти. Подела карата према садржају и величини размера. Оријентација у простору и оријентација карте, мерење на карти, сателитски навигациони системи.
СТАНОВНИШТВО		Основни појмови о становништву: демографски развитак и извори података о становништву. Број и распоред становништва на Земљи. Природно кретање становништва. Миграције становништва. Структуре становништва: биолошке и друштвено-економске. Савремени демографски процеси у Србији, Европи и свету.
НАСЕЉА		Појам и настанак првих насеља. Положај и географски размештај насеља. Величина и функције насеља. Типови насеља. Урбанизација. Град − унутрашња структура и односи са околним простором. Село и рурални процеси.
ПРИВРЕДА		Привреда, привредне делатности и сектори привреде. Пољопривреда и географски простор. Индустрија и географски простор. Саобраћај, туризам и географски простор. Ванпривредне делатности. Развијени и неразвијени региони и државе и савремени геоекономски односи у свету. Концепт одрживог развоја.
ДРЖАВА И ИНТЕГРАЦИОНИ ПРОЦЕСИ		Појам и настанак првих држава. Географски положај државе. Величина и компактност територије државе. Појам и функција државних граница. Главни град. Облик владавине. Политичко-географска карта Европе после Другог светског рата. Политичко-географска карта света после Другог светског рата. Територијални интегритет и спорови. Интеграциони процеси.
ГЕОГРАФИЈА ЕВРОПЕ		Географске регије и регионална географија. Положај и границе Европе. Природне карактеристике Европе. Становништво Европе. Насеља Европе. Привреда Европе. Географске регије Европе.

Кључни појмови садржаја: географска карта, становништво, насеља, привреда, држава, регије, Европа.

Назив предмета	**ФИЗИКА**
Циљ	**Циљ** учења Физике јесте упознавање ученика са природним појавама и основним законима природе, стицање основе научне писмености, оспособљавање за уочавање и распознавање физичких појава и активно стицање знања о физичким феноменима кроз истраживање, усвајање основа научног метода и усмеравање према примени физичких

	закона у свакодневном животу и раду.
Разред	**Шести**
Годишњи фонд часова	**72 часа**

ОБЛАСТ /ТЕМА	**ИСХОДИ** По завршеној области/ теми ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ**
УВОД У ФИЗИКУ	– разликује врсте кретања према облику путање и према промени брзине и одређује средњу брзину; – објашњава узајамно деловање тела у непосредном додиру (промена брзине, правца и смера кретања, деформација тела) и узајамно деловање тела која нису у непосредном додиру (гравитационо, електрично и магнетно деловање); – разликује деловање силе Земљине теже од тежине тела; – повезује масу и инерцију, разликује масу и тежину тела, препознаје их у свакодневном животу и решава различите проблемске задатке (проблем ситуације); – демонстрира утицај трења и отпора средине на кретање тела и примењује добре и лоше стране ових појава у свакодневном животу; – демонстрира појаву инерције тела, деформације тела под дејством силе, узајамно деловање наелектрисаних тела и узајамно деловање магнета, притисак чврстих тела и течности; – разликује преношење силе притиска кроз чврста тела и течности и	Физика као природна наука. Физика и математика. Физика и техника. Физика и медицина. Методе истраживања у физици (посматрање, мерење, оглед...). Огледи који илуструју различите физичке појаве (из свакодневног живота). *Демонстрациони огледи:* – Како савити млаз воде? – Мехури од сапунице имају облик сфере, зашто? – Када настаје електрично пражњење? – Направи дугу. – Опишимо лик предмета у равном и сферном огледалу. Улога мерења у физици и у свакодневном животу (мерење времена, дужине, површине и запремине...).
КРЕТАЊЕ		Кретање у свакодневном животу. Релативност кретања. Појмови и величине којима се описује кретање (путања, пут, време, брзина, правац и смер кретања). Векторски карактер брзине. Подела кретања према облику путање и брзини тела. Зависност пређеног пута и брзине од времена код равномерног праволинијског кретања. Променљиво праволинијско кретање. Средња брзина. *Демонстрациони огледи:* – Кретање куглице по Галилејевом жљебу. – Кретање мехура ваздуха (или куглице) кроз вертикално постављену дугу провидну цев са течношћу. **Лабораторијска вежбе** **1.** Одређивање средње брзине променљивог кретања тела и сталне брзине равномерног кретања помоћу стаклене цеви са мехуром (или куглицом).
СИЛА		Узајамно деловање два тела у непосредном додиру и последице таквог деловања: покретање, заустављање и промена брзине тела, деформација тела (истезање, сабијање, савијање), трење при кретању тела по хоризонталној подлози и отпор при кретању тела кроз воду и ваздух. Узајамно деловање два тела која нису у непосредном додиру (гравитационо, електрично, магнетно). Сила као мера узајамног деловања два тела, правац и смер деловања. Векторски карактер силе. Слагање сила истог правца. Процена интензитета силе демонстрационим динамометром. Сила Земљине теже. Тежина тела као последица деловања силе Земљине теже. *Демонстрациони огледи.* – Истезање и сабијање еластичне опруге. Трење при клизању и котрљању. Слободно падање. – Привлачење и одбијање наелектрисаних тела. – Привлачење и одбијање магнета.
МЕРЕЊЕ		Основне и изведене физичке величине и њихове јединице (префикси микро, мили, кило, мега). Међународни систем мера. Мерила и мерни инструменти (опсег и тачност). Директно и индиректно мерење. Појам средње вредности мерене величине и грешке мерења при директним мерењима.

	наводи примере примене (хидраулична преса, кочнице аутомобила, ходање по снегу...); – познаје примену хидростатичког притисака (принцип рада водовода, фонтане); – изражава физичке величине у одговарајућим мерним јединицама међународног система (SI) и разликује основне и изведене физичке величине, претвара веће јединице у мање и обрнуто (користи префиксе микро, мили, кило, мега); – процењује вредност најмањег подеока код мерних инструмената (односно, тачност мерења); – мери тежину, дужину, време, запремин у и масу и на основу мерених вредности одређује густину и притисак; – одређује средњу вредност мерене величине и грешку мерења; – решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке (брзина, тежина, густина, притисак чврстих тела и течности...).	*Демонстрациони огледи.* – Мерење дужине (метарска трака, лењир), запремине (мензура) и времена (часовник, хронометар). – Приказивање неких мерних инструмената (вага, термометри, електрични инструменти). **Лабораторијске вежбе** **1**. Мерење димензија тела лењиром са милиметарском поделом. **2**. Мерење запремине чврстих тела неправилног облика помоћу мензуре. **3**. Мерење еластичне силе при истезању и сабијању опруге. **4**. Мерење силе трења при клизању или котрљању тела по равној подлози.
МАСА И ГУСТИНА		Инертност тела. Закон инерције (Први Њутнов закон механике). Маса тела на основу појма о инертности и о узајамном деловању тела. Маса и тежина као различити појмови. Мерење масе тела вагом. Густина тела. Средња густина тела. Одређивање густине чврстих тела. Одређивање густине течности мерењем њене масе и запремине. *Демонстрациони огледи.* – Илустровање инертности тела. – Судари двеју кугли (а) исте величине, истог материјала, (б) различите величине, истог материјала, (в) исте величине, различитог материјала. – Мерење масе вагом. – Течности различитих густина у истом суду – „течни сендвич” – Суво грожђе у газираној води. – Мандарина са кором и без коре у води. **Лабораторијске вежбе** **1**. Одређивање густине чврстих тела правилног и неправилног облика. **2**. Одређивање густине течности мерењем њене масе и запремине. **3**. Калибрисање еластичне опруге и мерење тежине тела динамометром.
ПРИТИСАК		Притисак чврстих тела. Притисак у мирној течности. Хидростатички притисак. Спојени судови. Атмосферски притисак. Торичелијев оглед. Зависност атмосферског притиска од надморске висине. Барометри. Преношење спољњег притиска кроз течности и гасове у затвореним судовима. Паскалов закон и његова примена. *Демонстрациони огледи.* – Зависност притиска чврстих тела од величине додирне површине и од тежине тела. – Стаклена цев са покретним дном за демонстрацију хидростатичког притиска. – Преношење притиска кроз течност (стаклена цев с мембраном, Херонова боца, спојени судови). – Хидраулична преса (нпр. два медицинска инјекциона шприца различитих попречних пресека спојена силиконским цревом). – Огледи који илуструју разлику притисака ваздуха (како се ваздух може „видети”, како свећа може да гори под водом). – Огледи који илуструју деловање атмосферског притиска. **Лабораторијска вежба** **1.** Одређивање зависности хидростатичког притиска од дубине воде

Кључни појмови садржаја: кретање, мерење, сила, маса, густина, притисак

Назив предмета	**МАТЕМАТИКА**
Циљ	**Циљ** учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.
Разред	**Шести**

Годишњи фонд часова	144 часа

ОБЛАСТ/ТЕМА	**ИСХОДИ** **По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:**	**САДРЖАЈИ**
ЦЕЛИ БРОЈЕВИ	– прочита, запише, упореди и представи на бројевној правој целе и рационалне бројеве (записане у облику разломка или у децималном запису); – одреди супротан број, апсолутну вредност и реципрочну вредност рационалног броја; – израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину и неједначину у скупу рационалних бројева; – реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину; – примени пропорцију и проценат у реалним ситуацијама; – прикаже податке и зависност између две величине у координатном систему (стубичасти, тачкасти и линијски дијаграм); – тумачи податке приказане табелом и графички; – класификује троуглове односно четвороуглове на основу њихових својстава; – конструише углове од 90° и 60° и користи њихове делове за конструкције других углова; – уочи одговарајуће елементе подударних троуглова; – утврди да ли су два троугла подударна на основу ставова подударности; – конструише троугао, паралелограм и трапез на основу задатих елемената (странице и углови троуглова и четвороуглова и дијагонала четвороугла); – примени својства троуглова и четвороуглова у једноставнијим проблемским задацима; – сабира и одузима векторе и користи их у реалним ситуацијама; – одреди центар описане и уписане кружнице троугла; – примењује особине централне и осне симетрије и транслације у једноставнијим задацима;	Скуп целих бројева (Z). Супротан број. Апсолутна вредност целог броја. Приказ целих бројева на бројевној правој. Упоређивање целих бројева. Основне рачунске операције у скупу Z и њихова својства. Изрази са целим бројевима.
РАЦИОНАЛНИ БРОЈЕВИ		Први део Скуп рационалних бројева. Супротан број. Апсолутна вредност рационалног броја. Приказ рационалних бројева на бројевној правој. Упоређивање рационалних бројева. Основне рачунске операције у скупу Q и њихова својства. Изрази са рационалним бројевима. Једначине и неједначине: $ax + b = c$; $ax + b \leq c$; $ax + b < c$; $ax + b \geq c$; $ax + b > c$ ($a, b, c \in Q, a \neq 0$). Други део Координатни систем. Приказ података у координатном систему. Приказ зависности међу величинама. Размере, пропорције и проценти. Директна пропорционалност. Обрнута пропорционалност.
ТРОУГАО		Први део Појам троугла. Обим троугла. Једнакокраки и једнакостранични троуглови. Висина троугла. Углови троугла. Збир углова троуглова. Врсте троуглова према угловима. Однос између страница и углова троугла. Неједнакост троугла. Конструкције неких углова (60°, 120°, 30°, 45°, 75°, 135°) Други део Основне конструкције троуглова. Појам подударности и ставови подударности. Централна симетрија и подударност. Осна симетрија и подударност. Центар описане и уписане кружнице троугла.
ЧЕТВОРОУГАО		Четвороугао. Углови четвороугла. Збир углова четвороугла. Паралелограм. Особине паралелограма. Услови да четвороугао буде паралелограм. Ромб, правоугаоник и квадрат. Конструкција паралелограма. Сабирање и одузимање вектора. Множење вектора бројем. Трапез. Особине трапеза. Средња линија троугла и трапеза. Конструкције трапеза. Делтоид.
ПОВРШИНА		Појам површине фигуре, површина

ЧЕТВОРОУГЛА И ТРОУГЛА	– израчуна површину троугла и четвороугла користећи обрасце или разложиву једнакост.	правоугаоника и квадрата. Једнакост површина подударних фигура. Површина паралелограма, троугла, трапеза. Површина четвороугла с нормалним дијагоналама.

Кључни појмови садржаја: цео број, апсолутна вредност, рационалан број, изрази, једначине и неједначине, координатни систем, пропорција, конструкције углова, троуглова и четвороуглова, паралелограм, ромб, трапез, делтоид, центар описаног и уписаног круга, површине троуглова и четвороуглова.

Назив предмета	**БИОЛОГИЈА**
Циљ	**Циљ** учења Биологије је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.
Разред	**Шести**
Годишњи фонд часова	72 часа

ОБЛАСТ/ТЕМА	**ИСХОДИ** По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ** ПРЕПОРУЧЕНИ
ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	– упореди грађу животиња, биљака и бактерија на нивоу ћелија и нивоу организма; – повеже грађу и животне процесе на нивоу ћелије и нивоу организма; – одреди положај органа човека и њихову улогу; – цртежом или моделом прикаже основне елементе грађе ћелије једноћелијских и вишећелијских организама; – користи лабораторијски прибор и школски микроскоп за израду и посматрање готових и самостално израђених препарата; – хумано поступа према организмима које истражује; – направи разлику између животне средине, станишта, популације, екосистема и еколошке нише; – размотри односе међу члановима једне популације, као и односе између различитих популација на конкретним примерима; – илуструје примерима међусобни утицај живих бића и узајамни однос са животном средином;	Грађа живих бића – спољашња и унутрашња. Грађа људског тела: хијерархијски низ од организма до ћелије. Једноћелијски организми – бактерија, амеба, ћелија квасца. Удруживање ћелија у колоније. Вишећелијски организми – одабрани примери гљива, биљака и животиња. Основне животне функције на нивоу организма: исхрана, дисање, транспорт и елиминација штетних супстанци, размножавање. Разлике у грађи биљака, гљива и животиња и начину функционисања, као и сличности и разлике у обављању основних животних процеса. Откриће ћелије и микроскопа. Основна грађа ћелије (мембрана, цитоплазма, једро, митохондрије, хлоропласти). Разлика између бактеријске, и биљне и животињске ћелије. Ћелијско дисање, стварање енергије, основне чињенице о фотосинтези.

ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	– истражи утицај средине на испољавање особина, поштујући принципе научног метода; – идентификује примере природне и вештачке селекције у окружењу и у задатом тексту/илустрацији; – повеже еволутивне промене са наследном варијабилношћу и природном селекцијом; – групише организме према особинама које указују на заједничко порекло живота на Земљи; – одреди положај непознате врсте на „дрвету живота”, на основу познавања општих карактеристика једноћелијских и вишећелијских организама; – прикупи податке о радовима научника који су допринели изучавању људског здравља и изнесе свој став о значају њихових истраживања; – одржава личну хигијену и хигијену животног простора у циљу спречавања инфекција; – доведе у везу измењено понашање људи са коришћењем психоактивних супстанци; – збрине површинске озледе коже, укаже прву помоћ у случају убода инсеката, сунчанице и топлотног удара и затражи лекарску помоћ кад процени да је потребна; – повеже узроке нарушавања животне средине са последицама по животну средину и људско здравље и делује личним примером у циљу заштите животне средине; – користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата. – табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке; – разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може да примени.	Популација, станиште, екосистем, еколошке нише, адаптације, животне форме, трофички односи – ланци исхране. Абиотички и биотички фактори. Значај абиотичких и биотичких фактора. Антропогени фактор и облици загађења. Угрожавање живих бића и њихова заштита.
НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА		Наследни материјал (ДНК, гени). Телесне и полне ћелије. Пренос наследног материјала. Наследне особине (веза између гена и особина, утицај спољашње средине). Индивидуална варијабилност. Природна селекција на одабраним примерима. Вештачка селекција. Значај гајених биљака и припитомљених животиња за човека.
ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА		Постанак живота на Земљи (прве ћелије без једра, постанак ћелија са једром и појава вишећеличности). „Дрво живота” (заједничко порекло и основни принципи филогеније, сродност и сличност). Организми без једра. Организми са једром. Положај основних група једноћелијских и вишећелијских организама на „дрвету живота”.
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ		Обољења која изазивају, односно преносе бактерије и животиње. Бактерије и антибиотици. Путеви преношења заразних болести. Повреде и прва помоћ: повреде коже, уболи инсеката и других бескичмењака, тровање храном, сунчаница, топлотни удар. Превенција и понашање у складу са климатским параметрима. Последице болести зависности – алкохолизам.

Кључни појмови садржаја: научни метод, грађа живих бића, животне функције, популација, екосистем, еколошки фактори, еколошка ниша, наследни материјал, селекција, „дрво живота”, хигијена, болести зависности, здравље, заштита животне средине.

Назив предмета	**ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА**
Циљ	Циљ наставе и учења технике и технологије је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно.
Разред	шести
Годишњи фонд часова	72 часа

ОБЛАСТ/ТЕМА	**ИСХОДИ** По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ**
ЖИВОТНО И РАДНО ОКРУЖЕЊЕ	– повеже развој грађевинарства и значај урбанизма у побољшању услова живљења; – анализира карактеристике савремене културе становања; – класификује кућне инсталације на основу њихове намене; – класификује врсте саобраћајних објеката према намени; – повезује неопходност изградње прописне инфраструктуре са безбедношћу учесника у саобраћају; – повезује коришћење информационих технологија у саобраћајним објектима са управљањем и безбедношћу путника и робе;	Значај и развој грађевинарства. Просторно и урбанистичко планирање. Култура становања у: урбаним и руралним срединама, објектима за индивидуално и колективно становање, распоред просторија, уређење стамбеног простора. Кућне инсталације.
САОБРАЋАЈ	– демонстрира правилно и безбедно понашање и кретање пешака и	Саобраћајни системи.

	возача бицикла на саобраћајном полигону и/или уз помоћ рачунарске симулације; – скицира просторни изглед грађевинског објекта; – чита и црта грађевински технички цртеж уважавајући фазе изградње грађевинског објекта уз примену одговарајућих правила и симбола;	Саобраћајни објекти. Управљање саобраћајном сигнализацијом. Правила безбедног кретања пешака и возача бицикла у јавном саобраћају.
ТЕХНИЧКА И ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	– користи рачунарске апликације за техничко цртање, 3D приказ грађевинског објекта и унутрашње уређење стана уважавајући потребе савремене културе становања; – самостално креира дигиталну презентацију и представља је; – класификује грађевинске материјале према врсти и својствима и процењује могућности њихове примене; – повезује коришћење грађевинских материјала са утицајем на животну средину;	Приказ грађевинских објеката и техничко цртање у грађевинарству. Техничко цртање помоћу рачунара. Представљање идеја и решења уз коришћење дигиталних презентација.
РЕСУРСИ И ПРОИЗВОДЊА	– повезује алате и машине са врстама грађевинских и пољопривредних радова; – реализује активност која указује на важност рециклаже; – образложи на примеру коришћење обновљивих извора енергије и начине њиховог претварања у корисне облике енергије; – правилно и безбедно користи уређаје за загревање и климатизацију простора; – повезује значај извођења топлотне изолације са уштедом енергије; – повезује гране пољопривреде са одређеном врстом производње хране; – описује занимања у области грађевинарства, пољопривреде, производње и прераде хране; – изради модел грађевинске машине или пољопривредне машине уз примену мера заштите на раду; – самостално/тимски врши избор макете/модела грађевинског објекта и образлажи избор;	Подела, врсте и карактеристике грађевинских материјала. Техничка средства у грађевинарству и пољопривреди. Организација рада у грађевинарству и пољопривреди. Обновљиви извора енергије и мере за рационално и безбедно коришћење топлотне енергије. Рециклажа материјала у грађевинарству и пољопривреди и заштита животне средине Моделовање машина и уређаја у грађевинарству, пољопривреди или модела који користи обновљиве изворе енергије
КОНСТРУКТОРСКО МОДЕЛОВАЊЕ	– самостално проналази информације о условима, потребама и начину реализације макете/модела користећи ИКТ; – креира планску документацију (листу материјала, редослед операција, процену трошкова) користећи програм за обраду текста; – припрема и организује радно окружење одређујући одговарајуће алате, машине и опрему у складу са захтевима посла и материјалом који се обрађује; – израђује макету/модел поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата и машина примењујући процедуре у складу са принципима безбедности на раду; – учествује у успостављању критеријума за вредновање, процењује свој рад и рад других и предлаже унапређења постојеће макете/модела; – одреди реалну вредност израђене макете/модела укључујући и оквирну процену трошкова.	Израда техничке документације. Израда макете/модела у грађевинарству, пољопривреди или модела који користи обновљиве изворе енергије. Представљање идеје, поступка израде и решења производа. Одређивање тржишне вредности производа укључујући и оквирну процену трошкова. Представљање производа и креирање дигиталне презентације.

Кључни појмови садржаја: грађевинарство, пољопривреда, саобраћај, техничка документација, енергетика, предузимљивост и иницијатива

Назив предмета	**ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО**
Циљ	Циљ наставе и учења информатике и рачунарства је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, производњу дигиталних садржаја и креирање рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.
Разред	шести
Годишњи фонд часова	36 часова

ОБЛАСТ / ТЕМА	**ИСХОДИ** По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ**
ИКТ	– правилно користи ИКТ уређаје; – креира, уређује и структурира дигиталне садржаје који садрже табеле у програму за рад са текстом и програму за рад са мултимедијалним презентацијама; – креира и обрађује дигиталну слику; – самостално снима и врши основну обраду аудио и видео записа; – уређује мултимедијалну презентацију која садржи видео и аудио садржаје;	Дигитални уређаји и кориснички програми. Управљање дигиталним документима. Рад са сликама. Рад са текстом. Рад са мултимедијалним презентацијама које садрже видео и аудио садржаје.
ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	– чува и организује податке локално и у облаку; – одговорно и правилно користи ИКТ уређаје у мрежном окружењу; – разликује основне интернет сервисе; – примењује поступке и правила за безбедно понашање и представљање на мрежи; – приступа Интернету, самостално претражује, проналази и процењује информације и преузима их на свој уређај поштујући ауторска права; – објасни поступак заштите дигиталног производа/садржаја одговарајућом CC лиценцом	Употреба ИКТ уређаја на одговоран и сигуран начин у мрежном окружењу. Интернет сервиси. Правила безбедног рада на Интернету. Претраживање Интернета, одабир резултата и преузимање садржаја. Заштита приватности личних података и ауторских права.
РАЧУНАРСТВО	– објасни поступак прикупљања података путем онлајн упитника; – креира једноставан програм у текстуалном програмском језику; – користи математичке изразе за израчунавања у једноставним програмима; – објасни и примени одговарајућу програмску структуру (наредбе доделе, гранања, петље); – користи у оквиру програма нумеричке, текстуалне и једнодимензионе низовске вредности; – разложи сложени проблем на једноставније функционалне целине (потпрограме); – проналази и отклања грешке у програму; – сарађује са осталим члановима групе у одабиру теме, прикупљању и обради материјала, представљању пројектних резултата и закључака; – користи могућности које пружају рачунарске мреже у сфери комуникације и сарадње; – креира, објављује и представља дигиталне садржаје користећи расположиве алате; – вреднује процес и резултате пројектних активности.	Основе изабраног програмског језика. Основне аритметичке операције. Уграђене функције. Ниске (стрингови). Структуре података. Гранање. Понављање. Основни алгоритми.
ПРОЈЕКТНИ ЗАДАТАК		Фазе пројектног задатка од израде плана до представљања решења. Израда пројектног задатка у корелацији са другим предметима. Вредновање резултата пројектног задатка.

Кључни појмови садржаја: обрада текста, табела, слајд презентације, интернет сервиси, безбедност на интернету, текстуални програмски језик

Назив предмета	**ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ**
Циљ	Циљ наставе и учења физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.
Разред	шести
Годишњи фонд часова	72 часа + 54 часа (обавезне физичке активности ученика)

ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**

– примени комплексе простих и општеприпремних вежби у већем обиму и интензитету у самосталном вежбању; – користи научене вежбе у спорту, рекреацији и различитим животним ситуацијама; – упоређује резултате тестирања са вредностима за свој узраст; – примени досегнути ниво усвојене технике кретања у игри, спорту и свакодневном животу; – разликује атлетске дисциплине; – развија своје моторичке способности применом вежбања из атлетике; – одржава равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела; – схвати вредност спортске гимнастике за сопствени развој; – изведе елементе кошаркашке технике; – примени основна правила кошарке; – користи елементе кошарке у игри; – примени основне елементе тактике у одбрани и нападу; – учествује на унутар одељенским такмичењима; – изведе кретања у различитом ритму; – игра народно коло; – изведе основне кораке плеса из народне традиције других култура; – изведе кретања, вежбе и саставе уз музичку пратњу; – контролише покрете и одржава тело у води; – преплива 25 m техником краула и леђног краула; – процени своје способности и вештине у води; – скочи у воду на главу; – поштује правила понашања у води, и око водене средине; – објасни својим речима значај примењених вежби; – процени ниво сопствене дневне физичке активности; – препозна начине за побољшање својих физичких способности; – препозна могуће последице недовољне физичке активности; – правилно се понаша на вежбалиштима као и на спортским манифестацијама;	**ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ**		**Обавезни садржаји** Вежбе за развој снаге. Вежбе за развој покретљивости. Вежбе за развој аеробне издржљивости. Вежбе за развој брзине. Вежбе за развој координације. Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности.
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ	Атлетика	**Обавезни садржаји** Техника штафетног трчања. Скок удаљ. Бацања кугле 2 kg. Истрајно трчање – припрема за крос. Скок увис (опкорачна техника). Бацање „вортекс-а”. **Проширени садржаји** Тробој.
		Спортска гимнастика	**Обавезни садржаји** Вежбе на тлу. Прескоци и скокови. Вежбе у упору. Вежбе у вису. Греда. Гимнастички полигон. **Проширени садржаји** Вежбе на тлу (напредне варијанте). Висока греда. Трамболина. Прескок. Коњ са хватаљкама. Вежбе у упору (сложенији састав). Вежбе у вису (сложенији састав).
		Основе тимских и спортских игара	**Обавезни садржаји** **Кошарка:** Основни елементи технике и правила: – кретање у основном ставу у одбрани, – контрола лопте у месту и кретању, – вођење лопте, – дриблинг, – хватања и додавања лопте, – шутирања, – принципи индивидуалне одбране, – откривање и покривање (сарадња играча), – основна правила кошарке. **Проширени садржаји** Напредни елементи технике, тактике и правила игре: – дриблинг (сложеније варијанте), – финтирање. Основни принципи колективне одбране и напада.
		Плес и ритмика	**Обавезни садржаји** Вежбе са вијачом. Народно коло „Моравац“. Народно коло из краја у којем се школа налази. **Проширени садржаји** Састав са обручем. Састав са лоптом. Кратки састав са вијачом. Енглески валцер.

– примени мере безбедности у вежбању у школи и ван ње; – одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима; – примени и поштује правила игара у складу са етичким нормама; – примерено се понаша као посматрач на такмичењима; – решава конфликте на друштвено прихватљив начин; – пронађе и користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортско-рекреативних активности; – прихвати победу и пораз; – вреднује спортове без обзира на лично интересовање; – примени усвојене моторичке вештине у ванредним ситуацијама; – процени лепоту покрета у физичком вежбању и спорту; – подстиче породицу на потребу примене редовне физичке активности; – повеже врсте вежби, игара и спорта са њиховим утицајем на здравље; – примени препоручени дневни ритам рада, исхране и одмора; – користи здраве намирнице у исхрани; – користи само препоручене додатке исхрани; – примењује здравствено-хигијенске мере у вежбању; – правилно реагује након повреда; – чува животну средину током вежбања; – препозна последице конзумирања дувана.		Пливање	**Обавезни садржаји** Предвежбе у обучавању технике пливања. Техника краула. Техника пливања леђног краула. Одржавање на води ради самопомоћи. **Проширени садржаји** Роњење у дужину 5-10 m.
		Полигони	Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима.
	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА	Физичко вежбање и спорт	**Основни садржаји** Основна правила вежбања. Основна правила Кошарке и правила Рукомета. Понашање према осталим субјектима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе). Чување и одржавање материјалних добара која се користе у вежбању. Уредно постављање и склањање справа и реквизита неопходних за вежбање. Облици насиља у физичком васпитању и спорту. „Ферплеј” (навијање, победа, пораз решавање конфликтних ситуација). Писани и електронски извори информација из области физичког васпитања и спорта. Развој физичких способности у функцији сналажења у ванредним ситуацијама (земљотрес, поплава, пожар...). Повезаност физичког вежбања и естетике. Значај вежбања у породици. Планирање вежбања у оквиру дневних активности.
		Здравствено васпитање	**Основни садржаји** Значај физичке активности за здравље. Поштовање здравствено-хигијенских мера пре и после вежбања. Последице неодржавања хигијене – хигијена пре и после вежбања. Значај употребе воћа и поврћа у исхрани . Последице неправилне исхране и прекомерног уношења енергетских напитака. Поступци ученика након повреда (тражење помоћи). Вежбање и играње у различитим временским условима (упутства за игру и вежбање на отвореном простору). Чување околине на отвореним просторима изабраним за вежбање. Последице конзумирања дувана.

Кључни појмови садржаја: физичко вежбање, плес, кошарка, здравље, васпитање.

Изборни наставни предмети

Назив предмета	**ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**
Циљ	**Циљ** учења Грађанског васпитања је да ученик изучавањем и практиковањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе појединаца и заједнице и спреман да активно делује у заједници уважавајући демократске вредности.
Разред	**Шести**
Годишњи фонд часова	36 часова

ОБЛАСТ /ТЕМА	**ИСХОДИ** По завршеној области /теми ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ**

ЉУДСКА ПРАВА	– образложи везу права и одговорности на примеру; – наведе примере за групу права *слобода да* и *заштита од*; – аргументује значај инклузивног образовања, права и потребе за образовањем свих ученика; – штити своја права на начин који не угрожава друге и њихова права; – идентификује показатеље кршења права детета у свакодневном животу, примерима из прошлости, литературе; – сврсисходно користи кључне појмове савременог демократског друштва: демократија, грађанин, власт; – образложи улогу грађана у друштвеном систему и систему власти на примеру; – разликује стварну партиципацију ученика у одељењу и школи од симболичке и декоративне; – позитивно користи интернет и мобилни телефон за учење, информисање, дружење, покретање акција; – образложи могући утицај друштвених мрежа на ставове и деловање појединца; – примени 7 правила за сигурно четовање и коришћење СМС порука; – препознаје ситуације дигиталног насиља и зна како да реагује и коме да се обрати за помоћ; – учествује у избору теме, узорка и инструмента истраживања; – учествује у спровођењу истраживања, прикупљању и обради добијених података и извођењу закључака; – презентује спроведено истраживање и добијене резултате; – процењује ефекте спроведеног истраживања и идентификује пропусте и грешке; – у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на конструктиван начин; – учествује у доношењу правила рада групе и поштује их; – проналази, критички разматра и користи информације из различитих извора.	**Права и одговорности** Моја и твоја права – наша су права. Права и одговорности. Посебна група права: *слобода да* и припадајуће одговорности. Посебна група права: *заштита од* и припадајуће одговорности. Право на очување личног, породичног, националног, културног и верског идентитета и припадајуће одговорности. Право на квалитетно образовање и једнаке могућности за све и припадајуће одговорности. Инклузивно образовање – квалитетно образовање за све.
ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО		**Демократско друштво и партиципација грађана** Демократско друштво – појам, карактеристике. Грађанин. Дете као грађанин. Процедуре којима се регулише живот у заједници: ко је овлашћен да доноси колективне одлуке и на основу којих процедура. Власт. Нивои и гране власти. Лествица партиципације ученика у школи: манипулација, декоративна употреба, симболичка употреба, стварна партиципација. Партиципација ученика на нивоу одељења и школе.
ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ		**Употреба и злоупотреба интернета и мобилних телефона** Позитивно коришћење интернета и мобилног телефона. Шта је дозвољено, а шта није на интернету. Утицаја друштвених мрежа на мишљење и деловање појединца. Опасности у коришћењу интернета и мобилног телефона. Дигитално насиље и веза са Конвенцијом о правима детета. Карактеристике и последице дигиталног насиља. Седам правила за сигурно четовање и коришћење СМС порука. Реаговање у ситуацијама дигиталног насиља. Одговорности ученика и школе.
ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ		**Планирање и извођење истраживања о понашању ученика у школи и њиховим ставовима о употреби/злоупотреби интернета и мобилних телефона**. Шта су ставови, на чему се заснивају и каква је њихова веза са понашањем. Избор теме, узорка и инструмента истраживања. Спровођење истраживања. Обрада података. Тумачење резултата. Припрема и презентација добијених резултата. Евалуација истраживања.

Кључни појмови садржаја: права и одговорности, демократско друштво, партиципација, дигитално насиље, ставови

Назив предмета	**ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК**
Циљ	**Циљ** учења Страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену и писану комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу**.**
Разред	**Шести**
Годишњи фонд часова	72 часа

ОБЛАСТ-ТЕМА Комуникативне функције	**ИСХОДИ** По завршеној теми ученик ће бити у стању да у усменој и писменој комуникацији:	**САДРЖАЈИ**
ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА	– разуме краће текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/ давање информација личне природе; – поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставна језичка средства; – постави и одговори на једноставна питања личне природе; – у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима; – разуме једноставан опис особа, биљака, животиња, предмета, појава или места; – опише карактеристике бића, предмета, појава и места користећи једноставна језичка средства; – разуме једноставне предлоге и одговори на њих; – упути једноставан предлог; – пружи одговарајући	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање краћих, једноставних текстова који се односе на поздрављање, представљање и тражење/ давање информација личне природе; реаговање на усмени или писани импулс саговорника и иницирање комуникације; усмено и писано давање информације о себи и другима; усмено и писано тражење информације о другима. **Садржаји** *Salut, ça va ? Ça va, merci ! Comment allez-vous ? Je vais bien, merci ! Bonsoir ! Bonne nuit ! Bonjour, Monsieur. Au revoir, Madame. A demain. A bientôt. Je m’appelle Jean. Je suis français. J’habite à Lyon. Mon adresse est : 34, rue Jacques Prévert. Tu t’appelles comment ? Tu habites où ? Quel est votre nom ? Quelle est votre adresse ? J’ai douze ans. Je suis née le 14 décembre. Et toi, tu as quel âge ? Quelle est ta date de naissance ? C’est mon copain/ ma copine. Elle s’appelle Jelena. Elle est née à Kragujevac, mais elle vit à Novi Sad.* Личне заменице. Садашње време фреквентних глагола. Питање интонацијом. Питање са упитним речима (*comment, où, quel...*). Основни бројеви. **(Интер)културни садржаји:** устаљена правила учтивости; титуле уз презимена особа *(Monsieur, Madame)*; имена и надимци; начин писања адресе.
ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, ПОЈАВА И МЕСТА		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставних описа бића, предмета, појава и места; усмено и писано описивање бића, предмета, појава и места. **Садржаји** *Paul a les yeux bleus et les cheveux blonds. Il est très gentil. C’est mon meilleur ami. Il porte une blouse verte. La vache est un animal domestique, elle donne du lait. La rose a un beau parfum. C’est notre classe. Elle est grande et claire. Dans notre classe il y a un tableau blanc. Dans ma ville il y a un cinéma et un musée. Paris, Lyon et Marseille sont les villes les plus grandes de France.* Описни придеви: род, број и место. Поређење придева. Присвојни придеви. Садашње време фреквентних глагола. **(Интер)културни садржаји:** најважније географске карактеристике франкофоних земаља; биљни и животињски свет.
ПОЗИВ И РЕАГОВАЊЕ НА ПОЗИВ ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставних текстова који садрже предлоге; усмено и писано договарање око предлога за учешће у заједничкој активности; писање позива за заједничку активност (нпр. прославу рођендана, спортску активност и сл.); прихватање/одбијање предлога, усмено или писано, уз поштовање основних норми учтивости и давање одговарајућег оправдања. **Садржаји** *On pourrait aller au cinéma demain. Je t’invite à mon anniversaire vendredi soir.*

	изговор или одговарајуће оправдање; – разуме једноставне молбе и захтеве и реагује на њих; – упути једноставне молбе и захтеве; – затражи и пружи кратко обавештење; – захвали се и извини се користећи једноставна језичка средства; – саопшти кратку поруку којом се захваљује; – разуме и следи једноставна упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – даје једноставна упутства из домена свакодневног живота и личних интересовања; – разуме честитку и одговори на њу; – упути пригодну честитку; – разуме једноставне текстове у којима се описују сталне, уобичајене и тренутне радње; – размени информације које се односе на опис догађаја и радњи у садашњости; – опише сталне, уобичајене и тренутне догађаје/ активности користећи неколико везаних исказа; – разуме краће текстове у којима се описују догађаји у прошлости; – размени информације у вези	*Viens avec moi ! Dans notre école on organise un atelier de BD et je vais m'inscrire; toi aussi, tu es intéressé ? C'est une bonne idée ! Pourquoi pas ? On y va ! Très bien ! Je t'appelle demain. Désolé, je ne peux pas, je suis occupée. Cela ne m'intéresse pas beaucoup.* Кондиционал (*pouvoir*). Заповедни начин. Негација. Садашње време фреквентних глагола. Наглашене личне заменице. **(Интер)културни садржаји:** разонода; прикладно позивање и прихватање/одбијање позива.
ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих исказа којима се нуди/тражи помоћ, услуга, обавештење или се изражава жеља, извињење, захвалност; усмено и писано тражење и давање обавештења; усмено и писано упућивање молбе за помоћ/услугу и реаговање на њу; усмено и писано изражавање захвалности и извињења. **Садржаји** *Est-ce que tu pourrais m'aider, s'il te plait ?* *Tu me passes le sel, s'il te plait ? Oui, bien sûr. Volontiers. Voilà. Merci bien ! Vous êtes très gentil. Je t'en prie/ Je vous en prie. De rien. Pouvez-vous me dire l'heure, s'il vous plait ? Le train arrive à 15h30. A quelle heure commence le concert ? Pardon ? Je suis désolé, je ne sais pas. Excusez-moi !* Питање са *est-ce que*. Инверзија (у устаљеним изразима). Кондициона учтивост (*tu porrais...*). **(Интер)културни садржаји:** правила учтиве комуникације дружење и пријатељски односи.
РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ УПУТСТАВА		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства (нпр. за наставну активност, за компјутерску или обичну игру, за употребу апарата/апликација, рецепт за прављење јела и сл.) са визуелном подршком и без ње; усмено давање једноставних упутстава уз адекватну гестикулацију или без ње; писано давање једноставних упутстава. **Садржаји** *Répondez aux questions. Complétez les phrases. Ecoutez et répétez. Faites une enquête dans votre classe. Travaillez à deux. Dans ton cahier, classe les adjectifs dans le tableau. Lavez les pommes et les fraises. Coupez les fruits en morceaux. Mettez-les dans un saladier. Faites une ronde. Lance le ballon. Il n'est pas permis d'utiliser le téléphone portable.* Заповедни начин. **(Интер)културни садржаји:** традиционалне/омиљене врсте јела; игре.
УПУЋИВАЊЕ ЧЕСТИТКИ И ИЗРАЖАВАЊЕ ЗАХВАЛНОСТИ		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставних текстова у којима се честитају празници, рођендани и значајни догађаји или се изражава жаљење; реаговање на упућену честитку у усменом и писаном облику; упућивање пригодних честитки у усменом и писаном облику. **Садржаји** *Bon anniversaire ! Bonne et heureuse année ! Bonne fête ! Joyeux Noël! Bravo, très bien! Merci, à toi / à vous aussi ! Meilleurs vœux ! Je suis désolé ! C'est dommage !* Придеви (*bon, bonne*). Узвичне реченице. Предлози (*à*). **(Интер)културни садржаји:** најзначајнији празници и начин обележавања /прославе.
ОПИСИВАЊЕ		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање описа у вези са сталним, уобичајеним и тренутним догађајима, активностима и способностима; тражење и давање информација о сталним, уобичајеним и тренутним догађајима, активностима и способностима,

ДОГАЂАЈА И РАДЊИ У САДАШЊОСТИ	са догађајима у прошлости; – опише у неколико краћих, везаних исказа догађај из прошлости; – разуме планове и намере и реагује на њих; – размени једноставне исказе у вези са својим и туђим плановима и намерама; – саопшти шта он/она или неко други планира, намерава; – разуме свакодневне изразе у вези са непосредним и конкретним жељама, потребама, осетима и осећањима и реагује на њих; – изрази основне жеље, потребе, осете и осећања користећи једноставна језичка средства; – разуме једноставна питања која се односе на положај предмета и бића у простору и правац кретања, и одговори на њих; – разуме обавештења о положају предмета и бића у простору и правцу кретања; – опише специфичније просторне односе и величине једноставним, везаним исказима; – разуме једноставна обавештења о хронолошком времену и метеоролошким приликама;	у усменом и писаном облику; усмено и писано давање краћих описа о сталним, уобичајеним и тренутним догађајима, активностима и способностима. **Садржаји** *Mes grands-parents habitent à la campagne. Nous avons un appartement au troisième étage. Le matin je me lève à 8 heures. Je vais au lit avant minuit. Sa sœur ne vas pas à l'école. Les élèves en France vont à l'école le mercredi matin ou le samedi matin. Qu'est-ce que tu fais ? Je joue aux jeux vidéo. Pendant les vacances d'été, je vais toujours au bord de la mer.* Одређени и неодређени члан. Сажети члан (*au*). Садашње време фреквентних глагола, рачунајући и повратне. Садашње време неправилних глагола *être, avoir, aller, faire*. Прилози за време (*toujours, souvent*). **(Интер)културни садржаји:** породични живот; живот у школи – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања.
ОПИСИВАЊЕ ДОГАЂАЈА И РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставних текстова у којима се описују догађаји и активности у прошлости; усмено и писано описивање догађаја и активности у прошлости. **Садржаји** *Qu'est-ce que tu as fait hier après-midi ? Je suis allée à la piscine. Tu es arrivée à quelle heure chez Marie ? Il a visité Paris en juillet. Il a fait des photos avec son portable. Jules Verne est né à Nantes. Il a écrit beaucoup de romans d'aventures.* Перфекат (*passé composé*). **(Интер)културни садржаји:** живот некад и сад.
ИСКАЗИВАЊЕ ПЛАНОВА И НАМЕРА		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање краћих, једноставних текстова у вези са плановима и намерама; усмено и писано договарање о планираним активностима. **Садржаји** *Il y a un bon film à la télé ce soir, je vais le regarder. Je vais te montrer mon nouveau portable. Vous allez visiter l'exposition ? Qu'est-ce que tu feras ce week-end ? Demain elle ne peut pas sortir, elle doit travailler.* Блиско будуће време (*futur proche*). Просто будуће време (*futur simple*). Садашње време (за изражавање будућности). **(Интер)културни садржаји:** свакодневни живот, обавезе и разонода; породични и пријатељски односи.
ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање исказа у вези са потребама, осетима и осећањима; усмено и писано договарање у вези са задовољавањем потреба; усмено и писано исказивање интересовања за туђа осећања; усмено и писано исказивање својих осећања и реаговање на туђа. **Садржаји** *J'ai sommeil / chaud / froid. Je ne me sens pas bien. J'ai mal à la tête. Tu es fatigué ? Prends un sandwich/ un verre d'eau/ une orange. Non merci, je n'ai pas soif/ faim. Reposez-vous bien. J'ai peur. Ce n'est rien, ne t'inquiète pas. Je suis très content. Il est un peu triste. C'est excellent !* Садашње време глагола *avoir* и *être*. Садашње време повратних глагола. Заповедни начин. **(Интер)културни садржаји:** мимика и гестикулација; употреба емотикона; емпатија.
ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И ВЕЛИЧИНА		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање краћих и једноставних текстова у вези са просторним односима и величинама уз визуелну подршку или без ње; усмено и писано размењивање информација у вези са просторним односима и величинама; усмено и писано описивање просторних односа и величина. **Садржаји** *La boulangerie se trouve près de la poste. Dans notre ville il y a un grand stade de*

	– тражи и даје информације о хронолошком времену и метеоролошким приликама користећи једноставна језичка средства; – опише дневни/недељни распоред активности; – разуме једноставне изразе који се односе на поседовање и припадност; – формулише једноставне исказе који се односе на поседовање и припадност; – пита и каже шта неко има/нема и чије је нешто; – разуме једноставне исказе који се односе на описивање интересовања, изражавање допадања и недопадања и реагује на њих; – опише своја и туђа интересовања и изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење; – разуме једноставне изразе који се односе на количину нечега; – пита и саопшти колико нечега има/нема, користећи једноставна језичка средства; – пита/каже/ израчуна колико нешто кошта; – састави списак за куповину; – на једноставан начин затражи артикле у продавници и	*football. Pour aller à la gare, tournez à droite. La bibliothèque se trouve entre le musée et le collège. Dans la classe, nous avons un tableau noir et un tableau blanc. Le sac est sous la table. La cuisine est en face de la salle à manger. Pour venir au lac, il faut traverser le parc.* Неодређени члан (*un, une, des*). Предлози (*dans, sous, sur, devant, derrière, entre*). Прилози за место (*ici, là, à côté*). **(Интер)културни садржаји:** јавни простор; типичан изглед школског и стамбеног простора; природа.
ИСКАЗИВАЊЕ ВРЕМЕНА		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставних текстова у вези са хронолошким временом, метеоролошким приликама и климатским условима; усмено и писано тражење и давање информација о времену дешавања неке активности, метеоролошким приликама и климатским условима. **Садржаји** *Quelle heure est-il ? Il est sept heures et demie. Il est neuf heures moins le quart. Quel jour sommes-nous ? Vendredi. Aujourd'hui c'est le 21 mai. A quelle heure finit notre cours ? Le film commence à 20 heures. Nous avons les vacances en janvier. Quel temps fait-il ? Il pleut. Il neige. Il fait beau/ chaud/ froid. Il fait du vent. Dans ma ville il neige souvent l''hiver. En Provence il fait plus chaud que dans les Alpes.* Униперсонални глаголи и конструкције (*il est…, il fait…*). Основни бројеви. Садашње време неправилних глагола (*être, aller, faire*). Парцијално питање са упитним речима (*quel/ quelle*). **(Интер)културни садржаји:** климатски услови у франкофоним земљама; типично радно време.
ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставних текстова у којима се саопштава шта неко има/нема или чије је нешто; тражење и давање информација у вези са поседовањем и припадањем. **Садржаји** *Je cherche mon ballon. Leur maison se trouve au bord de la mer. Ce n'est pas mon dictionnaire. C'est votre voiture ? Elle a deux chats et un chien. Je n'ai pas son numéro de téléphone. C'est à moi. A qui est ce portable? A toi ou à Pierre?* Конструкција за исказивање припадања (*à moi, à toi, à qui*). Присвојни придеви. Негација(*ne/ n'... pas*). **(Интер)културни садржаји:** породица и пријатељи; однос према својој и туђој имовини.
ИЗРАЖАВАЊЕ ИНТЕРЕСОВАЊА, ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставних текстова у вези с нечијим интересовањима, хобијима, активностима и стварима које му/јој се свиђају/не свиђају; размена информација у вези са својим и туђим интересовањима, хобијима, активностима и стварима које му/јој се допадају/не допадају; усмено и писано описивање интересовања, хобија, активности и ствари које му/јој се допадају/не допадају. **Садржаји** *Qu'est-ce que tu aimes faire quand tu n'es pas à l'école ? J'aime jouer aux jeux vidéo. Quel est ton sport préféré ? J'aime le tennis. Je n'aime pas le judo. Elle adore le chocolat. Cette BD me plait.* Одређени члан (*le, la, l', les*). Садашње време фреквентних глагола. Конструкција са инфинитивом (*j'aime jouer...*). Негација (*ne/ n'... pas*). **(Интер)културни садржаји:** интересовања, хобији, забава, разонода, спорт и рекреација; уметност (књижевност за младе, стрип, музика, филм).
ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, БРОЈЕВА И ЦЕНА		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставних текстова који говоре о количини нечега; усмено и писано постављање питања и давање одговора у вези са количином;

	наручи јело и/или пиће у ресторану; – изрази количину у најшире заступљеним мерама (грами, килограми...).	слушање и читање текстова на теме куповине и поруџбине у ресторану; играње улога ради симулације ситуација у којима се нешто купује, наручује; писање списка за куповину; размена информација о ценама производа и рачунање цена; изражавање количине у мерама. **Садржаји** *Dans le parc il y a 4 enfants : deux garçons et deux filles. Combien coûte cette trousse ? 5 euros. Il faut acheter deux baguettes à la boulangerie. J'ai acheté deux bouteilles d'eau minérale. Je voudrais un kilo de tomates et deux kilos de bananes. Dans le frigo il y a du jambon, mais il n'y a plus de fromage. Je mange beaucoup de fruits.* Основни бројеви. Прилози (*beaucoup, peu, moins, plus*). Упитне речи (*combien*). Презентатив *il y a*. **(Интер)културни садржаји:** друштвено окружење; валута, намирнице и производи специфични за циљну културу.

Кључни појмови садржаја: комуникативни приступ, функционална употреба језика, интеркултурност.

ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС, 6. разред
1 час недељно, 36 часова годишње

САДРЖАЈИ – ТЕМЕ	ИСХОДИ	Наставне јединице
УВОД	-моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 6. разреда основне школе; -моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања. -бити мотивисан да похађа часове Православног катихизиса -моћи да каже да су Јевреји пред долазак Месије били под Римском окупацијом и да су међу њима постојале поделе -моћи да препозна да су Јевреји очекивали Месију на основу старозаветних пророштава -моћи да преприча живот Светог Јована Претече и Крститеља Господњег и каже да је он припремао народ за долазак Христа -моћи да доживи врлински живот и покајање као припрему за сусрет са Христом; -моћи да закључи да је доласком Исуса Христа Бог склопио Нови Завет са људима. -моћи да наведе неке од новозаветних књига и околности њиховог настанка; -моћи да пронађе одређени библијски одељак; -моћи да каже да се Библија користи на богослужењима; -моћи да именује Јеванђелисте и препозна њихове иконографске симболе; -бити подстакнут на читање Светог Писма -моћи да преприча догађај Благовести и да препозна да је то „почетак спасења“; -моћи да препозна службу анђела као гласника и служитеља Божијих; -моћи да препозна Богородичино прихватање воље Божије као израз слободе; -моћи да уочи да је за разлику од Еве, Богородица послушала Бога -моћи да преприча неке од догађаја из живота Пресвете Богородице и повеже их са Богородичиним празницима; -моћи да преприча библијски опис Рођења Христовог; моћи да препозна да је Христос дошао на свет да сједини Бога и човека -моћи да преприча библијски опис Христовог Крштења, поста и кушања; -моћи да препозна да су Христова чуда израз Његове љубави према људима;	Упознавање садржаја програма и начина рада
ПРИПРЕМА СВЕТА ЗА ДОЛАЗАК СИНА БОЖИЈЕГ		Историјске околности пред долазак Христов Јеврејско ишчекивање Месије Свети Јован Претеча
УВОД У НОВИ ЗАВЕТ		Нови Завет је испуњење Старог Завета Новозаветни списи Јеванђелисти
БОГОЧОВЕК – ИСУС ХРИСТОС		Пресвета Богородица-Благовести Богородичини празници Рођење Христово Христос је Богочовек Крштење Христово Христова чуда Новозаветне заповести и Беседа

	-моћи да увиди разлику између старозаветног закона и новозаветних заповести о љубави; -бити подстакнут да прихвати Христа за свој животни узор; -моћи да преприча догађаје Васкрсења Лазаревог и Уласка у Јерусалим; -моћи да увиди контрадикторност између очекивања јеврејског народа спрам Христове личности; -моћи да хронолошки наведе догађаје Страсне седмице; -моћи да преприча библијски опис Тајне Вечере и у приносу хлеба и вина препозна Свету Литургију; -моћи да преприча библијски опис Христовог Страдања и Васкрсења -моћи да кроз тумачење тропара Христовог Васкрсења препозна да је Христос победио смрт и омогућио свима васкрсење из мртвих;	на гори Христос- „пут, истина и живот“ Лазарева Субота и Цвети Тајна Вечера- прва Литургија Страдање Христово Васкрсење Христово
ЦРКВА ДУХА СВЕТОГА	-моћи да преприча догађаје Вазнесења и Педесетнице; -моћи да каже да је силаском Духа Светог на апостоле рођена Црква Христова; -моћи да именује неколико светих апостола и наведе неке од догађаја из њиховог живота; -моћи да уочи да су у Римском царству хришћани били гоњени и наведе неке од примера мучeништва; -моћи да објасни значај доношења Миланског едикта; -моћи да усвоји вредност толеранције међу људима различитих верских убеђења; -моћи да уочи у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса у 6. разреду.	Базнесење и Педесетница Црква у Јерусалиму Павле- апостол незнабожаца Прогони хришћана Свети цар Константин и крштење царства

ИСЛАМСКА ВЈЕРОНАУКА (ИЛМУДИН), 6. разред
1 час недељно, 36 часова годишње

САДРЖАЈИ – ТЕМЕ	ЦИЉЕВИ - ИСХОДИ
Ислам	- познавање основних принципа вјере ислама; - познавање вриједности молитве; - познавање саставних дијелова молитве; - упознавање међусобних права и дужности појединца и заједнице; - развијање свијести о Богу као Створитељу и однос према људима као најсавршенијим божјим створењима, - развијање способности (на начин примјерен узрасту ученика) за постављање питања о цјелини и најдубљем смислу постојања човјека и свијета, о људској слободи, животу у заједници, смрти, односу с природом која нас окружује, као и за размишљање о тим питањима у свијетлу вјере ислама, - развијање способности за одговорно обликовање заједничког живота са другима, за налажење равнотеже између властите личности и заједнице, за остваривање сусрета са свијетом (са људима различитих култура, религија, погледа на свијет, с друштвом, природом) и с Богом, у изграђивање увјерења да је човеков живот на овом свијету само припрема за вјечност, да су сви створени да буду судионици вјечног живота, да се из те перспективе, код ученика развија способност разумијевања, преиспитивања и вриједновања властитог односа према другом човјеку као божјем створењу и изгради спремност за покајање.
Вриједност намаза	
Сврха намаза	
Рамазански пост	
Рамазански обичаји	
Неке особине вјерника	
Посланство	

ПРОГРАМИ СЛОБОДНИХ НАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ

ЖИВОТНЕ ВЕШТИНЕ	
Циљ:	**Циљ** учења слободне наставне активности *Животне вештине* је да ученик овлада знањима,

	развије вештине и формира ставове који ће му омогућити да боље разуме различите животне ситуације и изазове, повећа капацитет да на одговоран начин брине о себи, другима и околини и понаша се у складу са културом безбедности.	
Разред:	**ПЕТИ ИЛИ ШЕСТИ**	
Годишњи фонд:	**36**	
Опште међупредметне активности	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и кључни појмови садржаја програма**
Одговоран однос према здрављу Компетенција за целоживотно учење Сарадња Решавање проблема Одговорно учешће у демократском друштву Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Комуникација Одговоран однос према околини	– на одговоран начин брине о себи и околини и помаже другима у невољи; – проналази релевантне и поуздане изворе информација од значаја за сналажење у свакодневним и ванредним животним ситуацијама; – критички промишља и доноси одлуке уважавајући контекст ситуације, процену последица и најбољи интерес за себе, друге и околину; – јасно изрази сопствене мисли и осећања, са пажњом слуша саговорника и комуницира са другима на конструктиван начин; – сарађује са члановима групе којој припада и одупре се притиску групе на асертиван начин; – организује своје свакодневне активности на продуктиван начин; – препозна опасности и адекватно реагује; – разликује ризично од превентивног и безбедног поступања пре, током и након елементарне непогоде;	**ВЕШТИНЕ ЗНАЧАЈНЕ ЗА УЧЕЊЕ, РАД И ДРУШТВЕНИ ЖИВОТ** Вештине критичког мишљења, решавања проблема, доношења одлука. Организационе вештине и вештине управљања временом. Социо-емоционалне вештине: сарадња, комуникација, асертивност, решавање сукоба, препознавање сопствених и туђих емоција, превазилажење стреса.
	– тумачи знакове опасности, посебно ЕОР и поступа у складу са упутствима надлежних служби; – процени сопствене могућности и ограничења у решавању проблема и потражи одговарајућу помоћ кад процени да ситуација превазилази његове могућности; – повезује информације од релевантних институција са потенцијалним ризицима и правилним реаговањем у кризним ситуацијама; – образложи значај солидарности са људима у невољи; – аргументује значај културе безбедности и пружања прве помоћи; – искаже афирмативни став о људима који су активисти Црвеног крста; – наведе које надлежан за одређене ванредне ситуације и симулира позив хитним службама; – доведе у везу заштиту животне средине са климатским променама и културом безбедности; – разликује безбедно, небезбедно и ризично понашање у саобраћају и примењује мере заштите приликом вожње различитим превозним средствима; – наброји правила којих се треба придржавати у комуникацији током несреће, наведе садржај торбе за случај несреће, поступа према плану евакуације и комуникације; – наброји и објасни мере за ублажавање и смањења ризика од земљотреса, пожара, поплава и екстремних метеоролошких услова; – разликује безбедна од небезбедних купалишта, објасни улогу спасиоца, поступа у складу са правилима понашања на купалиштима и демонстрира поступак самопомоћи у случају грча мишића у води; – наведе принципе и демонстрира пружање прве помоћи на изабраном примеру.	**ВЕШТИНЕ ЗНАЧАЈНЕ ЗА ИЗГРАДЊУ КУЛТУРЕ БЕЗБЕДНОСТИ** Култура безбедности и надлежности за смањење ризика од катастрофа. Климатске промене и заштита животне средине у контексту културе безбедности. Општа безбедност: безбедност у саобраћају; знаци опасности и упозорења (зрачење, биолошка опасност, ЕОС – експлозивни остаци рата, запаљиво, хемијски производи). План комуникације и евакуације у случају несреће. Елементарне непогоде: пожари, земљотреси, поплаве, екстремни метеоролошки услови. Безбедност на води. Прва помоћ.

МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ		
Циљ:	**Циљ** учења слободне наставне активности *Медијска писменост* је да подстакне развој медијске културе ученика и допринесе јачању способности разумевања, деконструкције и креирања медијских садржаја, које ће ученику помоћи за даљи когнитивни, емоционални и социјални развој у савременом медијацентричном окружењу.	
Разред:	**ПЕТИ ИЛИ ШЕСТИ**	
Годишњи фонд:	**36**	
Опште међупредметне активности	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и** **кључни појмови садржаја програма**
Компетенција за целоживотно учење Комуникација Рад са подацима Дигитална компетенција Решавање проблема Сарадња Одговорно учешће у демократском друштву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини Естетичка компетенција Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	– идентификује/процени комуникацијски процес у односу медији – публика (корисници); – разликује традиционалне и нове медије поредећи начине пласирања порука; – упореди основне особености различитих медија и изводи закључке о функцијама медија; – опише и анализира своје медијске навике; – разликује медијске садржаје од стварности, идентификујући их као конструкте стварности; – деконструише једноставније примере медијских порука; – одговорно креира једноставније медијске садржаје. – критички вреднује оглашавање у различитим медијским садржајима и препознаје профит као основни циљ; – наводи примере манипулације у медијским садржајима којима се подстичу куповина и потрошња, одређена осећања, вредности и ставови потрошача. – разликује функције и могућности мобилних дигиталних платформи; – идентификује недостатке и предности мобилног телефона као уређаја за комуницирање, информисање и забаву; – препознаје сврху и начин функционисања претраживача „на мрежи” и агрегатора садржаја; – вреднује и разврстава једноставније примере информација са интернета према изворима из којег потичу, делећи их на поуздане и непоуздане; – препознаје ризично понашање на друштвеним мрежама.	**ПОЈАМ И ФУНКЦИЈЕ МЕДИЈА** И Медији и публика (корисници). Традиционални медији (штампа, радио, телевизија, филм) и нови медији (интернет). Улога и место медија у савременом друштву. Медијске навике (*Мој медијски дан*). **ДЕКОНСТРУКЦИЈА И КОНСТРУКЦИЈА МЕДИЈСКЕ ПОРУКЕ** Медијски садржаји као конструкти стварности. Деконструкција и конструкција медијских порука. **ОГЛАШАВАЊЕ** Комерцијални медијски садржаји у различитим медијима (рекламе, скривене поруке намењене пласирању одређених идеја, садржаја и животних стилова). Профит као циљ оглашавања. тицај медијских садржаја на осећања, вредности и понашање публике – куповину и потрошњу. **МЕДИЈСКИ САДРЖАЈИ НА МОБИЛНИМ ДИГИТАЛНИМ ПЛАТФОРМАМА И ПРЕТРАЖИВАЊЕ НА ИНТЕРНЕТУ** Комуникација у дигиталном окружењу. Поузданост и веродостојност информација на интернету. Претраживачи „на мрежи” и агрегатори садржаја. Вредновање и селекција доступних информација. Персонализована претрага на Гуглу. Анализа апликација на мобилном телефону. Зависност од мобилних телефона.

ВЕЖБАЊЕМ ДО ЗДРАВЉА		
Циљ:	**Циљ** учења слободне наставне активности *Вежбањем до здравља* је да ученик овлада знањима, развије вештине и формира ставове и вредности од значаја за одговоран однос према сопственом здрављу, физичком вежбању и здравим животним навикама.	
Разред:	**ПЕТИ ИЛИ ШЕСТИ**	
Годишњи фонд:	**36**	
Опште међупредметне активности	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и** **кључни појмови садржаја програма**

– Компетенција за целоживотно учење – Комуникација – Рад са подацима и информацијама – Дигитална компетенција – Решавање проблема – Сарадња – Одговоран однос према здрављу – Одговоран однос према околини – Одговорно учешће у демократском друштву	– идентификује/процени комуникацијски процес у односу медији – публика (корисници); – разликује традиционалне и нове медије поредећи начине пласирања порука; – упореди основне особености различитих медија и изводи закључке о функцијама медија; – опише и анализира своје медијске навике; – разликује медијске садржаје од стварности, идентификујући их као конструкте стварности; – деконструише једноставније примере медијских порука; – одговорно креира једноставније медијске садржаје. – критички вреднује оглашавање у различитим медијским садржајима и препознаје профит као основни циљ; – наводи примере манипулације у медијским садржајима којима се подстичу куповина и потрошња, одређена осећања, вредности и ставови потрошача. – разликује функције и могућности мобилних дигиталних платформи; – идентификује недостатке и предности мобилног телефона као уређаја за комуницирање, информисање и забаву; – препознаје сврху и начин функционисања претраживача „на мрежи” и агрегатора садржаја; – вреднује и разврстава једноставније примере информација са интернета према изворима из којег потичу, делећи их на поуздане и непоуздане; – препознаје ризично понашање на друштвеним мрежама.	**ВЕЖБАЊЕ, ЗДРАВЉЕ И ЖИВОТНА СРЕДИНА** Појам и врсте здравља, начини његовог праћења и чувања. Утицај вежбања на здравље, раст и развој. Људско тело и вежбање – кости, зглобови, мишићи. Специфичности вежбања у и ван спорта. Правилно и неправилно вежбање. Мотивација за вежбање и фактори који утичу на одустајање. Када не треба вежбати. Вежбање и имунитет. Значај вежбања на чистом ваздуху. Вежбање и очување животне средине. Повреде при вежбању и прва помоћ.
		ИСХРАНА И ВЕЖБАЊЕ Исхрана као извор енергије. Карактеристике основних животних намирница важних за вежбање. Гојазност и мршавост – ризици и компликације. Како и где се информишемо о здравом начину исхране. Производи који се рекламирају, а треба их избегавати. Различите врсте дијета и њихови позитивни и негативни ефекти. Правилна исхрана пре и после вежбања.
		ВЕЖБАЊЕ И ФИЗИЧКИ ИЗГЛЕД Идеал физичког изгледа некад и сад. Правилно држање тела и физички изглед. Претерана употреба дигиталних технологија и последице на здравље и физички изглед. Утицај вежбања и здравих начина живота на физички изглед.
		У ВЕЖБАЊУ ЈЕДНАКИ Остваривање права детета на раст, развој, здравље, игру и дружење кроз вежбање прилагођено могућностима и потребама. Доступност опреме и простора за вежбање. Родна (не)равноправност у вежбању и спорту. Вежбање после болести и повреда. Значај вежбања за особе са сметњама у развоју и инвалидитетом и спортови прилагођени њиховим могућностима.

ВРЕДНОСТИ И ВРЛИНЕ КАО ЖИВОТНИ КОМПАС I		
Циљ:	**Циљ** програма је оснаживање личног развоја ученика и подстицање развоја вредности и врлина као главних ослонаца и водича у животу за добробит појединца и друштва, као и развој социјалних вештина значајних за просперитет, физичко и ментално здравље и живот у атмосфери узајамног уважавања и бриге једних за друге.	
Разред:	**ПЕТИ ИЛИ ШЕСТИ**	
Годишњи фонд:	**36**	
Опште међупредметне активности	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и** **кључни појмови садржаја програма**

Компетенција за целоживотно учење. Решавање проблема. Одговорно учешће у демократском друштву. Сарадња. Комуникација. Одговоран однос према здрављу. Одговоран однос према околини. Дигитална компетенција. Рад с подацима и информацијама.	− наведе неколико универзалних животних вредности и људских врлина и доведе их у везу са понашањем особе; − идентификује код себе врлине које поседује и које жели да развије; − препозна и именује врлине код блиских особа и ликова у књижевности, филму; − покаже саосећање са другим људима, препозна примере бриге за друге и покаже спремност да помогне другоме у складу са својим могућностима; − препозна и именује сопствена и туђа осећања; − разликује асертивну комуникацију од агресивне и пасивне; − образложи значај дружења и наведе како се другарство негује; − препозна примере негативног понашања где је лична добробит испред општег добра; − наведе неколико техника самоконтроле осећања; − прихвати одговорност за сопствено понашање; − образложи карактеристике конструктивног решавања конфликта; − наведе неколико глобалних и локалних организација које се баве хуманитарним радом; − искаже поштовање и захвалност према људима који чине добра дела за опште добро; − у дискусији покаже вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, „напада” проблем а не особу; − сарађује и буде члан тима.	**ЖИВОТНЕ ВРЕДНОСТИ** Живот. Породица. Здравље. Слобода. Љубав. Образовање. Мир. Другарство. Заједништво. Опште добро. Социјална правда или једнакост.
		ЉУДСКЕ ВРЛИНЕ Праведност. Истинољубивост. Одговорност. Захвалност. Поштење. Толеранција. Емпатија. Поверење. Солидарност. Самоприхватање. Одмереност.
		СОЦИЈАЛНЕ ВЕШТИНЕ Просоцијално понашање. Брига за себе и друге. Сарадња. Асертивна комуникација. Препознавање сопствених и туђих осећања. Самоконтрола. Волонтирање. Конструктивно решавање конфликата. Одређивање приоритета. Критичко мишљење.
		ДОБРОЧИНСТВО Филантропија -појам и значај. Доброчинитељи и задужбинарство некад и сад. Црвени крст. Институт за трансфузију крви. Хуманитарне невладине организације. Добротворне фондације. Осмишљавање и реализација мање акције за добробит неког појединца, групе или заједнице.

БОРАВАК У ПРИРОДИ И ПЛАНИНАРЕЊЕ I		
Циљ:	Циљ програма је да се ученици кроз стицање знања, усвајање вештина, формирање ставовова и вредности мотивишу и оснаже за безбедан и одговоран боравак и кретање у природи.	
Разред:	**ПЕТИ ИЛИ ШЕСТИ**	
Годишњи фонд:	**36**	
Опште међупредметне активности	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и** **кључни појмови садржаја програма**

Компетенција за целоживотно учење. Решавање проблема. Одговорно учешће у демократском друштву. Сарадња. Комуникација. Одговоран однос према здрављу. Одговоран однос према околини. Дигитална компетенција. Рад с подацима и информацијама. Естетичка компетенција.	– Аргументовано образложи смисао и значај боравка и кретања човека у природи; – Искаже интересовање за боравак и кретање у природи; – Очување природе посматра као обавезу и одговорност; – Разликује начине боравка у природи и врсте планинарских терена; – Доведе у везу правилан избор опреме са безбедношћу боравка и кретањем у природи; – Наведе принципе правилног паковања ранца; – Наведе најчешће опасности и повреде у природи, начине правилног реаговања и могућности да се опасност избегне; – Наведе препоруке Планинарског савеза Србије за безбедан боравак у планини; – Наведе бројеве хитне помоћи, полиције, ватрогасаца и горске службе – спасавања; – Одреди стране света помоћу компаса, звезде северњаче и сунца и оријентише се у природи користећи дигиталну опрему и информационе – технологије; – Исказује позитиван став према физичкој припреми као предуслову за безбедан боравак и кретање у природи; – Наведе и опише основне технике кретања у природи; – Опише утицај метеоролошких елемената и појава на боравак и кретање у природи и препозна предзнаке лепог и лошег времена; – Образложи како се у природи прави заклон од невремена; – Наведе и образложи примере правилне исхране и хидратације пре, током и након боравка и кретања у природи;	**ЧОВЕК И ПРИРОДА** Човек и природа – трајна и нераскидива веза. Циљеви, смисао и значај боравка и кретања човека у природи. Природа као место учења, примене наученог и успостављања равнотеже духа и тела. Очување природе човекова обавеза и одговорност. Историја организованог планинарског покрета усвету и код нас. Планинарски савез Србије и планинарски клубови. Обележавање Међународног дана планина и Дан пешачења. Знаменити планинари. **БОРАВАК И КРЕТАЊЕ У ПРИРОДИ** Планинарски терени и објекти. Начини боравка у природи Опрема за боравак и кретање у природи. Субјективне и објективне опасности у природи, превенција и начини реаговања. Најчешће повреде у природи, прва помоћ и спасавање. Јавне службе од значаја у опасним ситуацијама. Припрема за боравак у природи. Оријентација у природи. Технике кретања. **УТИЦАЈ ВРЕМЕНСКИХ УСЛОВА НА БОРАВАК И КРЕТАЊЕ У ПРИРОДИ** Утицај метеролошких елемента и појава на боравак и кретање у планини. Предзнаци лепог и лошег времена. Прављење заклона од невремена. **ИСХРАНА И ХИГИЈЕНА ТОКОМ БОРАВКА И КРЕТАЊА У ПРИРОДИ** Правилна исхрана и хидратација у припреми за боравак у природи, током боравка у природи и после напорне физичке активности. Отровне и штетне биљке у природи. Хигијена током боравка и кретања у природи. **КОДЕКС БОРАВКА И КРЕТАЊА У ПРИРОДИ** Одговоран однос према себи, другима и природи. Сарадња, комуникација и решавање проблема у организованој групи која борави и креће се у природи. **ОРГАНИЗАЦИЈА ИЗВОЂЕЊА ПЛАНИНАРСКИХ АКТИВНОСТИ** Припрема и израда плана акције. Реализација акције. Планинарски дневник. Естетски доживљај боравка и кретања у природи.

ЦРТАЊЕ, ВАЈАЊЕ И СЛИКАЊЕ		
Циљ:	**Циљ** учења слободне наставне активности *Цртање, вајање и сликање* је да ученик кроз ликовни рад развија стваралачко мишљење и унапређује визуелно опажање, естетичке критеријуме и способност ликовног изражавања.	
Разред:	**ПЕТИ ИЛИ ШЕСТИ**	
Годишњи фонд:	**36**	
Опште међупредметне	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и кључни појмови**

активности		**садржаја програма**
Компетенција за учење Естетичка компетенција Комуникација Решавање проблема Рад са подацима и информацијама Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини Сарадња Дигитална компетенција Предузимљивост и оријентација према предузетништву Одговорно учешће у демократском друштву	– идентификује/процени комуникацијски процес у односу медији – публика (корисници); – разликује традиционалне и нове медије поредећи начине пласирања порука; – упореди основне особености различитих медија и изводи закључке о функцијама медија; – опише и анализира своје медијске навике; – разликује медијске садржаје од стварности, идентификујући их као конструкте стварности; – деконструише једноставније примере медијских порука; – одговорно креира једноставније медијске садржаје. – критички вреднује оглашавање у различитим медијским садржајима и препознаје профит као основни циљ; – наводи примере манипулације у медијским садржајима којима се подстичу куповина и потрошња, одређена осећања, вредности и ставови потрошача. – разликује функције и могућности мобилних дигиталних платформи; – идентификује недостатке и предности мобилног телефона као уређаја за комуницирање, информисање и забаву; – препознаје сврху и начин функционисања претраживача „на мрежи” и агрегатора садржаја; – вреднује и разврстава једноставније примере информација са интернета према изворима из којег потичу, делећи их на поуздане и непоуздане; – препознаје ризично понашање на друштвеним мрежама.	**ЦРТАЊЕ** Својства линија. Врсте цртежа. Цртачке технике. **ВАЈАЊЕ** Својства облика. Стилизовање облика. Вајарске технике. **СЛИКАЊЕ** Примарне, секундарне и терцијарне боје. Локални тон. Сликарске технике.

ЧУВАРИ ПРИРОДЕ		
Циљ:	**Циљ** учења слободне наставне активности је да ученици стекну знања, понашање, ставове и вредности који су потребни за очување и унапређење животне средине, биодиверзитета, природе и одрживог развоја.	
Разред:	**ПЕТИ ИЛИ ШЕСТИ**	
Годишњи фонд:	**36**	
Опште међупредметне активности	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и кључни појмови садржаја програма**
Компетенција за целоживотно учење Комуникација Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Решавање проблема Сарадња Одговорно учешће	– препознаје проблем, планира стратегију решавања и решава проблем примењујући знања и вештине стечене у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства. – прикаже и образложи резултате истраживања са аспеката очувања животне средине, биодиверзитета и здравља, усмено, писано, графички или одабраном уметничком техником; – користи ИКТ за комуникацију, прикупљање и обраду података и представљање резултата истраживања; – вреднује утицај својих навика у заштити животне средине и биодиверзитета; – активно учествује у акцијама које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и биодиверзитета;	**УПОЗНАЈ ЖИВИ СВЕТ СВОЈЕ ОКОЛИНЕ** Биодиверзитет и његов значај. Истраживање биодиверзитета непосредне околине. Мапирање врста. **ЗНАЧАЈ ЖИВОГ СВЕТА ЗА ЧОВЕКА** Лековите биљке. Самоникле јестиве биљке. Зачинске биљке Аутохтоне расе и сорте. Значај биљног покривача. Утицај климатских промена на живи свет. **ПОМОЗИМО ДА ПРЕЖИВЕ**

у демократском друштву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини Предузимљивост и оријентација ка предузетништву Естетичка компетенција	– повеже значај очувања животне средине и биодиверзитета са бригом о сопственом и колективном здрављу; – одговорно се односи према себи, сарадницима, животној средини и културном наслеђу; – аргументује своје ставове према еко-култури и култури свакодневног живљења; – сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и интересима, дајући лични допринос постизању задатог циља; – критички процени сопствени рад и рад сарадника у групи; – критички се односи према употреби и злоупотреби природе.	Угроженост врста. Значај опрашивача. Утицај пестицида на живи свет. **ЈА ЧУВАМ ПРИРОДУ** Природни ресурси. Рационална употреба енергије. Рационална употреба воде. Понашање у природи. Заштићене природне вредности. Позитиван и негативан утицај човека на животну средину.

МУЗИКОМ КРОЗ ЖИВОТ		
Циљ:	**Циљ** учења слободне наставне активности је да ученици стекну знања, понашање, ставове и вредности који су потребни за очување и унапређење животне средине, биодиверзитета, природе и одрживог развоја.	
Разред:	**ПЕТИ ИЛИ ШЕСТИ**	
Годишњи фонд:	**36**	
Опште међупредметне активности	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и** **кључни појмови садржаја програма**
Компетенција за целоживотно учење Естетичка компетенција Решавање проблема Комуникација Сарадња Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Одговорно учешће у демократском друштву Предузимљивост и оријентација ка предузетништву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос	– примењује динамичко нијансирање при извођењу музичких дела; – препознаје елементе динамике у свакодневном животу; – анализира врсте такта и ритам у уметничким делима; – препознаје боју тона у складу са садржајем композиције; – изводи композиције домаћих и страних аутора самостално и у групи, користећи глас, покрет и инструменте; – изводи двогласне и трогласне композиције домаћих и страних аутора; – искаже своја осећања у току извођења музике; – примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању; – учествује у манифестацијама; – користи различите технике телесних перкусија самостално и у групи; – примењује технике правилног дисања у свакодневном животу; – препознаје говор тела, свој и своје околине; – контролише покрете користећи концентрацију; – сарађује са члановима групе којој припада, поштујући различитости; – процени сопствене могућности у примени телесних перкусија; – самостално осмишљава и импровизује покрете за ритмичке аранжмане; – контролише сопствене покрете у циљу боље координације; – својим речима објасни значај телесних	**ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ** Проширивање знања о музичким елементима. Изражајна својства динамике. Врста, карактер и примена темпа. Тон: боја и текстура Ритам: дводелни, троделни, четвороделни и мешовити. Повезивање звука и ритма. Примена динамике, темпа и ритма у свакодневном животу Проширивање искуства ученика у коришћењу различитих музичких средстава за рад у процесу музичког изражавања и обликовања; Индивидуално и групно певање. Двоглас. Троглас. Индивидуално и групно свирање. **ТЕЛО КАО МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТ** Синхронизација различитих менталних и физичких капацитета. Координација различитих менталних и физичких капацитета Правилно дисање. Концентрација. Говор тела. Јачање одређених делова тела. Рефлекс. Пажња. Брзина реаговања на различите захтеве из окружења. Развој свесности о нашем телу, контроли покрета и јачању мишића, као и бољој

према околини	перкусија на у сваком смислу; – критички анализира своје и туђе извођење; – истражи и објасни шта је музичка критика и која је њена улога; – објасни и примени различите технике критичког мишљења; – самостално поставља питања везана за дату тему; – аргументовано искаже утисак о слушаним делима; – вербализује свој доживљај музике; – искаже свој доживљај музике кроз друге уметности. – критички просуђује утицај музике на здравље ; – разуме и користи интеркултурални дијалог – примењује различите врсте писмености (језичке, медијске, културне, научне...); – разуме концепт инклузије и осетљив је према различитостима; – самостално анализира музичка дела, користећи научене технике критичког мишљења;	координацији и балансу. Стимулација и активација организма на психомоторном и когнитивном нивоу. Истраживање унутрашњег ритма и звука свога тела. Body percussion. **КРИТИЧКО МИШЉЕЊЕ КРОЗ МУЗИКУ** Технике критичког мишљења. Дрво проблема. Дебата. Шест шешира. Мозгалица. Трибине. Вештине критичког мишљења: комуникација, сарадња, препознавање проблема, решавање проблема. Вештина постављања питања: меморијска, транслацијска, интерпретацијска, аналитичка, синтетичка, евалуацијска. Обликовање оригиналног мишљења. Музичка критика. Анализа композиције Развијање способности и интересовања за целоживотно образовање.

САЧУВАЈМО НАШУ ПЛАНЕТУ		
Циљ:	**Циљ** учења слободне наставне активности Сачувајмо нашу планету јесте развијање функционалне писмености из области заштите животне средине, разумевање односа човек – природа са циљем бољег схватања света који га окружује, лакше сналажење у природном и социјалном окружењу и формирање одговорног и активног појединца у циљу разумевања и примене концепта одрживог развоја.	
Разред:	**ШЕСТИ**	
Годишњи фонд:	**36**	
Опште међупредметне активности	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и кључни појмови садржаја програма**
Компетенција за целоживотно учење Естетичка компетенција Решавање проблема Комуникација Сарадња Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Одговорно учешће у демократском	– дефинише појмове и разуме разлике између појмова географски омотач, животна средина и природна средина; – наведе примере повезаности и условљености литосфере, атмосфере, хидросфере и биосфере у оквиру географског омотача; – наведе принципе одрживог развоја; – уочи активности човека које доприносе одрживости животне средине; – уочи узрочно последичне везе између активности човека и промена у животној средини; – уочи повезаност природних, социјалних и економских фактора у очувању животне средине; – процени и упореди различите утицаје човека на потрошњу ресурса и одлагање отпада; – истражи изворе загађења у локалној средини; – анализира узроке и последице загађења у локалној средини – разврстава глобалне промене, упореди их и процени њихов утицај на животну средину – кроз решење пројектних задатака идентификује разлоге, узроке и последице емисије штетних гасова; – класификује изворе буке у локалном окружењу;	**ОДРЖИВОСТ, ЖИВОТНА СРЕДИНА И УТИЦАЈ ЧОВЕКА** Дефиниције географског омотача, животне средине и природне средине. Узајамна повезаност у оквиру географског омотача. Утицај човека на одрживост животне средине. Спровођење акција – заштита и одрживост животне средине. **ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОДРЖИВОСТИ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ** Глобалне промене у животној средини и њихове последице. Смањење емисија штетних гасова. Заштита од буке. Комунална хигијена (акција). Рециклажа (акција). Спровођење акција – одговоран однос према одрживости животне средине.

друштву Предузимљивост и оријентација ка предузетништву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини	– наведе и аргументује могућа решења за заштиту од буке; – класификује објекте геонаслеђа; – издвоји критеријуме за издвајање објеката геонаслеђа као репрезентативних примера геодиверзитета; – учествује у дебати о одрживом понашању у заштићеном подручја; – графички прикаже промену броја заштићених биљних и животињских врста Србије у одређеном временском периоду; – препозна на карти заштићена подручја из наше земље која имају међународни значај; – образлаже разлоге заштите појединих биљних и животињских врста у Србији; – развија ставове и вредности о очувању животне средине кроз решавање проблема на локалитету; – формулише истраживачки задатак кроз рад у групама; – прикупи информације релевантне за истраживање; – користи ИКТ приликом прикупљања информација и представљања резултата истраживања; – учествује у акцијама које су усмерене ка заштити и очувању животне средине.	**ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА РАЗНОВРСНОСТИ НЕЖИВЕ ПРИРОДЕ** Одговоран однос према геолошкој, геоморфолошкој, хидролошкој разноврсности и разноврсности климе и земљишта. Геонаслеђе. Заштићена подручја. Заштићена подручја од међународног значаја. **ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА РАЗНОВРСНОСТИ ЖИВОГ СВЕТА** Заштићене биљке Србије. Заштићене животиње Србије. Теренска вежба: посета резервату природе. Спровођење акција – обележавање Дана планете Земље, Светског дана заштите животне средине, Светског дана вода.

Хор и оркестар, 6. разред
1 час недељно, 36 часова годишње

САДРЖАЈИ- ТЕМЕ	ЦИЉЕВИ- ИСХОДИ
Извођење музике	**Ученици треба да:** **-певају по слуху и из нотног текста песме наших и других народа (народне, уметничке, дечје, староградске);** **-упознају основне појмове из музичке писмености;** **-упознају музичка дела уз основне информације о делу и композитору;** **- развијају стваралачке способности.**
Слушање музике	
Стварање музике	

СЕДМИ РАЗРЕД

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

Назив предмета	**СРПСКИ ЈЕЗИК**
Циљ	**Циљеви** учења Српског језика и књижевности јесу да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању; да кроз читање и

	тумачење књижевних дела развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање; подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у култури, као и о медијској писмености; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.
Разред	Седми
Годишњи фонд часова	144 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– користи књижевне термине и појмове обрађиване у претходним разредима и повезује их са новим делима која чита; – истакне универзалне вредности књижевног дела и повеже их са сопственим искуством и околностима у којима живи; – чита са разумевањем различите врсте текстова и коментарише их, у складу са узрастом; – разликује народну од ауторске књижевности и одлике књижевних родова и основних књижевних врста; – разликује основне одлике стиха и строфе – укрштену, обгрљену и парну риму; слободни и везани стих; рефрен; – тумачи мотиве (према њиховом садејству или контрастивности) и песничке слике у одабраном лирском тексту; – локализује књижевна дела из обавезног школског програма; – разликује етапе драмске радње; – разликује аутора књижевноуметничког текста од наратора, драмског лица или лирског субјекта; – разликује облике казивања (форме приповедања); – идентификује језичко-стилска изражајна средства и разуме њихову функцију;	**КЊИЖЕВНОСТ**	**ЛЕКТИРА** **ЛИРИКА** 1. Јован Дучић: *Подне* 2. Милан Ракић: *Божур* 3. Владислав Петковић Дис: *Међу својима* 4. Милутин Бојић: *Плава гробница* 5. Десанка Максимовић: *Крвава бајка* 6. Стеван Раичковић: *После кише* 7. Јован Јовановић Змај*: Јутутунска јухахаха* 8. Рабиндранат Тагоре: *Папирни бродови* 9. Вислава Шимборска: *Облаци* **ЕПИКА** 1. Народна бајка (једна по избору): *Међедовић / Чудотворни прстен / Златоруни ован* 2. Стефан Митров Љубиша: *Кањош Мацедоновић* (одломак) 3. Радоје Домановић: *Воћа* (одломак) 4. Петар Кочић: *Кроз мећаву* 5. Иво Андрић: *Јелена, жена које нема* (одломак) 6. Данило Киш: *Прича о печуркама / Еолска харфа* 7. Алфонс Доде: *Последњи час /* Владимир Набоков: *Лош дан* 8. *Дневник Ане Франк* (одломак) 9. Ефраим Кишон: *Код куће је најгоре* (једна прича по избору) 10. Афоризми (Душан Радовић и други) **ДРАМА** 1. Бранислав Нушић: *Власт* (одломак) 2. Вида Огњеновић: *Кањош Мацедоновић* (одломак о сусрету Кањоша и Фурлана) **НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ** **Обавезна дела** 1. Михајло Пупин: *Са пашњака до научењака* (одломак) 2. Јелена Димитријевић: *Седам мора и три океана* (одломак) / Милош Црњански: *Наша небеса* („Крф, плава гробница” – одломак) **Једно дело по избору** 1. Јован Цвијић: Охридско језеро (одломак) / Пеђа Милосављевић: *Потера за пејзажима* 2. Светлана Велмар Јанковић: *Српски Београд деспота Стефана (Капија Балкана)* 3. Уметнички и научнопопуларни текстови о природним лепотама и културноисторијским споменицима завичаја 4. Избор из енциклопедија и часописа за децу **ДОМАЋА ЛЕКТИРА**

– анализира идејни слој књижевног дела служећи се аргументима из текста; – уочи разлике у карактеризацији ликова према особинама: физичким, говорним, психолошким, друштвеним и етичким; – разликује хумористички од ироничног и сатиричног тона књижевног дела; – критички промишља о смислу књижевног текста и аргументовано образложи свој став; – доведе у везу значење пословица и изрека са идејним слојем текста; – препозна националне вредности и негује културноисторијску баштину; – размотри аспекте родне равноправности у вези са ликовима књижевно-уметничких текстова; – препоручи књижевно дело уз кратко образложење; – упореди књижевно и филмско дело настало по истом предлошку, позоришну представу и драмски текст; – разликује глаголске начине и неличне глаголске облике и употреби их у складу са нормом; – одреди врсте непроменљивих речи у типичним случајевима; – уочи делове именичке синтагме; – разликује граматички и логички субјекат; – разликује сложени глаголски предикат од зависне реченице са везником да; – препозна врсте напоредних односа међу реченичним члановима и независним реченицама; – идентификује врсте зависних реченица; – искаже реченични члан речју, предлошко-падежном конструкцијом, синтагмом и реченицом; – примени основна правила конгруенције у реченици; – доследно примени правописну норму;		1. Епске народне песме покосовског тематског круга (*Смрт војводе Пријезде, Диоба Јакшића* и песма по избору) *2.* Епске народне песме о хајдуцима и ускоцима (*Мали Радојица, Стари Вујадин, Старина Новак и кнез Богосав; Иво Сенковић и ага од Рибника, Ропство Јанковић Стојана)* 3. *Свети Сава у књижевности:* – одломак из *Житија Светог Симеона* (о опроштају оца од сина); – избор из народних прича и предања (на пример *Свети Сава и ђаво*, легенде о Светом Сави); – избор из ауторске поезије о Св. Сави (на пример Матија Бећковић: *Прича о Светом Сави*) 4. Мирослав Антић: *Плави чуперак* и *Шашава књига* (избор) 5. Антоан де Сент Егзипери: *Мали Принц;* Момо Капор: *Мали Принц* 6. Јован Стерија Поповић: *Покондирена тиква* 7. Душан Ковачевић: *Свемирски змај* 8. Дејан Алексић: *Ципела на крају света /* Игор Коларов: *Дванаесто море* **ДОПУНСКИ ИЗБОР ЛЕКТИРЕ** (бирати 3 дела) 1. Милорад Павић: *Руски хрт* (одломак) 2. Тургењев: *Шума и степа* 3. Антон Павлович Чехов: *Чиновникова смрт* 4. Јанко Веселиновић*: Хајдук Станко* (одломак из првог дела романа) 5. Гордана Малетић: *Катарке Београда* (прича *Зебња* и друге) 6. Урош Петровић: *Загонетне приче* 7. Александар Манић: *У свитање света* 8. Јасминка Петровић: *Лето кад сам научила да летим* 9. Градимир Стојковић: *Хајдук у Београду* 10. Корнелија Функе*: Срце од мастила* 11. Душица Лукић: *Земља је у квару* (избор) 12. Гордана Брајовић*:* из збирке песама *Индија, Индија (Пролази слон пун мириса, Пролази слон пун Хималаја)* 13. Душан Поп Ђурђев: *Лет лионског Икара* **КЊИЖЕВНИ ТЕРМИНИ И ПОЈМОВИ** Опкорачење. Рефрен. Цезура. Везани и слободни стих. Ауторске лирске песме: рефлексивна и сатирична песма. Језичко-стилска изражајна средства: метафора, алегорија, градација, словенска антитеза, фигуре понављања (асонанца и алитерација). Функција мотива у композицији лирске песме. Песма у прози. Фабула и сиже. Статички и динамички мотиви. Композиција. Епизода. Идејни слој књижевног текста. Хумор, иронија и сатира. Врсте карактеризације књижевног лика. Унутрашњи монолог. Хронолошко и ретроспективно приповедање. Дневник. Путопис. Аутобиографија. Легендарна прича. Предања о постанку бића, места и ствари. Афоризам. Пословице, изреке; питалице; загонетке. Драмска радња; етапе драмске радње: увод, заплет, врхунац, перипетија, расплет. Драмска ситуација. Драма у ужем смислу.

– разликује дугосилазни и дугоузлазни акценат; – говори на задату тему поштујући књижевнојезичку норму; – разликује књижевноуметнички од публицистичког функционалног стила; – састави кохерентан писани текст у складу са задатом темом наративног и дескриптивног типа; – напише једноставнији аргументативни текст позивајући се на чињенице; – користи технички и сугестивни опис у изражавању; – препозна цитат и фусноте и разуме њихову улогу; – пронађе потребне информације у нелинеарном тексту; – напише електронску (имејл, SMS) поруку поштујући нормативна правила; – примени различите стратегије читања (информативно, доживљајно, истраживачко и др.); – састави текст репортажног типа (искуствени или фикционални); – правилно употреби фразеологизме и устаљене изразе који се јављају у литерарним и медијским текстовима намењеним младима.	**ЈЕЗИК**	**Граматика**	Грађење и основна значења глаголских облика: футур II, императив, потенцијал; трпни гл. Придев, гл. Прилог садашњи и гл. Прилог прошли. Подела глаголских облика на просте и сложене и на личне (времена и начини) и неличне. Непроменљиве врсте речи: везници, речце, узвици. Појам синтагме (главни члан и зависни чланови); врсте синтагми: именичке, придевске, прилошке и глаголске. Атрибут у оквиру синтагме. Логички субјекат. Сложени глаголски предикат. Напоредни односи међу реченичним члановима – саставни, раставни и супротни. Појам комуникативне и предикатске реченице. Независне предикатске реченице – напоредни односи међу независним реченицама (саставни, раставни, супротни). Зависне предикатске реченице (изричне, односне, месне, временске, узрочне, условне, допусне, намерне, последичне и поредбене). Реченични чланови исказани речју, предлошко-падежном конструкцијом, синтагмом и реченицом. Конгруенција – основни појмови.
		Правопис	Правописна решења у вези са обрађеним глаголским облицима. Интерпункција у вези са зависним реченицама (запета, тачка и запета). Писање скраћеница, правописних знакова.
		Ортоепија	Дугоузлазни и дугосилазни акценат.
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА		Књижевни и остали типови текстова у функцији унапређивања језичке културе. Књижевноуметнички и публицистички текстови. Усмени и писмени састави према унапред задатим смерницама (ограничен број речи; задата лексика; одређени граматички модели и сл.). Текст заснован на аргументима. Технички и сугестивни опис. Репортажа. Цитати и фусноте из различитих књижевних и неуметничких текстова. Нелинеарни текстови: табеле, легенде, графикони, мапе ума и друго. Говорне вежбе: интерпретативно-уметничке (изражајно читање, рецитовање); вежба аргументовања (дебатни разговор). Правописне вежбе: диктат, исправљање правописних грешака у тексту; запета у зависносложеним реченицама; глаголски облици; електронске поруке. Језичке вежбе: допуњавање текста различитим облицима променљивих речи; допуњавање текста непроменљивим речима; обележавање комуникативне реченице у тексту; исказивање реченичног члана на више начина (реч, синтагма, предлошко-падежна конструкција, реченица); фразеологизми (разумевање и употреба) и друге. Писмене вежбе и домаћи задаци и њихова анализа на часу. Четири школска писмена задатка – по два у сваком полугодишту.

Кључни појмови садржаја: књижевност, језик, језичка култура.

Назив предмета	**ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК**

Циљ	**Циљ** учења Страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу**.**
Разред	Седми
Годишњи фонд часова	72 часа

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да у усменој и писаној комуникацији	**ОБЛАСТ / ТЕМА** **Комуникативне функције**	**САДРЖАЈИ**
– разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе; – поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства; – размени једноставније информације личне природе; – у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима; – разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; – опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи	**ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на поздрављање и представљање (дијалози, наративни текстови, формулари и сл.); реаговање на усмени или писани импулс саговорника (наставника, вршњака и сл.) и иницирање и проширивање комуникације; усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима (подаци о личности, приватним и школским активностима, друштвеним улогама и сл.). **Садржаји** *Hi Sophie, how are you/ have you been? Fine!/ Pretty good!/Great!/ Never been better!/Not bad!/As usual./A little busy actually!/I've been busy studying, how about you?/Thanks for asking, and you? It was nice meeting you. It was nice/a pleasure meeting you as well/too./You as well/too./I hope to see you again./I look forward to meeting/seeing you again. Say hello/hi to your family. Is Dorian your first name? No, it's my middle name. My first name is David. What's your first/middle/last name/family name/surname? I was named after my great-grandfather, who was Russian. Who were you named after? My godparents chose this name for me.* *I grew up/was raised in Serbia, but my parents moved to Australia when I was ten. My paternal grandparents are still alive, but my maternal grandparents died when I was a child. These are my classmates, Vasilije and Neda; we've been friends for years. We belong to the the Drama Club, and we meet once a week/every Thursday afternoon. Which school club do you belong to? Who's that girl on the right/left – the one in the leather jacket and plain T-shirt? The picture was taken a few years ago, but it must be Elena, a girl from my class. She plays the guitar in the school orchestra. What instrument do you play? Luka and I go to the same school, but we aren't in the same class. We get on/along very well, although we don't always agree about everything. He doesn't live in my street; however, he lives very close to me, just round the corner. Who do you get on/along (well) in your class/school/family?* *Phillip's quite brainy, and he's really good with computers, but he's been really bad-tempered since his parents got divorced. Who has he lived with since then?* *The Present Simple Tense* за изражавање сталних и уобичајених радњи *The Past Simple Tense* глагола *to be* и осталих глагола (правилних и неправилних) *The Past Continuous Tense* *The Present Perfect Tense* учесталијих глагола (правилних и неправилних) Питања са *Who/What/Which/Where/When/Why…* Питања са препозиционим глаголима Употреба и изостављање чланова при ближем одређивању лица, у фиксним изразима *(go to school/by car/on foot…),* са основним географским појмовима (називима улица, градова, држава…) Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (*must, can't, may*…) Пасивни облик глагола у простим временима (*Present Simple, Past Simple, Future Simple*) **(Интер)културни садржаји**: устаљена правила учтиве комуникације; имена и надимци; родбина, породични односи и родбинске везе. Већи градови у земљама циљне културе.

једноставнија језичка средства; – разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење; – упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе; – затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности; – разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих; – упути уобичајене молбе и захтеве; – честита, захвали и извини се користећи мање сложена језичка средства; – разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – пружи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из	**ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА, ПОЈАВА, РАДЊИ, СТАЊА И ЗБИВАЊА**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се описују бића, предмети, места, појаве, радње, стања и збивања; усмено и писано описивање/ поређење живих бића, предмета, појава, местâ, из искуственог света и фикционалног спектра. **Садржаји** *What's he/she like? He's smart and confident, but he's slightly irresponsible at times. What does he/she look like? She's of medium height/build and she's got medium length straight/wavy/curly hair. She usually wears sporty clothes – she must love sports! My sister's too young to take the driving test. My brother isn't tall enough to play basketball. Fast food is unhealthy, isn't it? These potatoes are too salty, aren't they? Our results look great compared to theirs. We can't be worse than them. The lamp is broken! The news is fascinating/unbelievable. What an enormous fish! What a lovely drawing! What lovely weather! How interesting/boring! You can see/There's a church in the middle/in the background/in front of the picture. I didn't enjoy the amusement park – it was too scary! It was -10 degrees on the mountain – it was freezing cold and snowy. It rained/ snowed more heavily than last night. What's the title of the book/film?It's a novel/film entitled… Serbia is situated at the crossroads of Central and Southeast Europe. Belgrade is located at the confluence of the Danube and Sava Rivers. The United Kingdom consists of four countries: England, Wales, Scotland and Northern Ireland. The UK national anthem is called "God Save the Queen", while the US national anthem is called "The Star Spangled Banner". What's Serbian national anthem called? It's "God of Justice". What is/are the most endangered animal species in the world? What is/are the most popular teen TV series in your country? In Serbian tradition godparents are usually given the responsibility for naming a newborn child.* *The Present Simple Tense* и *The Present Continuous Tense* за изражавање појава, радњи, стања и збивања у садашњости, *The Past Simple Tense* и *The Past Continuous Tense* за изражавање појава, радњи, стања и збивања у прошлости Поређење прилога Придеви са наставцима *–ed* и *–ing* *Too (adjective) to… / (not) enough (adjective) to…* Творба и употреба прилога за начин *(beautifully, quickly, happily, well, badly, fast, hard…)* Употреба одређеног члана код поређења придева/прилога Употреба/изостављање одређеног члана са основним географским појмовима (називима градова, држава, река…) Релативне заменице *who, which, that, whose, where…* Неодређене заменице *(somebody, something, anybody, anything, nobody, no one, nothing, everything…).* Питања са *What…like, How, Why…* Негативни префикси *un-, im-, ir-…* Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (*must, can't, may*…) Пасивни облик глагола у простим временима (*Present Simple, Past Simple, Future Simple*) *What (a/an) + adjective + noun* *Question tags* **(Интер)културни садржаји**: особености наше земље и земаља говорног подручја циљног језика (знаменитости, географске карактеристике и сл.)
	ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ	**Језичке активности** **у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге; усмено и писано преговарање и договарање око предлога и учешћа у заједничкој активности; писање позивнице за прославу/журку или имејла/ СМС-а којим се уговара заједничка активност; прихватање/одбијање предлога, усмено или писано, уз поштовање основних норми учтивости и давање одговарајућег оправдања/изговора; образложење спремности за прихватање предлога, уз исказивање емотивних и експресивних реакција (радости, усхићености и сл.). **Садржаји** *Have a slice of bread! Help yourself/yourselves to the sandwiches! Less/More, please!*

свакодневног живота; – разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости; – разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа; – размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости; – опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа; – разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости; – размени појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости; – опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости; – опише неки историјски догађај, историјску		*He should cut down on sweets, shouldn't he? If you experience any form of bullying, you should immediately report it to the teachers. What should/shall I do if my Facebook account gets hacked? Are we meeting Pavle and Dorotea in front of the cinema? Let's go sightseeing, shall we? We'll play in the garden if the weather gets better, won't we? I'm on the team, aren't I? I'll keep my fingers crossed for you! Why don't we download some music from the Internet? Let me show you. It's lesson/break/quiz time! The game is over! They asked me to join their team. The doctor told me to stay in bed and drink plenty of fluids. She advised us to take a bus downtown/not to drink the water.* *Should* за давање савета Изрази: *How about…? What about…? Why don't we…? Would you like…? Do you want…? Shall we…? Let's…* Модални глаголи за изражавање предлога – *can/could/may/might* Заповедни начин *The Present Continuous Tense* за унапред договорене радње *Question tags* Индиректни предлози и савети Први кондиционал Повратне заменице **(Интер)културни садржаји**: прикладно упућивање предлога, савета и позива и реаговање на предлоге, савете и позиве.
	ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих исказа којима се нешто честита, тражи/нуди помоћ, услуга, обавештење или се изражава извињење, захвалност; усмено и писано честитање, тражење и давање обавештења, упућивање молбе за помоћ/услугу и реаговање на њу, изражавање извињења и захвалности. **Садржаји** *Can I have my magazine back? Can/Could we have some advice/information about the trip? Could you speak a bit more slowly/speak up, please? Mother told the children to stop arguing/fighting. The flight attendant told the passangers to fasten their seat belts. The librarian asked us not to make noise in the library. Will you leave me alone, please? He asked me to leave him alone. She promised/refused to let me use her laptop/dictionary. I'm sorry for your loss!/I'm sorry to hear that! Thank you for your sympathy/kindness! He thanked me for my help/support. Sorry for being late. Thanks for coming. Thank you in advance! I´ll put it down so that I don´t make the same mistake again!* Модални глаголи за изражавање молбе и захтева – *can/could/may/will* Индиректне наредбе и молбе *Gerund/Infinitive* **(Интер)културни садржаји:** правила учтиве комуникације, значајни празници и догађаји, честитања.
	РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ УПУТСТАВА	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства (нпр. За израду задатака, пројеката и сличних наставних и ваннаставних активности), с визуелном подршком и без ње; усмено и писано давање упутстава. **Садржаји** *If you want to help the charity, email… or call… If you want to recycle, sort out/separate different materials and put them in recycling containers. You can set up your account in just a few steps. Once you have finished, you can save your work and share the link. Make sure you check your essay for spelling mistakes before you hand it in! Make/ Do a class survey on their reading habits/ media preferences. Compare/ Present the results. The form must be completed in ink. Write your name and address in block capitals. Fill in the blanks. Don't let go of the handlebar on that bike! Keep your dog on a leash! Hold on! Hold the line! When a challenge is given don't step back. Step up!* Први кондиционал Заповедни начин Пасивни облик модалних глагола **(Интер)културни садржаји:** правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом.

личност и сл.; – разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих; – размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; – саопшти шта он/она или неко други планира, намерава, предвиђа; – разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осећањима и реагује на њих; – изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима; – разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/ положај предмета, бића и места у простору и правац кретања и одговори на њих; – затражи и разуме обавештења о оријентацији/положају предмета, бића и места у простору и	**ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање описа и размењивање исказа у вези са сталним, уобичајеним и тренутним догађајима/ активностима и способностима; усмено и писано описивање активности, радњи и способности у садашњости. **Садржаји** *How long does it take you to get to school?It takes me half an hour if I go by bus, but this week Dad's driving me to school, so it's taking me only half the time. Who's the teacher telling off? What are the police looking for? She's getting dressed for the party, isn't she? The children are dressed up for the celebration, aren't they? My parents have been married since 2002. Can you do a handstand/ a cartwheel/ a forward/backward roll/ a split/ a bridge? We've been able to use the application for over a year now. Teenagers don't watch TV as often as they used to. My neighbours have got a very big house with a swimming pool – they must be rich! Pavle can't be on holiday – I've just seen him! In Serbian tradition, if you hiccup, someone is talking about you. Plants die if they don't get enough water. The novel/film is based on an oral folk story/a historic fact.* *The Present Simple Tense* за изражавање сталних и уобичајених радњи *The Present Continuous Tense* за изражавање тренутних и привремених радњи. Разлике у употреби глаголских облика *The Present Simple Tense* и *The Present Continuous Tense* *The Present Perfect Simple Tense* за изражавање радњи које су почеле у прошлости и још увек трају Нулти кондиционал Питања са препозиционим глаголима *Can* за изражавање способности у садашњости Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (*must, can't, may*…) Пасивни облик глагола у простим временима (*Present Simple*) *Question tags* **(Интер)културни садржаји**: породични живот; живот у школи и у ширем окружењу – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања; традиција и обичаји.
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање описа и усмено и писано размењивање исказа у вези с личним искуствима, догађајима, активностима, способностима и особеностима у прошлости; усмено и писано описивање искустава, активности и способности у прошлости, историјских догађаја и личности. **Садржаји** *It was very nice/kind of Nadja to help me with my homework. Nicholas did very well in his test – better than in the previous one! Lara was born in Canada, but her family moved to the USA two years ago. Which US state did they move to? Have you ever read this book? No, but I'd like to. Has Marco finished his exams yet? She has already had supper, hasn't she? It's been ages since we last met, hasn't it? Everybody enjoyed themselves, didn't they? We've won! They've lost! Have the police been able to find the criminals who robbed the bank? When we looked up we could see the stars. I broke my glasses so I couldn't see the board at school. It was raining when I left home this morning. While we were watching TV, I fell asleep. Who were you talking to when I saw you at the party? What was Isaac Newton doing when he discovered the law of gravity? He was sitting in his garden when an apple fell on his head. I didn't use to like animals, but I do now. What kind of TV programmes did you use to watch when you were a child? Robin Hood used to take from the rich and give to the poor. The Indians didn't use to hunt with guns, they used to hunt with bows and arrows. The plane was late so we had to wait for ages. It was very warm so we didn't have to wear jumpers. Did you have to study hard for your maths test? I was given a lot of useful advice/ information about the project. How many people were killed in the hurricane/flood/ earthquake? How many homes were destroyed by the hurricane/flood/ earthquake? What was the deadliest hurricane/flood/earthquake? America was discoverd in 1492. When was George Washington elected the first president of the United States? Peter I reigned as the last King of Serbia and as the first King of the Serbs, Croats and Slovenes. When was he proclaimed King of Serbia? Queen Elizabeth II has ruled*

правцу кретања; – опише правац кретања и просторне односе једноставнијим, везаним исказима; – разуме једноставније исказе који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих; – размени једноставније информације које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе код куће, у школи и на јавном месту; – разуме једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање; – формулише питања и једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање; – разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих; – изрази допадање и недопадање уз једноставније образложење; – разуме		*Britain since 1952, when her father, King George VI, died. When was she crowned? ”The Bridge on the Drina”was written by Ivo Andrić. Who was ”Oliver Twist” written by?* *The Past Simple Tense* правилних и неправилних глагола, све употребе *The Past Continuous Tense*, све употребе Контрастирање употребе и значења глаголских облика *The Past Simple Tense* и *The Past Continuous Tense* *The Present Perfect Simple Tense* за изражавање искустава и радњи у неодређеној прошлости и са *ever, never, just, already, yet…* Контрастирање употребе и значења глаголских облика *The Past Simple Tense* и *The Present Perfect Simple Tense* *Used to* *Could* и *was/were able to* за изражавање способности у прошлости Питања са *Who/What/Which/Where/When/Why…* Питања са препозиционим глаголима Пасивни облик глагола у простим временима *(Past Simple*) *Question tags* **(Интер)културни садржаји**: историјски догађаји, епохална открића; важније личности из прошлости.
	ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; усмено и писано договарање/ извештавање о одлукама, плановима, намерама и предвиђањима. **Садржаји** *I’m going to the dentist’s/doctor’s tomorrow morning. Anja is spending the weekend at her grandparents’. My auntie Sara is getting married next month. My mum’s flying to Rome this afternoon. What time does her plane leave? The project will/could/may/might be finished by the end of the month. Will you be able to hand in your project in time? I hope the rain will stop soon! Look at the bright sky – it’s going to be a lovely day today! The car’s going to hit the child! We’re going to miss the train! Mina’s going to take the final exam at the end of term – I’m sure she’ll pass it. I’ll let you know as soon as I get the results! Let’s cross that bridge when we come to it! The teacher will get angry if we don’t finish our homework, won’t he? If Nenad doesn’t do any revision for his exam, he will get bad marks and fail it. I haven’t heard from my cousins for ages – I’ll text them to check if they’re OK. What will happen if we don’t stop polluting our planet? In Serbian tradition, if your left palm is itching, you will get money, but if it’s the right one then you will give money.* *The Present Continuous Tense* за изражавање унапред договорених/испланираних радњи *The Present Simple Tense* за изражавање будућих радњи које су део утврђених распореда/програма *The Future Simple Tense* за изражавање одлука донетих у тренутку говора, обећања и предвиђања на основу знања, искуства и веровања Модални глаголи за изражавање вероватноће: *could/may/might* *Going to* за изражавање планова, намера и предвиђања на основу чулних опажања Временске зависне реченице за изражавање будућности и одговарајући везници (*when, after, before, as soon as…*) *Stative verbs (promise, believe, think, hope…)* Пасивни облик глагола у простим временима (*Future Simple*) *Question tags* *Will be able to* за изражавање способности у будућности **(Интер)културни садржаји**: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом; традиција и обичаји.
	ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима; усмено и писано договарање у вези са задовољавањем жеља и потреба; предлагање решења у вези са осећањима и потребама; усмено и писано исказивање својих осећања и реаговање на туђа. **Садржаји**

једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих; – изражава мишљење, слагање/неслагање и даје кратко образложење; – разуме једноставније исказе који се односе на количину, димензије и цене; – размени информације у вези са количином, димензијама и ценама.		*What's wrong/the matter with you? My knee/ankle hurts! / I've got a sore throat and a runny nose. That must be the flu. You need some medicine. Get well/better soon!* *What do you want to talk about? She's been very lonely since her best friend moved house last year. Why's Sara angry with me? She might be jealous of you! He's disappointed with his test results. I'm (very) happy for you/about visiting my aunt in Dublin. My heart sank/ I was over the moon when I heard the news. My parents were very proud of me when I won the first prize. The cake smells/tastes delicious. Can I taste your pie? Teenagers aren't interested in reading the news. The children are not hungry enough to eat a whole pizza. I'm too tired to go out tonight.* *Stative verbs (be, want, need, have, hurt, feel, smell, taste…)* *Why don't we/you* + инфинитивна основа глагола. *Would like* + именица/инфинитив глагола. Употреба придевско-предлошких израза *tired of / sick of / fed up with / bored with / disappointed with/by / happy for/about / angry with / proud of / interested in…* *The Present Simple / Past Simple / Presen Perfect Simple Tense* Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (*must, can't, may*…) Пасивни облик глагола у простим временима (*Present Simple, Present Perfect Simple, Past Simple, Future Simple*) Заповедни начин Gerund/Infinitive *too (adjective) to/(not) enough (adjective) to* **(Интер)културни садржаји**: мимика и гестикулација; интересовања, хоби, забава, разонода, спорт и рекреација.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И УПУТСТАВА ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ У ПРОСТОРУ	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са смером кретања и специфичнијим просторним односима; усмено и писано размењивање информација у вези са смером кретања и просторним односима; усмено и писано описивање смера кретања и просторних односа. **Садржаји** *Could you tell me the way to a nearby/the nearest station? The city hall is closer to/nearer the city centre than the cathedral. The Modern Art Museum is the farthest from the centre. They built their home in a forest on a mountain, among pine trees. We put up our tent on a campsite by the lake, and we slept under the stars. They went sledging down the steep hills. We often go for long walks along the river bank. You mustn't go across this road here. The children were running past/through/around the park. The plane was flying high above the clouds. I placed the speakers right against the wall. Can you wait outside/inside? The cat jumped onto/off the roof/over the wall and into the garden. Yuri Gagarin was the first human being to travel into space. How can I find these places on the map? Canada is north of, and Mexico is south of the United States. The UK is bordered to the south by the English Channel, which separates it from continental Europe, to the east by the North Sea and to the west by the Irish Sea and the Atlantic Ocean. Tara Mountain is located in western Serbia, while the Djerdap Gorge is situated in eastern Serbia. It's on the tip of my tongue! I wrote off the top of my head.* Предлози за изражавање положаја и просторних односа: *in front of, behind, between, opposite, along, above, against…* Предлози са глаголима кретања: onto, into… Предлошки изрази са именицама за означавање страна света: *north of, south of, to the south, to the west…* Придеви изведени од именица за означавање страна света: western, eastern… Компаратив и суперлатив придева Заповедни начин Пасивни облик глагола у простим временима (*Present Simple, Present Perfect Simple, Past Simple, Future Simple*) Употреба/изостављање одређеног члана са основним географским појмовима (називима градова, држава, река, планина, мора, океана…) **(Интер)културни садржаји**: јавни простор; типичан изглед места; географске карактеристике наше земље и земаља говорног подручја циљног језика; идиоматска/метафоричка употреба предлошких израза.

	ИЗРИЦАЊЕ ДОЗВОЛА, ЗАБРАНА, УПОЗОРЕЊА, ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗА	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих исказа у којима се изражавају дозволе, упозорења, правила понашања и обавезе; постављање питања у вези са забранама, дозволама, упозорењима, правилима понашања и обавезама и одговарање на њих; усмено и писано саопштавање забрана, дозвола, упозорења, правила понашања и обавеза. **Садржаји** *The head teacher ordered us not to use our mobile phones in class. They must be put away before the beginning of class. What are the rules about using cell phones in your school? The local council warned the people not to pollute the river. My parents told me not to leave the house without their permission. The animals mustn't be disturbed. Don't let the children feed them! The teams cannot have more than 11 players on the field during a match. The new Spiderman film is rated 12. This means we're allowed to watch it. We're not allowed to talk during the performance. Don't go near Ljubica. She's got chicken pox.* Look out! There's a car coming! Watch out! *The floor/staircase/ pavement is slippery. Be careful. You could burn yourself. Take care in the sun. You may/might get sunburnt. Keep off the grass! No entry! We should say good-bye now!* Заповедни начин Модални глаголи и глаголски облици за изражавање дозволе, забране, правила понашања и присуство/одсуство обавезе: *can/can't, must/mustn't, should/shouldn't, have to/don't/doesn't have to, had to/didn't have to, (not to) be allowed to* Модални глаголи за изражавање вероватноће: *could/may/might* *Let/Make* + инфинитивна основа глагола Индиректне наредбе и молбе Пасивни облик глагола у комбинацији са модалним глаголима **(Интер)културни садржаји**: понашање у кући, школи и на јавним местима; значење знакова и симбола.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова, у којима се говори о томе шта неко има/нема или чије је нешто; постављање питања у вези са припадањем и одговарање на њих. **Садржаји** *That's your parents' car, isn't it? These are my sunglasses, aren't they? Is that Lazar's phone? I'm not sure, it could be Sanja's. This can't be my book, it must be yours; I left mine at home.* Саксонски генитив са именицом у једнини и множини (правилна и неправилна множина) – *my friend's/ friends'/ children's books* Присвојне заменице *mine, yours…* Питања са *Whose* Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (*must, can't, may*…) *Question tags* **(Интер)културни садржаји**: однос према својој и туђој имовини.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова којима се изражава допадање/не допадање; усмено и писано изражавање допадања/ недопадања. **Садржаји** *My most/least favourite outdoor/indoor acivity is… Masha enjoys outdoor swimming, doesn't she? She can't be keen on skiing, she doesn't like winter sports. My sister prefers vanilla to chocolate ice-cream / traditional shopping to online shopping / downloading music to buying CDs. Which one do you prefer? It's not my cup of tea!* Придевско-предлошке фразе – *interested in, good/bad at, crazy about, keen on..* Глаголи *like/love/hate/enjoy/prefer/can't stand* + глаголска именица Питања са *What, Who, Why, Which…* Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (*must, can't, may*…) *Question tags* **(Интер)културни садржаји**: уметност, књижевност за младе, стрип, музика, филм, спорт.
	ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се тражи и износи мишљење

		и изражава слагање/неслагање; усмено и писано тражење изношење мишљења и изражавање слагања и неслагања. **Садржаји** *I don't think that mobile phones should be banned in schools. / In my opinion, students should be allowed to use cell phones in school for safety reasons. What do you think? What's your opinion? Who do you think will win/lose the match? What do you mean by that? They must/can't be rich/poor/famous… I agree/disagree with you on that! Stative verbs (think, like, agree, believe, mean…)* Питања са *What, Why, How…* Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (*must, can't, may*…) Пасивни облик глагола у простим временима (*Present Simple, Past Simple, Future Simple*) Пасивни облик модалних глагола **(Интер)културни садржаји**: поштовање основних норми учтивости у комуникацији са вршњацима и одраслима.
	ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, ДИМЕНЗИЈА И ЦЕНА	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се наводе количине, димензије и цене; размењивање информација у вези с количином, димензијама и ценама, усмено и писано. **Садржаји** *What's the population of Belgrade? It's nearly 1.7 million people. It lies 116.75 metres above sea level. The Dead Sea is the world's lowest point of land at 423 metres below sea level. What's the height of the world's tallest building? It's a skyscraper in Dubai that reaches 829.8 m. My mum works on the 15th floor of a 29-storey building. What's the length of the world's longest river? It's the Nile in Africa, and it's 6,853 km (4,258 miles) long. What's the weight of the world's heaviest animal? It's the blue whale, and it weighs about 200 tonnes. What are the length, width and depth of the pool? It's 6 metres long, 4 metres wide and 2 metres deep. What's its size? Its area is 24 square metres. What's the size of the image? It's 29.6 KB. How much do these apples weigh? They're almost two and a half kilos/five and a half pounds. We need only 2 loaves of bread for the party. That's a bargain! This costs a lot! They gave us a lot of useful advice/information. I heard some amazing news this morning. How much homework did you have last night? We've got fewer subjects/ less homework this year. Neda got full marks in her test – ten out of ten!* Основни бројеви преко 1000 Небројиве именице: *information, advice, news, homework…* Грађење именица за изражавање димензија: *high-height, long-length, deep-depth, wide-width…* **(Интер)културни садржаји**: друштвено окружење; валуте циљних култура; правописне конвенције при раздвајању хиљада, као и целих од децималних бројева; конвенције у изговору децималних бројева; метрички и неметрички систем мерних јединица.

Назив предмета	**ЛИКОВНА КУЛТУРА**
Циљ	**Циљ** учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме, кроз практични рад оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.
Разред	**Седми**
Годишњи фонд часова	**36 часова**

ОБЛАСТ/ ТЕМА	**ИСХОДИ** По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ**
ПРОСТОР И КОМПОЗИЦИЈА	– користи традиционалне технике и одабрана савремена средства за ликовна истраживања; – изражава, одабраним ликовним елементима, емоције, стање или имагинацију; – обликује композиције примењујући основна знања о пропорцијама и перспективи; – користи, сам или у сарадњи са другима, одабране изворе, податке и информације као подстицај за стваралачки рад; – разговара о одабраним идејама, темама или мотивима у уметничким остварењима различитих култура и епоха; – уважава себе и друге када снима, обрађује и дели дигиталне фотографије; – учествује у заједничком креативном раду који обједињује различите уметности и/или уметност и технологију; – прави, самостално или у тиму, презентације о одабраним темама повезујући кључне текстуалне податке и визуелне информације; – представи своје и радове других, кратко, аргументовано и афирмативно; – предлаже идеје за уметничку рециклажу, хуманитарне акције кроз ликовно стваралаштво или обилазак места и установа културе; – разматра своја интересовања и могућности у односу на занимања у визуелним уметностима.	Композиција. Боје и емоције, стилизација облика. Композиција линија, композиција боја, композиција облика. Равнотежа, контраст, понављање и степеновање облика, варијације. Орнамент и арабеска. Пропорције. Пропорције главе и тела. Перспектива. Колористичка, ваздушна, линеарна перспектива.
КОМУНИКАЦИЈА		Теме. Историјска, религијска и митолошка тема. Оригинал, копија и плагијат. Дигитална фотографија. Кадар, селфи и аутопортрет. Анимација. Процес креирања, стори борд. Сцена. Обједињавање покрета, игре и звука. Презентације.
УМЕТНОСТ ОКО НАС		Уметност и технологија. Уметничка занимања и продукти. Савремена технологија и уметност. Уметност око нас. Уметничка рециклажа, уметнички пројекти, хуманитарне акције… Наслеђе.

Кључни појмови садржаја: простор, облик, линија, боја, текстура, светлина.

Назив предмета	**МУЗИЧКА КУЛТУРА**
Циљ	**Циљ** учења Музичке културе је да код ученика, развијајући интересовања за музичку уметност, стваралачко и критичко мишљење, формира естетску перцепцију и музички укус, као и одговоран однос према очувању музичког наслеђа и култури свога и других народа.
Разред	**Седми**
Годишњи фонд часова	36 часова

ОБЛАСТ/ТЕМА	**ИСХОДИ** У оквиру области/теме ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ**
ЧОВЕК И МУЗИКА	– препозна врсту жичаних инструмента по изгледу и звуку; – опише начин добијања тона код жичаних инструмената; – повеже различите видове музичког изражавања са друштвено-историјским амбијентом у коме су настали; – наведе изражајна средстава музичке уметности карактеристична за период барока и класицизма; – уочи основне карактеристике музичког стваралаштва у бароку и класицизму; – препозна инструмент или групу према врсти композиције у оквиру датог музичког стила;	Барок. Рођење опере. Клаудио Монтеверди. Облици вокално-инструменталне музике (ораторијум, кантата). Инструментална музика: солистичко, камерно и оркестарско музицирање. Инструментални облици: свита, кончерто гросо. Антонио Вивалди, Јохан Себастијан Бах и Георг Фридрих Хендл. Класицизам Појам сонате и симфоније. Жанрови класичне музике –опера, црквени жанрови,

	– објасни како је музика повезана са другим уметностима и областима ван уметности (музика и религија; технологија записивања, штампања нота; извођачке и техничке могућности инструмената;	симфонијска, концертантна, камерна (посебно гудачки квартет), солистичка музика. Јозеф Хајдн, Волфганг Амадеус Моцарт и Лудвиг ван Бетовен. Развој српске црквене музике.
МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	– разликује музичке форме барока и класицизма; – идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника барока и класицизма;	Жичани: трзалачки и гудачки. Градитељске школе. Појам симфонијског оркестра Српски народни музички инструменти.
СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	– идентификује елементе музике барока и класицизма као инспирацију у музици савременог доба; – изводи музичке примере користећи глас, покрет и инструменте, самостално и у групи; – користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет;	Елементи музичке изражајности: темпо, динамика, тонске боје различитих гласова и инструмената. Слушање световне и духовне музике барока и класицизма. Слушање вокалних, вокално-инструменталних и инструменталних композиција, домаћих и страних композитора. Слушање дела традиционалне народне музике.
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	– комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом; – учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката; – изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност); – учествује у школским приредбама и манифестацијама; – примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању; – понаша се у складу са правилима музичког бонтона у различитим музичким приликама;	Певање песама по слуху и из нотног текста (солмизацијом) самостално и у групи. Певање песама у комбинацији са покретом. Певање и свирање из нотног текста народних и уметничких композиција на инструментима Орфовог инструментарија и/или на другим инструментима. Извођење једноставнијих музичких примера у вези са обрађеном темом. Извођење (певање или свирање) једноставних ритмичких и мелодијских репрезентативних примера (одломака/тема) у стилу музике барока, класицизма.
МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	– критички просуђује утицај музике на здравље; – користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.	Креирање покрета уз музику коју ученици изводе. Креирање ритмичке пратње. Реконструкција музичких догађаја у стилу барока и класицизма.

Кључни појмови садржаја: барок, ораторијум, кантата, свита, кончерто гросо, класицизам, соната, симфонија, камерна музика.

Назив предмета	**ИСТОРИЈА**
Циљ	**Циљ** учења Историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи.
Разред	**Седми**
Годишњи фонд часова	72 часа

ОБЛАСТ/ТЕМА	**ИСХОДИ** По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ**
ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ	– доводи у везу узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса на конкретним примерима; – изводи закључак о повезаности националне историје са регионалном и	Основне одлике, хронолошки и просторни оквири периода од Индустријске револуције до завршетка Првог светског рата. Историјски извори за изучавање периода од Индустријске револуције до завршетка Првог светског

	европском, на основу датих примера; – уочава везу између развоја српске	рата и њихова сазнајна вредност (материјални, писани, аудио и визуелни).
ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД НА ПОЧЕТКУ ИНДУСТРИЈСКОГ ДОБА (до средине XIX века)	државности током новог века и савремене српске државе; – сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; – наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група насталих у новом веку; – препознаје основне карактеристике различитих идеологија; – анализира процес настанка модерних нација и наводи њихове основне карактеристике; – уочава утицај и улогу књижевних и уметничких дела на формирање националног идентитета у прошлости; – уочава утицај историјских догађаја, појава и процеса на прилике у савременом друштву; – препознаје историјску подлогу савремених институција и друштвених појава (грађанска права, парламентаризам, уставност); – анализирајући дате примере, уочава утицај научно-технолошког развоја на промене у друштвеним и привредним односима и природном окружењу;	Индустријска револуција (парна машина и њена примена; промене у друштву – јачање грађанске и појава радничке класе). Политичке револуције (узроци, последице и обележја, европске монархије уочи револуција, просветитељске идеје, примери америчке и француске револуције; појмови уставности и поделе власти, Декларација о правима човека и грађанина, укидање феудализма). Наполеоново доба (Наполеонова владавина, ратови, тековине, Бечки конгрес). Свакодневни живот и култура (промене у начину живота). Источно питање и балкански народи (политика великих сила, борба балканских народа за ослобођење). Живот Срба под османском и хабзбуршком влашћу. Српска револуција 1804–1835 (основна обележја, ток Првог и Другог српског устанка, последице и значај). Развој модерне српске државе (аутономија Кнежевине Србије, успостава државе, оснивање образовних и културних установа). Црна Гора у доба владичанства (основна обележја државног и друштвеног уређења). Истакнуте личности: Џејмс Ват, Волтер, Катарина II, Марија Терезија, Робеспјер, Наполеон Бонапарта, вожд Карађорђе, кнез Милош, кнегиња Љубица, Доситеј Обрадовић, Вук Караџић, прота Матеја Ненадовић, Петар I и Петар II Петровић Његош, Сава Текелија, митрополит Стефан Стратимировић.
ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ XIX ВЕКА	– пореди положај и начин живота припадника различитих друштвених слојева и група у индустријско доба; – приказује на историјској карти динамику различитих историјских појава и промена у новом веку; – уочава историјске промене, поређењем политичке карте савременог света са историјским картама других епоха; – пореди информације приказане на историјској карти са информацијама датим у другим симболичким модалитетима; – повеже визуелне и текстуалне информације са одговарајућим историјским контекстом (хронолошки, политички, друштвени, културни); – пореди различите историјске изворе и класификује их на основу њихове сазнајне вредности; – анализира и процени ближе хронолошко порекло извора на основу садржаја;	Рађање модерних држава, међународни односи и кризе (револуције 1848/49 – „пролеће народа”, политичке идеје, настанак модерне Италије и Немачке, успон САД и грађански рат, борба за колоније у Африци и Азији, Персија, Индија, Кина, опадање Османског царства). Промене у привреди, друштву и култури (Друга индустријска револуција, људска права и слободе – право гласа, укидање робовласништва, положај деце и жена; култура, наука, образовање, свакодневни живот). Кнежевина и Краљевина Србија и њено окружење (развој државних установа и политичког живота, унутрашња и спољна политика, међународно признање – Берлински конгрес; културна и просветна политика, свакодневни живот; положај Срба под хабзбуршком и османском влашћу). Истакнуте личности: Ђузепе Гарибалди, Ото фон Бизмарк, Наполеон III, краљица Викторија, Абрахам Линколн, Карл Маркс, браћа Лимијер, Алфред Нобел, кнез Александар Карађорђевић, кнез Михаило, краљ Милан, краљица Наталија и краљ Александар Обреновић, књаз Никола Петровић, Илија Гарашанин, Јован Ристић, Никола Пашић, Стојан Новаковић, патријарх Јосиф Рајачић, Катарина Ивановић, Светозар Милетић, Бењамин Калај, Алекса Шантић.
ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД НА ПОЧЕТКУ XX	– уочава специфичности у тумачењу одређених историјских догађаја и појава на основу поређења извора различитог порекла; – уочи пристрасност, пропаганду и	Међународни односи и кризе (формирање савеза, сукоби око колонија, Руско-јапански рат, Мароканска криза, Анексиона криза, Либијски рат, балкански ратови). Култура, наука и свакодневни живот (Светска изложба

ВЕКА	стереотипе у садржајима историјских извора; – употреби податке из графикона и табела у елементарном истраживању; – презентује, самостално или у групи, резултате елементарног истраживања заснованог на коришћењу одабраних историјских извора и литературе, користећи ИКТ; – упоређује, анализира и уочава разлике између својих и ставова других; – раздваја битно од небитног у историјској нарацији; – препознаје смисао и сврху неговања сећања на важне личности и догађаје из историје државе и друштва; – идентификује историјске споменике у локалној средини и учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања.	у Паризу, примена научних достигнућа, положај жена). Краљевина Србија и њено окружење (Мајски преврат, политички живот, унутрашња и спољна политика; појава југословенства, наука, култура, свакодневни живот, положај Срба под аустроугарском и османском влашћу, Црна Гора – доношење устава, проглашење краљевине; учешће Србије и Црне Горе у балканским ратовима). Велики рат (узроци и повод, савезништва и фронтови, Србија и Црна Гора у рату; преломнице, ток и последице рата; аспекти рата – технологија рата, пропаганда, губици и жртве, глад и епидемије; човек у рату – живот у позадини и на фронту; живот под окупацијом и у избеглиштву; Велики рат у сећању). Истакнуте личности: Алберт Ајнштајн, Пјер и Марија Кири, Сигмунд Фројд, Михајло Пупин, Никола Тесла, Хенри Форд, Вилхелм II, Николај II Романов, Вудро Вилсон, краљ Петар и престолонаследник Александар Карађорђевић, Јован Цвијић, Надежда Петровић, Арчибалд Рајс, Милунка Савић, Флора Сендс, Радомир Путник, Степа Степановић, Живојин Мишић, Петар Бојовић, Јанко Вукотић, Драгутин Димитријевић Апис.

Кључни појмови садржаја: револуција, индустријско доба, Источно питање, људска права, уставност, Сретењски устав, уставна и парламентарна монархија, република, Кнежевина Србија, Краљевина Србија, Велики рат, либерализам, национализам, социјализам, империјализам, колонијализам, расизам.

Назив предмета	**ГЕОГРАФИЈА**
Циљ	Циљ учења Географије је да ученик појмовно и структурно овлада природно-географским, демографским, насеобинским, политичко-географским, економско-географским, интеграционим и глобалним појавама и процесима у Србији и свету уз неговање вредности мултикултуралности и патриотизма.
Разред	**Седми**
Годишњи фонд часова	**72 часа**

ОБЛАСТ /ТЕМА	**ИСХОДИ** По завршеној области/ теми ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ**
РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА	– дефинише границе континента и показује на карти океане и мора којима је проучавани континент окружен и лоцира највећа острва, полуострва, мореузе, земљоузе, пролазе, ртове; – проналази на карти државе проучаване регије и именује их; – приказује на немој карти: континенте, океане, мора, облике разуђености обала, низије, планине, реке, језера, државе, градове; – класификује облике рељефа, водне објекте и живи свет карактеристичан за наведену територију; – анализира утицај географске ширине, рељефа, односа копна и мора, морских струја, вегетације и човека на климу; – објашњава настанак пустиња на	Регионална географија, принципи регионализације. Хомогеност и хетерогеност географског простора.
ГЕОГРАФСКЕ РЕГИЈЕ ЕВРОПЕ		Јужна Европа – културно-цивилизацијске тековине, етничка хетерогеност, туризам, политичка подела. Државе Јужне Европе: државе бивше СФРЈ, Италија, Шпанија и Грчка – основне географске карактеристике. Средња Европа – културно-цивилизацијске тековине, савремени демографски процеси, природни ресурси и економски развој, урбанизација, политичка подела. Немачка – основне географске карактеристике. Западна Европа – културно-цивилизацијске тековине, савремени демографски процеси, природни ресурси и економски развој, урбанизација, политичка подела. Француска и Уједињено Краљевство – основне географске карактеристике. Северна Европа – природни ресурси и економски развој, народи, политичка подела. Норвешка – основне географске карактеристике.

	територији проучаваног континента; – проналази податке о бројном стању становништва по континентима, регијама и одабраним државама и издваја просторне целине са највећом концентрацијом становништва у свету; – укаже на узроке и последице кретања броја становника, густине насељености, природног прираштаја, миграција и специфичних структура становништва по континентима, регијама и у одабраним државама; – тумачи и израђује тематске карте становништва по континентима, регијама и одабраним државама; – описује узроке и последице урбанизације на различитим континентима, регијама и у одабраним државама; – доведе у везу природне ресурсе са степеном економске развијености појединих регија и одабраних држава; – уз помоћ географске карте објашњава специфичности појединих просторних целина и описује различите начине издвајања регија; – објасни формирање политичке карте света; – објашњава узроке и последице глобалних феномена као што су сиромаштво, унутрашње и спољашње миграције, демографска експлозија и пренасељеност, болести и епидемије, политичка нестабилност; – доводе у везу квалитет живота становништва са природним, демографским, економским и политичко-географским одликама простора; – препознаје негативне утицаје човека на животну средину настале услед специфичности развоја пољопривреде, рударства, енергетике, индустрије, саобраћаја и туризма на проучаваним континентима, регијама и у одабраним државама; – анализира примере позитивног утицаја човека на животну средину у државама које улажу напоре на очувању природе и упоређује их са сличним примерима у нашој земљи; – изводи закључак о могућим решењима за коришћење чистих извора енергије у државама чија се привреда заснива највише на експлоатацији нафте и угља; – истражује утицај Европске уније на демографске, економске и политичке	Источна Европа – културно-цивилизацијске тековине, етничка хетерогеност, природни ресурси и економски развој, политичка подела. Руска Федерација – основне географске карактеристике. Европска унија – пример интеграционих процеса.
АЗИЈА		Географски положај, границе и величина Азије. Природне одлике Азије. Становништво Азије. Насеља Азије. Привреда Азије. Политичка и регионална подела. Југозападна Азија – природни ресурси и економски развој, културно-цивилизацијске тековине, савремени демографски процеси, урбанизација, политичка подела. Јужна Азија – културно-цивилизацијске тековине, савремени демографски процеси, етничка хетерогеност, урбанизација, политичка подела. Југоисточна Азија – природни ресурси и економски развој, политичка подела. Источна Азија – културно-цивилизацијске тековине, савремени демографски процеси, етничка хетерогеност, природни ресурси и економски развој, урбанизација, политичка подела. Централна Азија – природни ресурси, политичка подела, насеља и становништво.
АФРИКА		Географски положај, границе и величина Африке. Природне одлике Африке. Становништво Африке. Насеља Африке. Привреда Африке. Политичка и регионална подела. Афрички Медитеран и Сахарска Африка. Подсахарска Африка**.**
СЕВЕРНА АМЕРИКА		Географски положај, границе, величина и регионална подела Северне Америке. Природне одлике Северне Америке. Становништво Северне Америке. Насеља Северне Америке. Привреда Северне Америке. Политичка подела.
ЈУЖНА АМЕРИКА		Географски положај, границе и величина Јужне Америке. Природне одлике Јужне Америке. Становништво Јужне Америке. Насеља Јужне Америке. Привреда Јужне Америке. Политичка подела.
АУСТРАЛИЈА И ОКЕАНИЈА		Географски положај, границе и величина Аустралије и Океаније. Природне одлике Аустралије. Колонијални период и становништво Аустралије. Насеља Аустралије. Привреда Аустралије. Океанија – основна географска обележја. Политичка и регионална подела.
ПОЛАРНЕ ОБЛАСТИ		Основне географске одлике Антарктика – откриће, назив, географски положај, природне одлике,

	процесе у Европи и свету; – описује улогу међународних организација у свету.	природни ресурси и научна истраживања. Основне географске одлике Арктика – откриће, назив, географски положај, природне одлике, природни ресурси и савремена научна истраживања.

Кључни појмови садржаја: регије Европе, Азија, Африка, Северна Америка, Јужна Америка, Аустралија и Океанија, поларне области.

Назив предмета	**ФИЗИКА**
Циљ	**Циљ** учења Физике јесте да ученици стекну базичну језичку и научну писменост, оспособе се да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, образложе своје мишљење у оквиру дискусије, упознају природне појаве и основне природне законе и њихову примену у свакодневном животу, развију мотивисаност за учење и напредују ка достизању одговарајућих образовних стандарда.
Разред	**Седми**
Годишњи фонд часова	**72 часа**

ОБЛАСТ /ТЕМА	**ИСХОДИ** По завршеној области/ теми ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ**
СИЛА И КРЕТАЊЕ	– разликује скаларне и векторске физичке величине; – користи и анализира резултате мерења различитих физичких величина и приказује их табеларно и графички; – анализира зависност брзине и пређеног пута од времена код праволинијских кретања са сталним убрзањем; – примени Њутнове законе динамике на кретање тела из окружења; – покаже од чега зависи сила трења и на основу тога процени како може променити њено деловање; – демонстрира појаве: инерције тела, убрзаног кретања, кретање тела под дејством сталне силе, силе трења и сила акције и реакције на примерима из окружења; – самостално изведе експеримент из области кинематике и динамике, прикупи податке мерењем, одреди тражену физичку величину и објасни резултате експеримента;	Сила као узрок промене брзине тела. Појам убрзања. Успостављање везе између силе, масе тела и убрзања. Други Њутнов закон. Динамичко мерење силе. Међусобно деловање два тела – силе акције и реакције. Трећи Њутнов закон. Примери Равномерно променљиво праволинијско кретање. Интензитет, правац и смер брзине и убрзања. Тренутна и средња брзина тела. Зависност брзине и пута од времена при равномерно променљивом праволинијском кретању. Графичко представљање зависности брзине тела од времена код равномерно променљивог праволинијског кретања. *Демонстрациони огледи*: – Илустровање инерције тела помоћу папира и тега. – Кретање куглице низ Галилејев жљеб. – Кретање тела под дејством сталне силе. – Мерење силе динамометром. – Илустровање закона акције и реакције помоћу динамометара и колица, колица са опругом и других огледа (реактивно кретање балона и пластичне боце). **Лабораторијске вежбе** **1.** Одређивање сталног убрзања при кретању куглице низ жљеб. **2.** Провера Другог Њутновог закона помоћу покретног тела (колица) или помоћу Атвудове машине.
КРЕТАЊЕ ТЕЛА ПОД ДЕЈСТВОМ СИЛЕ ТЕЖЕ. СИЛЕ ТРЕЊА		Убрзање при кретању тела под дејством силе теже. Галилејев оглед. Слободно падање тела, бестежинско стање. Хитац навише и хитац наниже. Силе трења и силе отпора средине (трење мировања, клизања и котрљања). Утицај ових сила на кретање тела. *Демонстрациони огледи*: – Слободно падање тела различитих облика и маса (Њутнова цев, слободан пад везаних новчића…). – Падање тела у разним срединама. – Бестежинско стање тела (огледи са динамометром, с два тега и папиром између њих, са пластичном чашом која има отвор на дну и напуњена је водом).

	– покаже врсте и услове равнотеже чврстих тела на примеру из окружења; – наводи примере простих машина које се користе у свакодневном животу; – прикаже како сила потиска утиче на понашање тела потопљених у течност и наведе услове пливања тела на води; – повеже појмове механички рад, енергија и снага и израчуна рад силе теже и рад силе трења; – разликује кинетичку и потенцијалну енергију тела и повеже њихове промене са извршеним радом; – демонстрира важење закона одржања енергије на примерима из окружења; – решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке (кинематика и динамика кретања тела, трење, равнотежа полуге, сила потиска, закони одржања…); – разликује појмове температуре и количине топлоте и прикаже различите механизме преноса топлоте са једног тела на друго; – анализира промене стања тела (димензија, запремине и агрегатног стања) приликом грејања или хлађења; – наведе методе добијања топлотне енергије и укаже на примере њеног рационалног коришћења.	– Трење на столу, косој подлози и сл. – Мерење силе трења помоћу динамометра. **Лабораторијске вежбе** **1.** Одређивање убрзања тела које слободно пада. **2.** Одређивање коефицијента трења клизања.
РАВНОТЕЖА ТЕЛА		Деловање две силе на тело, појам резултујуће силе кроз различите примере слагања сила. Разлагање сила. Појам и врсте равнотеже тела. Полуга, момент силе. Равнотежа полуге и њена примена. Сила потиска у течности и гасу. Архимедов закон и његова примена. Пливање и тоњење тела. *Демонстрациони огледи*: – Врсте равнотеже помоћу лењира или штапа. – Равнотежа полуге. – Услови пливања тела (тегови и стаклена посуда на води, Картезијански гњурац, суво грожђе у минералној води, свеже јаје у води и воденом раствору соли, мандарина са кором и без коре у води, пливање коцке леда на води…). **Лабораторијске вежбе** **1.** Одређивање густине чврстог тела применом Архимедовог закона.
МЕХАНИЧКИ РАД И ЕНЕРГИЈА. СНАГА		Механички рад. Рад силе. Рад силе теже и силе трења. Квалитативно увођење појма механичке енергије тела. Кинетичка енергија тела. Потенцијална енергија. Гравитациона потенцијална енергија тела. Веза између промене механичке енергије тела и извршеног рада. Закон о одржању механичке енергије. Снага. Коефицијент корисног дејства. *Демонстрациони огледи*: – Илустровање рада утрошеног на савладавање силе трења при клизању тела по различитим подлогама, уз коришћење динамометра. – Коришћење потенцијалне енергије воде или енергије надуваног балона за вршење механичког рада. – Примери механичке енергије тела. Закон о одржању механичке енергије (Галилејев жљеб; математичко клатно; тег са опругом) **Лабораторијске вежбе** **1**. Одређивање рада силе под чијим дејством се тело креће по различитим подлогама. **2.** Провера закона одржања механичке енергије помоћу колица.
ТОПЛОТНЕ ПОЈАВЕ		Честични састав супстанције: молекули и њихово хаотично кретање. Топлотно ширење тела. Појам и мерење температуре. Унутрашња енергија и температура. Количина топлоте. Специфични топлотни капацитет. Топлотна равнотежа. Агрегатна стања супстанције. *Демонстрациони огледи*: – Дифузија и Брауново кретање. – Ширење чврстих тела, течности и гасова (надувани балон на стакленој посуди – флаши и две посуде са хладном и топлом водом, Гравесандов прстен, издужење жице, капилара…). **Лабораторијске вежбе** **1.** Мерење температуре мешавине топле и хладне воде после успостављања топлотне равнотеже.

Кључни појмови садржаја: кретање, сила, убрзање, Њутнови закони, сила теже, трење, равнотежа тела, механички рад, енергија, снага, топлотне појве, температура.

Назив предмета	**МАТЕМАТИКА**
Циљ	**Циљ** учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени

	стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.
Разред	**Седми**
Годишњи фонд часова	144 часа

ОБЛАСТ/ТЕМА	**ИСХОДИ** **По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:**	**САДРЖАЈИ**
РЕАЛНИ БРОЈЕВИ	– израчуна степен реалног броја и квадратни корен потпуног квадрата и примени одговарајућа својства операција; – одреди бројевну вредност једноставнијег израза са реалним бројевима; – на основу реалног проблема састави и израчуна вредност једноставнијег бројевног израза са реалним бројевима; – одреди приближну вредност реалног броја и процени апсолутну грешку; – нацрта график функције $y = kx$, $k \in R\setminus\{0\}$; – примени продужену пропорцију у реалним ситуацијама; – примени Питагорину теорему у рачунским и конструктивним задацима; – трансформише збир, разлику и производ полинома; – примени формуле за разлику квадрата и квадрат бинома; – растави полином на чиниоце (користећи дистрибутивни закон и формуле за квадрат бинома и разлику квадрата); – примени трансформације полинома на решавање једначина; – примени својства страница, углова и дијагонала многоугла; – израчуна површину многоугла користећи обрасце или разложиву једнакост; – конструише ортоцентар и тежиште троугла; – примени ставове подударности при доказивању једноставнијих тврђења и у конструктивним задацима; – примени својства централног и периферијског угла у кругу; – израчуна обим и површину круга и његових делова; – преслика дати геометријски објекат ротацијом; – одређује средњу вредност, медијану и мод.	Квадрат рационалног броја. Решавање једначине $x^2 = a$, $a \geq 0$; постојање ирационалних бројева (на пример решења једначине $x^2 = 2$). Реални бројеви и бројевна права. Квадратни корен, једнакост $\sqrt{a^2} = \lvert a \rvert$. Децимални запис реалног броја; приближна вредност реалног броја; апсолутна грешка. Основна својства операција с реалним бројевима. Функција директне пропорционалности $y = kx$, $k \in R\setminus\{0\}$. Продужена пропорција.
ПИТАГОРИНА ТЕОРЕМА		Питагорина теорема (директна и обратна). Важније примене Питагорине теореме. Конструкције тачака на бројевној правој које одговарају бројевима $\sqrt{2}, \sqrt{3}, \sqrt{5}$, итд. Растојање између две тачке у координатном систему.
ЦЕЛИ АЛГЕБАРСКИ ИЗРАЗИ		Први део Степен чији је изложилац природан број; степен декадне јединице чији је изложилац цео број; операције са степенима; степен производа, количника и степена. Други део Алгебарски изрази. Полиноми и операције (мономи, сређени облик, трансформације збира, разлике и производа полинома у сређени облик полинома). Квадрат бинома и разлика квадрата. Растављање полинома на чиниоце коришћењем дистрибутивног закона, формуле за квадрат бинома и разлику квадрата. Примене.
МНОГОУГАО		Појам многоугла. Врсте многоуглова. Збир углова многоугла. Број дијагонала многоугла. Правилни многоуглови (појам, својства, конструкције). Обим и површина многоугла. Тежишна дуж троугла. Ортоцентар и тежиште троугла. Сложеније примене ставова подударности.
КРУГ		Централни и периферијски угао у кругу. Обим круга, број π. Дужина кружног лука. Површина круга, кружног исечка и кружног прстена. Ротација.
ОБРАДА ПОДАТАКА		Средња вредност, медијана и мод.

Кључни појмови садржаја: реални број, степен, квадратни корен, Питагорина теорема, полином, многоугао, ортоцентар и тежиште, круг, број π, ротација и средња вредност.

Назив предмета	**БИОЛОГИЈА**
Циљ	Циљ учења Биологије је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, разуме значај биолошке разноврсности и потребу за одрживим развојем и развије одговоран однос према себи и природи.
Разред	**седми**
Годишњи фонд часова	72 часа

ОБЛАСТ/ТЕМА	**ИСХОДИ** По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ** ПРЕПОРУЧЕНИ
НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	– прикупи и анализира податке о животним циклусима почевши од оплођења; – упореди бесполно и полно размножавање; – идентификује разлике између митозе и мејозе на основну промене броја хромозома и њихове улоге у развићу и репродукцији; – одреди однос између гена и хромозома и основну улогу генетичког материјала у ћелији; – шематски прикаже наслеђивање пола и других особина према првом Менделовом правилу; – одреди положај организма на дрвету живота на основу прикупљених и анализираних информација о његовој грађи; – упореди организме на различитим позицијама на „дрвету живота” према начину на који обављају животне процесе; – користи микроскоп за посматрање грађе гљива, биљних и животињскихткива; – разврста организме према задатим критеријумима применом дихотомих кључева; – повеже принципе систематике са филогенијом и еволуцијом на основу данашњих и изумрлих врста – фосила; – идентификује основне односе у биоценози на задатим примерима; – илуструје примерима однос између еколошких фактора и ефеката природне селекције; – упореди прикупљене податке о изабраној врсти и њеној бројности на различитим стаништима; – повеже утицај абиотичких чинилаца у одређеној животној области – биому са животним формама које га насељавају; – анализира разлику између сличности и сродности организама на примерима конвергенције и дивергенције; – идентификује трофички ниво организма у мрежи исхране; – предложи акције заштите биодиверзитета и учествује у њима;	Улога и значај једра у метаболизму ћелије. Деоба ћелије (хромозоми, настајање телесних и полних ћелија). ДНК и појам гена (алел, генотип, фенотип) Прво Менделово правило, крвне групе, трансфузија и трансплантација. Наслеђивање пола. Наследне болести. Животни циклуси биљака и животиња. Смена генерација. Једнополни и двополни организми. Значај и улога полног размножавања
ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА		Основни принципи организације живих бића. Појам симетрије – типични примери код једноћелијских и вишећелијских организама; биолошки значај. Симетрија, цефализација и сегментација код животиња. Присуство/одсуство биљних органа, (симетрија и сегментација код биљака). Ћелије са специфичном функцијом: мишићне, крвне, нервне, ћелије затварачице… Грађа и улога ткива, органа, органских система и значај за функционисање организма. Компаративни преглед грађе главних група биљака, гљива и животиња – сличности и разлике у обављању основних животних процеса на методски одабраним представницима.
ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА		Састав и структура популација. Популациона динамика (природни прираштај и миграције). Абиотички фактори и биотички односи као чиниоци природне селекције (адаптације). Мреже исхране. Животне области. Конвергенција и дивергенција животних форми. Заштита природе. Заштита биодиверзитета.

ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	– анализира задати јеловник са аспекта уравнотежене и разноврсне исхране; – идентификује поремећаје исхране на основу типичних симптома (гојазност, анорексија, булимија); – планира време за рад, одмор и рекреацију; – доведе у везу измењено понашање људи са коришћењем психоактивних супстанци; – аргументује предности вакцинације; – примени поступке збрињавања лакших облика крварења; – расправља о различитости међу људима са аспекта генетичке варијабилности, толеранције и прихватања различитости.	Примери наследних болести. Особине и грађа вируса. Болести изазване вирусима. Имунитет, вакцине. Пулс и крвни притисак. Прва помоћ: повреде крвних судова (практичан рад). Принципи уравнотежене исхране и поремећаји у исхрани. Значај правилног чувања, припреме и хигијене намирница; тровање храном. Промене у адолесценцији. Здрави стилови живота (сан, кондиција, итд). Последице болести зависности – наркоманија.

Кључни појмови садржаја: правила наслеђивања особина, принципи грађе и функције, систематика, докази еволуције, структура популације, адаптације, мреже исхране, вируси, уравнотежена исхрана, прва помоћ, адолесценција, животне области, заштита биодиверзитета.

Назив предмета	**ХЕМИЈА**
Циљ	**Циљ** учења Хемије је да ученик развије систем основних хемијских појмова и вештине за правилно руковање лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама, да се оспособи за примену стеченог знања и вештина за решавање проблема у свакодневном животу и наставку образовања, да развије способности апстрактног и критичког мишљења, способности за сарадњу и тимски рад, и одговоран однос према себи, другима и животној средини.
Разред	**седми**
Годишњи фонд часова	72 часа

ОБЛАСТ/ТЕМА	**ИСХОДИ** По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ** ПРЕПОРУЧЕНИ
ХЕМИЈА КАО ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА НАУКА И ХЕМИЈА У СВЕТУ ОКО НАС	– идентификује и објашњава појмове који повезују хемију са другим наукама и различитим професијама, и принципима одрживог развоја; – правилно рукује лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама, и показује одговоран однос према здрављу и животној средини; – експериментално појединачно и у групи испита, опише и објасни физичка и хемијска својства супстанци, и физичке и хемијске промене супстанци; – повезује физичка и хемијска својства супстанци са применом у свакодневно животу и различитим професијама; – налази потребне информације у различитим изворима	Предмет изучавања хемије. Везе између хемије и других наука. Примена хемије у различитим делатностима и свакодневном животу. Супстанца. Врсте супстанци: хемијски елементи, хемијска једињења и смеше. **Демонстрациони огледи:** демонстрирање узорака елемената, једињења и смеша.
ХЕМИЈСКА ЛАБОРАТОРИЈА		Хемијска лабораторија и експеримент. Лабораторијско посуђе и прибор. Физичка и хемијска својства супстанци. Физичке и хемијске промене супстанци. **Демонстрациони огледи:** демонстрирање правилног руковања лабораторијским посуђем и прибором, и правилног извођења основних лабораторијских техника рада; испитивање физичких и хемијских својстава и промена супстанци. **Лабораторијска вежба I:** основне лабораторијске технике рада: мешање, уситњавање и загревање супстанци. **Лабораторијска вежба II:** физичка својства супстанци, мерење масе, запремине и температуре супстанце. **Лабораторијска вежба III**: физичке и хемијске промене супстанци.

АТОМИ И ХЕМИЈСКИ ЕЛЕМЕНТИ	користећи основну хемијску терминологију и симболику; – објашњава основну разлику између хемијских елемената и једињења, и препознаје примере хемијских елемената и једињења у свакодневном животу; – објашњава по чему се разликују чисте супстанце од смеша и илуструје то примерима;	Атоми хемијских елемената. Хемијски симболи. Грађа атома: атомско језгро и електронски омотач. Атомски и масени број, изотопи. Распоред електрона по нивоима у атомима елемената. Периодни систем елемената (ПСЕ), закон периодичности и веза између броја и распореда електрона по нивоима у атомима елемената и положаја елемената у ПСЕ. Племенити гасови. Својства и примена. **Демонстрациони огледи:** формулисање претпоставке о честичној грађи супстанци. **Вежба IV:** одређивање валентног нивоа и броја валентних електрона.
МОЛЕКУЛИ ЕЛЕМЕНАТА И ЈЕДИЊЕЊА, ЈОНИ И ЈОНСКА ЈЕДИЊЕЊА	– разликује хомогене и хетерогене смеше, наводи примере из свакодневног живота и раздваја састојке смеша; – представља структуру атома, молекула и јона помоћу модела, хемијских симбола и формула;	Ковалентна веза: молекули елемената и молекули једињења. Атомска и молекулска кристална решетка. Јонска веза и јонска кристална решетка. Валенца. Хемијске формуле и називи. **Демонстрациони огледи:** својства супстанци са ковалентном и јонском везом. **Лабораторијска вежба V:** упоређивање својстава супстанци са јонском и супстанци са ковалентном везом.
ХОМОГЕНЕ И ХЕТЕРОГЕНЕ СМЕШЕ	– повезује распоред електрона у атому елемента с положајем елемента у Периодном систему елемената и својствима елемента; – разликује хемијске елементе и једињења на основу хемијских симбола и формула; – разликује типове хемијских веза, препознаје тип хемијске везе у супстанцама и повезује са својствима тих супстанци; – објасни процес растварања супстанце и квантитативно значење растворљивости супстанце;	Смеше: хомогене и хетерогене. Раствори – хомогене смеше. Растварање и растворљивост. Вода и ваздух – хомогене смеше у природи. Масени процентни састав смеша. Раздвајање састојака смеша: декантовање, цеђење и одвајање помоћу магнета **Демонстрациони огледи:** састав и својства смеша; раствори и њихова својства; растворљивост; незасићени, засићени и презасићени раствори; раздвајање састојака смеша. **Лабораторијска вежба VI:** испитивање растворљивости супстанци. **Лабораторијска вежба VII:** раздвајање састојака смеша: декантовање, цеђење и одвајање помоћу магнета.
ХЕМИЈСКЕ РЕАКЦИЈЕ И ХЕМИЈСКЕ ЈЕДНАЧИНЕ	– изводи израчунавања у вези с масеним процентним саставом раствора; – напише једначине хемијских реакција и објасни њихово квалитативно и квантитативно значење;	Хемијске реакције. Закон о одржању масе. Хемијске једначине. **Демонстрациони огледи:** мерење и упоређивање укупне масе супстанци пре и после хемијске реакције у отвореном и затвореном реакционом систему. **Вежба VIII:** састављање једначина хемијских реакција.
ИЗРАЧУНАВАЊА У ХЕМИЈИ	– квантитативно тумачи хемијске симболе и формуле користећи појмове релативна атомска и молекулска маса, количина супстанце и моларна	Релативна атомска и релативна молекулска маса. Количина супстанце и мол. Моларна маса. Закон сталних односа маса. Масени процентни састав једињења. Израчунавања на основу једначина хемијских реакција. **Лабораторијска вежба IX:** мерење масе супстанце и израчунавање моларне масе и количине супстанце.

ВОДОНИК И КИСЕОНИК И ЊИХОВА ЈЕДИЊЕЊА. СОЛИ	маса; – опише и објасни физичка и хемијска својства водоника и кисеоника; – разликује оксиде, киселине, хидроксиде и соли на основу хемијске формуле и назива, и опише основна својства ових класа једињења; – индикаторима испита и на pH скали процени киселост раствора; – тумачи ознаке са амбалаже супстанци/комерцијалних производа.	Водоник. Кисеоник. Оксидација, сагоревање и корозија. Оксиди: хемијске формуле, називи и основна својства. Киселине: хемијске формуле, називи и основна својства. Хидроксиди (базе): хемијске формуле, називи и основна својства. Мера киселости раствора: pH-скала. Неутрализација – хемијска реакција киселина и хидроксида (база). Соли: формуле и називи. **Демонстрациони огледи:** испитивање кисело-базних својстава раствора помоћу индикатора; реакција неутрализације. **Лабораторијска вежба X:** испитивање кисело-базних својстава раствора помоћу индикатора.

Кључни појмови садржаја: хемија, супстанца, елемент, једињење, смеша, хемијска лабораторија, оглед, хемијско својство, хемијска промена/хемијска реакција, атом, молекул, јон, ковалентна веза, јонска веза, хемијски симбол, хемијска формула, хемијска једначина, Периодни систем елемената, масени процентни састав, количина супстанце, оксид, киселина, хидроксид, со, pH вредност.

Назив предмета	**ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА**
Циљ	**Циљ** учења Технике и технологије је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно.
Разред	**Седми**
Годишњи фонд часова	72 часа

ОБЛАСТ/ТЕМА	**ИСХОДИ** По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ**
ЖИВОТНО И РАДНО ОКРУЖЕЊЕ	– повеже развој машина и њихов допринос подизању квалитета живота и рада; – повеже ергономију са здрављем и конфором људи при употреби техничких средстава; – анализира да ли је коришћење одређене познате технике и технологије у складу са очувањем животне средине; – истражи могућности смањења трошкова енергије у домаћинству;	Појам, улога и развој машина и механизама. Потрошња енергије у домаћинству и могућности уштеде. Утицај дизајна и правилне употребе техничких средстава на здравље људи. Зависност очувања животне средине од технологије. Професије (занимања) у области производних техника и технологија.
САОБРАЋАЈ	–повеже занимања у области производних техника и технологија са сопственим интереовањем; – разликује врсте транспортних машина; – повеже подсистеме код возила друмског саобраћаја са њиховом улогом; – провери техничку исправност бицикла; – демонстрира поступке одржавања бицикла или мопеда;	Машине спољашњег и унутрашњег транспорта. Подсистеми код возила друмског саобраћаја (погонски, преносни, управљачки, кочиони). Исправан бицикл/мопед као битан предуслов безбедног учешћа у саобраћају.
ТЕХНИЧКА И ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	– самостално црта скицом и техничким цртежом предмете користећи ортогонално и просторно приказивање; – користи CAD технологију за креирање техничке документације; – образложи предности употребе 3D штампе у изради тродимензионалних модела и макета; – управља моделима користећи рачунар;	Специфичности техничких цртежа у машинству. Ортогонално и просторно приказивање предмета. Коришћење функција и алата програма за CAD. Употреба 3D штампе у изради тродимензионалних модела и макета. Основне компоненте ИКТ уређаја. Управљање и контрола коришћењем рачунарске технике и интерфејса. Вештачка интелигенција- појмови; примери технологија управљаних вештачком интелигенцијом.
РЕСУРСИ И		Рационално коришћење ресурса на Земљи и

ПРОИЗВОДЊА	– објасни улогу основних компоненти рачунара, таблета, паметних телефона и осталих савремених ИКТ уређаја; –објасни улогу и значај вештачке интелигенције и примену у свакодневном животу; – аргументује значај рационалног коришћења расположивих ресурса на Земљи; – идентификује материјале који се користе у машинству и на основу њихових својстава процењује могућност примене; – користи прибор за мерење у машинству водећи рачуна о прецизности мерења; – врши операције обраде материјала који се користе у машинству, помоћу одговарајућих алата, прибора и машина и примени одговарајуће мере заштите на раду; – објасни улогу одређених елемената машина и механизама на једноставном примеру; – образложи значај примене савремених машина у машинској индустрији и предности роботизације производних процеса; – објасни основе конструкције робота; – класификује погонске машине – моторе и повеже их са њиховом применом; – самостално/тимски истражи и реши задати проблем у оквиру пројекта; – изради производ у складу са принципима безбедности на раду; – тимски представи идеју, поступак израде и производ; – креира рекламу за израђен производ; – врши е-кореспонденцију у складу са правилима и препорукама са циљем унапређења продаје; – процењује свој рад и рад других на основу постављених критеријума (прецизност, педантност и сл.).	очување и заштита животне средине. Материјали у машинству (пластика, метали, легуре и др.). Мерење и контрола – појам и примена мерних средстава (мерила). Технологија обраде материјала у машинству (обрада материјала са и без скидања струготине, савремене технологије обраде). Елементи машина и механизама (елементи за везу, елементи за пренос снаге и кретања, специјални елементи). Производне машине: врсте, принцип рада, појединачна и серијска производња. Појам, врсте, намена и конструкција робота (механика, погон и управљање). Погонске машине – мотори (хидраулични, пнеуматски, топлотни). Моделовање погонских машина и/или школског мини робота.
КОНСТРУКТОРСКО МОДЕЛОВАЊЕ		Проналажење информација, стварање идеје и дефинисање задатка. Самосталан/тимски рад на пројекту. Израда техничке документације изабраног модела ручно или уз помоћ рачунарских апликација. Реализација пројекта – израда модела коришћењем алата и машина у складу са принципима безбедности на раду. Представљање идеје, поступака израде и производа. Процена сопственог рада и рада других на основу постављених критеријума. Употреба електронске кореспонденције са циљем унапређења производа. Одређивање оквирне цене трошкова и вредност израђеног модела. Креирање рекламе за израђен производ.

Кључни појмови садржаја: машинство, саобраћај, техничка документација, енергетика, заштита личне безбедности и животне средине, предузимљивост и иницијатива.

Назив предмета	**ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО**
Циљ	**Циљ** учења Информатике и рачунарства је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, креирање дигиталних садржаја и рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.
Разред	**седми**
Годишњи фонд часова	36 часова

ОБЛАСТ / ТЕМА	**ИСХОДИ** По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ**
ИКТ	– разликује визуелну презентацију и логичку структуру текста; – користи алате за стилско обликовање документа и креирање прегледа садржаја у програму за обраду текста; – објасни принципе растерске и векторске графике и модела приказа боја; – креира растерску слику у изабраном програму; – креира векторску слику у изабраном програму;	Обележавање логичке структуре и генерисање прегледа садржаја текстуалног документа. Карактеристике рачунарске графике (пиксел, резолуција, RGB и CMYK модели приказа боја, растерска и векторска графика). Рад у програму за растерску графику.

	– користи алате за уређивање и трансформацију слике; – креира гиф анимацију; – креира видео-запис коришћењем алата за снимање екрана;	Рад у програму за векторску графику. Израда гиф анимација. Коришћење алата за снимање екрана.
ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	– разликује појмове URL, DNS, IP адреса; – објасни појмове хипервеза и хипертекст; – креира, форматира и шаље електронску пошту;	URL, DNS, IP адреса. Хипервеза и хипертекст. Електронска пошта, креирање налога, слање и пријем поште. Електронска пошта (контакти, безбедност, нежељена пошта). Рад на дељеним документима (текстуалним документима / презентацијама /упитницима…) у облаку.
РАЧУНАРСТВО	– обавља електронску комуникацију на сигуран, етички одговоран и безбедан начин водећи рачуна о приватности; – препозна непримерени садржај, нежељене контакте и адекватно се заштити; – сарадднички креира и дели документе у облаку водећи рачуна о одговарајућим нивоима приступа; – подешава хипервезе према делу садржаја, другом документу или веб локацији; – уз помоћ програмске библиотеке текстуалног програмског језика исцртава елементе 2Д графике;	Рад са изабраним текстуалним програмским језиком у области 2Д графике. Основне карактеристике изабране графичке библиотеке. Методе за исцртавање основних геометријских облика. Подешавање боја и положаја објеката. Примена петљи и случајно генерисаних вредности на исцртавање геометријских облика.
ПРОЈЕКТНИ ЗАДАТАК	– употребљава петље и генератор насумичних бројева за исцртавање сложенијих облика; – планира, опише и имплементира решење једноставног проблема; – проналази и отклања грешке у програму; – сарађује са осталим члановима групе у свим фазама пројектног задатка: – креира, уређује и структурира дигиталне садржаје који комбинују текст, слике, линкове, табеле и анимације; – креира рачунарске програме који доприносе решавању пројектног задатка; – поставља резултат свог рада на Интернет ради дељења са другима уз помоћ наставника; – вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности за које је био задужен.	Фазе пројектног задатка од израде плана до представљања решења. Израда пројектног задатка у корелацији са другим предметима. Вредновање резултата пројектног задатака.

Кључни појмови садржаја: логичка структура и садржај документа, пиксел, резолуција, растерска и векторска графика, RGB и CMYK палете боја, гиф анимација, хипервеза, URL, електронска пошта, текстуални програмски језик, 2Д графика.

Назив предмета	**ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ**
Циљ	**Циљ** учења Физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.
Разред	**Седми**
Годишњи фонд часова	108 часова

ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– примени комплексе простих и општеприпремних вежби одговарајућег	**ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ**	**Основни садржаји** Вежбе за развој снаге. Вежбе за развој гипкости. Вежбе за развој аеробне издржљивости.

обима и интензитета у самосталном вежбању; – сврсисходно користи научене вежбе у спорту, рекреацији и различитим ситуацијама; – упоређује и анализира сопствене резултате са тестирања уз помоћ наставника са вредностима за свој узраст; – примени достигнути ниво усвојене технике кретања у игри, спорту и свакодневном животу; – примени атлетске дисциплине у складу са правилима; – развија своје моторичке способности применом вежбања из атлетике; – одржава равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела; – примени вежбања из гимнастике за развој моторичких способности; – изведе елементе одбојкашке технике; – примени основна правила одбојке; – користи елементе технике у игри; – примени основне тактичке елементе спротских игара; – учествује на такмичењима између одељења; – изведе кретања у различитом ритму; – игра народно коло; – изведе основне кораке плеса из народне традиције других култура; – изведе кретања, вежбе и саставе уз музичку пратњу; – преплива 25 m техником краула, леђног краула и			Вежбе за развој брзине. Вежбе за развој координације. Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности.
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ	Атлетика	**Основни садржаји** Техника спринтерског трчања. Истрајно трчање – припрема за крос. Техника штафетног трчања Скок удаљ. Бацања кугле. Скок увис. Бацање „вортекс-а”. **Проширени садржаји** Скок увис (леђна техника). Тробој.
		Спортска гимнастика	**Основни садржаји:** Вежбе и комбинације вежби карактеристичних за поједине справе: Тло Прескок Трамполина Вратило Двовисински разбој Паралелни разбој Кругови Коњ са хватаљкама Греда. **Проширени садржаји:** На тлу и справама сложеније вежбе и комбинације вежби.
		Основе тимских и спортских игара	**Одбојка:** Основни елементи технике, тактике и правила игре. **Футсал:** Игра уз примену правила. **Рукомет:** Игра уз примену правила. **Кошарка:** Сложенији елементи технике, тактике и правила игре. **Активност по избору.**
		Плес и ритмика	**Основни садржаји** Вежбе са вијачом. Вежбе са обручем. Вежбе са лоптом. Народно коло „Моравац”. Народно коло из краја у којем се школа налази. Енглески валцер. **Проширени садржаји** Састав са обручем. Састав са лоптом. Састав са вијачом. Основни кораци rock n roll.
		Пливање и ватерполо	**Основни садржаји** **Пливање** Техника краула. Техника прсног пливања. Одржавање на води на разне начине и самопомоћ. Роњење у дужину до 10 m. Пливање 25 m одабраном техником на време. **Проширени садржаји** Мешовито пливање (две технике).

прсном техником; – процени своје способности и вештине у води; – скочи у воду на ноге и на главу; – рони у дужину у складу са својим могућностима; – поштује правила понашања у води, и око водене средине; – уочи ризичне ситуације у води и око ње;			**Ватерполо** Пливање са лоптом. Хватање и додавање. Шут на гол. **Проширени садржаји** **Пливање** Мешовито пливање. Игре у води. **Ватерполо** Основни елементи тактике и игра.
		Полигони	Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима
	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА	Физичко вежбање и спорт	**Основни садржаји** Основна подела вежби. Функција скелетно-мишићног система. Основна правила одбојке. Понашање према осталим субјектима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе). Чување и одржавање материјалних добара која се користе у вежбању. Облици насиља у физичком васпитању и спорту. Навијање, победа, пораз решавање спорних ситуација. Писани и електронски извори информација из области физчког васпитања и спорта. Вежбање у функцији сналажења у ванредним ситуацијама. Значај вежбања за одбрамбено-безбедносне потребе. Повезаност физичког вежбања и естетике. Породица и вежбање Планирање вежбања.
		Здравствено васпитање	**Основни садржаји** Утицај аеробног вежбања (ходања, трчања и др.) на кардио-респираторни систем. Здравствено-хигијенске мере пре и после вежбања. Значај употребе воћа и поврћа и градивних материја (протеини и беланчевине) у исхрани. Подела енергетских напитака и последице њиховог прекомерног конзумирања. Прва помоћ након површинских повреда (посекотина и одеротина). Вежбање у различитим временским условима. Чување околине при вежбању. Последице конзумирања дувана и алкохола. Додаци исхрани – суплементи. Вежбање и менструални циклус. Значај заштите репродуктивних органа приликом вежбања.

Кључни појмови садржаја: физичко вежбање, плес, одбојка, здравље, васпитање.

ОБАВЕЗНИ ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ

ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС (ВЕРОНАУКА), 7. разред
1 час недељно, 36 часова годишње

САДРЖАЈИ – ТЕМЕ	ИСХОДИ	Наставне јединице
УВОД	-моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 7. разреда основне школе; -моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања.	Упознавање садржаја програма и начина рада
БОГОПОЗНАЊЕ	-бити мотивисан да похађа часове Православног катихизиса -моћи да уочи да су знање и учење важни у његовом животу; -моћи да кроз очигледне примере и експерименте закључи да постоје различити начини сазнавања -моћи да кроз примере из личног искуства уочи да једино онај кога заволимо за нас постаје личност – непоновљиво и бескрајно важно биће; -моћи да повезује личносно познање са нашим познањем Бога;	Процес сазревања Личносно познање Познање Бога Бог је један, али није сам
ЈЕДИНСТВО ЦРКВЕ ХРИСТОВЕ	-моћи да препозна да нам Христос открива Бога као љубавну заједницу три личности; -моћи да вреднује своје понашање на основу љубави коју исказује према својим ближњима; -бити подстакнут на одговорније обликовање заједничког живота са другима -моћи да уочи да је Црква на Саборима решавала проблеме са којима се сусретала кроз историју; -бити подстакнут да своје проблеме и несугласице са другима решава кроз разговор и заједништво;	Сабори као израз јединства Цркве Васељенски сабори Симбол вере Богочовек Христос
СВЕТОТАЈИНСКИ ЖИВОТ ЦРКВЕ	-знати да је Символ вере установљен на Васељенским саборима; -умети да интерпретира Символ вере; -знати да се Символ вере изговара на Крштењу и Литургији; -моћи да уочи да појам Богочовека описује Христа као истинитог Бога и истинитог Човека; -моћи да увиди да Црква Светим Тајнама повезује човека са Богом у најважнијим моментима његовог живота (рођење и духовно рођење – Крштење, венчање и Брак, Црквена брига за болесне у јелеосвећењу...) -моћи да увиди да је Литургија извор и циљ свих Тајни Цркве; -знати да је Причешће врхунац светотајинског живота -моћи да препозна Крштење и Миропомазање као Тајне уласка у Цркву; -бити подстакнут да на покајање гледа као на промену начина живота; -моћи да увиди да су брак и монаштво два пута која воде ка Богу; -моћи да разликује и именује службе у Цркви (епископ, свештеник, ђакон и народ); -моћи да препозна своју службу у Цркви; -моћи да у молитвословљима уочи важност природних елемената (воде, грожђа, жита, светлости...) -бити подстакнут на учествовање у светотајинском животу Цркве;	Светотајински живот Цркве Света Литургија-светајна Цркве Свете Тајне Крштења и Миропомазања Света Тајна Исповести Света Тајна Брака Монашка заједница Света Тајна Рукоположења Молитвословља Цркве
СРПСКА ЦРКВА КРОЗ ВЕКОВЕ	-моћи да препозна да култура и писменост Словена имају корен у мисионарској делатности просветитеља равноапостолних Кирила и Методија; -моћи да објасни просветитељску улогу и значај Светога Саве за српски народ; -бити подстакнут да доживи српске светитеље као учитеље хришћанских врлина; -моћи да препозна неговање српских православних обичаја као начин преношења искуства вере и прослављања Бога и светитеља -моћи да препозна евхаристијску симболику у елементима Крсне Славе; -бити подстакнут да прослављање Крсне славе везује за Литургију -бити подстакнут да доживи, вреднује и негује богатство и лепоту српске културне баштине. -моћи да уочи у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса у 7. разреду.	Света браћа Кирило и Методије Свети Сава Срби светитељи Крсна слава и обичаји Српска црквена баштина

ИСЛАМСКА ВЈЕРОНАУКА (ИЛМУДИН), 7. разред
1 час недељно, 36 часова годишње

САДРЖАЈИ – ТЕМЕ	ЦИЉЕВИ – ИСХОДИ
Увод – исламске дужности	- познавање основних принципа вјере ислама; - познавање вриједности молитве; - познавање саставних дијелова молитве; - упознавање међусобних права и дужности појединца и заједнице; - развијање свијести о Богу као Створитељу и однос према људима као најсавршенијим божјим створењима; - развијање способности (на начин примјерен узрасту ученика) за постављање питања о цјелини и најдубљем смислу постојања човјека и свијета, о људској слободи, животу у заједници, смрти, односу с природом која нас окружује, као и за размишљање о тим питањима у свијетлу вјере ислама; - развијање способности за одговорно обликовање заједничког живота са другима, за налажење равнотеже између властите личности и заједнице, за остваривање сусрета са свијетом (са људима различитих култура, религија, погледа на свијет, с друштвом, природом) и с Богом, у изграђивање увјерења да је човеков живот на овом свијету само припрема за вјечност, да су сви створени да буду судионици вјечног живота, да се из те перспективе, код ученика развија способност разумијевања, преиспитивања и вриједновања властитог односа према другом човјеку као божјем створењу и изгради спремност за покајање.
Намаз	
Пост	
Зекат	
Хаџџ	
Изградња здраве личности	
Темељи вероваања – иманске шарти	
Исламски мубарек дани	
Вакуф (задужбина)	
Побожне песме	
Аллахове наредбе и забране	
Џеназа намаз	
Греси	
Курбан – жртва	
Теуба – покајање	
Уопштено о дови – молитви	
Аллахова мудрост у стварању	

Назив предмета	**ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**
Циљ	**Циљ** учења Грађанског васпитања је да ученик изучавањем и практиковањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе других и спреман да активно делује у заједници.
Разред	**Седми**
Годишњи фонд часова	36 часова

ОБЛАСТ /ТЕМА	**ИСХОДИ** По завршеној области /теми ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ**
ЉУДСКА ПРАВА	– наведе и опише основне карактеристике људских права; – својим речима опише везу између права појединца и општег добра; – дискутује о односу права и правде и о сукобу права; – образложи личну одговорност у заштити свог здравља; – штити своја права на начин који не угрожава друге и њихова права; – образложи сврху постојања политичких странака; – аргументује потребу ограничења и контролу власти; – наведе кораке од предлагања до усвајања закона; – образложи на примеру могућност утицаја	Карактеристике људских права – урођеност, универзалност, неотуђивост, недељивост. Опште добро. Права појединца и опште добро. Сукоб појединачних права и општег добра. Права и правда. Социјална правда.
ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО		Политичке странке у вишепартијском систему – владајуће и опозиционе. Народна скупштина – сврха и надлежности. Народни посланици, посланичке групе. Процедуре у раду Народне скупштине. Скупштинске дебате. Предлагање и доношење закона.
ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ		Припадност групи. Групни идентитет као део идентитета младих.Односи у вршњачкој групи и њен утицај на појединца.

	грађана на одлуке Народне скупштине; – препозна и одупре се различитим облицима вршњачког притиска; – препозна опасност када се нађе у великој групи људи и заштити се;	Вршњачки притисак. Конформизам. Приватност – обим и границе. Понашање људи у маси и угроженост права појединца.
ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ	– учествује у организацији, реализацији и евалуацији симулације Народне скупштине; – у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на конструктиван начин; – проналази, критички разматра и користи информације из различитих извора.	**Симулација Народне скупштине** Одређивање улога и процедура у скупштини. Формирање посланичких група. Избор председника скупштине. Формулисање предлога закона. Скупштинска дебата. Гласање. Евалуација симулације.

Кључни појмови садржаја: социјална правда, Народна скупштина, конформизам, вршњачки притисак.

Назив предмета	**ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК**
Циљ	**Циљ** учења Другог страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу**.**
Разред	**Седми**
Годишњи фонд часова	72 часа

ОБЛАСТ-ТЕМА Комуникативне функције	**ИСХОДИ** По завршеној теми ученик ће бити у стању да у усменој и писменој комуникацији:	**САДРЖАЈИ**
ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА	– разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/ давање информација личне природе; – поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства; – размени једноставније информације личне природе; – у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима; – разуме	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на поздрављање и представљање (дијалози, наративни текстови, формулари и сл. Реаговање на усмени или писани импулс саговорника (наставника, вршњака и сл.) и иницирање комуникације; усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима. **Садржаји** *Quel est ton nom/ prénom/ surnom ? Quel est votre nom, Madame/ Monsieur ? Je te/ vous présente Julie. C’est Robert, il est nouveau dans notre classe. Bienvenu ! Où habites-tu/habitez-vous ? J’habite 72, rue François Mauriac. Tu habites à rriv étage ? Au troisième étage. Je fais du football/ de la natation. Comment vas-tu à l’école. J’y vais à pieds. Je prends le bus. Quelle est la profession de ton père. Il est ingénieur. Tu as des frères et des sœurs ? Oui, j’ai une petite sœur. C’est mon oncle, il habite à Poitiers, mais il est né à Marseille. Mes rrive s’appellent Pauline et Brigitte.* Садашње време фреквентних глагола Питања с упитним речима (*comment, rriv, où…*) Личне заменице Присвојни придеви Бројеви (основни и редни) **(Интер)културни садржаји**: устаљена правила учтиве комуникације; имена, презимена и надимци; родбина и родбинске везе; адреса; формално и неформално представљање; степени сродства и родбински односи; већи градови у земљама циљне културе.

ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА, ПОЈАВА, РАДЊИ, СТАЊА И ЗБИВАЊА	једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; – опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства; – разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење; – упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе; – затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности; – разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих; – упути уобичајене молбе и захтеве; – честита, захвали и извини се користећи једноставнија језичка средства; – разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – пружи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на опис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; усмено и писано описивање/ поређење бића, предмета, појава и места. **Садржаји** *Comment est Pierre ? Il est plus petit que Paul, il a les yeux marron et les cheveux noirs. Et il est très sympathique, généreux et un peu timide. Il porte un jean bleu et un t-shirt jaune. L'éléphant est un des plus grands animaux sur terre. La tortue est plus lente que le lapin. La moto est moins économique que le vélo. La voiture de mon père est plus rapide que celle de notre voisin. Besançon est une ville plus tranquille que Marseille.* Описни придеви: род, број и место. Поређење придева (*plus grand, meilleur*). Садашње време фреквентних глагола, рачунајући и повратне. **(Интер)културни садржаји**: особености наше земље и земаља говорног подручја циљног језика (знаменитости, географске карактеристике и сл.)
ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге. Усмено и писано преговарање и договарање око предлога и учешћа у заједничкој активности; писање позивнице за прославу/ журку или имејла/ СМС-а којим се уговара заједничка активност; прихватање/ одбијање предлога, усмено или писано, уз поштовање основних норми учтивости и давање одговарајућег оправдања/ изговора. **Садржаји** *Et si on allait ensemble au concert ? Il commence à 20 heures. Je sais que tu aimes ce chanteur. Viens chez moi après l'école et apporte tes CD.* *On pourrait se promener un peu. Oui, pourquoi pas ! Volontiers. Désolée, je ne peux pas. Je ne me sens pas bien. Tu devrais manger plus de fruits et de rrive . Si tu ne te sens pas bien, tu dois aller chez le médecin.* Питање интонацијом. Заповедни начин. Негација (*ne/ n'... pas*). Заменица *on*. Садашње време фреквентних неправилних глагола. **(Интер)културни садржаји:** прикладно упућивање предлога, савета и позива и реаговање на предлоге, савете и позиве.
ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих исказа којима се нешто честита, тражи/ нуди помоћ, услуга, обавештење или се изражава извињење, захвалност. Усмено и писано честитање, тражење и давање обавештења, упућивање молбе за помоћ/ услугу и реаговање на њу, изражавање извињења и захвалности. **Садржаји** *Je peux t'aider rriv veux. Oui, merci, c'est très gentil. Bonjour Madame, je cherche une jupe en coton. Quelle est votre taille, mademoiselle ? A quelle heure part le TGV pour Lyon ? A 9h05. Excusez-moi Monsieur, vous pourriez me dire comment venir à la gare ? Oui, vous continuez tout droit, elle est au fond de cette rue. Merci Monsieur. Je vous en prie. Où se trouve l'arrêt du bus 23 ? Il n'est pas loin d'ici.* Питање интонацијом. Питања са упитним речима. Негација (*ne/ n'... pas*). Основни бројеви **(Интер)културни садржаји:** правила учтиве комуникације, значајни празници и догађаји, честитања.
РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ УПУТСТАВА		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства (нпр. За израду задатака, пројеката и сл), с визуелном подршком и без ње. Усмено и писано давање упутстава.

	живота; – разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости; – разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа; – размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости; – опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа; – разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости; – размени појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости; – опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости; – опише неки историјски догађај, историјску личност и сл. – разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих; – размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама,	**Садржаји** *Lis le texte et fais l’activité numéro 2 ! Il faut lire la consigne avant de faire l’exercice. Vous allez faire un projet sur votre ville/ quartier/ animal préféré. Réfléchis bien et réponds ! Vérifiez vos réponses ! Vous allez réécouter le dialogue, mais n’ouvrez pas encore vos livres !* Заповедни начин. Конструкција *il faut* са инфинитивом. Блиско будуће време (*rrive proche*) **(Интер)културни садржаји**: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом.
ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање описа и размењивање мишљења у вези са сталним, уобичајеним или актуелним догађајима/ активностима и способностима. Усмено и писано описивање сталних, уобичајених или актуелних догађаја/ активности и способности. **Садржаји** *J’habite dans une maison au centre de la ville. A quelle heure rriv lèves ? Tous les matins je me lève à 8 heures. D’habitude, nous mangeons à 14 heures. Qu’est-ce que tu fais ? Je regarde la télé. Mon frère va à la piscine tous les jours, il adore nager. Elle est forte en biologie, mais très faible en rrive r .* Предлози. Питања са упитним речима (*que, rriv, quand*). Редни бројеви до 20. Прилози за време (*maintenant, toujours*). Садашње време фреквентних глагола, рачунајући и повратне. **(Интер)културни садржаји**: породични живот; живот у школи – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања.
ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање описа и усмено и писано размењивање мишљења у вези са искуствима, догађајима/ активностима и способностима у прошлости; усмено и писано описивање искустава, догађаја/ активности и способности у прошлости; израда и презентација, пројеката о историјским догађајима, личностима и сл. **Садржаји** *Au Moyen Âge les chevaliers vivaient au château. Les frères Lumière ont inventé le rrive. Comment as-tu passé le week-end ? Avez-vous déjà visité la France ? Quand ma mère était jeune, elle faisait du basket. Tu as fait ton travail de géographie ? J’ai appelé Sophie, mais elle n’a pas répondu.* Сложени перфект. Заповедни начин. Питања интонацијом и инверзијом. Питања са упитним речима (*où, comment*). Негација (*ne/ n’... pas*). **(Интер)културни садржаји**: историсјки догађаји, епохална открића; важније личности из прошлости.
ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање краћих текстова у вези са одлукама, плановима, намерама и предвиђањима. Усмено и писано договарање/ извештавање о одлукама, плановима, намерама и предвиђањима. **Садржаји** *Qu’est-ce que tu aimerais faire quand tu seras grand? Cet après-midi je vais sortir avec mes cousins. La semaine prochaine j’aurai 13 ans. Samedi soir j’organiserai une boum, j’inviterai mes copains. Je t’aiderai à faire ton devoir de biologie. Cette BD, je vais la lire pendant les vacances.* Блиски футур (*rrive proche*) Футур први (*rrive simple*) Кондиционал глагола *aimer*. Питања са упитним речима (*que*). Присвојни придеви.

	плановима, намерама и предвиђањима; – саопшти шта он/ она или неко други планира, намерава, предвиђа; – разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима и реагује на њих; – изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима; – разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/ положај предмета и бића у простору и правац кретања и одговори на њих; – затражи и разуме обавештења о оријентацији/ положају предмета и бића у простору и правцу кретања; – опише правац кретања и просторне односе једноставним, везаним исказима; – разуме једноставније забране, правила понашања, своје и туђе обавезе и реагује на њих; – размени једноставније информације које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе код куће, у школи и на јавном месту; – разуме једноставније исказе који се односе на поседовање и припадност; – формулише једноставније исказе	**(Интер)културни садржаји**: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом.
ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање исказа у вези са жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима. Усмено и писано договарање у вези са задовољавањем жеља и потреба; предлагање решења у вези са осетима и потребама; усмено и писано исказивање својих осећања и реаговање на туђа. **Садржаји** *J'ai mal à la tête/ à la gorge/ au pied. rriv rrive ? La musique classique m'intéresse beaucoup. J'ai envie de sortir/ de me reposer. J'ai besoin de rrive/ de manger. Je vais me coucher maintenant. Faites attention !* *Ne parlez pas ! Oh, rriv dommage ! Je suis désolée !* Заповедни начин. Изрази са глаголима *avoir* и être. Садашње време фреквентних глагола, рачунајући и повратне. **(Интер)културни садржаји**: мимика и гестикулација; интересовања, хоби, забава, разонода, спорт и рекреација.
ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И УПУТСТАВА ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ У ПРОСТОРУ		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са сналажењем и оријентацијом у простору и специфичнијим просторним односима. Усмено и писано размењивање информација у вези са сналажењем и оријентацијом у простору и просторним односима; усмено и писано описивање смера кретања и просторних односа. **Садржаји** *Je suis chez Michel. Il habite près de chez moi. Pour venir chez nous, prenez la première rue à droite, puis la deuxième à gauche. Vous devez tourner à gauche au deuxième feu. Le rrive se trouve à côté du supermarché. Où est-elle ? Je pense qu'elle est restée chez elle. Je vais à la bibliothèque. Elle se trouve entre le musée et le rrive .* Питање интонацијом. Презент фреквентних глагола. **(Интер)културни садржаји**: јавни простор; типичан изглед места.
ИЗРИЦАЊЕ ДОЗВОЛА, ЗАБРАНА, ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗА		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих исказа у вези са забранама, правилима понашања и обавезама. Постављање питања у вези са забранама, правилима понашања и обавезама и одговарање на њих; усмено и писано саопштавање забрана, правила понашања и обавеза. **Садржаји** *Est-ce que il y a des places libres dans la rri ? Oui, vous pouvez entrer. Vous ne pouvez pas passer par ici. Ce n'est pas possible. Vous devez rrive votre sac à la rrive r . Il est interdit de fumer dans la rri. Je ne peux pas sortir, je dois me rrive r pour le test d'anglais. Il faut promener son chien chaque jour.* Питање интонацијом и упитном конструкцијом *est-ce que*. Негација (*ne/ n'... pas*). Конструкција *il faut* са инфинитивом. Модални глаголи **(Интер)културни садржаји**: понашање на јавним местима; значење знакова и симбола.
ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова с исказима у којима се говори шта неко има/ нема или чије је нешто; постављање питања у вези са припадањем и одговарање на њих. **Садржаји** *Nous avons des amis en France. Ils ont des jeux de société. Ils n'ont pas de lecteur DVD dans leur classe. Ces deux filles sont ses soeurs. J'ai un petit chien blanc. Ma cousine a aussi un chien, mais le sien est gris. A qui est ce parapluie, à toi ou à Pierre ?* Негација (*ne/ n'... pas*). Присвојни придеви.

	који се односе на поседовање и припадност; – пита и каже шта неко има/ нема и чије је нешто; – разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих; – изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење; – разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих; – изражава мишљење, слагање/ неслагање и даје кратко образложење; – разуме једноставније изразе који се односе на количину и цену; – пита и саопшти колико нечега има/ нема, користећи једноставнија језичка средства; – пита/ каже/ израчуна колико нешто кошта.	Присвојне заменице. Конструкције за изражавање припадања *(à moi, à toi, à Pierre, à qui*). Презентативи (*c'est / ce sont…*) **(Интер)културни садржаји**: породица и пријатељи; однос према својој и туђој имовини.
ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на изражавање допадања/ недопадања. Усмено и писано изражавање допадања/ недопадања. **Садржаји** *Quels sont tes loisirs préférés ? J'adore les jeux rriv. Tu l'aimes beaucoup? Oui, je l'adore. La Suisse, c'est un très beau pays. Je n'aime pas la poésie, mais j'aime beaucoup les romans policiers. Tu préfères regarder les films à la télé ou à l'ordinateur ? Cette BD ne me rriv pas.* Питање интонацијом. Личне заменице у служби директног и индиректног објекта. Негација (*ne/ n'… pas*). Прилози за количину (*beaucoup, très*). Садашње време фреквентних глагола. **(Интер)културни садржаји**: уметност, књижевност за младе, стрип, музика, филм.
ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са тражењем мишљења и изражавањем слагања/ неслагања. Усмено и писано тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања. **Садржај** *Je pense qu'il faut l'aider. Moi aussi. Oui, tu as raison. Bien sûr, je suis d'accord avec lui. Non, je ne suis pas tout à fait d'accord. C'est bien/ ce n'est pas bien. Qu'est-ce que vous pensez de… ?* Наглашене личне заменице. Негација. Садашње време фреквентних глагола. **(Интер)културни садржаји**: поштовање основних норми учтивости у комуникацији са вршњацима и одраслима.
ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, ЦЕНА		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова који говоре о количини и цени; слушање и читање текстова на теме поруџбине у ресторану, куповине. Постављање питања у вези с количином и ценом и одговарање на њих, усмено и писано; играње улога (у ресторану, у продавници, у кухињи …); записивање и рачунање цена. **Садржаји** *Combien d'enfants y a-t-il dans le parc ? Il y a quatre garçons et cinq filles.Cette rrive coûte 150 euros. Je voudrais encore un peu de jus de fruits, s'il vous rriv. Il n'y en a plus. Qui est rrive le premier ? Il habite dans le dixième arrondissement.* Основни бројеви до 1.000. Редни бројеви до 20. Партитивно *de*. Кондиционал глагола *pouvoir* и *vouloir*. **(Интер)културни садржаји**: друштвено окружење; валуте циљних култура.

Кључни појмови садржаја: комуникативни приступ, функционална употреба језика, интеркултурност.

ПРОГРАМ СЛОБОДНИХ НАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ

МОЈА ЖИВОТНА СРЕДИНА		
Циљ:	Циљ програма је да се ученици кроз стицање знања, усвајање вештина, формирање ставовова и вредности мотивишу и оснаже за безбедан и одговоран боравак и кретање у природи.	
Разред:	**СЕДМИ ИЛИ ОСМИ**	
Годишњи фонд:	**36 или 34**	
Опште међупредметне активности	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и** **кључни појмови садржаја програма**
Компетенција за целоживотно учење Комуникација Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Решавање проблема Сарадња Одговорно учешће у демократском друштву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини Естетичка компетенција Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	– образложи избор теме/истраживања из области одрживог развоја, циљ и план рада користећи вештину јавног говора; – формулише истраживачки задатак; – планира ресурсе и управља њима, усмерен на достизање реалног циља; – прикупи, одабере и обради информације релевантне за истраживање, користећи поуздане изворе информација, наводећи извор и аутора; – прикаже и образложи резултате истраживања са аспеката очувања животне средине, биодиверзитета и здравља, усмено, писано, графички или одабраном уметничком техником; – користи ИКТ за комуникацију, прикупљање и обраду података и представљање резултата истраживања; – вреднује утицај својих навика у потрошњи ресурса и одлагању отпада; – учествује у акцијама које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и одрживом развоју; – повеже значај очувања животне средине са бригом о сопственом и колективном здрављу; – одговорно се односи према себи, сарадницима, животној средини и културном наслеђу; – користи језик и стил комуникације који су специфични за поједине научне и техничке дисциплине и чува језички идентитет; – сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и интересима, дајући лични допринос постизању договора и афирмишући толеранцију и равноправност у дијалогу; – критички процени сопствени рад и рад сарадника у групи.	**ЕКОЛОШКИ ОТИСАК И ОПСТАНАК** Еколошки отисак. Биокапацитет. Еколошки дуг. Одрживи развој Еколошко право. **УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ** Врсте отпада. Управљање отпадом. Комунални отпад. Депонија. **РЕЦИКЛАЖА, РЕМЕДИЈАЦИЈА И ПОНОВНА УПОТРЕБА ДОБАРА И СИРОВИНА** Секундарне сировине: папир, уља у исхрани, текстил, пластика. Предности и недостаци поновне употребе добара и сировина. 3Р правила. **ОБНОВЉИВИ ИЗВОРИ ЕНЕРГИЈЕ** Извори енергије. Енергетска ефикасност. Обновљиви извори енергије. Предности и недостаци обновљивих извора енергије.

УМЕТНОСТ		
Циљ:	**Циљ** учења слободне наставне активности *Уметност* је да ученик развија вештине комуникације и сарадње, критичко и стваралачко мишљење, осетљивост за естетику, радозналост, мотивацију за истраживање и изражавање у различитим медијима као и одговоран однос према очувању уметничког наслеђа и културе свога и других народа.	
Разред:	**СЕДМИ ИЛИ ОСМИ**	
Годишњи фонд:	**36 или 34**	
Опште међупредметне активности	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и** **кључни појмови садржаја програма**
Компетенција за целоживотно	– образложи значај традиционалне визуелне уметности за идентитет народа и појединца; – повеже карактеристичан артефакт са континентом	**ТРАДИЦИОНАЛНА ВИЗУЕЛНА УМЕТНОСТ ШИРОМ СВЕТА**

учење Естетичка компетенција Решавање проблема Комуникација Сарадња Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Одговорно учешће у демократском друштву Предузимљивост и оријентација ка предузетништву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини	и културом којој припада; – обликује ликовне радове са препознатљивим елементима одабране културе; – опише одабрани продукт визуелних уметности и процес његове израде; – пореди основне одлике традиционалне визуелне уметности два или више народа; – објасни значај и улогу културног наслеђа; – објасни главне карактеристике традиционалне музике на простору Балкана и Србије и њихов међусобни утицај; – прикаже елементе прожимања традиционалне музике различитих народа на простору Балкана на музичким примерима; – презентује традиционалну музику карактеристичну за различите крајеве Балкана и Србије; – прикаже начине очувања музичког културног наслеђа; – објасни како савремене технологије утичу на развој музике; – презентује начине промоције музичких дела и догађаја; – прикаже примену музике у другим уметностима; – истражи и објасни шта је музичка критика и која је њена улога; – аргументовано искаже утисак о слушаним делима. – комуницира учтиво, јасно и аргументовано уз уважавање различитих мишљења, идеја и естетских доживљаја; – проналази, самостално и у сарадњи са другима, релевантне податке и информације користећи савремену технологију; – учествује активно, према сопственим способностима и интересовањима, у истраживачком и радионичком раду.	Визуелна уметност народа Аустралије и Новог Зеланда (сликарство аустралијских Аборицина, традиционална тетоважа Маора) Уметност америчких народа (тотеми, керамика, ћилими, корпе) Култура древне Индије, Кине и Јапана (градови, храмови, одећа, писмо) Уметност народа Африке (маске и штитови) Словенска традиција (митологија, симболика и орнаментика) **ТРАДИЦИОНАЛНА МУЗИЧКА УМЕТНОСТ БАЛКАНА И СРБИЈЕ** Културно наслеђе (значај и улога) Традиционална музичка уметност Балкана (основне карактеристике у односу на ентитет и међусобни утицаји, сличности и разлике) Традиционална музика Србије (певање, свирање, обичаји, обреди, ношња, кола…) Начини очувања културног наслеђа **МОДЕРНО ДОБА И МУЗИКА** Савремене технологије и музика. Маркетинг у музици. Примењена музичка уметност. Музичка критика и интервју.

ПРЕДУЗЕТНИШТВО		
Циљ:	**Циљ** учења слободне наставне активности *Предузетништво* је да допринесе развоју иновативности и предузимљивости код ученика, способности да се идеје претворе у акцију, способности за тимски рад и коришћење разноврсних извора знања ради бољег разумевања друштвених процеса и појава и преузимања одговорне улоге у савременом друштву.	
Разред:	**СЕДМИ ИЛИ ОСМИ**	
Годишњи фонд:	**36 или 34 часа**	
Опште међупредметне активности	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и** **кључни појмови садржаја програма**
Комуникација Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Решавање проблема	– наведе основна права потрошача и начине њихове заштите; – на декларацији пронађе најважније информације о производу и одреди однос цене и квалитета; – посматра занимања из перспективе некад и сад и предвиди могућности њиховог развоја у будућности; – повезује одређена занимања и врсту и нивое образовања; – препозна проблеме у свом непосредном окружењу и дискутује о могућностима њиховог	**ЗАШТИТА ПРАВА ПОТРОШАЧА** Однос цене и квалитета производа/услуге. Декларација производа. Уговорна обавеза за услугу. Остваривање права потрошача. **СВЕТ РАДА** Свет занимања некад, сад и у будућности. Професионална оријентација. Професионални развој.

Сарадња Одговорно учешће у демократском друштву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини Естетичка компетенција Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	решавања; – се укључи у иницијативе које се покрећу у школи; – разликује особине лидера и менаџера; – одговорно преузима задужења у тиму, сарађује са другим члановима тима и учествује у доношењу одлука; – планира, распоређује и управља ресурсима (знања и вештине, време, новац, технологије); – учествује у осмишљавању пословне идеје; – информише се о постојању сличних производа на тржишту; – комуницира са окружењем о креативним идејама свога тима; – примењује правила пословне комуникације; – поштује етичке принципе у пословању; – израчуна трошкове израде производа према датим инструкцијама; – прикупи информације о ценама сличних производа на тржишту и на основу њих одреди цену свог производа; – учествује у промоцији и продаји производа; – презентује рад свог тима.	Форма и функција CV и мотивационог писма. Концепт целоживотног учења. **ПОКРЕНИ СЕБЕ И ДРУГЕ** Покретање иницијативе. Менаџмент и лидерство. **УЧЕНИЧКА ПРЕДУЗЕЋА** Појам предузећа (привредног субјекта). Производ и/или услуга. Појам тржишта. Људски и материјални ресурси. Пословна комуникација. Основни етички принципи у пословању. Процес производње и процес пружања услуга. Цена производа или услуге. Облици промовисања производа. Продаја производа или услуге.

ВРЕДНОСТИ И ВРЛИНЕ КАО ЖИВОТНИ КОМПАС II		
Циљ:	**Циљ** програма је оснаживање личног развоја ученика и подстицање развоја вредности и врлина као главних ослонаца и водича у животу за добробит појединца и друштва, као и развој социјалних вештина значајних за просперитет, физичко и ментално здравље и живот у атмосфери узајамног уважавања и бриге једних за друге.	
Разред:	**СЕДМИ ИЛИ ОСМИ**	
Годишњи фонд:	**36 или 34 часа**	
Опште међупредметне активности	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и** **кључни појмови садржаја програма**
Компетенција за целоживотно учење Решавање проблема Одговорно учешће у демократском друштву Сарадња Комуникација Одговоран однос према околини Одговоран однос према здрављу Дигитална компетенција Рад с подацима	− доведе у везу вредности, врлине и осећања са понашањем људи; − критички разматра систем вредности у друштву; − препозна активности којима се промовишу људске врлине и вредности и изражава позитиван став према томе; − се одупре притиску вршњака да се понаша супротно сопственом систему вредности; − препозна примере бриге за друге и позитивно се о томе изјасни; − покаже саосећање са другим људима и спремност да помогне другоме у складу са својим могућностима; − идентификује код себе врлине које поседује и које жели да развије; − препозна и именује врлине код блиских особа и у примерима из живота, књижевности, филма; − препозна и именује сопствена и туђа осећања; − користи асертивну комуникацију; − образложи значај дружења и наведе шта	**ЖИВОТНЕ ВРЕДНОСТИ** Живот. Породица. Здравље. Слобода. Љубав. Образовање. Мир. Другарство. Заједништво. Опште добро. Социјална правда или једнакост. **ЉУДСКЕ ВРЛИНЕ** Праведност. Истинољубивост. Одговорност. Захвалност. Поштење. Толеранција. Емпатија. Поверење. Солидарност. Самоприхватање. Одмереност.

и информацијама	другови једни другима не треба да раде; − препозна примере негативног понашања где се лично добро ставља испред општег добра и искаже свој негативни став према томе; − користи технике самоконтроле осећања; − прихвати одговорност за сопствено понашање; − конструктивно решава конфликте; − наведе неколико глобалних и локалних организација које се баве хуманитарним радом и исказује позитиван став према волонтирању; − искаже поштовање и захвалност према људима који чине добра дела за опште добро; − у дискусији покаже вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, „напада” проблем а не особу; − сарађује и буде члан тима.	**СОЦИЈАЛНЕ ВЕШТИНЕ** Просоцијално понашање. Брига за себе и друге. Сарадња. Асертивна комуникација. Препознавање сопствених и туђих осећања. Самоконтрола. Волонтирање. Конструктивно решавање конфликата. Одређивање приоритета. Критичко мишљење.
		ДОБРОЧИНСТВО Филантропија – појам и значај. Доброчинитељи и задужбинари некад и сад. Црвени крст. Институт за трансфузију крви. Хуманитарне невладине организације. Добротворне фондације. Осмишљавање и реализација мање акције за добробит неког појединца, групе или заједнице.

БОРАВАК У ПРИРОДИ И ПЛАНИНАРЕЊЕ II		
Циљ:	Циљ програма је да се ученици кроз стицање знања, усвајање вештина, формирање ставовова и вредности мотивишу и оснаже за безбедан и одговоран боравак и кретање у природи.	
Разред:	**СЕДМИ ИЛИ ОСМИ**	
Годишњи фонд:	**36 или 34 часа**	
Опште међупредметне активности	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и** **кључни појмови садржаја програма**
Компетенција за целоживотно учење. Решавање проблема. Одговорно учешће у демократском друштву. Сарадња. Комуникација. Одговоран однос према здрављу. Одговоран однос према околини. Дигитална компетенција. Рад с подацима и информацијама. Естетичка компетенција.	– Аргументовано образложи смисао и значај боравка и кретања човека у природи; – Искаже интересовање за боравак и кретање у природи; – Препозна школско знање које је применљиво током боравка и кретања у природи; – Разликује планинарење као покрет, спорт и привредну активност; – Наведе планинарске дисциплине; – Разликује начине боравка у природи и врсте планинарских терена; – Доведе у везу правилан избор опреме са безбедношћу боравка и кретањем у природи; – На безбедан начин запали, користи и угаси логорску ватру; – Наведе најчешће опасности и повреде у природи, начине правилног реаговања и могућности да се опасност	**ЧОВЕК И ПРИРОДА** Човек и природа – трајна и нераскидива веза. Циљеви, смисао и значај боравка и кретања човека у природи. Природа као место учења, примене наученог и успостављања равнотеже духа и тела. Очување природе човекова обавеза и одговорност. Планинарење као покрет, спорт и привредна активност. Историја организованог планинарског покрета у свету и код нас. Планинарски савез Србије и планинарски клубови. Обележавање Међународног дана планина и Дан пешачења. Знаменити планинари
		БОРАВАК И КРЕТАЊЕ У ПРИРОДИ Планинарски терени и објекти. Начини боравка у природи Опрема за боравак и кретање у природи. Боравак у природи и ватра. Субјективне и објективне опасности у природи, превенција и начини реаговања. Најчешће повреде у природи, прва помоћ и спасавање. Јавне службе од значаја у опасним ситуацијама. Припрема за боравак у природи. Употреба карте и оријентација у природи. Технике кретања.
		УТИЦАЈ ВРЕМЕНСКИХ УСЛОВА НА БОРАВАК И

	избегне; – Наведе препоруке Планинарског савеза Србије за безбедан боравак у планини; – Пружи елементарну прву помоћ себи и другима или ако то превазилази његове могућности потражи помоћ; – Наведе бројеве хитне помоћи, полиције, ватрогасаца и горске службе спасавања; – Користи географске карте, дигиталну опрему и информационе технологије за оријентацију у природи; одреди стране света помоћу компаса, звезде северњаче и сунца; – Исказује позитиван став према физичкој и психичкој припреми као предуслову за безбедан боравак и кретање у природи; – Наведе и опише основне технике кретања у природи; – Опише утицај метеоролошких елемената и појава на боравак и кретање у природи и препозна предзнаке лепог и лошег времена;	**КРЕТАЊЕ У ПРИРОДИ** Утицај метеролошких елемента и појава на боравак и кретање у планини. Предзнаци лепог и лошег времена. Прикупљање и анализа података о временским условима за боравак и кретање у природи. Прављење заклона од невремена. **ИСХРАНА И ХИГИЈЕНА ТОКОМ БОРАВКА И КРЕТАЊА У ПРИРОДИ** Правилна исхрана и хидратација у припреми за боравак у природи, током боравка у природи и после напорне физичке активности. Јестиве и лековите намирнице из природе. Отровне и штетне биљке у природи. Хигијена током боравка и кретања у природи. **КОДЕКС БОРАВКА И КРЕТАЊА У ПРИРОДИ** Одговоран однос према себи, другима и природи. Манифест међународне планинарске асоцијације. Национална и међународна документа која регулишу понашање у природи. Руковођење, сарадња, комуникација и решавање проблема у организованој групи која борави и креће се у природи. **ОРГАНИЗАЦИЈА ИЗВОЂЕЊА ПЛАНИНАРСКИХ АКТИВНОСТИ** Припрема и израда плана акције. Реализација акције. Анализа и презентација акције. Планинарски дневник. Естетски доживљај боравка и кретања у природи.

ДОМАЋИНСТВО		
Циљ:	**Циљ** учења слободне наставне активности *Домаћинство* је да ученици интегришу и функционализују знања стечена у оквиру различитих предмета у контексту свакодневног живота, да унапреде вештине и формирају навике у вези са важним активностима у свакодневном животу у области становања, одевања, исхране и употребе различитих материјала.	
Разред:	**СЕДМИ ИЛИ ОСМИ**	
Годишњи фонд:	**36 или 34**	
Опште међупредметне активности	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и** **кључни појмови садржаја програма**
Компетенција за целоживотно учење Комуникација Рад са подацима информацијама Дигитална компетенција Решавање проблема Сарадња Одговорно	– одговорно испуњава обавезе потребне за живот у заједници / домаћинству; – преиспита сопствене и навике других чланова заједнице/домаћинства и утиче на њихову промену ка рационалном планирању, економичној потрошњи и развијању одговорних еколошких навика; – користи рачунарске апликације, 3D приказ грађевинског објекта и унутрашњег уређења домаћинства, уважавајући потребе савремене културе становања; – учествује у активностима уређења	**САВРЕМЕНО ДОМАЋИНСТВО И ПОРОДИЦА** Домаћинство. Организација домаћинства. Породица, односи и потребе у породици и њихово усклађивање. Формирање здраве породице. Фазе породичног живота. Култура као начин живота и културно наслеђе. **КУЛТУРА СТАНОВАЊА** Породично домаћинство на селу и у граду. Породица и домаћинство. Функционалне целине домаћинства и њихове улоге. Технички апарати у домаћинству. Безбедност у домаћинству. Уређење домаћинства и околине у градској и сеоској средини.

учешће у демократском друштву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини Естетичка компетенција Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	и заштите домаћинства и окружења у коме се оно налази; – анализира карактеристике савремене културе становања и повеже развој и значај урбанизма за побољшање услова живљења домаћинства; – правилно разврстава и одлаже отпад из домаћинства, припрема га и предаје на рециклажу; – образлаже на примеру у домаћинству употребу обновљивих извора енергије и значај топлотне изолације са уштедом енергије у домаћинству; – правилно и безбедно користи уређаје за загревање и климатизацију простора; – разликује природне од вештачких тканина, правилно их употребљава и одржава; – планира буџет домаћинства и управља њиме; – планира радну недељу, укључује и усклађује обавезе које има као појединац и у заједници/ домаћинству; – припрема и уређује простор за ручавање и формира културне навике приликом узимања хране; – правилно се храни, води рачуна о сопственом здрављу и здрављу породице;-планира дневне оброке за своје домаћинство у складу са општим принципима правилне исхране уз уважавање потреба свих чланова домаћинства; – примењује основне технике и правила обраде и припреме намирница уз примену правилног руковања прибором, посуђем, справама и апаратима за припрему хране; – истражује и прави план набавке средстава за одржавање личне хигијене и чистоће домаћинства; – процењује значај и утицај информација и извора информација и повезује их са сопственим искуством ради решавања различитих проблемских ситуација; – комуницира на конструктиван начин; – процењује значај и утицај научних достигнућа на свакодневни живот; – осмишљава и предузима истраживање у решавању проблема, одговорно се односи према свом животу, животу других и животној	Економично коришћење и потрошња воде у градском и сеоском домаћинству. Уштеда енергије у домаћинству. Хемијска и микробиолошка исправност воде. Отпадне воде у домаћинству. Основни хигијенски захтеви домаћинства. Прикупљање, сортирање и одлагање отпада у домаћинству. **КУЛТУРА ОДЕВАЊА** Улога одеће и обуће у животу човека. Природни и вештачки материјали, њихова својства и употреба у домаћинству. Одржавање одеће, кућног текстила, и декоративног плана у домаћинству.
		Одржавање и чишћење природних и вештачких материјала. Организација складиштења кућног текстила, обуће и одеће. Рециклажа кућног текстила и одеће. **КУЛТУРА ПОНАШАЊА** Планирање и расподела буџета. План набавке и избор артикала. План и припреме за путовање. Правила понашања у превозним средствима, у граду и на путовању. Савремена средства комуникације и претраживање различитих информација. **СРЕДСТВА ЗА ОДРЖАВАЊЕ ЛИЧНЕ ХИГИЈЕНЕ И ХИГИЈЕНЕ ДОМАЋИНСТВА** Значај воде за одржавање хигијене. Средства за личну хигијену. Козметичка средства. Кућна апотека. Материјали за опремање домаћинства Одржавање домаћинства Отпадни материјали у домаћинству. **ИСХРАНА У ДОМАЋИНСТВУ** Хранљиви састојци и животне намирнице. Класификација животних намирница према пореклу (биљне и животињске), улози у организму (енергетска, градивна, заштитна и регулаторна) и саставу. Енергетска вредност намирница. Потребе за састојцима хране зависно од узраста, занимања, пола, спољашње средине, здравственог и физиолошког стања организма. Рационална исхрана човека. Принципи рационалне исхране. Законски прописи, правилници о намирницама и квалитету хране. Последице неправилне исхране. Припремање хране, начини обраде намирница. Хигијенски услови приликом припремања хране. Одлагање, чување и конзервисање намирница. Апарати и машине за припремање, чување и обраду хране и намирница Загађујуће супстанце хране и мере заштите Адитиви Органска и ГМО храна

	средини; – критички процењује сопствени рад и рад сарадника у групи; – сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и афирмише толеранцију и равноправност у дијалогу.	Култура исхране и понашање за трпезом: послуживање и узимање хране, стоно посуђе и прибор. Национална кухиња и кухиње у свету.

ФИЛОЗОФИЈА СА ДЕЦОМ		
Циљ:	**Циљ** учења слободне наставне активности *Филозофија са децом* је да ученик овлада знањима, развије вештине и формира ставове који ће подстаћи и убрзати његов интелектуални развој и унапредити вештине размишљања, закључивања, самосталног, критичког и креативног мишљења.	
Разред:	**СЕДМИ ИЛИ ОСМИ**	
Годишњи фонд:	**36 или 34**	
Опште међупредметне активности	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и кључни појмови садржаја програма**
Компетенција за целоживотно учење Сарадња Решавање проблема Одговорно учешће у демократском друштву Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Комуникација Одговоран однос према околини Естетичка компетенција	– критички промишља и анализира питања и проблеме свог окружења – са пажњом слуша саговорника и комуницира са другима на конструктиван начин – јасно изрази сопствене мисли и осећања – практикује интелектуалну отвореност и радозналост – уважава релевантне аргументе – практикује толеранцију и разлике у мишљењу – искаже објективност и непристрасност у процени властитих и туђих становишта, поступака и постигнућа – сарађује са члановима групе којој припада и одупре се притиску групе на асертиван начин – препозна проблеме у свом непосредном окружењу и дискутује о могућностима њиховог решавања – развије осетљивост за социјални и културни контекст – учествује у расправи која доприноси атмосфери отворености и узајамног уважавања – преузме одговорност за сопствене поступке, однос према природном и друштвеном окружењу, – усвоји интелектуалне врлине истинољубивости	Појам добра/зла Појам уметности Појам правде Појам слободе Појам среће Појам толеранције Појам вршњачког насиља Појам истине/лажи Појам живота Појам времена и простора Појам пријатељства Појам храбрости Појам бога Појам човека Појам мудрости и знања Појам света Појам природе Појам једнакости и различитости Појам љубави

КАКО ВИДИМ СЕБЕ И ДРУГЕ - ИНТЕРКУЛТУРАЛНО УЧЕЊЕ1		
Циљ:	**Циљ** учења слободне наставне активности *Како видим себе и друге, интеркултурално учење* је да подстакне развој интеркултуралне осетљивости ученика за интеракцију и комуникацију са светом који их окружује, да их припреми за живот и рад у савременом друштву које је културно разнолико и да допринесе јачању разумевања, толеранције и уважавања других култура.	
Разред:	**СЕДМИ ИЛИ ОСМИ**	
Годишњи фонд:	**36 или 34**	
Опште међупредметне активности	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и кључни појмови садржаја програма**

Компетенција за целоживотно учење Комуникација Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Сарадња Одговорно учешће у демократском друштву Естетичка компетенција	-образложи појам културе и наведе њене елементе; разликује концепте мултикултуралност и интеркултуралност; -покаже осетљивост за различите социјалне и културне контексте; -пореди основне културне одлике различитих народа; -пронађе сличности и разлике са културом којој припада и другим културама; -у свакодневном понашању исказује толеранцију и поштује културне разлике; -образложи како стереотипи и предрасуде настају услед непознавања елемената других култура; -користи интеркултурални дијалог; -препознаје говор тела и невербалну комуникацију; -јасно изрази сопствене мисли и осећања, са пажњом слуша саговорника и комуницира са другима на конструктиван начин; -сарађује са члановима групе којој припада поштујући разлике у мишљењу, дајући лични допринос у постизању задатог циља; -пронализи релевантне податке и информације користећи различите изворе информисања; -прикаже и образложи резултате истраживања усмено, писано, у форми презентације; -користи ИКТ за комуникацију, прикупљање и обраду података и представљање резултата истраживања.	**КУЛТУРА** Појам културе и елементи културе Мултикултуралност, интеркултуралност Културе код нас и у свету Однос култура Стереотипи и предрасуде **КОМУНИКАЦИЈА** Појам комуникације Примање и слање поруке током комуникације Интеркултурна комуникација Универзалност невербалне интеркултуралне комуникације Различите културолошке интерпретације невербалне комуникације

БЕЗБЕДНО У САОБРАЋАЈУ		
Циљ:	Циљ програма је да ученици, кроз стицање знања, развој вештина и усвајање ставова и вредности постану осетљивији за питања безбедности саобраћаја и спремнији за самостално и безбедно учешће у саобраћају.	
Разред:	Седми и осми	
Годишњи фонд:	36/34 часова	
Опште међупредметне компетенције	**Исходи** По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**Тема и кључни појмови садржаја програма**
Компетенција за целоживотно учење Решавање проблема Одговорно учешће у демократском друштву Сарадња Комуникација Одговоран однос према околини Одговоран однос према здрављу Дигитална компетенција Рад с подацима и информацијама	опише значај саобраћаја за човека и друштво некад и сад; повезује доступност саобраћаја са степеном остварености неких људских права; доведе у везу знања, вештине, ставове и вредности о саобраћају са понашањем учесника у саобраћају; дискутује о начинима саобраћајног васпитања деце и младих у породици, школи, медијима; наведе неколико установа који се баве безбедношћу саобраћаја и телефонске бројеве полиције, хитне помоћи и ватрогасаца; препозна примере којима се у јавности промовишу позитивни ставови и правилна понашања у саобраћају; заступа мишљење да су највеће вредности у саобраћају људски живот, здравље, животна средина, материјална добра; разликује различите учеснике у саобраћају и препознаје оне који су посебно осетљиви; доведе у везу поштовање саобраћајних правила и безбедност свих учесника у саобраћају; опише начине комуникације учесника у саобраћају и значај који има за безбедност; дискутује о санкционисању појединаца који се небезбедно понашају у саобраћају;	**ЗНАЧАЈ САОБРАЋАЈА** Значај саобраћаја за појединца и друштво некад и сад. Доступност саобраћаја и степен остварености људских права (здравствена заштита, образовање, рад, култура...). Саобраћајно васпитање кроз стицање знања, развој вештина, усвајање ставова и вредности у породици, школи, путем медија. Примери кампања за безбедно понашање у саобраћају и неговање вредности, као што су: људски живот, здравље, животна средина, материјална добра. Институције и организације које се баве саобраћајем. **САОБРАЋАЈ КАО УРЕЂЕНИ СИСТЕМ** Саобраћај као уређена комуникација. Учесници у саобраћају – пешаци, возачи, путници.

	наведе последице небезбедног понашања у саобраћају; на примеру саобраћајне ситуације критички разматра небезбедна понашања и могуће последице; опише штетни утицај умора, употребе алкохола, психоактивних супстанци, мобилних телефона на безбедност у саобраћају; не користи мобилни телефон приликом преласка улице; наведе како све ученици основношколског узраста могу да учествују у саобраћају; опише основне психофизичке карактеристике деце основношколског узраста значајне за учешће у саобраћају; наведе примере најчешћег страдања деце у саобраћају; опише и демонстрира правилно понашање деце као пешака; опише и демонстрира правилно управљање бициклом и коришћење заштитне опреме; наведе начине на које се деца правилно превозе у саобраћају; правилно прелази улицу; изрази позитиван став према употреби заштитне опреме при вожњи бицикла и користи заштитну опрему кад вози бицикл; образложи зашто је важно да се користе сигурносни појасеви и дечија седишта у аутомобилу, стављa сигурносни појас у аутомобилу и показује спремност да опомиње друге који то не раде; наведе понашања пешака и бициклиста која могу да ометају друге учеснике у саобраћају; не подлеже притиску вршњака да се небезбедно понаша у саобраћају; наведе негативне ефекте саобраћаја на животну средину и могуће мере за њихово смањење; покаже спремност да повређенима у саобраћају помогне у складу са својим могућностима или затражи помоћ других; критички промишља о сопственом безбедном и небезбедном понашању у саобраћају и прихвата одговорност за сопствено понашање у саобраћају; наведе примере културног и некултурног понашања у саобраћају и доводи их у везу са безбедношћу.	Осетљиве категорије учесника у саобраћају – деца, особе са инвалидитетом, старије особе, бициклисти. Значај поштовања саобраћајних правила свих учесника у саобраћају за безбедност. Комуникација између различитих учесника у саобраћају и безбедност. Последице непоштовања саобраћајних правила по појединца, друштво и материјална добра. Санкционисање небезбедног понашања у саобраћају. Највећи непријатељи безбедности у саобраћају – умор, алкохол, психоактивне супстанце, мобилни телефони. **ДЕЦА У САОБРАЋАЈУ** Деца као учесници у саобраћају – пешаци, бициклисти, путници. Психофизичке карактеристике деце основношколског узраста значајне за учешће у саобраћају. Примери најчешћег страдања деце у саобраћају. Безбедно понашање деце као пешака у саобраћају. Безбедно понашање деце као бициклиста у саобраћају. Безбедно понашање деце као путника у саобраћају. **САОБРАЋАЈ И ЖИВОТНА СРЕДИНА** Ефекти саобраћаја на животну средину. Мере за смањење негативних ефеката саобраћаја на животну средину. **КУЛТУРНО ЈЕ БЕЗБЕДНО** Културно понашање различитих категорија учесника у саобраћају и безбедност. Пружање помоћи у саобраћајним незгодама.

Хор и оркестар, 7. разред

1 час недељно, 36 часова годишње

САДРЖАЈИ- ТЕМЕ	ЦИЉЕВИ- ИСХОДИ
ПЕВАЊЕ	Општи циљ је развијање интересовања за музичку уметност и упознавање музичке традиције и културе свога и других народа.
СВИРАЊЕ	Задаци: - неговање способности извођења музике (певање/свирање) - стицање навике слушања музике, подстицање доживљаја и оспособљавање за разумевање музике - подстицање креативности у свим музичким активностима (извођење, слушање, истраживање и стварање музике) - упознавање основа музичке писмености и изражајних средстава музичке уметности - припремање програма за културну и јавну делатност школе - упознавање занимања музичке

	струке. Оперативни задаци: Ученици треба да: - певају по слуху и из нотног текста песме наших и других народа (народне, уметничке, дечје, староградске) - упознају основне појмове из музичке писмености - упознају музичке дела уз основне информације о делу и композитору - развијају стваралачке способности.

ОСМИ РАЗРЕД

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

Назив предмета	**СРПСКИ ЈЕЗИК**
Циљ	**Циљеви** учења предмета *Српски језик и књижевност* јесу да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању; да кроз читање и тумачење књижевних дела развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање; подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у култури, као и о медијској писмености; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.
Разред	**Осми**
Годишњи фонд часова	**136 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– чита са разумевањем књижевноуметничке текстове и остале типове текстова, примењујући различите стратегије читања; – тумачи значења, језичке, естетске и структурне особине уметничких текстова, користећи књижевне термине и појмове; – критички промишља о стварности на основу прочитаних дела; – истакне универзалне вредности књижевног дела и повеже их са сопственим искуством и околностима у којима живи; – повеже писце и дела из обавезног дела програма	**КЊИЖЕВНОСТ**	**ЛЕКТИРА** **ЛИРИКА** 1. Ђура Јакшић: „Отаџбина” 2. Јован Јовановић Змај: „Светли гробови” 3. Јован Јовановић Змај: „Ђулићи” (избор) 4. Десанка Максимовић: „Пролетња песма” / „Опомена” 5. Момчило Настасијевић: „Труба” 6. Иван В. Лалић: „Ветар” 7. Марина Цветајева: „Месечев сјај” **ЕПСКО-ЛИРСКЕ ВРСТЕ** 1. Бранко Радичевић: *Ђачки растанак* (одломак „Ој Карловци, место моје драго...”) 2. Народна епско-лирска песма: *Женидба Милића Барјактара* **ЕПИКА** 1. Вук Стефановић Караџић: *О народним певачима* 2. Вук Стефановић Караџић: *Житије Ајдук Вељка Петровића* (одломак) 3. Доситеј Обрадовић: *Живот и прикључења* (одломак) 4. Прота Матеја Ненадовић: *Мемоари* (одломак) 5. Петар Петровић Његош: *Горски вијенац* (одломак „Бадње вече”) 6. Симо Матавуљ: „Пилипенда” 7. Лаза Лазаревић: „Све ће то народ позлатити” 8. Милош Црњански: *Сеобе* (одломак) / *Роман о Лондону* („Пролеће је стигло у Лондон”) 9. Бранимир Ћосић: *Покошено поље* (одломак из прве књиге „Читава једна младост”) 10. Дино Буцати: „Колумбар”

од 5. до 8. разреда; – издвоји основне одлике књижевног рода и врсте у конкретном тексту, као и језичко-стилске карактеристике текста у склопу интерпретације; – уочи слојевитост књижевног дела и међужанровско прожимање; – повеже књижевна дела са историјским или другим одговарајућим контекстом; – одреди временски оквир у којем је писац стварао; – разликује аутора књижевноуметничког текста од наратора, драмског лица или лирског субјекта; – препозна националне вредности и негује културноисторијску баштину, поштујући особености сопственог народа и других народа; – учествује у избору књижевних дела и начина њихове обраде и представљања; – објасни настанак и развој српског књижевног језика; – разуме значај књижевног језика за културу и историју српског народа; – сврста српски језик у одговарајућу језичку групу у Европи; – именује дијалекте српског језика; – разуме постојеће језичке прилике у Србији; – издвоји делове творенице и препозна		11. Херман Хесе: „Магија књиге” / Нил Гејмен: „Зашто наша будућност зависи од библиотека, читања и сањарења” / Милорад Павић: *Роман као држава* (избор одломака из огледа: „Кратка историја читања”, „Последњих сто читалаца”, „Нова генерација електронске књиге”, „Скакутаво читање или повратак фусноте”, „Романи без речи”) **ДРАМА** 1. Данило Киш: *Ноћ и магла* 2. Петар Кочић: *Јазавац пред судом* (одломак) 3. Жан Батист Поклен Молијер: *Грађанин племић* (одломак) **НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ** 1. Веселин Чајкановић: „О ускршњим обичајима” 2. Милутин Миланковић: *Кроз васиону и векове* (одломак) 3. Хилда Дајч: *Писма* − одломак, (обавезна напомена о власнику права: ©Јеврејски историјски музеј) 4. Споменка Крајчевић: *Кругом двојке* (избор одломака: „Унутрашња пруга”: „Станица пристаниште” – „Почетак и крај”, „Одлазак”; „Станица Калемегдан” – „Гозбе”, „Теорија”; „Станица Браће Барух” – „Извесност”, „Тајна”; „Станица Вуков споменик” – „Простор”, „Булеварска бајка”) 5. Герман Титов: „25 сати у свемиру” Са наведеног списка, обавезан је избор два дела за обраду. **ДОМАЋА ЛЕКТИРА** 1. Народне епске песме новијих времена (тематски круг о ослобођењу Србије: „Почетак буне против дахија”; „Бој на Мишару”, „Бој на Чокешини”...) 2. Љубавне народне лирске песме („Српска дјевојка”, „Љубавни растанак”...); обичајне народне лирске песме (избор) 3. Избор из савремене српске поезије (нпр. Васко Попа: „Очију твојих да није”, Бранко Миљковић: „Критика метафоре”, Војислав Карановић: „О читању поезије”, Момчило Мошо Одаловић: „Ршуме, јеси ли знао Црњанског”, Ана Ристовић: „Гледајући у дрвеће”...) 4. Иво Андрић: *Деца* („Деца”, „Књига” и „Панорама”) 5. Бранислав Нушић: *Сумњиво лице* 6. Клод Кампањ: *Због мојих петнаест година* 7. Давид Албахари, *Мамац* **ДОПУНСКИ ИЗБОР ЛЕКТИРЕ** (бирати 3–6 дела) 1. Милош Црњански: „Ја, ти и сви савремени парови” 2. Оскар Давичо: „Србија” / „Детињство” (избор) 3. Бранко Ћопић: *Мала моја из Босанске Крупе* 4. Станислав Винавер: *Ратни другови* („Аритон”) 5. Народна приповетка: *Усуд* 6. Вук Стефановић Караџић: *Српски рјечник* (избор, нпр. „Отмица”...); 7. Растко Петровић: *Африка* (одломци) 8. Радослав Братић: *Мајсторова рука* (одломак) 9. Милорад Павић: *Хазарски речник*, одреднице о Ћирилу и Методију (одломци) 10. Душан Ковачевић: *Ко то тамо пева* 11. Гроздана Олујић: *Гласам за љубав* 12. Џон Селинџер: *Ловац у житу* 13. Ричард Бах: *Галеб Џонатан Ливингстон* 14. Кајо Ритер: *Дечко који није био из Ливерпула* 15. Џон Бојн: *Дечак у пругастој пицами* 16. Сју Таузенд: *Дневник Адријана Мола.* **КЊИЖЕВНИ ТЕРМИНИ И ПОЈМОВИ** Стилска средства: анафора и епифора, апострофа.

основне моделе њиховог грађења; – користи садржаје из граматике обрађене у претходним разредима и повеже их са новим градивом; – доследно примени правописну норму; – примени основна правила о распореду акцената; – уочи разлику између научног, административног и разговорног функционалног стила; – пише и говори поштујући карактеристике различитих функционалних стилова; – уочи разлику између речи и лексеме; – препозна метафору и метонимију као лексичке механизме и разуме значење вишезначних речи карактеристичних за свакодневну комуникацију; – разуме значење застарелих речи и неологизама; – користи речник, енциклопедију и лексикон; – уочи манипулацију у пропагандним текстовима; – напише приказ, расправу и краћи есеј; – разликује делове текста и књиге – укључујући индекс, појмовник, библиографију – и уме да их користи; – повезује информације и идеје изнесене у тексту, уочава јасно исказане односе и изводи			Лирске врсте: народне љубавне песме, обичајне песме (сватовске, тужбалице и здравице); љубавна песма (ауторска). Епско-лирске врсте: поема, балада. Драмски спев. Мемоари. Биографија.
	ЈЕЗИК	**Граматика**	Језик Словена у прапостојбини; сеобе Словена и стварање словенских језика. Мисија Ћирила и Методија. Почетак писмености код Срба. Старословенски језик и писма (глагољица и ћирилица). Развој српског књижевног језика: српскословенски, рускословенски, славеносрпски језик. Вук Караџић – реформа језика, писма и правописа. Књижевни језик код Срба од Вука до данас (основни подаци). Основне језичке групе у Европи и место српског језика у породици словенских језика. Дијалекти српског језика: екавски (призренско-тимочки, косовско-ресавски, шумадијско-војвођански) и ијекавски (зетско-рашки и источнохерцеговачки). Народни језик (језик као скуп дијалеката) и књижевни (нормирани) језик. Службена употреба језика и писма према Уставу. Језици националних мањина (основни подаци). Језик – основне особине говорног и писаног језика. Грађење речи: – основни модели: извођење, слагање, префиксација; – просте речи и творенице (изведенице, сложенице, префиксалне творенице); – састав твореница: корен, творбена основа, префикс, суфикс. Систематизација претходно обрађених садржаја из фонетике, морфологије и синтаксе. Фонетика: подела гласова и гласовне промене. Морфологија: врсте и подврсте речи и њихове категорије. Синтакса: реченични чланови (састав и функција); независне и зависне реченице; слагање реченичних чланова.
		Правопис	Писање имена из страних језика са акцентом на њихову промену. Спојено и одвојено писање речи (сложенице, полусложенице, синтагме). Генитивни знак. Црта и цртица; други интерпункцијски и правописни знаци.
		Ортоепија	Краткоузлазни и краткосилазни акценат; правила о распореду акцената и неакцентованих дужина (основни појмови).
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА		Књижевни и остали типови текстова у функцији унапређивања језичке културе. Текстови писани различитим функционалним стиловима: публицистички стил (репортажа, интервју); административни стил (молба, жалба, уплатница, обрасци, радна биографија; бирократски језик); научни стил (примери из текстова у уџбеницима других наставних предмета; употреба термина). Лексикологија: – једнозначност и вишезначност речи; – лексичка метафора и лексичка метонимија као механизми остваривања вишезначности; – синонимија, антонимија и хомонимија; – застареле речи; нове речи – неологизми; – речник, лексикон, енциклопедија. Пропагандни текстови (рекламе и слично). Расправа и есеј на задату тему. Приказ (књиге, филма, позоришне представе и сл.). Говорне вежбе: интерпретативно-уметничке (изражајно читање, рецитовање); анализа снимљеног разговора; интервју; расправа (дискусија); презентовање чињеница и коментара.

закључак заснован на тексту.		Правописне вежбе: диктат, уочавање и објашњавање правописних грешака у тексту; писање имена из страних језика; писање позајмљеница (информатички термини, мејл и сл.); писање сложеница, полусложеница и синтагми; писање цртe и цртице; запета у независносложеним реченицама. Језичке вежбе: уочавање и исправљање грешака у неправилно маркираном тексту; попуњавање текста са празнинама; тражење грешака у тексту и исправљање. Лексичко-семантичке вежбе: допуњавање реченица хомонимима (хомоними и акценти); проналажење одговарајућег синонима; антонимски ланац; одређивање значења метафоре и метонимије у тексту; тумачење застарелих речи и неологизама; дефинисање лексема. Писмене вежбе и домаћи задаци и њихова анализа на часу. Четири школска писмена задатка – по два у сваком полугодишту.

Кључни појмови садржаја: књижевност, језик, језичка култура.

Назив предмета	**ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК**
Циљ	**Циљ** учења Страног језика јесте да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писану и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу**.**
Разред	**Осми**
Годишњи фонд часова	**68**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да у усменој и писаној комуникацији	**ОБЛАСТ / ТЕМА** **Комуникативне функције**	**САДРЖАЈИ**
– разуме општи смисао и главне информације из уобичајених текстова који се односе на представљање и тражење/ давање информација личне природе; – тражи, саопшти, пренесе информације личне природе или податке о себи и другима; – у неколико повезаних исказа представи себе, своју ужу/ширу породицу и	ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на представљање (дијалози, наративни текстови, формулари и сл); реаговање на усмени или писани импулс саговорника (наставника, вршњака и сл.) и иницирање и проширивање комуникације; усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима (подаци о личности, приватним и школским активностима, друштвеним улогама и сл). **Садржаји** *How are you/have you been/are you doing? I'm/I've been/I'm doing fine, and you? It's been long time. / Long time no see! Yes, it's been a while. I was born and raised/brought up in Kruševac, a town in Serbia. Where did you grow up? I live in a nuclear/an immediate family. Who do you live with?* *We live in a suburb/in the suburbs/on the outskirts of the town. We share the house with another family. We've lived there since I was born. What part of town do you live in? I've got a twin/half/step brother. Have you got any siblings? The man over there is Alex's and my stepdad. Is Luka your relative? Yes, he's my second cousin. / He's my close/distant relative. / No, we're not related. He's just a friend of mine. What country was he born in? What/Which school did he go to? Have you got any family in an English speaking country?* *Is your step brother the same age as you? No, he's twice/half as old as me. He doesn't go to school, he goes to kindergarten. The boy in the photo is our schoolmate/teammate/roommate and our mutual friend. He's my namesake. Our name is pronounced... , but it is spelled.... My mum's the only person who calls me by my first name, and it usually means I'm in trouble! Do your friends call you by your first name or your nickname? Dunja's my soulmate; we are inseperable. Who's your role model? My dad's my main role model, I have always looked up to/admired him. Who*

пријатеље користећи једноставнија језичка средства; – разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на опис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; – размени информације које се односе на опис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; – повеже неколико исказа у краћи текст којим се описују и пореде бића, предмети, места, појаве, радње, стања и збивања; – разуме краће низове исказа који се односе на предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење; – упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе; – затражи и пружи		*has been the most important and most influential person in your life? Mark Twain was a pen name of the American writer whose real name was Samuel Clemens. What other names did Samuel Clemens write under? What was Agatha Christie famous for? She was famous for her detective stories. What films did Daniel Radcliffe play in? He played the title character in the Harry Potter film series. It's been nice meeting you/talking to you. Have a good life! Farewell, my friends!* *The Present Simple Tense* и *The Present Continuous Tense* за изражавање појава, радњи, стања и збивања у садашњости *The Past Simple Tense* и *The Past Continuous Tense* за изражавање појава, радњи, стања и збивања у прошлости *The Present Perfect Simple Tense* за изражавање радњи које су почеле у прошлости и још увек трају Питања са *Who/What/Which/Where/When/Why/How…* Питања са препозиционим глаголима Пасивни облик глагола у простим временима (*Present Simple, Present Perfect Simple, Past Simple, Future Simple*) Саксонски и нормански генитив *Twice/three times.../half as (adjective) as* Префикси *over-, under-, un-, in-, im-, ir-, il-, dis-...* **(Интер)културни садржаји**: устаљена правила учтиве комуникације; имена и надимци; родбина, породични односи и родбинске везе; важније личности из света књижевности, музике, филма и спорта.
	ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА, ПОЈАВА, РАДЊИ, СТАЊА И ЗБИВАЊА	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се описују бића, предмети, места, појаве, радње, стања и збивања; усмено и писано описивање/ поређење бића, предмета, појава, местâ из искуственог света и фикционалног спектра. **Садржаји** *My aunt's an average looking young woman. She's in her early/middle/late 20s. My uncle has grown a beard/moustache; now he looks twice as old as her. My parents are middle-aged. My mum's a bit overweight, but my dad's really skinny/underweight. My grandparents are elderly, but still young at heart/in spirit. How adventurous are your family? My sister doesn't look anything like me. Who do you look like in your family?/Who do you resemble most? I resemble my mother, while my brother looks more like my father. I was oversensitive about my looks/to criticism as a child. What were you like as a child? What did the man look like? He looked/seemed/appeared annoyed. He also sounded strange/upset. How interesting! Jason was wearing a hoodie and sports trousers/pants at the party. Sophia was wearing a circular/semicircular/rectangular/triangular/heart-shaped pendant made of silver/gold. This steak is undercooked/overcooked. It tastes/smells horrible! What does your steak taste/smell like? Novi Sad is a major city in Serbia. What's its high/main street? New York City is nicknamed the Big Apple. Has your city/town got a nickname? By what name was your hometown previously known? The 50 stars on the American flag represent the 50 states, while the 13 stripes represent the thirteen British colonies that declared independence from Great Britain and became the first states in the U.S. The UK flag is called the Union Jack, or Union Flag. The Serbian coat of arms consists of two main national symbols: a white double-headed eagle and a shield with a cross. Statehood Day is a national holiday in Serbia. It's celebrated on 15th February to commemorate the outbreak of the First Serbian Uprising against Ottoman rule in 1804. On the same day in 1835, during the rule of Miloš Obrenović, the first modern Serbian constitution was adopted, known as Sretenje Constitution. Armistice Day is celebrateed in memory of the day when the armistice was signed between the Allies of World War I and Germany on the 11th of November, 1918. Saint Sava is considered the patron saint of education and all the schools in Serbia. He's also the patron saint of our school. Professor Moriarty is Sherlock Holmes's mortal enemy. My sister loves video games with immortal characters – so-called immortality games. The series was voted the best teenage series of all times. My score is twice as good/bad as yours. Dragana ran half as fast as Relja. You can't compare these two things - that's mixing apples and oranges! It's water under the bridge!* *The Present Simple Tense* и *The Present Continuous Tense* за изражавање појава,

детаљније информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности; – разуме краће низове обавештења, молби и захтева који се односе на потребе и интересовања и реагује на њих; – саопшти краће низове обавештења, молби и захтева који се односе на потребе и интересовања; – разуме и на прикладан начин одговори на честитку, захвалност и извињење; – упути честитку, захвалност и извињење користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе; – разуме и следи краће низове упутстава у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – тражи и пружи неколико везаних једноставнијих упутстава у вези с уобичајеним ситуацијама из		радњи, стања и збивања у садашњости *The Present Perfect Simple Tense* за изражавање искустава и радњи у неодређеној прошлости и радњи које су почеле у прошлости и још увек трају *The Past Simple Tense* и *The Past Continuous Tense* за изражавање појава, радњи, стања и збивања у прошлости *Stative verbs (look, seem, appear, sound, taste, smell...)* Пасивни облик глагола у простим временима (*Present Simple, Present Perfect Simple, Past Simple, Future Simple*) Питања са *Who...look like, What…look/taste/smell like, How (adjective)...* Префикси *over-, under-, un-, in-, im-, ir-, il-, dis-...* *Twice/three times... as (adjective/adverb) as* **(Интер)културни садржаји**: особености наше земље и земаља говорног подручја циљног језика (знаменитости, географске карактеристике, национална обележја и сл.); метафоричка употреба језика/идиоми.
	ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ	**Језичке активности** **у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге и савете; усмено и писано договарање у вези са предлозима и учешћем у заједничким активностима; писање позивнице за прославу/ журку или имејла/ СМС-а којим се договарају заједничке активности; прихватање/ одбијање предлога и савета, усмено или писано, уз поштовање основних норми учтивости, и давање одговарајућег оправдања/ изговора; образлагање спремности за прихватање предлога и савета, уз исказивање емотивних и експресивних реакција (радости, усхићености и сл). **Садржаји** *There aren't enough computers for everybody; why don't we take turns to work on them? Fine, let's do that! Let's go out for ice cream - my treat this time! Well, I'm trying to cut down on sweets, how/what about having some fruit salad instead? Why don't we split the bill? Let's start over, shall we? What do you mean? Can/Could you share a link to an example? Shall I ask him to join us? I think he would love that! He'd better not be late this time! Shall we meet at my place? Okay, what time? Is this time next week ok with you? That sounds good to me./That would be great! Would you like/Do you want me to help you with your English assignment? No thank you, I can manage. You should/ought to/had better leave or you'll miss your bus. Thank you but don't worry, I'll hurry up now. You shouldn't/had better not stick your nose in other people's business. It's impolite! Pets shouldn't be abandoned by their owners. It's irresponsible! The doctor advised me to have regular meals and a balanced diet in order to stay healthy. She also recommended taking up a sport instead of dieting. My parents told me not to put off doing things I have to do, because I could regret later. If I were you I would stop being late for school. You might get expelled. What would you do if you were in my place/shoes? Let's not split hairs about it!* *Should/Ought to/Had better* за давање савета Изрази: *How/What about…? Why don't we…? Would you like…? Do you want…? Shall we…? Let's...* *Stative verbs (think, mean, sound...)* Модални глаголи за изражавање предлога и вероватноће - *can/could/may/might...* Пасивни облик модалних глагола Заповедни начин *Gerund/Infinitive* Индиректни предлози и савети Први и други кондиционал Негативни префикси *un-, im-, ir-, il-...* **(Интер)културни садржаји**: прикладно упућивање предлога, савета и позива и реаговање на њих; метафоричка употреба језика/идиоми.
	ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА,	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих исказа којима се нешто честита, тражи/ нуди помоћ, услуга, обавештење или се изражава извињење, захвалност; усмено и писано честитање, тражење и давање обавештења, упућивање молбе за помоћ/ услугу и реаговање на њу; изражавање извињења и захвалности.

свакодневног живота; – разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање радњи и ситуација у садашњости; – разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање способности и умећа у садашњости; – размени неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости; – опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа; – разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање искустава, догађаја и способности у прошлости; – размени неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости; – опише искуства, догађаје и	**ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ**	**Садржаји** *Can/Could/May I retake the listening text? I've misheard some questions. Can/Could/Will you rewrite the essay? You've misspelled/misspelt some words. Excuse me teacher, can you draw/pull/close the curtains? Ok, you put the light on. Can you now draw/pull/open them? Ok, let's have some sunlight in! Could/Would you come to my place tonight if you had time? Your place, sixish! Please don't tattle on me to my mother/teacher. / Don't be such a tattletale! Promise not to tell anyone! I promise! Stop showing off! Nobody likes a show-off! Stop arguing, will you? Can I tell my side if you let me talk?* *Stop beating around the bush and tell me what the problem is! She told me to stop making fuss about nothing! My mum asked/warned us to stop giggling. The head teacher promised to look into the matter. I'm sorry I overslept/overreacted. It's ok, make sure you don't do that again! Sorry to disturb/interrupt! Sorry, it wasn't on purpose. I'm truly sorry. Thanks for letting me stay/for waiting for me! Thank you, you've been very kind. Many thanks in advance! I (really) appreciate that/your help. Tell your parents I said thank you. Say hi for me! Pretty please! Happy anniversary! Better luck next time! Fingers crossed! Congrats on your exams!* Модални глаголи за изражавање молбе и захтева – *can/could/may/will* Заповедни начин Први и други кондиционал Индиректне наредбе и молбе *Gerund/Infinitive* Префикси *over-, mis-, over-, re...* **(Интер)културни садржаји:** правила учтиве комуникације, значајни празници и догађаји, честитања.
	РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ И ТРАЖЕЊЕ УПУТСТАВА	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства с визуелном подршком и без ње; усмено и писано давање и тражење упутстава. **Садржаји** *Choose a person in the classroom, but keep the name secret. Note down as much information about the person as you can. What shall we do next? Take turns to ask questions, and try to guess your partner's person! Find out about an eco-project in your country. Produce a leaflet explaining where it is and what happens there. What can I use this application for? Click on the photos if you want to find out more. If you want to make an appointment/need further information call our office at 555-333. I think I've been overcharged for my mobile phone bill. What shall/should I do first? Dial these numbers to speak to customer service... Read the exercise in silence/silently. Time's up! Put down your pens and hand in your tests. Sit tight! Sit up straight! Straighten your back! Behave yourself! Turn sideways! Why/What for? Move over to make room for some more students. Look me in the eye! Speak when spoken to! Don't speak/talk out of turn! Speak your mind! Don't blame me, it's not my fault! Don't wait for me! I might be long! Don't peek! It's none of your business! Don't touch the stove until is gets cool. Hold this for me! He told me to hold on to his arm. Tell me who the book belongs to. The P.E. teacher told/instructed us to pass the ball to each other/one another. Mind your step! Beware of the dog! Caution: wet floor! Danger: strong current! Don't limit your challenges – challenge your limits! Let go of bad memories and be happy!* Заповедни начин Модални глаголи *shall/should* за тражење упутстава Модални глаголи за изражавање вероватноће: *might/may/could* Пасивни облик глагола у комбинацији са модалним глаголима Први и други кондиционал Индиректне наредбе и молбе Префикси *over-, un-, im-, ir-, il-...* **(Интер)културни садржаји:** понашање у кући, школи и на јавним местима; значење знакова и симбола.
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање описа и размењивање исказа у вези са догађајима/ активностима и способностима; усмено и писано описивање активности, радњи и способности у садашњости.

способности из прошлости повезујући неколико краћих исказа у смислену целину; – разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања у будућности; – размени неколико исказа у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима у будућности; – саопшти планове, намере и предвиђања; – разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на жеље, интересовања, потребе, осете и осећања; – размени неколико повезаних информација у вези са жељама, интересовањима, осетима и осећањима; – искаже и образложи жеље, интересовања, потребе, осете и осећања; – разуме краће низове исказа који описују		**Садржаји** *It's getting dark/late/cold/hotter... She's getting hungry/tired/better/worse...* *The weather is getting worse by the minute. What's bothering/puzzling you? I can't solve this problem. Who are you doing that for? I'm doing this for my classmate Milica. Where's Jacob? He's at a sleepover. / He's sleeping/spending the night at a friend's. He often sleeps over at Filip's house. How often do you sleep over at your friends' place? Who does the new teacher remind you of? He reminds me of my Australian uncle. This reminds me, have you applied for the competition yet? This is the first time I've used a crib sheet. Can I trust you with something? Anyone can use the application, can't they? The class teacher tells us to always report the absent students. I don't know what they are arguing about/who they are laughing at. My teacher says that the English drink the most tea in the world. My mum asks me who the message is from. My friend wants to know which team you support / whether/if you support Red Star or Partisan. Danilo asks how long I have kept my diary/blog. Jelena complains that she keeps forgetting her parents' birthdays! Do you know who I met yesterday? What does UNICEF/the abbreviation stand for? What happens if students misbehave in class in your school? Do they get punished for their misbehaviour? I would/could help you if I had time now. What would you do if you were rich?* *The Harry Potter film series is based on Joanna Rowling's novels. Which book is the play based on? The story/novel is set in the 19th century. In my country a lot of children live in a single-parent family or in a family with a step-parent and step brothers and sisters. Some city people live in a high rise, but most people live in detached or semi-detached houses. International Mother Language Day is held on 21 February to promote awareness of linguistic and cultural diversity. How's Labour Day celebrated in your country? There are approximately 1000 giant pandas remaining in the world. It is estimated that/According to the statistics, 2 million alligators live in the state of Florida.* *The Present Continuous Tense за изражавање тренутних и привремених радњи* *The Present Simple Tense за изражавање сталних и уобичајених радњи* *Stative verbs (taste, smell, remind...)* *The Present Perfect Simple Tense за изражавање радњи које су почеле у прошлости и још увек трају и у изразима This is the first/second/third time...* *Други кондиционал* *Can за изражавање способности у садашњости* *Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (must/can't/might/may/could)* *Пасивни облик глагола у простим временима (Present Simple, Present Perfect Simple)* *Индиректне наредбе и молбе* *Индиректне изјаве и питања са уводним глаголом у садашњем времену* *Gerund/Infinitive* *Питања са препозиционим глаголима* *Get + adjective* (Интер)културни садржаји: породични живот; живот у школи и у ширем окружењу – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања; традиција и обичаји; метафоричка употреба језика/идиоми.
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање описа и усмено и писано размењивање исказа у вези с личним искуствима, догађајима, активностима, способностима и особеностима у прошлости; усмено и писано описивање искустава, активности и способности у прошлости, историјских догађаја и личности. **Садржаји** *I went to the park with some friends of mine yesterday afternoon. We had a two months' holiday. What did you do on your holiday/spring/term break? We were having the time of our life! Why didn't you tell me about that? I didn't want you to know! My friend turned pale/jumped for joy when she heard the news. Who forgot their phone? When did the centre reopen? What was the first concert you went to?Who were you there with? My friends threw me a going away/goodbye/farewell party before I moved away/left the town/country. They saw me off at the airport. My dad couldn't afford to go to*

просторне односе, оријентацију и правац кретања; – затражи и пружи обавештења о просторним односима, оријентацији и правцу кретања; – разуме једноставније текстове који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих; – размени неколико информација које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе; – разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на поседовање и припадање; – размени неколико краћих, везаних исказа који се односе на поседовање и припадање; – разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на изражавање допадања и недопадања;		*university, but I can now. Anastasija was able to answer all of her questions correctly, but I answered mine incorrectly. I misheard you. I was mistaken. She misunderstood my message. Something's just crossed my mind. I've changed my mind. Have you made up your mind yet? I've lost my train of thoughts. / My mind's gone blank. Have you read/heard today's/yesterday's news? Have you passed to the next round? Has it stopped raining? I've misplaced my pen / miscalculated the numbers. He's gone bananas! We were having a rehearsal while the storm was raging/when there was a power cut.* *My mum told me to stop to buy some bread on my way home. The old lady asked/begged us to help her. I was voted the class president in the previous class meeting. Who was the book published by? It has been adapted into a film. The people have been stricken by a lightning. The cat's been run over by a car. I haven't been invited to the party. The industrial revolution started in the 18th century. YouTube, the popular video sharing website, was created in 2005.* *The Past Simple Tense* правилних и неправилних глагола, све употребе *The Past Continuous Tense,* све употребе *The Present Perfect Simple Tense* за изражавање искустава и радњи у неодређеној прошлости и са *ever, never, just, already, yet…* *Could* и *was/were able to* за изражавање способности у прошлости Пасивни облик глагола у простим временима *(Present Perfect Simple, Past Simple*) Индиректне наредбе и молбе Питања са *Who/What/Which/Where/When/Why…* Питања са препозиционим глаголима Герунд/Инфинитив Префикси *mis-, over-, re...* **(Интер)културни садржаји**: историјски догађаји, епохална открића; важније личности из прошлости; метафоричка употреба језика/идиоми.
	ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; усмено и писано договарање/ извештавање о одлукама, плановима, намерама и предвиђањима. **Садржаји** *Who are you going to the prom with? When are you leaving for the airport? When does your plane leave? / What time is your flight?What time does the flight from Moscow arrive?Which platform does the train leave from? When does the rerun of season 1 begin? I guess/suppose it starts in 2 weeks' time.* *We're going to make up the missed class next week. Let me know when/the time! I'll leave shool in 2 years' time. When will you leave school?What are you going to do after you leave school? Emma will turn 15 in 2 months. Noah might/may/could take part in the karate tournment/marathon race next week. I think the party will be over/finished by the time/before we get to Kristina and Helena's place! We'll figure out/decide what to do as soon as/when/after we all get together. See you when you get back! Take your umbrella in case it rains tonight! I'll tell on you to the teacher unless you stop! If it's a tie, will we be able to play another round? If I wish on a shooting star, will my wishes come true? What will happen if we keep littering? What would you do if you saw aliens? Woud you run away or speak to them?* *The Present Continuous Tense* за изражавање унапред договорених/испланираних радњи *The Present Simple Tense* за изражавање будућих радњи које су део утврђених распореда/програма *The Future Simple Tense* за изражавање одлука донетих у тренутку говора, обећања и предвиђања на основу знања, искуства и веровања Модални глаголи за изражавање вероватноће: *may/might/could* *Going to* за изражавање општих планова и намера, као и предвиђања на основу чулних опажања Временске зависне реченице за изражавање будућности и одговарајући везници (*when, after, before, as soon as, by the time...*) *Stative verbs (promise, believe, think, guess, suppose, hope...)* Пасивни облик глагола у простим временима (*Future Simple*)

– размени неколико краћих, везаних исказа који се односе на изражавање допадања и недопадања и даје кратка образложења; – разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на изражавање мишљења; – тражи и саопшти мишљење, слагање/ неслагање и даје кратка образложења; – разуме краће низове исказа који се односе на количину, димензије и цене; – размени информације у вези са количином, димензијама и ценама.		Први и други кондиционал *Will be able to* за изражавање способности у будућности **(Интер)културни садржаји**: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом; традиција и обичаји.
	ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима; усмено и писано договарање у вези са задовољавањем жеља и потреба; предлагање решења у вези са осетима и потребама; усмено и писано исказивање својих осећања и реаговање на туђа. **Садржаји** *What's the matter? My finger/hand is swollen. I've been stung by a bee. That must hurt! Let me have a look. Do you need some tissues? Are you fine with this? What's the matter with Helen? She's been bitten by a strayed dog. She needs to go to hospital. Why haven't you called an ambulance? She wants us to help her. / She asks if we could help her. I've got goose bumps/butterflies in my stomach/stage fright. My schoolmates expect me to win/hope that I will win the race/game/competition. You needn't worry! We're on your side!* *What would you like to spend the money on? Who woud you like to celebrate with if you won? Why are you smelling the food? What does it smell like? My hands smell of onions! Iva's tasting the coffee. She says it tastes awful. How do you like yours? Can I taste your pie? Liam felt embarrassed by his friends' insensitive remarks. He says they really hurt him. Sanja was pleased with her test results. She hopes to enrol in an art school if she passes her final exams with flying colours. Who wasn't happy with their marks? What were you good at as a child? I enjoyed being active, but now I'm really into/keen on studying. I've always been interested in clothes and fashion. Our parents have always taught us to treat people the way we want to be treated. I don't want this moment to ever end! I hope you make wonderful memories today!* *We need to laugh. Laughter is the best medicine!* *The Present Simple / Past Simple / Presen Perfect Simple Tense* *Stative verbs (be, want, wish, need, expect, hope, have, hurt, feel, smell, taste…)* *Need/Needn't* *Why don't/haven't you...* Питања са препозиционим глаголима Придевско-предлошке фразе – *interested in, keen on, pleased with, embarrassed by…* Глаголско-предлошке фразе - *be into...* Пасивни облик глагола у простим временима (*Present Simple, Present Perfect Simple, Past Simple, Future Simple*) Индиректне изјаве и питања са уводним глаголом у садашњем времену Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (*must, can't, may*...) Први и други кондиционал Заповедни начин *Gerund/Infinitive* **(Интер)културни садржаји**: мимика и гестикулација;
	ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И УПУТСТАВА ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ У ПРОСТОРУ	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са смером кретања и специфичнијим просторним односима; усмено и писано размењивање информација у вези са смером кретања и просторним односима; усмено и писано описивање смера кретања и просторних односа. **Садржаји** *Let's meet at the entrance to/exit from the museum! Could you tell me where the pedestrian area/zone / the main square / the city/town hall is. Go past the traffic lights and go straight on until you get to the roundabout. At the roundabout turn left. You can't miss it! I live as close/near as you from the school. The Science and Technology Park is twice as far as the Natural History Museum. What would happen if the Sun was twice as far from the Earth? Čačak is a large industrial town halfway between Kraljevo and Užice.* *The baker's/pastry shop is halfway between my home and school. I don't know where the icon is. It's on the left/right side/at the top/bottom / in the top/bottom left/right corner of the screen. Move over towards the door. I slipped as I stepped onto the*

		platform. We went for a walk along the beach/river bank at dawn. The boys swam across the lake. This is the first time I've flown across the Atlantic. Индиректна питања са уводним глаголом у садашњем времену Предлошки изрази за изражавање положаја и просторних односа: *halfway between / on the left/right side / at the top/bottom / in the top/bottom left/right corner...* Предлози са глаголима кретања: *towards, onto, into, across, along...* *as + adjective + as: as close/near/far... as* *twice/three times... + adjective + as: twice/three times... as (far) as* **(Интер)културни садржаји**: јавни простор; типичан изглед места; географске карактеристике наше земље и земаља говорног подручја циљног језика.
	ИЗРИЦАЊЕ ДОЗВОЛА, ЗАБРАНА, УПОЗОРЕЊА, ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗА	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих исказа у којима се изражавају дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе; постављање питања у вези са забранама, дозволама, упозорењима, правилима понашања и обавезама и одговарање на њих; усмено и писано саопштавање забрана, дозвола, упозорења, правила понашања и обавеза. **Садржаји** *You needn't take that subject. It's optional! You mustn't cheat in exams. It's illegal! I've had to study hard this month. We had to make the decision in a split second. We can't both use the bike at once so we'll have to take turns.* *I'm underage – I'm not allowed in pubs! It's a rude question – you should apologise to the teacher! I don't think you should drink that water! I wouldn't swim here if I were you! My parents always remind me to throw the tissue in the bin after using it. The government/local authorities should/ought to take more care of the unemployed/homeless/poor/elderly/unemployed/homeless/ poor/elderly people. In my country the young/young people are not permitted to vote until the age of 18. The Louvre is a must for visitors to Paris. These are dos and don'ts of social etiquette.* Модални глаголи и глаголски облици за изражавање дозволе, забране, упозорења, правила понашања и присуства/одсуства обавезе: *can/can't, must/mustn't, need/needn't, should/shouldn't, ought (not) to, have to/don't/doesn't have to, had to/didn't have to, (not to) be allowed to* Употреба и изостављање одређеног члана у изразима: *the unemployed/homeless/poor/elderly/young...* и *unemployed/homeless/poor/elderly/young ... people* **(Интер)културни садржаји**: понашање у кући, школи и на јавним местима; значење знакова и симбола.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се говори о томе шта неко има/ нема или чије је нешто; постављање питања у вези са припадањем и одговарање на њих. **Садржаји** *He's a friend of mine. Is that a friend of your couisin's? My father owns a book/food stall. Who's the owner of that restaurant? This house has always belonged to my family. Who does that house belong to? Someday, I would like to possess a sailboat. How much money does he owe you? He ows me 100 dinars.* Саксонски, нормански и дупли генитив Присвојне заменице *mine, yours…* *Stative verbs (have, own, belong, possess, owe)* **(Интер)културни садржаји**: однос према имовини
	ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова којима се изражава допадање/ недопадање; усмено и писано изражавање допадања/ недопадања. **Садржаји** *How do you like this colour? I'd prefer a darker/lighter shade. My dog loves being cuddled/spending time with us. Would you fancy a drink? I didn't fancy swimming in that water. We enjoyed ourselves at the party. Please don't throw these photos away. They're really close to my heart! I like doing jumping jacks. They are great for warming up before my gym exercise! Cycling/Rollerblading is my most liked/preferred*

		leisure activity. What's your family's favourite pastime? I would say our favourite pastime has always been watching informational videos / exploring interesting places closer to home. Yoda from the Star Wars series has been one of my best-loved science fiction characters for as long as I can remember. Who's your favourite film character? One third of the class prefers fantasy books, they say they expand their imagination. *Stative verbs* (*like/dihttps://slgl.pravno-informacioni-sistem.rs/api/LawAdActAttachment/slike/939626/love/hate/fancy/prefer...)* *Gerund/Infinitive* Питања са *What, Who, Why, Which, How…* **(Интер)културни садржаји**: уметност, књижевност за младе, стрип, музика, филм, спорт; метафоричка употреба језика/идиоми.
	ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се тражи и износи мишљење и изражава слагање/ неслагање; усмено и писано тражење и изношење мишљења и изражавање слагања и неслагања. **Садржаји** *I agree/disagree. So do I. / Well, I don't. I don't agree. Neither do I. / I don't agree either. / Well, I do! I didn't think of that - good idea! I guess/suppose we should never learn anything by heart. What exactly do you mean by 'lousy singing'? It's not a big deal/no biggie. That's embarrassing/correct/ incorrect/possible/impossible/regular/irregular/convenient/inconvenient/honest/dishonest... How icredible/disappointing!* *Stative verbs (think, guess, suppose, agree, disagree, believe, mean, promise…)* Питања са *What, Why, How…* *So/Neither/Either* за изражавање слагања и неслагања. Префикси *un-, in-, im-, ir-, il-, dis-...* **(Интер)културни садржаји**: поштовање основних норми учтивости у комуникацији са вршњацима и одраслима; метафоричка употреба језика/идиоми.
	ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, ДИМЕНЗИЈА И ЦЕНА	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се наводе количине, димензије и цене; размењивање информација у вези с количином, димензијама и ценама, усмено и писано. **Садржаји** *It's only half-an-hour's drive / a couple of minutes' walk. He gave me a few tips/a piece of/some advice. They told us an interesting piece/a bit of information. She bought a bunch of grapes/flowers / a bar of chocolate/soap / a jar of honey/jam. The man was so weak that he could only take a sip of water. How much sugar do you take in your tea? Half a teaspoon, please. I don't have as many DVDs as you! My sister doesn't eat as much chocolate as I do. There is ten times as much traffic in my town as in yours. The deep end of the pool is 2 metres deep. The shallow end is only half as deep. This jacket is twice as expensive as that one. How much is the return/one-way fare from London to Brighton? What's the bus fare in London? A single bus fare costs £1.50. How much did the roasted chestnuts cost? They cost 90 pence/cents a/per cone. How much did they weigh? They weighed 100 g. None of my classmates won the prize. Neither of my parents speaks/speak a foreign language.* Саксонски генитив са временским периодима: *half-an-hour's, couple of minutes'...* Партитиви: *a piece/bit/bunch/bar/jar/sip of...* *Twice/three times.../half as (adjective) as* *None/Neither* **(Интер)културни садржаји**: друштвено окружење; валуте циљних култура.

Назив предмета	**ЛИКОВНА КУЛТУРА**
Циљ	**Циљ** наставе и учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.
Разред	**Осми**
Годишњи фонд часова	**34** часа

ОБЛАСТ/ ТЕМА	**ИСХОДИ** По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ**
КОМПОЗИЦИЈА	– бира одговарајући прибор, материјал, технику, уређај и апликативни програм за изражавање идеја, имагинације, емоција, ставова и порука;	Примена принципа компоновања. Простор и пропорције (ергономија, перспектива).
НАСЛЕЂЕ	– користи разноврсне податке и информације као подстицај за стваралачки рад; – примењује знања о елементима и принципима компоновања у стваралачком раду и свакодневном животу;	Културна баштина (значај, заштита и промоција наслеђа). Најзначајнија уметничка остварења и уметници, локалитети и споменици на територији Србије и у свету.
КОМУНИКАЦИЈА	– реализује једноставне ликовне пројекте, самостално и у сарадњи са другима; – дискутује аргументовано о својим и радовима других уважавајући различита мишљења; – прави презентације усклађујући слику и текст и приказујући кључне податке и визуелне информације; – тумачи садржаје одабраних уметничких дела и одабрану визуелну метафорику; – разговара о значају културне баштине за лични развој, развој туризма и очување културног идентитета земље.	Декодирање слике (теме, мотиви, поруке, метафора, алегорија, пиктограми...). Пројекти (цртеж, слика, скулптура, дигитална фотографија, филм, анимација, игрице, стрип, графити, мурали, инсталације, шминка и боди арт, одевне комбинације и детаљи...).

Кључни појмови садржаја: простор, облик, линија, боја, текстура, светлина

Назив предмета	**МУЗИЧКА КУЛТУРА**
Циљ	**Циљ** учења предмета Музичка култура је да код ученика, развијајући интересовања за музичку уметност, стваралачко и критичко мишљење, формира естетску перцепцију и музички укус, као и одговоран однос према очувању музичког наслеђа и култури свога и других народа.
Разред	**Осми**
Годишњи фонд часова	34 часа

ОБЛАСТ/ТЕМА	**ИСХОДИ** У оквиру области/теме ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ**
ЧОВЕК И МУЗИКА	– повеже различите видове музичког изражавања са друштвено-историјским амбијентом у коме су настали; – уочи основне карактеристике музичког стваралаштва у роматизму, импресионизму и савременом добу; – препознаје националне игре у делима уметничке музике; – наведе изражајна средстава музичке уметности карактеристична за период романтизма, импресионизма и савременог доба; – разликује музичке форме романтизма, импресионизма и савременог доба; – идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника романтизма, импресионизма и савременог доба; – идентификује елементе музике ранијих епоха као инспирацију у музици савременог доба;	Романтизам Програмска и апсолутна музика Соло песма Клавирска минијатура Националне и стилизоване игре (полка, мазурка, чардаш, казачок, сиртаки, валцер, танго...) Музичко-сценска дела Сметана, Дворжак, Шопен, Лист, Шуберт, Шуман, Паганини, Верди, Пучини, Росини, Чајковски, Бородин, Мусоргски, Мокрањац Импресионизам Равел, Дебиси Савремено доба Жанрови: џез, популарна музика, апстрактна музика. Импровизација (појам) Стравински, Прокофјев, Коњовић, Константин Бабић, Вера Миланковић
МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ		Дувачки инструменти

СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	– препозна врсту дувачких инструмента по изгледу и звуку; – опише начин добијања тона код дувачких инструмената; – препозна инструмент или групу према врсти композиције у оквиру датог музичког стила; – објасни како је музика повезана са другим уметностима и областима ван уметности (музика и религија; технологија записивања, штампања нота; извођачке и техничке могућности инструмената; – изводи музичке примере користећи глас, покрет и инструменте, самостално и у групи; – користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет; – комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом; – учествује у креирању и реализацији школских приредби, догађаја и пројеката; – изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност); – примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у комуникацији и заједничком музицирању; – се понаша у складу са правилима музичког бонтона у различитим музичким приликама; – критички просуђује утицај музике на здравље; – користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.	Елементи музичке изражајности: темпо, динамика, тонске боје различитих гласова и инструмената. Слушање световне и духовне музике романтизма, импресионизма и савременог доба. Слушање вокалних, вокално-иструменталних и инструменталних композиција, домаћих и страних композитора. Слушање дела традиционалне народне музике.
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ		Певање песама по слуху и из нотног текста (солмизацијом) самостално и у групи. Певање песама у мешовитим тактовима (7/8, 5/8) по слуху. Певање песама у комбинацији са плесним покретом. Певање и свирање из нотног текста народних и уметничких композиција на инструментима Орфовог инструментарија и/или на другим инструментима. Извођење једноставнијих музичких примера у вези са обрађеном темом. Извођење (певање или свирање) једноставних ритмичких и мелодијских репрезентативних примера (одломака/тема) у стилу музике романтизма, импресионизма и савременог доба.
МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО		Импровизација Креирање покрета уз музику коју ученици изводе. Креирање ритмичке пратње. Реконструкција музичких догађаја у стилу романтизма, импресионизма и савремене музике. Израда дувачких инструмената од доступних материјала.

Кључни појмови садржаја: романтизам, Програмска и апсолутна музика, соло песма, клавирска минијатура, музичко-сценска дела, савремено доба, музички жанрови.

Назив предмета	**ИСТОРИЈА**
Циљ	**Циљ** учења Историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи.
Разред	**Осми**
Годишњи фонд часова	68

ОБЛАСТ/ТЕМА	**ИСХОДИ** По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ**
ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ	– смешта кључне догађаје, појаве и процесе из савремене историје на временској ленти; – уочи динамику различитих историјских појава и промена на историјској карти; – пореди различите историјске изворе и	Основне одлике периода од завршетка Првог светског рата до наших дана. Историјски извори за изучавање периода од завршетка Првог светског рата до наших дана и њихова сазнајна вредност (материјални, писани, аудио, визуелни, усмена сведочанства, дигитални).

ЕВРОПА, СВЕТ И СРПСКИ НАРОД У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ ДРЖАВИ У ПЕРИОДУ ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА	рангира их на основу њихове сазнајне вредности; – анализира и процени ближе хронолошко порекло извора на основу садржаја; – поредећи различите изворе о истој историјској појави или догађају, анализира позицију аутора; – доведе у везу узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса на конкретним примерима; – наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група у историјском периоду савременог доба; – образложи значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; – уочи елементе континуитета и дисконтинуитета српске државности; – изведе закључак о повезаности националне историје са регионалном и светском, на основу датих примера; – образложи утицај историјских догађаја, појава и процеса на савремено друштво; – идентификује основне карактеристике тоталитарних идеологија и наводи њихове последице у историјском и савременом контексту; – препозна,на примерима из савремене историје, важност поштовањаљудских права; – наведе примере како су идеје о родној, верској и етничкој равноправности утицале на савремене политичке прилике и развој друштва; – пореди положај и начин живота припадника различитих друштвених група у историјском периоду савременог доба; – илуструје примерима утицај научно-технолошког развоја на промене у друштву, економији и природном окружењу; – образложи утицај различитих друштвено-економских система на свакодневни живот људи, анализирајући дате примере; – препозна како су културне интеракције, и сарадња различитих етничких и социјалних група утицали на политички, друштвени и привредни живот; – наведе примере утицаја спортских и уметничких достигнућа на обликовање савременог друштва; – идентификује узроке, елементе и последице историјских сукоба и ратова и дискутује о могућим начинима превенције конфликата; – објасни значење појмова геноцид и Холокауст;	Последице Великог рата (демографски и материјални губици, одраз рата у друштвеном и културном животу, Мировна конференција у Паризу – нова карта Европе и света). Револуције у Русији и Европи (узроци, ток и последице). Стварање југословенске државе (југословенска идеја, процес и носиоци уједињења, међународно признање и границе). Политичке и друштвено-економске прилике у Европи и свету (либералне демократије, тоталитарне идеологије, економске кризе; култура, наука и уметност, свакодневни живот). Југословенска краљевина (простор, становништво и друштво; конституисање државе, политички живот; међународни положај; економске прилике; култура, улога двора; национално и верско питање). Истакнуте личности: Николај II Романов, Владимир Иљич Лењин, Роза Луксембург, Александар Флеминг, Пабло Пикасо, Волт Дизни, Чарли Чаплин, Сергеј Ејзенштајн, Бенито Мусолини, Адолф Хитлер, Јосиф Стаљин, Френклин Рузвелт, Александар I, Марија, Петар II и Павле Карађорђевић, Никола Пашић, Стјепан Радић, Милан Стојадиновић, Драгиша Цветковић, Влатко Мачек, Слободан Јовановић, Милутин Миланковић, Исидора Секулић, Ксенија Атанасијевић, Милена Павловић Барили, Иван Мештровић.
ДРУГИ СВЕТСКИ РАТ		Свет у рату – узроци, међународне кризе, сукоби и освајачка политика тоталитарних држава; почетак и ток рата, зараћене стране, савезништва, фронтови, најважније операције, нови начини ратовања; ратна свакодневица; страдање цивила и ратни злочини; крај рата, победа антифашистичке коалиције. Југославија и српски народ у рату – улазак у рат, војни пораз, окупација, подела, квислиншке творевине; геноцид и злочини; устанак, антифашистичка борба и грађански рат; војне операције, живот у рату. Последице рата – људски и материјални губици; демографске и друштвене промене, миграције; уништавање културног наслеђа; суђења за ратне злочине; стварање ОУН. Истакнуте личности: Френклин Рузвелт, Винстон Черчил, Јосиф Стаљин, Адолф Хитлер, Бенито Мусолини, цар Хирохито, Франциско Франко, Мао Цедунг, Ана Франк, Петар II Карађорђевић, Драгољуб Михаиловић, Јосип Броз, Милан Недић, Анте Павелић, Диана Будисављевић.
СВЕТ, ЕВРОПА И СРПСКИ НАРОД У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ ДРЖАВИ У ПЕРИОДУ ХЛАДНОГ РАТА		Свет после Другог светског рата – блоковска подела, трка у наоружању, глобална димензија хладног рата, ратна жаришта и кризе, деколонизација, европске интеграције, покрети еманципације – покрети за женска и мањинска права, антиратни и антирасни покрети; научна достигнућа, освајање свемира, медији, популарна култура. Југославија и српски народ после Другог светског рата – изградња новог државног и друштвеног уређења, једнопартијски систем, однос власти према

	– изведе закључке о узроцима, току и последицама ратова условљених распадом СФРЈ користећи изворе различитог порекла и сазнајне вредности; – изрази ставове, засноване на историјским аргументима, уважавајући мишљење саговорника; – препозна пропаганду, стереотипе и идеолошку позицију у историјском извору и формулише став који се супротставља манипулацији; – критички се односи према информацијама из медија користећи се историјским знањима и вештинама; – анализира историјске догађаје и појаве на основу доступног аудио-визуелног изворног материјала; – осмисли, спроведе и презентује резултате истраживања заснованог на одабраним историјским изворима и литератури, користећи ИКТ; – образложи смисао неговања сећања на важне догађаје и личности из историје савременог доба; – истражи меморијалне споменике у локалној средини и учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања; – покаже одговоран однос према културно-историјском наслеђу сопственог и других народа; – уочи одраз историјских догађаја и појава у књижевним и уметничким делима; – препозна историјску димензију политичких, културних и технолошких промена у савременом свету и Републици Србији.	политичким противницима, међународни положај, економске и културне прилике, самоуправљање, несврстаност; свакодневица, популарна култура, нове тенденције у култури. Истакнуте личности: Џон Кенеди, Никита Хрушчов, Махатма Ганди, Мартин Лутер Кинг, Роза Паркс, Нелсон Мандела, Голда Меир, Енди Ворхол, Јосип Броз, Александар Ранковић, Милован Ђилас, Иво Андрић, Милош Црњански, Александар Петровић, Мира Траиловић, Душан Ковачевић.
СВЕТ, ЕВРОПА, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД У САВРЕМЕНИМ ПРОЦЕСИМА		Свет после хладног рата – пад Берлинског зида; слом комунизма у Европи, распад СССР-а, нова политичка карта Европе, стварање Европске уније, доминација САД, локални конфликти и интервенције великих сила, процеси глобализације, Четврта индустријска револуција (дигитални медији, интернет, друштвене мреже и мобилна телефонија), претња тероризма, миграције, савремени културни покрети. Српски народ на крају 20. и почетком 21. века – криза СФРЈ 80-тих година, међунационалне тензије, увођење вишестраначког политичког система, распад СФРЈ, грађански рат и стварање нових држава, интернационализација сукоба и међународне интервенције, економске прилике и свакодневни живот, ратни злочини, страдање цивилног становништва, разарање културног наслеђа, НАТО агресија на СРЈ, последице ратова, политичке промене 2000. године, Република Србија као самостална држава, питање статуса Косова и Метохије, односи у региону, српски народ у дијаспори и региону, процес придруживања Европској унији, култура и спорт. Истакнуте личности: Роналд Реган, Михаил Горбачов, Маргарет Тачер, Бил Гејтс, Владимир Путин, Ангела Меркел, Слободан Милошевић, Фрањо Туђман, Алија Изетбеговић, Зоран Ђинђић, Војислав Коштуница.

Кључни појмови садржаја: Октобарска револуција, Версајски уговор, Друштво народа, тоталитаризам, диктатуре, комунизам, фашизам, нацизам, социјализам, антифашизам, антисемитизам, милитаризам, Други светски рат, гето, Холокауст, геноцид, Аушвиц, Јасеновац, Организација Уједињених нација, феминизам, шовинизам, ксенофобија, репресија, пацифизам, деколонизација, људска права, националне мањине, дискриминација, демократија, тероризам, хладни рат, атомска енергија, глобализација, миграције, југословенска идеја, југословенска држава, Република Србија, транзиција, дигитална револуција, популарна култура.

Назив предмета	**ГЕОГРАФИЈА**
Циљ	Циљ учења Географије је да ученик појмовно и структурно овлада природно-географским, демографским, насеобинским, политичко-географским, економско-географским, интеграционим и глобалним појавама и процесима у Србији и свету уз неговање вредности мултикултуралности и патриотизма.
Разред	**Осми**
Годишњи фонд часова	**68 часова**

ОБЛАСТ /ТЕМА	**ИСХОДИ** По завршеној области/ теми ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ**

ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ, ГРАНИЦЕ И ВЕЛИЧИНА ТЕРИТОРИЈЕ СРБИЈЕ	– учествује у предлагању и реализацији истраживачког пројекта у локалној средини; – анализира тематске карте и статистичке податке и графички их приказује; – одреди географски положај Србије и доведе га у везу са историјско-географским развојем; – анализира карактеристике граница и пограничних крајева Србије; – опише узроке и последице геотектонских процеса на територији Србије; – класификује облике рељефа на територији Србије и именује репрезентативне; – анализира утицај климатских фактора и климатских елемената на климу Србије; – класификује и описује својства водних објеката користећи карту Србије; – наводи начине коришћења вода Србије; – препознаје ефекте утицаја физичко-географских процеса на човека и адекватно реагује у случају природних непогода; – доведи у везу распрострањеност биљних и животињских врста и физичко-географске карактеристике простора; – објашњава популациону динамику становништва Србије: кретање броја становника, природни прираштај и миграције; – изводи закључке о утицају популационе динамике на структуре становништва у нашој земљи; – изводи закључке о важности предузимања мера популационе политике; – израђује и анализира графичке приказе структура становништва; – објашњава утицај природних и друштвених фактора на настанак, развој и трансформацију насеља у нашој земљи; – уз помоћ карте Србије и других извора информација анализира утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привредних делатности у нашој земљи; – доводи у везу размештај привредних делатности са квалитетом животне средине у нашој земљи; – препознаје ефекте производње и коришћења различитих извора енергије на квалитет животне средине; – описује репрезентативне објекте природне и културне баштине и означава их на карти; – процењује важност очувања природне и културне баштине Србије; – објашњава утицај историјских и савремених миграција на размештај Срба у свету.	Југоисточна Европа, интеграциони и дезинтеграциони процеси. Географски положај Србије. Историјско-географски развој Србије. Симболи Србије. Границе и проблеми пограничних крајева.
ФИЗИЧКО-ГЕОГРАФСКЕ ОДЛИКЕ СРБИЈЕ		Геотектонски процеси на територији Србије. Сеизмизам Србије. Тектонски облици рељефа. Падински процеси и рељеф настао деловањем воде. Рељеф настао деловањем леда, ветра и човека. Утицаји ерозивних и акумулативних процеса на човека. Климатски фактори и елементи. Климатске области у Србији. Подземне воде Србије. Реке Србије. Језера Србије. Заштита вода и заштита од вода. Земљишта Србије. Распрострањеност биљног и животињског света.
ДРУШТВЕНО-ГЕОГРАФСКЕ ОДЛИКЕ СРБИЈЕ		Кретање броја становника и њихов просторни размештај. Природно кретање. Миграциони процеси. Структуре становништва. Демографски проблеми и популациона политика. Прва насеља у Србији. Село и рурални процеси. Градови. Урбанизација и проблеми урбаног развоја. Београд. Природни ресурси и привредни развој. Друштвени услови привредног развоја и промене у структури привреде. Пољопривреда и географски простор. Индустрија и географски простор. Саобраћај и географски простор. Туризам и трговина. Делатности квартарног сектора.
ПРИРОДНА И КУЛТУРНА БАШТИНА СРБИЈЕ		Природна баштина Србије. Културна баштина Србије. Светска баштина под заштитом Унескоа у Србији.
ГЕОГРАФИЈА ЗАВИЧАЈА		Појам и географски положај завичаја. Природне карактеристике. Друштвене карактеристике.
СРБИ У РЕГИОНУ И ДИЈАСПОРИ		Срби у Црној Гори. Срби у БиХ − Република Српска. Срби у Хрватској. Срби у осталим суседним државама. Срби у дијаспори.

Кључни појмови садржаја: географски положај, границе и величина територије Србије, физичко-географске одлике Србије, друштвено-географске одлике Србије, природна и културна баштина Србије, географија завичаја, Срби у региону и дијаспори.

Назив предмета	**ФИЗИКА**
Циљ	**Циљ** учења Физике јесте упознавање ученика са природним појавама и основним законима природе, стицање основе научне писмености, оспособљавање за уочавање и распознавање физичких појава и активно стицање знања о физичким феноменима кроз истраживање, усвајање основа научног метода и усмеравање према примени физичких закона у свакодневном животу и раду.
Разред	**осми**
Годишњи фонд часова	**68 часова**

ОБЛАСТ /ТЕМА	**ИСХОДИ** По завршеној области/ теми ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ**
ОСЦИЛАТОРНО И ТАЛАСНО КРЕТАЊЕ	– повезује физичке величине које описују осцилације и таласе; – описује карактеристике звука, ултразвука и инфразвука и наводи примере примене ултразвука; – анализира примере одбијања и преламања светлости, тоталне рефлексије (огледала, сочива) и користи лупу и микроскоп; – демонстрира и објасни: осциловање куглице клатна и тела обешеног о опругу, осциловање жица и ваздушних стубова; – демонстрира и објасни: појаву сенке, функционисање ока и корекцију вида; – примењује превентивне мере заштите од буке и од прекомерног излагања Сунчевом зрачењу; – демонстрира узајамно деловање наелектрисаних тела и објасни од чега оно зависи; – прикаже и опише електрично поље, израчуна силу којом поље делује на	Осцилаторно кретање (осциловање тела обешеног о опругу, осциловање куглице клатна). Појмови и величине којима се описује осциловање тела (амплитуда, период, фреквенција). Закон о одржању механичке енергије при осциловању тела. Механички таласи. Основни параметри којима се описује таласно кретање (таласна дужина, фреквенција, брзина). Звук. Карактеристике звука и звучна резонанција. *Демонстрациони огледи*. Осциловање куглице клатна и тела обешеног о опругу (у ваздуху и у течности). Осциловање жица и ваздушних стубова (ксилофон, различите затегнуте жице, једнаке стаклене флаше са различитим нивоима воде). Одакле долази звук (гумено црево са два левка, канап и две пластичне чаше...). Таласи (таласна машина или када). Демонстрација звучне резонанције променом висине ваздушног стуба (дужа стаклена цев са водом) Лабораторијска вежба 1. Мерење периода осциловања клатна или периода осциловања тега на опрузи 2. Одређивање убрзања Земљине теже помоћу математичког клатна
СВЕТЛОСНЕ ПОЈАВЕ		Карактеристике светлости. Праволинијско простирање светлости (сенка и полусенка, помрачење Сунца и Месеца). Закон одбијања светлости. Равна и сферна огледала и конструкција ликова предмета. Брзина светлости у различитим срединама. Индекс преламања и закон преламања светлости. Тотална рефлексија. Преламање светлости кроз призму и сочива. Одређивање положаја ликова код сочива. Оптички инструменти. Лупа и микроскоп. *Демонстрациони огледи.* Сенке. Хартлијева плоча за илустровање закона о одбијању и преламању светлости. Преламање светлости (штапић делимично уроњен у чашу с водом, новчић у чаши са водом и испод ње). Преламање беле светлости при пролазу кроз призму. Преламање

	наелектрисање и повеже електрични напон и јачину електричног поља; – објасни провођење струје кроз метале, течности и гасове и упореди отпорности металних проводника на основу њихових карактеристика; – наводи и користи различите изворе електричне струје (EMS) и зна да их разврста ради рециклаже; – познаје основне елементе електричног кола и уме да их повеже, изабере одговарајући опсег мерног инструмента и мери јачину струје и напон, одређује вредност отпорности редно и паралелно везаних отпорника и резултате прикаже табеларно и графички; – описује ефекте који се испољавају при протицању електричне струје; – описује узајамно деловање два паралелна проводника са струјом, деловање магнетног поља на струјни проводник и принцип рада електромагнета и електромотора; – објасни принцип рада компаса и природу Земљиног магнетног поља; – користи компас и апликације за паметне телефона за оријентацију у природи; – препозна основна својства наизменичне струје, израчуна потрошњу електричне енергије у домаћинству и да се придржава основних правила безбедности при коришћењу електричних уређаја у свакодневном животу; – решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке из сваке наведене области; – објасни структуру атомског језгра и нуклеарне	светлости кроз сочиво, око и корекција вида (оптичка клупа, геометријска оптика на магнетној табли, стаклена флаша са водом као сочиво). Лупа и микроскоп. Лабораторијске вежбе 1. Провера закона одбијања светлости коришћењем равног огледала. 2. Одређивање жижне даљине сабирног сочива.
ЕЛЕКТРИЧНО ПОЉЕ		Наелектрисавање тела. Елементарна количина наелектрисања. Закон о одржању количине наелектрисања. Узајмно деловање наелектрисаних тела. Кулонов закон. Електрично поље (линије сила, хомогено и нехомогено поље). Рад силе електричног поља. Напон. Веза напона и јачине хомогеног електричног поља. Електричне појаве у атмосфери. *Демонстрациони огледи.* Наелектрисавање чврстих изолатора и проводника. Електрофор, електрично клатно и електроскоп. Линије сила електричног поља (перјанице, гриз у рицинусовом уљу и јаком електричном пољу). Фарадејев кавез. Антистатичке подлоге. Инфлуентна машина. Мехури сапунице у електричном пољу. Модел громобрана.
ЕЛЕКТРИЧНА СТРУЈА		Електрична струја (једносмерна, наизменична). Услови за настајање електричне струје и извори струје (EMS). Мерење електричне струје и напона. Електрична отпорност проводника. Проводници и изолатори. Омов закон за део струјног кола. Рад и снага електричне струје. Џул-Ленцов закон. Омов закон за цело струјно коло. Везивање отпорника. Електрична струја у течностима и гасовима. Мере заштите од електричне струје (жива бића, објекти и електрични уређаји). *Демонстрациони огледи.* Демонстрациони амперметар у струјном колу. Регулисање електричне струје у колу реостатом и потенциометром. Графитна мина (оловке) као потенциометар. Мерење електричне отпорности омметром. Загревање проводника при протицању електричне струје. Протицање електричне струје у воденом раствору кухињске соли. Лимун као батерија. Пражњење у Гајслеровим цевима помоћу Теслиног трансформатора. Лабораторијске вежбе 1. Зависност електричне струје од напона на отпорнику (таблични и графички приказ зависности). 2. Одређивање електричне отпорности отпорника у колу помоћу амперметра и волтметра. 3. Мерење електричне струје и напона у колу са серијски и паралелно повезаним отпорницима и одређивање еквивалентне отпорности.
МАГНЕТНО ПОЉЕ		Магнетно поље сталних магнета. Магнетно поље Земље. Магнетно поље електричне струје. Дејство магнетног поља на струјни проводник. Допринос Николе Тесле и Михајла Пупина развоју науке о електромагнетним појавама и њиховој примени. *Демонстрациони огледи.* Линије сила магнетног поља потковичастог магнета и магнетне шипке. Магнетна игла и школски компас. Ерстедов оглед. Електромагнет. Узајамно деловање два паралелна проводника кроз које протиче струја.
ЕЛЕМЕНТИ АТОМСКЕ И НУКЛЕАРНЕ ФИЗИКЕ		Структура атома (језгро, електронски омотач). Нуклеарне силе. Природна радиоактивност. Радиоактивно зрачење (алфа, бета и гама зраци) и њихово дејство на биљни и животињски свет. Заштита од радиоактивног зрачења.

	силе; – опише радиоактивност, врсте зрачења, радиоактивне изотопе, познаје њихово дејство, примену и мере заштите; – разликује фисију и фузију и наводи могућности њихове примене.	Вештачка радиоактивност. Фисија и фузија. Примена нуклеарне енергије и радиоактивног зрачења. *Демонстрациони оглед.* Детекција присуства радиоактивног зрачења. (школски Гајгер-Милеров бројач)
ФИЗИКА И САВРЕМЕНИ СВЕТ		Значај физике за развој других природних наука Допринос физике развоју савремене медицине (ултразвук, ЕКГ, скенер, магнетна резонанција, Гама нож…) Физика и савремене технологије (интернет, мобилна телефонија, даљинско управљање, нанофизика....)

Кључни појмови садржаја: осцилације, таласи, звук, светлост, електрично поље, магнетно поље, електрична струја, атом, атомско језгро, радиоактивност.

Назив предмета	**МАТЕМАТИКА**
Циљ	**Циљ** учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.
Разред	**Осми**
Годишњи фонд часова	**136 часова**

ОБЛАСТ/ТЕМА	**ИСХОДИ** **По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:**	**САДРЖАЈИ**
СЛИЧНОСТ	– примени Талесову теорему у геометријским задацима и реалном контексту; – примени сличност троуглова у геометријским задацима и реалном контексту; – анализира односе тачака, правих и равни у простору и запише те односе математичким писмом; – представља цртежом односе геометријских објеката у равни и простору и користи их приликом решавања задатака; – уочи правоугли троугао у простору и примени Питагорину теорему у геометријским задацима и реалном контексту; – реши линеарну једначину, неједначину и систем линеарних једначина са две непознате; – реши реалне проблеме користећи линеарну једначину, неједначину или систем линеарних једначина са две непознате; – израчуна површину и запремину праве призме и четворостране пирамиде (основа правоугаоник), правилне тростране и шестостране пирамиде; – израчуна површину и запремину ваљка, купе и лопте; – примени обрасце за површину и	Пропорционалне величине. Талесова теорема. Сличност троуглова. Примене сличности.
ТАЧКА, ПРАВА И РАВАН		Однос тачке и праве, тачке и равни. Односи правих; мимоилазне праве. Односи праве и равни, нормала на раван, растојање тачке од равни. Односи две равни. Ортогонална пројекција на раван (тачке, дужи и праве). Угао између праве и равни. Полиедар.
ЛИНЕАРНЕ ЈЕДНАЧИНЕ И НЕЈЕДНАЧИНЕ С ЈЕДНОМ НЕПОЗНАТОМ		Линеарна једначина. Решавање линеарних једначина с једном непознатом. Линеарна неједначина. Решавање линеарних неједначина с једном непознатом. Примена у реалним ситуацијама.
ПРИЗМА		Призма: појам, врсте, елементи. Мрежа праве призме. Површина праве призме. Запремина праве призме.
ПИРАМИДА		Пирамида; појам, врсте, елементи. Мрежа пирамиде. Површина пирамиде. Запремина пирамиде.
ЛИНЕАРНА ФУНКЦИЈА		Линеарна функција ($y = kx + n$). График линеарне функције; нула и знак функције, монотоност. Имплицитни облик задавања линеарне функције. Цртање и читање графика линеарних функција.
СИСТЕМИ ЛИНЕАРНИХ ЈЕДНАЧИНА С ДВЕ НЕПОЗНАТЕ		Појам линеарне једначине с две непознате. Појам система од две линеарне једначине с две непознате. Решавање система методом замене и методом супротних коефицијената; графичка интерпретација система. Примена у реалним ситуацијама.

ВАЉАК, КУПА И ЛОПТА	запремину тела у реалним ситуацијама; – нацрта и анализира график линеарне функције; – учествује у избору истраживачког пројекта и начина рада.	Ваљак и његови елементи. Мрежа ваљка. Површина и запремина правог ваљка. Купа и њени елементи. Мрежа купе. Површина и запремина праве купе. Појам лопте и сфере. Пресеци лопте (сфере) и равни. Површина и запремина лопте.

Кључни појмови садржаја: сличност, линеарна функција, систем линеарних једначина, призма, пирамида, ваљак, купа и лопта.

Назив предмета	**БИОЛОГИЈА**
Циљ	**Циљ** учења Биологије је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.
Разред	**Осми**
Годишњи фонд часова	**68 часова**

ОБЛАСТ/ТЕМА	**ИСХОДИ** По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ** ПРЕПОРУЧЕНИ
ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	– повеже грађу ћелијских органела са њиховом улогом у метаболизму ћелије; – повеже однос површине и запремине ћелије и тела са начином обављања основних животних функција; – идентификује регулаторне механизме у одржавању хомеостазе; – илуструје примерима везу између физиолошких одговора живих бића и промена у спољашњој средини; – одговорно се односи према свом здрављу; – изрази критички став према медијским садржајима који се баве здравим стиловима живота; – повеже промене настале у пубертету са деловањем хормона;	Улога и значај појединих ћелијских органела у метаболизму ћелије: једро, ендоплазмични ретикулум, рибозоми, хлоропласти, центриоле, лизозоми. Матичне ћелије − ћелије програмиране за различите функције. Принцип економичности грађе и функције живих бића Улога и значај ензима. Ендокрини систем и хуморална регулација. Регулаторна улога хормона биљака и животиња. Надражљивост, проводљивост, контрактилност. Чулно-нервни систем животиња. Рефлексни лук. Поремећаји функције ендокриног система, нервног система и чула. Неуротрансмитери, нервни импулси, драж, надражај. Хомеостаза − принцип повратне спреге. Фотосинтеза. Ћелијско дисање. Транспирација. Температурна регулација.
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	– идентификује поремећаје у раду органа и система органа изазваних нездравим начином живота; – доведе у везу промене животних услова са еволуцијом живота на планети;	Резултати стандардних лабораторијских анализа крви и урина. Биолошки смисао адолесценције (родни и полни идентитет у контексту хормонске активности и индивидуалне генетичке варијабилности). Заштита од полно преносивих болести контрацепција. Одговорност за сопствено здравље.
ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА	– истражи давно нестале екосистеме; – повеже промене које се догађају организму током животног циклуса са активностима гена; – повеже промене наследног материјала са настанком нових врста путем природне селекције;	„Календар живота“, еволуција различитих група организама кроз геолошка доба и велика изумирања. Значај алги (цијанобактерија) и биљака за продукцију O_2 и озонског омотача, као заштита од УВ зрака, и услов за развој осталих живих бића. Строматолити. Излазак из воде на копно.

НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	– установи узрочно-последичну везу између губитака врста у екосистему и негативних последица у преносу супстанце и енергије у мрежама исхране; – критички процени последице људских делатности у односу на расположиве ресурсе на Земљи; – повеже утицај еколошких чинилаца са распоредом карактеристичних врста које насељавају простор Србије; – истражи присуство инвазивних врста у својој околини и вероватне путеве насељавања; – истражи разлоге губитка биодиверзитета на локалном подручју.	Улуткавање и пресвлачење инсеката. Пубертет и адолесценција човека. Цветање, плодоношење и сазревање плодова биљака. Теорија еволуције. Постанак нових врста кроз еволуционе процесе. Еволуција човека.
ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ		Еволуција и развој екосистема. Концепт климакса. Циклуси кружења основних супстанци у природи (H_2O, C, N) и њихова повезаност. Азотофиксација, микориза, симбиоза, симбионтски организми (лишајеви). Ограниченост ресурса (капацитет средине) и одрживи развој. Нестанак врста и фактори угрожавања (H.I.P.P.O. концепт). Типични екосистеми Србије. Ретке и угрожене врсте Србије. Интродукције и реинтродукције и инвазивне врсте. Последице глобалних промена.

Кључни појмови садржаја: ћелијски метаболизам, хомеостаза, здрави стилови живота, адолесценција, „календар живота“, теорија еволуције, циклуси кружења супстанце, капацитет средине, глобалне промене, инвазивне врсте.

Назив предмета	**ХЕМИЈА**
Циљ	**Циљ** учења Хемије је да ученик развије систем основних хемијских појмова и вештине за правилно руковање лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама, да се оспособи за примену стеченог знања и вештина за решавање проблема у свакодневном животу и наставку образовања, да развије способности апстрактног и критичког мишљења, способности за сарадњу, тимски рад, и одговоран однос према себи, другима и животној средини.
Разред	**Осми**
Годишњи фонд часова	**68 часова**

ОБЛАСТ/ТЕМА	**ИСХОДИ** По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ** ПРЕПОРУЧЕНИ
МЕТАЛИ, ОКСИДИ И ХИДРОКСИДИ	– правилно рукује лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама, и показује одговоран однос према здрављу и животној средини; – изведе експеримент према датом упутству, табеларно и графички прикаже податке, формулише објашњења и изведе закључке; – наведе заступљеност метала и неметала, неорганских и органских једињења у живој и неживој природи; – испита и опише физичка својства	Метали у неживој и живој природи. Општа физичка и хемијска својства метала. Алкални и земноалкални метали. Гвожђе, бакар, алуминијум, олово и цинк, њихове легуре и практична примена. Оксиди метала и хидроксиди, својства и примена. **Демонстрациони огледи:** реакција Na, K, Mg и Ca са водом; реакција MgO и CaO са водом и испитивање својстава насталог раствора помоћу лакмус-хартије; испитивање електропроводљивости раствора натријум-хидроксида. **Лабораторијска вежба I**: испитивање физичких својстава метала; реакција метала са киселинама.

НЕМЕТАЛИ, ОКСИДИ И КИСЕЛИНЕ	метала и неметала, и повеже их с њиховом практичном применом; – испита и опише хемијска својства метала и неметала, и објасни их на основу структуре атома и положаја елемената у Периодном систему; – напише формуле и именује оксиде, киселине, базе и соли; – испита, опише и објасни својства оксида, неорганских киселина, база и соли, препозна на основу формуле или назива представнике ових једињења у свакодневном животу и повеже њихова својства са практичном применом; – напише и тумачи једначине хемијских реакција метала и неметала; – разликује својства неорганских и органских супстанци и објашњава разлику на основу њихових структура; – препозна физичке и хемијске промене неорганских и органских супстанци у окружењу, и представи хемијске промене хемијским једначинама; – напише формуле и именује представнике класа органских једињења имајући у виду структурну изомерију; – разликује органске супстанце са аспекта чиста супстанца и смеша, величина молекула, структура, порекло и то повезује са њиховом улогом и применом; – испита, опише и објасни физичка и хемијска својства представника класа органских једињења и повеже својства једињења са њиховом практичном применом; – објасни и хемијским једначинама представи хемијске промене карактеристичне за поједине класе органских једињења; – опише физичка својства: агрегатно стање и растворљивост масти и уља, угљених хидрата, протеина и растворљивост витамина; – опише основу структуре молекула који чине масти и уља, угљене хидрате и протеине; – објасни сапонификацију триацилглицерола и хидрогенизацију незасићених триацилглицерола, наведе	Неметали у неживој и живој природи. Општа физичка и хемијска својства неметала. Халогени елементи, сумпор, азот, фосфор и угљеник. Оксиди неметала и киселине, својства и примена. **Демонстрациони огледи:** добијање сумпор(IV) -оксида и испитивање његових својстава; разблаживање концентроване сумпорне киселине; добијање угљеник(IV)-оксида и испитивање његових својстава; испитивање електропроводљивости дестиловане воде и хлороводоничне киселине; доказивање базних својстава воденог раствора амонијака. **Лабораторијска вежба II:** испитивање физичких својстава неметала. **Лабораторијска вежба III**: доказивање киселости неорганских киселина помоћу лакмус-хартије.
СОЛИ		Добијање соли. Формуле соли и називи. Дисоцијација соли. Физичка и хемијска својства соли. Примена соли. **Демонстрациони огледи:** реакција неутрализације хлороводоничне киселине и раствора натријум-хидроксида; реакција између метала и киселине; хемијске реакције соли: између калцијум-карбоната и хлороводоничне киселине, раствора гвожђе(III)-хлорида и натријум-хидроксида, раствора сребро-нитрата и натријум-хлорида. **Лабораторијска вежба IV:** добијање соли и испитивање растворљивости различитих соли у води; добијање баријум-сулфата; доказивање угљеник(IV)-оксида и настајање калцијум-карбоната.
ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА И ЊИХОВА ОПШТА СВОЈСТВА		Својства атома угљеника и многобројност органских једињења. Функционалне групе и класе органских једињења. Општа својства органских једињења. **Демонстрациони огледи:** упоређивање својстава органских и неорганских једињења; доказивање угљеника у органским супстанцама.
УГЉОВОДОНИЦИ		Подела угљоводоника. Номенклатура. Изомерија. Физичка својства угљоводоника. Хемијска својства угљоводоника. Полимери. Нафта и земни гас. **Демонстрациони огледи:** испитивање растворљивости и сагоревање n-хексана (медицински бензин); разликовање засићених и незасићених ацикличних угљоводоника (реакција са калијум-перманганатом). **Вежба V:** састављање модела молекула угљоводоника, писање структурних формула и именовање угљоводоника.

ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА СА КИСЕОНИКОМ	производе хидролизе дисахарида и полисахарида и опише услове под којима долази до денатурације протеина; – наведе заступљеност у природи и улоге масти и уља, угљених хидрата, протеина и витамина у живим организмима и доведе их у везу са здрављем и правилном исхраном људи; – изведе стехиометријска израчунавања и израчуна масену процентну заступљеност супстанци; – рукује супстанцама и комерцијалним производима у складу с ознакама опасности, упозорења и обавештења на амбалажи, придржава се правила о начину чувања производа и одлагању отпада; – наведе загађујуће супстанце ваздуха, воде и земљишта и опише њихов утицај на животну средину; – критички процени последице људских активности које доводе до загађивања воде, земљишта и ваздуха; – објасни значај планирања и решавања проблема заштите животне средине.	Алкохоли – номеклатура, својства и примена. Карбоксилне киселине – номенклатура, својства и примена. Масне киселине. Естри – номеклатура, својства и примена. **Демонстрациони огледи:** добијање алкохола алкохолним врењем; доказивање киселости карбоксилних киселина; лабораторијско добијање и испитивање својстава етил-етаноата. **Лабораторијска вежба VI**: физичка и хемијска својства органских једињења са кисеоником; испитивање растворљивости алкохола и карбоксилних киселина са различитим бројем атома угљеника у молекулу у води и неполарном растварачу; реакција етанске и лимунске киселине са натријум-хидрогенкарбонатом.
БИОЛОШКИ ВАЖНА ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА		Масти и уља. Угљени хидрати у прегледу: моносахариди (глукоза и фруктоза), дисахариди (сахароза и лактоза), полисахариди (скроб и целулоза). Амино-киселине. Протеини. Витамини. **Демонстрациони огледи:** сапонификација масти – сапуни. **Лабораторијска вежба VII:** испитивање растворљивост масти и уља, и угљених хидрата у води; доказивање скроба; денатурација протеина.
ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ЗЕЛЕНА ХЕМИЈА		Загађивачи, загађујуће супстанце и последице загађивања. Рециклажа. Зелена хемија.

Кључни појмови садржаја: метали, неметали, оксиди, киселине, хидроксиди, соли, угљоводоници, адиција, супституција, полимери, алкохоли, карбоксилне киселине, естри, масти и уља, угљени хидрати, протеини, загађујуће супстанце, рециклажа, зелена хемија.

Назив предмета	**ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА**
Циљ	**Циљ** учења Технике и технологије је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно.
Разред	**Осми**
Годишњи фонд часова	**68 часова**

ОБЛАСТ/ТЕМА	**ИСХОДИ** По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ**
ЖИВОТНО И РАДНО ОКРУЖЕЊЕ	– процени значај електротехнике, рачунарства и мехатронике у животном и радном окружењу; – анализира опасности од неправилног коришћења електричних апарата и уређаја и познаје поступке пружања прве помоћи; – образложи важност енергетске ефикасности електричних уређаја у домаћинству; – повеже професије (занимања) у области електротехнике и мехатронике са сопственим	Увод у електротехнику, рачунарство и мехатронику. Електрична инсталација-опасност и мере заштите. Примена електричних апарата и уређаја у домаћинству, штедња енергије и енергетска ефикасност. Професије (занимања) у области електротехнике и мехатронике.

САОБРАЋАЈ	интересовањима; – упореди карактеристике електричних и хибридних саобраћајних средстава са конвенционалним; – разуме значај електричних и електронских уређаја у саобраћајним средствима;	Саобраћајна средства на електропогон − врсте и карактеристике. Хибридна возила. Електрични и електронски уређаји у саобраћајним средствима. Основи телекомуникација.
ТЕХНИЧКА И ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	– користи доступне телекомуникационе уређаје и сервисе; – класификује компоненте ИКТ уређаја према намени; – процени значај управљања процесима и уређајима помоћу ИКТ; – црта електричне шеме правилно користећи симболе; – користи софтвере за симулацију рада електричних кола;	Основне компоненте ИКТ уређаја. Управљање процесима и стварима на даљину помоћу ИКТ. Основни симболи у електротехници. Рачунарски софтвери за симулацију рада електричних кола. Израда и управљање електромеханичким моделом.
РЕСУРСИ И ПРОИЗВОДЊА	– састави електромеханички модел и управља њиме помоћу интерфејса; – објасни систем производње, трансформације и преноса електричне енергије; – анализира значај коришћења обновљивих извора електричне енергије; – разликује елементе кућне електричне инсталације; – повеже електрично и/или електронско коло према задатој шеми; – користи мултиметар; – анализира карактеристике електричних машина и повезује их са њиховом употребом; – класификује електронске компоненте на основу намене;	Електроенергетски систем. Производња, трансформација и пренос електричне енергије. Обновљиви извори електричне енергије. Електроинсталациони материјал и прибор. Кућне електричне инсталације. Састављање електричних кола Коришћење фазног испитивача и мерење електричних величина мултиметром. Електричне машине. Електротехнички апарати и уређаји у домаћинству. Основни електронике. Рециклажа електронских компоненти.
КОНСТРУКТОРСКО МОДЕЛОВАЊЕ	– аргументује значај рециклаже електронских компоненти; – самостално/тимски истражује и осмишљава пројекат; – креира документацију, развије и представи бизнис план производа; – састави производ према осмишљеном решењу; – састави и управља једноставним школским роботом уз примену вештачке интелигенције; – представи решење готовог производа/модела; – процењује свој рад и рад других и предлаже унапређење реализованог пројекта.	Моделовање електричних машина и уређаја. Огледи са електропанелима. Коришћење интерфејса за управљање помоћу рачунара. Израда и коришћење једноставног школског робота управљаним вештачком интелигенцијом. Рад на пројекту: – израда производа/модела; – управљање моделом; – представљање производа/модела.

Кључни појмови садржаја: електротехника, електроника, мехатроника, роботика, предузимљивост и иницијатива.

Назив предмета	**ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО**
Циљ	**Циљ** учења Информатике и рачунарства је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, креирање дигиталних садржаја и рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.
Разред	**Осми**
Годишњи фонд часова	**34 часа**

ОБЛАСТ / ТЕМА	**ИСХОДИ** По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ**
ИКТ	– унесе и мења податке у табели; – разликује типове података у ћелијама табеле; – сортира и филтрира податке по задатом критеријуму; – користи формуле за израчунавање статистика; – графички представи податке на одговарајући начин; – примени основне функције форматирања табеле,	Радно окружење програма за табеларне прорачуне. Креирање радне табеле и унос података (нумерички, текстуални, датум, време....). Формуле и функције. Примена формула за израчунавање статистика.

	сачува је у пдф формату; – приступи дељеном документу, коментарише и врши измене унутар дељеног документа; –наведе потенцијалне ризике дељења личних података путем интернета, поготову личних података деце; – повеже ризик на интернету и кршења права деце;	Сортирање и филтрирање података. Графичко приказивање података Форматирање табеле (вредности и ћелија) и припрема за штампу. Рачунарство у облаку − дељене табеле (нивои приступа, измене и коментари).
ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	– објасни појам „отворени подаци”; –објасни појам вештачке интелигенције својим речима; –наведе примере коришћења вештачке интелигенције у свакодневном животу; –објасни утицај вештачке интелигенције на живот човека;	Заштита личних података. Права детета у дигиталном добу Отворени подаци. Појам и примена вештачке интелигенције Садашњост и будућност вештачке интелигенције- етичка питања
РАЧУНАРСТВО	– успостави везу између отварања података и стварања услова за развој иновација и привредних грана за које су доступни отворени подаци; – унесе серију (низ) података; – изврши једноставне анализе низа података (израчуна збир, просек, проценте, ...); – графички представи низове података (у облику линијског, стубичастог или секторског дијаграма); – унесе табеларне податке или их учита из локалних датотека и сними их; – изврши основне анализе и обраде табеларних података (по врстама и по колонама, сортирање, филтрирање, ...);	Програмски језици и окружења погодни за анализу и обраду података (Jupyter, Octave, R, ...). Унос података у једнодимензионе низове. Једноставне анализе низова података помоћу библиотечких функција (сабирање, просек, минимум, максимум, сортирање, филтрирање). Графичко представљање низова података. Унос и представљање табеларно записаних података. Анализе табеларно записаних података Обраде табеларно записаних података (сортирање, филтрирање, ...).
ПРОЈЕКТНИ ЗАДАЦИ	– сарађује са осталим члановима групе у свим фазама пројектног задатка; – сарадnички осмисли и спроведе фазе пројектног задатка; – самовредnује своју улогу у оквиру пројектног задатка/тима; – креира рачунарске програме који доприносе решавању пројектног задатка; – поставља резултат свог рада на Интернет ради дељења са другима уз помоћ наставника; – вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности за које је био задужен.	Онлајн упитник (креирање − типови питања, дељење − нивои приступа и безбедност). Онлајн упитник (прикупљање и обрада података, визуализација). Отворени подаци. Инфографик. Управљање дигиталним уређајима (програмирање уређаја). Фазе пројектног задатка од израде плана до представљања решења.

Кључни појмови садржаја: анализа података, табеларни прорачуни, статистика, визуализација података, дељене табеле, вештачка интелигенција, лични подаци, отворени подаци, инфографик

Назив предмета	**ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ**
Циљ	**Циљ** учења предмета *Физичко и здравствено васпитање* је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.
Разред	**Осми**
Годишњи фонд часова	**102 часа**

ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– одабере и примени комплексе простих и општеприпремних вежби одговарајућег обима и интензитета у вежбању; – користи научене вежбе у спорту, рекреацији и другим ситуацијама;	**ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ**	**Основни садржаји** Вежбе за развој снаге. Вежбе за развој покретљивости. Вежбе за развој аеробне издржљивости. Вежбе за развој брзине. Вежбе за развој координације.

– упоређује и анализира сопствене резултате са тестирања са референтним вредностима; – примени усвојене технике кретања у игри, спорту и другим различитим ситуацијама; – примени атлетске дисциплине у складу са правилима; – развија своје физичке способности применом вежбања из атлетике; – одржава равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела; – примени вежбања из гимнастике за развој физичких способности; – изведе елементе усвојених тимских и спортских игара; – примени основна правила тимских и спортских игара; – користи усвојене елементе технике у спортским играма; – примени основне тактичке елемете; – учествује на унутар одељенским такмичењима; – изведе кретања у различитом ритму; – игра народно коло; – изведе основне кораке плеса из народне традиције других култура; – изведе вежбе и саставе уз музичку пратњу; – плива техником краула и леђног краула и прсном техником; – преплива најмање 50m; – процени своје способности и вештине у води; – скочи у воду на ноге и на главу; – рони у дужину у складу са својим могућностима; – поштује правила понашања у води, и око водене средине; – уочи ризичне ситуације у води и око ње; – вреднује утицај примењених вежби на организам – одреди ниво сопствене дневне физичке активноси; – користи вежбе ради побољшања својих физичких способности; – предвиди елиминише последице недовољне физичке активности; – примени мере безбедности у вежбању у школи и ван ње; – одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима; – примени и поштује правила игара у складу са етичким нормама; – примерено се понаша као учесник			Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности.
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ	Атлетика	**Основни садржаји** Истрајно трчање Спринтерско трчање. Штафетно трчање Скок удаљ. Бацања кугле. Скок увис (леђна техника). Бацање „вортекс-а“. Четворобој
		Спортска гимнастика	**Основни садржаји:** Вежбе и комбинације вежби карактеристичних за поједине справе: Тло Прескок Трамполина Вратило Двовисински разбој Паралелни разбој Кругови Коњ са хватаљкама Греда **Проширени садржаји:** На тлу и справама сложеније вежбе и комбинације вежби
		Тимске и спортске игре	**Футсал:** Елементи технике и тактике. Игра уз примену правила **Рукомет:** Елементи технике и тактике. Игра уз примену правила. **Кошарка:** Елементи технике и тактике. Игра уз примену правила. **Одбојка:** Елементи технике и тактике. Игра уз примену правила. **Активност по избору** **Активност по избору.**
		Плес и ритмика	**Основни садржаји** Вежбе са вијачом. Вежбе са обручем. Народно коло „Моравац“. Народно коло из краја у којем се школа налази. Енглески валцер.
		Пливање и ватерполо	**Основни садржаји** **Пливање** Техника крауле, леђног краула и прсног пливања. Одржавање на води на разне начине и самопомоћ. Роњење у дужину 10–15m. Скокови на ноге и главу. Мешовито пливање. Игре у води. Помоћ другима у води **Ватерполо** Пливање са лоптом. Хватање и додавање.

или посматрач на такмичењима; – решава конфликте на друштвено прихватљив начин; – користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортско-рекреативних активности; – прихвати победу и пораз; – процени вредност различитих спортова без обзира на лично интересовање; – примени усвојене моторичке вештине у ванредним ситуацијама; – вреднује лепоту покрета у физичком вежбању и спорту; – подстиче породицу на редовно вежбање; – повеже врсте вежби, игара и спорта са њиховим утицајем на здравље; – планира дневни ритам рада, исхране и одмора у складу са својим потребама; – разликује здраве од нездравих облика исхране – правилно користи додатке исхрани; – примењује здравствено-хигијенске мере у вежбању; – правилно реагује и пружи основну прву помоћ приликом повреда; – чува животну средину током вежбања; – анализира штетне последице конзумирања дувана, алкохола, штетних енергетских напитака и психоактивних супстанци.			Основни елементи тактике и игра.
		Полигони	Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима Полигон са препрекама
	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА	Физичко вежбање и спорт	**Основни садржаји** Подела моторичких способности. Функција срчано-дисајног система. Основна правила и тактика спортских игара. Понашање на такмичењима и спортским манифестацијама. Чување и одржавање простора, справа и реквизита који се користе у вежбању. Превенција насиља у физичком васпитању и спорту. Решавање спорних ситуација. Коришћење писаних и електронских извора информација из области физчког васпитања и спорта. Вежбање у функцији сналажења у ванредним ситуацијама. Значај и улога физичког вежбања за професионална занимања у спорту, образовању, здравству, војсци, полицији и другим занимањима. Структура физичке културе (физичко васпитање, спорт и рекреација).
		Здравствено васпитање	**Основни садржаји** Утицај различитих вежбања на кардио-респираторни систем, скелетно-мишићни и организам уопште. Здравствено-хигијенске мере пре и после вежбања. Значај правилне исхране. Енергетски напици и њихова штетност. Прва помоћ након површинских повреда, уганућа у прелома. Значај вежбања у природи. Чување околине при вежбању. Последице конзумирања дувана и алкохола и психоактивних супстанци Правилно конзумирање додатака исхрани. Мере заштите репродуктивног здравља у процесу вежбања

ОБАВЕЗНИ ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС (ВЕРОНАУКА), 8. разред
1 час недељно, 34 часа годишње

САДРЖАЈИ – ТЕМЕ	ИСХОДИ	Наставне јединице
УВОД	-моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 8. разреда основне школе; -моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања. -бити мотивисан да похађа часове Православног катихизиса. -моћи да увиди да је човек икона Божија јер је слободна личност и да је служба човекова да буде спона између Бога и света. -моћи да увиди да се човек остварује као личност у слободној заједници љубави са другим. -бити подстакнут да учествује у литургијској заједници. -моћи да сагледа грех као промашај људског назначења; -моћи да разликује слободу од самовоље;	Упознавање садржаја програма и начина рада
ЧОВЕК ЈЕ ИКОНА БОЖИЈА		Човек- икона Божја и свештеник твари Хришћанско схватање личности Грех као промашај човековог назначења Новозаветне

	-моћи да увиди да човек може бити роб својих лоших особина и навика; -бити подстакнут да увиди вредност ближњега у сопственом животу; -моћи да усвоји став да једино кроз љубав човек може превазићи конфликт; -моћи да вреднује своје поступке на основу Христових заповести о љубави.	заповести Божије Слобода и љубав у хришћанском етосу
ПОДВИЖНИЧКО ЕВХАРИСТИЈСКИ ЕТОС	-моћи да увиди да је подвиг начин живота у Цркви; -моћи да препозна различите подвиге као путеве који воде ка истом циљу; -моћи да објасни кад и како се пости; -моћи да увиди смисао и значај поста; -бити подстакнут на пост и молитву као начин служења Богу; -бити подстакнут да развија хришћанске врлине; -бити подстакнут да се критички односи према својим поступцима; -бити подстакнут да чита Житија Светих; -бити подстакнут да заснује свој однос према Богу на захвалности.	Хришћански подвиг Подвизи Светитеља Пост Хришћанске врлине Евхаристијски поглед на свет
ЛИТУРГИЈА	-моћи да увиди да је молитва разговор са Богом; -бити подстакнут да преиспита и обогати свој молитвени живот; -моћи да схвати личну молитву као припрему за саборну молитву; -моћи да објасни значење речи Литургија и Евхаристија; -моћи да однос међу члановима Цркве пореди са повезаношћу удова у људском телу; -моћи да препозна неке од елемената Литургије; -моћи да увиди да Молитва Господња има литургијску основу; -моћи да наведе најважније делове храма и препозна њихову богослужбену намену. -моћи да именује нека богослужења и да зна да постоје покретни и непокретни празници;	Молитва- лична и саборна Црква је Тело Христово Божанствена Литургија (опис тока литургије) Литургијски простор (делови храма) Освећење времена
ЦАРСТВО БОЖИЈЕ	-бити подстакнут да активније учествује у богослужењима; -моћи да објасни да је Бог створио свет са циљем да постане Царство Божије; -моћи да објасни да Царство Божије у пуноћи наступа по другом Христовом доласку и васкрсењу мртвих; -моћи да објасни да је Бог створио човека као сарадника на делу спасења; -моћи да препозна да је Литургија икона Царства Божијег; -бити подстакнут да активније учествује у Светој Литургији. -моћи да преприча догађај Преображења Господњег; -моћи да повеже појмове светости и обожења са дејством Светога Духа -моћи да препозна да је предукус Царства Божијег присутан у моштима, чудотворним иконама, исцељењима... -моћи да препозна разлику између православне иконографије и световног сликарства; -моћи да препозна икону као символ Царства Божијег; -бити подстакнут да на правилан начин изражава поштовање према хришћанским светињама. -моћи да уочи у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса у 8. разреду, као и у целом циклусу.	Царство Божије- циљ стварања Живот будућег века Сведоци Царства Божијег Обожење- циљ хришћанског живота Знаци присуства Царства Божијег у овом свету (чуда, мошти...) Икона- прозор у вечност

ИСЛАМСКА ВЈЕРОНАУКА (ИЛМУДИН), 8. разред
1 час недељно, 34 часа годишње

САДРЖАЈИ – ТЕМЕ	ЦИЉЕВИ – ИСХОДИ
Увод – темељи ислама (шеријата) - шехадет	– познавање основних принципа вјере ислама; – познавање вриједности молитве; – познавање саставних дијелова молитве; – упознавање међусобних права и дужности појединца и заједнице; – развијање свијести о Богу као Створитељу и однос према људима као најсавршенијим божјим створењима; – развијање способности (на начин примјерен узрасту ученика) за постављање питања о цјелини и најдубљем смислу постојања
Објављене књиге	
Особености Курана као божије објаве човечанству	
Хадис – суннет, пракса божијег посланика	
Аллахова својства	
Обавезе пунолетних муслимана	

Муслимански правци **Тесавуф, шиизам** **Исламски бонтон** **Прва четворица халифа** **Великани ислама** **Ислам и муслимани у нашој земљи** **Ислам и савремени свет**	човјека и свијета, о људској слободи, животу у заједници, смрти, односу с природом која нас окружује, као и за размишљање о тим питањима у свијетлу вјере ислама; – развијање способности за одговорно обликовање заједничког живота са другима, за налажење равнотеже између властите личности и заједнице, за остваривање сусрета са свијетом (са људима различитих култура, религија, погледа на свијет, с друштвом, природом) и с Богом, у изграђивање увјерења да је човеков живот на овом свијету само припрема за вјечност, да су сви створени да буду судионици вјечног живота, да се из те перспективе, код ученика развија способност разумијевања, преиспитивања и вриједновања властитог односа према другом човјеку као божјем створењу и изгради спремност за покајање.

Назив предмета	**ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**
Циљ	**Циљ** учења Грађанског васпитања је да ученик изучавањем и практиковањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе других и спреман да активно делује у заједници.
Разред	**Осми**
Годишњи фонд часова	**34 часа**

ОБЛАСТ /ТЕМА	**ИСХОДИ** По завршеној области /теми ученик ће бити у стању да:	**САДРЖАЈИ**
ЉУДСКА ПРАВА **Заједница припадника различитих културних група**	– изрази осећај љубави и поноса према својој домовини на начин који никога не угрожава; – образложи зашто су понашања која се могу описати као ксенофобија, расизам, антисемитизам, антициганизам облици дискриминације и кршења људских права; – наведе примере повезаности различитих култура у једној заједници и образложи потребу интеркултуралног дијалога за квалитетан живот свих чланова те заједнице; – покаже интересовање за упознавање различитих култура;	**Припадност држави и нацији** Патриотизам – осећај љубави и поноса према домовини и свим њеним припадницима. Начини изражавања патриотизма. **Обесправљивање и угрожавање слободе људи.** Ксенофобија, расизам, антисемитизам, антициганизам. **Заједница различитих културних група** Културна разноликост у форми мултикултуралности и интеркултуралности. Интеркултурни дијалог као средство развоја поштовања различитих култура и заједничког живота. Припадници националних мањина у Србији – заштита права и слобода припадника националних мањина.
ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО **Родна (не)равноправност**	– наведе права која националне мањине у Србији по Уставу имају; – разликује појмове пол и род и препознаје родне стереотипе; – уочава у рекламама, филмовима, књигама, изрекама, стриповима и другим продуктима културе на који начин се преносе родни обрасци; – указује на примере родне равноправности и неравноправности у ситуацијама из свакодневног живота; – дискутује о значају уважавања родне перспективе приликом доношења одлука значајних за једну заједницу; – наведе неколико привремених позитивних мера за постизање родне равноправности и аргументе за њихову примену; – препозна у понашању особе	**Пол и род** Биолошке разлике (анатомске и физиолошке), насупрот разликама које друштво ствара (очекивања друштва од мушкараца и жена). Преношење родних образаца. Стереотипи и предрасуде о роду. **Родна перспектива** Укључивање родне перспективе приликом доношења одлука важних за једну заједницу (образовање, здравље, породица, запошљавање, спорт...). **Родна равноправност** Родна равноправност и једнаке могућности за све ради развоја друштва. Препреке родној равноправности. Одговорност државе, организација цивилног друштва и појединца у постизању родне равноправности. Привремене позитивне мере за постизање родне равноправности (квоте уписа на факултет, субвенције за запошљавање...). **Родно засновано насиље** Родне разлике као основа неравнотеже моћи.

	карактеристике насилника и жртве; – наведе могуће начине реаговања у ситуацији сусрета са насилником; – наведе основне функције медија и образложи зашто је важно да постоје кодекс новинара и кодекс деца и медији; – образложи значај слободе медија за развој демократије; – у медијима пронађе примере предрасуда, стереотипа, дискриминације, нетолеранције по различитим основама и критички их анализира; – препозна механизме манипулације медија и утицај медија на сопствено мишљење и деловање; – пронађе и користи информације из различитих извора, критички их разматра и вреднује; – препозна пример злоупотребе деце у медијима; – у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на конструктиван начин; – учествује у припреми, реализацији и евалуацији кратког филма, – учествује у избору садржаја и начина рада.	Злоупотреба моћи насилника. Карактеристике особе која врши насиље, која је изложена насиљу или која му сведочи. Мере заштите од родно заснованог насиља.
ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ **Медији**		**Медији** Врсте и функције медија. Слобода медија и њихов допринос развоју демократије. Медији као извор информација и дезинформација. Манипулације путем медија (одлагање информације, скретање пажње, побуђивање емоција, стварање осећаја кривице, неговање некултуре...). **Медијска писменост** Способност разумевања, критичког и аналитичког усвајања медијских садржаја. **Кодекс у медијима** Кодекс деца и медији. Кодекс новинара. Притисци на новинаре као инструмент ограничавања слободе изражавања.
ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ **Вредности грађанског друштва**		**Снимање кратког филма о вредностима грађанског друштва** Избор теме и формулисање идеје. Писање сценарија. Подела задатака. Снимање. Монтажа. Презентација. Евалуација.

Кључни појмови садржаја: патриотизам, ксенофобија, интеркултуралност, медији, родна равноправност и родно засновано насиље

Назив предмета	**ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК**
Циљ	**Циљ** учења Другог страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу**.**
Разред	**Осми**
Годишњи фонд часова	**68**

ОБЛАСТ-ТЕМА Комуникативне функције	**ИСХОДИ** По завршеној теми ученик ће бити у стању да у усменој и писменој комуникацији:	**САДРЖАЈИ**
ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА	– разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе; – поздрави и	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на поздрављање и представљање (дијалози, наративни текстови, формулари и сл.); реаговање на усмени или писани импулс саговорника (наставника, вршњака и сл.) и иницирање и проширивање комуникације; усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима (подаци о личности, приватним и школским активностима, друштвеним улогама и сл.). **Садржаји** *Tu connais Michel ? Il vient de Poitiers. Je vous présente Monsieur Dupont. Tiens, je te présente Valérie, c’est ma meilleure amie. Moi, c’est René. Bonjour. Enchanté. Salut. C’est ton grand-père sur cette photo, n’est-ce pas? Oui, c’est mon papi, je*

	отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства; – размени једноставније информације личне природе; – у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима; – разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; – опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства; – разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење; – упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе; – затражи и пружи додатне информације у	*m'appelle comme lui. Maintenant il a 73 ans. Melheureusement, ma grand-mère est morte. Le grand garçon blond aux yeux verts, avec un pull bleu, c'est Louis. Il s'intéresse à la musique. Qui est cette petite fille à côté de lui ? C'est sa sœur, elle s'appelle Hélène, elle est très gentille. Lucas et moi, nous habitons dans la même rue, mais nous ne sommes pas dans la même classe. Nous nous rencontrons souvent devant l'école.* Презентативи (*c'est, ce sont*). Питања интонацијом. Упитна морфема *n'est-ce pas?* Описни придеви. Презент повратних глагола. Наглашене личне заменице. **(Интер)културни садржаји**: устаљена правила учтиве комуникације; имена и надимци; родбина, породични односи и родбинске везе.
ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА, ПОЈАВА, РАДЊИ, СТАЊА И ЗБИВАЊА	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се описују бића, предмети, места, појаве, радње, стања и збивања; усмено и писано описивање/ поређење живих бића, предмета, појава, местâ, из искуственог света и фикционалног спектра. **Садржаји** *Yves est le garçon le plus grand dans ma classe. Il joue au basket. Elle est médecin. Il est boulanger. Elle est très nerveuse, mais elle voudrait être plus calme. Tu regardes quel animal ? Je regarde ce cheval blanc parce que j'adore les chevaux. Quel est ce livre sur ton bureau ? C'est le livre de français que Sarah m'a prêté. À mon avis, dans la revue qui est devant vous, il n'y a rien d'intéressant. Ce portable ne fait pas de photos et on ne peut pas recevoir des e-mails. Celui-là est meilleur, mais il est plus cher aussi. Pour se relaxer, ma mère fait l'exercice suivant: d'abord, elle se met debout, le dos au mur. Puis, elle lève les bras le plus haut possible. Elle tient cette position pendant 6 secondes. Elle respire normalement. Enfin, elle se repose 6 secondes. On parle français en France, mais aussi en Suisse, au Luxembourg et en Belgique. Le drapeau français est tricolore, le drapeau serbe aussi.* Презент фреквентних глагола. Поређење придева (компаратив, суперлатив). Показни придеви. Негација (*ne/ n'... pas, ne jamais, ne rien, ne personne*). Предлози испред назива земаља. Односне заменице: *que, qui, où* Изостављање одређеног члана испред назива занимања. Средства за исказивање аргумената и логичких односа: *d'abord, puis/ensuite, enfin ; mais, pour + infinitif, car, parce que* **(Интер)културни садржаји**: особености наше земље и земаља говорног подручја циљног језика (знаменитости, географске карактеристике и сл.)
ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге. Слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге; усмено и писано преговарање и договарање око предлога и учешћа у заједничкој активности; писање позивнице за прославу/журку или имејла/ СМС-а којим се уговара заједничка активност; прихватање/одбијање предлога, усмено или писано, уз поштовање основних норми учтивости и давање одговарајућег оправдања/изговора; образложење спремности за прихватање предлога, уз исказивање емотивних и експресивних реакција (радости, усхићености и сл.). **Садржаји** *Je te propose de voir ce film, toi aussi. Si elle a mal à la dent, elle doit aller chez le dentiste. On peut aller chez moi si tu es libre après l'école. Ça me va ! / Pourquoi pas ? / D'accord, et on va jouer aux jeux vidéo. Voulez-vous essayer ? Oui, pourquoi pas ? On ira voir le match si tu finis tes devoirs. J'aimerais bien y aller. Sois patiente. N'ayez pas peur. Et si on allait à la piscine ? C'est une bonne idée.* Презент фреквентних глагола.

	вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности; – разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих; – упути уобичајене молбе и захтеве; – честита, захвали и извини се користећи мање сложена језичка средства; – разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – пружи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости; – разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа; – размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње	Модални глаголи: *pouvoir, devoir, vouloir*. Будуће време. Кондиционал презента. Хипотетична реченица – вероватни потенцијал. Конструкција : *(Et) si + imparfait* Субјунктив/ императив глагола *avoir* и *être* у устаљеним изразима. **(Интер)културни садржаји**: прикладно упућивање предлога, савета и позива и реаговање на предлоге, савете и позиве.
ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих исказа којима се нешто честита, тражи/нуди помоћ, услуга, обавештење или се изражава извињење, захвалност; усмено и писано честитање, тражење и давање обавештења, упућивање молбе за помоћ/услугу и реаговање на њу, изражавање извињења и захвалности. **Садржаји** *Excusez-moi, est-ce que je peux parler à Louise ? Bien, merci et au revoir ! Je peux m'asseoir à côté de vous ? Je voudrais savoir si le centre est ouvert cet après-midi. Est-ce que vous avez l'adresse du Centre ? Bonjour Madame, vous pouvez me dire à quelle heure ouvre le Centre cet après-midi ? Je voudrais cette revue pour adolescents. Celle-là, son titre est Okapi. Regarde-moi! Ouvre-lui! Téléphonez-leur! Je suis vraiment désolé, Monsieur. Je vous demande pardon. Ne t'inquiète pas !* *Je suis fier de toi. Toutes mes félicitations ! Je vous remercie beaucoup, Madame !* Кондиционал модалних глагола. Упитна реченица са конструкцијом *est-ce que*. Личне заменице у функцији директног и индиректног објекта. Показне заменице (*celui, celle, ceux, celles*). Императив. Узвичне реченице. Индиректни говор (упитна реченица) **(Интер)културни садржаји:** правила учтиве комуникације, значајни празници и догађаји, честитања.
РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ УПУТСТАВА		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства (нпр. за израду задатака, пројеката и сличних наставних и ваннаставних активности), с визуелном подршком и без ње; усмено и писано давање упутстава. **Садржаји** *Jeu de mémoire Règles du jeu : - Mélanger les cartes et bien les ordonner face contre table. - Tour à tour, chaque élève retourne deux cartes : s'il retourne une paire, il la garde et peut rejouer. Il faut que tu racontes ça à ton frère. Avez-vous compris ? Pour apprendre, il faut bien écouter. Tu devrais aller à la pharmacie. Tu dois faire les courses aujourd'hui. Tu peux écrire au courrier des lecteurs de ce magazine. Ils vont te répondre. Pourriez/Pouvez-vous me dire où est la gare ?* Императив. Инфинитив. Конструкција *il faut* + субјунктив (глаголи 1. групе). Конструкција *il faut* + инфинитив. Модални глаголи. Упитна реченица. Индиректни говор (упитна реченица) **(Интер)културни садржаји:** правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом.
ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање описа и размењивање исказа у вези са сталним, уобичајеним и тренутним догађајима/ активностима и способностима; усмено и писано описивање активности, радњи и способности у садашњости. **Садржаји** *Tu vas à Nice ? Non, j'en viens. Tu vas souvent à la campagne ? J'y vais chaque été. On est ici depuis lundi. Le mercredi, je fais du tennis. Je sais danser et chanter. Je peux aussi jouer avec les enfants. Quand je veux organiser une fête, je choisis d'abord une date et je réserve un endroit. Ensuite, je fais une liste d'invités. Je prépare des*

	у садашњости; – опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа; – разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости; – размени појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости; – опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости; – опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.; – разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих; – размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; – саопшти шта он/она или неко	*invitations toute seule parce que j'adore dessiner. Enfin, je choisis la nourriture et la musique.* *Les filles mettent leurs nouvelles robes parce qu'elles se préparent pour la fête.* Презент фреквентних глагола. Негација (*ne/ n'... pas, ne jamais, ne rien, ne personne*). Прилошке заменице (*en, y*). Предлози и предлошки изрази (*à côté de, chez, depuis*). Прилози. Прилози за место (*ici, là*). Средства за исказивање аргумената и логичких односа: *d'abord, puis/ensuite, enfin ; mais, parce que* **(Интер)културни садржаји**: породични живот; живот у школи и у ширем окружењу – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања; традиција и обичаји.
ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање описа и усмено и писано размењивање исказа у вези с личним искуствима, догађајима, активностима, способностима и особеностима у прошлости; усмено и писано описивање искустава, активности и способности у прошлости, историјских догађаја и личности. **Садржаји** *Nous sommes arrivés il y a trois jours. Je n'ai jamais été chez eux. Hier c'était dimanche, je me suis réveillé à 10 heures. Elle a écouté le dernier disque de ce chanteur et elle a décidé d'aller à son concert. J'ai découvert Paris il y a deux ans. Il est né à Genève, mais il a grandi à Lyon parce que ses parents ont déménagé.* *J'écoutais de la musique quand soudain Pauline est entrée. Quand mes parents étaient petits, l'ordinateur n'existait pas. Il s'est trompé à cause de moi. Je suis désolé.* *Elle a réussi grâce à ses amis. Les frères Lumière ont inventé le cinéma.* *Napoléon Bonaparte était le premier empereur des Français. Il est né en Corse.* *Astérix et Obélix ont vécu dans un petit village gaulois et ils ont lutté contre les Romains.* Перфекат (*passé composé*). Имперфекат. Негација (*ne/ n'... pas, ne jamais, ne rien, ne personne*). Предлози и предлошки изрази (*il y a*). Временска реченица: *quand*. Средства за исказивање аргумената и логичких односа: *d'abord, puis/ensuite, enfin ; mais, grâce à, à cause de, parce que* **(Интер)културни садржаји**: историјски догађаји, епохална открића; важније личности из прошлости.
ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; усмено и писано договарање/ извештавање о одлукама, плановима, намерама и предвиђањима. **Садржаји** *Quand est-ce qu'on part ? Il demande quand on part. Je pars dans deux jours.* *D'abord, je vais finir mes devoirs, puis j'irai au cinéma. Si mes parents me laissent partir, je viendrai avec toi! S'il fait beau demain, on va à la piscine. Si j'avais du temps libre, je sortirais ce soir. Qui va jouer les personnages ? Qui va à ce spectacle ? C'est Pierre qui va le faire.* *Cette année, je vais faire plus de sport et je vais aller à un atelier de peinture. Nous finirons notre projet dans dix jours. Je crois que`il va neiger demain. Je suis sûr que tu réussiras.* Презент фреквентних глагола. *Futur simple.* *Futur proche.* Негација (*ne/ n'... pas, ne jamais, ne rien, ne personne*). Предлози: *dans* + временска одредница Хипотетичне реченице – вероватни и могући потенцијал. Средства за исказивање аргумената и логичких односа: *d'abord, puis/ensuite, enfin*

	други планира, намерава, предвиђа; – разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осећањима и реагује на њих; – изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима; – разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/ положај предмета, бића и места у простору и правац кретања и одговори на њих; – затражи и разуме обавештења о оријентацији/пол ожају предмета, бића и места у простору и правцу кретања; – опише правац кретања и просторне односе једноставнијим, везаним исказима; – разуме једноставније исказе који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих;	**(Интер)културни садржаји**: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом; традиција и обичаји.
ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима; усмено и писано договарање у вези са задовољавањем жеља и потреба; предлагање решења у вези са осећањима и потребама; усмено и писано исказивање својих осећања и реаговање на туђа. **Садржаји** *Bonne chance! Bon appétit !Tu as envie de quoi ? J'ai envie d'aller au cinéma. Moi, je n'ai pas envie. J'aimerais être célèbre. Je voudrais voyager partout dans le monde. Je trouve ça intéressant. Je ne trouve pas ça intéressant. J'espère qu'il viendra. Ça me fait plaisir de te revoir ! Tout va bien maintenant. Je n'aime pas le café. Tu as réussi, je suis très content ! Elle n'est pas venue, c'est dommage !* Презент фреквентних глагола. Кондиционал презента фреквентних глагола. Узвична реченица. Негација. **(Интер)културни садржаји**: мимика и гестикулација; интересовања, хоби, забава, разонода, спорт и рекреација.
ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И УПУТСТАВА ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ У ПРОСТОРУ		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са смером кретања и специфичнијим просторним односима; усмено и писано размењивање информација у вези са смером кретања и просторним односима; усмено и писано описивање смера кретања и просторних односа. **Садржаји** *Où sont mes affaires? Elle demande où sont ses affaires. Vous ne pouvez pas traverser la rue ici. Au-dessous de mon appartement il y a un parc où je peux voir les enfants qui jouent. Pouvez-vous me montrer où est la gare, s'il vous plaît ? Ma ville est située à 75km au nord de Belgrade.* *Le Musée national se trouve dans le centre-ville, en face du Théâtre national. Elle habite à Subotica, dans le nord de la Serbie, à la frontière avec la Hongrie. En Serbie il y a cinq parcs nationaux: Djerdap, Kopaonik, Tara, Šar, Fruška Gora. Le tunnel du Mont-Blanc relie Chamonix en France et Courmayeur en Italie. Ils se promènent au bord de la mer.* Индиректно питање. Релативне заменице (*qui, que, où*). Основни бројеви. Стране света. Прилози за место (*ici, là*). Предлози (*à, de , en, près de, à côté de, en face de, au bord de…)* **(Интер)културни садржаји**: јавни простор; типичан изглед места; географске карактеристике наше земље и земаља говорног подручја циљног језика.
ИЗРИЦАЊЕ ДОЗВОЛА, ЗАБРАНА, ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗА		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих исказа у којима се изражавају дозволе, упозорења, правила понашања и обавезе; постављање питања у вези са забранама, дозволама, упозорењима, правилима понашања и обавезама и одговарање на њих; усмено и писано саопштавање забрана, дозвола, упозорења, правила понашања и обавеза. **Садржаји** *Maman me dit que je peux inviter tous mes copains à mon anniversaire. Tous mes amis vont au cinéma, mais pas moi. Mon papa ne me permet pas. Ne lui dis rien! Tu dois apprendre beaucoup cette semaine. C'est toi qui as jeté la bouteille dans l'herbe ? Non, ce n'est pas moi, je respecte la nature. Cherche une poubelle pour jeter ce papier ! N'ouvrez pas le livre pour le moment ! Ne pas ouvrir les fenêtres. Ne pas se pencher. Assez ! Ça suffit ! On ne mange pas avec ses mains. Il ne faut pas allumer le feu. Il ne faut pas jeter des ordures. Il est interdit de fumer ici.* Презент фреквентних глагола. Модални глаголи. Императив.

	– размени једноставније информације које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе код куће, у школи и на јавном месту; – разуме једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање; – формулише питања и једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање; – разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих; – изрази допадање и недопадање уз једноставније образложење; – разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих; – изражава мишљење, слагање/неслагање и даје кратко образложење; – разуме једноставније исказе који се односе на количину, димензије и цене;	Инфинитив. Индиректни говор – изјавне реченице (уводни глагол у презенту). Конструкција *il faut* / *il ne faut pas* + инфинитив. Личне заменице у функцији индиректног објекта. Негација. Узвичне реченице. **(Интер)културни садржаји**: понашање у кући, школи и на јавним местима; значење знакова и симбола.
ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова, у којима се говори о томе шта неко има/нема или чије је нешто; постављање питања у вези са припадањем и одговарање на њих. **Садржаји** *Cette moto? C’est celle de mon grand frère. C’est à moi. Ils sont à vous. J’ai fait ma valise. Tu as fait la tienne ? Il est à toi, ce portable rouge, n’est-ce pas ? Non, pas du tout, il est à cette dame-là. J’ai laissé le mien à la maison.* Презентативи (*c’est, ce sont*). Присвојни придеви и заменице. Наглашене личне заменице. Негација. Упитна морфема *n’est-ce pas?* Конструкција за исказивање припадности. **(Интер)културни садржаји**: однос према својој и туђој имовини.
ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова којима се изражава допадање/недопадање; усмено и писано изражавање допадања/ недопадања. **Садржаји** *C’est toi que j’aime. Je l’aime comme un frère. Les enfants aiment les jeux de société. Le frère de Mia aime jouer au Scrabble. Comme c’est joli ! Comme sa robe est belle ! Quel beau film ! J’aime les pommes, mais je préfère les bananes. Je déteste la science fiction. J’adore faire du ski. Tu as aimé le film ? Non, il ne me plaît pas.* Конструкција за наглашавање (*c’est... que*). Упитна реченица. Узвична реченица. Негација. **(Интер)културни садржаји**: уметност, књижевност за младе, стрип, музика, филм, спорт.
ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се тражи и износи мишљење и изражава слагање/неслагање; усмено и писано тражење изношење мишљења и изражавање слагања и неслагања. **Садржај** *Je suis d’accord avec lui. Je pense que non. Je crois que tu n’as pas raison. Qu’est-ce que vous pensez ? Je ne suis pas sûr, mais je pense qu’il faut attendre encore un peu. Qu’est-ce que tu en penses ? Je crois que Marc n’est pas coupable Ce n’est pas juste ! Ce n’est pas bien ! À ton avis, quelle équipe a mieux joué ? Selon/Pour moi, c’est l’équipe de mon école. À mon avis, il n’est pas possible de terminer tout en cinq minutes. Je propose une autre solution.* Презент фреквентних глагола. Изрази: *selon..., pour..., à mon avis* Наглашене личне заменице. Упитна реченица. Објекатска реченица – глаголи мишљења (индикатив). Негација. **(Интер)културни садржаји**: поштовање основних норми учтивости у комуникацији са вршњацима и одраслима.
ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, ДИМЕНЗИЈА И		**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се наводе количине, димензије и цене; размењивање информација у вези с количином, димензијама и

ЦЕНА	– размени информације у вези са количином, димензијама и ценама.	ценама, усмено и писано. **Садржаји** *Novi Sad est une grande ville? C'est la plus grande ville de la Voïvodine avec presque 300.000 habitants. La France compte près de 67 millions d'habitants. Combien de crayons avez-vous acheté?J'ai acheté deux crayons. Tu as mangé tous les gâteaux ? Oui, je les ai mangés. Ça coûte combien ? Ces baskets coûtent combien ? Ils coûtent 40 euros. Merci ! Au revoir ! Je voudrais un kilo de pommes et un litre de lait. Voilà ! Ça fait combien ? 11,30 € trente. 11 euros 30 centimes ? C'est cher ! Cette tour fait plus de 500 mètres de haut. Nous habitons au cinquième étage. Cette année je suis en 8ème. J'ai autant d'amis que toi.* *Il a plus de temps libre que moi.* Основни бројеви преко 1000. Редни бројеви. Партитивни члан. Партитивно *de*. Компарација. Личне заменице у функцији директног објекта. Упитна реченица. Презентативи (*voilà, c'est*). **(Интер)културни садржаји**: друштвено окружење; валуте циљних култура; правописне конвенције при раздвајању хиљада, као и целих од децималних бројева; конвенције у изговору децималних бројева; метрички и неметрички систем мерних јединица.

ПРОГРАМИ СЛОБОДНИХ НАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ

МОЈА ЖИВОТНА СРЕДИНА		
Циљ:	Циљ програма је да се ученици кроз стицање знања, усвајање вештина, формирање ставовова и вредности мотивишу и оснаже за безбедан и одговоран боравак и кретање у природи.	
Разред:	**СЕДМИ ИЛИ ОСМИ**	
Годишњи фонд:	**36 или 34**	
Опште међупредметне активности	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и кључни појмови садржаја програма**
Компетенција за целоживотно учење Комуникација Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Решавање проблема Сарадња Одговорно учешће у демократском друштву Одговоран однос	– образложи избор теме/истраживања из области одрживог развоја, циљ и план рада користећи вештину јавног говора; – формулише истраживачки задатак; – планира ресурсе и управља њима, усмерен на достизање реалног циља; – прикупи, одабере и обради информације релевантне за истраживање, користећи поуздане изворе информација, наводећи извор и аутора; – прикаже и образложи резултате истраживања са аспеката очувања животне средине, биодиверзитета и здравља, усмено, писано, графички или одабраном уметничком техником; – користи ИКТ за комуникацију, прикупљање и обраду података и представљање резултата истраживања; – вреднује утицај својих навика у потрошњи ресурса и одлагању отпада; – учествује у акцијама које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и одрживом развоју; – повеже значај очувања животне средине са бригом о	**ЕКОЛОШКИ ОТИСАК И ОПСТАНАК** Еколошки отисак. Биокапацитет. Еколошки дуг. Одрживи развој Еколошко право. **УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ** Врсте отпада. Управљање отпадом. Комунални отпад. Депонија. **РЕЦИКЛАЖА, РЕМЕДИЈАЦИЈА И ПОНОВНА УПОТРЕБА ДОБАРА И СИРОВИНА** Секундарне сировине: папир, уља у исхрани, текстил, пластика. Предности и недостаци поновне употребе добара и сировина.

према здрављу Одговоран однос према околини Естетичка компетенција Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	сопственом и колективном здрављу; – одговорно се односи према себи, сарадницима, животној средини и културном наслеђу; – користи језик и стил комуникације који су специфични за поједине научне и техничке дисциплине и чува језички идентитет; – сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и интересима, дајући лични допринос постизању договора и афирмишући толеранцију и равноправност у дијалогу; – критички процени сопствени рад и рад сарадника у групи.	ЗР правила. **ОБНОВЉИВИ ИЗВОРИ ЕНЕРГИЈЕ** Извори енергије. Енергетска ефикасност. Обновљиви извори енергије. Предности и недостаци обновљивих извора енергије.

УМЕТНОСТ		
Циљ:	**Циљ** учења слободне наставне активности *Уметност* је да ученик развија вештине комуникације и сарадње, критичко и стваралачко мишљење, осетљивост за естетику, радозналост, мотивацију за истраживање и изражавање у различитим медијима као и одговоран однос према очувању уметничког наслеђа и културе свога и других народа.	
Разред:	**СЕДМИ ИЛИ ОСМИ**	
Годишњи фонд:	**36 или 34**	
Опште међупредметне активности	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и** **кључни појмови садржаја програма**
Компетенција за целоживотно учење Естетичка компетенција Решавање проблема Комуникација Сарадња Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Одговорно учешће у демократском друштву Предузимљивост и оријентација ка предузетништву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини	– образложи значај традиционалне визуелне уметности за идентитет народа и појединца; – повеже карактеристичан артефакт са континентом и културом којој припада; – обликује ликовне радове са препознатљивим елементима одабране културе; – опише одабрани продукт визуелних уметности и процес његове израде; – пореди основне одлике традиционалне визуелне уметности два или више народа; – објасни значај и улогу културног наслеђа; – објасни главне карактеристике традиционалне музике на простору Балкана и Србије и њихов међусобни утицај; – прикаже елементе прожимања традиционалне музике различитих народа на простору Балкана на музичким примерима; – презентује традиционалну музику карактеристичну за различите крајеве Балкана и Србије; – прикаже начине очувања музичког културног наслеђа; – објасни како савремене технологије утичу на развој музике; – презентује начине промоције музичких дела и догађаја; – прикаже примену музике у другим уметностима; – истражи и објасни шта је музичка критика и која је њена улога; – аргументовано искаже утисак о слушаним делима. – комуницира учтиво, јасно и аргументовано уз уважавање различитих мишљења, идеја и естетских доживљаја;	**ТРАДИЦИОНАЛНА ВИЗУЕЛНА УМЕТНОСТ ШИРОМ СВЕТА** Визуелна уметност народа Аустралије и Новог Зеланда (сликарство аустралијских Аборицина, традиционална тетоважа Маора) Уметност америчких народа (тотеми, керамика, ћилими, корпе) Култура древне Индије, Кине и Јапана (градови, храмови, одећа, писмо) Уметност народа Африке (маске и штитови) Словенска традиција (митологија, симболика и орнаментика) **ТРАДИЦИОНАЛНА МУЗИЧКА УМЕТНОСТ БАЛКАНА И СРБИЈЕ** Културно наслеђе (значај и улога) Традиционална музичка уметност Балкана (основне карактеристике у односу на ентитет и међусобни утицаји, сличности и разлике) Традиционална музика Србије (певање, свирање, обичаји, обреди, ношња, кола...) Начини очувања културног наслеђа **МОДЕРНО ДОБА И МУЗИКА** Савремене технологије и музика.

	– проналази, самостално и у сарадњи са другима, релевантне податке и информације користећи савремену технологију; – учествује активно, према сопственим способностима и интересовањима, у истраживачком и радионичком раду.	Маркетинг у музици. Примењена музичка уметност. Музичка критика и интервју.

ПРЕДУЗЕТНИШТВО		
Циљ:	**Циљ** учења слободне наставне активности *Предузетништво* је да допринесе развоју иновативности и предузимљивости код ученика, способности да се идеје претворе у акцију, способности за тимски рад и коришћење разноврсних извора знања ради бољег разумевања друштвених процеса и појава и преузимања одговорне улоге у савременом друштву.	
Разред:	**СЕДМИ ИЛИ ОСМИ**	
Годишњи фонд:	**36 или 34 часа**	
Опште међупредметне активности	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и** **кључни појмови садржаја програма**
Комуникација Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Решавање проблема Сарадња Одговорно учешће у демократском друштву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини Естетичка компетенција Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	– наведе основна права потрошача и начине њихове заштите; – на декларацији пронађе најважније информације о производу и одреди однос цене и квалитета; – посматра занимања из перспективе некад и сад и предвиди могућности њиховог развоја у будућности; – повезује одређена занимања и врсту и нивое образовања; – препозна проблеме у свом непосредном окружењу и дискутује о могућностима њиховог решавања; – се укључи у иницијативе које се покрећу у школи; – разликује особине лидера и менаџера; – одговорно преузима задужења у тиму, сарађује са другим члановима тима и учествује у доношењу одлука; – планира, распоређује и управља ресурсима (знања и вештине, време, новац, технологије); – учествује у осмишљавању пословне идеје; – информише се о постојању сличних производа на тржишту; – комуницира са окружењем о креативним идејама свога тима; – примењује правила пословне комуникације; – поштује етичке принципе у пословању; – израчуна трошкове израде производа према датим инструкцијама; – прикупи информације о ценама сличних производа на тржишту и на основу њих одреди цену свог производа; – учествује у промоцији и продаји производа; – презентује рад свог тима.	**ЗАШТИТА ПРАВА ПОТРОШАЧА** Однос цене и квалитета производа/услуге. Декларација производа. Уговорна обавеза за услугу. Остваривање права потрошача. **СВЕТ РАДА** Свет занимања некад, сад и у будућности. Професионална оријентација. Професионални развој. Форма и функција CV и мотивационог писма. Концепт целоживотног учења. **ПОКРЕНИ СЕБЕ И ДРУГЕ** Покретање иницијативе. Менаџмент и лидерство. **УЧЕНИЧКА ПРЕДУЗЕЋА** Појам предузећа (привредног субјекта). Производ и/или услуга. Појам тржишта. Људски и материјални ресурси. Пословна комуникација. Основни етички принципи у пословању. Процес производње и процес пружања услуга. Цена производа или услуге. Облици промовисања производа. Продаја производа или услуге.

ВРЕДНОСТИ И ВРЛИНЕ КАО ЖИВОТНИ КОМПАС II	
Циљ:	**Циљ** програма је оснаживање личног развоја ученика и подстицање развоја вредности и врлина као главних ослонаца и водича у животу за добробит појединца и друштва, као и развој социјалних вештина значајних за просперитет, физичко и ментално здравље и живот у атмосфери узајамног уважавања и бриге једних за друге.

Разред:	**СЕДМИ ИЛИ ОСМИ**	
Годишњи фонд:	**36 или 34 часа**	
Опште међупредметне активности	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и** **кључни појмови садржаја програма**
Компетенција за целоживотно учење Решавање проблема Одговорно учешће у демократском друштву Сарадња Комуникација Одговоран однос према околини Одговоран однос према здрављу Дигитална компетенција Рад с подацима и информацијама	− доведе у везу вредности, врлине и осећања са понашањем људи; − критички разматра систем вредности у друштву; − препозна активности којима се промовишу људске врлине и вредности и изражава позитиван став према томе; − се одупре притиску вршњака да се понаша супротно сопственом систему вредности; − препозна примере бриге за друге и позитивно се о томе изјасни; − покаже саосећање са другим људима и спремност да помогне другоме у складу са својим могућностима; − идентификује код себе врлине које поседује и које жели да развије; − препозна и именује врлине код блиских особа и у примерима из живота, књижевности, филма; − препозна и именује сопствена и туђа осећања; − користи асертивну комуникацију; − образложи значај дружења и наведе шта другови једни другима не треба да раде; − препозна примере негативног понашања где се лично добро ставља испред општег добра и искаже свој негативни став према томе; − користи технике самоконтроле осећања; − прихвати одговорност за сопствено понашање; − конструктивно решава конфликте; − наведе неколико глобалних и локалних организација које се баве хуманитарним радом и исказује позитиван став према волонтирању; − искаже поштовање и захвалност према људима који чине добра дела за опште добро; − у дискусији покаже вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, „напада” проблем а не особу; − сарађује и буде члан тима.	**ЖИВОТНЕ ВРЕДНОСТИ** Живот. Породица. Здравље. Слобода. Љубав. Образовање. Мир. Другарство. Заједништво. Опште добро. Социјална правда или једнакост. **ЉУДСКЕ ВРЛИНЕ** Праведност. Истинољубивост. Одговорност. Захвалност. Поштење. Толеранција. Емпатија. Поверење. Солидарност. Самоприхватање. Одмереност. **СОЦИЈАЛНЕ ВЕШТИНЕ** Просоцијално понашање. Брига за себе и друге. Сарадња. Асертивна комуникација. Препознавање сопствених и туђих осећања. Самоконтрола. Волонтирање. Конструктивно решавање конфликата. Одређивање приоритета. Критичко мишљење. **ДОБРОЧИНСТВО** Филантропија – појам и значај. Доброчинитељи и задужбинари некад и сад. Црвени крст. Институт за трансфузију крви. Хуманитарне невладине организације. Добротворне фондације. Осмишљавање и реализација мање акције за добробит неког појединца, групе или заједнице.

БОРАВАК У ПРИРОДИ И ПЛАНИНАРЕЊЕ II	
Циљ:	Циљ програма је да се ученици кроз стицање знања, усвајање вештина, формирање ставовова и вредности мотивишу и оснаже за безбедан и одговоран боравак и кретање у природи.
Разред:	**СЕДМИ ИЛИ ОСМИ**
Годишњи фонд:	**36 или 34 часа**

Опште међупредметне активности	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и** **кључни појмови садржаја програма**
Компетенција за целоживотно учење. Решавање проблема. Одговорно учешће у демократском друштву. Сарадња. Комуникација. Одговоран однос према здрављу. Одговоран однос према околини. Дигитална компетенција. Рад с подацима и информацијама. Естетичка компетенција.	– Аргументовано образложи смисао и значај боравка и кретања човека у природи; – Искаже интересовање за боравак и кретање у природи; – Препозна школско знање које је применљиво током боравка и кретања у природи; – Разликује планинарење као покрет, спорт и привредну активност; – Наведе планинарске дисциплине; – Разликује начине боравка у природи и врсте планинарских терена; – Доведе у везу правилан избор опреме са безбедношћу боравка и кретањем у природи; – На безбедан начин запали, користи и угаси логорску ватру; – Наведе најчешће опасности и повреде у природи, начине правилног реаговања и могућности да се опасност избегне; – Наведе препоруке Планинарског савеза Србије за безбедан боравак у планини; – Пружи елементарну прву помоћ себи и другима или ако то превазилази његове могућности потражи помоћ; – Наведе бројеве хитне помоћи, полиције, ватрогасаца и горске службе спасавања; – Користи географске карте, дигиталну опрему и информационе технологије за оријентацију у природи; одреди стране света помоћу компаса, звезде северњаче и сунца; – Исказује позитиван став према физичкој и психичкој припреми као предуслову за безбедан боравак и кретање у природи; – Наведе и опише основне технике кретања у природи; – Опише утицај метеоролошких елемената и појава на боравак и кретање у природи и препозна предзнаке лепог и лошег времена;	**ЧОВЕК И ПРИРОДА** Човек и природа – трајна и нераскидива веза. Циљеви, смисао и значај боравка и кретања човека у природи. Природа као место учења, примене наученог и успостављања равнотеже духа и тела. Очување природе човекова обавеза и одговорност. Планинарење као покрет, спорт и привредна активност. Историја организованог планинарског покрета у свету и код нас. Планинарски савез Србије и планинарски клубови. Обележавање Међународног дана планина и Дан пешачења. Знаменити планинари
		БОРАВАК И КРЕТАЊЕ У ПРИРОДИ Планинарски терени и објекти. Начини боравка у природи Опрема за боравак и кретање у природи. Боравак у природи и ватра. Субјективне и објективне опасности у природи, превенција и начини реаговања. Најчешће повреде у природи, прва помоћ и спасавање. Јавне службе од значаја у опасним ситуацијама. Припрема за боравак у природи. Употреба карте и оријентација у природи. Технике кретања.
		УТИЦАЈ ВРЕМЕНСКИХ УСЛОВА НА БОРАВАК И КРЕТАЊЕ У ПРИРОДИ Утицај метеролошких елемента и појава на боравак и кретање у планини. Предзнаци лепог и лошег времена. Прикупљање и анализа података о временским условима за боравак и кретање у природи. Прављење заклона од невремена.
		ИСХРАНА И ХИГИЈЕНА ТОКОМ БОРАВКА И КРЕТАЊА У ПРИРОДИ Правилна исхрана и хидратација у припреми за боравак у природи, током боравка у природи и после напорне физичке активности. Јестиве и лековите намирнице из природе. Отровне и штетне биљке у природи. Хигијена током боравка и кретања у природи.
		КОДЕКС БОРАВКА И КРЕТАЊА У ПРИРОДИ Одговоран однос према себи, другима и природи. Манифест међународне планинарске асоцијације. Национална и међународна документа која регулишу понашање у природи. Руковођење, сарадња, комуникација и решавање проблема у организованој групи која борави и креће се у природи.
		ОРГАНИЗАЦИЈА ИЗВОЂЕЊА ПЛАНИНАРСКИХ АКТИВНОСТИ Припрема и израда плана акције. Реализација акције. Анализа и презентација акције. Планинарски дневник. Естетски доживљај боравка и кретања у природи.

<table>
<tr><th colspan="3">ДОМАЋИНСТВО</th></tr>
<tr><td>Циљ:</td><td colspan="2">Циљ учења слободне наставне активности Домаћинство је да ученици интегришу и функционализују знања стечена у оквиру различитих предмета у контексту свакодневног живота, да унапреде вештине и формирају навике у вези са важним активностима у свакодневном животу у области становања, одевања, исхране и употребе различитих материјала.</td></tr>
<tr><td>Разред:</td><td colspan="2">СЕДМИ ИЛИ ОСМИ</td></tr>
<tr><td>Годишњи фонд:</td><td colspan="2">36 или 34</td></tr>
<tr><td>Опште међупредметне активности</td><td>ИСХОДИ
На крају програма ученик ће бити у стању да:</td><td>ТЕМЕ и
кључни појмови садржаја програма</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Компетенција за целоживотно учење

Комуникација

Рад са подацима информацијама

Дигитална компетенција

Решавање проблема

Сарадња

Одговорно учешће у демократском друштву

Одговоран однос према здрављу

Одговоран однос према околини

Естетичка компетенција

Предузимљивост и оријентација ка предузетништву</td><td rowspan="2">– одговорно испуњава обавезе потребне за живот у заједници / домаћинству;
– преиспита сопствене и навике других чланова заједнице/домаћинства и утиче на њихову промену ка рационалном планирању, економичној потрошњи и развијању одговорних еколошких навика;
– користи рачунарске апликације, 3D приказ грађевинског објекта и унутрашњег уређења домаћинства, уважавајући потребе савремене културе становања;
– учествује у активностима уређења и заштите домаћинства и окружења у коме се оно налази;
– анализира карактеристике савремене културе становања и повеже развој и значај урбанизма за побољшање услова живљења домаћинства;
– правилно разврстава и одлаже отпад из домаћинства, припрема га и предаје на рециклажу;
– образлаже на примеру у домаћинству употребу обновљивих извора енергије и значај топлотне изолације са уштедом енергије у домаћинству;
– правилно и безбедно користи уређаје за загревање и климатизацију простора;
– разликује природне од вештачких тканина, правилно их употребљава и одржава;
– планира буџет домаћинства и управља њиме;
– планира радну недељу, укључује и усклађује обавезе које има као појединац и у заједници/ домаћинству;
– припрема и уређује простор за ручавање и формира културне</td><td>САВРЕМЕНО ДОМАЋИНСТВО И ПОРОДИЦА
Домаћинство.
Организација домаћинства.
Породица, односи и потребе у породици и њихово усклађивање.
Формирање здраве породице.
Фазе породичног живота.
Култура као начин живота и културно наслеђе.
КУЛТУРА СТАНОВАЊА
Породично домаћинство на селу и у граду.
Породица и домаћинство.
Функционалне целине домаћинства и њихове улоге.
Технички апарати у домаћинству.
Безбедност у домаћинству.
Уређење домаћинства и околине у градској и сеоској средини.
Економично коришћење и потрошња воде у градском и сеоском домаћинству.
Уштеда енергије у домаћинству.
Хемијска и микробиолошка исправност воде.
Отпадне воде у домаћинству.
Основни хигијенски захтеви домаћинства.
Прикупљање, сортирање и одлагање отпада у домаћинству.
КУЛТУРА ОДЕВАЊА
Улога одеће и обуће у животу човека.
Природни и вештачки материјали, њихова својства и употреба у домаћинству.
Одржавање одеће, кућног текстила, и декоративног плана у домаћинству.</td></tr>
<tr><td>Одржавање и чишћење природних и вештачких материјала.
Организација складиштења кућног текстила, обуће и одеће.
Рециклажа кућног текстила и одеће.
КУЛТУРА ПОНАШАЊА
Планирање и расподела буџета.
План набавке и избор артикала.
План и припреме за путовање.
Правила понашања у превозним средствима, у граду и на путовању.
Савремена средства комуникације и претраживање различитих информација.
СРЕДСТВА ЗА ОДРЖАВАЊЕ ЛИЧНЕ ХИГИЈЕНЕ И ХИГИЈЕНЕ ДОМАЋИНСТВА</td></tr>
</table>

	навике приликом узимања хране; – правилно се храни, води рачуна о сопственом здрављу и здрављу породице;-планира дневне оброке за своје домаћинство у складу са општим принципима правилне исхране уз уважавање потреба свих чланова домаћинства; – примењује основне технике и правила обраде и припреме намирница уз примену правилног руковања прибором, посуђем, справама и апаратима за припрему хране; – истражује и прави план набавке средстава за одржавање личне хигијене и чистоће домаћинства; – процењује значај и утицај информација и извора информација и повезује их са сопственим искуством ради решавања различитих проблемских ситуација; – комуницира на конструктиван начин; – процењује значај и утицај научних достигнућа на свакодневни живот; – осмишљава и предузима истраживање у решавању проблема, одговорно се односи према свом животу, животу других и животној средини; – критички процењује сопствени рад и рад сарадника у групи; – сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и афирмише толеранцију и равноправност у дијалогу.	Значај воде за одржавање хигијене. Средства за личну хигијену. Козметичка средства. Кућна апотека. Материјали за опремање домаћинства Одржавање домаћинства Отпадни материјали у домаћинству. **ИСХРАНА У ДОМАЋИНСТВУ** Хранљиви састојци и животне намирнице. Класификација животних намирница према пореклу (биљне и животињске), улози у организму (енергетска, градивна, заштитна и регулаторна) и саставу. Енергетска вредност намирница. Потребе за састојцима хране зависно од узраста, занимања, пола, спољашње средине, здравственог и физиолошког стања организма. Рационална исхрана човека. Принципи рационалне исхране. Законски прописи, правилници о намирницама и квалитету хране. Последице неправилне исхране. Припремање хране, начини обраде намирница. Хигијенски услови приликом припремања хране. Одлагање, чување и конзервисање намирница. Апарати и машине за припремање, чување и обраду хране и намирница Загађујуће супстанце хране и мере заштите Адитиви Органска и ГМО храна Култура исхране и понашање за трпезом: послуживање и узимање хране, стоно посуђе и прибор. Национална кухиња и кухиње у свету.

ФИЛОЗОФИЈА СА ДЕЦОМ		
Циљ:	**Циљ** учења слободне наставне активности *Филозофија са децом* је да ученик овлада знањима, развије вештине и формира ставове који ће подстаћи и убрзати његов интелектуални развој и унапредити вештине размишљања, закључивања, самосталног, критичког и креативног мишљења.	
Разред:	**СЕДМИ ИЛИ ОСМИ**	
Годишњи фонд:	**36 или 34**	
Опште међупредметне активности	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и** **кључни појмови садржаја програма**
Компетенција за целоживотно учење Сарадња Решавање проблема Одговорно	– критички промишља и анализира питања и проблеме свог окружења – са пажњом слуша саговорника и комуницира са другима на конструктиван начин – јасно изрази сопствене мисли и осећања – практикује интелектуалну отвореност и радозналост – уважава релевантне аргументе – практикује толеранцију и разлике у мишљењу	Појам добра/зла Појам уметности Појам правде Појам слободе Појам среће Појам толеранције Појам вршњачког насиља Појам истине/лажи Појам живота

учешће у демократском друштву Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Комуникација Одговоран однос према околини Естетичка компетенција	– искаже објективност и непристрасност у процени властитих и туђих становишта, поступака и постигнућа – сарађује са члановима групе којој припада и одупре се притиску групе на асертиван начин – препозна проблеме у свом непосредном окружењу и дискутује о могућностима њиховог решавања – развије осетљивост за социјални и културни контекст – учествује у расправи која доприноси атмосфери отворености и узајамног уважавања – преузме одговорност за сопствене поступке, однос према природном и друштвеном окружењу, – усвоји интелектуалне врлине истинољубивости	Појам времена и простора Појам пријатељства Појам храбрости Појам бога Појам човека Појам мудрости и знања Појам света Појам природе Појам једнакости и различитости Појам љубави

КАКО ВИДИМ СЕБЕ И ДРУГЕ - ИНТЕРКУЛТУРАЛНО УЧЕЊЕ2		
Циљ:	**Циљ** учења слободне наставне активности *Како видим себе и друге, интеркултурално учење* је да подстакне развој интеркултуралне осетљивости ученика за интеракцију и комуникацију са светом који их окружује, да их припреми за живот и рад у савременом друштву које је културно разнолико и да допринесе јачању разумевања, толеранције и уважавања других култура.	
Разред:	**СЕДМИ ИЛИ ОСМИ**	
Годишњи фонд:	**36 или 34**	
Опште међупредметне активности	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и кључни појмови садржаја програма**
Компетенција за целоживотно учење Комуникација Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Сарадња Одговорно учешће у демократском друштву Естетичка компетенција	-образложи појам културе и наведе њене елементе; разликује концепте мултикултуралност и интеркултуралност; -покаже осетљивост за различите социјалне и културне контексте; -пореди основне културне одлике различитих народа; -пронађе сличности и разлике са културом којој припада и другим културама; -у свакодневном понашању исказује толеранцију и поштује културне разлике; -образложи како стереотипи и предрасуде настају услед непознавања елемената других култура; -користи интеркултурални дијалог; -препознаје говор тела и невербалну комуникацију; -јасно изрази сопствене мисли и осећања, са пажњом слуша саговорника и комуницира са другима на конструктиван начин; -сарађује са члановима групе којој припада поштујући разлике у мишљењу, дајући лични допринос у постизању задатог циља; -проналази релевантне податке и информације користећи различите изворе информисања; -прикаже и образложи резултате истраживања усмено, писано, у форми презентације; -користи ИКТ за комуникацију, прикупљање и обраду података и представљање резултата истраживања.	**КУЛТУРА** Појам културе и елементи културе Мултикултуралност, интеркултуралност Културе код нас и у свету Однос култура Стереотипи и предрасуде **КОМУНИКАЦИЈА** Појам комуникације Примање и слање поруке током комуникације Интеркултурна комуникација Универзалност невербалне интеркултуралне комуникације Различите културолошке интерпретације невербалне комуникације

БЕЗБЕДНО У САОБРАЋАЈУ		
Циљ:	Циљ програма је да ученици, кроз стицање знања, развој вештина и усвајање ставова и вредности постану осетљивији за питања безбедности саобраћаја и спремнији за самостално и безбедно учешће у саобраћају.	
Разред:	Седми и осми	
Годишњи фонд:	36/34 часова	
Опште међупредметне компетенције	**Исходи** По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**Тема и кључни појмови садржаја програма**
Компетенција за целоживотно учење Решавање проблема Одговорно учешће у демократском друштву Сарадња Комуникација Одговоран однос према околини Одговоран однос према здрављу Дигитална компетенција Рад с подацима и информацијама	опише значај саобраћаја за човека и друштво некад и сад; повезује доступност саобраћаја са степеном остварености неких људских права; доведе у везу знања, вештине, ставове и вредности о саобраћају са понашањем учесника у саобраћају; дискутује о начинима саобраћајног васпитања деце и младих у породици, школи, медијима; наведе неколико установа који се баве безбедношћу саобраћаја и телефонске бројеве полиције, хитне помоћи и ватрогасаца; препозна примере којима се у јавности промовишу позитивни ставови и правилна понашања у саобраћају; заступа мишљење да су највеће вредности у саобраћају људски живот, здравље, животна средина, материјална добра; разликује различите учеснике у саобраћају и препознаје оне који су посебно осетљиви; доведе у везу поштовање саобраћајних правила и безбедност свих учесника у саобраћају; опише начине комуникације учесника у саобраћају и значај који има за безбедност; дискутује о санкционисању појединаца који се небезбедно понашају у саобраћају; наведе последице небезбедног понашања у саобраћају; на примеру саобраћајне ситуације критички разматра небезбедна понашања и могуће последице; опише штетни утицај умора, употребе алкохола, психоактивних супстанци, мобилних телефона на безбедност у саобраћају; не користи мобилни телефон приликом преласка улице; наведе како све ученици основношколског узраста могу да учествују у саобраћају; опише основне психофизичке карактеристике деце основношколског узраста значајне за учешће у саобраћају; наведе примере најчешћег страдања деце у саобраћају; опише и демонстрира правилно понашање деце као пешака; опише и демонстрира правилно управљање бициклом и коришћење заштитне опреме; наведе начине на које се деца правилно превозе у саобраћају; правилно прелази улицу; изрази позитиван став према употреби заштитне опреме при вожњи бицикла и користи заштитну опрему кад вози бицикл; образложи зашто је важно да се користе сигурносни појасеви и дечија седишта у аутомобилу, стављa	**ЗНАЧАЈ САОБРАЋАЈА** Значај саобраћаја за појединца и друштво некад и сад. Доступност саобраћаја и степен остварености људских права (здравствена заштита, образовање, рад, култура...). Саобраћајно васпитање кроз стицање знања, развој вештина, усвајање ставова и вредности у породици, школи, путем медија. Примери кампања за безбедно понашање у саобраћају и неговање вредности, као што су: људски живот, здравље, животна средина, материјална добра. Институције и организације које се баве саобраћајем. **САОБРАЋАЈ КАО УРЕЂЕНИ СИСТЕМ** Саобраћај као уређена комуникација. Учесници у саобраћају – пешаци, возачи, путници. Осетљиве категорије учесника у саобраћају – деца, особе са инвалидитетом, старије особе, бициклисти. Значај поштовања саобраћајних правила свих учесника у саобраћају за безбедност. Комуникација између различитих учесника у саобраћају и безбедност. Последице непоштовања саобраћајних правила по појединца, друштво и материјална добра. Санкционисање небезбедног понашања у саобраћају. Највећи непријатељи безбедности у саобраћају – умор, алкохол, психоактивне супстанце, мобилни телефони. **ДЕЦА У САОБРАЋАЈУ** Деца као учесници у саобраћају – пешаци, бициклисти, путници. Психофизичке карактеристике деце основношколског узраста значајне за учешће у саобраћају. Примери најчешћег страдања деце у саобраћају.

	сигурносни појас у аутомобилу и показује спремност да опомиње друге који то не раде; наведе понашања пешака и бициклиста која могу да ометају друге учеснике у саобраћају; не подлеже притиску вршњака да се небезбедно понаша у саобраћају; наведе негативне ефекте саобраћаја на животну средину и могуће мере за њихово смањење; покаже спремност да повређенима у саобраћају помогне у складу са својим могућностима или затражи помоћ других; критички промишља о сопственом безбедном и небезбедном понашању у саобраћају и прихвата одговорност за сопствено понашање у саобраћају; наведе примере културног и некултурног понашања у саобраћају и доводи их у везу са безбедношћу.	Безбедно понашање деце као пешака у саобраћају. Безбедно понашање деце као бициклиста у саобраћају. Безбедно понашање деце као путника у саобраћају. **САОБРАЋАЈ И ЖИВОТНА СРЕДИНА** Ефекти саобраћаја на животну средину. Мере за смањење негативних ефеката саобраћаја на животну средину. **КУЛТУРНО ЈЕ БЕЗБЕДНО** Културно понашање различитих категорија учесника у саобраћају и безбедност. Пружање помоћи у саобраћајним незгодама.

Хор и оркестар, 8. разред
1 час недељно, 34 часова годишње

САДРЖАЈИ- ТЕМЕ	**ЦИЉЕВИ-ИСХОДИ**
ПЕВАЊЕ	**Ученици треба да:** -певају/свирају песме наших и других народа (народне, уметничке, дечје, староградске); -упознају музичка дела уз основне информације о делу и композитору; -развијају стваралачке способности и импровизују их на доступним инструментима.
СВИРАЊЕ	

ПРОГРАМИ ОБРАЗОВАЊА ОДРАСЛИХ ФООО

Од 2014/2015. школске године наша школа више није у пројекту „Друга шанса“, пројекат је завршен, а наша школа је добила верификацију Министарства просвете, науке и технолошког развоја да се бави основним образовањем одраслих, по моделу функционалног основног образовања одраслих, по ком је радила и док смо били у пројекту.

Не постоје промене у раду, осим што више није у питању пројекат, већ редовна делатност наше школе. Ове школске године ћемо имати само једно комбиновано одељење полазника, и то други и трећи циклус, за сада 15 полазника. Дошло је до незнатних промена у саставу тима који ће радити, а што се тиче самог начина рада он остаје исти, уз наставу која се изводи свакодневно, по урађеном распореду, који ће се наравно мењати, најчешће на месечном нивоу. И ове школске године ћемо због тога што је школа почела да ради по сменама, морати да користимо просторије СОШ „Свети Сава“, као што смо прошле године чинили, без икаквих проблема. Наравно, и даље ћемо сарађивати са Националном службом запошљавања, са Центром за социјални рад, као и са Градском управом. Настава започиње сваке године почетком октобра месеца.

АКТИВНОСТИ ВЕЗАНЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ФООО	
Р.Б.	АКТИВНОСТ
1.	Утврђивање коначног састава школског тима
2.	Мапирање и упис полазника
3.	Одређивање ментора за циклус
4.	Израда распореда часова
5.	Реализација наставе
6.	Редовни састанци школског тима
7.	Наставак сарадње са локалним партнерима
8.	Сарадња са медијима

ФОНД ЧАСОВА КОЈИ СЕ РЕАЛИЗУЈУ У ОКВИРУ ФООО 2025/2026. године

	II циклус		III циклус	
Предмети/Модули	Основно опште образовање			
	V разред	VI разред	VII разред	VIII разред
Српски језик	85	68	50	50
Енглески језик	17	34	34	34
Дигитална писменост	17	17	17	10
Математика	85	68	51	51
Физика		34	34	
Хемија		34	34	
Биологија	34	17	17	
Историја	17	17	34	
Географија	17	17	34	
Предузетништво		17	17	17
Примењене природне науке				50
Одговорно живљење у грађанском друштву	25 + 5**	25 + 5**	25 + 5**	25 + 5**

**Часови који се остварују у сарадњи са социјалним партнерима у јединици локалне самоуправе.

Први циклус основног образовања одраслих

СРПСКИ ЈЕЗИК
Циљ наставе српског језика у првом циклусу је стицање основне језичке писмености као претпоставке за активну партиципацију одраслих у свакодневном приватном, радном и друштвеном животу. **Начин остваривања програма** Циљ наставе српског језика у првом циклусу је стицање основне језичке писмености, односно овладавање вештинама читања, писања, јаснијег изражавања и бољег разумевања исказаног, као предуслова за успешно обављање различитих животних улога одраслог. Основна језичка писменост неопходна је одраслом појединцу у свим подручјима његовог живота, како би се ефикасније сналазио у свакодневним животним ситуацијама, активније укључио у друштвену заједницу и био у могућности да настави формално или неформално образовање. **Теме:** *Основно описмењавање – учење читања и писања; Усмено изражавање и разумевање прочитаног; Писано изражавање; Граматика; Књижевност.*

МАТЕМАТИКА
Циљ наставе математике у првом циклусу је стицање елементарне математичке писмености употребљиве у свакодневним животним ситуацијама. **Начин остваривања програма** Циљ наставе математике у првом циклусу је да оспособи одрасле да примењујући стечена математичка знања решавају једноставније реалне проблеме. С обзиром на то да одрасли поседују одређена предзнања стечена током живота, сврха предмета јесте да се та знања допуне, систематизују и функционализују, тако да овладају основном математичком писменошћу. На тај начин ће се поставити основа и за даљу обуку и за целоживотно учење.Наставник при планирању и реализацији наставе треба да уважи постојећа предзнања одраслих водећи рачуна и о томе да се целокупан процес учења (усвајање, утврђивање и систематизација математичких знања, вештина и компетенција) одвија на часовима математике. Зато је важно да наставник омогући сваком одраслом да кроз различите активности на часу, кроз групни и индивидуални рад перманентно учи и напредује. **Предметне теме и области:** *Природни бројеви и операције са њима; Разломци и проценат; Примена бројева и бројевних израза у реалним ситуацијама; Облици и простор; Мерење и мере; Примена мера у једноставним ситуацијама; Обрада података.*

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК
Циљ наставе енглеског језика у ФООО је оспособљавање за елементарну комуникацију у свакодневним ситуацијама коришћењем енглеског језика. **Начин остваривања програма** Начин остваривања програма је заједнички за све циклусе и описан је у делу који се односи на програм предмета Енглески језик за други и трећи циклус.

ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ
Циљ наставе предмета Дигитална писменост је оспособљавање одраслих за самосталну употребу информационо-комуникационих технологија с циљем креирања, претраге, чувања и размене дигиталних информација и електронске комуникације, у контексту свих ситуација важних за његову породицу, посао, друштвену средину или лични развој. **Начин остваривања програма** Начин остваривања програма је заједнички за све циклусе и описан је у делу који се односи на програм предмета Дигитална писменост за други и трећи циклус. **Теме:** *рад са документима у радном окружењу; претрага података и комуникација на интернету; креирање текстуалног документа.*

ОСНОВНЕ ЖИВОТНЕ ВЕШТИНЕ
Циљ модула је да оспособи одраслог за унапређење квалитета живота у подручјима здравља, породичног функционисања, животних ситуација, грађанске партиципације и предузимљивости. **Начин остваривања програма** Реализација предмета подразумева да се сви очекивани исходи остваре кроз наставу, што је у складу са циљем ФООО – успешно учење у школи. **Предметне теме и области:** Одговорно живљење са темама*: здравље, породица, вештине примењиве у уобичајеним животним ситуацијама.* Грађанско образовање*;* Предузетништво са темама: *управљање личним потенцијалима и могућностима; креативност, иницијативност и иновативност; критичко размишљање и решавање проблема у породици, суседству и локалној средини.*

Други и трећи циклус основног образовања одраслих

СРПСКИ ЈЕЗИК
Циљ наставе српског језика у другом и трећем циклусу јесте да оспособи одрасле да овладају вештином комуникације у усменом и писаном облику и ефикасно је користе, усавршавају и примењују приликом решавања сопствених проблема у условима свакодневног живота, у радном окружењу и у даљем образовању. **Начин остваривања програма** У настави српског језика одрасли се оспособљавају за правилну усмену и писану комуникацију стандардним српским језиком. Приликом реализације Програма треба имати у виду да је главни циљ ФООО учење током наставе, у школи, на самом часу. **Теме:** *Вештине читања и разумевање прочитаног; Писано изражавање; Усмено изражавање и свакодневна комуникација; Граматика, лексика, народни и књижевни језик; Књижевност – усмена и ауторска.*

МАТЕМАТИКА
Циљ наставе математике у другом и трећем циклусу јесте да математички описмени одраслог да у свакодневном животу решава проблеме применом знања о бројевима и стекне вештину извођења једноставнијих прорачуна и анализа, и како би применом знања о разноврсним облицима линија, фигура и тела, њихових особина и односа боље разумео свет који га окружује и могао да га мења и прилагођава својим потребама. **Начин остваривања програма**

С обзиром на то да је реч о образовању одраслих, који су кроз своје богато животно искуство стекли одређено неформално знање, сврха предмета Математика јесте да им то знање допуни, систематизује и функционализује, тако да одрасли овлада основном математичком писменошћу. То значи да се одрасли оспособи да примени стечена математичка знања и вештине како би решио једноставније реалне проблеме, али и да се постави основа за даљу обуку или учење за којим ће имати потребе целог живота.
Предметне теме и области: *Бројеви и операције са њима* и *Облици и простор (геометрија),* као и на две области примене – *Обрада података и Мерење*.

ФИЗИКА

Циљ наставе физике је да оспособи одраслог да у свакодневном животу активно користи и примењује знања о мерењу, енергији, свим основним облицима кретања, притиску, светлости и звуку, као и да самостално посматра и разуме природне појаве и на основу тога решава сопствене проблеме и одговорно се понаша у приватном, јавном и радном окружењу.

Начин остваривања програма

Циљ наставе физике је оспособљавање одраслог да препознаје и уважава природне законе у свакодневном животу и свом радном окружењу. При изради програма тежило се да исходи буду тако дефинисани да за одраслог имају употребну вредност у свакодневном животу, стручним обукама у ФООО и даљем учењу и образовању.

Предметне теме и области: *Важност изучавања физике и мерење физичких величина; Сила; Кретање; Притисак; Равнотежа; Механичка и топлотна енергија, рад и снага; Оптика; Електрична струја.*

ХЕМИЈА

ЦИЉ наставе хемије је да оспособи одраслог да у свакодневном животу и делатностима које обавља примењује знања о својствима и променама супстанци у материјалима и комерцијалним производима које практично користи, да познаје и придржава се мера предострожности у раду са супстанцама (материјалима, комерцијалним производима), да их рационално користи и према прописима одлаже отпад.

Начин остваривања програма

Циљ програма хемије јесте да се омогући одраслима стицање знања о основним својствима и променама супстанци које користе у свакодневном животу и делатностима које обављају током наставе. Током наставе, посебно када посматрају огледе, одрасли сазнају не само о својствима и променама супстанци, већ и како се безбедно с њима поступа. У самосталном експерименталном раду развијају вештине за безбедан рад са супстанцама, посуђем и прибором, оспособљавају се да прате и раде према датом упутству и да се придржавају мера предострожности. Важно је да се исходи постижу током самог наставног процеса.

Теме: Други циклус: *Супстанце у окружењу – својства, промене и практична примена; Смеше и раствори у природи и пракси; Елементи у природи и пракси – својства и значај*. Трећи циклус: *Неорганска једињења – својства и значај; Органска једињења – својства и значај; Хемија животне средине*. *Супстанце у окружењу – својства, промене и практична примена.*

БИОЛОГИЈА

Циљ наставе биологије је да одраслог оспособи да стечена основна знања о живом свету користи и примењује у свакодневном животу, самостално уочава појаве и процесе у природи решавајући сопствене проблеме, изграђује здравствене навике ради остваривања и унапређења квалитета живота, одговорно се понаша и активно учествује у заштити животне средине.

Начин остваривања програма

Главни циљ остваривања програма биологије усмерен је на сам процес учења који се реализује на настави. Од сваког одраслог очекује се да успешно учи у школи, сазнаје, открива, развија не само трајна и употребљива знања, вештине и умећа, већ и ставове и вредности према живим бићима, здрављу и хигијени тела, према рационалном коришћењу природних ресурса (одржива потрошња), заштити и очувању животне средине.
Предметне теме и области: *Наука о животу; Разноврсност живота; Наука о човеку; Хигијена и здравље; Однос живих бића и животне средине; Животна средина и одрживи развој.*

И С Т О Р И Ј А

Циљ наставе историје је да се одрасли упозна са важним догађајима, личностима, појавама и процесима из историје људског друштва и средине у којој живи.

Начин остваривања програма

Циљ наставе предмета Историја је да одраслог упозна са важним догађајима, личностима, појавама и процесима из историје људског друштва и средине у којој живи кроз учење на часовима овог предмета у учионици и у школи, кроз интеракцију и активну сарадњу одраслих и наставника. Процес учења подразумева ослањање на одређена предзнања одраслих стечена током ранијег школовања или кроз властито непосредно искуство због чега је акценат у програму стављен на уважавање потребе да се разјасне одређене историјске и друштвене појаве са којима се одрасли сусрећу у свакодневном животу. Намера је да се историја изучава, првенствено, преко појава и догађаја, односно да се прошлост актуелизује кроз савремене, њима блиске појаве.

Предметне теме и области: *Основни појмови историјске науке; Држава и државне институције; Друштво, друштвени односи и људска права; Преломни моменти у историји; Културно-уметничко наслеђе и религије; Локална историја.*

ГЕОГРАФИЈА

Циљ наставе географије је да оспособи одраслог да активно користи и примењује основна географска знања и вештине које ће му помоћи да унапреди свој свакодневни живот у географској средини у којој људи заједно живе и сарађују.

Начин остваривања програма

Настава географије има за циљ да оспособи одраслог да користи и примењује стечено знање, ствара и развија вештине и навике које ће му помоћи да унапреди свој свакодневни живот у географској и друштвеној средини у којој живи. То значи да ће наставник огранизовати наставни процес тако да сваки одрасли својим активностима на часу развија и остварује предвиђене исходе учења у складу са својим способностима, интересовањима и потребама.

Теме. *Планета Земља,; Становништво и њихове активности; Завичај и Србија*.

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Циљ наставе енглеског језика у другом и трећем циклусу ФООО је оспособљавање одраслог за елементарну комуникацију у свакодневним ситуацијама коришћењем енглеског језика.

Начин остваривања програма

Програм предмета Енглески језик подељен је у три циклуса. У циљу функционалног, смисленог учења, одраслима ће бити омогућена провера њиховог претходног знања из енглеског језика, без обзира na to да ли је стечено формалним или неформалним путем. Стога ће одрасли који имају предзнање из енглеског језика на основу интервјуа са наставником бити распоређени у одговарајући циклус.

Теме: Други циклус: *енглески око нас; започињање разговора; путовање; посао и слободно време; куповина; осећања и потребе.* Трећи циклус: *ћаскање; прошле активности; компјутер и енглески; здравље; енглески у твом животу; око света.*

ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ

Циљ наставе предмета Дигитална писменост је оспособљавање одраслог за самосталну употребу информационо-комуникационих технологија с циљем креирања, претраге, чувања и размене дигиталних информација и електронске комуникације, у контексту свих ситуација важних за његову породицу, посао, друштвену средину или лични развој.

Начин остваривања програма

Програм Дигиталне писмености је конципиран тако да омогући ефикасан наставни процес, јер се претпоставља да је време учења на настави једино време учења. Стога је успешно учење у школи приоритетни циљ Програма.

Теме: *рад са документима у радном окружењу; претрага података и комуникација на интернету; креирање текстуалног документа.*

ОДГОВОРНО ЖИВЉЕЊЕ У ГРАЂАНСКОМ ДРУШТВУ

Циљ наставе предмета Одговорно живљење у грађанском друштву је да оспособи одраслог за одговоран, компетентан, квалитетан и активан живот и рад у грађанском друштву који се заснива на принципима толеранције и поштовања људских права и слобода.

Начин остваривања програма

Реализација предмета подразумева да се сви очекивани исходи остваре кроз наставу, што је у складу са главним циљем ФООО – успешно учење у школи.

Предметне теме и области: Грађанско образовање: *грађанин, његова права и одговорности; насиље и мир у околини; информације у јавним средствима информисања; функционисање републичке и локалне заједнице, грађанска иницијатива и активизам; Европска унија и процес европских интеграција.* Одговорно живљење: животне вештине; породица као систем; унапређење квалитета породичног живота и родитељства; здравље и здравствено образовање кроз животне вештине.

ПРЕДУЗЕТНИШТВО

Циљ наставе предмета Предузетништво је да развије иницијативност, предузимљивост и одговорност у решавању проблема из породичног, социјалног и радног окружења одраслог, економску и бизнис писменост, као и компетенције потребне за успешно укључивање у свет рада.

Начин остваривања програма

Циљ реализације наставе предмета Предузетништво је да се кроз школске активности одраслих повећа њихова запошљивост, односно, да учествујући у активностима осмишљеним од стране наставника, одрасли на часовима предузетништва развију компетенције (знања, вештине и ставове) које су им потребне за проналажење посла или самозапошљавање. Програм предмета Предузетништво је конципиран како би подстакао остваривање везе одраслог са реалним животним ситуацијама, са светом рада, како би помогао боље разумевање улоге, права и одговорности запосленог, менаџера, послодавца и предузетника, и како би се реализовали практични предузетнички пројекти.

Предметне теме и области. Други циклус: *Формулисање циљева и планирање спровођења активности; Спровођење активности и процена постигнућа;* Трећи циклус: *Свет рада; Самозапошљавање; Пословање; Развој комерцијалног производа и услуге.*

МОДУЛ – ПРИМЕЊЕНЕ ПРИРОДНЕ НАУКЕ
Циљ модула је оспособљавање одраслог да се, разумевајући основне научне поставке и примењујући основна знања, законитости и принципе из физике, хемије и биологије у свакодневном животу и раду, безбедно понаша по себе, своје ближње и по околину у домену послова у изградњи и заштити куће и кућних инсталација, производње, припреме и чувања хране, хигијенског и здравог живљења. **Начин остваривања програма** Циљ модула Примењене природне науке је да сваки одрасли буде у стању да се, разумевајући основне научне поставке, безбедно понаша по себе, своје ближње и околину у домену послова у изградњи и заштити куће и кућних инсталација, производње, припреме и чувања хране, хигијенског и здравог живљења, док ће у оквиру напредних садржаја одрасли умети (користећи научно објашњење) да критички размишља о појавама и процесима који се догађају у свакодневном окружењу, везаним за кућу, храну и здравље и да се еколошки односи према својој околини. **Теме:** *Кућа и око куће; Храна; Здравље.*

ПОСЕБНИ ПРОГРАМИ

ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ

ЦИЉ	
➢ Додатна настава се организује за ученике који са изузетним успехом савлађују програмске садржаје и показују посебно интересовање за продубљивање програмских садржаја из појединих предмета.	
АКТИВНОСТИ:	**НАЧИН ОСТВАРИВАЊА**
1**. Идентификација ученика за додатну наставу** на основу**:** - утврђеног изузетног успеха у савладавању наставних садржаја - утврђених интересовања и мотива ученика - применом одређених инструмената од стране школског психолога	- праћење напредовања кроз редовну наставу - на седницама одељењских већа
2. **Планирање и реализација часова додатне наставе** - Са ученицима се планирају садржаји, начин и динамика рада; - Праћење напредовања ученика и - Мотивисање ученика кроз различите видове промоције њиховог успеха	- индивидуализован рад на часовима - учешће на такмичењима, смотрама, конкурсима и сл.
3. Континуирана сарадња са родитељима у циљу: - откривања интересовања и мотива ученика - праћења напредовања у продубљивању наставних садржаја - постепеног увођења у област професионалне оријентације ка предметним делатностима	- индивидуални контакти са родитељима
ИСХОДИ (очекивани резултати и начин њиховог праћења и вредновања):	
- Анализа педагошке документације показује да су остварени сви планирани садржаји - Ученици који су похађали додатну наставу усвојили су наставне садржаје на напредном нивоу образовних стандарда а заинтересовани ученици постижу успех на такмичењима.	

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ

ЦИЉ:

- Пружање индивидуалне помоћи ученицима у учењу и бољем разумевању наставних садржаја које ученици нису усвојили током редовне наставе;
- Усвајање наставних садржаја на основном нивоу у оквиру својих могућности.

АКТИВНОСТИ:	**НАЧИН ОСТВАРИВАЊА**
Идентификација ученика за допунску наставу на основу: - утврђеног нивоа постигнућа и индивидуалних могућности ученика; - утврђених узрока заостајања у савладавању наставних садржаја (слабо предзнање, дуже изостајање, рад по прилагођеном програму и сл.);	- праћење напредовања кроз редовну наставу - на седницама одељењских већа
Планирање и реализација часова допунске наставе: - Планирање садржаја у корелацији са оперативним планом и текућом наставном темом, утврђивање начина и динамике рада; - Појашњење наставних садржаја и давање упуства за савладавање тешкоћа у учењу; - Понављање и увежбавање стечених знања и вештина; - Праћење напредовања ученика и утврђивање нивоа постигнућа у савладавању наставних садржаја;	- оперативно/месечно планирање - индивидуализован рад на часовима - редовна провера нивоа постигнућа
Редовна сарадња са родитељима у циљу: - откривања узрока тешкоћа, - обезбеђивања редовности похађања часова и - праћења напредовања ученика.	- индивидуални контакти

ИСХОДИ (очекивани резултати и начин њиховог праћења и вредновања)

- Анализа педагошке документације показује да су остварени сви планирани садржаји
- Ученици који су похађали допунску наставу усвојили су наставне садржаје на основном нивоу у оквиру својих могућности

ПРОГРАМ ИНДИВИДУАЛНОГ ОБРАЗОВНОГ ПЛАНА

Право на Индивидуални образовни план (ИОП) има **ученик коме је потребна додатна подршка** због тешкоћа у приступању, укључивању и учествовању у образовању и васпитању, ако те тешкоће утичу на његову добробит, односно остваривање исхода образовања и васпитања или представљају ризик од раног напуштања школовања. Односе се на дете, ученика или одраслог који:

- има тешкоће у учењу (због специфичних сметњи у учењу или проблема у понашању и емоционалном развоју);
- има сметње у развоју или инвалидитет (телесне, моторичке, чулне, интелектуалне или сметње из спектра аутизма);
- потиче, односно живи у социјално нестимулативној средини (социјално, економски, културно, језички сиромашној средини или дуготрајно борави у здравственој, односно социјалној установи);
- из других разлога остварује право на подршку у образовању.

Право на прилагођен начин образовања по ИОП-у у смислу проширивања и продубљивања садржаја учења има и ученик са изузетним способностима који стиче основно и средње образовање и васпитање.

Прикупљање података и формирање документације

Наставник, односно стручни сарадник прати развој и процес учења ученика кроз области: вештине за учење, социјалне и комуникацијске вештине, самосталност и бруга о себи.

Уколико у поступку праћења наставник или стручни сарадник утврди да постоје физичке, комуникацијске или социјлане препреке које неповољно утичу на добробит и развој детета, ученика, односно одраслог и на очекиване исходе образовања, приступа се прикупљању података ради формирања документације у сврху пружања одговарајуће подршке у образовању и васпитању.

Прикупљају се подаци из различитих извора. На основу прикупљених података и документације, стручни сарадник координира израду и у сарадњи са наставником и родитељем израђује педагошки профил детета, ученика, односно одраслог.

Педагошки профил садржи опис образовне ситуације детета, ученика, односно одраслог и основ је за планирање индивидуализованог начина рада са учеником, односно одраслим**.**

Мере индивидуализације

На основу педагошког профила планирају се мере за отклањање физичких, комуникацијских и социјалних препрека.

Остварују се путем:

-разумног прилагођавања простора и услова у којима се одвија настава у школи

-прилагођавање метода рада, наставних средстава и дидактичког материјала, давања инструкције и задавања задатака, праћења напредовања, начина усвајања садржаја, провере знања, организације ситуација учења, постављања правила понашања и комуникације

-измена садржаја активности у васпитној групи, односно садржаја учења и исхода образовања и васпитања.

Мере индивидуализације спроводе се током процеса образовањња и васпитања, као саставни део образовно-васпитног рада наставника, о чему се води педагошка документација.

Предлог за утврђивање права на ИОП

Предлог за утврђивање права на ИОП директору установе подноси Тим за инклузивно образовање, на основу процене коју даје наставник, стручни сарадник или родитељ, након што су претходно примењивање, евидентиране и вредноване мере индивидуализације.

Предлог садржи наводе и образложене разлоге за подношење предлога за утврђивање права на ИОП, као и доказе о претходно примењеним мерама индивидуализације.

Родитељ својим потписом потврђује да је упознат са поднетим предлогом за утврђивање права на ИОП, разлозима за његово подношење и да је сагласан да се приступи изради ИОП-а.

Врсте ИОП-а

ИОП се израђује према образовним потребама детета, ученика и може да буде:

1) ИОП1- прилагођени програм наставе и учења у коме се планира циљ пружања подршке, прилагођавање и обогаћивање простора и услова у којима се учи, прилагођавање метода рада, уџбеника и наставних средстава током образовно-васпитног процеса;
2) ИОП2- измењени програм наставе и учења у којем се планира прилагођавање исхода образовања и васпитања и прилагођавање садржаја за један, више или за све предмете;
3) ИОП3- проширен и продубљен програм наставе и учења који се примењује за ученике са изузетним

способностима.

Садржај ИОП-а, израда и доношење ИОП-а

ИОП је посебан акт установе коим се планира додатна подршка у образовању и васпитању детета, ученика ако мере индивидуализације нису довеле до остваривања добробити детета, односно до остваривања исхода образовања и васпитања или до задовољавања образовних потреба ученика са изузетним способностима.
ИОП садржи:

- Податке о детету, ученику и податке о тиму за додатну подршку
- Педагошки профил ученика
- План мера индивидуализације
- Песонализовани програм наставе и учења
- Податке о праћењу и вредновању ИОП-а
- Сагласност родитеља

ИОП може да садржи и:

- План транзиције- план подршке ученику при укључивању у образовање, при преласку на други ниво образовања или при преласку у другу образовну установу;
- План превенције раног напуштања образовања за децу и ученике у ризику од раног напуштања школе.

Персонализовани програм наставе и учења доноси се за област у оквиру наставног предмета, један наставни предмет, групу наставних предмета или све наставне предмете за разред који ученик похађа, као и за ваннаставне активности.
За ученика са изузетним способностима школа доноси прилагођен и обогаћен ИОП.
Тим за инклузивно образовање, након донете одлуке о прихватању предлога за утврђивање права на ИОП, директору установе предлаже чланове тима за пружање додатне подршке ученику. Директор установе, после добијене писмене сагласности родитеља, односно одраслог, именује Тим. Тим у школи чине: наставник разредне наставе односно одељењски старешина, предметни наставник, стручни сарадник, родитељ, а у складу са потребама детета и педагошки асистент, односно лични пратилац детета.
ИОП израђује Тим на који сагласност даје родитељ, односно други законски заступник.
Доношењу ИОП2 претходи доношење, примена и вредновање ИОП1, сагласност родитеља за прелазак на ИОП2 уз обавезно прибављање мишљења интерресорне комисије за процену потреба за додатном образовном, здравственом и социјалном подршком.

Примена и оцењивање ученика који се образују по ИОП-у

ИОП се остварује у оквиру заједничких активности у одељењу школе. Наставник при планирању свог рада у одељењу, укључује мере и активности предвиђене ИОПом.
Ученик који се образује по ИОП-у оцењује се на начин и према исходима планираним ИОП-ом. Завршни испит, пријемни испит и матурски испит ученик полаже у складу са законом којим се уређују основе система образовања и васпитања, уз неопходна прилагођавања која предлаже и образлаже тим, а у складу са ИОП-ом.
Када се васпитно-дисциплински поступак покреће за ученика који се образују по ИОП-у, тим за инклузивно образовање и тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања заједно анализирају да ли је школа спровела мере које су предвиђене ИОП-ом. Овом анализом се утврује ефекат планираних и предузетих мера, и по потреби, уводе нове мере подршке и мењају стратегије рада са учеником. За ученика који се образује по ИОП-у, тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања у сарадњи са тимом за инклузивно образовање сачињава план појачаног васпитног рада, односно план заштите уколико ученик трпи насиље. Том приликом води се рачуна о областима из педагошког профила ученика у којима је ученику потребна подршка.
Хоризонтална и вертикална проходност подразумева несметано кретање детета, ученика и одраслог кроз систем: - укључивање у образовну установу; - прелазак са једног ниова образовања на други; прелазак из установе у установу; -завршетак школовања и припреме за самостални животу у заједници.
План транзиције је саставни део ИОП-а. За спровођење плана транзиције потребна је писана сагласност родитеља.

Вредновање и измена ИОП-а

Вредновање ИОП-а врши се ради процене остварености циљева и исхода утврђених ИОП-ом. Вредновање унутар установе врши Тим према унапред утврђеној динамици у ИОП-у и према насталој потреби, у првој години уписа тромесечно, а у свим наредним годинама на почетку сваког полугодишта, односно радне године. Вредновање ИОП-а се заснива на анализи које мере подршке су биле делотворне и које планиране исходе је достигао ученик.
На основу вредновања ИОП-а, Тим процењује да ли је за ученика даље потребно:

- Ревидирати постојећи ИОП;
- Писати нови ИОП;
- Укинути ИОП и израдити План мера индивидуализације.

На основу резултата вредновања ИОП-а Тим допуњује педагошки профил у складу са актуелном образовном ситуацијом и израђује предлог измена и допуна ИОП-а. Измена ИОП-а врши се у складу са развојем детета,

односно напредовањем ученика.Подаци о резултатима вредновања ИОП-а саставни су део документације ИОП.
Наставак спровођења, односно престанак потребе за ИОП-ом
На основу вредновања, уз сагласност тима за инклузивно образовање, педагошки колегијум доноси одлуку о даљој примени, изменама и допунама ИОП-а или престанку потребе за ИОП-ом, на предлог тима. Одлука о наставку спровођења ИОП-а доноси се ако се утврди да планиране активности одговарају потребама ученика, или да се резултати могу очекивати након одређеног периода рада. Време спровођења ИОП-а може се продужити, уз сагласност родитеља, другог законског заступника. Одлука о престанку потребе за ИОП-ом доноси се ако се утврди да се даљи напредак ученика може остварити применом мера индивидуализације, уз претходно прибављено мишљење ученика, у складу са годинама и зрелошћу. Одлука о престанку потребе за ИОП-ом доноси се уз сагласност родитеља, односно другог законског заступника ученика. Документација која прати ИОП саставни је део педагошке документације коју води школа. За ученика који се образује по ИОП-у обавезни део педагошке документације чини и портфолио.

Сви индивидуални образовни планови налазе се у документацији школе.

ПРОГРАМ ВАННАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ

ЦИЉЕВИ остваривања програма ваннаставних активности су:
- јачање образовно-васпитне делатности школе,
- подстицање индивидуалних склоности и интересовања ученика,
- садржајно и целисходно коришћење слободног времена ученика,
- богаћење друштвеног живота и разоноде ученика,
- развијање и неговање другарства и пријатељства.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА	
Активности	**Носиоци**
Од 1 – 4. разреда ваннаставне активности се остварују кроз: ▪ **друштвене активности, техничке активности**; ▪ **хуманитарне активности, спортске активности, културне активности** Ваннаставне активности се остварују и кроз организацију излета, посета изложбама и сарадње са локалном самоуправом.	**Стручно веће наставика разредне наставе**
Од 5– 8. разреда слободне/ваннаставне активности се, по правилу, спроводе кроз рад у секцијама током школске године. **1. Формирање ваннаставних активности – секција** ▪ Утврђивање предлога секција на састанцима стручних већа; ▪ Испитивање заинтересованости ученика и укључивање у ваннаставне активности – секције; **2. Континуирано планирање и реализација часова ваннаставних активности** ▪ Учешће ученика у планирању садржаја, начина и динамике рада; ▪ Мотивисање ученика за континуирао учешће у раду. **3. Презентација резултата рада на часовима ваннаставних активности кроз учешће** на такмичењима, смотрама, конкурсима, манифестацијама, приредбама, изложбама и кроз обележавање значајних датума из школског календара.	**Стручна већа за области предмета,** **одељењске старешине,** **задужени наставници**

ИСХОДИ (очекивани резултати)

- повећан број ученика који се укључује у ваннаставне активности-секције
- задовољавање различитих образовних потреба и интересовања ученика
- препознавање професионалних способности и интересовања, упознавање са светом рада;
- унапређивање различитих способности (интелектуалних, физичких, креативних, радних)
- подстицање хуманог и одговорног односа према себи, другима, окружењу, јачање осетљивости

за оне којима је потребна помоћ, ➢ култивисање коришћења слободног времена, ➢ јачање осетљивости за различитост; ➢ јачање везе са локалном заједницом ➢ подстицање самосталности, продуктивности, предузимљивости, ➢ припрема за решавање различитих животних ситуација ➢ активно учешће ученика, креативно испољавање, интеракција са другим ученицима, коришћење различитих извора информација и савремених технологија. ➢ Задовољство ученика понудом секција и оствареним резултатима
Начин праћења и вредновања
▪ Праћење понуде ваннаставних активности-секција и динамике рада, ▪ Праћење укључивања ученика (број ученика) и редовну присутност на часовима, ▪ Праћење остваривања планираних садржаја и посебно презентације резултата рада на часовима ваннаставних активности/секција ▪ Начини праћења: организовања представа, изложби, базара, објављивање на сајту школе, кроз смотре стваралаштва, спортске сусрете.

ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ

ЦИЉЕВИ ПРОГРАМА	
1. Проширивање утицаја школе на васпитање ученика кроз: - развој интересовања ученика за културне садржаје (схватање смисла и уживање у културним садржајима) - развој културних навика и културе понашања - развој креативих способности ученика и - промоција успеха и постигнућа ученика. 2. Утицај на културни развој окружења школе.	
САДРЖАЈИ	**НАЧИН ОСТВАРИВАЊА**
Обележавање значајних датума у школи: - Почетак школске године – свечани пријем првака - Дечија недеља - Дан школе - Меморијални турнир „Драгослав Павловић“ - Нова година - Свети Сава – школска слава - Меморијални турнир „Зоран Поповић“ - Недеља сећања и заједништва - Завршетак основне школе – свечана подела диплома и награда ученицима 8. разреда и Вече мале матуре	Одржавање приредби, **представа, изложби**, **концерата**, **спортских такмичења ученика, меморијалних турнира.** Организовање сусрета ученика са признатим уметницима (писцима, песницима, глумцима ...). Позивање и пријем гостију из локалне средине на школским свечаностима.
Посете установама културе: библиотеци, позоришту, биоскопу, музеју, културном центру.	Посете изложбама, музејским поставкама позориш биоскопским представама, концертима, сајмовима, смотрама и сл.
Учешће у манифестацијама организованим у локалној и широј друштвеној заједници као што су: Чивијашки карневал, Крчаг, Улица хуманих Чивијаша, Дани толеранције, Мале олимпијске игре и сл.	Припремање наступа наших ученика у циљу промоције постигнућа ученика и промоције школе.

ИСХОДИ (очекивани резултати)
- остваривање свих програмских активности утврђених на годишњем нивоу; - редовно укључивање ученика свих узраста у реализацију културних активности; - изражено повећано задовољство учесника у културним активностима.
Начин праћења и вредновања
Праћење и извештавање носилаца културних активности о: - броју остварених културних активности на годишњем нивоу; - броју учесника у културним активностима (ученика, наставника, родитеља и гостију из локалне средине); - резултатима испитивање задовољства учесника у културним активностима.

ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА И СПОРТСКИХ АКТИВНОСТИ

ЦИЉ	
- развој и практиковање здравог начина живота - развој свести о важности сопственог здравља и безбедности, - подстицање потребе неговања и развоја физичких способности - превенција насиља, наркоманије, малолетничке делинквенције	
АКТИВНОСТИ	**НОСИОЦИ**
Јесењи крос	**Наставници физичког васпитања**
НЕДЕЉА ШКОЛСКОГ СПОРТА	**Наставници разредне наставе и физичког васпитања**
Спортски сусрети поводом Дана школе и Меморијални турнир „Драгослав Павловић“	**Наставници разредне наставе и физичког васпитања**
Спортски сусрети поводом Васкрса и Меморијални турнир „Зоран Поповић“	**Наставници разредне наставе и физичког васпитања**
Пролећни крос	**Наставници физичког васпитања**
НЕДЕЉА ШКОЛСКОГ СПОРТА	**Наставници разредне наставе и физичког васпитања**
Рад спортских секција	**Наставници физичког васпитања**
Фудбалска утакмица завршног разреда	**Наставници предметне наставе и ученици осмог разреда**
Учешће школских екипа на такмичењима у организацији Спортског савеза Србије и града Шапца (нпр. Мале олимпијске игре)	**Наставници физичког васпитања**
ИСХОДИ (очекивани резултати)	
- остварени планирани садржаји; - учествовање у спортским активностима ученика свих узраста у оквиру њихових могућности; - изражено повећано задовољство учесника у спортским активностима.	
НАЧИН ПРАЋЕЊА И ВРЕДНОВАЊА	
Носиоци активности извештавају о: - броју остварених спортских активности на годишњем нивоу; - броју учесника у спортским активностима; - резултатима испитивања задовољства учесника у спортским активностима.	

ПРОГРАМ ЕКСКУРЗИЈА И НАСТАВЕ У ПРИРОДИ

Правилник о програму за остваривање екскурзије у првом и другом циклусу основног образовања и васпитања („Службени гласник РС– Просветни гласник“, бр. 30/2019)

Циљ екскурзије, као облика образовно-васпитног рада, јесте непосредно упознавање појава и односа у природној и друштвеној средини, упознавање културног наслеђа и привредних достигнућа.

Циљеви наставе у природи су и: -очување, подстицање и унапређивање укупног здравственог стања ученика, њиховог правилног психофизичког и социјалног развоја ученика; - стварање основа за усвајање активног, здравог и креативног начина живота и организовања и коришћења слободног времена; - проширивање постојећих и стицање нових знања и искустава о непосредном природном и друштвеном окружењу; - развијање еколошке свести и подстицање ученика на лични и колективни ангажман у заштити природе;- социјализација ученика и стицање искустава у колективном животу, уз развијање толеранције и одговорног односа према себи, другима, окружењу и културном наслеђу; - развијање позитивних односа према националним, културним и естетским вредностима, - развијање способности сагледавања развоја привредних могућности краја, односно региона који се обилази.

Задаци који се остварују реализацијом програма наставе у природи су:

- побољшање здравља и развијање физичких и моторичких способности ученика;
- задовољавање основних дечијих потреба за кретањем и игром;
- очување природне дечије радозналости за појаве у природи и подстицање интересовања и способности за њихово упознавање кроз одговарајуће активности;
- развијање способности запажања основних својстава објеката, појава и процеса у окружењу и уочавање њихове повезаности у конкретним природним и друштвеним условима;
- подстицање самосталности у процесу стицања знања кроз непосредне истраживачке задатке;
- развијање свести о потреби заштите, неговања, чувања и унапређивања природне и животне средине и изграђивање еколошких навика;
- упознавање природно-географских, културно-историјских знаменитости и лепоте места и околине;
- упознавање са начином живота и рада људи појединих крајева;
- упознавање разноврсности биљног и животињског света појединих крајева, уочавање њихове повезаности и променљивости;
- упознавање са карактеристикама годишњих доба у природи и смењивање временских прилика;
- развијање способности сналажења тј. оријентисања у простору и времену;
- оспособљавање ученика за безбедан и правилан боравак у природи;
- развијање правилних хигијенско-здравствених навика и подстицање самосталности у обављању личне хигијене и бриге о себи;
- подстицање и стварање навике за неговање редовне физичке активности и за што чешћи боравак у природи;
- формирање навика редовне и правилне исхране;
- навикавање на правилно смењивање рада, одмора и сна;
- разумевање и уважавање различитости међу појединцима;
- подстицање групног рада, договарања и сарадње са вршњацима и одраслима кроз одговарајуће активности.

Задаци екскурзије су: проучавање објекта и феномена у природи; узрочно-последичних односа у конкретним природним и друштвеним условима; развијање интересовања за природу и еколошке навике; упознавање начина живота и рада људи појединих крајева; развијање позитивног односа према: националним, културним и естетским вредностима, спортским потребама и навикама, као и позитивним социјалним односима.

	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ

ПРВИ ЦИКЛУС	***Уочавање облика рељефа и површинских вода у околини и природно-географских одлика Републике Србије.*** ***Посматрање карактеристичних биљака и животиња*** (обилазак станишта биљака и животиња у околини и Србији). ***Посете заштићеним природним подручјима*** (национални паркови, резервати, споменици природе...). ***Упознавање с прошлошћу и културном баштином завичаја и отаџбине*** (обилазак музеја, културно-историјских споменика, етно-села, спомен-кућа знаменитих људи -научника, књижевника, уметника, војсковођа, државника...). ***Развијање способности оријентације у простору и времену*** ***Обилазак разних типова пољопривредних површина и сточарских фарми*** (упознавање с производњом здраве хране). ***Обилазак привредних друштава и јавних предузећа*** (прерада природних сировина, упознавање с различитим делатностима људи, заштита животне средине...).
ДРУГИ ЦИКЛУС	***Посете које омогућавају упознавање са природним лепотама, природно-географским и друштвено-географским одликама Републике Србије*** (планине, реке, језера, бање, биљни и животињски свет, заштићени природни објекти и национални паркови, становништво, народи и етничке заједнице у Србији...). ***Обилазак праисторијских, античких, средњовековних, нововековних и локалитета савременог доба*** (Лепенски вир, Винча, Сирмијум, Виминацијум - војни логор, Гамзиград - царска палата, Медијана, Студеница, Ђурђеви Ступови, Жича, Милешева, Сопоћани, Градац, Грачаница, Високи Дечани, Раваница, Лазарица, Љубостиња, Манасија, Каленић, Сремски Карловци, Крушедол, Ново Хопово, Врдник, Смедеревска тврђава, Голубац, Нишка тврђава, Петроварадинска тврђава, Орашац, Топола, Ћеле-кула, Таково, Тршић, Бранковина, Врањевшница, Текериш, Струганик, Шумарице...). ***Обилазак Београда, престонице Републике Србије*** (Дом Народне скупштине, Народно позориште, Народни музеј, Београдска тврђава, Опсерваторија, Војни музеј, Музеј Српске православне цркве, Музеј Првог српског устанка - Конак кнеза Милоша, Конак кнегиње Љубице, Народна библиотека, краљевски дворови на Дедињу, Музеј града, Авала, Јајинци, Етнографски музеј, Педагошки музеј, Музеј Вука и Доситеја, Саборна црква, храм Светог Саве на Врачару, Природњачки музеј, Ботаничка башта "Јевремовац", зоолошки врт, Музеј југословенске кинотеке, Музеј Николе Тесле, Музеј савремене уметности...). ***Обилазак установа културе у Републици Србији*** (Галерија Матице српске у Новом Саду, Српско народно позориште у Новом Саду, Књажевско-српски театар у Крагујевцу, завичајни и локални музеји, спомен-куће...). ***Обилазак привредних друштава и јавних предузећа*** (предузећа у областима прехрамбене, хемијске, машинске и електроиндустрије, индустрије грађевинског материјала, **енергетике**...). ***Подстицање испољавања позитивних емоционалних доживљаја***

АКТИВНОСТИ:

1. Избор програмских садржаја и маршрута екскурзија и наставе у природи

- Стручно веће за разредну наставу предлаже програм наставе у природи, који доставља наставничком већу, ради разматрања и усвајања;
- Одељењска и стручна већа школе предлажу програм екскурзије, који достављају наставничком већу, ради разматрања и усвајања;
- Настава у природи и екскурзија могу да се реализују, ако је савет родитеља дао сагласност на програм наставе у природи, односно екскурзије;
- Програм наставе у природи и екскурзије садржи: образовне и васпитне циљеве и задатке, садржаје којима се постављени циљеви остварују; планирани обухват ученика; носиоце предвиђених садржаја и активности; трајање, путне правце, техничку организацију, начин финансирања и друга питања од значаја за реализацију програма наставе у природи и екскурзије.

2.Носиоци припреме, организације наставе у природи и екскурзије

- Носиоци припреме, организације и извођења програма наставе у природи су директор школе, стручни вођа путовања, наставник разредне наставе, односно други наставник кога одреди директор школе и који је добио

сагласност стручног већа за разредну наставу.
- Носиоци припреме, организације и извођења програма екскурзије су директор школе, стручни вођа путовања, одељењски старешина или други наставник, кога одреди директор школе и који је добио сагласност одељењског већа.
- Стручни вођа путовања може бити директор школе или лице које он овласти, а које је из реда наставника који остварују план и програм наставе и учења.

3. Стручна припрема екскурзија

- припрема ученика: унапред их упознати са местом у које одлазе, условима живота у којима се организује настава у природи, односно екскурзија, облицима и садржајима рада, начином превоза и понашањем у току пута, потребним књигама, прибору, одећи, обући, појединим спортско-рекреативним активностима које ће се тамо реализовати. Ученици, подељени у групе, уз помоћ наставника припремају кратке реферате о областима и местима која посећују. Наставник се са ученицима договара око правила понашања током извођења наставе у природи и екскурзије.
- Припрема родитеља: организовање родитељских састанака и пружање информација о основним географским карактеристикама и климатским условима краја у коме се организује настава у природи, односно екскурзија, времену одласка, дужини боравка, цени, документацији коју треба припремити, условима смештаја, исхране, здравствене заштите, условима живота и рада ученика, могућностима комуникације са децом и сл. Родитељима дати детаљна упутства о припреми ученика, са списком неопходног прибора за личну хигијену, писање, потребном гардеробом, да упозна родитеље са правилима понашања ученика током наставе у природи, односно екскурзији и законском одговорношћу родитеља за понашање ученика током наставе у природи, односно на екскурзији.
- Припрема наставника обухвата индивидуалну и заједничку припрему. Заједничка припрема се одвија путем краћих састанака на нивоу школе, на којима се разматрају организаицона питања од значаја за извођење наставе у природи и екскурзије. Индивидуална припрема обухвата добро информисање наставника о географским и геолошким карактеристикама краја, о флори и фауни, историјским подацима, значајним културним, привредним и другим објектима који се могу посетити, обичајима и етнографским карактеристикама подручја и места на коме ће се одвијати настава у природи, односно екскурзија. На основу прикупљених података и постављених циљева и задатака наставе у природи, односно екскурзије, наставник саставља програм који ће се реализовати, одабира методе и облике рада, одређује динамику активности и припрема све што ће му обезбедити ефикасан и успешан рад. Програм наставе у природи, односно екскурзије треба да садржи јасну структуру која указује на циљеве и исходе у складу са програмом наставе и учења, које треба остварити.

4. Током екскурзије

- Пре разгледања неког објекта одржати кратак састанак са тамошњим стручњацима упознати их с циљем посете и замолити да њихово излагање буде на потребном научно-стручном нивоу, прилагођено узрасту ученика.
- Посете привредним предузећима искористити за потпуније информисање ученика о појединим занимањима.
- Наставник организује и реализује предвиђене активности, брине о безбедности ученика, подстиче сарадњу и тимски рад, самосталност и личну одговорност.
- Наставник треба да уважава индивидуалне карактеристике ученика, разлике у њиховим потребама и могућностима, да подстиче сарадњу и тимски рад, самосталност и личну одговорност.
- Што више наставних и ваннаставних активности треба реализовати у природном окружењу- уз смењивање редовне наставе, самосталних активности ученика, спортско-рекреативних и културних активности, игре и забаве, пасивног и активног одмора.

5. По повратку са екскурзије

- Стручни вођа путовања сачињава забелешку о извођењу путовања, након чега стручни вођа путовања у року од три дана сачињава извештај, који подноси директору, са оценом о извођењу и квалитету пружених услуга.
- Саставни део извештаја садржи и информацијз о стеченим знањима и искуствима са путовања, начин њихове интеграције у наставни процес, устиске о реализованом путовању, као и планиране обавезне активности које ће наставници са ученицима осмислити и реализовати у настави и ваннаставним активностима (нпр.пројекти, презентације за родитеље, изложбе и сл.)
- Извештај се доставња савету родитеља и насставничком већу ради разматрања, а школском одбору ради разматрања и усвајања. Наставник разредне наставе, односно одељењски старешина упознаје родитеље са извештајем на родитељском састанку.

ИСХОДИ (очекивани резултати и начин њиховог вредновања):
Екскурзије се реализују током целокупног основног образовања и васпитања и постоји кумулитивни ефекат овог облика рада који најчешће није могуће одмах у целости сагледати. Пуни смисао и оправданост постојања екскурзије је управо у њеној трансферној вредности на даљи развој ученикове личности.

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ УЧЕНИКА ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА

ОПШТИ ЦИЉ	
Обезбеђивање услова за сигурно и подстицајно оддрастање и развој детета и ученика, заштиту од свих облика насиља, злостављања и занемаривања и социјалну реинтеграцију детета и ученика које је извршило, односно било изложено насиљу, злостављању или занемаривању. У свим поступцима који се тичу детета приоритетни принцип поступања је најбољи интерес детета. Унапређивање квалитета живота ученика применом: ❋ мера превенције за стварање безбедне средине за живот и рад ученика; ❋ мера интервенције у ситуацијама када се јавља насиље, злостављање и занемаривање у установама.	
СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉЕВИ	
ПРЕВЕНЦИЈА	ИНТЕРВЕНЦИЈА
Превенцију насиља, злостављања и занемаривања чине мере и активности којима се у установи ствара сигурно и подстицајно окружење, негује атмосфера сарадње, уважавања и конструктивне комуникације. Превентивним активностима се: ➢ подиже ниво свести и осетљивости детета и ученика, родитеља и свих запослених за препознавање свих облика насиља, злостављања и занемаривања ➢ негује атмосфера сарадње и толеранције, уважавања и конструктивне комуникације у којој се не толерише насиље, злостављање и занемаривање ➢ истичу и унапређују знања, вештине и ставови потребни за креирање безбедног и подстицајног окружења и конструктивно реаговање на насиље ➢ унапређује познавање процедура за пријављивање и поступање код детета и ученика, родитеља и свих запослених у случају сумње или сазнања о свим облицима насиља, злостављања и занемаривања, обезбеђује заштита детета и ученика, родитеља и свих запослених од насиља, злостављања и занемаривања ➢ подстиче усвајање позитивних норми и облика понашања, учење вештине конструктивне комуникације и развијање емпатије ➢ остварује упознавање са видовима и стратегијама пружања одговарајуће подршке и разумевања различитих облика комуникације и понашања ученика са тешкоћама и сметњама у развоју и инвалидитетом	Интервенцију у одговору на насиље, злостављање и занемаривање чине мере и активности којима се оно зауставља, осигурава безбедност учесника (оних који трпе, чине или сведоче), смањује ризик од понављања, ублажавају последице за све учеснике и прате ефекти предузетих мера. У установи се предузимају мере у одговору на насиље, злостављање и занемаривање, када се оно дешава или се догодило између: деце или ученика (вршњачко насиље); запосленог и детета, односно ученика; родитеља и детета, односно ученика; родитеља и запосленог; ученика и запосленог, као и када насиље, злостављање и занемаривање чини треће лице у односу на дете, ученика, запосленог или родитеља. Установа је дужна да предузме мере у оквиру својих надлежности када постоји сумња или сазнање да дете и ученик трпи насиље, злостављање и занемаривање, без обзира на то где се оно догодило, где се догађа или где се припрема. Уколико се насилно понашање догоди у простору установе и/или у време образовно-васпитног рада и других активности установве, предузимају се мере појачаног васпитног рада, а у складу са проценом нивоа, води и окончава васпитно-дисциплински поступак у роковима и на начин утврђен законом. Установа обавештава друге институције у зависности од

➢ развијају социоемоционалне компетенције деце и ученика, родитеља и запослених (свест о себи, свест о другима, саморегулација, одговорно доношење одлука и др.) Деца и ученици, родитељи и запослени заједнички планирају, осмишљавају и спроводе превентивне активности, начине информисања о садржајима, мерама и активностима за спречавање и заштиту од насиља, злостављања и занемаривања. Превентивне активности са ученицима, родитељима и запосленима треба да обухватају различите и континуиране интерактивне методе рада (трибине, радионице, фокус групе, коришћење дигиталне платформе за едукацију). У оквиру превенције, препоручено је стручно усавршавање свих запослених из области заштите од насиља и дискриминације током сваке школске године. У оквиру превенције насиља и злостављања установа остварује васпитни рад, појачан васпитни рад и васпитни рад који је у интензитету примерен потребама специфичностима установе и најбољем интересу детета, самостално или у сарадњи са другим надлежним органима, организацијама и службама.	процењеног нивоа насиља. ➢ Спровођење поступака и процедура реаговања у ситуацијама насиља. ➢ Успостављање система ефикасне заштите деце у случајевима насиља. ➢ Стално праћење и евидентирање врста и учесталости насиља и процењивање ефикасности програма заштите. ➢ Ублажавање и отклањање последица насиља и реинтеграција детета/ученика у заједницу вршњака и живот установе. ➢ Саветодавни рад са децом/ученицима који трпе насиље, који врше насиље и који су посматрачи насиља

ПРОЦЕЊИВАЊЕ НИВОА НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА ПО НИВОИМА

Процењивање нивоа насиља, злостављања и занемаривања по нивоима односи се само на вршњачко насиље.

Процењивање нивоа насиља, злостављања и занемаривања на нивое има за циљ обезбеђивање уједначеног поступања (интервенисања) установа у ситуацијама насиља и злостављања искључиво када су актери деца, односно ученици (ученик-ученик, ученик-дете). Исти облици насиља, злостављања и занемаривања могу да се појаве на више нивоа, али се разликују у интензитету, степену ризика, учесталости, последицама и учесницима, односно критеријумима за процену нивоа.

Критерими за процену нива насиља су интензитет, степен ризика, трајање и учесталост насилног понашања, последице, број учесника, узраст и карактеристика развојног периода детета, односно ученика.

Процену нивоа насиља врши **тим за заштиту**, а на основу прикупљених информација и чињеница. Тим за заштиту може да редефинише процењени ниво уколико дође до нових сазнања и информација. Процену **другог** и **трећег** нивоа вршњачког насиља врши **тим за заштиту**, а **првог нивоа одељењски старешина**.

АКТИВНОСТИ

ПРЕВЕНТИВНЕ	ИНТЕРВЕНТНЕ
➢ Упознавање са правном регулативом, Општим и Посебним протоколом ; ➢ Усклађивање постојећих подзаконских аката установе; ➢ Израда Програма за заштиту деце/ученика од насиља (превентивне и интервентне активности); ➢ Дефинисање улога и одговорности у примени процедура и поступака; ➢ Развијање и неговање богатства различитости и културе понашања у оквиру васпитно-образовних активности; ➢ Организовање обука за ненасилну комуникацију и конструктивно решавања конфликата;	➢ПРВИ НИВО -активности предузима ОС у сарадњи са родитељем, у смислу појачаног васпитног рада са одељењском заједницом, групом ученика и индивидуално. ➢ДРУГИ НИВО -активности предузима ОС у сарадњи са Тимом за заштиту и обавезно учешће родитеља у смислу појачаног васпитног рада, као и могућност предлагања покретања васпитно-дисциплинског поступка. ➢ ТРЕЋИ НИВО - активности предузима директор са тимом за

➢ Организовање разговора, трибина, представа, изложби о безбедности и заштити деце/ученика од насиља; ➢ Дефинисање правила понашања и последица кршења правила; ➢ Развијање вештина ефикасног реаговања у ситуацијама насиља; ➢ Умрежавање свих кључних носилаца превенције насиља (савет родитеља, школски одбор, ученички парламент, наставничко веће...)	заштиту уз обавезно укључивање родитеља и надлежних органа и организација (центар за социјални рад, здравствена служба, полиција, јавно тужилаштво и друге надлежне организације). На трећем нивоу обавезно се покреће васпитно-дисциплински поступак.

Васпитно-дисциплински поступак

Тим за заштиту процењује да ли је неопходно да се током трајања васпитно-дисциплинског поступка ученик удаљује из процеса непосредног образовно-васпитног рада и осталих облика образовно-васпитног рада најкраће пет радних дана, а најдуже до окончања васпитно-дисциплинског поступка, уважавајући ризике, досадашње понашање ученика и изречене мере, последице и околности ситуације, безбедност, узраст и развојне карактеристике детета.

Тим за заштиту процењује да ли је неопходно да ученик буде удаљен из процеса непосредног и осталих облика образовно-васпитног рада и приликом покретања васпитно-дисциплинског поступка за учињене теже повреде обавезе ученика које се односе на поседовање, подстрекавање, помагање, давање другом ученику и употребу психоактивних супстанци, односно алкохола, дрога и никотинских производа, као и уношење у школу оружја, пиротехничког средства или другог предмета којим може да угрози или повреди друго лице.

Улога Тима за заштиту је да прикупи чињенице од значаја за поступање и квалификовање теже повреде обавеза ученика.

Процена Тима за заштиту чини саставни део решења којим се ученик удаљује из процеса непосредног образовно-васпитног рада.

О удаљењу ученика, школа, поред родитеља, обавештава и надлежни центар за социјални рад у циљу заједничког деловања и израде плана појачаног васпитног рада за ученика, током трајања васпитно-дисциплинског поступка, односно мере непосредног удаљавања.

У случају удаљавања из процеса напосредног образовно-васпитног рада и осталих облика образовно-васпитног рада установа, заједно са родитељима и центром за социјални рад, реализује појачан васпитни рад. Током удаљења ученика, школа је у обавези да на иницијативу ученика, родитеља, достави потребне наставне материјале како би се обезбедио континуитет у праћењу наставног процеса ученика.

У случају неукључивања, односно непоступања по поновном обраћању надлежном центру за социјални рад, установа обавештава Министарство надлежно за надзор над радом центара.

Приликом реализације активности, у оквиру плана појачаног васпитног рада, родитељ је одговоран за редовно учешће детета у планираним активностима плана појачаног васпитног рада.

Након повратка у школу, са учеником се наставља појачан васпитни рад и праћење, у складу са планом.

Уколико присуство родитеља у току вођења васпитно-дисциплинског поступка и реализације појачаног васпитног рада није у најбољем интересу ученика, тј. може да му штети, угрози његову безбедност или омета поступак у установи, директор обавештава центар за социјални рад, односно полицију или јавног тужиоца.

На овом нивоу обавезан је појачан васпитни рад који је у интезитету примерен потребама ученика, као и покретање васпитно-дисциплинског поступка и изрицање мере, у складу са законом. Ако су у пружању подршке ученику укључени представници из спољашње мреже заштите, установа остварује сарадњу са њима у циљу усклађивања активности у пружању адекватне подршке.

Када се насиље догађа ван установе

Када се насиље између ученика догоди ван простора установе, односно друго простора у коме установа остваарује образовно-васпитни рад, по добијању сазнања од представника спољашње мреже заштите, тим за заштиту се састаје, анализира ситуацију у складу са доступним информацијама, уз могућност процене нивоа насиља. Сходно утврђеним чињеницама тим за заштиту предлаже одељењском старешини израду плана појачаног васпитног рада за ученика узимајући у обзир следеће: последице догађаја по учеснике, претходно понашање ученика у установи и континуитет ризичног понашања ученика.

За ученика који је претрпео насиље ван просторија школе, односно другог простора у коме школа остварује образовно-васпитни рад, тим за заштиту предлаже одељењском старешини израду плана заштите од насиља, а према процени и укључивање представника спољашње мреже заштите.
У план појачаног васпитног рада установа обавезно укључује родитеље ученика и представнике спољашње мреже заштите ради који су укључени у пружање подршке ученику и породици. У ситуацији када родитељ не сарађује са установом, а долази до поновљеног насиља ученика, установа обавештава надлежни центар за социјални рад и примењује мере у складу са законом у односу на одговорност родитеља.
Установа документује недостатак сарадње са родитељима и то кроз: евиденцију о позивима на састанак, евиденцију о реализацији и учешћу родитеља у плановима заштите и плановима појачаног васпитног рада за ученика.
Када је ученик са сметњама у развоју и инвалидитетом учесник ситуације насиља неопходна је сарадња тима за заштиту и тима за инклузивно образовање у циљу израде плана појачаног васпитног рада. Имајући у виду здравствено стање ученика, односно развојну сметњу, предузимају се даље мере и активности у сарадњи са родитељима и представницима из здравствене и социјалне заштите, у складу са проценом потребе за подршком.
Када родитељ чини насиље, злостављање или занемаривање детета и када његово укључивање у поступак није у најбољем интересу детета установа обавезно укључује надлежни центар за социјални рад.
Ако постоји сумња или сазнање о насиљу, злостављању и занемаривању детета и ученика у породици, директор без одлагања обавештава надлежно јавно тужилаштво, полицију и центар за социјални рад који предузимају даље мере у складу са законом.
Уколико постоји сумња или сазнање да је дете, односно ученик укључен у било који обик трговине људима, након примене листе индикатора за прелиминарну идентификацију ученика који су потенцијално жртве трговине, директор у складу са датим смерницама у листи индикатора, обавештава центар за заштиту жртава трговине људима, надлежни центар за социјални рад и надлежну организациону јединицу полиције.
Увек када је запослени починилац насиља, злостављања и занемаривања према детету и ученику у установи, директор предузима мере према запосленом, у складу са законом а према детету и ученику мере за заштиту и подршку (план заштите од насиља) на основу Правилника о протоколу. Када родитељ пријави директору непримерено понашање запосленог према његовом детету, директор поступа у складу са законом.
Уколико постоји сумња да је починилац насиља, злостављања и занемаривања треће лице према детету и ученику, директор је обавезан да истовремено обавести родитеља детета које је изложено насиљу, злостављању и занемаривању, надлежни центар за социјални рад, полицију и надлежно јавно тужилаштво.
Када се насиље и злостављање дешава у установи између одраслих лица (запослени-запослени, запослени-родитељ, родитељ- запослени, родитељ- треће лице), директор предузима мере, у складу са законом.

Заштита запослених

Установа је дужна да поступа увека када постоји сумња или сазнање да запослени трпи насиље од стране ученика, родитеља или трећег лица у установи или за време организвоања активности установе.
Када је ученик починилац насиља према запосленом, директор је дужан да одмах обавести родитеља и центар за социјални рад; да покрене васпитно-дисциплински поступак и да изрекне васпитно-дисциплинску меру, у складу са законом за ученике старости до 14 година, а за ученике изнад 14 година, осим наведених активности и да обавести надлежно јавно тужилаштво и полицију.
У случају повреде части, угледа и достојанства запосленог од стране ученика примењују се мере и активности прописане за трећи ниво вршњачког насиља.
Када је ученик са сметњама у развоју и инвалидитетом починилац насиља према запосленом, неопходно је да директор у сарадњи са тимом за заштиту и тимом за инклузивно образовање утврди да ли је испољено (агресивно) понашање ученика последица здравственог стања, односно развојне сметње и у складу са тим се предузимају даље мере и активности, односно процењује кога је потребно укључити од спољашње мреже заштите (стручњаци из здравственог система, социјалне заштите).
Када је родитељ или треће лице починилац насиља према запосленом или запослени према запосленом,

директор је дужан да таква сазнања пријави полицији и надлежном јавном тужилаштву, а када је родитељ починилац насиља да обавести и надлежни центар за социјални рад, у року прописаним Законом.
Уколико установа има сазнање да родитељ или треће лице на друштвеним мрежама омаловажава, вређа, прети или позива на насиље према запосленом, а у вези са професионалном улогом запосленог, установа је дужна да о томе обавести надлежно јавно тужилаштво, у року прописаном Законом.
Када запослени изврши насиље над запосленим директор поступа у складу са законом.

Редослед поступања

Редослед поступања у интервенцији:

1) **Проверавање сумње или откривање насиља, злостављања и занемаривања** обавља се прикупљањем информација- директно или индиректно

Циљ- утврђивање релевантних чињеница на основу којих се потврђује или одбацује сумња на насиље, злостављање и занемаривање. Прикупљање информација по правилу обавља одељењски старешина, стручни сарадник, односно друго задужено лице у установи, непосредно по сазнању или сумњи о догађају. Начин прикупљања информација зависи од специфичности ситуације (непосредан разговор/усменим путем, писаним путем, анонимна анкета и сл.)
Изјава од малолетних ученика која се узума у току васпитно-дисциплинског поступка, узима се у присуству родитеља.
У случају сумње појачава се васпитни рад и прати понашање учесника. Када се потврди сумња, директор и тим за заштиту предузимају мере и активности за извршено насиље, злостављање и занемаривање.

2) Заустављање насиља и злостављања и смиривање учесника

Обавеза је свих запослених у установи, а нарочито најближег присутног запосленог и дежурног наставника да одлучно прекине све активности, раздвоји и смири учеснике у акту насиља. У случају да запослени процени да је сукоб високо ризичан и да не може сам да га заустави, одмах ће тражити помоћ.

3) **Обавештавање родитеља и предузимање хитних акција по потреби** (пружање прве помоћи, обезбеђивање лекарске помоћи, обавештавање полиције и центра за социјални рад) обавља се одмах након заустављања насиља и злостављања. Уколико родитељ није доступан или његово обавештавање није у најбољем интересу детета и ученика, установа одмах обавештава центар за социјални рад.
4) **Консултације у установи** врше се ради: разјашњавања околности, анализирања чињеница на што објективнији начин, процене нивоа насиља и злостављања, нивоа ризика и предузимања одговарајућих мера и активности, избегавања конфузије и спречавања некоординисане акције, односно ради успостављања и развијања усклађеног, уједначеног и ефикасног поступања. У консултације у установи укључују се: одељењски старешина, дежурни наставник, васпитач, психолог, педагог, тим за заштиту, директор, ученички парламент. Уколико у току консултација у установи директор и тим за заштиту, услед сложених околности не могу са сигурношћу да процене ниво насиља, злостављања и занемаривања, као и да одреде мере и активности, у консулације укључују надлежне органе и друге организације и службе: министарство надлежно за послове образовања и васпитања- надлежну школску установу, центар за социјални рад, полицију, правосудне органе, здравствену заштиту.
5) **Мере и активности** предузимају се за све облике и нивое насиља и злостављања.

План заштите од насиља за ученика се сачињава за конкретну ситуацију другог и трећег нивоа за ученике који су претрпели насиље или били сведоци насиља и злостављања.
План појачаног васпитног рада за ученике се сачињава за конкретну ситуацију другог и трећег нивоа насиља за ученике који су извршили насиље, подстрекивали на насиље или пасивно подржавали насилну ситуацију.
План заштите од насиља и план појачаног васпитног рада може да се сачине и за цело одељење.
Мере и активности се планирају на основу сагледавања карактеристика детета/ученика, потребе за подршком и уз учешће детета/ученика и родитеља осим када се ради о насиљу у породици, када је нужно укључити центар за социјални рад.
План заштите од насиља за ученика, односно план појачаног васпитног рада за ученика садржи: активности којима се даје подршка учесницима насилне ситуације, активности усмерене на промену понашања- појачан васпитни рад, рад са родитељем, рад са одељењском заједницом укључивање ученичког парламента и савета родитеља, а по потреби и органа управљања; носиоце тих активности,

временску динамику, начине којима ће се обезбедити поновно укључивање свих учесника насиља, злостављања и занемаривања у ширу друштвену заједницу. Мере и активности треба да буду предузете уз учешће детета и ученика да буду у складу са његовим развојним могућностима. Када тим за заштиту процени да постоји потреба да се, осим појачаног васпитног рада или васпитног рада који у интензитету у одговара потребама детета, односно ученика, прилагоди и образовни рад, предложиће тиму за пружање додатне подршке ученицима израду индивидуалног образовног плана. План заштите од насиља, као и појачаног васпитног раа за ученика сачињава тим за заштиту заједно са одељењским старешином, односно васпитачем, психологом, педагогом, секретаром, директором и родитељем, а по потреби и са другим надлежним организацијама и службама. План заштите од насиља, као и план васпитног рада за ученика садрже и информације о мерама и активностима које установа предузима. Установа је у обавези да укључи и родитеља и да прецизира активности које родитељ предузима у васпитном раду са учеником. План заштите од насиља треба да садржи и евалуацију тог плана. Препорука је да се план евалуира на две недеље и да се по потреби ревидирају активности.

За трећи ниво насиља и злостављања директор установе подноси пријаву надлежним органима, организацијама и службама и обавештава Министарство, оносно надлежну школску управу, у року од 24 сата од момента сазнања, путем дигиталне националне платформе „Чувам те“ са првим информацијама о догађају и предузетим активностима, а у рок од 48 сати од момента сазнања са допуном информација и закључцима са састанка тима за заштиту.

6) **Ефекте предузетих мера и активности** прати установа (одељењски старешина, васпитач, тим за заштиту, психолог и педагог) ради провере успешности, даљег планирања заштите и других активности установе. Установа прати понашање детета и ученика које је трпело и које је извршило насиље и злостављање, али и деце и ученика који су индиректно били укључени.

Документација, анализа и извештавање

У спровођењу превентивних и интервентних мера и активности установа:

- Прати остваривање програма заштите установе
- Евидентира случајеве насиља, злостављања и занемаривања другог и трећег нивоа
- Прати остваривање конкретних планова заштите другог и трећег нивоа
- Укључује родитеља у васпитни рад у складу са врстом и нивоом насиља и праћење ефеката предузетих мера и активности
- Прати остваривање актиности друштвено-корисног, односно хуманитарног рада
- Анализира стање и извештава

Одељењски старешина, односно васпитач бележи насиље на првом нивоу; прати и процењује делотворност предузетих мера и активности и евидентира у педагошкој документацији.

О случајевима који захтевају укључивање тима за заштиту (други и трећи ниво) документацију (службене белешке и сви други облици евидентирања података о лицу, догађају, предузетим радњама и др.) води, чува и анализира за потребе установе психолог или педагог, а изузетно, други члан тима за заштиту кога је одредио директор. О ситуацијама насиља првог и другог нивоа, предузетим мерама и активностима, као и праћењу предузетих активности, школа је у обавези да води евиденцију због потребе кварталних извештаја користећи националну платформу „Чувам те“. Тим подноси извештај директору два пута годишње. Директор извештава орган управљања, савет родитеља и ученички парламент.

Извештај о остваривању програма заштите је саставни део годишњег извештаја о раду установе и доставља се Министарству, односно надлежној школској управи. Извештај садржи, нарочито: учесталост инцидентних ситуација и број пријава; заступљеност различитих облика и нивоа насиља, злостављања и занемаривања; број повреда; учесталост и број васпитно-дисциплинских поступака против ученика и дисциплинских поступака против запослених; број и ефекте оперативних планова заштите; остварене обуке у превенцији насиља, злостављања и занемаривања и потребе даљег стручног усавршавања; број и ефекте акција које промовишу сарадњу, разумевање и помоћ вршњака; број реализованих активности друштвено-корисног, односно хуманитарног рада, број кризних догађаја и евалуација плана поступања установе у кризном догађају; остварене обуке у циљу ефикасног реаговања установе у кризним ситуацијама, степен и квалитет укључености родитеља у живот и рад установе и друге параметре.

ПРОГРАМ ПОСТУПАЊА У КРИЗНОЈ СИТУАЦИЈИ

Кризни догађај је у већини случајева непредвидив догађај/дешавање које може да проузрокују негативне последице по особе које су на директан или индиректан начин биле њима изложене. Кризни догађај карактеришу психолошке реакције појединца и/или заједнице у целини, број жртава (повређених или настрадалих), материјална штета, као и солидарност у сврху отклањања последица.

Програм рада сачињава се на основу специфичности установе и садржи:
-процену снага, капацитета и специфичности установе да се суочи са различитим потенцијалним кризним догађајима,
- на основу процењених снага, капацитета и специфичности установе, део програма се односи на план поступања у ситуацијама кризе, који подразумева предвиђена безбедна места унутар и изван установе у зависности од кризног догађаја, дефинисан начин алармирања, односно оглашавања и информисања у установи у зависности од врсте кризног догађаја, (нпр.претња оружаним нападом, терористичким нападом, дојава о експлозивној направи, талачка криза, пожар и сл), у складу са евакуационим планом установе. Део плана поступања у ситуацијама кризе, неопходно је да садржи и план распореда просторија, као и начина означавања свих просторија у установама (ходника, учионица, кабинета и других просторија, са унутрашње и спољашње стране);
-део који се односи на стручно усавршавање запослених ради јачања компетенција за пружање психосоцијалне подршке, за реализацију плана евакуације и друге обуке које могу допринети ефикасном реаговању установе у различитим кризним ситуацијама;
- део који се односи на унапређивање безбедносне културе деце, односно ученика и запослених;
-начин реаговања- кораке у поступању установе када се догоди кризни догађај;
- начине укључивања и сарадње са породицом ради заједничког деловања на јачању отпорности установе;
-начине праћења, евалуацију и извештавања о реализацији програма.

Процена снага, капацитета и специфичности установе да се суочи са потенцијалним кризним догађајима

Неопходно је да начин рада установе буде прилагођен последицама кризног догађаја, могућностима и потребама деце/ученика и запослених у погледу реализације свих школских активности непосредно након кризног догађаја.На основу прикупљених података, уз обавезу хитног обавештавања спољашње мреже заштите, установа врши процену да ли може да поступа самостално или јој је потребна помоћ и подршка представника спољашње мреже заштите, са којом израђује јединствен план деловања, начин рада и извештавања. У зависности од облика/врсте и степена интензитета кризног догађаја установа процењује кога укључује од спољашње мреже заштите. Планом заштите и спасавања се планирају мере и активности за спречавање и умањење последица катастрофа, снаге и средства субјеката система смањења ризика од катастрофа и управљања ванредним ситуацијама, њихово организовано и координирано ангажовање и деловање у ванредним ситуацијама у циљу заштите и спасавања људи, материјалних и културних добара и обезбеђења основних услова за живот.
Место адекватно за поновна окупљања услед кризног догађаја је **спортски терен школе**.

План поступања установе у ситуацијама кризе

Кључне активности директора и Тима за кризне догађаје

- По сазнању за догађај који се десио ван установе, проверава се одмах тачност информације преко поузданих извора: породице, полиције, хитне помоћи и сл.

- Ако се у установи десио кризни догађај, одмах се позива хитна помоћ, полиција и евентуално друге службе (нпр: ватрогасце).
- Приликом поступања установе у одређеним ситуацијама кризног догађаја, неопходно је поступање у складу са планом евакуације. Пре почетка евакуације, визуелним прегледом се проверава, да ли је пут за евакуацију безбедан.
- Након доласка припадника полиције, утврђује се да ли су деца и запослени у установи безбедни на месту које је планом дефинисано као безбедно место или место поновног окупљања. Након доласка полиције, хитне помоћи и ватрогасаца-спасилаца, даље се поступа по инструкцијама ових органа. Сазива се хитан састанак Тима за кризне догађаје.
- Информише се надлежна Школска управа.
- Уколико је последица кризног догађаја троје или више повређених/настрадалих лица, обавештава се Министарство просвете како би се ангажовао интерсекторски мобилни тим за кризне ситуације.
- Размотрају се све добијене информације и позива се породица/е погођених кризним догађајем и договора се са њима које информације можемо проследити запосленима у установи, ученицима, родитељима и евентуално медијима.
- Обавештавају се сви запослени о кризном догађају и заказује се хитан састанак свих запослених уколико услови дозвољавају. Уколико није могуће састанак одржати у установи, проналазе се други начини комуникације (видео конференција, viber комуникација...). На састанку, информишу се запослени о провереним информацијама у вези са кризним догађајем, са нагласком да установа има Програм поступања установе у кризним догађајима.
- Наглашава се, да је директор једина овлашћена особа у установи за комуникацију са медијима.
- Упућују се запослени да помоћ могу да потраже од стручног сарадника.
- Дели се већ припремљен текст "Препоруке за запослене у установи".
- Одређује се на који начин ће информације бити прослеђене ученицима и родитељима (у писаној или усменој форми).
- Припремају се саопштења за ученике и родитеље других ученика.
- Припрема за писано саопштење које садржи кључне информације о догађају, безбедносним поступцима и плановима за опоравак. Изражава се саосећање према жртвама и њиховим породицама, наглашавајући емпатију и подршку установе. Прати се извештавање медија и, ако је потребно, брзо се реагује на евентуалне нетачности.
- Одређује се и јасно означава просторија у којој ће стручни сарадник/ци или чланови мобилног тима пружати психосоцијалну подршку запосленима, родитељима и ученицима којима је таква помоћ потребна.

Кораци у поступању након кризног догађаја

- Уколико је због кризног догађаја дошло до прекида или извођења наставе у измењеним условима, Тим за кризне догађаје у сарадњи са Педагошким колегијумом израђује посебан план даље реализације образовно-васпитног рада. Израђени план реализације усваја Наставничко веће, док Школски одбор доноси одлуку, а сагласност на план даје Школска управа Ваљево.

• Одржава се кратак састанак са запосленима, обавештавају се о новим информацијама, корацима које је Тим за кризне догађаје предузео и планираним активностима.С обзиром да школа ради у две смене, састанак се поновља и са другом сменом.

• Дели се материјал из Приручника који се односи на психолошке реакције након кризног догађаја и препоруке за запослене. Преусмеравају се на стручну помоћ.

• Заједно са наставницима/васпитачима идентификује се и у наредном периоду посебна пажња се обраћа на особе које су најугроженије/најрањивије: сестру или брата уколико похађају исту школу, најбоље другове или другарице, особу са којом је повређени/настрадали био у емотивној вези итд.

• Уколико се кризни догађај завршио смрћу ученика или запосленог, прослеђује се информација о времену и организацији одласка на сахрану.

• Када је у питању смрт ученика, одељењски старешина ученика ће личне ствари преминулог ученика предати породици у одговарајућем тренутку.

• Када се организује комеморација у установи, са породицом настрадалог се договара. Деца која желе да присуствују комеморацији се припремају и објашњава им се, шта ће се дешавати током комеморације. Тога дана, настава може да се откаже или да се распоред часова прилагоди поменутом догађају. Установа самостално одлучује да ли ће организовати комеморацију. Активности којима се помаже у процесу туговања и које доприносе бржем опоравку заједнице:

1) остављање порука, цвећа, свећа, играчака и других предмета на за то одређено место;
2) прављење заједничког цртежа, паноа, песме или приче ученика из одељења преминулог;
3) постављање табле са текстом „Сећање на...“, на коју деца/ученици/запослени могу стављати поруке и цртеже;
4) отварање „Књиге жалости“ и слично.

Начин алармирања, односно оглашавања и информисања у установи у случају:

Алармирања у различитим ситуацијама

- Алармирање у случају пожара спроводи се гласним узвиком „ПОЖАР“
- Алармирање у случају дојаве о експлозивној направи спроводи се обавештавањем свих наставника од стране дежурних наставника или помоћног особља
- Алармирање у случају претње оружаним нападом спроводи се школским звоном дугим притисцима три пута у трајању од 5 секунди и обавештавањем свих наставника од стране дежурног наставника
- Алармирање у случају терористичког напада спроводи се школским звоном дугим притисцима три пута у трајању од 5 секунди и обавештавањем свих наставника од стране дежурног наставника

С обзиром да само звоно не може садржати информације о врсти кризног догађаја и безбедним местима, информација о врсти кризног догађаја и безбедним местима биће саопштена од стране дежурних наставника уз гласно саопштење.

У складу са евакуационим планом школе, безбедна места унутар и изван установе су у случају:

- дојаве о ескплозивној направи, на безбедно место спортски терен Школе
- претње оружаним нападом, на безбедно место спортски терен Школе
- терористичког напада, на безбедно место спортски терен Школе
- пожара, на безбедно место, у складу са планом евакуације у двориште, спортски терен Школе;
- други кризни догађај, на безбедно место у дворишту, спортски терен Школе

План распореда просторија са начинима означавања свих просторија у матичној школи

- ИЗЛАЗ БРОЈ 1 – ученици из учионица 1, 2, 3 и 4, канцеларија директора, секретара, рачуновство, наставничка канцеларија и сала, излазе на главни излаз (одговорна особа спроводи ученике и запослене до безбедног места)
- ИЗЛАЗ БРОЈ 2 - ученици из учионица 5, 6, 7, 8, канцеларија педагога, просторија помоћног особља излазе на излаз код канцеларија педагога (одговорна особа спроводи ученике и запослене до безбедног места)
- ИЗЛАЗ БРОЈ 3 – ученици из учионица 9, 11, 13, подрум, излазе на леви излаз код тоалета (одговорна особа спроводи ученике и запослене до безбедног места)
- ИЗЛАЗ БРОЈ 4 - ученици из учионица 10, 12, 14, канцеларија психолога, библиотека, зубна амбуланта, просторија за предшколце излазе на десни излаз поред тоалета

План распореда просторија са начинима означавања свих просторија у издвојеној јединици у Мачванском Причиновићу

- ИЗЛАЗ БРОЈ 1- Главни излаз- учионице до излаза, канцеларија наставника, просторија за помоћно особље
- ИЗЛАЗ БРОЈ 2- Излаз ка дворишту- све остале учионице

План распореда просторија са начинима означавања свих просторија у издвојеној јединици у Табановићу

- ИЗЛАЗ БРОЈ 1- Главни излаз- све просторије

План распореда просторија са начинима означавања свих просторија у издвојеној јединици у Шеварицама

- ИЗЛАЗ БРОЈ 1- Главни излаз- све просторије

План распореда просторија са начинима означавања свих просторија у издвојеној јединици у Касарским Ливадама

- ИЗЛАЗ БРОЈ 1- Главни излаз- све просторије

План распореда просторија (ходника, учионица,кабинета и других просторија, са унутрашње и спољашње стране) налази се на огласној табли у ходнику школе.

Стручно усавршавање запослених у циљу јачања компетенција за пружање психосоцијалне подршке, за реализацију плана евакуације и друге обуке које могу допринети ефикасном реаговању установе у различитим кризним ситуацијама

-Планирање и израда личних планова стручног усавршавања.
-Израда годишњег плана стручног усавршавања који је саставни део Годишњег плана рада школе.
-Учешће на семинарима/обукама планираних планом стручног усавршавања.
-Похађање обука на националној платформи „Чувам те“.

Унапређивање безбедоносне културе деце, односно ученика и запослених

-Доношење интерних правилника усаглашеним са новинама у Закону.
-Упознавање запослених и ученика са Протоколом о поступању у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање, правима, обавезама и одговорностима прописаним Законом.
-Упознавање запослених и ученика са различим брошурама, водичима који се односе на унапређивање безбедоносне културе.
-Упознавање запослених и ученика са Националном платформом „Чувам те“.
-Организовање дежурства наставника у школи и боравак полицијских службеника у школи док траје настава.
-Обрада тема у оквиру ЧОС-а које се односе на упознавање са правилима понашања у школи, израду одељењских правила; теме везане за другарство, узајамно уважавање, толеранцију; теме везане за ненасилно решавање сукоба, дигитално насиље...
-Учешће ученика на различитим конкурсима; такмичењима.
-Обележавање значајних датума кроз одељењске приредбе.
-Постављање изложби радова ученика у холу школе и друге активности.
-Сарадња са институцијама из локалне заједнице (Дом здравља, Центар за социјални рад, ПУ-Шабац, библиотека...).
-Реализација предавања у оквиру пројекта „Заједно и безбедно кроз детињство“ на теме: „Безбедност деце у саобраћају“, „Безбедност деце у ванредним ситуацијама“, „Превенција вршњачког насиља у стварном и виртуелном окружењу“.
-Стручно усавршавање запослених.

Начини укључивања и сарадње са породицом ради заједничког деловања на јачању отпорности установе

-Укључивање родитеља/других законских заступника у рад школе (родитељски састанци; отворени дани школе; отворена врата школе - индивидуалне консултације са родитељима/другим законским заступницима; укљученост родитеља у рад појединих тимова у школи, рад Савета родитеља и Школског одбора;учешће у свим манифестацијама у школи као што су: пријем првака, Дечја недеља, спортска недеља, новогодишња приредба, обележавање школске славе Свети Сава, Дан школе, турнири...)
- Упознавање родитеља/других законских заступника са Законом и Смерницама....
-Обавештавање родитеља/других законских заступника о правилима понашања, обавезама и одговорностима ученика.
-Упознавање родитеља/других законских заступника са Протоколом о поступању у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање, дискриминацију, правима, обавезама и одговорностима прописаним Законом.
-Упознавање родитеља/других законских заступника са различитим брошурама, водичима који се односе на унапређивање безбедоносне културе.
-Упознавање родитеља/других законских заступника са Националном платформом „Чувам те“.
-Пружање саветодавне помоћи родитељима/другим законским заступницима у решавању проблема ученика (проблеми у учењу и развоју, понашању...).
-Сарадња са родитељима/другим законским заступницима кроз разне видове анкетирања.

Начини праћења, евалуација и извештавање о реализацији програма

Након реализације плана поступања и успостављања стабилног стања у установи, тим за кризне догађаје врши евалуацију спроведених активности и сачињава извештај.
Евалуација обухвата:
-анализу ефеката спроведених мера и активности, односно измењеног плана рада,
-анализу ефеката пружања прве психосоцијалне помоћи.
На основу евалуације плана реаговања у конкретним ситуацијама, установа даље унапређује план поступања установе у кризним ситуацијама.Тим за кризне догађаје континуирано прати реаговање ученика и запослених и процењује потребу за пружањем психосоцијалне подршке у наредном периоду и у сарадњи са спољашњом мрежом заштите израђује план о њеној реализацији.
Тим за кризне догађаје прати реализацију планова, у сарадњи са спољашњом мрежом заштите процењује степен смиривања ситуације и договара се са породицама жртава и повређених о начинима обележавања сећања на догађај (обезбеђивање простора, активности сећања, обележавање годишњица и слично).

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ДИСКРИМИНАТОРНОГ ПОНАШАЊА

Под дискриминацијом, односно дискриминаторним понашањем, подразумева се понашање којим се на непосредан или посредан, отворен или прикривен начинм, неоправдано прави разлика или неједнако поступа, односно врши пропуштање чињења (искључивање, ограничавање или давање првенства), у односу на лице или групе лица, као и на чланове њихових породица или њима блиска лица, а који се заснива на раси, боји коже, прецима, држављанству, статус мигранта, расељеног лица, националној припадности или етничком пореклу, језику, верским или политичким убеђењима, полу, родном идентитету, сексуалној оријентацији, имовном стању, социјалном и културном пореклу, рођењу, генетским особеностима, здравственом стању, сметњи у развоју и инвалидитету, брачном или породичном статусу, осуђиваности, старосном добу, изгледу, чланству у политичким, синдикалним и другим организацијама и другим стварним, односно претпостављеним личним својствима, као и по другим основама утврђеним законом којим се прописује забрана дискриминације.

Извршилац дискриминације је лице-учесник у образовању, запослени, родитељ или треће лице, као и установа, њени органи и тела који својим чињењем или пропуштањем чињења врше дискриминацију у процесу образовања и васпитања или у вези са њим, у свим релацијама.

Искриминисано лице, јесте лице- учесник у образовању, запослени, родитељ и треће лице, група- учесника у образовању, запослених, родитеља и трећих лица, чланови органа и тела установе који су претрпели дискриминацију у процесу образовања и васпитања или у вези са њим.

Вређање угледа, части или достојанства личности у установи јесте понашање лица или групе лица које може да има обележја психичког и социјалног насиља или злостављања. Када се узнемиравањем и понижавајућим поступањем повређује неко од личних својстава, понашање се квалификује као дискриминација.

Превенција дискриминације, вређања угледа, части и достојанства личности

Превенција дискриминације, као и вређања угледа, части или достојанства личности јесу мере и активности које предузима установа да се предупреди сваки облик дискриминаторног понашања, као и понашања којим се вређа углед, част или достојанство личности, у било ком од односа, подигне свест свих у установи о његовим негативним последицама на лица, групу лица, односно установу.

Превентивним мерама и активностима у установи ствара се сигурно и подстицајно окружење, негује атмосфера сарадње, уважавања и конструктивне комуникације, развија позитиван систем вредности.

Дужност установе је да обезбеди услове за сигурно и подстицајно одрастање и развој сваког учесника у образовању, заштиту од свих облика дискриминације и понашања којим се вређа углед, част или достојанство личности и социјалну реинтеграцију дискриминисаног лица и извршиоца дискриминације.

Превентивним мерама и активностима заснованим на принципу једнаких могућности, кроз једнакост и доступност права на образовање и васпитање, без дискриминације:

1) подиже се ниво свести и осетљивости свих у установи – нулта толеранција на све облике дискриминације и дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности;

2) остварује се пуна посвећеност установе и свих њених органа и тела у препознавању, спречавању и сузбијању дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности;

3) сви носиоци обавеза заштите од дискриминације у установи (унутрашња заштита) и ван ње (спољашња заштита) поступају хитно, ефикасно и координисано у спречавању и сузбијању дискриминаторног понашања.

Наставник, стручни сарадник и одељењски старешина избором одговарајућих садржаја и начина рада са учесницима у образовању доприносе стицању знања, вештина и формирању ставова који утичу на промену понашања, који помажу превазилажењу стереотипа и предрасуда, повећавању осетљивости на повреде осећања других лица и група по неком од заштићених личних својстава, развијању толеранције, прихватања и уважавања различитости, конструктивног превазилажења сукоба и др.

Установа има тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, који има одређене задатке. Број и састав чланова тима за заштиту зависи од величине и специфичности установе (ниво, врста, организација рада, издвојена одељења, број учесника у образовању из мањинских и осетљивих друштвених група и др.).

Директор образује тим за заштиту. Тим за заштиту спроводи превентивне и интервентне активности. Програм рада тима за заштиту део је овог документа (Школског програма).

ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ УЧЕНИКА У ШКОЛИ

ЦИЉЕВИ:

- Упознавање, чување и унапређивање психофизичког здравља ученика
- Стварање услова за здрав ментални и физички развој ученика у школи

Садржај	**Облик рада**	**Носиоци**
Прикупљање података о здравственом стању ученика (прележане болести са последицама, хроничне болести ...)	Индивидуални контакти са ученицима и родитељима	Психолог, одељењске старешине
Праћење здравственог стања ученика у школској средини	Редована настава, ваннаставне активности	Сви наставници
Редовна сарадња са родитељима у циљу праћења и размене информација о здравственом стању ученика	Индивидуални контакти са родитељима	Одељењске старешине
Сарадња са здравственим установама у спровођењу систематских прегледа ученика	Прегледи према плану здравствене установе	Одељењске старешине
Сарадња са Интерресорном комисијом	Размена података	Психолог
Сарадња са зубном амбулантом у школи	Према плану зубне амбуланте	Одељењске старешине
Превентивне активности се реализују кроз остваривање програма здравственог васпитања	Редована настава, ваннаставне активности и ЧОС	Директор, стручни сарад. сви наставници
Обезбеђивање хигијене школског простора и здраве исхране ученика	Свакодневна активност задужених школских служби	Директор, секретар

ИСХОДИ (очекивани ефекти)

- остваривање свих програмских активности утврђених на годишњем нивоу;
- пружена правовремена помоћ сваком ученику у превладавању здравствених проблема.

Начин праћења и вредновања

Праћење и извештавање о:

- спроведеним активностима из програма здравствене заштите ученика
- облицима помоћи здравствено угроженим ученицима оствареним у сарадњи са здравственим установама из локалне заједнице

ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ УЧЕНИКА

ЦИЉ

Школа у **сарадњи са надлежним установама брине о социјалној заштити**, посебно ученика из осетљивих друштвених група (деце са посебним потребама, деце из хранитељских породица, ромске деце, деце са поремећајима у понашању и сл.)

АКТИВНОСТИ

- Идентификовање социјално угрожених ученика на основу прикупљених података о социјалним и материјалним условима живота ученика у породици и њихових потреба за подршком;
- Остваривање контакта и сарадње са родитељима, односно старатељима ученика у циљу идентификовања најизраженијих проблема социјално угрожених ученика;
- Утврђивање најнеопходнијих облика подршке коју школа може да обезбеди за сваког идентификованог ученика у сарадњи са Центром за социјални рад, Црвеним крстом, локалном самоуправом;
- Организовање хуманитарних акција **у циљу прикупљања средстава за помоћ угроженим ученицима** и подела помоћи према потребама ученика

- Обезбеђивање помоћи социјално угроженој деци у виду:
  - бесплатних уџбеника и школског прибора;
  - бесплатних улазница за позоришне представе и посете установама културе;
  - бесплатног одласка на екскурзију и излет, наставу у природи;
  - бесплатне ужине у оквиру продуженог боравка за све ученике

- Организовање креативних и едукативних радионица на **тему толеранције и превенције насиља** у циљу унапређивања односа међу ученицима

- Обележавање значајних датума:
  17. октобар – Светски дан борбе против сиромаштва,
  16. новембар – Дан толеранције

ИСХОДИ (очекивани резултати)

- остваривање свих програмских активности утврђених на годишњем нивоу;
- ученици свих узраста учествују хуманитарним активностима;
- за сваког идентификованог ученика обезбеђен најнеопходнији вид помоћи.

Начин праћења и вредновања

Праћење и извештавање о:

- спроведеним активностима из програма социјалне заштите ученика;
- броју социјално угрожених ученика
- спроведеним хуманитарним активностима на нивоу одељења, школе;
- облицима помоћи социјално угроженим ученицима остваренim у сарадњи са установама из локал заједнице

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

ЦИЉ:

Заштита животне средине у школи је усмерена на:

- развој еколошке свести,
- очување природних ресурса посебно упознавање са коришћењем и рационалном употребом ресурса у области енергетике,
- заједничке активности школе, родитеља, односно старатеља и јединице локалне самоуправе у анализи стања животне средине и спровођење акција за заштиту животне средине у складу са законом

Активности	**Носиоци**
Снимање и праћење стања животне средине у школи и околини **Спровођење еколошких акција у школи** - редовне акције уређивања школског простора - сакупљачке акције (стара хартија, пластичне боце, чепови, алуминијумске конзерве и сл.) - акције оплемењивања школског простора – уређивање школских паноа, осликавање и фарбање школских ограда, жардињера и сл. - акције озелењавања школског простора – засађивање украсног дрвећа и цвећа у школском дворишту и собног биља у учионицама и ходницима школе и сл. **Изложбе ученичких радова на тему екологије** - истраживачких, литерарних, ликовних; **Учешће у еколошким акцијама у граду** **Сарадња са установама које се баве очувањем животне средине** (едукативне радионице, посете) **Промовисање спроведених акција путем медија**	**Наставници који реализују предмет Чувари природе** **Стручно веће за област природних наука** **Ученички парламент и родитељи** **Тимови за сарадњу са ЛЗ и промоцију школе**

ИСХОДИ (очекивани резултати)

- остваривање програмских активности утврђених на годишњем нивоу;
- редовно укључивање ученика свих узраста у реализацију програма;
- изражено повећано задовољство учесника у еколошким акцијама

Начин праћења и вредновања

Носиоци активности извештавају о:

- спроведеним активностима из програма заштите животнесредине;
- броју учесника у еколошким акцијама,
- резултатима испитивање задовољства учесника у еколошким активностима.

ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ

Ред Бр.	САДРЖАЈ РАДА	Разред	Носиоци активности
I	**Упознавање индивидуалних карактеристика ученика значајних за професионално усмеравање**		
1.	Сагледавање здравственог стања и физичког развоја ученика уз евиденцију израженијих физичких недостатака	I, III V, VII	Учитељ наст.физичког Дом здравља
2.	Сагледавање нивоа развоја чула вида, слуха и говора уз евиденцију	I, II	Учитељ и стр. сарадник
3.	Идентификовање ученика са израженим физичким способностима и њихово укључивање у спортска друштва и секције	IV - V	Наст. физичког
4.	Идентификовање ученика са израженим способностима и њихово укључивање у додатни рад	IV - VIII	Учитељ, предмет. наст. психолог
5.	Праћење развоја професионалних интересовања уз сагледавање нивоа усклађености са идентификованим способностима ученика	VII, VIII	Одељењски старешина
II	**Стицање и проширивање основних знања о раду, занимањима и стицању квалификација**		
1.	Упознавање ученика са занимањима људи у породици, школи и ужој друштвеној средини кроз наставу и слободне активности (израда постера о занимањима, представљам занимање мојих ... родитеља, рођака и сл.)	I – III	Учитељи
3.	Информисање о производним, услужним и уметничким делатностима кроз наставу и слободне активности (Природа посла, уже подручје рада, најбитније занимање и начин стицања квалификација)	IV - VI	Предметни наставници, одељењске старешине
4.	“Наш гост се бави интересантним занимањем”	I-VIII	ЧОС
5.	Проширивање стечених знања о појединим занимањима кроз наставу и слободне активности	VII, VIII	Предметни наставници
6.	**Остваривање програма Професионална оријентација на преласку у средњу школу**	**VII,VII I**	Одељењске старешине и Тим за ПО
III	**Развијање ставова о вредностима људског рада и формирања радних навика**		
1.	Развијати радне навике и способност ученика да сам организује време за рад, учење и одмор	I -VIII	Наставници и ОС
2.	Методе и технике успешног учења	IV - VIII	Наставници и ОС
3.	Правилно коришћење слободног времена	IV - VIII	Наставници и ОС
IV	**Пружање помоћи родитељима у подстицању и усмеравању професионалног развоја своје деце**		
1.	Пружање помоћи родитељима у подстицању испољених аспеката личности ученика кроз саветодавни рад	IV - VI	О.старешина, стр. сар.
2.	Размена запажања родитеља и одељењских старешина везаних за професионално усмеравање ученика	VII,VIII	О.старешина, стр.сар.
3.	Предавање “Пред избором будућег занимања” на родитељском састанку	VIII	О.старешина, стр.сар.

ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ

ЦИЉ програма је:

- подстицање и неговање партнерских односа са родитељима, односно старатељима ученика, заснованих на принципима међусобног разумевања, поштовања и поверења.

САДРЖАЈ	ОБЛИК РАДА
1. Област: Информисање родитеља, односно старатеља ученика	
▪ Упознавање са правилима и организацијом рада у школи, планом и програмом активности, начином праћења и вредновања рада у школи	- родитељски састанци - састанак савета родитеља
▪ Упознавање са напредовањем у учењу, успехом и владањем ученика	- индивидуални разговори са родитељима/старатељима - родитељски састанци - састанци савета родитеља
2. Област: Саветовање са родитељима, односно старатељима ученика	
▪ Размена информација о ученику: - карактеристике интелектуалног, емоционалног, социјалног развоја ученика - интересовања и потребе ученика - породичне прилике, услови за рад ученика - професионална оријентација и избор занимања ученика	- индивидуални разговори са родитељима/старатељима - састанци тимова у које су укључени родитељи/старатељи
▪ Консултовање о мерама за превазилажење: - проблема у похађању наставе, понашању, напредовању у учењу ученика; - развојних и индивидуалних проблема ученика.	- индивидуални разговори са родитељима/старатељима - састанци тимова у које су укључени родитељи/старатељи
3. Област: Укључивање родитеља, односно старатеља у наставне и остале активности школе	
▪ Консултовање у доношењу одлука око безбедносних, наставних, организационих и финансијских питања, с циљем унапређивања квалитета образовања и васпитања.	- родитељски састанци - састанци савета родитеља, школског одбора, стручних актива и тимова у које су укључени представници родитеља/старатеља
▪ Добровољно ангажовање заинтересованих родитеља у непосредном раду са ученицима, у изради и реализацији школских пројеката и сл. (нпр. као експерти и помагачи)	- Редовна настава и ваннаставне активности
▪ Организовање отвореног дана школе сваког месеца за родитеље, односно старатеље ученика	- присуство родитеља образовно васпитном раду
▪ Испитивање родитеља, односно старатеља, у погледу њиховог задовољства програмом сарадње са породицом и у погледу њихових сугестија за наредно полугодиште.	- спровођење анкете крајем сваког полугодишта
ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ	
- остварени сви предвиђени програмски садржаји планирани на годишњем нивоу; - повећано задовољство родитеља реализацијом програма сарадње са школом.	
НАЧИН ПРАЋЕЊА И ВРЕДНОВАЊА	
Праћење и извештавање о:спроведеним активностима из програма сарадње са родитељима, односно старатељима;резултатима испитивања родитеља односно старатеља, у погледу њиховог задовољства програмом сарадње са школом	

ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ ЗАЈЕДНИЦОМ

ЦИЉ
Школа прати и укључује се у дешавања на територији јединице локалне самоуправе и заједно са њеним представницима планира садржај и начин сарадње, нарочито о питањима од којих зависи развитак школе.

Институција	Област сарадње	Носиоци
Министарство просвете и Школска управа Ваљево	Сарадња на остваривању активности по налогу Министарства просвете	Директор и помоћник директора
Локална самоуправа и Одељење за друштвене делатности	Сарадња на остваривању активности везаних за унапређивање материјално-техничких услова рада школе	Директор
Сарадња са месним канцеларијама	Сарадња са месним канцеларијама у К. Ливадама, Табановићу, М. Причиновићу и Шеварицама на унапређивању услова рада у школским јединицама	Директор и помоћник директора
Дом здравља Шабац	Систематски прегледи ученика. Сарадња са интерресорном комисијом. Здравствена предавања.	Одељењске старешине, тимови за израду ИОП-а Помоћник директора
Завод за јавно здравље	Сарадња на реализацији програма здравственог васпитања.	Одељењске старешине помоћник директора
Центар за социјални рад	Сарадња на пружању помоћи ученицима из социјално осетљивих група.	Тим за инклузивно образовање
Муп Србије	Остваривање програма превенције малолетничке деликвенције и понашање ученика у саобраћају. Сарадња при реализацији пројекта „Заједно и безбедно кроз детињство“	Помоћник директора и одељењске старешине
Црвени крст	Сарадња кроз рад Подмлатка Црвеног крста	Наставници биологије
Шабачко Позориште	Посете позоришним представама	Наставници српског језика и разредне наставе
Народни музеј	Посета сталној изложбеној поставци и периодичним изложбама	Одељењске старешине, наставници предметне наставе
Међуопштински историјски архив	Сарадња на изради изложбених поставки, размена архивске грађе	Наставници ликовне културе и историје, управа школе
Библиотека шабачка	Посете промоцији књига, изложби, радионица, јавних часова.	Наставници српског језика и разредне наставе
Културни центар и Канцеларија за младе	Учешће у реализацији програма за младе, изложбе, радионице, едукативни програми, такмичење у рецитовању	Наставници разредне и предметне наставе

Туристичка организација Шабац	Учешће ученика на Чивијашком карневалу, Улици хуманих Чивијаша	Наставници разредне наставе
Основне школе	Међусобне посете јавних часова, приредби, радионица, трибина.	Наставници разредне, предметне наставе, стручни сарадници, помоћник директора
ОШ "Лаза К. Лазаревић", ОШ "Николај Велимировић", „Стојан Новаковић“	Партнерске школе у оквиру реализације пројекта Праведно квалитетно образовање за све	Пројектни тим
Средње школе	Посете и презентације средњих школа, вршњачка едукација и сл.	Тим за ПО
Предшколска установа "Наше дете", ОШ „Свети Сава“	Сарадња у вези са коришћењем школског простора, нове спортске сале, као и при упису деце у први разред и међусобној размени приредби.	Директор, наставници разредне и предметне наставе
Спортски савез Шапца и спортскадруштва	Учешће у кросу РТС-а у Шапцу. Учешће у спортским општинским такмичењима. Укључивање ученика у ваншколске спортске активности.	Наставници физичког васпитања
Регионални центар за стручно усавршавање, Научни центар	Сарадња на реализацији програма стручног усавршавања наставника	Директор и тим за стручно усавршавање

ПРОГРАМ РАДА ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ

ЦИЉ

- ✓ унапређивање свих облика и метода образовно-васпитног процеса,
- ✓ пружање помоћи у стручном усавршавању наставника
- ✓ оспособљавање ученика за самостално коришћење извора информација
- ✓ код ученика стварање навика читања и коришћења библиотечких услуга
- ✓ омогућавање ученицима да овладају вештинама за учење током читавог живота

АКТИВНОСТИ

БИБЛИОТЕЧКО-ИНФОРМАЦИОНА ДЕЛАТНОСТ

- ✓ континуирана и планирана набавка и обрада библиотечког фонда
- ✓ набавка електронских публикација, омогућавање приступа Интернету и коришћење дигиталних ресурса других библиотека
- ✓ класификовање и смештај књига и публикација
- ✓ израда каталога – ауторски и стручни каталог
- ✓ инвентарисање и ревизија књижне и некњижне грађе
- ✓ вођење статистике и извештавање о раду библиотеке

ОБРАЗОВНО ВАСПИТНА ДЕЛАТНОСТ

- ✓ упознавање ученика са свим врстама библиотечко-информационе грађе
- ✓ формирање навика код ученика за коришћење библиотеке
- ✓ Осмишљавање и спровођење кампања којима се промовише креативно читање и коришћење збирки библиотеке
- ✓ омогућавање ученицима да овладају вештином учења, развијање стваралачке маште
- ✓ сарадња библиотекара са наставницима и стручним сарадницима у школи ради усклађивања програма библиотеке са пројектима везаним за наставу и ваннаставне активности (интегративна настава, угледни часови, истраживачка настава)
- ✓ учешће у припремању, извођењу и вредновању наставних активности
- ✓ Организовање стручног усавршавања (семинара, сусрета, конференција), посета сајмовима, изложбама

КУЛТУРНА ДЕЛАТНОСТ

- У сарадњи са установама културе (библиотеком, галеријом, музејем, позориштем...) реализују се: књижевни сусрети, трибине, квизови, изложбе књига, сусрети са глумцима ...
- организује се рад секција, пре свих библиотечке, ради учешћа у културним догађањима школе: Дан школе, Школска слава, Дечја недеља, Дани књиге (поводом Сајма књига) итд.
- Покретање и учешће у изради сценарија за обележавање културних догађаја
- Организовање промоције културних активности у школи и локалној заједници (израда промотивног материјала: обавештења, позивница, честитки, видича, брошура, проспеката, плаката, текстова за медије)
- Окупљање ученика и наставника редакције школског листа, литерарне и драмске секције и других секција.

ИСХОДИ (очекивани резултати)

- остварене програмске активности утврђене на годишњем нивоу;
- планирано и реализовано обновљање библиотечког фонда;
- повећан број ученика и наставника који користе школску библиотеку;
- Повећано задовољство корисника услугама школске библиотеке.

Начин праћења и вредновања

Праћење и извештавање о:

- спроведеним активностима из програма рада библиотеке;
- обнављању библиотечког фонда (број новонабављених књига и публикација)
- броју ученика и наставника који користе фонд школске библиотеке;
- резултатима испитивање задовољства ученика и наставника радом школске библиотеке.

ПРОГРАМ РАДА ПРОДУЖЕНОГ БОРАВКА

ЦИЉ
✓ помоћ у учењу и раду, ✓ подстицање ученика на самостални рад и стицање радних навика, ✓ развој социјалних и комуникацијских вештина
САДРЖАЈИ ПРОГРАМА
- самосталан рад ученика (часови учења, израда домаћих задатака, вежбање одређених садржаја) - повезивање теоријских и практичних знања, графомоторичке вежбе - слободно време (релаксација, рекреација, креативне игре и дружење) - ужина и ручак (брига за физички развој, исхрану и одмор)
ИСХОДИ (очекивани резултати)
- Ученици уз подршку наставника у продуженом боравку успешно израђују домаће задатке - Ученици се релаксирају уз осмишљене игре - Ученици се хране, одмарају

СТАНДАРДИ ОБРАЗОВНИХ ПОСТИГНУЋА ЗА КРАЈ ПРВОГ ЦИКЛУСА

СРПСКИ ЈЕЗИК

Стандарди образовних постигнућа за крај првог циклуса основног образовања

Општа предметна компетенција (ОПК)

Ученици овладавају вештинама слушања и говорења, читања и писања. Користе ћириличко и латиничко писмо. Разумеју улогу језика као средства комуникације и учења, као део националног идентитета и културе. У комуникацији поштују саговорника и бирају речи, усвајају општеприхваћене друштвене норме. Овладавају знањем српског стандардног језика. Стварају писане и усмене текстове различитог садржаја, структуре и намене. Читају ради уживања, да би учили, да би се сналазили у свакодневном животу, неговали традицију и културу српског народа, развијали интеркултуралност. Читају естетски вредне текстове српске и светске књижевности за децу и релевантне информативне текстове у складу са узрастом и интересовањима. Проширују фонд речи и израза, као и опсег њиховог значења. Воле и чувају свој језик користећи речи и изразе српскога језика у различитим комуникативним ситуацијама и дигиталном окружењу.Одговорно користе различите медије за учење српског језика, водећи рачуна о безбедности. Разумеју значај учења других језика. Пружају подршку вршњацима који уче српски језик као нематерњи. Постављају краткорочне циљеве учења, праве планове и истрајавају у њиховој реализацији и траже подршку.

	Основни ниво	**Средњи ниво**	**Напредни ниво**
Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1)	Учествују у разговору. Говоре и пишу логично се изражавајући реченицама једноставне структуре. Уредно и читко пишу слова и бројеве.Читају с разумевањем уметничке и неуметничке текстове. Препознају формалне одлике поезије, прозе и драме. У једноставним примерима уочавају одређена граматичка правила која се односе на реченицу и врсте речи.	Користе језик као низ могућности које им служе у усменом и писаном изражавању: препричавају, описују, причају и учествују у разговору. Поштују језичку норму и правописна правила.Течно и с разумевањем читају уметничке и неуметничке текстове. Проналазе и повезују битне информације у различитим врстама текстова. Познају садржинске и формалне елементе уметничког и неуметничког текста. Овладавају граматичким појмовима и језичким законитостима.	Стваралачки примењују језичке вештине у говору и писању.Тумаче текст, критички читају и аргументују своје ставове. Познају најзначајније ствараоце из српске и светске књижевности за децу и њихова дела. Користе књижевне и граматичке термине.
Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2)	Слушају саговорнике, на постављена питања дају одговоре потпуним реченицама. Састављају реченице и текстове једноставне структуре у говору и писању.Читају различите врсте уметничких и неуметничких текстова и упознају њихове основне одлике. Проналазе и репродукују експлицитне информације у тексту и на основу тога стварају мапе ума. Одговарају на питања о утисцима, ликовима, догађајима, месту и времену радње у књижевноуметничком тексту. У једноставним примерима издвајају одређена граматичка правила која се односе на	Говоре и пишу стварајући правилно структуриране реченице и текстове, поштујући језичку норму. У разговору постављају одговарајућа питања и образлажу своје идеје уважавајући саговорнике. Читајући повезују експлицитне информације и проналазе имплицитне информације у тексту. Прикупљају додатне информације из различитих извора. Представљају линеарни текст у одговарајућој нелинеарној форми и обрнуто. Разумеју информације приказане илустрацијама и фотографијама. Вођено анализирају књижевна дела користећи одговарајуће књижевне термине. Исказују и објашњавају своје утиске, доживљаје и мишљења о прочитаном тексту. Уочавају и издвајају у реченицама примере одређених граматичких појмова и правила. Учествују у дискусијама и дебатама,	Састављају усмени и писани текст интегришући језичке вештине којима владају. Читају и дискутују о прочитаним текстовима и медијским садржајима. Анализирају књижевна дела и интегришу елементе издвојене анализом. Критички процењују сврху текста, визуелних и интерактивних информација из различитих извора. Разговарају о истакнутим вредностима, износе и преиспитују аргументе. Уче кроз истраживачке активности и

	реченицу и врсте речи у њима. Уче самостално и у сарадњи са вршњацима, у пару и групи.	уче кроз пројекте, проблемске и креативне задатке, драматизације и игре улога.	креативно писање.
Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3)	Слушају и говоре уважавајући саговорнике. Користе знања из језика како би се изражавали писаним и усменим путем у свакодневном животу. Читају да би уживали, сазнавали и учили. Доносе директне закључке, износе своје ставове о прочитаним текстовима и повезују са личним искуствима. Користе и примењују информације и сазнања у свакодневним животним ситуацијама. Развијају способност емпатије, заинтересовани су за учешће и допринос заједничким активностима. Воле српски језик и доживљавају га као део свог идентитета.	Изражавају се правилно, јасно и примерено комуникативној ситуацији писаним и усменим путем. Користе основне граматичке термине како би разумели и примењивали правописна правила и учили друге језике. Размењују своја запажања, мисли, осећања и закључке о прочитаним текстовима и посетама културним догађајима. Спознају д ачитање пружа могућност за учење, развијање интелектуалних и језичких капацитета, лични развој. Упознају свој читалачки сензибилитет, негују читалачке навике и љубав према читању. Поштују вредности националне културе и култура других народа. Користе табеле, графиконе, дијаграме и мапе у контексту, као и информације садржане у илустрацијама и на фотографијама. Представљају резултате свог језичког стваралаштва, формирају се у друштвено активне, еколошки свесне и одговорне личности које цене здравље и безбедност. Разумеју важност вршњачке размене и подршке.	Говоре и пишу негујући аутентичност и слободу личног изражавања у складу са комуникативном ситуацијом. Радо читају и развијају своје образовне потребе у мултимедијалном окружењу. Критички приступају истраживању различитих извора информација. Износе и преиспитују своје мишљење и спремни су да уваже другачијамишљења.Развијају и негују животне вредности. Разумеју важност националне културе и идентитета у интеркултуралном контексту.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) за крај основног образовања:

Основни ниво			**Средњи ниво**			**Напредни ниво**		
СПК 1	**СПК 2**	**СПК 3**	**СПК 1**	**СПК 2**	**СПК 3**	**СПК 1**	**СПК 2**	**СПК 3**
Ученици:	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*
-СРП.ОО1.О.1.1. Знају све гласове и слова ћириличког и латиничког писма, као и значења речи и фразеологизама које користе у свакодневном говору и писању. -СРП.ОО1.О.1.2. Почињу реченицу великим словом, завршавају је одговарајућим интерпункцијским знаком,	-СРП.ОО1.О.2.1. Изговарају све гласове и пишу сва слова оба писма поштујући језичку норму у говору и писању; употребљавају речи и изразе у одговарајућем контексту. -СРП.ОО1.О.2.2. Пишу кратким, потпуним реченицама једноставне структуре.	-СРП.ОО1.О.3.1. Разговетно и јасно говоре тако да их саговорник разуме и писано се изражавају у одговарајућим ситуацијама. -СРП.ОО1.О.3.2. Пишу кратке поруке, текстове и попуњавају једноставне обрасце.	-СРП.ОО1.С.1.1.Читају и казују текст одговарајућом динамиком. -СРП.ОО1.С.1.2. Познају значења речи и фразеологизама који се јављају у школским текстовима (у уџбеницима, књигама из лектире исл.) и идентификују оно што им је непознато. -СРП.ОО1.С.1.3. Усмено и писано препричавају, причају, описују и учествују у разговору на задату тему; у писаном	-СРП.ОО1.С.2.1. Течно читају и природно казују текст одговарајућим темпом и интонацијом, правилно наглашавајући речи у реченици, поштујући смисао текста. -СРП.ОО1.С.2.2. Одређују значења непознатих речи и фразеологизама на основу ситуације и контекста у којем су употребљени, издвајају делове текста који су им нејасни, траже објашњење и прикупљају додатне информације из различитих извора.	-СРП.ОО1.С.3.1. Користе вештине читања (читање у себи, читање с оловком у руци, летимично читање...) и казивања у свакодневном животу, учествују у културним догађајима у школи и заједници. -СРП.ОО1.С.3.2. У свакодневној комуникацији користе одговарајуће речи и фразеологизме; уважавају саговорнике.	-СРП.ОО1.Н.1.1. Умеју аргументовано и на занимљив начин да почну, развију и заврше своје усмено и писано излагање користећи богат фонд речи у јасним и потпуним реченицама. СРП.ОО1.Н.1.2. Читају и критички промишљају,	-СРП.ОО1.Н.2.1. Усмено и писано излагање обогаћују детаљима, образлажу своје ставове. -СРП.ОО1.Н.2.2. Промишљају о комплексним информацијама из различитих делова текста и различитих извора, раздвајају чињенице од	-СРП.ОО1.Н.3.1. Слободно и аутентично исказују своје мисли у говору и писању придобијајући пажњу других. -СРП.ОО1.Н.3.2. Изводе сложеније закључке да би процењивали садржај и сврху текста, да би предвиђали, описивали, упоређивали,

употребљавају велико почетно слово у једноставнијим примерима. -СРП.ОО1.О.1.3. Познају основна начела вођења разговора и форме учтивог обраћања, препознају говор мржње као негативну појаву. -СРП.ОО1.О.1.4. Вођено препричавају, причају и описују на задату тему. -СРП.ОО1.О.1.5. Владају техником читања ћириличког и латиничког текста и разумеју информације експлицитно исказане у краћим уметничким и неуметничким текстовима (линеарним и нелинеарним) идентификујући речи и изразе који су им непознати. - СРП.ОО1.О.1.6.Уз помоћ наставника, разликују врсте текстова. -СРП.ОО1.О.1.7. Процењују садржај	-СРП.ОО1.О.2.3. Постављају питања, траже и дају објашњења, учтиво прихватају или одбијају, захваљују се или се извињавају. -СРП.ОО1.О.2.4. Прате дати план, предлажу и бележе идеје заусмено и писано изражавање. -СРП.ОО1.О.2.5. Издвајају и репродукују информације експлицитно исказане у краћим текстовима као и непознате речи и изразе, траже објашњење у доступним изворима. -СРП.ОО1.О.2.6. Читањем текстова упознају основне одлике и функције различитих врста текстова. -СРП.ОО1.О.2.7. Изражавају својим речима читалачки доживљај идентификујући осећања која текст покреће у њима; одговарају на питања у вези са ликовима,	- СРП.ОО1.О.3.3. Пажљиво слушају саговорнике, постављају питања у складу са својим потребама, поштују правила уљудног опхођења, без говора мржње. - СРП.ОО1.О.3.4 . Веродостојно препричавају и описују оно што су прочитали, видели или чули. - СРП.ОО1.О.3.5. Изводе директне закључке о догађајима, поступцима и осећањима ликова и размењују их са вршњацима; проширују фонд речи мање фреквентним речима ради квалитетнијег изражавања и разумевања других. -	изражавању примењују правописна правила. -СРП.ОО1.С.1.4.У кратким цртама образлажу своје идеје. -СРП.ОО1.С.1.5. Идентификују битне информације у линеарном и нелинеарном тексту. -СРП.ОО1.С.1.6.Разликују основне делове текста и књиге (наслов, пасус, име аутора; садржај, речник) и именују формалне елементе уметничких и неуметничких текстова (пасус, стих, строфа, рима, опис, приповедање, дијалог). - СРП.ОО1.С.1.7. Разликују књижевне врсте (бајка, басна, песма, прича, приповетка, роман, драмски текст, кратке народне умотворине); разликују народну од ауторске књижевности. -СРП.ОО1.С.1.8. Одређују садржинске елементе књижевноуметничког текста (тему,главне и споредне ликове, догађаје, време и место…). - СРП.ОО1.С.1.9.Примењују стратегије читања и разумевања прочитаног. -СРП.ОО1.С.1.10. Издвајају и именују поређење и персонификацију у тексту. -СРП.ОО1.С.1.11. Одређују врсте речи (именице, заменице,	-СРП.ОО1.С.2.3. Држе се теме, јасно структурирају излагање (уводни, средишњи и завршни део); пишу јасним и потпуним реченицама, исправљају своје грешке. -СРП.ОО1.С.2.4. Описују како су дошли до идеје, зашто је та идеја добра и како се може реализовати. -СРП.ОО1.С.2.5. Издвајају, упоређују и повезују битне информације исказане у различитим деловима текста, као и различитим врстама текстова; представљају информације на различите начине. -СРП.ОО1.С.2.6. Проналазе информације користећи основне делове текста и књиге и издвајају тражене формалне елементе уметничког и неуметничког текста. -СРП.ОО1.С.2.7. Уочавају специфичности конкретних књижевних дела и закључују о основним одликама књижевних врста. -СРП.ОО1.С.2.8. Анализирају догађаје, поступке, осећања и односе међу ликовима у књижевноуметничком тексту; одређују тему. -СРП.ОО1.С.2.9. Прате и предвиђају даљи ток радње, преиспитују претпоставке, повезују	-СРП.ОО1.С.3.3. Правилно пишу и говоре на одговарајућу тему у различитим комуникативним ситуацијама/дигиталном окружењу. -СРП.ОО1.С.3.4. Слободно изражавају своје идеје у различитим комуникативним ситуацијама, одговорно се односе према интелектуалној својини. -СРП.ОО1.С.3.5. Размењују информације и закључке у вези са различитим врстама текстова; процењују квалитет информација и примереност илустрација које прате текст; користе табеле, графиконе, дијаграме и мапе у контексту. -СРП.ОО1.С.3.6. Сналазе се у литератури и другим изворима сазнања. -СРП.ОО1.С.3.7. Књижевна дела која самостално читају, разумеју у одговарајућем жанровском кључу. -СРП.ОО1.С.3.8. Формирају етичке и естетско-емоционалне вредности, развијају емпатију. -СРП.ОО1.С.3.9. Проналазе решења за животне ситуације	издвајају и повезују релевантне изворе и информације, уочавају различите перспективе и гледишта аутора, као и сврху текста. СРП.ОО1.Н.1.3. Именују књижевне врсте и наводе њихове одлике; познају најзначајније стваоце и њихова дела. – СРП.ОО1.Н.1. 4. Тумаче и интегришу догађаје, поступке особине, главне идеје, мисли и осећања; прате развој ликова у књижевно уметничком тексту. СРП.ОО1.Н.1.5. Препознају фигуративну употребу језика у књижевно уметничком тексту и свакодневној комуникацији (нпр. пренесено значење). -СРП.ОО1.Н.1.6. Именују врсте и подврсте речи, именују граматичке категорије	интерпретације, процењују релевантност, упоређују, тумаче и интегришу информације приказане на различите начине (графикон, дијаграм, илустрација, фотографија, звук и анимација). - СРП.ОО1.Н.2.3. Образлажу одлике књижевне врсте у конкретном делу. -СРП.ОО1.Н.2.4. Уочавају сложеност ликова и узрочно-последичне везе међу догађајима, изводе закључке о догађајима, намерама, поступцима и осећањима ликова, објашњавају чиме су мотивисани поступци и осећања ликова и своје ставове поткрепљују доказима из текста. -СРП.ОО1.Н.2.5. Тумаче	објашњавали, повезивали и обједињавали; критички се односе према изворима информација водећи рачуна о релевантности информација и безбедности на интернету. -СРП.ОО1.Н.3.3. Бирају текстове према интересовањима, уживају читању и граде своје читалачко искуство. -СРП.ОО1.Н.3.4. Решавају проблеме, упоређују и образлажу догађаје кроз процену узрока и последица у свакодневном животу; формирају се као моралне личности које познају и негују општеприхваћене људске и друштвене вредности. СРП.ОО1.Н.3.5. Користе језик као низ могућности у изражавању, употребљавајући речи и изразе у основном и фигуративном значењу.

прочитаног текста на основу сопственог доживљаја, уочавају ликове, догађаје, време и место у књижевном тексту. -СРП.ОО1.О.1.8. Препознају врсте речии под врсте именица (заједничке и властите) у низу; препознају службу субјекта, предиката и прилошких одредби за место и време у једноставним реченицама; препознају врсте реченица по комуникативној функцији.	догађајима, местом и временом радње, доживљавајући грешке током рада као фазе учења. -СРП.ОО1.О.2.8. Уочавају заједничке одлике издвојених речи и закључују којој врсти припадају; закључују о заједничким одликама главних функција речи у реченици и реченица у комуникативном контексту.	СРП.ОО1.О.3.6. Користе информације из различитих врста текстова у свакодневном животу. - СРП.ОО1.О.3.7. Износе лични доживљај прочитаног текста; повезују поступке ликова са животним искуством преиспитујући своје поступке; развијају отпорност и самопоуздање. - СРП.ОО1.О.3.8. Користе знања из језика како би се јасно изражавали писаним и усменим путем; доживљавају језик као део свог идентитета и као основу за учење других језика.	придеве, бројеве и глаголе) и подврсте речи (властите, заједничке и градивне именице; описне, присвојне и градивне придеве; личне заменице; основне и редне бројеве) и препознају збирне именице; разликују граматичке категорије глагола и глаголско време, као и граматичке категорије именица, бројева, придева и заменица. -СРП.ОО1.С.1.12. У простој реченици одређују субјекат, глаголски предикат и прилошке одредбе за време, место и начин исказане речју или скупом речи; одређују врсте реченица по комуникативној функцији (обавештајне, упитне, заповедне, узвичне) и по облику. -СРП.ОО1.С.1.13. Препознају односе антонимије, синонимије, хипонимије/ хиперонимије, хомонимије; владају основним творбеним обрасцима (нпр. грађење умањеница).	очигледне узроке и последице, поткрепљују своје закључке позивајући се на текст. -СРП.ОО1.С.2.10. Истражују функцију поређења и персонификације у тексту и на основу тога разумеју његов смисао. -СРП.ОО1.С.2.11. У реченици/тексту уочавају и издвајају одговарајуће примере речи, а затим индуктивно и по аналогији закључују о одликама врсте и подврсте којој припадају (користе табеле, праве мапе ума…); мењају облике речи према задатим критеријумима (лице, број и род). -СРП.ОО1.С.2.12. Рашчлањују реченицу издвајајући реченичне чланове; састављају реченице различите по комуникативној функцији и облику. -СРП.ОО1.С.2.13. Кроз игру спарују и групишу задате речи препознајући лексичке односе међу њима; примењују основне творбене обрасце.	свесни веза између узрока и последица (одговоран однос према здрављу, безбедност, друштвено ангажовање, еколошка свест итд.). СРП.ОО1.С.3.10. Развијају машту и истражују могућности језичко-стилског обликовања мисли и идеја. -СРП.ОО1.С.3.11. Користе знања из језика како би се јасно и правилно изражавали писаним и усменим путем и учили друге језике. СРП.ОО1.С.3.12. Користе различите врсте реченица сходно комуникативној ситуацији; граде свој стил изражавања у свакодневном говору, писању и језичком стваралаштву играјући се могућностима варирања редоследа речи у реченици. СРП.ОО1.С.3.13. Језички израз усклађују са контекстом.	глагола и глаголско време, као и граматичке категорије именица, бројева, придева и заменица; именују субјекат, глаголски предикат и прилошке одредбе за време, место и начин.	фигуративну употребу језика. -СРП.ОО1.Н.2.6. Анализирају реченицу/текст издвајајући врсте и подврсте речи, састављају реченице према задатим синтаксичким критеријумима.	-СРП.ОО1.Н.3.6. Стилски овладавају реченицом у свакодневном говору и писању, користе знања из језика у стваралачком изражавању, као и приликом учења страних језика.

МАТЕМАТИКА

Стандарди образовних постигнућа за крај првог циклуса основног образовања и васпитања

Општа предметна компетенција (ОПК)

Ученици усвајају основне математичке појмове, знања и вештине, стичу почетну математичку писменост и развијају основе апстрактног мишљења, што представља основу за наставак образовања. Оспособљени су да усмено и писмено комуницирају користећи математички језик. Решавају проблеме из свакодневног живота, користећи математику, индивидуално или у сарадњи са другима. Развијају истраживачки дух и креативност. Мотивисани су да уче, напредују и изграђују позитивне ставове према математици. Развијају основе математичко-логичког резоновања. Уочавају примену математичких знања у другим областима људске делатности (екологија, здравље, култура, финансије, предузетништво…). Одговорно користе дигиталне технологије и податке за учење и решавање проблема. Користе дате податке за извођење закључака.

	Основни ниво	**Средњи ниво**	**Напредни ниво**
Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1)	Ученици су овладали основним појмовима у вези са природним бројевима и одређују вредности једноставнијих израза, што чини најнужнија знања потребна за свакодневни живот и даље школовање. Познају својства природних бројева (паран, непаран, највећи, најмањи, претходни, следећи број). Уочавају правило за формирање једноставног започетог низа и одређују недостајући члан. Разумеју појам разломка чији је бројилац 1. Користе мерне јединице да изразе различите величине.Овладали су техником решавања простих једначина. Као основ за развој просторног резоновања, именују геометријске објекте у равни и простору и уочавају њихове односе у равни.	Ученици су овладали својствима природних бројева, уочавају правило за формирање започетог низа бројева, одређују вредности израза и решавају једначине, чиме се оспособљавају за математичко моделовање проблема. Користе разломке за изражавање делова целине и децимални запис броја у контексту мерења дужине. Претварају јединице мере из већих у мање и одређују квантитативна својства фигура у равни и површину коцке и квадра. Уочавају подударност и симетричност фигура. Користе својства геометријских објеката при решавању задатака.	Ученици примењују својства природних бројева и операција при одређивању вредности сложенијих израза и решавању једначина у проблемским задацима. Решавају једноставне неједначине. Одређују део целине. Сабирају и одузимају разломке истих именилаца и бројеве у децималном запису са истим бројем децимала. Претварају јединице мере и одређују квантитативна својства сложенијих фигура у равни и запремину коцке и квадра.
Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2)	Ученици су развили основне вештине комуникације уз коришћење математичких симбола. Анализирају положаје објеката у окружењу. Користе геометријски прибор за цртање једноставнијих геометријских објеката	Ученици су развили основне вештине комуникације математичким језиком и математичким симболима. Анализирају задатак или проблем који решавају, формулишу питања и рашчлањују проблем на мање целине. Приликом решавања задатака издвајају битне податке, примењују процедуре, процењују тачност	Ученици су овладали основним вештинама комуникације математичким језиком и употребом математичких симбола. Математички моделују податке који су дати визуелно или у тексту. Упоређују различите врсте информација, изводе закључке у циљу решавања математичких задатака

	у квадратној мрежи и одређивање њихових мерних карактеристика. Разликују основне геометријске објекте и њихова својства. Решавају задатке једноставног познатог контекста. Класификују задате податке, умеју да одреде шта се од њих очекује. Примењују једноставне математичке процедуре приликом решавања задатака.	решења и изводе одговарајуће закључке. Конструишу основне математичке објекте у равни. Анализирају својства објеката у простору помоћу њихових мрежа. Користећи усвојена знања, ученици истражују самостално или са вршњацима и откривају могућности математике.	и проблема из свакодневног живота. Дискутују о тачности тврдњи и начинима решавања задатка или проблема. Анализирају туђа решења и образлажу своја. Користе дигиталне алате за проналажење и представљање решења.
Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3)	Ученици уочавају математичке правилности и користе математичка знања при решавању једноставних проблема из свакодневног живота. Знања из мерења и геометрије, ученици користе при оријентисању у простору, одређивању положаја и односа објеката у окружењу и одређивању основних мерних карактеристика једноставнијих објеката из непосредног окружења.Доносе одлуке у вези са једноставнијим проблемима који се односе на потрошњу и друге видове рационализације. Примењују знања о бројевима при једноставнијим рачунањима. Читају и користе податке који су приказани табеларно и графички.	Ученици примењују математичка знања и начине закључивања при проучавању природних и друштвених појава и процеса, као и проблема из других наставних предмета. Моделују проблем математичким записом и бирају поступак за његово решавање. Решавају проблем и образлажу решење, користећи одговарајући језик и симболе. Анализом геометријских карактеристика (симетричност и подударност) објеката у окружењу развијају естетичку компетенцију. Знање о бројевима, променљивим величинама и мерама ученици примењују при процењивању, поређењу и мерењу различитих величина. Користе и графички приказују податке приликом решавања једноставних реалистичних ситуација.	Ученици примењују сложенија знања и вештине засноване на математичком закључивању при решавању проблема. Знања о бројевима, променљивим величинама и мерама ученици примењују при процењивању, поређењу и мерењу, као и приодређивању квантитативних својстава. Анализирају проблеме, бирају стратегије за њихово решавање и образлажу решење. Одређују сва решења и траже оптимално решење проблема из свакодневног живота, како би активно допринозили добробити друштва (рационализација потрошње, унапређивање еколошких услова живота, здравља, развој финансијске писмености и др.). Презентују решење, тумаче га и дискутују о њему. На основу анализе графички и табеларно приказаних података из медија и других извора изводе закључке.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) за крај основног образовања:

Основни ниво			**Средњи ниво**			**Напредни ниво**		
СПК 1	**СПК 2**	**СПК 3**	**СПК 1**	**СПК 2**	**СПК 3**	**СПК 1**	**СПК 2**	**СПК 3**
Ученици:	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*
-MAT.OO1.O.1.1. Читају, записују и упоређују природне бројеве и приказују их на датој бројевној правој. -MAT.OO1.O.1.2. Одређују	-MAT.OO1.O.2.1. Правилно употребљавају математичке симболе. -	MAT.OO1.O.3.1. Решавају једноставну проблемску ситуацију коришћењем	-MAT.OO1.C.1.1. Користе својства природних бројева (паран, непаран, највећи,најмањи,претх одни,следећи број) и	-MAT.OO1.C.2.1. Издвајају битне податке из текста задатка и креирају одговарајући математички запис.	-MAT.OO1.C.3.1. Користе математички језик и симболе и формирају математички запис	-MAT.OO1.H.1.1. Израчунавају бројевну вредност израза са више операција, поштујући приоритет.	MAT.OO1.H.2.1. Креирају математички запис на основу података датих текстуално и	MAT.OO1.H.3.1. Математички моделују реалистичне проблемске ситуације из

природни број са датим својством (паран, непаран, највећи, најмањи, претходни, следећи број) и одређују следеће чланове започетог једноставног бројевног низа. -MAT.OO1.O.1.3. Рачунају вредност бројевног израза са највише две операције сабирања и одузимања у оквиру прве хиљаде. -MAT.OO1.O.1.4. Множе и деле без остатка двоцифрене и троцифрене бројеве једноцифреним. -MAT.OO1.O.1.5. Решавају једначине са једном операцијом у оквиру прве хиљаде. -MAT.OO1.O.1.6. Читају, записују и упоређују разломке облика ($n \leq 10$), препознају њихов сликовни прикази одређују део целине (половину, трећину ... десетину). -MAT.OO1.O.1.7. Именују геометријске објекте у равни и простору. -MAT.OO1.O.1.8. Уочавају и именују делове од којих је сложен геометријски објекат; -MAT.OO1.O.1.9. Уочавају међусобне односе два геометријска објекта у равни (паралелност, нормалност, припадност). MAT.OO1.O.1.10.Користе јединице за мерење дужине, масе, времена и запремине течности и	MAT.OO1.O.2.2.Анализирају међусобни положај објеката у простору. -MAT.OO1.O.2.3. Цртају геометријске облике помоћу лењира. -MAT.OO1.O.2.4. Мере дужину дужи мерним инструментом и површину фигуре нестандардном јединицом мере. -MAT.OO1.O.2.5. Упоређују и класификују геометријске објекте према својствима. -MAT.OO1.O.2.6. Закључују шта се од њих очекује у математичком захтеву једноставног познатог контекста. -MAT.OO1.O.2.7. Примењују једноставне математичке процедуре (директна примена правила, извођење познатих процедура...) при решавању математичких захтева једноставног познатог контекста.	израза са једном рачунском операцијом. MAT.OO1.O.3.2. Одређују положаје, односе и смер кретања објеката у окружењу. MAT.OO1.O.3.3. Одређују димензије и површину дводимензионалних објеката у окружењу, при чему за површину користе нестандардне јединице мере. MAT.OO1.O.3.4. Изражавају одређену суму новца преко различитих апоена и рачунају са новцем у једноставним ситуацијама. MAT.OO1.O.3.5.Читају податке са једноставнијих графикона и табела и дијаграма који се односе на свакодневне животне ситуације.	одређују следеће чланове започетог бројевног низа. -MAT.OO1.C.1.2. Одређују месну вредност цифре, као и десетицу, стотину и хиљаду најближу датом броју. -MAT.OO1.C.1.3. Решавају једначине са највише две операције. -MAT.OO1.C.1.4. Читају, записују и упоређују разломке облика, који имају исте имениоце или бројиоце и препознају сликовни приказ разломака. -MAT.OO1.C.1.4. Читају, записују и упоређују децималне записе бројева са највише две децимале. -MAT.OO1.C.1.5. Користе својства геометријских објеката у равни и простору (квадрат, правоугаоник, троугао, круг, квадар, коцка) при решавању задатака. -MAT.OO1.C.1.6. Претварају мере за мерење масе, времена и запремине течности из већих мерних јединица у мање. -MAT.OO1.C.1.7. Одређују обим троугла, квадрата и правоугаоника. -MAT.OO1.C.1.8.	-MAT.OO1.C.2.2. Процењују тачност решења (провера начина закључивања и тачности спровођења поступака). -MAT.OO1.C.2.3. Доносе и формулишу закључке који се односе на математички захтев познатог контекста, уз коришћење математичког језика. -MAT.OO1.C.2.4. Решавање проблема своде на решавање мањих целина. -MAT.OO1.C.2.5. Уочавају и цртају различите врсте углова. -MAT.OO1.C.2.6. Конструишу квадрат, правоугаоник и троугао, ако су дате дужине страница и кружницу датог полупречника. -MAT.OO1.C.2.7. Користе мрежу коцке и квадра при извођењу закључака о њиховим својствима. -MAT.OO1.C.2.8. Допуњавају дати цртеж тако да добијена фигура буде симетрична у односу на дату праву и одређују осу симетрије. -MAT.OO1.C.2.9. Радећи самостално или	при решавању једноставних проблемских ситуација. -MAT.OO1.C.3.2. Мере дужину и резултат мерења записују коришћењем природних бројева или бројева у децималном запису. -MAT.OO1.C.3.3. Користе мерне јединице за мерење времена, масе, запремине течности и дужину и пореде дате величине у једноставним ситуацијама. -MAT.OO1.C.3.4. Рачунају са новцем у сложенијим ситуацијама. -MAT.OO1.C.3.5. Представљају дате податке графички и табеларно и преводе их из једне у другу форму. -MAT.OO1.C.3.6. Користе податке приказане графички или табеларно у решавању једноставних ситуација. -MAT.OO1.C.3.7. Уочавају симетричност и подударност објеката у	-MAT.OO1.H.1.2. Решавају проблемске задатке применом својстава природних бројева и операција (укључујући и дељивост и садржавање). -MAT.OO1.H.1.3. Решавају неједначине са једном операцијом. -MAT.OO1.H.1.4. Претварају мере за мерење површине и запремине из већих мерних јединица у мање. -MAT.OO1.H.1.5. Израчунавају обим и површину сложених фигура у равни. -MAT.OO1.H.1.6. Израчунавају запремину коцке и квадра. -MAT.OO1.H.1.7. Претварају мере за мерење дужине, масе, времена, запремине течности. -MAT.OO1.H.1.8. Сабирају и одузимају разломке облика, који имају исте имениоце. -MAT.OO1.H.1.9. Сабирају и одузимају бројеве у децималном запису са истим бројем децимала (облика 1,23 + 2,54 или 3,59 – 1,25).	визуелно у сложенијим ситуацијама. MAT.OO1.H.2.2. Образлажу начин закључивања, уз коришћење шема, графичких приказа, цртежа и модела по потреби. MAT.OO1.H.2.3. Анализирају „логичност” решења с обзиром на природу проблема. MAT.OO1.H.2.4. Изводе закључке повезивањем знања о геометријским објектима, мерењу и рачунским операцијама. MAT.OO1.H.2.5. Користе дигиталне алате за проналажење и представљање решења.	различитих области (екологија, здравље, култура, финансије, предузетништво …). MAT.OO1.H.3.2. Примењују геометријске методе решавањазадатака (метод дужи, метод правоугаоника..) MAT.OO1.H.3.3. Користе мерне јединице за мерење времена, масе, запремине течности и дужине и пореде дате величине у сложенијим ситуацијама. MAT.OO1.H.3.4. Користе процењивање приликом мерења, рачунања и решавања проблемских задатака. MAT.OO1.H.3.5. Изводе закључке користећи и упоређујући податке приказане графички или табеларно.

изражавају дужине претварањем веће јединице у мању.	-MAT.OO1.O.2.8. Анализирајуи уочавају правилност код датих бројчаних и других података.		Одређују површину квадрата, правоугаоника, коцке и квадра. -MAT.OO1.C.1.9. Уочавају подударне и симетричне фигуре.	са вршњацима проширују математичка знања.	окружењу.	MAT.OO1.H.1.10. Израчунавају део ($b \leq 10$, $a < b$) неке целине.		

ПРИРОДА И ДРУШТВО

Стандарди образовних постигнућа за крај првог циклуса основног образовања

Општа предметна компетенција (ОПК)

Учењем предмета Природа и друштво ученици стичу знања о појавама, променама и процесима у природи и друштву, уочавају њихову повезаност и међузависност; развијају вештине и формирају ставове и вредности који им омогућавају да упознају себе и свет који их окружује и развијају способности за активан и одговоран живот. Подстиче се изградња личног, културног и националног идентитета, уз истовремено уважавање других, као и друштвеног и природног окружења; формирају се елементарни научни појмови и постепено гради основа за систем појмова из природних, друштвених и техничко-технолошких наука, чиме се стварају темељи за наставак образовања. Ученици се кроз различите врсте вођених активности, а уз уважавање њиховог претходног искуства, оспособљавају да самостално истражују и анализирају природне и друштвене појаве и процесе, чиме се подстиче њихова природна радозналост и негује жеља за сазнавањем и откривањем. Кроз истраживачки рад, ученици развијају вештине критичког мишљења и решавања проблема, самостално закључивање, креативност и иновативност. Оспособљавају се да, у процесу сазнавања, користе релевантне изворе информација, а прикупљене податке представљају на различите начине, укључујући и коришћење ИКТ- а. Ученици излажу идеје и дискутују о њима, уз поштовање и међусобно уважавање, чиме развијају сараднички дух и унапређују способност комуникације.

	Основни ниво	**Средњи ниво**	**Напредни ниво**
Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1)	Ученици усвајају базичне научне појмове који омогућавају разумевање појава и процеса у природи и друштву. Уочавају, препознају и именују појаве и процесе у природи (биљни и животињски свет, материјали, облици рељефа, појављивање воде у природи, кретање и друго), користећи одговарајућу терминологију. Издвајају и кратко описују кључне друштвене појаве (друштвене групе, личности, догађаје, насеља и друго) у садашњости и прошлости	Користећи претходно стечена знања и вештине уочавају разноврсност појава у природи и друштву. Разумеју природне циклусе: животни циклус, смена дана и ноћи, смена годишњих доба, кружење воде у природи и друго. Разумевање кључних појмова ученицима омогућава да објашњавају процесе, доводе у везу промене у природи и друштву и појаве које се дешавају као последице тих процеса и промена. На очигледним примерима уочавају и објашњавају међусобне позитивне и негативне утицаје човека и природе. Разумевање	Ученици повезују стечена знања и искуства о природним и друштвеним процесима и појавама. На тај начин уочавају узрочно-последичне односе у природном и друштвеном окружењу и објашњавају их користећи аргументе и терминологију на начин примерен узрасту. На очигледним примерима доводе у везу и процењују значај међусобног утицаја човека и природе, како повољан, тако и неповољан, као и могуће последице у будућности. Разликују узроке од последица кључних историјских догађаја,

	користећи изворе информација који су примерени узрасту ученика. Описују здраве стилове живота (исхрана, физичка активност и боравак у природи, хигијена, коришћење дигиталних уређаја), очигледне примере утицаја човека на природу и мере заштите људи и окружења.	промена које су се десиле у прошлости се базира на томе да ученици сагледају повезаност прошлости са њиховим садашњим животом кроз примере који су им блиски – начин живота, традиција, називи улица, празници итд.	објашњавају и процењују утицај тих догађаја на савремени начин живота и данашњу државу.
Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2)	Ученици користе идеје, искуства и стечена знања о природним и друштвеним феноменима и уче у складу са природом науке из које потиче одређени садржај. Знања о природном и друштвеном окружењу граде непосредним посматрањем, знања о физичким и хемијским феноменима кроз учешће у вођеним огледима/ експериментима, а знања о прошлости посматрањем и анализом једноставног историјског извора. Коришћењем географске карте, ученици идентификују кључне географске објекте Србије. Радозналост ученика развија се подстицањем да постављају питања о појавама које их окружују. Приликом прикупљања података и/или презентовања оног што су сазнали користе ИКТ на примерен начин, уз подршку учитеља. Уче самостално, у пару или у групи, поштујући правила заједничког рада, уз уважавање мишљења других.	Ученици користе и комбинују више извора информација (непосредно окружење, историјске изворе, географску карту итд.), укључујући и дигиталне ресурсе, за формулисање објашњења и закључака о природним и друштвеним феноменима, уз подршку учитеља. Прикупљају податке користећи опрему, мерне инструменте и мерне јединице примерене узрасту ученика. Ток истраживања, односно сазнања до којих долазе систематизују у форми белешке на изабрани начин – речима или сликовно. Умеју да одреде факторе чије се дејство прати/ мери током посматрања или огледа/експеримента. До информација о простору на коме живе ученици долазе коришћењем географске карте. Комбиновањем информација из једноставних историјских извора долазе до сазнања о прошлости. Примењују одговарајуће стратегије учења што се види приликом представљања резултата истраживања на изабрани начин, уз могућност коришћења ИКТ-а. Сарађују са другим ученицима у процесу конструкције знања.	Ученици интегришу стара и нова сазнања примењујући напредне стратегије учења, групишући прикупљене или дате податке и уочавајући обрасце и односе међу тим подацима, на основу чега формулишу закључке. Тиме се оспособљавају да самостално одвајају битно од небитног током учења. Различите изворе информација (текстове, слике, географску карту Србије, графиконе, табеле, огледе/експерименте и друго), користе за прикупљање података о узрочно-последичним везама у природи и друштву. Преузимају иницијативу приликом креирања и/или реализовања истраживачких активности– самостално и/или у сарадњи са другим ученицима. Дискутују о спроведеном истраживању са другим ученицима и наставником, поштујући правила активног слушања и аргументовања, чиме развијају способност вредновања процеса и резултата рада.
Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3)	Ученици примењују усвојена знања о природи и друштву и стечене вештине као основу за адекватно и одговорно понашање у свакодневним ситуацијама. Формирају здраве животне навике и одговоран однос према себи, другима и животној средини. Оријентишу се у времену при планирању и извршавању сопствених активности. Оријентишу се у простору и безбедно се крећу у свом непосредном окружењу. Учествују у активностима којима се промовише и негује културно-историјско наслеђе, уз уважавање и поштовање	Ученици изражавају ставове на прихватљив начин и показују развијену свест о важности очувања природних и друштвених ресурса. Износе идеје и доносе закључке користећи научне чињенице, чиме се доприноси развијању основа логичког и критичког мишљења. Оријентишу се и безбедно крећу у ширем простору, користећи план насеља, географску карту Србије и превозна средства. Сарадњом са другима унапређују комуникационе вештине и развијају толеранцију.	Ученици темеље закључке и одлуке на усвојеним знањима и поткрепљују их аргументима заснованим на научним чињеницама. Испитивањем и разумевањем узрочно-последичних односа у појавама и процесима у природи и друштву стварају основу за даље развијање научне писмености. Презентују своје идеје другима, спремни су да се укључе у дискусију и прихвате другачије аргументе као начин увођења у научну комуникацију. Иницирају и покрећу акције примерене узрасту које имају за циљ промовисање и очување културно-историјског наслеђа и здравих стилова живота. Тако развијају одговорност према

	различитости и на тај начин развијају лични, културни и национални идентитет. Показују интересовање за различите научне области чиме се ствара основа за наставак основног образовања и васпитања.		себи и другима, као и одговорност према природи, друштвеним и природним ресурсима.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) за крај основног образовања:

Основни ниво			**Средњи ниво**			**Напредни ниво**		
СПК 1	**СПК 2**	**СПК 3**	**СПК 1**	**СПК 2**	**СПК 3**	**СПК 1**	**СПК 2**	**СПК 3**
Ученици:	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*
-ПД.ОО1.О.1.1. Препознају и именују ко и шта чини живу и неживу природу и разликују их од производа људског рада. -ПД.ОО1.О.1.2. Класификују жива бића према следећим критеријумима: изглед, начин исхране, кретања и размножавања, станиште/животна заједница којој припадају. -ПД.ОО1.О.1.3. На очигледним примерима препознају значај природе за живот човека и разликују повољно и неповољно деловање човека на очување природе. -ПД.ОО1.О.1.4. Именују природне ресурсе и кратко објашњавају њихову употребну вредност. -ПД.ОО1.О.1.5. Одређују облике рељефа и облике појављивања воде у окружењу. -ПД.ОО1.О.1.6. Разликују и именују облике кретања тела и очигледне факторе који утичу на то кретање. -ПД.ОО1.О.1.7. Препознају и именују различите материјале и њихова основна својства (укључујући и воду, ваздух и земљиште).	-ПД.ОО1.О.2.1. Постављају питања о природним и друштвеним појавама и процесима. -ПД.ОО1.О.2.2. Користе препоручени извор информација за прикупљање података о природним и друштвеним феноменима. -ПД.ОО1.О.2.3. Описују природне и друштвене појаве и процесе на основу непосредног посматрања. -ПД.ОО1.О.2.4. Изводе једноставне огледе/ експерименте на основу упутства. -ПД.ОО1.О.2.5. Проналазе кључне географске објекте на карти Србије. -ПД.ОО1.О.2.6. Описују сегмент живота у прошлости на основу тумачења једноставног историјског извора.	-ПД.ОО1.О.3.1. Испољавају радозналост за свет који их окружује, односно за различите научне области. -ПД.ОО1.О.3.2. Усвајају навике које доприносе безбедности, заштити и очувању животне средине, сопственог здравља и здравља других. -ПД.ОО1.О.3.3. Оријентишу се у времену користећи часовник и календар и у непосредном окружењу помоћу карактеристичних објеката. -ПД.ОО1.О.3.4. Уважавају индивидуалне и културне особености и поштују различитости	-ПД.ОО1.С.1.1. Објашњавају повезаност живе и неживе природе на очигледним примерима. -ПД.ОО1.С.1.2. Речима или сликом објашњавају међусобну повезаност живих бића у животној заједници. -ПД.ОО1.С.1.3. Препознају еколошку оправданост употребе обновљивих ресурса и рационалног коришћења необновљивих ресурса на једноставним примерима. -ПД.ОО1.С.1.4. Повезују својства и промене материјала са њиховом употребом у свакодневном животу. -ПД.ОО1.С.1.5. Идентификују мање очигледне факторе који утичу на	-ПД.ОО1.С.2.1.У процесу сазнавања упоређују своја искуства са научним чињеницама. -ПД.ОО1.С.2.2. Прате и објашњавају једноставне природне и друштвене појаве и процесе и на основу тога доносе закључке. -ПД.ОО1.С.2.3. Користе различите изворе информација, мерне инструменте и другу опрему за прикупљање података и креирају белешку о природним и друштвеним феноменима по задатој структури -ПД.ОО1.С.2.4. Представљају спроведено истраживање – писано, усмено, помоћу ленте времена и/или цртежом, укључујући и коришћење ИКТ-а. -ПД.ОО1.С.2.5. Одређују факторе чије се дејство мери или контролише током огледа/ експеримента.	-ПД.ОО1.С.3.1. Користе научне чињенице приликом изношења идеја и закључака. -ПД.ОО1.С.3.2. Бирају и примењују поступке којима чувају природно окружење и културно наслеђе. -ПД.ОО1.С.3.3. Оријентишу се у простору користећи план насеља и географску карту. -ПД.ОО1.С.3.4. Препознају своју улогу у различитим друштвеним групама прихватајући права и обавезе.	-ПД.ОО1.Н.1.1. Објашњавају узрочно-последичне односе у конкретним природним процесима и појавама. -ПД.ОО1.Н.1.2. Разликују узроке од последица важних догађаја који су се десили у прошлости и објашњавају утицај тих догађаја на садашњост. -ПД.ОО1.Н.1.3. На примерима блиским њиховом искуству процењују утицај природних процеса на друштвена збивања, као и друштвених збивања на промене у природи. -ПД.ОО1.Н.1.4. Аргументују еколошку оправданост употребе обновљивих ресурса и рационалног	-ПД.ОО1.Н.2.1. Групишу/ класификују прикупљене податке и у дискусији са другим ученицима доносе закључке. -ПД.ОО1.Н.2.2. Анализирају једноставно приказане податке и информације (табеле, графикони) да би уочили обрасце и односе у изучаваним феноменима. -ПД.ОО1.Н.2.3. Осмишљавају једноставан експеримент на основу кога се може доћи до закључка о истраживаном феномену. -ПД.ОО1.Н.2.4. Користе карту Србије за	-ПД.ОО1.Н.3.1. Аргументују своје идеје и доносе закључке о процесима и појавама у природи и друштву који су засновани на научним чињеницама. -ПД.ОО1.Н.3.2. Решавају проблеме и доносе одговорне одлуке у свакодневним животним ситуацијама употребом стечених знања. -ПД.ОО1.Н.3.3. Предлажу акције у оквиру школе и локалне заједнице и доприносе њиховој реализацији.

-ПД.ОО1.О.1.8. Наводе и кратко описују основне одреднице државе Србије, најважније догађаје, појаве и личности из прошлости Србије. -ПД.ОО1.О.1.9. Идентификују друштвене групе којима припадају и наводе правила понашања, права и обавезе које имају као чланови тих група. -ПД.ОО1.О.1.10. Наводе поступке за очување и унапређивање људског здравља. -ПД.ОО1.О.1.11. Идентификују изворе опасности по живот и здравље људи и објашњавају основне мере заштите.	-ПД.ОО1.О.2.7. Учествују тимском раду, уважавајући мишљење других.	међу људима. -ПД.ОО1.О.3.5. Учествују у заједничким активностима на нивоу школе и локалне заједнице.	кретање тела (средина, отпор ваздуха приликом падања). -ПД.ОО1.С.1.6. На различите начине представљају редослед којим су се јављале важне појаве, личности и историјски догађаји. -ПД.ОО1.С.1.7. Објашњавају везу између прошлости и садашњости на примерима из свакодневног живота.	-ПД.ОО1.С.2.6. Користећи карту Србије описују географске карактеристике простора. -ПД.ОО1.С.2.7. Прикупљају податке о прошлости помоћу различитих историјских извора и на основу тога формулишу краћа објашњења.		коришћења необновљивих ресурса.	објашњавање повезаности природно-географских карактеристика Србије са размештајем становништва, изгледом насеља и делатностима људи.	

СТАНДАРДИ ОБРАЗОВНИХ ПОСТИГНУЋА ЗА КРАЈ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Стандарди образовних постигнућа за крај основног образовања

Општа предметна компетенција (ОПК)

Ученици говоре и пишу користећи оба писма, дајући предност ћирилици, у различитим комуникативним ситуацијама и дигиталном окружењу, примењујући књижевно-језичку и правописну норму. Негују културу дијалога и поштују основне норме комуникације. Имају развијен речник и способни су да користе језик да би исказали своје стваралачке могућности.

Примењују основна знања у тумачењу књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине градећи постепено свој естетски укус. Читањем и доживљавањем књижевних дела развијају маштовитост, способност истраживачког посматрања, разумевања себе и других, критичко мишљење; негује се морално просуђивање, емпатија и асоцијативно повезивање. Ученици читају и усмерено приступају тумачењу различитих неуметничких текстова (укључујући дигиталне изворе и медијске садржаје) како би развијали способност одабира, вредновања и коришћења информација, одговорно се односећи према интелектуалној својини. Безбедно користе информационо-комуникационе технологије у сврхе учења.

Стечена знања из језика и књижевности користе ради даљег учења и усавршавања, као и сналажења у друштвеном животу (решавање проблемских ситуација,сарадња, предузимање иницијативе, развијање одговорног односа према себи и околини и сл.).

У складу са узрастом, разумеју место, улогу и значај језика и књижевности у очувању националног идентитета и традиције, како би неговали културу свог народа и поштовали и уважавали различитости других култура.

Применом знања из српског језика лакше усвајају стране језике.

Примењују разноврсне стратегије учења и функционално повезују садржаје различитих наставних предмета.

Основни ниво

Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1)

Ученици разумеју појам језика, знају којим језиком говоре и препознају место и улогу српског књижевног језика у друштву. Разликују књижевни језик од дијалеката. Примењују књижевнојезичку норму у говору и писању. Имају развијен речник, у складу са узрастом, а речи употребљавају у складу са комуникативном ситуацијом. Умеју да опишу свој доживљај књижевног дела и издвоје тражене информације у неуметничком тексту (линеарном и нелинеарном). Познају најзначајније ствараоце из националне и светске књижевности и њихова дела из програма. Повезују прочитана књижевна дела предвиђена програмом са њиховим ауторима. Праве разлику између народне и ауторске књижевности. Интерпретирају књижевна дела из програма по задатим критеријумима (самостално или уз помоћ наставника).

Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2) Ученици повезују знања из граматике и правописа са језичким ситуацијама у којима их примењују. Говоре јасно, читају течно, умеју да искажу своје мишљење. Саговорника слушају пажљиво, уважавајући његово мишљење. Састављају једноставан говорени или писани текст о доживљају књижевног дела, као и о темама из свакодневног живота и света маште. Читају књижевне и неуметничке текстове користећи различите технике читања. Разликују експлицитна и имплицитна значења у различитим врстама текстова. Користе различите изворе сазнавања, пореде информације и вреднују их.
Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3) Ученици се служе књижевним језиком у различитим комуникативним ситуацијама. Изражавају своје мишљење аргументовано, уважавајући туђе ставове. Бирају одговарајући језички израз у складу са контекстом. Стварају различите врсте текстова. Читају, разумеју и парафразирају књижевне и неуметничке текстове. Користе читалачку писменост и различите стратегије читања и учења. Исказују љубав према књижевности и поштују вредности националне културе и културе других народа. Имају развијене читалачке навике и схватају значај читања за развој сопствене опште културе и знања. Препознају облике вербалне агресије (неучтиво обраћање, непоштовање саговорника, вређање, говор мржње и сл.) као негативну појаву.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) за крај основног образовања:

Основни ниво		
СПК 1	**СПК 2**	**СПК 3**
Ученици:	Ученици:	Ученици:
– СРП.ОО.О.1.1. Знају које дијалекатске зоне обухвата српски језик. – СРП.ОО.О.1.2. Разликују самогласнике од сугласника, правилан од неправилног изговора гласа. – СРП.ОО.О.1.3. Разликују промењљиве и непромењљиве речи, именују врсте речи и разврставају и хпрема основним граматичким категоријама. – СРП.ОО.О.1.4.Разликују просте речи од твореница. – СРП.ОО.О.1.5. Препознају основне реченичне чланове; разликују независне од зависних предикатских реченица; именују врсте независних реченица према њиховој	– СРП.ОО.О.2.1.Повезују теоријска знања из граматике са класификацијом језичких појава у једноставној језичкој ситуацији. – СРП.ОО.О.2.2. Служи се „Правописом српскога језика” и речницима за решавање језичких и правописних правила. – СРП.ОО.О.2.3. Читају књижевне и неуметничке текстове (линеарне и нелинеарне) и с пажњом и разумевањем слушају једноставније излагање (нпр. предавање уживо или аудио, аудио-визуелно или дигитално излагање) изграђујући навике читања и пажљивог слушања.	– СРП.ОО.О.3.1. Користе знања из језика како би се правилно, јасно и примерено комуникативној ситуацији изражавали писаним и усменим путем. – СРП.ОО.О.3.2. Умеју да прочитају информацију исказану у различитим облицима (табела, графикон, хипертекст...) иинтерпретирају је на различите начине (усмено, писмено, визуелно, дигитално). – СРП.ОО.О.3.3.Пишу примењујући различите форме казивања и различите функционалне стилове. – СРП.ОО.О.3.4. Усклађују одговарајући језички израз са контекстом (укључујући и конструктивну комуникацију у сарадњи са другима, у групи, на друштвеним мрежама и интернету). – СРП.ОО.О.3.5. Изражавају аргументовано своје мишљење у складу са контекстом,

комуникативној функцији. – СРП.ОО.О.1.6.Разумеју значења речи, устаљених израза и фразеологизама са којима се срећу у школским текстовима и свакодневној комуникацији. – СРП.ОО.О.1.7.Уочавају основне лексичке појаве (једнозначност и вишезначност речи) и лексичке односе (синонимију, хомонимију и антонимију). – СРП.ОО.О.1.8.Знају правописна правила и примењују их у једноставнијим примерима. – СРП.ОО.О. 1.9. Разликују формално од неформалног изражавања и повезују начин изражавања са комуникативном ситуацијом. – СРП.ОО.О.1.10. Повезују прочитана књижевна дела са њиховим ауторима; самостално саопштавају основну садржину дела, основну тему, главни мотив дела и његове главне ликове, време и место радње; разликују основне форме казивања. – СРП.ОО.О.1.11. Класификују текстове према различитим критеријумима: књижевни/ некњижевни текст, народна/ ауторска књижевност; дело у прози/дело у стиху; књижевни род (епски, лирски, драмски).	– СРП.ОО.О.2.4. Исказују свој доживљај о говореном или писаном тексту (нпр. колико им се текст допада, да ли им је занимљив/ необичан; које је основно осећање и тон текста и сл.). – СРП.ОО.О.2.5. Повезују садржај књижевног дела са сопственим или туђим искуством. – СРП.ОО.О.2.6. Сажимају и препричавају прозни текст разликујући главно од споредног; интерпретирају текст (описују ликове, поступке, изводе закључке…). – СРП.ОО.О.2.7. Одабирају и прилагођавају комуникативној ситуацији одговарајућа изражајна (вербална и невербална) средства, лексику и облике казивања у писаном и говореном тексту. – СРП.ОО.О.2.8. Уочавају информације у тексту које не разумеју и налазе начине за сазнавање (постављају питања); проналазе информације из текста према задатом критеријуму.	уважавајући туђе ставове. – СРП.ОО.О.3.6. Препознају говор мржње и дискриминаторне ставове у свакодневним ситуацијама и у медијима као негативну појаву; поштују личне и културолошке различитости. – СРП.ОО.О.3.7. Користе читалачку писменост (проналазе информације, разумеју опште значење текста, интерпретирају значење текста) као средство за учење других предмета. – СРП.ОО.О.3.8.Примењују различите стратегије читања и прилагођавају их природи текста и сврси читања (информисање, учење, естетски доживљај, забава); читају, разумеjуи интерпретирају нелинеарне текстове. – СРП.ОО.О.3.9. Имају развијене читалачке навике и схватају значај читања за развој сопствене опште културе и знања. – СРП.ОО.О.3.10. Разумеју значај књижевности и културе у свом животу; развијају креативност и сопствене стваралачке способности на свим пољима; вреднују књижевност као суштински део националне, европске и светске културе и као средство за промоцију различитих култура. СРП.ОО.О.3.11. Користе знања из језика и књижевности за учествовање у различитим културним садржајима (приредбе, представе, књижевне вечери, изложбе, перформансе…), реализују унапред осмишљене идеје, учествују у пројектима који се тичу школе и локалне заједнице. – СРП.ОО.О.3.12. Састављају једноставнији говорени или писани текст према задатом критеријуму, одговорно се односећи према питањима везаним за интелектуалну својину. – СРП.ОО.О.3.13. Увиђају значај језика у неговању културног и националног идентитета; поштују језике националних мањина у Србији и познају елементе њихове културне баштине и историјског наслеђа.

Средњи ниво

Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1) Ученици знају основне податке о пореклу и развоју књижевног језика, његовој дијалекатској разуђености и положају у европској породици језика. Разликују основне језичке групе у Европи и одређују место српског језика у породици словенских језика. Имају основна знања из различитих области граматике (фонетике, морфологије, синтаксе, лексикологије, стилистике) и правописа и примењују их у говору и писању. Имају развијен речник у складу са образовањем, разликују формално од неформалног изражавања и повезују начин изражавања са комуникативном ситуацијом. При тумачењу књижевног дела уочавају основне тематске, композиционе и језичко-стилске карактеристике епског, лирског и драмског текста. Познају основне књижевне термине и адекватно их примењују у тумачењу књижевних дела. Самостално анализирају издвојен проблем у књижевном и неуметничком тексту.
Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2) Ученици повезују информације из различитих области служећи се речницима, приручницима, енциклопедијама и другим изворима информација, укључујући и дигиталне. Своје мишљење о свакодневним темама умеју јасно да формулишу, аргументују и јавно искажу. Састављају логичан и структуриран сложенији говорни или писани текст. Тумаче кључне чиниоце структуре књижевног текста као и његове тематске, идејне, стилске, језичке и композиционе особине. Тумаче идејне и формалне елементе књижевног и неуметничког текста. Анализирају издвојен проблем у тексту и умеју да аргументују своје мишљење.
Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3) Ученици негују сопствени говор и састављају сложеније писане текстове о различитим темама поштујући језичку норму. Користе основну и секундарну литературу и умеју да препоруче књижевно дело и даобразложе свој избор. Примењују основне књижевне термине у тумачењу књижевних дела. Имају развијену читалачку културу, читају ради уметничког доживљаја књижевног дела, знања, богаћења лексичког фонда. Повезују информације из неуметничких текстова поредећи их са личним искуством. Користе знања из језика и књижевности за креирање различитих културних садржаја.

Средњи ниво		
СПК 1	**СПК 2**	**СПК 3**
Ученици:	*Ученици:*	*Ученици:*
– СРП.ОО.С.1.1.Разврставају европске језике на основне језичке групе и знају место српског језика у породици словенских језика. – СРП.ОО.С.1.2. Наводе основне етапе у развоју књижевног језика код Срба и најзначајније културно историјске споменике; класификују дијалекте српског језика. СРП.ОО.С.1.3. Уочавају евентуалне разлике између свог и књижевног акцентовања речи; умеју да одреде место акцента у речи. – СРП.ОО.С.1.4. Примењују знања о подели гласова и гласовним алтернацијама у свом говору и писању.	– СРП.ОО.С.2.1. Примењују теоријска знања у уочавању, илустровању и анализи граматичких појава у сложенијој језичкој ситуацији. – СРП.ОО.С.2.2. Уочавају и исправљају грешке у свом и туђем тексту у складу са правописном нормом. – СРП.ОО.С.2.3. Користе различите стратегије читања и учења у складу са постављеним циљем. СРП.ОО.С.2.4. Редовно читају књижевна	– СРП.ОО.С.3.1.Изражавају своје мишљење у школском, приватном, јавном и медијском контексту служећи се књижевним језиком, уз свест о социјалним конвенцијама и културолошким различитостима. – СРП.ОО.С.3.2. Користе изграђене вештине сарадње и културу комуникације, културу сопственог вербалног и невербалног изражавања, као и вештине слушања и поштовања туђег мишљења у различитим аспектима, медијима и комуникацијским

– СРП.ОО.С.1.5. Разликује подврсте променљивих речи и њихове граматичке категорије, као и све глаголск еоблике (осим имперфекта). – СРП.ОО.С.1.6. Препознају делове твореница (корен, творбену основу, префикс, суфикс) у једноставнијим примерима, развијајући језичко осећање и богатећи свој речник. – СРП.ОО.С.1.7. Уочавају синтагме и умеју да анализирају једноставније реченице грађене по основним моделима; познају врсте зависних реченица и разумеју њихову функцију. – СРП.ОО.С.1.8. Знају и тумаче значења речи и фразеологизама који се јављају у литерарним и медијским текстовима намењеним младима и правилно их употребљавају. – СРП.ОО.С.1.9. Препознају функционалне стилове (књижевно-уметнички, научни, административни, публицистички и разговорни) на основу њихових одлика и примењују их у складу са комуникативном ситуацијом. – СРП.ОО.С.1.10. Доследно примењујуправописна правила и уочавају грешке у свом и туђем тексту. – СРП.ОО.С.1.11. Повезују књижевна дела са историјским и друштвеним контекстом. – СРП.ОО.С.1.12.Уочавају у делу лирске, епске и драмске елементе; именују основне књижевне (песма, приповетка, роман...) и књижевно-научне врсте (биографију, аутобиографију, дневник, путопис, мемоаре и научно-популарне текстове). – СРП.ОО.С.1.13. Разликују аутора књижевног дела од наратора, драмског лица или лирског субјекта; књижевни текст од неуметничког текста који обрађују исте/сличне теме, ликове и догађаје. – СРП.ОО.С.1.14. Именују различите облике казивања (приповедање у 1. и 3. лицу, хронолошко и ретроспективно; описивање, врсте описа;	дела из школског програма и дела по свом слободном избору, стичући читалачке навике и развијајући књижевни/естетски укус. – СРП.ОО.С.2.5. Доживљавају књижевно дело исказујући личне утиске; интерпретирају књижевни и неуметнички текст истичући битне детаље; повезују, упоређују и образлажу своје закључке чињеницама из текста и личног искуства. – СРП.ОО.С.2.6. Тумаче узрочно- последичне односе у вези са догађајима у тексту, поступцима и карактеристикама ликова, историјским и друштвеним контекстом, тј. мотивима, стилско језичким средствима у поезији; откривају идејни слој текста. – СРП.ОО.С.2.7. Процењују поступке и особине ликова и тако формирају и преиспитују моралне ставове. – СРП.ОО.С.2.8. Разликују субјективност од објективности у изражавању, чињенице од интерпретација, препознају метафоричност; хумор, иронију, сатиру; препознају сврху и циљ изражавања (пропаганда, манипулација, реклама, информисање…). – СРП.ОО.С.2.9. Организују говорени или писани текст (осмишљавају и преобликују план, структурирају и преуређују садржај, повезују делове у складну говорену или писану целину). – СРП.ОО.С.2.10. Самостално проналазе, повезују информације из текстова из различитих области и користе их у учењу и свакодневним животним ситуацијама.	ситуацијама. СРП.ОО.С.3.3.Негују културу свог народа и поштују и уважавају различитости других култура. – СРП.ОО.С.3.4. Користе читалачку писменост (размишљају о тексту и вреднују његов садржај; пореде чињенице и ставове изнете у тексту с властитим представама, траже доказе у тексту и супротстављају их доказима из других извора информација, користећи општа и специфична знања, али и способност апстрактног размишљања) у различитим сферама, (уметничкој, дигиталној, информатичкој, финансијској, здравственој, медијској, научној, математичкој...). – СРП.ОО.С.3.5. Проширују интересовање за читање – од различитих неуметничких текстова до књижевности за младе, националне и светске белетристике; умеју да препоруче књигу и да вреднују препоруке других. – СРП.ОО.С.3.6.Разумеју међусобне везе књижевности и културе; обликују своје естетске и етичке ставове уз помоћ литературе. – СРП.ОО.С.3.7. Користе знања из језика и књижевности за креирање и/или вредновање различитих културних садржаја; спремни су да учествују у самосталним и тимским пројектима; способни су да развију идеју и да је представе препознајући и остварујући личну, друштвену и комерцијалну вредност. – СРП.ОО.С.3.8. Састављају говорене или писане текстове на основу наученог, основне и секундарне литературе; умејуда цитирају и/или парафразирају туђе текстове.

монолог, унутрашњи монолог и дијалог), језичко стилска изражајна средства, као и врсте стиха, строфе и риме приликом интерпретације и анализе књижевних дела. –СРП.ОО.С.1.15.Праве разлику између парафразе (препричавања) и анализе дела.		– СРП.ОО.С.3.9. Уважавају културну разноликост Србије, цене културну баштину свог завичаја; имају развијене културне потребе, знају како да их искажу и задовоље.

Напредни ниво

Специфична предметна компетенција 1 (СПК1) Ученици разумеју функције и значај језика и вишејезичности. Имају детаљнија знања о граматици српског језика (акцентима, саставу речи, значењу падежа и глаголских облика, структури реченице); познају структуру речничког чланка. Владају усменим и писаним облицима потребним за школовање, грађанску и социјалну укљученост. Процењују стилске поступке у књижевном и неуметничком тексту и тумаче њихову улогу у остваривању естетских и значењских одлика различитих врста текстова. Разумеју и успостављају везе између књижевности и других уметности, науке и технологије. Развијају лични, национални и културни идентитет, свест о припадности европском и светском културном наслеђу на основу дела српске и светске књижевности, позоришне и филмске уметности, научне и уметничке баштине и различитих облика медијске културе.
Специфична предметна компетенција 2 (СПК2) Ученици говоре јавно и пред већим аудиторијумом о темама из језика, књижевности и културе. Уочавају истраживачке и стваралачке могућности у процесу учења језика и књижевности и примењују стечена знања и вештине у свакодневном животу. Истражују карактеристике регистара и стилова везаних за речнике и избор одговарајућих језичких израза. Упоређују информације из различитих дисциплина и медијских извора и критички се односи према њима.
Специфична предметна компетенција 3 (СПК3) Ученици имају навику и потребу да развијају говорну и читалачку културу, како ради сопственог усавршавања тако и ради учешћа у грађанском и друштвеном животу. Прате утицај социоекономских кретања на језик, књижевност, културу и науку; брину о одрживом начину живота у заједници. Негују хумани и критички однос у дијалогу међу културама. Спремни су да преузму одговорност за изборе и одлуке који утичу на лични живот и живот заједнице.

Напредни ниво		
СПК 1	**СПК 2**	**СПК 3**
Ученици:	*Ученици:*	*Ученици:*
– СРП.ОО.Н.1.1. Разумеју и објашњавају основне функције језика (комуникативну и стваралачку); познају појмове једнојезичности и вишејезичности и знају одговарајуће језичке прилике у Србији.	– СРП.ОО.Н.2.1.Анализирају кључне чиниоце структуре књижевног текста (тематске, идејне, стилске, језичке и композиционе особине) користећи књижевно теоријску терминологију.	СРП.ОО.Н.3.1.Разумеју и користе могућности језика, истражују и изражавају ставове о себи, као и о друштвеним, културним,моралним, духовним и естетским димензијама људских искустава.

– СРП.ОО.Н.1.2. Умеју да одреде дужину/квантитет акценатског слога и примене правила акцентуације у једноставним примерима (унутрашњи слогови и једносложне речи); – СРП.ОО.Н.1.3.Одређују гласовне алтернације и примењују књижевнојезичку норму у вези са њима. СРП.ОО.Н.1.4.Проналазе и именују делове речи у вези са облицима речи (граматичку основу и наставак за облик); знају основна значења падежа, именују личне и неличне, просте и сложене глаголске облике и правилно их употребљавају уписању и говору. – СРП.ОО.Н.1.5.Именују основне творбене моделе (префиксација, извођење, слагање) и користе их ради богаћења свог речника. – СРП.ОО.Н.1.6. Анализирају синтагме, предикатске и комуникативне реченице и увиђају њихов међусобни однос у језичком систему; примењују основна правила слагања реченичних чланова. – СРП.ОО.Н.1.7. Одређују значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава и/или контекста у коме су употребљени; познају и користе метафору и метонимију као лексичке механизме. – СРП.ОО.Н.1.8. Тумаче одлике лирског, епског и драмског у различитим књижевнимделимаиу књижевним врстама на међи (нпр. драмски спев, лирско-епске врсте). – СРП.ОО.Н.1.9. Уочавају и описују језичке, структурне и/или естетске особине књижевног и неуметничког дела и користе их у вредновању књижевног дела и развијању властитог стила изражавања.	– СРП.ОО.Н.2.2. Процењују функцију употребљених стилских средстава (стилске фигуре, облици казивања, слојевитост у значењу) у одређеном контексту. – СРП.ОО.Н.2.3. Анализирају проблем, идеју или поруку у књижевном и неуметничком тексту сагледавајући их из различитих перспектива; проналазе аргументе, рангирају и преиспитују њихову вредности евентуално коригују своје ставове. СРП.ОО.Н.2.4.Усклађују сврху, садржај и начин излагања са комуникативном ситуацијом. – СРП.ОО.Н.2.5. Састављају различите типове текстова (бирају одговарајуће елементе функционалних стилова и форме казивања) испољавајући оригиналност и креативност. – СРП.ОО.Н.2.6. Истражују и упоређују информације из различитих медијских извора вреднујући поузданост извора и релевантност информација.	– СРП.ОО.Н.3.2. Имају интерактиван однос према медијима; препознају различите врсте медијских манипулација и њихов утицај на обликовање стварности. – СРП.ОО.Н.3.3.Развијају лични стил у вербалном и невербалном изражавању. СРП.ОО.Н.3.4. Негују позитивне интеракције и сарадњу у тимском раду уз истрајност ип роактивност у остваривању циљева; спремни су да учествују у активностима заједнице и друштва. – СРП.ОО.Н.3.6. Уочавају и прате развој и утицај уметности, науке и технологије на писменост и језик; брину о очувању културно- историјских споменика, о безбедности и одрживости животне средине. – СРП.ОО.Н.3.7. Користе читалачку писменост да би објективно и критички разматрали садржај и форму текста, његову структуру, жанр, начин и стил писања; разликују чињенице од интерпретације, као и ауторове евентуалне пристрасности и предрасуде. – СРП.ОО.Н.3.8. Читајући и пишући, проширују своје видике и развијају свој мисаони и емоционални свет, уз спремност да преузму одговорност за изборе и одлуке који утичу на лични живот и живот заједнице. – СРП.ОО.Н.3.9. Негују хумани и критички однос према културним различитостима и начину на који се књижевношћу и другим уметностима може доживети и обликовати свет. – СРП.ОО.Н.3.10.Вреднују језик као медиј националне културе, националну културну баштинуи културну разноликост Европе и света.

МАТЕМАТИКА

Стандарди образовних постигнућа за крај основног образовања

Општа предметна компетенција (ОПК)

Ученици усвајају основне математичке концепте и знања, груписане у три велике међусобно повезане области: бројеви и алгебра (А), геометрија и мерење (Г), обрада података и случајност (С), развијају математичку функционалну писменост, критичко мишљење и стичу основе апстрактног мишљења, чиме постају припремљени за даље образовање. Оспособљени су да комуницирају користећи математички језик и симболе, као и за тумачење природних и друштвених појава и процеса са становишта математике. Решавају проблеме из свакодневног живота, доносе и образлажу одлуке, користећи математику, индивидуално или у сарадњи са другима. Ученици развијају истраживачки дух и креативност. Мотивисани су да уче, напредују и изграђују позитивне ставове према математици и науци уопште. Развијају ставове о значају математичко-логичког резоновања као основе за доношење личних, друштвених, финансијских, еколошких и других одлука.
Одговорно користе дигиталне технологије и податке за учење и решавање проблема. Прикупљају податке из поузданих извора, обрађују их, изводе закључке и презентују добијене резултате.

Основни ниво

Специфична предметна компетенција 1 (СПК1)

Ученици су овладали базичним знањима из области бројеви и алгебра, геометрија и мерење, обрада података и случајност, што чини најнужнија знања потребна за свакодневни живот и даље школовање. Ученици су усвојили основне појмове у вези са природним, целим и рационалним бројевима и одређују вредности једноставнијих израза. Изводе основне поступке при раду са именованим бројевима, што им омогућује да разумеју квантитативне одлике објеката и процеса. Ученици су овладали техником рада са основним алгебарским формама, одређују и проверавају решења једноставне линеарне једначине и неједначине, разликују директну и обрнуту пропорционалност и примењују својства пропорције. Објекте са заједничком особином представљају као скупове и елементарно користе скуповне операције и Венове дијаграме при закључивању. Као основ за разумевање односа објеката у реалном окружењу, ученици препознају и представљају геометријске објекте у равни и простору, познају и разликују њихова својства и односе припадања, одређују и упоређују мере. Користе Питагорину теорему у једноставнијим примерима. Усвојили су концепт подударности и симетричности и елементарно их користе. Једноставним анализама обрађују прикупљене нумеричке податке, одређују и приказују основне статистичке карактеристике. Разумеју концепт случајног догађаја и вероватноћу као меру случајности (неизвесности).

Специфична предметна компетенција 2 (СПК2)
Ученици су овладали основним способностима комуникације користећи математички језик и симболе. Усвајају математичке појмове и концепте као менталне слике, користе конкретизацију, повезују познате чињенице на логичан начин. Учествују у методи вођеног откривања и едукативним играма које помажу и подстичу развој основних математичких вештина. Правилно користе геометријски прибор, калкулатор и едукативне софтвере на основном нивоу. Учећи математичке садржаје развијају систематичност, упорност и стичу одговорност према сопственом напретку у учењу.

Специфична предметна компетенција 3 (СПК3)
Овладавањем основним математичким знањима и вештинама ученици су оспособљени за сналажење у свакодневним ситуацијама (управљање новцем, мерење, сналажење у простору, тумачење статистичких информација и сл.) и уједно припремљени за даље школовање у областима које захтевају само основне математичке компетенције. Свесни су примене математике у другим дисциплинама и значаја математике за развој логичког, апстрактног и критичког мишљења сваког појединца.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) за крај основног образовања:

Основни ниво		
СПК 1	**СПК 2**	**СПК 3**
Ученици:	*Ученици:*	*Ученици:*
– МАТ.А.ОО.О.1.1. Усвојили су појам скупа и изводе једноставне скуповне операције са два задата скупа. – МАТ.А.ОО.О.1.2. Извршавају и правилно користе рачунске операције, њихова својства и релације у скупу природних, целих и рационалних бројева. – МАТ.А.ОО.О.1.3.Изводе основне поступке при раду са општим бројевима. – МАТ.А.ОО.О.1.4. Користе директну и обрнуту пропорционалност у познатом контексту. – МАТ.А.ОО.О.1.5. Решавају једноставне линеарне једначине и неједначине. – МАТ.Г.ОО.О.1.6. Препознају основне геометријске објекте у равни и простору и знају њихова основна својства. – МАТ.Г.ОО.О.1.7. Израчунавају мерне величине једноставних геометријских објеката користећи одговарајуће формуле и Питагорину теорему. – МАТ.Г.ОО.О.1.8. Користе јединице мере за дужину, површину, запремину, масу, време и углове. – МАТ.Г.ОО.О.1.9. Изводе најједноставније геометријске конструкције. – МАТ.Г.ОО.О.1.10.Препознају подударне и симетричне геометријске фигуре у равни. – МАТ.С.ОО.О.1.11.Елементарно тумаче табеларно или графички представљене податке. – МАТ.С.ОО.О.1.12. Разумеју	– МАТ.ОО.О.2.1. Усвајају математичке концепте користећи менталне слике. – МАТ.ОО.О.2.2. Користе конкретизацију како би разумели апстрактне математичке појмове. – МАТ.ОО.О.2.3.Повезују познате чињенице како би извукли очигледне закључке. – МАТ.ОО.О.2.4. Примењују једноставне математичке процедуре при решавању математичког захтева једноставног познатог контекста. – МАТ.ОО.О.2.5. Учествују у методи вођеног откривања дајући одговоре на једноставна питања која их воде ка решењу. – МАТ.ОО.О.2.6. Учествују у играма које помажу да развију основне математичке вештине, а чине да градиво ученицима постане приступачно и учење занимљиво. – МАТ.ОО.О.2.7.Употребљавају геометријски прибор и калкулатор. – МАТ.ОО.О.2.8. Користе едукативне софтвере и апликације које пружају интерактивно искуство учења математике и решавања задатака. -МАТ.ОО.О.2.9. Усвајају основне математичке концепте кроз вежбу, упорност, уредност, систематичност и одговарајући интелектуални напор. -МАТ.ОО.О.2.10. Схватају да грешке нису неуспех, већ део процеса учења.	– МАТ.ОО.О.3.1.Користе основни математички језик. – МАТ.ОО.О.3.2.Стичу основне вештине које ће им бити корисне у свакодневним ситуацијама, као што су: мерење, управљање новцем и доношење одлука уопште. – МАТ.ОО.О.3.3. Имају темеље за даље школовање, у којем ће имати потребу за базичним аритметичким, алгебарским и геометријским знањима. – МАТ.ОО.О.3.4. Разумеју да је математичко знање важно за друге дисциплине и науке. – МАТ.ОО.О.3.5. Користе знања из алгебре и геометрије за разумевање облика и величина, као и за сналажење у простору, што им помаже да уоче и опишу околину, уметничка дела, архитектонска остварења и сл. – МАТ.ОО.О.3.6.Користе информације и статистичке податке за доношење личних одлука. МАТ.ОО.О.3.7.Развијају самопоуздање у своје математичке способности за решавање реалних проблема. – МАТ.ОО.О.3.8. Развијају уредност, систематичност и прецизност.

концепт случајног догађаја и користе класичну дефиницију вероватноће у најједноставнијим примерима.		

Средњи ниво

Специфична предметна компетенција 1 (СПК1) Ученици су овладали ширим знањима из области бројеви и алгебра, геометрија и мерење, обрада података и случајност, и примењују их за решавање разноврсних математичких проблема. Уочавају бијекцију између скупа реалних бројева и бројевне праве. Заокругљују реалне бројеве и процењују грешку заокругљивања. Израчунавају и процењују вредност бројевног израза. Овладали су појмовима у вези са дељивошћу и примењују правила дељивости. Овладали су техником рада са сложенијим алгебарским формама: трансформишу целе алгебарске изразе, решавају линеарне једначине и неједначине, као и системе линеарних једначина. Разумеју појам линеарне зависности променљивих. Примењују тврђења о односима страница и углова троугла. Примењују Питагорину теорему на различите геометријске фигуре. Усвојили су концепт сличности. Врше основне конструкције и изометријске трансформације геометријских фигура. Сабирају и одузимају векторе. Одређују и процењују мере геометријских објеката у равни и простору. Анализирају и графички представљају прикупљене податке. Израчунавају вероватноћу догађаја у једноставнијим случајевима.
Специфична предметна компетенција 2 (СПК2) Ученици су математички функционално писмени. Користе аналогију за повезивање сличних математичких ситуација и проналажење решења у различитим, али сродним проблемима. Користе индуктивно закључивање, прелазе са конкретног на апстрактно мишљење. Развијају аналитичке вештине, логичко и критичко размишљање. Истражују различите приступе проблему уз подршку наставника или вршњака. Индивидуално и тимски реализују једноставније пројекте, користе одговарајуће софтвере у циљу усвајања, проширивања или продубљивања математичког знања. Ученици су отворени за критичко преиспитивање свог и туђег рада у циљу унапређења понуђених/добијених решења.
Специфична предметна компетенција 3 (СПК3) Ученици су оспособљени да адекватно користе математички језик у научној комуникацији, примењују математику при изучавању других наука (наставних предмета), доносе математички засноване одлуке у различитим областима личног и друштвеног контекста. Имају развијене математичке компетенције на нивоу који им омогућава успешан наставак школовања.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) за крај основног образовања:

Средњи ниво		
СПК 1	**СПК 2**	**СПК 3**
Ученици:	*Ученици:*	*Ученици:*

– МАТ.А.ОО.С.1.1.Формирају скупове према датим захтевима, и изводе скуповне операције у изразима са два скупа или више скупова. – МАТ.А.ОО.С.1.2. Имају шира знања о својствима природних, целих и рационалних бројева и усвојили су појам реалног броја, укључујући разлику између рационалних и ирационалних бројева. – МАТ.А.ОО.С.1.3. Решавају линеарне једначине и неједначине, као и системе линеарних једначина са две непознате. – МАТ.А.ОО.С.1.4.Уочавају зависност међу променљивим величинама и примењују линеарну функцију. – МАТ.Г.ОО.С.1.5. Израчунавају и процењују мерне величине геометријских објеката, користе разлагања на једноставније објекте, служе се различитим јединицама мере. – МАТ.Г.ОО.С.1.6.Користе Питагорину теорему за одређивање елемената геометријских фигура и тела. МАТ.Г.ОО.С.1.7.Знају и користе основна тврђења (ставове подударности и сличности, итд.) о геометријским фигурама (угао, троугао, четвороугао, многоугао и круг) у једноставнијим проблемима. – МАТ.Г.ОО.С.1.8. Конструишу једноставне геометријске фигуре. – МАТ.Г.ОО.С.1.9.Знају и користе основне изометријске трансформације и пресликавају фигуре конструкцијски или уз помоћ дате квадратне мреже. – МАТ.С.ОО.С.1.10. Анализирају и графички представљају једноставније скупове података. – МАТ.С.ОО.С.1.11. Примењују класичну дефиницију вероватноће у једноставнијим случајевима.	МАТ.ОО.С.2.1.Користе аналогију како би повезали сличне математичке ситуације и пронашли решење у различитим, али сродним проблемима. – МАТ.ОО.С.2.2. Разлажу математички проблем на његове саставне делове (анализа), а затим те делове повезују у целовито решење (синтеза), што им омогућава да разумеју како различити делови математичких задатака међусобно утичу један на други и како се решења могу интегрисати у целину. МАТ.ОО.С.2.3. Користе индуктивно закључивање за откривање правила/тврђења. – МАТ.ОО.С.2.4.Прелазе са конкретног на апстрактно мишљење. – МАТ.ОО.С.2.5.Истражују различите приступе проблему, уз подршку наставника или вршњака. – МАТ.ОО.С.2.6. Индивидуално и тимски реализују краће пројекте у којима решавају проблеме везане за реалне ситуације. МАТ.ОО.С.2.7. Користе игре за дубље разумевање математичких појмова, развијање аналитичких вештина и логичког размишљања. – МАТ.ОО.С.2.8. Користе одговарајуће софтвере за решавање задатака и усвајање математичких концепата. – МАТ.ОО.С.2.9. Отворени су за критичко преиспитивање сопствених решења, али и за расправу о различитим методама решавања математичких проблема.	– МАТ.ОО.С.3.1. Адекватно користе математички језик и разумеју његову улогу у научној комуникацији. -МАТ.ОО.С.3.2. Приступају проблемима у свакодневним ситуацијама логично и систематски. – МАТ.ОО.С.3.3. Доносе математички засноване одлукеу вези са новчаним, еколошким и здравственим питањима. – МАТ.ОО.С.3.4.Имају темеље за даље школовање, у којем ће имати потребу за дубљим разумевањем алгебре и геометрије. -МАТ.ОО.С.3.5.Интегришу своје математичко знање у друге предмете, посебно у природним наукама, што им омогућава боље разумевање тих садржаја. – МАТ.ОО.С.3.6.Користе знања из алгебре и геометрије у техничком образовању, уметности и другим областима. – МАТ.ОО.С.3.7. Схватају употребу статистичких података у природним и друштвеним наукама. – МАТ.ОО.С.3.8.Имају развијену свест о сопственим аналитичким способностима.

Напредни ниво

Специфична предметна компетенција 1 (СПК1) Ученици су овладали напредним знањима из области бројеви и алгебра, геометрија и мерење, обрада података и случајност. Оспособљени су за решавање сложенијих математичких проблема, показују дубље разумевање математичких појмова и концепата, као и прецизност у раду. Трансформишу сложеније целе алгебарске изразе. Проблеме из свакодневног живота решавају примењујући сложеније линеарне једначине, неједначине, системе и продужене пропорције. Интерпретирају својства линеарне функције задате аналитички или графички. Користећи својства геометријских објеката и тврђења о њиховим међусобним односима, доказују подударности сличност троуглова, врше сложеније конструкције. Одређују квантитативна својства изучаваних геометријских објеката у равни и простору када потребни елементи нису непосредно дати. Прикупљају податке из поузданих извора, обрађује их, изводе закључке и презентују добијене резултате. Примењују основне особине вероватноће.
Специфична предметна компетенција 2 (СПК2) Ученици користе генерализацију, примењују анализу и синтезу за решавање комплекснијих математичких проблема, користе аналогију у односу на објекте, својства и поступке, као и апстракцију без ослањања на конкретизацију. Користе ИКТ алате за решавање сложенијих математичких задатака. Реализују пројекте где повезују различите дисциплине кроз једноставне математичке моделе. Заинтересовани су за учење математике и доживљавају га као интелектуални изазов.
Специфична предметна компетенција 3 (СПК3) Ученици јасно изражавају своје математичке мисли и идеје. Примењују аналитичке и логичке вештине у сложеним животним ситуацијама. Примењују сложенија математичка знања и вештине засноване на апстрактном закључивању пирешавању проблема. Припремљени су за наставак образовања у дисциплинама које захтевају висок ниво математичких компетенција. Имају развијено апстрактно и критичко мишљење, аналитички расуђују, спроводе анализе података у контексту других области и доносе одговарајуће закључке. Користе математичко-логичка знања у конструктивном дијалогу о различитим друштвеним и природним појавама. Показују интелектуалну радозналост и љубав према математици.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) за крај основног образовања:

Напредни ниво		
СПК 1	**СПК 2**	**СПК 3**
Ученици:	*Ученици:*	*Ученици:*

– МАТ.А.ОО.Н.1.1.Користе скупове, скуповне операције и релације у садржајима из геометрије и алгебре. – МАТ.А.ОО.Н.1.2. Ефикасно манипулишу бројевним и целим алгебарским изразима. – МАТ.А.ОО.Н.1.3.Оспособљенису за елементарно математичко моделирање у познатом контексту. – МАТ.Г.ОО.Н.1.4. Израчунавају и процењују мерне величине геометријских објеката када потребни елементи нису непосредно дати. – МАТ.Г.ОО.Н.1.5. Конструишу геометријске фигуре, попотреби примењујући више познатих тврђења. – МАТ.Г.ОО.Н.1.6. Доказују геометријска тврђења, по потреби примењујући више познатих тврђења (Питагорина теорема и њен обрат, Талесова теорема, ставови подударности и сличности, значајне тачкетроугла,збируглова многоугла, и друго). – МАТ.С.ОО.Н.1.7. Анализирају сложеније скупове прикупљених података. – МАТ.С.ОО.Н.1.8.Користе класичну дефиницију вероватноће и основна својства вероватноће.	– МАТ.ОО.Н.2.1. Користе генерализацију за формирање тврђења, које потом доказују. – МАТ.ОО.Н.2.2.Користе анализу и синтезу за решавање комплекснијих математичких проблема. – МАТ.ОО.Н.2.3.Користе аналогију у односу на објекте, својства и поступке (не само за сличност између једноставних проблема). – МАТ.ОО.Н.2.4. Користе апстракцију без ослањања на конкретизацију. – МАТ.ОО.Н.2.5.Користе ИКТ алате за решавање сложенијих математичкихпроблема. – МАТ.ОО.Н.2.6. Реализују пројекте у којима повезују различите дисциплине кроз једноставне математичке моделе. МАТ.ОО.Н.2.7. Користе игре у циљу развоја способности апстрактног и креативног размишљања, као и способности критичке анализе и решавања проблема. – МАТ.ОО.Н.2.8. Показују радозналост за апстрактне математичке концепте и виде их као интелектуални изазов.	– МАТ.ОО.Н.3.1.Користе математички језик строго поштујући његову семантику и синтаксу. – МАТ.ОО.Н.3.2. Јасно изражавају своје математичке мисли и идеје. – МАТ.ОО.Н.3.3.Користе аналитичке и логичке вештине у сложенијим животним ситуацијама. – МАТ.ОО.Н.3.4. Припремљени су за наставак образовања у дисциплинама које захтевају висок ниво математичких компетенција. МАТ.ОО.Н.3.5.Спроводећи поступке доказивања, развијају способност критичког мишљења и аналитичког расуђивања. – МАТ.ОО.Н.3.6.Користе математичко- логичка знања и вештине у критичком и конструктивном дијалогу у вези са различитим друштвеним и природним појавама. МАТ.ОО.Н.3.7. Спроводе анализу податка у контексту других области и доносе закључке. – МАТ.ОО.Н.3.8. Имају развијену интелектуалну радозналости љубав према математици.

Разрада СПК1		
Основни ниво	**Средњи ниво**	**Напредни ниво**

БРОЈЕВИ И АЛГЕБРА	MAT.A.OO.O.1.1 .**Усвојили су појам скупа и изводе једноставне скуповне операције са два задата скупа.**	Знају да је скуп одређен својим елементима, умеју да запишу и Веновим дијаграмом представе скуп на основу особине његових елемената, знају шта је празан скуп. Познају релације бити подскуп и једнакост скупова, тј. уочавају скупове који су у тим релацијама. Одређују комплемент скупа у односу на задати скуп, који је његов надскуп. Елементарно изводе скуповне операције пресек и унија за два скупа са малим бројем елемената. Користе уређене парове.	MAT.A.OO.C .1.1. **Формирају скупове према датим захтевима, и изводе скуповне операцијеу изразима са два скупа или више скупова.**	Одређују скуп на основу више заједничких особина његових елемената. Извршавају куповне операције у изразима са два или више скупова. Користе Винове дијаграме при закључивању.	MAT.A.OO.H.1.1. **Користе скупове, скуповне операције и релације у садржајима из геометрије и алгебре.**	Геометријске фигуре и тела схватају као скупове тачака и примењују на њих одговарајуће скуповне операције и релације. Дискутују о скупу решења линеарне једначине у зависности од вредности коефицијената. Систематично набрајају објекте са траженим својствима. Примењују правило збира и производа (без формалног увођења ових правила) за одређивање броја елемената траженог скупа (нпр. број дијагонала многоугла).
	MAT.A.OO.O.1.2. **Извршавају и правилно користе рачунске операције, њихова својства и релације у скупу природних, целих и рационалних бројева.**	Упоређују по величини бројеве истог записа, помажући се сликом (бројевном правом) кад је то потребно. Преводе децимални запис рационалног броја у разломак и обратно, у једноставнијим случајевима. Одређују приближну вредност рационалног броја и процењују апсолутну грешку. У једноставнијим случајевима усмено извршавају рачунске операције са природним бројевима користећи њихова својства. Деле са остатком једноцифреним бројем и утврђују дељивост. Примењују правила дељивости са 2, 5 и декадним јединицама. Одређују супротан број, реципрочну вредност броја и апсолутну вредност броја.	MAT.A.OO.C.1 .2. **Имају шира знања о својствима природних, целих и рационалних бројева и усвојили су појам реалног броја, укључујући разлику између рационалних и ирационалних бројева.**	Утврђују да ли је дати природан број прост или сложен. Одређују НЗС и НЗД за два природна броја. Примењују критеријуме дељивости природних бројева са 4, 25, 3 и 9. Изводе закључке о особинама дељивости користећи директни (нпр. ако је n паран број, онда је n^2 паран број) или индиректни доказ (нпр. ако је n^2 непаран број, онда је n непаран број). Позитивне реалне бројеве идентификују са мерним бројевима дужина дужи и умеју да објасне да постоје дужи чије дужине нису рационални бројеви (нпр. дијагонала јединичног квадрата). Користе бројевну праву за представљање реалних бројева (уочавају бијекцију између скупа	MAT.A.OO.H.1.2. **Ефикасно манипулишу бројевним и целим алгебарским изразима.**	Одређују вредност, примењујући својства операција, сложенијег бројевног израза који поред основних рачунских операција укључује и степене и корене. Одређују вредност сложенијег бројевног израза који може да садржи и вишеструке заграде, каои апсолутну вредност. Према потреби трансформишу целе алгебарске изразе (примењују дистрибутивни закон, као и формуле за квадрат бинома и разлику квадрата). Примењују тврђења о дељивости при

		Извршавају једну основну рачунску операцију са рационалним бројевима. Одређују задати проценат неке величине. Израчунавају степен датог броја у једноставним случајевима, посебно квадрат и куб броја. Извршавају једну основну операцију са степенима у једноставним случајевима (множе и деле степене истих основа). Рачунају усмено квадратни корен потпуних квадрата прве стотине. Користе доступни софтвер за рачунање бројевних израза са више рачунских операција.		реалних бројева и бројевне праве). Упоређују по величини реалне бројеве, који могу бити записани у различитим облицима. Израчунавају вредност једноставнијег израза са више рачунских операција различитог приоритета, укључујући ослобађање од заграда, са бројевима истог записа, а који може да укључује и апсолутну вредност. Примењују процентни рачун у сложеним ситуацијама. Одређују приближну вредност реалног броја или бројевног израза и процењују апсолутну грешку. Израчунавају израз који укључује више операција са степенима (степен производа, степен количника, степен степена). У једноставнијим случајевима одређују квадратни корен броја који није потпуни квадрат (квадратни корен производа и количника). Користе доступни софтвер за рачунање сложених бројевних израза		доказивању, нпр. у доказу да је $\sqrt{2}$ ирационалан број.
БРОЈЕВИ И АЛГЕБРА	МАТ.А.ОО.О.1.3. **Изводе основне поступке при раду са општим бројевима.**	По потреби трансформишу (преводе у сређен облик) једноставније целе алгебарске изразе, тако што сабирају, одузимају и множе мономе. Израчунавају вредности једноставних цели алгебарских израза када се општим бројевима доделе конкретне вредности. Одређују вредност линеарне функције дате таблицом или формулом	МАТ.А.ОО.С.1.3. **Решавају линеарне једначине и неједначине, као и системе линеарних једначина са две непознате.**	Састављају одговарајућу пропорцију за директно и обрнуто пропорционалне величине и одређују непознати члан пропорције. Решавају сложеније линеарне једначине и неједначине примењујући и правила која произлазе из својстава рачунских операција. Утврђују да ли је дати уређени пар решење задатог система линеарних једначина са две непознате. Решавају систем линеарних једначина са две непознате методом по избору (метода смене или метода	МАТ.А.ОО.Н.1.3. **Оспособљени су за једноставно математичко моделирање у познатом контексту.**	Примењују тврђења о дељивости у проблемским ситуацијама. Примењују Еуклидов алгоритам. За потребе решавања проблемских ситуација састављају и решавају одговарајуће продужене пропорције. Графички интерпретирају својства (монотоност, нула и знак) линеарне функције $f(x) = kx + n$.

				супротних коефицијената).		За потребе решавања проблемских ситуација, састављају и решавају сложене линеарне једначине, неједначине или системе линеарних једначина са две непознате; проверавају валидност решења. Утврђују број решења датог система линеарних једначина са две непознате, по потреби користећи графичку интерпретацију тог система.
	МАТ.А.ОО.О.1.4. **Користе директну и обрнуту пропорционалност у познатом контексту.**	Одређују непознати члан дате пропорције. У једноставним случајевима познатог контекста уочавају директно и обрнуто пропорционалне величине и формулом описују ту зависност.	МАТ.А.ОО.С.1.4. **Уочавају зависност међу променљивим величинама и примењују линеарну функцију.**	Сабирају, одузимају и множе полиноме. Уочавају зависност међу променљивама облика $y = ax$ и повезују је са директном пропорционалношћу. Графички интерпретирају монотоност функције $f(x) = ax$. У познатом контексту уочавају линеарну зависност међу променљивама облика $y = kx + n$.		
	МАТ.А.ОО.О.1.5. **Решавају једноставне линеарне једначине и неједначине.**	Утврђују да ли је дати број решење задате једначине или неједначине. Решавају основне типове линеарних једначина и неједначина; скуп решења неједначине представљају на бројевној правој.				
ГЕОМЕТРИЈА И МЕРЕЊЕ	МАТ.Г.ОО.О.1.6. **Препознају основне геометријске објекте у равни и простору и знају њихова основна својства.**	Владају појмовима: дуж, полуправа, права, раван, угао, круг и кружница (кружналинија); уочавају њихове моделе у реалним ситуацијама. Уочавају односе правих у равни, паралелне и нормалне праве. Уочавају односе праве и кружнице. Разликују врсте углова (оштри, прави, тупи). Задати вектор уочавају и именују његове елементе (правац, смер и интензитет као дужину одговарајуће дужи). Међу датим векторима препознају једнаке и супротне векторе. Прецизно описују и класификују геометријске фигуре: троугао, четвороугао (квадрат,правоугаоник, паралелограм, ромб, трапез, делтоид), круг, и уочавају њихове основне особине.	МАТ.Г.ОО.С.1.5. **Израчунавају и процењују мерне величине геометријских објеката, користе разлагања на једноставније објекте, служе се различитим јединицама мере.**	Сабирају и одузимају углове када су мере углова цели степени. Израчунавају обиме и површине паралелограма, ромба, трапеза и делтоида када су неопходни елементи непосредно дати у задатаку. Скицирају мреже тростране и четворостране призме, и израчунавају површину и запремину у једноставнијим случајевима. Скицирају мреже тростране и четворостране пирамиде, и израчунавају површину и запремину једноставнијим случајевима. Користе аналогије између својстава призме и ваљка, односно пирамиде и купе.	МАТ.Г.ОО.Н.1.4. **Израчунавају и процењују мерне величине геометријских објеката када потребни елементи нису непосредно дати.**	Користе Питагорину теорему и основна својства троугла, четвороугла, паралелограма и трапеза у сложенијим ситуацијама (нпр. одређују дужину ортогоналне пројекције дужи, рачунају обиме и површине геометријских фигура на основу елемената који нису непосредно дати у формулацији задатка, и друго). Уочавају карактеристичне троуглове за правилне многоуглове и одређују њихове елементе, а на основу тога површине правилних многоуглова, као и елементе уписаних и описаних кругова око тих

		Прецизно описују и на основу битних својстава класификују геометријска тела: коцка, квадар, права призма, права пирамида, прави ваљак, права купа, лопта.		Скицирају мреже ваљка и купе, и израчунавају површину и запремину у једноставнијим случајевима. Израчунавају површину и запремину лопте када је дат полупречник. Пореде величине које су изражене различитим мерним јединицама и рачунају са њима. Дату физичку величину исказују приближном вредношћу за изабрану јединицу мере.		многоуглова. Одређују дужину кружног лука, површину кружног исечка и кружног прстена. Одређују или процењују површине произвољних геометријских фигура. Израчунавају површину и запремину сложених фигура и тела насталих комбиновањем основних фигура и тела. Процењују и заокругљују дате податке и рачунају са тим приближним вредностима; дају процену грешке при том рачуну.
	МАТ.Г.ОО.О.1.7. **Израчунавају мерне величине једноставних геометријских објеката користећи одговарајуће формуле и Питагорину теорему.**	Усвојили су појам обима геометријске фигуре. Усвојили су појам површине геометријске фигуре. Израчунавају обим и површину квадрата, правоугаоника, троугла и круга на основу елемената који су непосредно дати. За геометријску фигуру дату у квадратној мрежи процењују површину. Усвојили су појам мреже и површине геометријског тела. Рачунају површину коцке и квадра на основу елемената који непосредно фигуришу у датом задатку. Уочавају осне пресеке коцке и квадра и рачунају њихове елементе и површину на основу елемената тих тела који су непосредно дати. Усвојили су појам запремине геометријског тела. Рачунају запремину коцке и квадра на	МАТ.Г.ОО.С.1.6. **Користе Питагорину теорему за одређивање елемената геометријских фигура и тела.**	Одређују дужину дужи у правоуглом координатном систему користећи Питагорину теорему. Примењују Питагорину теорему на једнакокраки и једнакостранични троугао. Примењују Питагорину теорему на паралелограм, ромб, трапез и делтоид. Примењују Питагорину теорему на призму, пирамиду, ваљак и купу у једноставнијим типичним случајевима, када су потребни подаци непосредно дати.	МАТ.Г.ОО.Н.1.5. **Конструишу геометријске фигуре, по потреби примењујући више познатих тврђења.**	Конструишу тангенте на кружницу из дате тачке. Примењују својства троуглова и четвороуглова у сложенијим конструкцијским задацима, односно при конструисању троуглова и четвороуглова на основу елемената који нису непосредно дати у формулацији задатка. Дискутују егзистенцију троугла и број решења у проблемима конструкције троугла.

		основу елемената који непосредно фигуришу у датом задатку. Израчунавају непознату страницу правоугл троугла примењујући Питагорину теорему основу елемената који су непосредно дати. Примењују Питагорину теорему на квадрат, правоугаоник, коцку и квадар.				
	МАТ.Г.ОО.О.1.8. **Користе јединице мере за дужину, површину, запремину, масу, време и углове.**	Користе основне јединице мере за дужину, површину, запремину, масу и углове (степена мера). Претварају веће јединице дужине, масе и времена у мање и обрнуто.	МАТ.Г.ОО.С.1.7. **Знају и користе основна тврђења (ставове подударности и сличности, итд.) о геометријским фигурама (угао, троугао, четвороугао, многоугао и круг) у једноставнијим проблемима.**	Уочавају углове на трансверзали и њихове међусобне односе; разликују суплементне, комплементне, упоредне, унакрсне углове. Одређују однос углова и страница у троуглу. Уочавају сличне фигуре као оне које имају исти облик, тј.које се једна из друге могу добити пропорционалним умањењем или увећањем; уочавају сличне троуглове. Директно примењују ставове подударности троуглова (нпр.доказују једнакост углова на основици једнакокраког троугла). Користе битна својства паралелограма, ромба, трапеза и делтоида при решавању задатака. Разликују врсте многоуглова (према броју темена, правилне многоуглове, конвексне и неконвексне) и примењују основна тврђења о угловима и дијагоналама многоуглова. Разликују централне и периферијске углове круга, уочавају одговарајуће парове тих углова и користе основна својства њихових мера.	МАТ.Г.ОО.Н.1.6. **Доказују геометријска тврђења, по потреби примењујући више познатих тврђења (Питагорина теорема и њен обрат, Талесова теорема, ставови подударности и сличности, значајне тачке троугла, збир углова многоугла, и друго).**	Уочавају односе правих и равни у простору. Примењују подударност и сличност троуглова, повезујући тако разна својства геометријских објеката. Користе Талесову теорему. Примењују Питагорину теорему на круг. Доказују једноставнија геометријска тврђења

	МАТ.Г.ОО.О.1.9.**Изводе најједноставније геометријске конструкције**	Конструишу круг датог полупречника. Конструишу подударне дужи (преносе дужи) и конструкцијски сабирају дужи. Конструишу подударне углове (преносе углове). Конструишу нормалу на дату праву кроз дату тачку. Конструишу праву паралелну датој кроз дату тачку. Конструишу једнакостранични троугао и квадрат са датом страницом, концентричне кругове са датим полупречницима.	МАТ.Г.ОО.С.1.8. **Конструишу једноставне геометријске фигуре.**	Конструкцијски сабирају и одузимају углове. Конструишу симетрале дужи и углова. Конструишу четири карактеристичне тачке троугла. Изводе једноставније конструкције троуглова које су директна последица ставова подударности. Сабирају и одузимају векторе (правило паралелограма).		
	МАТ.Г.ОО.О.1.10. **Препознају подударне и симетричне геометријске фигуре у равни.**	Усвојили су појам подударности, тј.појам подударних фигура као оних које се (просторним) кретањем без деформација могу довести до поклапања; уочавају подударне троуглове. Препознају осносиметричне фигуре, налазе осе симетрије. Препознају централносиметричне фигуре, налазе центар симетрије. На квадратној мрежи цртају осно и централно симетричне фигуре, пресликавају фигуре осном или централном симетријом.	МАТ.Г.ОО.С.1.9. **Знају и користе основне изометријске трансформације и пресликавају фигур конструкцијски или уз помоћ дате квадратне мреже.**	Пресликавају фигуру осном и централном симетријом. Транслирају фигуру за дати вектор. Ротирају фигуру за дати усмерени угао. Доказују Питагорину теорему разлагањем површина помоћу одговарајућих геометријских слика.		
ОБРАДА ПОДАТАКА И СЛУЧАЈНОСТ	МАТ.С.ОО.О.1.11. **Елементарно тумаче табеларно или графички представљене податке.**	Изражавају положај објеката у табели сврставајући их у врсте и колоне. Одређују положај тачке у првом квадранту правоуглог координатног система ако су дате координате и обратно. Читају податак са графикона, дијаграма или из табеле, и одреде минимум или максимум приказане зависне величине. Израчунавају мере централне тенденције (средња вредност, медијана и мод) задате податке (у случају мањег броја података).	МАТ.С.ОО.С.1.10. **Анализирају и графички представљају једноставније скупове података.**	Одређују положај тачке у координатном систему ако су дате координате и обратно. Дате/прикупљене податке о једном обележју сортирају, састављају одговарајуће табеле, и приказују одговарајућим графиконом (ручно, у једноставнијим случајевима или користећи софтвер, у случају већих скупова података). Помоћу софтвера рачунају мере централне тенденције (средња	МАТ.С.ОО.Н.1.7. **Анализирају сложеније скупове прикупљених података.**	Анализирају карактеристике датог дијаграма (који може да садржи информације и о више обележја, нпр. стубични дијаграм који истовремено показује податке о обележју за оба пола, за различите градове, државе и слично) и доносе одговарајуће закључке. Према природи података цртају (ручно и помоћу

				вредност, медијана, мод) за веће скупове података. На основу мера централне тенденције изводе једноставне закључке о прикупљеним подацима и појави коју репрезентују. Примењују процентни рачун.		софтвера) одговарајуће дијаграме, који могу садржати информације о једном или два обележја.
	MAT.C.OO.O.1.12. **Разумеју концепт случајног догађаја и користе класичну дефиницију вероватноће у најједноставнијим примерима.**	Разликују сигуран, немогућ и случајан догађај; случајне догађаје представљају као скупове елементарних исхода посматраног случајног експеримента. У познатом једноставном контексту уочавају супротне случајне догађаје и процењују који је вероватнији. Знају да је вероватноћа случајног догађаја број из интервала [0,1], знају да је вероватноћа сигурног догађаја 1 и да је збир вероватноћа супротних догађаја једнак 1. У познатом једноставном контексту (бацање једног новчића или једне коцкице за игру) рачунају вероватноће случајних догађаја.	MAT.C.OO.C.1.11. **Примењују класичну дефиницију вероватноће у једноставнијим случајевима.**	У случају коначног броја једнако вероватних исхода разумеју вероватноћу случајног догађаја као однос броја повољних исхода за посматрани догађај и укупног броја могућих исхода. Одређују вероватноћу случајног догађаја када је број једнако вероватних исхода мали, а контекст близак искуству ученика.		

БИОЛОГИЈА

Стандарди образовних постигнућа за крај основног образовања

Општа предметна компетенција (ОПК)

Учећи биологију у основном образовању ученици овладавају знањима и вештинама који им омогућавају да разумеју биолошке концепте и основне принципе функционисања живота на Земљи, као и место и улогу човека у природи. Знања о грађи и функцији организама, наслеђивању, еволуцији и односима организама с окружењем доприносе разумевању биодиверзитета, порекла живота на Земљи, схватању повезаности организама и неживе природе и прихватању различитости. Ученици сагледавају биолошку разноврсност као природно богатство и усвајају концепт одрживог развоја као предуслов за опстанак и просперитет човечанства. Практикујући основе научног приступа и метода, ученици могу да разликују научна од ненаучних објашњења природних појава. Кроз тимски истраживачки рад ученици развијају способност решавања проблема, иницијативу, сарадњу и етичко понашање, као и језичке, комуникацијске и дигиталне компетенције.
Анализирањем и интерпретирањем података и информација развијају критички однос према њиховој релевантности и поузданости извора. Могу да изаберу креативне и адекватне начине да прикажу резултате рада и ставове у вези са значајним биолошким темама. Изучавајући биолошке појаве и процесе, предлажући идеје и дискутујући о њима, ученици развијају радозналост према природи, апстрактно, креативно и критичко мишљење, способности планирања, вођења и вредновања сопственог учења, самопоуздање и истрајност.
Развијају проактиван однос у очувању здравља и унапређивању животне средине и учествују у друштвеном животу на локалном нивоу у активностима везаним за биолошка и животна питања.

	Основни ниво	**Средњи ниво**	**Напредни ниво**
Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1)	Ученици усвајају елементарна знања из биологије која су неопходна за разликовање живих бића од неживе природе. Ученици разумеју да су сва жива бића грађена од ћелија у којима се обављају животни процеси. Упознају се са грађом људског тела, што омогућава лакше разумевање грађе и функционисања других живих бића, као и усвајање здравих животних навика. Како би боље упознали аспекте природе, уочавају примере утицаја човека на природу, пре свега у непосредној околини, што их усмерава да својим понашањем доприносе очувању животне средине. Спознају везу између квалитета	Ученици истражују особине живих бића и њихову разноликост и анализирају различите утицаје спољашње и унутрашње средине на животне процесе. На основу разумевања полног размножавања и механизма наслеђивања особина, објашњавају разноврсност живог света. Ученици доводе у везу порекло живог света са његовом разноврсношћу и са позицијом група организама на Дрвету живота. На примерима објашњавају природу биолошке еволуције и значај Дарвинове теорије за савремену науку и различите области људског деловања. Повезивањем грађе и функционисања живог света, уз примену математике и других природних наука, ученици објашњавају везу економичности грађе и функције на нивоима од ћелије до биосфере. Повезују узроке и	Ученици повезују и примењују стечена знања у школским ситуацијама и свакодневном животу. Повезујући грађу и функционисање живог света, примерима илуструју деловање спољашњих и унутрашњих утицаја на одржавање хомеостазе организама. Развијају и негују лична интересовања у вези са одржањем хомеостазе и очувањем здравља. Ученици разумеју повезаност главних група организама на основу знања о функцији генетичког материјала, његовом преношењу кроз генерације и настанку нових врста под утицајем еволуционих механизама. Самостално и у сарадњи са другима истражују филогенетске низове, откривају и повезују сродничке односе између врста. Уочавањем

	свог живота и здравља и квалитета животне средине. Увиђајући повезаност између живе и неживе природе и улоге човека у њој, ученици схватају да су човеково здравље и добробит уско повезани са очувањем природе. Разумевањем кључних биолошких појмова, ученици развијају основе логичког и критичког мишљења неопходних за разумевање појава и процеса у природи и функционисање сопственог тела.	последице глобалних промена на живи свет, животну средину и природне ресурсе. Разумевање последица деловања човека на животну средину, као и значаја очувања и заштите биодиверзитета, омогућава планирање активности које ученици могу да предузму за унапређивање стања и квалитета животне средине на личном нивоу, на нивоу заједнице и глобалном нивоу. Ученици идентификују факторе који унапређују или угрожавају здравље и критички процењују важност здравих животних навика у превенцији болести. Усвајањем основних биолошких концепата, као што су еволуција, екологија, заштита животне средине и очување здравља, ученици уочавају законитости на различитим нивоима организације живих бића и тако стичу систематски повезана биолошка знања.	промена у природи, а посебно промена под утицајем човека, ученици објашњавају развој екосистема и угроженост биодиверзитета. Анализирањем чинилаца који нарушавају квалитет животне средине могу да разумеју положај човека у природи, његову одговорност за стање животне средине и значај концепта одрживог развоја. Овладавањем одређених биолошких појмова, као што су хомеостаза, еволуциони механизми, специјација и одрживи развој, ученици развијају логичко и критичко мишљење неопходно за разумевање утицаја животне средине на промене биодиверзитета и на здравље човека.
Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2)	Ученици овладавају вештинама неопходним за разумевање основних појмова и концепата о грађи, процесима и појавама код живих бића. Посматрају, уочавају, прате и описују појаве и процесе у природи и изводе једноставне експерименте о утицају спољашње и унутрашње средине на жива бића. Приликом огледа и теренског рада ученици примењују безбедносне процедуре како би заштитили себе и друге. Такође, активно и конструктивно учествују у раду групе или пара, поштујући правила заједничког рада и уважавајући разлике у мишљењу и ставовима. До информација долазе на различите начине, а у складу са својим интересовањима и могућностима. ИКТ користе за истраживање, презентацију резултата и ефикасну комуникацију и сарадњу. Овладавајући основним вештинама експерименталног и теренског рада, ученици формирају позитиван став	Ученици постављају једноставна истраживачка питања и користе једноставне методе и технике како би прикупили потребне податке (нпр.опсервирање, узорковање, мерење итд). Спроводе теренска истраживања и једноставне огледе о особинама и грађи живих бића, утицају животних навика на здравље и биолошким појавама и процесима у екосистемима. Прикупљене податке обрађују и анализирају и изводе закључке. Резултате истраживања представљају графички и табеларно, израдом модела биолошких објеката и процеса и на друге креативне начине. Микроскопирањем уочавају грађу организама на различитим нивоима биолошке организације. У истраживачком и експерименталном раду ученици примењују знања из математике, природних и друштвених наука. Из релевантних извора информација издвајају и реорганизују потребне информације и податке, развијајући вештине управљања подацима и ефикасног и безбедног коришћења ИКТ-а. Кроз истраживачки рад ученици усавршавају аналитичке вештине,	Ученици на основу стечених знања, интересовања и информација из различитих извора постављају адекватне хипотезе на које ће моћи да добију одговоре применом научног приступа. Разумеју значај коришћења релевантних и поузданих података и информација за објашњавање појава и процеса у природи, у процесу учења, примени у раду, доношењу одлука и у свакодневном животу. Разликују податак/информацију од њиховог тумачења. Интерпретирају податке користећи текстуалне, математичке, графичке и аудио-визуелне форме. Ученици формулишу објашњења и закључке на основу резултата до којих су дошли. Презентују, дискутују и преиспитују резултате у светлу добијених коментара. Представљају закључке, ставове и мишљења усмено и писано, поштујући ограничења и контекст. Нова и претходно стечена сазнања и вештине повезују у јединствену целину. Примењују одговарајуће

	према науци и научним начинима сазнавања и развијају мануелне, аналитичке и дигиталне вештине. Такође, остварују ближи контакт са природом и поштују живи свет око себе. Радом са другима развијају комуникацију и толеранцију.	развијају дивергентно мишљење и оспособљавају се да заузимају критички став према подацима и информацијама. Радећи у тиму, ученици развијају способност вредновања резултата рада.	начине учења у складу са циљевима, садржајем,интересовањима, условима и расположивим временом. Кроз експерименталан рад, ученици продубљују способност анализе и синтезе и развијају критичко мишљење.
Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3)	Сви ученици примењују стечена знања у свакодневном животу. Ученици разумеју промене кроз које пролазе у периоду пубертета. Имајући у виду могуће здравствене, породичне и социјалне последице болести зависности насталих злоупотребом психоактивних супстанци, ученици бирају и усвајају здраве стилове живота. Разумевање извора варијабилности омогућава прихватање различитости у изгледу, понашању и мишљењу. Ученици развијају хуман однос према животињама и у дискусијама аргументују значај дивљих и домаћих врста за човека. Развијају радозналост према природи и своја запажања о њој могу да представе на креативан начин и уз коришћење ИКТ-а, водећи рачуна о безбедности на интернету. Уочавају чиниоце и понашања који нарушавају природу и квалитет животне средине у ужој и широј околини. Своје ставове у погледу права на здраву животну средину и обавеза да је штите заснивају на научним доказима. Кроз тимски рад, усвајају форме понашања и правила комуникације засноване на толерантном и праведном приступу. Критички процењују рад свих чланова тима, као и сопствени рад и улогу у тиму.	Ученици развијају нове ставове и вештине које примењују у свакодневном животу и животу заједнице. Користе стечена знања из биологије, природних и друштвених наука, технике и технологије да коригују животне навике и побољшају квалитет сопственог живота. Ученици вреднују биодиверзитет као кључан услов за благостање људи. Дискутују о одрживом коришћењу природних ресурса, о здравим стиловима живота, производњи хране и добробити животиња. Критички процењују информације и податаке из медија о климатским променама и изумирању биљних и животињских врста. Ученици разликују поуздане изворе информација од непоузданих, релевантне податке од ирелевантних, као и научна објашњења природних појава од ненаучних. У разговорима о различитим биолошким појавама и процесима развијају вештину јасног, прецизног и аргументованог изражавања идеја и ставова у усменој и писаној форми. Ученици постављају реалне циљеве учења и рада, развијају способности планирања и организације посла и закључују на основу доказа. Процењују сопствене снаге и слабости и самоуверени су и истрајни у раду.	Ученици кроз активности у вези са унапређивањем здравља и очувањем животне средине развијају иницијативу, креативност и бригу за друге. Разумеју утицај фармацеутских и других производа на здравље, тумаче декларације и упутства на производима, слушају савете стручњака и према њима поступају. Ученици дискутују о утицају биотехнологија на животну средину, здравље и квалитет живота. Практикују активности које подстичу бригу о природи и одрживи развој. Вреднују значај тих активности за свој будући живот, живот заједнице и живот будућих генерација. Ученици се активно укључују у планирање и реализацију друштвених акција у школи и заједници које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и ка одрживом развоју. Како би развили и спровели активности за очување биодиверзитета, препознају проблем којим ће се бавити, рашчлањују проблемску ситуацију на делове и уочавају везе између њих. Стечена научна знања и вештине омогућавају им активно укључивање у друштвени живот на локалном нивоу и доношење одлука заснованих на доказима и разумевању друштвених вредности и правила.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) за крај основног образовања:

Основни ниво			**Средњи ниво**			**Напредни ниво**		
СПК 1	**СПК 2**	**СПК 3**	**СПК 1**	**СПК 2**	**СПК 3**	**СПК 1**	**СПК 2**	**СПК 3**
Ученици:	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*
− БИО.ОО.О.1.1. Примењују критеријуме за разликовање живих бића од неживе природе. − БИО.ОО.О.1.2. Идентификују положај, изглед и функцију органа у људском телу. − БИО.ОО.О.1.3. Примерима илуструју узроке и последице штетног деловања антропогеног фактора на живи свет и животну средину.	− БИО.ОО.О.2.1. Поштују безбедносна правила приликом практичног и теренског рада. − БИО.ОО.О.2.2. Активно учествују у тимском раду и уважавају мишљења других. − БИО.ОО.О.2.3. Проналазе на интернету и у литератури податке о адаптацијама карактеристични х врста на услове који владају у екосистемима типичним за Србију. − БИО.ОО.О.2.4. Посматрају, уочавају, прате и описују појаве у животу организама из окружења и презентују резултате истраживања. − БИО.ОО.О.2.5.Уз	− БИО.ОО.О.3.1. Избегавају ризична понашања и прихватају да су пубертетске промене (физичке, психичке, емоционалне и социјалне) део одрастања. − БИО.ОО.О.3.2. Развијају толеранцију, превазилазе предрасуде и промовишу социјалну укљученост јер разумеју заједничко порекло живих бића и утицај наследног материјала и средине на развој особина организама. − БИО.ОО.О.3.3.Усвајају навике и знања који доприносе заштити и очувању сопственог здравља и здравља других људи. − БИО.ОО.О.3.4.Развијају радозналост према природи. − БИО.ОО.О.3.5. Представљају на креативан начин право на здраву животну средину и обавезу да је штите од нарушавања. − БИО.ОО.О.3.6.Учествују у дискусијама и дебатама о значају дивљих и гајених врста за човека. − БИО.ОО.О.3.7.Конструктивно сарађују у активностима које имају за циљ очување	− БИО.ОО.С.1.1. Пореде ћелије према морфолошким и функционалним карактеристикама. − БИО.ОО.С.1.2.Објашњавају основе животних процеса на свим нивоима биолошке организације. − БИО.ОО.С.1.3. Повезују изглед, грађу и функционисање живих бића са условима животне средине на очигледним примерима. − БИО.ОО.С.1.4.Анализ ирајукако различити фактори спољашње и унутрашње средине утичу на животне процесе. БИО.ОО.С.1.5.Објашњавају значај полног размножавања и наслеђивања особина за разноврсност живог света. − БИО.ОО.С.1.6. Одређују положај главних група на Дрвету живота на основу познавања основних карактеристика организама, разликујући сличност и сродност међу њима. − БИО.ОО.С.1.7. Илуструју примерима еволуционе промене код живих бића условљене антропогеним	− БИО.ОО.С.2.1. Истражују допринос научника развоју биологије и значај научних открића за развој друштва. − БИО.ОО.С.2.2. Постављају једноставна истраживачка питања о биолошким појавама и процесима. − БИО.ОО.С.2.3. Користе једноставне методе, технике и процедуре за сакупљање и систематизацију података истраживања. − БИО.ОО.С.2.4. Графички и табеларно приказују резултате истраживања користећи научни језик. БИО.ОО.С.2.5. Примењују знања из математике, природних и друштвених наука у истраживачком и експерименталномраду. − БИО.ОО.С.2.6. Користе више различитих релевантних извора информација током истраживачког рада. − БИО.ОО.С.2.7. Истражују живи свет	− БИО.ОО.С.3.1. Решавају проблеме одрастања повезујући их са физиолошким процесима који их узрокују. − БИО.ОО.С.3.2.Пр оцењују сопствене животне навике у односу на елементе здравог начина живота и принципе одрживог развоја. − БИО.ОО.С.3.3. Артикулисано и аргументовано заступају научни поглед на свет у писаној и усменој форми. -БИО.ОО.С.3.4. Изражавају критички став према медијским садржајима који се баве здравим стиловима живота, климатским променама, загађивању животне средине и изумирању биљних и животињских врста. – БИО.ОО.С.3.5. Планирају, воде и вреднују сопствено	− БИО.ОО.Н.1.1. Илуструју примерима одржавање хомеостазе. − БИО.ОО.Н.1.2. Објашњавају функцију генетичког материјала у ћелији (хромозом, ДНК, РНК, ген) и пренос наследне информације кроз генерације. − БИО.ОО.Н.1.3. Конструишу филогенетски низ на основу истраживања сродничких односа појединих група и њиховог еволутивног порекла. − БИО.ОО.Н.1.4. Објашњавају настанак нових врста под утицајем еволуционих механизама. − БИО.ОО.Н.1.5. Објашњавају развој и еволуцију екосистема на задатим	− БИО.ОО.Н.2.1. Постављају хипотезе које ће моћи да провере користећи научни приступ за проучавање биолошких појава и процеса. − БИО.ОО.Н.2.2. Користе критеријуме, организују податке и закључују на алгоритамски начин користећи дихотоме кључеве. БИО.ОО.Н.2.3. Анализирају податке, објашњавају трендове и изводе закључке.	− БИО.ОО.Н.3.1. Иницирају, осмишљавају и учествују у реализацији активности са циљем подизања свести о очувању здравља, квалитета животне средине и значају одрживог развоја. − БИО.ОО.Н.3.2. Израђују процедуре активности за очување биодиверзитета. − БИО.ОО.Н.3.3. Примерима илуструју значај биотехнолошких производа и процеса у превенцији и лечењу многих болести, производњи хране и заштити животне средине. БИО.ОО.Н.3.4. Учествују у интердисциплинар ном решавању проблема у вези са одрживим развојем.

	помоћ наставника изводе једноставне експерименте у којима се истражује утицај спољашње и унутрашње средине на процесе код живих бића.	здравља, животне средине и биодиверзитета непосредне околине. − БИО.ОО.О.3.8. Развијају способност вербалног изражавања чињеница, идеја, ставова и мишљења о биолошким појавама. − БИО.ОО.О.3.9.Критички и одговорно користе дигиталне технологије у активностима у вези са истраживањем биолошких појава и процеса. − БИО.ОО.О.3.10. Критички и конструктивно процењују свој рад учење, као и рад других. − БИО.ОО.О.3.11. Развијају поверење у закључке засноване на научнимдоказима.	фактором и другим утицајима спољашње средине. − БИО.ОО.С.1.8.Изводе закључак о значају и доприносу Дарвинове теорије савременој теорији еволуције и различитим областима људског деловања. − БИО.ОО.С.1.9. Увиђају узајамне утицаје између делова еко система. − БИО.ОО.С.1.10.Описују у циклусе кружења воде и угљеника у природи, пренос супстанце и енергије у екосистему. − БИО.ОО.С.1.11.Доводе у везу узроке и последице глобалних промена на живи свет, животну средину и природне ресурсе. БИО.ОО.С.1.12.Критички вреднују важност здравих стилова живота у превенцији болести.	на терену: прикупљају узорке, фотографишу, прате појаве и процесе, врше мерења. − БИО.ОО.С.2.8. Изводе једноставна истраживања о утицају животних навика на здравље (утицај буке на слух, физичка неактивност, неправилна исхрана). − БИО.ОО.С.2.9. Приказују односе, појаве и процесе у различитим екосистемима на различите креативне начине. − БИО.ОО.С.2.10. Микроскопирањем уочавају кључне структуре организама.	учење, чиме развијају самопоуздање и истрајност.	примерима. − БИО.ОО.Н.1.6. Критички вреднују антропогени утицај на животну средину и биодиверзитет. БИО.ОО.Н.1.7. Анализирају значај концепта одрживог развоја за природу.		

ФИЗИКА

Стандарди образовних постигнућа за крај основног образовања

Општа предметна компетенција (ОПК)

Учењем физике у основној школи ученици развијају радозналост према природним појавама и разумевање основнихфизичкихконцепата.Ученициувиђајуузрокеипоследицефизичкихпојавакаоштосумеханичкои осцилаторнокретање,простирањезвукаисветлости,деловањесила,протицањеструјеиодржањеенергије. Успостављају односе између физичких величина којима се ове појаве описују користећи језик симбола и формула, табела и графикона, притом развијајући логичко и математичко мишљење. Ученици иницирају, планирају и реализују једноставна истраживања у којима користе основну методологију физике, укључујући експерименте и компјутерске симулације. Прикупљају, обрађују, анализирају и критички тумаче податке.
Реализовањем разноврсних задатака ученици развијају вештине учења и вредновања процеса и резултата рада.Истраживањемпроблемауфизици,укооперацијисадругима,ученициизлажусвојеидеје,аргументују презентују налазе и тако развијају научну писменост, језичке и комуникацијске вештине, способност уважавања мишљења других и сарадничке компетенције. Ученици примењују стечена знања и вештине у ситуацијама из свакодневног живота. Сагледавају примену физике у различитим областима укључујући медицину, електротехнику, енергетику и саобраћај. Свесни су њене улоге у развоју људског друштва кроз историјуизначајазасавременетехнолошкепроменекојеунапређујуквалитетживота.Уследтога,ученици заузимају проактиван став о коришћењу физике за решавање проблема у природи узрокованих људским деловањем и усвајају понашања којима чувају здравље и животну средину.

	Основни ниво	**Средњи ниво**	**Напредни ниво**
Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1)	Учењем физике ученици развијају радозналост према појавама у природи и продубљују разумевање једноставних физичких појава са којима су се сусретали раније у животу и током школовања, пре свега у областима које се односе на електрицитет, магнетизам и понашање тела при загревању и хлађењу. Усвајањем основних физичких концепата, као што су сила и последице узајамног деловања тела, ученици уочавају физичке законитости и тако стичу уопштена и систематски повезана физичка знања и формирају свест о могућности науке да детаљно и обухватно објасни свет који их окружује. Ученици развијају основна знања о атомској имолекулској структури супстанције. На овај начин повезују физику са другим природним наукама и граде основу за разумевање комплекснијих појмова као што је радиоактивност.	Ученици развијају способност и спремност да природне појаве објасне коришћењем корпуса знања карактеристичних за физику, што им даје широку базу за даље учење и школовање и истовремено их припрема за активно сналажење у свакодневном животу. Интерпретирањем узајамног деловања тела и Њутнових закона механике ученици логички резонују и заснивају ставове на доказима. Активно примењују основне математичке принципе при решавању проблема повезаних са физичким појавама као што су равномерно променљиво кретање и кретање у правцу гравитационог убрзања. Овладавањем знањима о осцилаторном и таласном кретању, звуку, светлосним појавама и електричној струји, ученици ојачавају свест о повезаности физике са свакодневним животом и технолошким развојем друштва. Учењем о енергији, агрегатним стањима и радиоактивности, ученици изграђују основу за разумевање комплекснијих процеса који се тичу очувања животне средине и коришћења обновљивих извора енергије. Ученици развијају основе логичког и критичког мишљења кроз успостављање и извођење закључака о односима физичких величина у различитим областима, на пример, областима које се односе на густину,	На напредном нивоу ученици дубље развијају резоновање, аргументовање и закључивање анализирајући, на пример, утицај односа сила на стање мировања и кретања тела. Примењују закон одржања енергије, што им даје основу за разумевање разноврсних процеса у енергетици и изграђивање свести о утицају различитих технологија на животну средину. Ученици на базичном нивоу овладавају сложенијим концептима који се тичу електричног поља и магнетизма. Способни су да истовремено разматрају међусобне интеракције више различитих физичких величина и законитости у некој ситуацији и интегришу их на смислен и целовит начин. Ученици умеју да управљају подацима и критички се односе према њима.

		притисак и равнотежу. Истовремено, ученици уче да преиспитују своје идеје и претпоставке и развијају кључне компетенције попут сарадње, комуникације и решавања проблема.	
Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2)	Ученици размишљају о начинима на које се може доћи до знања о природним појавама и тако формирају основна схватања о природи науке и заснивају поверење у науку. Уз инструкције реализују једноставне истраживачке задатке у којима описују природне појаве користећи основне физичке појмове и законе. Мере физичке величине, уочавају грешке и записују резултате мерења користећи и интерпретирајући при томе симболе и формуле, табеле и графике. Ученици користе различите изворе информација и искуства других за решавање једноставних проблема. Радећи у пару или групи, дају свој допринос који умеју да вреднују, понашају се конструктивно и сарадднички и у дискусији користе основне физичке изразе.	Ученици истражују појмове, концепте и законитости физике путем експеримената. Умеју да планирају и безбедно и правилно реализују једноставне истраживачке активности које захтевају примену знања и методологије физике. Постављају истраживачка питања и тако развијају интересовање за физику. Користећи различите врсте извора информација, ученици проналазе и прикупљају податке. Обрађују, систематизују и анализирају резултате и на основу њих изводе закључке. Увиђају узроке и последице физичких појава и успостављају логичке односе између физичких величина, чиме развијају аналитичке вештине, резоновање и закључивање. Ученици истражују и употребљавају различите рачунарске симулације, анимације и програме за обраду података и тако развијају вештине управљања подацима и представљања резултата. Реализовањем истраживачких, пројектних и лабораторијских задатака самостално, кроз рад у пару или групи, развијају саморегулацију учења и способност вредновања процеса и резултата рада.	Ученици кроз примере разумеју да се научним истраживањима граде нова знања тако што се стара критички преиспитују и ригорозно проверавају. Самостално истражују природне појаве постављајући и изводећи експерименте. Истражујући, ученици проналазе информације и бирају и планирају најадекватније начине решавања проблемских ситуација. Критички се односе према подацима, умеју да процене примереност својих поступака у раду, исправност записа резултата и грешака у мерењу, тачност решења и смисленост резултата у погледу усклађености са теоријом. Ученици дискутују о изворима грешака и одступања од очекиваног и предлажу начине њиховог кориговања. У дискусијама умеју да аргументују ставове користећи физичке законитости. Способни су да вреднују научено и самостално планирају нове циљеве учења.
Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3)	Примењујући основна знања и вештине из физике у ситуацијама из свакодневног живота, ученици унапређују личну безбедност и здравље и предузимају активности које чувају животну средину и промовишу одржив развој. Умеју да примене основна знања о кретању и опишу принцип рада простих машина у ситуацијама из свакодневног живота. Разумеју како струја делује у инсталацијама и уређајима у домаћинству и знају како да заштите себе и друге од струјног удара. Ученици поштују допринос физике развоју људског друштва кроз историју и њен значај у технолошким променама којима се	Ученици су способни да разматрају позитивне и негативне стране коришћења различитих извора енергије и да промовишу практичне употребе које доприносе развоју људске заједнице не угрожавајући животну средину. Граде дигиталну писменост тако што безбедно, етички и критички користе дигиталне технологије за проналажење информација и података који су им потребни у различитим пројектима и истраживањима. Ученици уочавају неусклађеност физичких концепата и законитости са садржајима приказаним у медијима који се баве употребом научних достигнућа за бољи квалитет живота и критички се односе према датим информацијама. Повезују знања из оптике са њиховом применом у медицини (дијагностика и лечењем анаока) и знања из акустике са њиховом применом у музици (функционисање различитих инструмената).	Ученици у дискусији аргументовано заступају научни поглед на свет и промовишу одлучивање засновано на научним доказима. Иницирају, креирају и реализују активности којима развијају научну писменост и ангажују се на очувању здравља и заштити животне средине (спречавање глобалног загревања, загађења буком и светлошћу) на локалном и ширем нивоу. На овај начин развијају креативност, иницијативу и бригу за друге. Повезују знања из физике са другим научним дисциплинама како би могли да сагледају достигнућа из физике и њихов допринос развоју људског друштва из историјске, географске и друштвене перспективе.

	побољшава квалитет живота, на пример у медицини, електротехници и саобраћају. Развијају своју еколошку свест и бирају понашања која доприносе мерама штедње енергије и коришћењу обновљивих извора енергије. Ученици конструктивно сарађују са другима, поштујући њихова мишљења и ставове и на тај начин постају толерантни и проактивни грађани.		Уочавају примену физичких принципа у уметности (разноврсна уметничка дела и решења) и спорту (побољшање физичких перформанси).

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) за крај основног образовања:

Основни ниво			**Средњи ниво**			**Напредни ниво**		
СПК 1	**СПК 2**	**СПК 3**	**СПК 1**	**СПК 2**	**СПК 3**	**СПК 1**	**СПК 2**	**СПК 3**
Ученици:	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*
− ФИЗ.ОО.О.1.1. Разликују врсте кретања према облику путање и промени брзине − ФИЗ.ОО.О.1.2. На једноставним примерима анализирају узајамно деловање тела. − ФИЗ.ОО.О.1.3. Разликују кинетичку и потенцијалну енергију тела. − ФИЗ.ОО.О.1.4.Класификују материјале по електричној проводности − ФИЗ.ОО.О.1.5. Разликују елементе струјног кола. ФИЗ.ОО.О.1.6. На примерима анализирају промене димензија тела услед промене температуре.	− ФИЗ.ОО.О.2.1. Наводе начине на које се природне појаве могу истражити и објаснити. − ФИЗ.ОО.О.2.2. Интерпретирају табеларни и графички приказ података у физичким истраживањима и свакодневном животу. − ФИЗ.ОО.О.2.3. Очитавају мерну скалу и записују резултат мерења. − ФИЗ.ОО.О.2.4. На основу упутства реализују једноставне експерименте и описују њихов ток − ФИЗ.ОО.О.2.5.	− ФИЗ.ОО.О.3.1. Примењују основна знања о кретању у ситуацијама из свакодневног живота. − ФИЗ.ОО.О.3.2.Описују принцип рада простих машина у свакодневним ситуацијама. − ФИЗ.ОО.О.3.3.На примерима илуструју примену различитих деловања електричне струје у свакодневним ситуацијама. − ФИЗ.ОО.О.3.4.Знају принцип заштите од струјног удара. − ФИЗ.ОО.О.3.5. На примерима из свакодневног	− ФИЗ.ОО.С.1.1. Примењују релације између физичких величина којима се описује механичко кретање. − ФИЗ.ОО.С.1.2. Објашњавају разлику између скаларних и векторских физичких величина. ФИЗ.ОО.С.1.3.Примењују Њутнове законе механике. − ФИЗ.ОО.С.1.4. Разликују појмове маса и тежина − ФИЗ.ОО.С.1.5.Објашњавају услове равнотеже тела. − ФИЗ.ОО.С.1.6.Изводе закључке о утицају одговарајућих физичких величина на вредност притиска. − ФИЗ.ОО.С.1.7. Примењују концепт густине при објашњавању појава из свакодневног живота. − ФИЗ.ОО.С.1.8. Анализирају утицај одговарајућих физичких величина на вредности	− ФИЗ.ОО.С.2.1. Формулишу једноставна истраживачка питања уз усмеравање наставника. -ФИЗ.ОО.С.2.2. Безбедно и правилно користе различите методе, технике и процедуре за прикупљање података. − ФИЗ.ОО.С.2.3. Табеларно и графички систематизују резултате истраживања и мерења. − ФИЗ.ОО.С.2.4. Представљају резултат мерења средњом вредношћу.	− ФИЗ.ОО.С.3. 1. Користе знање из геометријске оптике да би објаснили функционисање ока и отклањање мана ока. ФИЗ.ОО.С.3.2. Примењујући стечена знања из физике, објашњавају функционисање музичких инструмената. − ФИЗ.ОО.С.3.3. Критички вреднују коришћење различитих извора енергије. − ФИЗ.ОО.С.3.4. Изражавају критички став према медијским	− ФИЗ.ОО.Н.1. 1. Анализирају утицај односа сила на кретање тела. − ФИЗ.ОО.Н.1 .2. Успостављају везу између физичких величина којима се описује електрично и магнетно поље. − ФИЗ.ОО.Н.1. 3. Примењују закон одржања енергије. − ФИЗ.ОО.Н. 1.4. Разликују појмове температура и количина топлоте и анализирају	− ФИЗ.ОО.Н.2.1. На основу разматрања различитих начина истраживања и мерења, бирају и планирају оне који су најпоузданији и најекономичнији. − ФИЗ.ОО.Н.2.2. Критички разматрају доступне податке у поставци задатка, начин решавања, тачност решења и физички смисао добијених решења. − ФИЗ.ОО.Н.2.3. Израчунавају апсолутну и релативну грешку директно мерених физичких величина и правилно записују резултат мерења.	− ФИЗ.ОО.Н.3.1. Објашњавају примену физике у спорту. − ФИЗ.ОО.Н.3.2 . Уочавају физичке принципе у уметничким решењима. − ФИЗ.ОО.Н.3.3. Иницирају и учествују у реализацији активности за спречавање загађења буком и светлошћу. − ФИЗ.ОО.Н.3.4. Повезују достигнућа из физике са историјским, друштвеним и географским контекстом њиховог

− ФИЗ.ОО.О.1.7. Описују последице праволинијског простирања светлости − ФИЗ.ОО.О.1.8. Објашњавају честични састав супстанције.	Изражавају физичке величине у одговарајућим мерним јединицама међународног система (SI).	живота препознају улогу физике у технолошком развоју. − ФИЗ.ОО.О.3.6. Понашају се еколошки одговорно, поштују мере штедње енергије и употребу обновљивих извора енергије. − ФИЗ.ОО.О.3.7. Конструктивно сарађују са другима у истраживањима, пројектима и другим активностима. − ФИЗ.ОО.О.3.8.Позитивно вреднују допринос физике у развоју људске заједнице.	механичког рада, енергије и снаге. − ФИЗ.ОО.С.1.9.Идентификују под којим условима долази до промене агрегатних стања. − ФИЗ.ОО.С.1.10. Користећи одговарајуће физичке величине, објашњавају осцилаторно и таласно кретање и особине звука. − ФИЗ.ОО.С.1.11. Описују одбијање и преламање светлости и особине ликова код огледала и сочива. − ФИЗ.ОО.С.1.12. Примењују зависност физичких величина којима се описује протицање једносмерне електричне струје − ФИЗ.ОО.С.1.13.Анализирају начине повезивања елемената струјног кола. ФИЗ.ОО.С.1.14. Објашњавају природну и вештачку радиоактивност, њихове ефекте и потребу за заштитом.	− ФИЗ.ОО.С.2.5. Анализирају податке добијене експериментом и истраживањем и изводе закључке. - ФИЗ.ОО.С.2.6. Разликују и користи префиксе нано, микро, мили, кило, мега и гига.	садржајима који се баве употребом научних достигнућа за бољи квалитет живота. ФИЗ.ОО.С.3.5. Критички и одговорно користе дигиталне технологије за истраживање и информисање у циљу учења физике.	различите начине преноса топлоте. -ФИЗ.ОО.Н.1.5. Анализирају одбијање и преламања светлости и формирање ликова код огледала и сочива.	− ФИЗ.ОО.Н.2.4. Критички преиспитују усклађеност резултата и закључака истраживања са физичким законима и принципима, потврђују њихово важење и дискутују о разлозима одступања. ФИЗ.ОО.Н.2.5. Примерима илуструју да се научна знања у дато дисциплини стално проверавају, критички преиспитују и потврђују или мењају на основу истраживања и аргумената.	настанка. -ФИЗ.ОО.Н.3.5. У дискусији аргументовано заступају научни поглед на свет.

ХЕМИЈА

Стандарди образовних постигнућа за крај основног образовања

Општа предметна компетенција (ОПК)

Ученици развијају способност да објасне састав, структуру, својства и промене најважнијих чистих супстанци и смеша, познатих из свакодневног живота. Развијају способност да постављају питања и формулишу претпоставке, да планирају и изводе огледе, прикупљају податке, уочавају правилности, објашњавају их и изводе закључке. Формирају хемијску писменост која им омогућава да: (а) прате информације о доприносу хемије у медицини, фармацији, пољопривреди, индустријској производњи и, уопштено, квалитету живота; (б) дискутују о питањима/темама у вези са здрављем и заштитом животне средине; (в) показују иницијативу, предузимљивост, критичко мишљење, способност за сарадњу и тимски рад, и одговоран однос према себи и другима у складу с циљевима одрживог развоја; (г) користе информације о саставу, употреби и начинима одлагања супстанци, безбедно и одговорно рукују супстанцама и комерцијалним производима. Ученици развијају разумевање природе научноистраживачког рада у области хемије и логичко резоновање кроз експериментално испитивање састава, својстава и промена чистих супстанци (најважнијих представника метала, неметала и класа неорганских и органских једињења) и смеша. Кроз квантитативна израчунавања повезују субмикроскопски и макроскопски ниво. Унапређују способност комуникације и изражавања у усменом и писаном виду коришћењем хемијских термина и симболичког језика хемије (хемијски симболи, формуле и једначине), коришћењем различитих извора информација на матерњем и страним језицима, и применом дигиталне писмености.

	Основни ниво	**Средњи ниво**	**Напредни ниво**
Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1)	Ученици развијају разумевање о својствима и променама супстанцама у саставу неживе и живе природе. Разликују према саставу примере елемената, једињења и смеша који су им познати из свакодневног живота. Уочавају и описују физичка и хемијска својства, и промене најважнијих неорганских и органских супстанци, познатих из свакодневног живота, њихову заступљеност у природи и практичну примену, укључујући и правилно руковање супстанцама. Уочена својства супстанци (макроскопски ниво), ученици повезују са изграђивачким честицама супстанци (атоми, јони, молекули) и хемијским везама (субмикроскопски ниво). Препознају примере смеша и раствора у свакодневном животу, повезују њихова	Ученици развијају разумевање о својствима чистих супстанци, елемената и једињења, познатих из свакодневног живота или по практичној примени. Повезују својства са структуром изграђивачких честица и типом хемијске везе у супстанцама. Својства метала и неметала која се могу опазити и због којих елементи имају одређену практичну примену, повезују са распоредом електрона у атомима тих елемената и положајем у Периодном систему. У циљу систематизације знања о својствима и променама већег броја супстанци, и повезивања с њиховом практичном применом и значајем, ученици класификују неорганска и органска једињења према саставу, структури, својствима и променама. На основу познавања структуре, својстава, заступљености и улоге биолошки важних једињења, доносе одлуке о чувању здравља и опредељују се за здраве стилове	Ученици разумеју различите нивое структурне организације неорганских и органских супстанци у природи, полазећи од структуре атома, јона и молекула, типова хемијске везе, до агрегата великог броја честица, и повезују макроскопски ниво који се може опазити помоћу чула, са субмикроскопским нивоом. На томе граде објашњења физичких и хемијских својстава и промена супстанци, и повезују их с практичном применом и значајем супстанци за појединца и друштво. Развијају логичко мишљење кроз предвиђање реактивности метала и неметала на основу распореда електрона у атомима елемената, представљају распоред електрона у атомима

	својства са квалитативним и квантитативним саставом и практичном применом у различитим животним ситуацијама. Разликују електролите и неелектролите међу примерима из свакодневног живота, као и електролите међусобно. Примењују поступке за раздвајање састојака смеша у свакодневном животу. Разумеју значење хемијских симбола и формула, познају симболе најважнијих елемената, као и формуле елемената и најважнијих представника класа неорганских и органских једињења. Показују одговоран однос према здрављу и животној средини.	живота. Ученици разликују основне типове хемијских реакција и повезују их с практичном применом. Повезују топлотне ефекте при променама супстанци с практичном применом. Примењују квалитативно и квантитативно значење симболичког језика хемије у описивању чистих супстанци, њиховог састава, структуре и промена, користећи се хемијским симболима најважнијих елемената и хемијским формулама елемената и најважнијих представника класа неорганских и органских једињења. Макроскопски и субмикорскопски ниво повезују кроз стехиометријска израчунавања базирана на разумевању квантитативног значења хемијских симбола, формула и хемијских једначина, као и израчунавања у вези са квантитативним саставом смеша и раствора.	и повезују с положајем елемената у Периодном систему. Примењују квалитативно и квантитативно значење симболичког језика хемије у описивању хемијских промена, писању једначина хемијских реакција неорганских и органских супстанци познатих из свакодневног живота и извођењу стехиометријских израчунавања маса и количина реактаната и производа хемијских реакција. Систематизовано знање о својствима и променама представника класа неорганских и органских једињења примењују у различитим школским и ваншколским контекстима.
Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2)	Ученици кроз експериментални рад формирају основне идеје о природи хемије као науке и како се у хемији истраживачким радом долази до знања. Правилно и безбедно рукују лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама. Одговорно се понашају у циљу очувања здравља и заштите животне средине. О својствима и променама супстанци сазнају посматрањем и експерименталним испитивањем, уз писано упутство иусарадњи са другим ученицима и наставником. Развијају мануелне вештине које могу да користе и у другим животним ситуацијама. Мере масу и запремину супстанци, и изводе поступке за раздвајање састојака смеша одливањем, цеђењем и помоћу магнета. Прикупљене податке бележе на одговарајући начин. Поред мануелних вештина, наведеним активностима развијају логичко и аналитичко мишљење, сарадничке способности, комуникацијске вештине, и	Ученици развијају разумевање природе и значаја научноистраживачке делатности у области хемије. Могу да идентификују питања на која се одговори добијају експерименталним радом и коришћењем релевантних извора. Посматрањем и експерименталним радом, на основу писаног упутства, прикупљају податке о физичким и хемијским својствима и променама супстанци, бирају и изводе поступке за раздвајање састојака смеша. Податке прикупљене у експерименталном раду организују и приказују на структуриран начин, уз употребу ИКТ алата. Примењују стечено теоријско знање за објашњавање добијених резултата и извођење закључака. Припремају извештај о раду и презентују га другима уз одговарајућа теоријска објашњења ирепрезентације. На тај начин ученици развијају аналитичке вештине, резоновање и способност аргументованог изражавања основних идеја у хемији. У контексту експерименталних задатака ученици изводе једноставна израчунавања којима развијају основе логичког и критичког мишљења потребног за повезивање макроскопског и субмикроскопског нивоа. Преиспитују и вреднују процес и резултате учења, и	Ученици разумеју природу науке и основне активности у оквиру научног истраживања у области хемије. Покрећу питања о супстанцама на која одговоре могу да добију експерименталним истраживањем и коришћењем релевантних извора. Продукују идеје, формулишу хипотезе о саставу, својствима и променама неорганских и органских супстанци, њиховом добијању и изоловању из смеша, и планирају огледе за проверу хипотеза. Самостално или сарађујући у пару или групи планирају решавање теоријских и експерименталних проблема у вези са саставом, својствима, променама, добијањем и изоловањем супстанци. Планирају и реализују истраживачке активности у вези са супстанцама у реалним контекстима (храна, различити комерцијални и природни производи, материјали, земљиште, воде у природи). Процењују исправност сопственог начина решавања

	позитиван и одговоран однос према учењу и додељеним задацима у групи.	према томе доносе одлуке о даљем раду и активностима у циљу унапређивања постигнућа.	проблема и решења, као и рад других, дискутују о решењима, наводе аргументе за и против, поштујући и уважавајући идеје, резултате и мишљења других. Прихватају одговорност за преузете задатке и учење, и развијају истрајност у остваривању циљева. На тај начин ученици развијају аналитичко, критичко и креативно мишљење, као и способност аргументованог и ефективног изражавања идеја у хемији.
Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3)	Ученици на основном нивоу развијају базичну хемијску пименост која им омогућава да повезују својства и промене неорганских и органских супстанци и смеша с практичном применом, и значајем за живот појединца и за друштво. Формирана хемијска писменост омогућава им да прате информације у прикладним текстовима из дигиталних и штампаних извора о супстанцама у саставу комерцијалних производа, и о материјалима који имају широку примену. Еколошки одговорно понашање, коришћење и одлагање производа и амбалаже базирају на познавању својстава састојака комерцијалних производа и значења пиктограма на амбалажи. Одговорно и рационално користе енергију и ресурсе природе, и подржавају употребу алтернативних и обновљивих видова енергије. У циљу одржања физичког и менталног здравља планирају правилну исхрану користећи се знањем о основним својствима биолошки важних органских једињења, њихове улоге у организму и заступљености у намирницама. На основу	Ученици на средњем нивоу формирају хемијску писменост као основ за разумевање својстава и промена неорганскихиорганскихсупстанци,исмешауприродиисвако дневномживоту,каоизаразумевањепрактичне примене и значаја хемије за живот појединца и за друштво. Формирана хемијска писменост омогућава ученицима да прегледају и критички вреднују информације из области хемије у различитим дигиталним или штампаним изворима, да праве изборе и доносе одлуке на основу процене релевантности и тачности информација. Могу да прате информације о загађујућим супстанцама у животној средини и о изворима загађења, да предузимају активности за заштиту здравља и животне средине, да преиспитују сопствено понашање и мењају га, као и да дају предлоге за унапређење квалитета живота. Повезују знања о саставу, својствима, променама и примени неорганских и органских супстанци, и вештине формиране учењем хемије, са знањима из других научних дисциплина ради сагледавања проблема из више перспектива. Развијају способност решавања проблема и критичког мишљења у тимском и групном раду, или раду у пару, на пројектима у школи, у сарадњи са локалном заједницом и шире. Развијају дигиталну писменост тако што користе ИКТ алате и апликације у планирању пројеката, за прикупљање и обраду података, за представљање резултата пројеката, као и за промоцију	Ученици на напредном нивоу могу да покрену и учествују у дискусијама у свом окружењу о физичким и хемијским својствима и променама неорганских и органских супстанци и смеша, о различитим питањима која се односе на практичну примену супстанци и утицајима на живот појединца и друштва. Формирана хемијска писменост омогућава ученицима праћење и критичку анализу информација у текстовима из дигиталних и штампаних извора о доприносу хемије у развоју и производњи нових материјала, енергије, хране, у медицини и фармацији. Према циљевима одрживог развоја и зелене хемије вреднују допринос хемије у тим областима. Критички процењују сопствене и активности других које доводе до загађења животне средине, преузимају одговорност, показују иницијативу и предузимају активности за заштиту здравља и животне средине. Показују способност креативног мишљења, истрајност и мотивисаност у остваривању постављених циљева.

	знања о својствима и променама неорганских и органских супстанци, као и способности и вештина формираних учењем хемије, могу да продукују идеје и планове, да их повежу с предузетничким активностима и спроведу у дело.	сопственог рада.	

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) за крај основног образовања:

Основни ниво			**Средњи ниво**			**Напредни ниво**		
СПК 1	**СПК 2**	**СПК 3**	**СПК 1**	**СПК 2**	**СПК 3**	**СПК 1**	**СПК 2**	**СПК 3**
Ученици:	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*
− ХЕМ.ОО.О.1.1. Описују честичну структуру супстанци и врсте изграђивачких честица (атоми, молекули, јони). − ХЕМ.ОО.О.1.2. Препознају тип хемијске везе на основу хемијских формула и назива супстанци, и повезују са својствима тих супстанци. − ХЕМ.ОО.О.1.3. На основу хемијских симбола, формула, назива и својстава разликују метале од неметала и елементе од једињења. ХЕМ.ОО.О.1.4. Разликују хемијске и физичке промене супстанци и илуструју их примерима из свакодневног живота. ХЕМ.ОО.О.1.5. Описују квалитативни и квантитативни састав (масени удео изражен у процентима), својства и практичну примену смеша и раствора.	− ХЕМ.ОО.О.2.1. Правилно рукују лабораторијским посуђем и прибором. − ХЕМ.ОО.О.2.2. Према упутству за оглед испитују својства супстанци, мере масу и запремину, испитују растворљивост, киселинско-базна својства раствора, и изводе поступке за раздвајање састојака смеша (декантовање, цеђење, испаравање и одвајање помоћу магнета).	− ХЕМ.ОО.О.3.1. Повезују физичка својства, заступљеност у намирницама и улоге масти и уља, угљених хидрата, протеина и витамина у организму са правилном исхраном. ХЕМ.ОО.О.3.2. Према пиктограмима на амбалажи правилно безбедно и рационално користе супстанце/ комерцијалне производе, складиште их и одлажу отпад.	− ХЕМ.ОО.С.1.1.Повезују распоред електрона у атомима елемената с положајем елемената у Периодном систему и својствима елемената. − ХЕМ.ОО.С.1.2. Повезују структуру атома с формирањем јона и молекула, типом хемијске везе и својствима супстанци. − ХЕМ.ОО.С.1.3. Разликују на основу растворљивости супстанц незасићен, засићен и презасићен раствор. − ХЕМ.ОО.С.1.4. Израчунавају масени удео (у процентима) супстанци у смеши, као и масу растворене супстанце и растварача у раствору на основу масеног удела или растворљивости. − ХЕМ.ОО.С.1.5. Одређују коефицијенте у једначинама хемијских реакција применом закона о одржању масе. − ХЕМ.ОО.С.1.6. Израчунавају масени удео елемената у једињењу на основу формуле једињења, а масу реактаната и	− ХЕМ.ОО.С.2.1. Испитују како температура, мешање и уситњеност супстанце утичу на брзину њеног растварања. − ХЕМ.ОО.С.2.2. Идентификују и описују показатеље хемијске реакције у изведеним огледима (настајање гаса, формирање талога, промена боје). -ХЕМ.ОО.С.2.3. Испитују топлотне ефекте промена супстанци познатих из свакодневног живота и класификују промене на егзотермне и ендотермне.	− ХЕМ.ОО.С.3.1. Повезују употребу материјала са њиховим физичким својствима (нпр. тврдоћа, температура топљења, температура кључања, растворљивост, топлотна проводљивост) и хемијским својствима (нпр.склоност ка рђању, запаљивост). -ХЕМ.ОО.С.3.2. Описују утицај супстанци које загађују ваздух, воду и земљиште на здравље и животну средину, као и мере заштите.	ХЕМ.ОО.Н.1. 1. Представљају структуру атома и јон асимболички и помоћу цртежа модела, и објашњавају разлику у наелектрисању атома и јона према врсти и броју елементарних честица (протона, неутрона и електрона). − ХЕМ.ОО.Н.1.2. Према положају елемената у Периодном систему пишу распоред електрона у атомима метала и неметала атомског броја до 20 и предвиђају својства елемената. − ХЕМ.ОО.Н.1.3. Помоћу Луисових симбола и формула представљају формирање ковалентне веза у молекулима елемената и једињења. − ХЕМ.ОО.Н.1.4. Објашњавају како тип хемијске везе у неорганским и органским супстанцама утиче на физичка и хемијска својства супстанци.	ХЕМ.ОО.Н.2.1. Испитују огледим и објашњавају хемијске реакције биолошки важних органских једињења: сапонификација триацилглицерола хидролиза дисахарида и полисахарида,и денатурација протеина.	ХЕМ.ОО.Н.3.1. Критички разматрају значај и примену реакција хидрогенизације триацилглицерол , сапонификације и хидролизе биолошки важних органских једињења у индустријској производњи и предузетничким делатностима. – ХЕМ.ОО.Н.3.2. Објашњавају повезаност структуре и реакција биолошки важних органских једињења са њиховим улогама у организмима.

− ХЕМ.ОО.О.1.6. На основу формула, назива и својстава разликују најважније представнике класа неорганских једињења: оксида, киселина, база и соли. − ХЕМ.ОО.О.1.7. Разликују растворе неелектролита и електролита у свакодневном животу, као и растворе електролита на основу pH вредности и боје киселинско- базних индикатора. − ХЕМ.ОО.О.1.8. На основу формула, функционалних група, назива и својстава разликују најважније представнике класа органских једињења: угљоводоника, алкохола и карбоксилних киселина.			производа хемијске реакције на основу познате хемијске једначине. − ХЕМ.ОО.С.1.7. На основу назива пишу формуле најважнијих представника класа неорганских и органских једињења, и именују једињења на основу формуле. − ХЕМ.ОО.С.1.8. Описују својства, промене, руковање и практичну примену метала и неметала, и њихових најважнијих оксида, киселина, база и соли. -ХЕМ.ОО.С.1.9. На основу датих једначина једноставних хемијских реакција разликују реакције: синтезе и анализе бинарних једињења, неутрализације, супституције, адиције и сагоревања. − ХЕМ.ОО.С.1.10.Описују својства, промене, руковање и практичну примену угљоводоника, алкохола, карбоксилних киселина и естара. ХЕМ.ОО.С.1.11. Повезују називе и структурне формуле градивних јединица биомолекула са класом биолошки важних органских једињења (триацилглицероли, угљени хидрати и протеини).			· ХЕМ.ОО.Н.1. Изводе стехиометријска израчунавања масе, количине и броја честица реактаната и производа хемијских реакција. − ХЕМ.ОО.Н.1.6. Објашњавају примену поступка дестилације за раздвајање састојака смеша. − ХЕМ.ОО.Н.1.7. Пишу и објашњавају једначине хемијских реакција метала, неметала, оксида, киселина,база и соли, повезују их с добијањем појединих једињења и практичном применом. − ХЕМ.ОО.Н.1.8. Пишу и објашњавају једначине хемијских реакција угљоводоника, алкохола, карбоксилних киселина, и повезују их с практичном применом појединих представника наведених класа једињења. -ХЕМ.ОО.Н.1.9. Именују и хемијским формулама приказују основне градивне јединице молекула триациглицерола, угљених хидрата и протеина.		

ГЕОГРАФИЈА

Стандарди образовних постигнућа за крај основног образовања

Општа предметна компетенција (ОПК)

Учење географије има за циљ да оспособи ученике да препознају, именују, дефинишу, лоцирају, описују и објашњавају основне астрономске феномене, као и физичко-географске и друштвено-географске објекте, појаве и процесе у својој локалној средини и на Земљи, чиме овај наставни предмет доприноси развоју логичког мишљења и научног погледа на свет. Ученици се на настави географије обучавају да прикупљају податке о елементима географске средине применом различитих метода, користе научну литературу и изворе, као и једноставне технике за обраду и приказивање резултата у виду табела, графикона и карата, анализирају их и аргументовано дискутују о њима. Уз помоћ дигиталних и других алата, ученици стичу географске вештине које ће примењивати у реалним животним околностима и даљем школовању. На примерима економских, политичких, културних и еколошких појава и процеса у свету, географија доприноси да се ученици вредносно оријентишу и имају позитиван став према различитостима. Захваљујући настави географије моћи ће да уоче проблеме, предлажу решења и активно учествују у унапређивању и заштити животне средине и културног наслеђа. Стечена искуства ученици ће интегрисати и користити за решавање сложенијих географских задатака наоснову чега ће моћи да сагледају сопствена професионална интересовања. Кроз различите облике вршњачке сарадње у настави географије ученици развијају знатижељу, креативност и предузимљивост. На крају основног образовања ученици ће имати системски повезана географска знања, вештине и ставове потребне за даље школовање.

	Основни ниво	**Средњи ниво**	**Напредни ниво**
Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1)	На основном нивоу ученици описују облик и кретања планете Земље и овладавају појмовном структуром о географском омотачу (рељеф, тектонски покрети и ерозије, време и клима, океани и воде на копну, земљиште и биоми). У домену картографске писмености категоризују географске карте по различитим критеријумима. У области друштвене географије исправно користе појмове везане за природно и механичко кретање становништва, насеља, привреду и државу. Географске објекте, појаве и процесе упоређују и одређују њихову припадност географским регијама у Србији и свету.	На средњем нивоу ученици објашњавају узроке и последице облика и кретања Земље, Сунца и Месеца. Ученици доводе у везу различи те појаве и процесе у географском омотачу и процењују стање животне средине. Анализирају факторе и динамику развоја друштвено-географских елемената простора. Идентификују, описују и објашњавају конститутивне елементе географских регија у Србији и свету. У домену картографске писмености упоређују садржаје географских карата по различитим критеријумима.	На напредном нивоу ученици изводе закључке о утицајима појава у Сунчевом систему на географски омотач Земље (плима и осека, Месечеве мене, метеоритски кратери...). Разумевањем физичко-географских и друштвено-географских структурних елемената географског простора, ученици идентификују и тумаче узрочно-последичне, просторне, временске, хоризонталне и вертикалне везе и односе међу њима. Процењују утицаје природних и антропогених процеса на стање квалитета животне средине. Повезивањем географије са релевантним садржајима из домена сродних наука (астрономија, геологија, биологија, педологија, екологија, социологија, економија), ученици развијају комплексна, системски условљена знања која су у функцији анализирања географског простора на локалном, националном, регионалном и глобалном нивоу.

Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2)	На основном нивоу ученици изводе закључке који су очигледни и засновани на експлицитно датим информацијама. Тумаче елементе географске карте и оријентишу се у простору. Очитавају вредности са аналогних и дигиталних мерних инструмената и податке са графичких приказа. У циљу географског закључивања, ученици илуструју географске објекте, појаве и процесе цртежом, скицом или једноставнијим географским моделом.	На средњем нивоу ученици су оспособљени да посматрају географске појаве и врше мерења у познатом просторном контексту. У процесу усвајања географских знања конструишу једноставније географске моделе, који репрезентују просторне и односе величина релевантних географских објеката. Као изворе информација користе готове статистичке податке и приказе (графиконе, дијаграме), географске карте и релевантне научно- популарне и илустративне материјале. Израђују тематске карте (картограме) над основом коју представља нема карта. На основу расположивих статистичких података, врше једноставнија израчунавања (средње вредности, стопе промене географских величина, пропорције и размере). Ученици користе средства информационо-комуникационих технологија (ИКТ) као изворе информација и средства саопштавања резултата кроз мултимедијалне презентације.	На напредном нивоу ученици планирају и спроводе географско истраживање уз одређену помоћ и подршку. Податке добијене анализом географских карата, посматрањем, мерењем и анкетирањем пореде са подацима из литературе. Утврђују узроке и последице проучаваних географских појава и резултате истраживања илуструју, демонстрирају и презентују у виду тематских карата, макета и/или модела. У процесу географског закључивања користе и средства ИКТ-а и то као: изворе информација, алате за прикупљање и обраду података, мерне инструменте и средства за саопштавање резултата.
Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3)	На основном нивоу ученици развијају научну писменост и апстрактно мишљење кроз усвајање појмовне структуре географије и сродних наука (астрономија, геологија, педологија, екологија, социологија, економија), што подразумева извођење дословних интерпретација односа и веза између објеката, појава и процеса у познатом просторном контексту. Одговорно се опходе према очувању животне средине и дају лични допринос у еколошким активностима групе и тима. Поседују географска знања која им омогућавају извођење закључака и доношење одлука релевантних за приватни или живот заједнице.	На средњем нивоу ученици анализирају информације о географском простору ради активног учешћа у доношењу одлука о уређењу свог насеља. Развијају друштвено прихватљиве ставове, користе научне концепте и примењују их у различитим животним ситуацијама. Проучавање географских одлика свог краја, Републике Србије и света у целини доприноси да ученици лакше доносе одлуке у вези са наставком школовања и избором будућег занимања. Заступају широку друштвену партиципацију и неговање различитости у заштити непосредне животне средине и обезбеђивању одрживог развоја.	На напредном нивоу ученици су оспособљени да аргументовано, уз уважавање ставова других, дискутују о сложенијим географским проблемима и да формулишу предлоге који на специфичан начин уважавају различите интересе и вредности. Критички анализирају стање географске средине и предлажу мере њене заштите. Вредновањем материјалног и нематеријалног културног наслеђа и учешћем у пројектима и организацији различитих манифестација, ученици негују осећање припадности свом народу и развијају однос поштовања према тековинама других народа.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) за крај основног образовања:

Основни ниво			**Средњи ниво**			**Напредни ниво**		
СПК 1	**СПК 2**	**СПК 3**	**СПК 1**	**СПК 2**	**СПК 3**	**СПК 1**	**СПК 2**	**СПК 3**
Ученици:	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*
− ГЕО.ОО.О.1.1. Објашњавају својим речима предмет проучавања географије. − ГЕО.ОО.О.1.2. Упоређују небеска тела на основу положаја, физичких и хемијских особина. − ГЕО.ОО.О.1.3. Категоризују географске карте према размери, садржини, намени и просторном обухвату. − ГЕО.ОО.О.1.4. Класификују Земљине сфере и њихове елементе на основу главних физичко-географских одлика. − ГЕО.ОО.О.1.5. Дефинишу појам природних непогода. − ГЕО.ОО.О.1.6. Изводе закључке о демографском (природно и механичко кретање, структуре становништва), насеобинском (сеоска и градска насеља и урбанизација) и привредно развоју (привредне и ванпривредне делатности). − ГЕО.ОО.О.1.7. Објашњавају основне политичко-географске појмове (држава, државна	− ГЕО.ОО.О.2.1. Илуструју цртежом, скицом или моделом положај небеских тела у Сунчевом систему. − ГЕО.ОО.О.2.2. Очитавају вредности температуре ваздуха, ваздушног притиска и количине падавина помоћу аналогних дигиталних мерних инструмената. − ГЕО.ОО.О.2.3. Очитавају податке са графикона, табела и тематских карата. − ГЕО.ОО.О.2.4. Одређују стране света помоћу компаса и природних и антропогених објеката у простору и на географској карти. − ГЕО.ОО.О.2.5. Препознају и читају математичке, географске и допунске елементе	− ГЕО.ОО.О.3.1. На личном примеру показују еколошки одговорно понашање (правилно одлагање отпада, рециклажа, учешће у активностима уређења околине). − ГЕО.ОО.О.3.2. Конструктивно учествују у раду групе за потребе проучавања географских карактеристика локалне заједнице. − ГЕО.ОО.О.3.3. Презентују породичне артефакте у циљу објашњавања географско-историјског контекста у коме су они настали (порекло породицеи њихове миграције). − ГЕО.ОО.О.3.4. Анализирају занимања у којима географска знања имају важну улогу у циљу	− ГЕО.ОО.С.1.1. Процењују повезаност географије са осталим природним и друштвеним наукама у истраживању просторних феномена. − ГЕО.ОО.С.1.2. Објашњавају облик, димензије и кретања Земље и њихове последице. ГЕО.ОО.С.1.3. Упоређују, проналазе сличности и разлике у садржају, размери, намени и просторном обухвату географских карата. − ГЕО.ОО.С.1.4. Доводе у везу географске објекте са географским појавама у Земљиним сферама. − ГЕО.ОО.С.1.5. Анализирају просторну и временску дистрибуцију природних непогода у Србији и свету. − ГЕО.ОО.С.1.6. Пореде утицај различитих географских фактора на развој и размештај становништва, насеља и привреде. − ГЕО.ОО.С.1.7.	− ГЕО.ОО.С.2.1. Утврђују односе величина и положаја планета на основу израђеног сопственог модела Сунчевог система. − ГЕО.ОО.С.2.2. Демонстрирају Земљина кретања и њихове најважније последице помоћу глобуса и других модела. − ГЕО.ОО.С.2.3. Израђују графиконе, табеле, схеме и тематске карте (картограме) над основом коју представља нема карта. ГЕО.ОО.С.2.4. Изводе закључке о метеоролошким појавама на основу резултата мерења климатских елемената у географској средини. − ГЕО.ОО.С.2.5. Израчунавају вредности основних демографских показатеља (стопе наталитета, морталитета, природног прираштаја, имиграције, емиграције, миграционог салда, укупне промене броја становника и густине насељености) на основу готових статистичких података.	− ГЕО.ОО.С.3.1. Прикупљају и анализирају информације о стању животне средине и активно се укључују у уређење простора свог насеља. − ГЕО.ОО.С.3.2. Заступају друштвено прихватљиве ставове (поштовање различитости, толеранција, итд.) у анализи географских феномена. ГЕО.ОО.С.3.3. Анализирају географске специфичности свога краја у циљу идентификовања потенцијалних занимања. – ГЕО.ОО.С.3.4. Образлажу примену географских знања у свакодневном животу.	− ГЕО.ОО.Н.1.1. Изводе Закључке о утицајима појава у Сунчевом систему на географски омотач Земље. − ГЕО.ОО.Н.1.2. Уочавају контрасте у области демографских промена, развоја привреде и процеса урбанизације у репрезентативним регијама Србије, Европе и света. − ГЕО.ОО.Н.1.3. Повезују процесе у Земљиним сферама са развојем и функционисањем друштва у репрезентативним регијама Србије, Европе и света. − ГЕО.ОО.Н.1.4. Изводе закључке о утицајима природних и антропогених процеса на стање квалитета животне средине у својој	− ГЕО.ОО.Н.2.1. Доносе закључке о просторним и узрочно-последичним везама између физичко-географских фактора (рељеф, клима, воде и земљиште) и друштвено-географских елемената (становништво, привреда, насеља и држава) на основу информација са географских карата. − ГЕО.ОО.Н.2.2. Осмишљавају климатолошки пројекат у локалној средини који укључује постављање истраживачких питања, избор метода, техника и ресурса (мерни инструменти и извори података), периода мерења, обраду података и извођење и презентацију закључака. − ГЕО.ОО.Н.2.3. Доводе у везу демографске промене са трансформацијом насеља и привредним развојем на основу израчунавања	− ГЕО.ОО.Н.3.1. Дискутују о демографским (депопулација, емиграција), еколошким (загађење животне средине економским (сиромаштво, незапосленост), урбаним (бесправна градња) и руралним (деаграризација) проблемима,тако што аргументовано износе свој став поштујући ставове других. − ГЕО.ОО.Н.3.2. Критички преиспитују мере заштите објеката културног наслеђа краја у коме живе. − ГЕО.ОО.Н.3.3. Предлажу мере заштите географског омотача на основу анализе промена у Земљиним сферама.

територија, географски положај и границе државе). − ГЕО.ОО.О.1.8. Одређују припадност географских објеката одређеној регији. − ГЕО.ОО.О.1.9. Упоређују географске одлике изабраних регија у Србији и свету. − ГЕО.ОО.О.1.10. Повезују објекте геонаслеђа и геодиверзитета са географским процесима којима они настају у Србији и свету. − ГЕО.ОО.О.1.11. Разликују категорије заштићених природних и културних добара и наводе примере у Србији и свету.	карте. -ГЕО.ОО.О.2.6. Уз помоћ апликација инсталираних на паметним телефонима и другим ИКТ уређајима одређују свој апсолутни и релативни положај. ГЕО.ОО.О.2.7. Уз помоћ апликација инсталираних на паметним телефонима и другим ИКТ уређајима проналазе основне географске објекте у расположивим географским базама података.	професионалне оријентације. ГЕО.ОО.О.3.5. Адекватно поступају у ситуацијама када су изложени дејству природних непогода.	Анализирају факторе настанка и развоја држава у Европи и свету у ближој и даљој прошлости. − ГЕО.ОО.С.1.8. Изводе закључке о елементима географских регија у Србији, Европи и свету. − ГЕО.ОО.С.1.9. Идентификују узроке загађивања и предлажу мере заштите воде, ваздуха и земљишта у својој локалној средини, Србији и свету. ГЕО.ОО.С.1.10. Аргументују своје мишљење о примењеним мерама заштите природе у Србији и свету.	− ГЕО.ОО.С.2.6. Одабирају изворе података релевантне за истраживање конкретне географске регије. − ГЕО.ОО.С.2.7. Користе функције специјализованих званичних дигиталних алата за одређивање основних просторних карактеристика географских објеката (дужина, површина, растојање, обим, итд.). − ГЕО.ОО.С.2.8. Изводе закључке о географским појавама на основу посматрања елемената географске средине. ГЕО.ОО.С.2.9. Конструишу једноставније моделе управљања отпадом у својој локалној средини у циљу смањења употребе ресурса, а повећања рециклаже већ коришћених.		локалној средини, Србији и свету.	вредности друштвено-географских показатеља. − ГЕО.ОО.Н.2.4. Спроводе истраживање појединих природних и/или друштвених појава у конкретној географској регији. − ГЕО.ОО.Н.2.5. Самостално изводе закључке о појединим појавама у географској средини на основу једноставних мерења и на друге начине прикупљених података о њима. − ГЕО.ОО.Н.2.6. Анализирају географске карте тумачењем размере, садржине, намене и просторног обухвата. -ГЕО.ОО.Н.2.7. Мере дужине и површине на географским картама крупног размера.	ГЕО.ОО.Н.3.4. Анализирају вредност незаштићених природних и културних објеката у месту у коме живе, које по њиховом мишљењу треба ставити под заштиту.

ИСТОРИЈА

Стандарди образовних постигнућа за крај основног образовања

Општа предметна компетенција (ОПК)

Ученици учењем историје: стичу знања о прошлости и садашњости и развијају вештине и ставове; оспособљавају се да ефикасно и одговорно комуницирају о историјским и другим темама у различитим ситуацијама школског и ваншколског окружења; развијају основне аналитичке вештине неопходне за критичко сагледавање савременог света, његових историјских корена и актуелних цивилизацијских токова. Настава историје омогућава ученицима: овладавање основним научним принципима у истраживању и њиховој даљој примени у различитим ситуацијама, као и да, посредством специфичних историјских знања и вештина, комуникације на матерњем, али и употребом страних језика, пре свега у претраживању извора и информација на интернету, развијају лични и групне идентитете (национални, државни, европски). Настава и учење историје припрема ученике за одговорно учешће у демократском друштву брзих политичко-социјалних, технолошких и економских промена, оспособљава их да самостално, као и кроз удруживање и сарадњу, развијају способност комуникације и да на креативан и предузимљив начин доприносе да се, у складу са узрастом, одговори на савремене изазове на локалном, регионалном, европском и глобалном нивоу. Учење историје: омогућава упознавање са историјским и савременим променама и изградњу историјске свести утемељене у резултатима историјске науке; подстиче изградњу демократских вредности које подразумевају поштовање људских права, исказивање иницијативе и проактивног приступа у унапређивању интеркултуралног дијалога и сарадње, одговорног односа према разноврсној културно- историјској баштини, као и толерантности према другачијим ставовима и погледима на свет.

	Основни ниво	**Средњи ниво**	**Напредни ниво**
Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1)	Ученици: користе основне појмове из историје цивилизације у излагању историјске нарације у образовном и свакодневном контексту; издвајају и описују кључне појаве, догађаје, процесе и личности из прошлости и садашњости и повезују их са временским и просторним оквирима; именују раздобља прошлости, историјске периоде и уређују их према хронолошком редоследу; показују историјски простор на историјској карти; разликују узроке од последица кључних догађаја; објашњавају значај научних открића, технолошких изума и уметничких дела за развој цивилизације.	Ученици издвајају специфичности појмова из историје цивилизације и повезују их са појмовима из других наставних предмета; објашњавају утицај кључних појава, догађаја, процеса и личности на развој друштва, државе, привреде и културе у прошлости и садашњости; повезују и објашњавају узроке и последице појава, догађаја и процеса у различитим историјским периодима; доводе у везу и објашњавају међусобни утицај географских карактеристика, друштвених и културних појава, уметничких и научно-технолошких достигнућа у националној и општој историји у различитим временским и просторним оквирима.	Ученици: имају развијен речник појмова и користе га за објашњавање специфичности појмова из историје цивилизације као и у комуникацији у школском и ваншколском окружењу; процењују значај историјских појава, догађаја, процеса и личности и повезују их са одговарајућим хронолошким и просторним оквиром; анализирају повезаност појава, догађаја, процеса и личности из националне и опште историје и процењују значај те повезаности за развој друштва и државе у националним оквирима; формулишу аргументе и објашњавају узроке и последице промена које су кроз историју доживљавала друштва, државе, културе, привреда и народи; процењују утицај научно-технолошких и уметничких достигнућа на живот појединца и група у прошлости и садашњости.

Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2)	Ученици класификују историјске изворе и описују њихову улогу у реконструкцији прошлости; користе различите историјске и друге изворе информација у елементарном истраживању; издвајају, у изворима информација, податке који су кључни за тему на којој раде; читају податке са карте, из графикона и табела; препознају стереотипе, пропаганду и манипулацију у изворима; откривају различите погледе, вишеструке перспективе на исти догађај, појаву или личност; идентификују историјске теме у уметничким и књижевним делима.	Ученици: селектују и процењују историјске изворе и друге изворе информација према релевантности и сазнајној вредности за одређену тему; идентификују вишеструке перспективе на одређене историјске појаве, догађаје и процесе; уочавају сложеност појединих историјских појава и процеса; анализирају сличности и разлике у изворима који се односе на исту појаву, догађај или личност; доводе у везу стереотипе и пропаганду са историјским околностима у којима су настали; разликују митове, легенде и уметничке представе од историјских чињеница; планирају и спроводе истраживање на одређену тему; представљају резултате истраживања усмено, писано у различитим симболичким модалитетима уз коришћење дигиталних технологија.	Ученици: претражују изворе информација за одређену тему на матерњем и страном језику; критички просуђују историјске, али и савремене изворе информација, њихову садржину, веродостојност и поузданост; селектују и анализирају податке о догађају, појави, процесу, личности и постављају хипотезу; формулишу истраживачко питање и, у складу са његовом природом, бирају одговарајуће методолошке принципе историјске науке; доносе закључке и резултате представљају на различите начине – усмено, писано, табеларно, графички уз коришћење дигиталних технологија; реконструишу и приказују промене на историјско-географском простору поређењем историјских карата са савременим политичким картама; разликују научну од уметничке интерпретације историјског догађаја, појаве и/или личности.
Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3)	Ученици разумеју различита значења појма историја и објашњавају повезаност историје са другим наукама и резултатима њиховог изучавања; препознају историјске корене у савременим друштвеним појавама и институцијама; познају историјски развој људских права и објашњавају кључне појаве, догађаје и процесе као и улогу личности у њиховом развоју; објашњавају значај културно-историјског наслеђа и савремене историјске културе за формирање личног и групних идентитета; издвајају репрезентативне примере културно-историјског наслеђа сопственог и других народа; учествују у активностима чији је циљ неговање сећања на значајне личности, појаве и догађаје, као и очување културне баштине у непосредном окружењу.	Ученици: објашњавају значај историје, као наставног предмета и као науке, за разумевање савремених друштвених токова, за изградњу историјске свести утемељене на резултатима историјске науке и за формирање ставова, личног и колективних идентитета; разумеју утицај стереотипа , пропаганде и различитих врста манипулације на појаве и догађаје током прошлости и садашњости; аргументовано дискутују о различитим темама и у различитим окружењима, уз уважавање мишљења и ставова саговорника; повезују културноисторијску баштину са историјским и савременим контекстом и учествују у организовању и спровођењу активности усмерених на развој културе сећања, уз поштовање традиције и културног идентитета различитих заједница.	Ученици: образлажу улогу и значај историјске науке за разумевање развоја друштва и његових савремених токова; разумеју значај цивилизацијских тековина за развој хуманистичког, демократског, инклузивног друштва заснованог на поштовању различитости и интеркултуралности; анализирају друштвене појаве и институције и идентификују промене које су током историјског развоја доживеле; изражавају критички став према различитим врстама манипулације и супротстављају им се користећи аргументе засноване на науци; покрећу и спроводе активности усмерене на неговање културно-историјске баштине и развој културе сећања.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) за крај основног образовања:

Основни ниво			**Средњи ниво**			**Напредни ниво**		
СПК 1	**СПК 2**	**СПК 3**	**СПК 1**	**СПК 2**	**СПК 3**	**СПК 1**	**СПК 2**	**СПК 3**
Ученици:	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*
-ИСТ.ОО.О.1.1. Именују основне појмове историјске науке и појмове из историје цивилизације и повезују их са описима њиховог значења. -ИСТ.ОО.О.1.2. Користе основне појмове историјске науке и појмове из историје цивилизације у излагању историјске нарације, у дискусији, дијалогу или дебати о историјским темама уз уважавање мишљења саговорника. -ИСТ.ОО.О.1.3. Разликују и именују основне временске одреднице и наводе раздобља прошлости и историјске периоде према хронолошком редоследу. -ИСТ.ОО.О.1.4. Смештају годину у одговарајућу деценију, век, миленијум, еру, а појаву, догађај и личност у одговарајући историјски период или век и рачунају временску удаљеност између догађаја.	-ИСТ.ОО.О.2.1. Именују историјске изворе према основној подели и наводе њихову улогу у реконструкцији прошлости. -ИСТ.ОО.О.2.2. Прикупљају информације из различитих извора и издвајају кључне податке у вези са одређеном темом. -ИСТ.ОО.О.2.3. Проналазе и читају једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте (наведена легенда), табеле и/или графикона. -ИСТ.ОО.О.2.4. Препознају и описују пристрасности, стереотипе или пропаганду у садржајима извор	-ИСТ.ОО.О.3.1. Разликују историју као науку, наставни предмет и раздобље прошлости и објашњавају повезаност историје са другим наставним предметима. -ИСТ.ОО.О.3.2. Препознају на карактеристичним примерима историјске корене у савременим друштвеним појавама и институцијама. -ИСТ.ОО.О.3.3. Навод и објашњавају значај кључних појава, догађаја, процеса и личности за развој људских права и друштва заснованог на њиховом поштовању. -ИСТ.ОО.О.3.4. Препознају и описују утицај различитих врста манипулација на појединце, групе и друштво у прошлости и садашњости. -ИСТ.ОО.О.3.5. Наводе и примерима илуструју културноисторијско	– ИСТ.ОО.С.1.1. Издвајају и описују специфичности основних појмова историјске науке и појмова из историје цивилизације. -ИСТ.ОО.С.1.2. Повезују основне појмове историјске науке и појмове из историје цивилизације са појмовима из других наставних предмета. -ИСТ.ОО.С.1.3. Прецизно одређују којој деценији, веку, миленијуму и историјском периоду припада одређена личност, појава, догађај и процес. -ИСТ.ОО.С.1.4. Описују кључне карактеристике појава, догађаја, процеса и личности и објашњавају њихов утицај на развој друштва, државе, привреде и културе. -ИСТ.ОО.С.1.5. Препознају и	-ИСТ.ОО.С.2.1. Селектују историјске изворе према основној подели и повезују их са местима где се чувају. -ИСТ.ОО.С.2.2. Издвајају и процењују прикупљене информације са становишта релевантности и сазнајне вредности за одређену тему. -ИСТ.ОО.С.2.3. Разврставају историјске информације у различитим симболичким модалитетима према релевантности за тему истраживања. -ИСТ.ОО.С.2.4. Анализирају стереотипе, пропаганду и пристрасност у изворима доводећи их у везу са историјским контекстом. -ИСТ.ОО.С.2.5. Издвајају и анализирају сличности и разлике у изворима информација који се односе на исту историјску појаву,	– ИСТ.ОО.С.3.1. Објашњавају значај историје (наука и наставни предмет) за формирање ставова и за лични развој; разумевање савремених друштвених токова. -ИСТ.ОО.С.3.2. Дискутују или дебатују у различитим окружењима* о историјским и савременим темама уз уважавање разлика у становиштима и мишљењима других. -ИСТ.ОО.С.3.3. Илуструју, на примерима из прошлости и садашњости, последице различитих врста манипулације на појединца, групе и друштво. -ИСТ.ОО.С.3.4. Идентификују улогу митова и легенди у изградњи идентитета. -ИСТ.ОО.С.3.5. Препознају значај локалне културне баштине у ширим цивилизацијским	-ИСТ.ОО.Н.1.1. Наводе и објашњавају специфичности основних појмовима историјске науке и појмова из историје цивилизације, кључних појава, догађаја, процеса и личности из националне и опште историје. -ИСТ.ОО.Н.1.2. Повезују личности, појаве, догађаје и процесе и смештају их у прецизне хронолошке и/или просторне оквире. -ИСТ.ОО.Н.1.3. Процењују значај појава, догађаја, процеса и личности из националне и опште историје уз навођење специфичних детаља. -ИСТ.ОО.Н.1.4. Анализирају на карактеристичним примерима повезаност појава, догађаја, процеса и личности из националне историје са појавама, процесима, догађајима и личностима из опште историје и процењују значај те везе за државу и друштво у националном оквиру. -ИСТ.ОО.Н.1.5. Повезују појаве, догађаје и процесе са динамиком промена граница на одређеном	-ИСТ.ОО.Н.2.1. Анализирају значај историјских догађаја, појава, личности на основу мерила вредности времена одигравања, а не на основу савременог контекста. -ИСТ.ОО.Н.2.2. Одређују из ког историјског периода и са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене информације о особинама периода или географског простора. -ИСТ.ОО.Н.2.3. Реконструишу промене на историјскогеографск ом простору поређењем савремених политичких карата са историјским картама других периода. -ИСТ.ОО.Н.2.4. Постављају хипотезу о разлозима за појаву разлика у	-ИСТ.ОО.Н.3.1. Образлажу у различитим ситуацијама (околностима, контекстима) улогу и значај историјске науке за разумевање развоја друштва и његових савремених токова. -ИСТ.ОО.Н.3.2. Образлажу значај цивилизацијских тековина за развој хуманистичког, демократског, инклузивног друштва заснованог на поштовању различитости и интеркултуралност и. -ИСТ.ОО.Н.3.3. Анализирају и приказују развој савремених друштвених појава и/или институција током прошлости и садашњости и наводе промене које су уочили. -ИСТ.ОО.Н.3.4. Изражавају и представљају

-ИСТ.ОО.О.1.5. Наводе и описују кључне појаве, догађаје, процесе и личности из националне и опште историје. -ИСТ.ОО.О.1.6. Лоцирају на историјској карти простор одигравања појава, процеса и догађаја из националне и опште историје. -ИСТ.ОО.О.1.7. Разликују узроке од последица и описују их на примерима кључних појава, догађаја и процеса из националне и/или опште историје. -ИСТ.ОО.О.1.8. Наводе кључне научно-технолошке изуме и уметничка дела и објашњавају њихов значај за развој цивилизације.	и/или њиховом тумачењу. -ИСТ.ОО.О.2.5. Пореде различите изворе о истој историјској појави, догађају и/ или личности и идентификују сличности и разлике у њиховом представљању и/ или интерпретацији. -ИСТ.ОО.О.2.6. Препознају историјске теме у књижевним и уметничким делима и идентификују сличности и разлике у њиховој научној и уметничкој интерпретацији.	наслеђе сопственог и других народа. -ИСТ.ОО.О.3.6. Препознају и описују утицај културно-историјске баштине на изградњу идентитета. -ИСТ.ОО.О.3.7. Објашњавају на карактеристичним примерима значај неговања сећања на кључне личности, догађаје и појаве из прошлости народа, државе и институција. -ИСТ.ОО.О.3.8. Учествују у активностима посвећеним очувању културно-историјске баштине у свом окружењу.	лоцирају историјски простор на географској карти и на примерима описују како су одлике географског простора утицале на одређене историјске догађаје и процесе. -ИСТ.ОО.С.1.6. Објашњавају узроке и последице кључних појава, догађаја и процеса из националне и опште историје. -ИСТ.ОО.С.1.7. Доводе у међусобну везу друштвене, културне, научно-технолошке и уметничке појаве у националној и општој историји.	догађај или личност. -ИСТ.ОО.С.2.6. Разликују митове и легенде од историјских чињеница. -ИСТ.ОО.С.2.7. Разликују историјски наратив од уметничке представе о историјској личности, догађају, појави и процесу. -ИСТ.ОО.С.2.8. Планирају и спроводе истраживање одређеног историјског догађаја/појаве/личности. -ИСТ.ОО.С.2.9. Представљају резултате истраживања на различите начине и уз коришћење дигиталних технологија.	оквирима и учествују у њеном очувању и афирмацији. -ИСТ.ОО.С.3.6. Повезују културноисторијску и природну баштину са историјским и савременим контекстом и активно учествују у њиховом очувању. -ИСТ.ОО.С.3.7. Учествују у организовању и спровођењу заједничких активности у вези са културом сећања и залажу се за равноправност различитих заједница, њихових традиција и културног идентитета.	простору у различитим историјским периодима. -ИСТ.ОО.Н.1.6. Аргументовано објашњавају, на примерима, узроке и последице промена које су кроз историју доживљавала друштва, државе, привреде, културе и народи. -ИСТ.ОО.Н.1.7. Повезују знања из историје са знањима из других наставних предмета при описивању и објашњавању научнотехнолошких и уметничких достигнућа.	тумачењима исте историјске појаве, догађаја или личности у различитим изворима информација. -ИСТ.ОО.Н.2.5. Издвајају и наводе разлике у научној и уметничкој интерпретацији књижевног или уметничког дела.	ставове, засноване на научним аргументима, који се супротстављају различитим видовима манипулације.* -ИСТ.ОО.Н.3.5. Објашњавају и представљају значај научних достигнућа и уметничких дела у грађењу идентитета. -ИСТ.ОО.Н.3.6. Покрећу и спроводе активности које су усмерене на неговање сећања на значајне личности, појаве и догађаје из прошлости локалне средине/народа/држ аве.
Сви искази са * имају додатак који подразумева писмено, усмено и дигитално приказивање, рад у групи и индивидуално, као и дебатовање, дискутовање у образовном или јавном контексту.								

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Стандарди образовних постигнућа за крај основног образовања

Општа предметна компетенција (ОПК)

Предмет Физичко и здравствено васпитање омогућава ученицима да учествују у разноврсном, безбедном и развојно-прикладном физичком вежбању и физичким активностима, које доприносе њиховом физичком и менталном здрављу, школском постигнућу, стицању социјалних вештина и здравих животних навика. Учењем предмета физичко и здравствено васпитање ученици унапређују физичке способности, стичу разноврсне моторичке вештине и оспособљавају се да их користе у различитим условима и животним ситуацијама. Уче основне кретне концепте и стратегије и принципе вежбања. Оснажују се да постављају личне циљеве у домену физичке форме, физичке активности, исхране и других здравих животних навика, које су неопходне за безбедно и компетентно бављење физичким активностима и за формирање основа здравог животног стила. Учествовањем у разноврсним индивидуалним и групним кретним активностима, ученици изграђују самопоуздање, формирају ставове и систем вредности, развијају сарадничке вештине, емпатију и толеранцију, преузимају иницијативу и одговорност, конструктивно комуницирају и схватају значај фер-плеја. Упознају термине везане за физичку активност и здравље. Охрабрују се да изражавају креативност покретом, да разумеју и вреднују своје културно наслеђе у области спорта, рекреације и плеса и да буду отворени за различите културе и традиције. Решавају проблемске ситуације у контексту физичке активности. Упознају се са научним и технолошким аспектима физичке активности и здравља и критички преиспитују утицај личних и срединских фактора на физичку активност, безбедност, здравље појединаца, група и друштва. Одговорно користе различите изворе информација и дигиталне технологије ради унапређивања личног и јавног здравља, као и заштите животне средине.

	Основни ниво	**Средњи ниво**	**Напредни ниво**
Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1)	Ученици успешно тумаче основне препоруке за физичку активност деце и адолесцената и могу да илуструју различите типове физичке активности адекватним примерима. Разумеју тренутне промене у организму настале као последица различитих физичких активности и адекватно реагују на знаке прекомерног физичког оптерећења. Познају правила безбедног извођења једноставних физичких вежбања, од загревања до смиривања функција организма. Демонстрирају добру контролу покрета приликом извођења основних и специфичних моторичких вештина. Придржавају се правила игре/активности и кроз ефективну комуникацију и сарадњу доприносе безбедној и позитивној атмосфери за вежбање.	Ученици успешно анализирају користи од редовне физичке активности и значај моторичких способности за добро здравље и учествовање у спорту. Препознају развојне промене и њихов утицај на бављење физичком активношћу. Могу да објасне како промене фреквенције, интензитета, трајања и типа физичке активности утичу на њене ефекте. Анализирају утицај срединских фактора на физичку активност и здравље људи и адекватно користе неопходну опрему за боравак у природи. Успешно демонстрирају технике помагања, чувања себе и других приликом вежбања. Познају стручну терминологију у области физичке активности, вежбања и спорта. Користећи основне математичке концепте и научне принципе, ученици изводе једноставна антропометријска и моторичка мерења и анализирају значај моторичких способности за здравље и учествовање у спорту. Успешно објашњавају кључне карактеристике правилног извођења моторичких вештина које демонстрирају у различитим условима у складу са постављеним задацима. Имају добру контролу и координацију покрета приликом извођења и сложенијих специфичних моторичких вештина. Објашњавају основне принципе правилне исхране и препознају штетне утицаје употребе психоактивних супстанци, допинга и енергетских пића на здравље. Идентификују занимања повезана са	Ученици објашњавају повезаност физичке активности, начина исхране и здравља и критички анализирају сопствени образац исхране. Познају основну терминологију физичке активности на страном језику.

		здрављем, физичким васпитањем и спортом и елементе националног наслеђа у физичкој активности, спорту и плесу.	
Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2)	Ученици активно учествују у разноврсним индивидуалним и групним физичким активностима, сарадничког и такмичарског карактера. Баве се и физичком активношћу у природи при чему се одговорно односе према животној средини. Избором адекватне стратегије решавају различите кретне проблеме. Конструктивно комуницирају са вршњацима и исказују осећања одговарајућим вербалним и невербалним средствима (плес, покрет). Унапређују сопствене моторичке способности редовним учествовањем у различитим вежбањима.	Приликом учења моторичких вештина могу да идентификују добре и слабе стране извођења, као и да користе повратне информације ради побољшања контроле и координације тела. Аргументовано дискутују о утицају физичке активности на здравље и благостање. Користе концепте мерења да одреде удаљеност, брзину, висину, фреквенцију, број понављања, трајање активности, паузе и сл. приликом вежбања. Анализирају утицај коришћења дигиталних технологија на здравље и благостање деце и адолесцената.	Безбедно и ефективно користе дигитална, научна и технолошка знања, као и принципе раличитих наука за прикупљање и анализу информација о физичкој активности, исхрани и здрављу, из различитих извора на матерњем и другим језицима. Истражују како учествовање у активностима у природи доприноси личном здрављу и здрављу заједнице. Учествују у организацији школских такмичења и манифестација који промовишу физичку активност и здравље. Вреднују поузданост информација из различитих извора, које се односе на физичку активност, исхрану и здравље.
Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3)	Ученици достижу и одржавају оптималан ниво физичке форме повезане са здрављем. Испуњавају минималне здравствене препоруке за физичку активност и вреднују њен значај за здравље. Вешто изводе и комбинују основне моторичке вештине у различитим ситуацијама. Користе типичне вежбе за развој моторичких способности. Примењују основне хигијенске и безбедносне мере током физичке активности и воде рачуна о заштити животне средине. Познају карактеристике правилног обрасца исхране. Адекватно користе основне термине из области физичког вежбања, спорта и физичке активности.	Ученици превазилазе минималне здравствене препоруке за физичку активност. Идентификују сопствене потребе и интересовања у домену физичке форме и физичке активности и уз одговарајућу помоћ праве план побољшања. Вешто изводе специфичне моторичке вештине у разноврсним спортским и рекреативним активностима. Примењују поступке прве помоћи приликом спортских повреда. Примењују основне принципе правилне исхране. Показују толеранцију и фер-плеј у контексту физичке активности. Адекватно користе шири вокабулар из области физичког вежбања, спорта и физичке активности у различитим ситуацијама. Укључују се у промоцију физичке активности и здравља у школи. Вреднују национално наслеђе у физичкој активности, спорту и плесу.	Редовно се баве физичком активношћу ради оптимизације здравља. Бирају активности у складу са сопственим потребама и интересовањима и подстичу друге на физичку активност. Полазећи од разноврсних специфичних моторичких вештина, креирају решења у одабраним спортским и рекреативним активностима. Самостално праве лични план побољшања физичке активности и моторичких способности. Користе одговарајуће термине из матерњег и других језика ради претраге дигиталних и других извора информација из области физичке активности и здравља. Укључују се у догађаје и активности промоције физичке активности и здравља у локалној заједници. Доносе одлуке у вези са физичком активношћу, исхраном и здрављем, засноване на релевантним информацијама. Негују толеранцију и фер-плеј и промовишу заштиту животне средине у свом окружењу.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) за крај основног образовања:

Основни ниво			**Средњи ниво**			**Напредни ниво**		
СПК 1	**СПК 2**	**СПК 3**	**СПК 1**	**СПК 2**	**СПК 3**	**СПК 1**	**СПК 2**	**СПК 3**
Ученици:	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*
-ФЗВ.ОО.О.1.1. Дају типичне примере за различите типове физичке активности. -ФЗВ.ОО.О.1.2. Тумаче основне препоруке за физичку активност деце и адолесцената. -ФЗВ.ОО.О.1.3. Препознају и описују промене које настају у организму током физичке активности. -ФЗВ.ОО.О.1.4. Демонстрирају правилно загревање на почетку вежбања и смиривање организма на крају вежбања. -ФЗВ.ОО.О.1.5. Препознају знаке прекомерног физичког оптерећења и адекватно реагују. -ФЗВ.ОО.О.1.6. Примењују правила безбедног ношења, постављања, коришћења и одлагања опреме и реквизита за вежбање. -ФЗВ.ОО.О.1.7. Демонстрирају добру	-ФЗВ.ОО.О.2.1. Активно учествују у разноврсним индивидуалним и групним физичким активностима, сарадничког и такмичарског карактера. -ФЗВ.ОО.О.2.2. Баве се физичком активношћу у природи при чему се одговорно односе према животној средини. -ФЗВ.ОО.О.2.3. Редовно учествују у различитим вежбањима ради унапређивања моторичких способности. -ФЗВ.ОО.О.2.4. Бирају одговарајуће	-ФЗВ.ОО.О.3.1. Редовно се баве физичком активношћу у складу са препорукама јавног здравља, примењујући основне хигијенске и безбедносне мере. -ФЗВ.ОО.О.3.2. Адекватно користе основне термине из области физичког вежбања, спорта и физичке активности у различитим ситуацијама. - ФЗВ.ОО.О.3.3. Пореде карактеристике правилне и неправилне исхране. -ФЗВ.ОО.О.3.4. Анализирају и вреднују своју свакодневну физичку активност. -ФЗВ.ОО.О.3.5. Примењују адекватне вежбе за	-ФЗВ.ОО.С.1.1. Анализирају користи од редовне физичке активности. -ФЗВ.ОО.С.1.2. Анализирају значај моторичких способности за добро здравље и учествовање у спорту. -ФЗВ.ОО.С.1.3. Демонстрирају технике помагања, чувања себе и других приликом вежбања. -ФЗВ.ОО.С.1.4. Објашњавају како промене фреквенције, интензитета, трајања и типа физичке активности утичу на њене ефекте. -ФЗВ.ОО.С.1.5. Анализирају утицај срединских фактора (температура, влажност ваздуха, загађеност ваздуха/ воде, УВ зрачење, ветар и др.) на физичку активност и здравље људи. -ФЗВ.ОО.С.1.6. Демонстрирају добру контролу и координацију покрета приликом извођења сложенијих специјализованих моторичких вештина. -ФЗВ.ОО.С.1.7. Демонстрирају моторичке вештине у различитим условима у складу са постављеним задацима. -ФЗВ.ОО.С.1.8. Објашњавају кључне карактеристике правилног извођења моторичких	-ФЗВ.ОО.С.2.1. Идентификују добре и слабе стране сопственог извођења моторичке вештине ради побољшања извођења. -ФЗВ.ОО.С.2.2. Дају вршњацима повратне информације о извођењу моторичких вештина ради побољшања извођења. -ФЗВ.ОО.С.2.3. Користе повратне информације ради побољшања контроле и координације тела приликом извођења моторичких вештина. -ФЗВ.ОО.С.2.4. Аргументовано дискутују о утицају физичке активности на здравље и благостање. -ФЗВ.ОО.С.2.5.	-ФЗВ.ОО.С.3.1. Редовно се баве физичком активношћу на нивоу који превазилази основне препоруке јавног здравља. -ФЗВ.ОО.С.3.2. Правилно реагују у случају повреде приликом физичке активности. -ФЗВ.ОО.С.3.3. Користе и комбинују специјализоване моторичке вештине у разноврсним ситуацијама (игра, рекреација, такмичење, свакодневне животне активности). -ФЗВ.ОО.С.3.4. Критички се односе према употреби психоактивних супстанци, допинга и енергетских пића. -ФЗВ.ОО.С.3.5. Примењују основне принципе правилне исхране у свакодневном животу. -ФЗВ.ОО.С.3.6. Примењују принципе толеранције и фер-плеја у физичкој активности и спорту. -ФЗВ.ОО.С.3.7. Препознају ризик	-ФЗВ.ОО.Н.1.1. Познају основну терминологију физичке активности на страном језику. -ФЗВ.ОО.Н.1.2. Критички анализирају сопствени образац исхране. -ФЗВ.ОО.Н.1.3. Објашњавају повезаност физичке активности, начина исхране и здравља.	-ФЗВ.ОО.Н.2.1. Вреднују поузданост информација из различитих извора, које се односе на физичку активност, исхрану и здравље. -ФЗВ.ОО.Н.2.2. Истражују како учествовање у активностима у природи доприноси личном здрављу и здрављу заједнице. - ФЗВ.ОО.Н.2.3. Адекватно користе различите изворе информација о физичкој активности исхрани и здрављу на страном језику. -ФЗВ.ОО.Н.2.4. Учествују у организацији школских тачмичења и манифестација које промовишу физичку активност и здравље. -ФЗВ.ОО.Н.2.5. Адекватно користе дигитална и технолошка знања као и принципе различитих наука за прикпљање и анализу информација о	-ФЗВ.ОО.Н.3.1. Са самопоуздањем се редовно баве физичком активношћу у складу са сопственим потребама и интересовањима. -ФЗВ.ОО.Н.3.2. Решавају проблемске ситуације, креирајући различита решења у одабраним спортским и рекреативним активностима. -ФЗВ.ОО.Н.3.3. Учествују у догађајима који промовишу физичку активност, здравље и заштиту животне средине у локалној заједници. -ФЗВ.ОО.Н.3.4. Уз одговарајућу помоћ креирају и спроводе план за побољшање или очување сопственог нивоа физичке активности и моторичких способности и прате његове ефекте. -ФЗВ.ОО.Н.3.5. Праве одговорне изборе у вези са физичком активношћу, исхраном и здрављем. -ФЗВ.ОО.Н.3.6. Подстичу друге да се баве физичком активношћу ради

контролу и координацију покрета приликом извођења основних моторичких вештина. -ФЗВ.ОО.О.1.8. Демонстрирају добру контролу и координацију покрета приликом извођења једноставнијих специјализованих моторичких вештина. -ФЗВ.ОО.О.1.9. Придржавају се правила игре/активности и прихватају исход игре/активности. -ФЗВ.ОО.О.1.10. Ефективно комуницирају и сарађују током физичке активности. -ФЗВ.ОО.О.1.11. Придржавају се правила понашања доприносећи безбедној и позитивној атмосфери за вежбање.	стратегије при решавању различитих кретних проблема. -ФЗВ.ОО.О.2.5. Користе одговарајућа вербална и невербална средства (плес, покрет) да искажу осећања и комуницирају са вршњацима.	унапређивање моторичких способности. -ФЗВ.ОО.О.3.6. Одржавају личну и колективну хигијену током вежбања. -ФЗВ.ОО.О.3.7. Користе и комбинују разноврсне основне моторичке вештине у различитим ситуацијама (игра, спорт, рекреација, свакодневне животне ситуације). -ФЗВ.ОО.О.3.8. Поштују друге учеснике у физичкој активности и сарађују са њима без обзира на разлике (пол, способности и др.). -ФЗВ.ОО.О.3.9. Вреднују допринос физичке активности здрављу и благостању.	вештина. -ФЗВ.ОО.С.1.9. Изводе једноставна антропометријска и моторичка мерења, користећи основне математичке концепте. -ФЗВ.ОО.С.1.10. Препознају развојне промене и њихов утицај на бављење физичком активношћу. -ФЗВ.ОО.С.1.11. Познају стручну терминологију везану за физичку активност, вежбање и спорт. -ФЗВ.ОО.С.1.12. Објашњавају основне принципе правилне исхране. -ФЗВ.ОО.С.1.13. Користе одећу, опрему и једноставна средства и алате на безбедан начин приликом боравка у природи. -ФЗВ.ОО.С.1.14. Препознају штетне утицаје употребе психоактивних супстанци, допинга и енергетских пића. -ФЗВ.ОО.С.1.15. Идентификују занимања повезана са здрављем, физичким васпитањем и спортом. -ФЗВ.ОО.С.1.16. Идентификују елементе националног наслеђа у физичкој активности, спорту и плесу.	Користе концепте мерења да одреде удаљеност, брзину, висину, фреквенцију, број понављања, трајање активности, паузе и сл. приликом вежбања. -ФЗВ.ОО.С.2.6. Анализирају утицај коришћења дигиталних технологија на здравље и благостање деце и адолесцената.	седентарних активности и коригују свој образац дневних активности у складу са тим. -ФЗВ.ОО.С.3.8. Учествују у догађајима који промовишу физичку активност и здравље у школи, при чему се одговорно односе према животној средини. -ФЗВ.ОО.С.3.9. Вреднују национално наслеђе у физичкој активности, спорту и плесу, као и наслеђе других. -ФЗВ.ОО.С. 3.10. Адекватно користе шири вокабулар из области физичког вежбања, спорта и физичке активности у усменој и писаној комуникацији у различитим ситуацијама.		физичкој активности, исхрани, здрављу.	очувања здравља. -ФЗВ.ОО.Н.3.7. Идентификују понуду спортских и рекреативних активности и ресурса у локалној средини. -ФЗВ.ОО.Н.3.8. Користе одговарајуће термине из различитих језика ради претраге дигиталних и других извора информација из области физичке активности и здравља. -ФЗВ.ОО.Н.3.9. Уз одговарајућу помоћ креирају и спроводе план правилне исхране.

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Стандарди образовних постигнућа за крај основног образовања

Општа предметна компетенција (ОПК)

Ученик развија интересовања за музичку уметност кроз непосредно учешће у музичком догађају певањем, свирањем, активним слушањем и стварањем, као и стицањем основних знања из основа музичке писмености и развоја и улоге музике у човековом животу од праисторије до 20. века. Испољава одговоран однос према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа. Развијањем осетљивости за перцепцију музичког доживљаја негује потребу за истраживањем у оквиру стечених музичких знања кроз оригинално музичко изражавање у свакодневном животу кроз песму, игру, покрет и вршњачку комуникацију. Ученик ужива у музици, формира музички укус и њиме утиче на околину. Разуме како музика позитивно утиче на човеково здравље. Користи текст композиције на матерњем језику и језицима других народа, и кроз извођење музичког дела изражава емоције, имајући у виду одговоран однос према здрављу, природи и социјалном окружењу, негујући дух толеранције. Ученик у свакодневном животу примењује стечена музичка искуства и знања, прати и учествује у музичком животу заједнице у улози публике или извођача, истражује могућности ИКТ-а за слушање, стварање и извођење музике. Учешћем у припреми и реализацији музичких догађаја на матерњем и језицима других народа, индивидуално или у ансамблу, ученик развија индивидуалност, одговорност, показује самопоуздање и изражава критичко мишљење о себи и другима. Повезује основне елементе музичке писмености (нотне вредности, метрику, ритам) са математичким операцијама. Учешћем у музичким активностима ученик поштује одређена правила понашања, развија осећање припадности колективу, самопоуздање, одговорност за своје поступке, суочава се са несигурношћу и сложеношћу стицања музичких вештина (певање, свирање, компоновање) и учења како учити.

	Основни ниво	**Средњи ниво**	**Напредни ниво**
Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1)	Ученик повезује основна знања из музичке писмености интегришући је са математиком (пропорција, размер, разломак) кроз певање, свирање, слушање музике и музичко стваралаштво. Изучава појаву и развој музичких инструмената (ударачке, жичане, дувачке и инструменте са диркама) кроз кључне карактеристике музичких стилова, као и њихове изражајне могућности.	Користи музичку терминологију приликом праћења историјског развоја музике у оквиру одређених друштвеноисторијских прилика, изучавајући стилске карактеристике музичких праваца у традиционалном, духовном и световном стваралаштву, током извођења, слушања музике и стваралаштва. Повезује присуство, улогу и значај музике са догађајима, како из свакодневног живота појединца, тако и друштва од праисторије, преко старих цивилизација до 21. века. Разматра феномен звука као акустичне појаве и у том контексту повезује знања из физике са акустиком простора, инструмената и фреквенцијом. Разуме утицај музике на осећања и с тим у вези уочава њен утицај и на ментално здравље.	Анализом и синтезом музичке терминологије, кроз певање, свирање, слушање музике и музичко стваралаштво уочава међусобни утицај других уметности (књижевност, балет, ликовна и сценска уметност) и музике кроз различите стилове и њихову повезаност. Комбинујући звучне елементе музичких инструмената, реконструише изражајна средства музике, музичке форме и жанрове и смешта их у одговарајући стилски (историјски) контекст. Упознаје се са музичким школама и студијима, установама културе, као и са значајем учествовања у културном животу локалне заједнице. Користи ИКТ за самостално истраживање у области музике.

Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2)	Ученик партиципира у музичком догађају у улози публике, уме да опише и објасни сопствени доживљај уважавајући другачије мишљење. Слушајући традиционалну музику, разуме значај очувања културне баштине. У улози извођача изражава се једноставним, кратким музичким нумерама и покретом, те примењује изражајна музичка средства која су детерминисана карактером музичког дела и тиме развија сопствене стваралачке способности и креативност. Вокално се правилно изражава контролишући ниво буке и поштујући културу певања. Разуме текст песме и обогаћује речник матерњег и језика других народа препознајући ритмичку и метричку везу између музике и речи.	Активно партиципира у музичком догађају извођењем, слушањем музике и музичким стваралаштвом. Повезује феномен културне баштине са местом традиционалне музике у прошлости и садашњости, изучавајући обреде, народне обичаје, ношње, традиционалне певачке групе и инструменте, народне игре свога и других народа. Осмишљава једноставне ритмичке и мелодијске аранжмане користећи народне музичке инструменте. Идентификује различиту естетику у делима за слушање музике у односу на одређени стил, жанр и музичке облике повезујући их са друштвено-историјским контекстом, природном и културном баштином. Препознаје и повезује естетске елементе у различитим уметностима (плес, глума, ликовна уметност) и у неуметничком домену као што су комуникација, медији, дизајн.	У области стваралаштва, као активан учесник креира нове музичке аранжмане (на већ познате мелодије, песме из различитих музичких епоха) примењујући принцип импровизације у домену мелодије и ритма, користећи понуђени музички материјал или осмишљавајући сопствени у задатим оквирима.
Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3)	У свакодневном животу ученик примењује стечена музичка искуства и знања. Прати и учествује у музичком животу заједнице у улози публике. Учешћем у припреми музичког живота заједнице превенира вршњачко насиље и насилничко понашање, социјализује се, развија критичко мишљење и оспособљава се за повезивање наученог. Кроз песму, игру, покрет, развија сопствену координацију и моторику и остварује вршњачку комуникацију; схвата важност очувања културног наслеђа свога и других народа, развија осећање за тимски рад, индивидуалност, одговорност, показује самопоуздање.	Користи стечена музичка искуства и знања приликом одабира музике за одређене животне догађаје. Бавећи се активно музицирањем, здравствено профитира кроз развој говорног апарата, органа за дисање, централног нервног система, као и мишићног система. Развија естетску перцепцију, ствара критеријуме за вредновање музике и способност изражавања сопствених погледа на музику, формира музички укус и тиме утиче на себе и околину.	Партиципира у припреми и реализацији музичких догађаја на матерњем и језицима других народа индивидуално или у ансамблу. Испољава одговоран однос према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа. Вршњачком едукацијом, кроз моторичку и естетску перцепцију музичког догађаја, осмишљава и организује различите обуке, негујући правила тимског рада. Примењује ИКТ у певању, слушању музике и музичком стваралаштву. Прави избор ИКТ-а и користи их на одговоран и креативан начин у стварању музике.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) за крај основног образовања:

Основни ниво			**Средњи ниво**			**Напредни ниво**		
СПК 1	**СПК 2**	**СПК 3**	**СПК 1**	**СПК 2**	**СПК 3**	**СПК 1**	**СПК 2**	**СПК 3**
Ученици:	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*
- МУЗ.ОО.О.1.1. Примењују ноте, нотне вредности, ознаке за метар, динамику, темпо и остала изражајна средства музичке уметности. -МУЗ.ОО.О.1.2. Наводе кључне карактеристике одређеног музичког стила/правца (музичке форме, представнике и репрезентативна дела). -МУЗ.ОО.О.1.3. Дефинишу поделу инструмената према начину добијања звука и идентификују врсту инструмента према изгледу.	-МУЗ.ОО.О.2.1. Певају по слуху на матерњем и језику других народа са или без пратње ритмичких инструмената. -МУЗ.ОО.О.2.2. Изводе једноставну ритмичку пратњу коју су осмислили на ритмичким инструментима. -МУЗ.ОО.О.2.3. Реагују покретима и изражавају се ликовним илустрацијама за време слушања музике. -МУЗ.ОО.О.2.4. Препознају контрасте и поновљени музички материјал у примерима за слушање музике.	-МУЗ.ОО.О.3.1. Понашају се у складу са правилима музичког бонтона у различитим музичким приликама. -МУЗ.ОО.О.3.2. Контролишу координацију и моторику кроз свирање и покрет. -МУЗ.ОО.О.3.3. Усмено или писмено описују осећања и утисак о музичком делу. -МУЗ.ОО.О.3.4. Учествују у припремању културних манифестација, испољавајући способност комуникације и сарадње са члановима тима. -МУЗ.ОО.О.3.5. Објашњавају важност очувања музичког наслеђа.	-МУЗ.ОО.С.1.1. Користе музичку терминологију у тумачењу музичких појмова. -МУЗ.ОО.С.1.2. Представљају кључне карактеристике одређеног музичког стила/ правца у контексту друштвено-историјских прилика. -МУЗ.ОО.С.1.3. Повезују средства изражајног извођења са врстом, наменом и карактером композиције. -МУЗ.ОО.С.1.4. Тумаче коришћење инструмената, инструменталних група у музичком делу у односу на звучне специфичности и техничке могућности. -МУЗ.ОО.С.1.5. Идентификују међусобни утицај, сличности и разлике у начину изражавања између књижевности (опера, соло песма), сценског покрета (покрет и ритам…), ликовне уметности (боја, ритам, контраст, динамика, колористика, потез и изражајност) и музичке уметности.	-МУЗ.ОО.С.2.1. Разумеју улогу и место музике у народним обредима и обичајима свог и других народа. -МУЗ.ОО.С.2.2. Певају на матерњем и језику других народа са или без пратње ритмичких инструмената са нотног текста. -МУЗ.ОО.С.2.3. Препознају инструмент или групу у музичкој композицији. -МУЗ.ОО.С.2.4. Именују композиције различитих стилова и жанрова. -МУЗ.ОО.С.2.5. Изражавају доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност). -МУЗ.ОО.С.2.6. Импровизују једноставну мелодију и ритмичку пратњу користећи тело као инструмент. -МУЗ.ОО.С.2.7. Користе музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет.	-МУЗ.ОО.С.3.1. Примењују и контролишу технику певања (држање тела, дисање, говорни апарат, дикција, артикулација). -МУЗ.ОО.С.3.2. Учешћем у групном музицирању испољавају и развијају толеранцију, самопоуздање, мултикултуралност, осећај припадности, поштовање различитости. -МУЗ.ОО.С.3.3. Критички просуђују о утицају музике и звукова из окружења на здравље. -МУЗ.ОО.С.3.4. Образлажу мишљење о музичком делу, усмено или писано.	-МУЗ.ОО.Н.1.1. Анализирају нотни текст (музички метар, тоналитет, темпо, динамику, ритмичке фигуре, ознаке за изражајно извођење) у циљу тумачења музичког дела. -МУЗ.ОО.Н.1.2. Анализирају извођачке и техничке могућности инструмената у музичком делу, колористику и боју тона, висину и покретљивост/ виртуозност. -МУЗ.ОО.Н.1.3. Представљају начин повезаности музике (тематски, стилски, жанровски и сл.) са другим уметностима и областима ван уметности (књижевност, сценски покрет, ликовна уметност, религија, историја, медицина, спорт...). -МУЗ.ОО.Н.1.4. Користе могућности ИКТа за самостално истраживање аудио и видео записа музичких емисија из живота композитора и израду презентација.	-МУЗ.ОО.Н.2.1. Идентификују утицај музике других епоха у делима савремене музике. -МУЗ.ОО.Н.2.2. Класификују избор музичких дела према тематском, литерарном или ликовном садржају. -МУЗ.ОО.Н.2.3. Комуницирају у групи импровизујући мање музичке целине гласом, мелодијским инструментом или покретом.	-МУЗ.ОО.Н.3.1. Учествују у креирању и реализацији културних манифестација, негујући тимску сарадњу и дајући критички осврт на изабране и/или изведене композиције. -МУЗ.ОО.Н.3.2. Користе могућности ИКТ-а за записивање нотног текста, уметање ритмичког модела као пратње, за коришћење предложене хармонизације и одабир инструмената према усклађености звука.

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Стандарди образовних постигнућа за крај основног образовања

Општа предметна компетенција (ОПК)

Учењем Ликовне културе ученици овладавају основама визуелне писмености, опажања и представљања појава из свакодневног живота користећи се следећим појмовима из ликовне културе: карактеристике техника ликовног изражавања, ликовни елементи и принципи, уметничко наслеђе и савремена визуелна култура. Кроз индивидуални и групни стваралачки рад, ученици изграђују моторичке, аналитичке и комуникацијске вештине неопходне за разумевање савременог света. Ликовна култура подстиче развој критичког мишљења, истраживање, конципирање и реализацију креативних идеја уз коришћење различитих медија и техника изражавања, традиционалних и дигиталних алата, као и њихову одговорну примену у комуникацији и у свакодневном животу. Повезивањем са знањима из различитих области подстиче се способност употребе научних принципа, као и изражавања и тумачења концепата на матерњем или страном језику. Познавање универзалног језика уметности као и одговоран однос према културно-уметничкој баштини сопственог и других народа омогућавају развој интеркултуралности. Подстицањем сарадње и активним учествовањем у културном животу заједнице развија се иницијатива и предузимљивост.

	Основни ниво	**Средњи ниво**	**Напредни ниво**
Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1)	Ученици повезују и користе у раду материјале и прибор са традиционалним техникама, бирају и описују медиј и одговарајућу технику/апликацију којом најефикасније могу да изразе своја запажања, идеје и имагинацију. Разматрају значај занимања у визуелним уметностима и утицај визуелне уметности на развој локалне и шире заједнице.	Ученици објашњавају примену елемената и принципа у компоновању визуелних уметности. Испољавају одговоран однос када објашњавају комуникативну функцију визуелних уметности и утицај на друштво и појединце. Објашњавају која искуства, садржаје и естетске доживљаје имају као подстицај за развијање креативних идеја. Објашњавају значај визуелних уметности, археолошког локалитета, музеја и експоната за културни идентитет, лични развој, као и развој локалне и шире заједнице.	Ученици тумаче значај кључних карактеристика епохе, стила, правца или покрета у визуелним уметностима. Повезују водеће уметнике и њихова најпознатија дела смештајући их у епоху или друштвени контекст. Процењују и наводе повезаност визуелне уметности, науке и других врста уметности.
Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2)	Ученици истражују и примењују у стваралачком раду изражајне могућности традиционалних материјала, алата, техника и савремених уређаја који се користе за обликовање визуелних садржаја. Обликују ликовне радове од рециклираних материјала, употребљених предмета и амбалаже. Повезују уметничка занимања са продуктом/ делом визуелних уметности који уочавају у различитим ситуацијама.	Ученици плански примењују основна знања о материјалима, медијима, техникама, ликовним елементима, принципима, пропорцијама и плановима приликом обликовања ликовних радова. Препознају улогу и вредности визуелне уметности као саставни део свакодневног живота, нарочито као средство комуникације и као изражавање позитивне поруке која мотивише друге. Препознају и представљају појаве са којима се свакодневно срећу користећи начела компоновања док стварају ликовне радове. Самостално истражују различите изворе информација или наслеђе културе и користе одабрани појам, текст, визуелне, аудитивне и аудио-	Ученици анализирају форму и садржај уметничког дела према одабраним критеријумима, користе релевантне изворе за истраживање и селектовање података и информација на матерњем и страном језику. Смишљају једноставне интердисциплинарне пројекте који обједињују различите врсте уметности или уметност и науку.

		визуелне информације као подстицај за стварање оригиналног ликовног рада. Истражују самостално или у сарадњи са другима културне ресурсе у локалној и широј заједници.	
Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3)	Ученици изражавају своје идеје, доживљаје, осећања и машту, мотиве и поруке користећи различита средства и технике визуелних уметности. Указују на улогу визуелне уметности у очувању животне средине у различитим животним и радним ситуацијама. Идентификују избор средње школе и/или будућег занимања у односу на своја интересовања, могућности и способности изражавања техникама визуелних уметности.	Ученици тумаче садржај ликовних дела, визуелних информација у свом раду и радовима других, уочавајући различита значења и идеје. Описују усмено свој рад, естетски доживљај уметничких дела, својства материјала, техника и принципа компоновања (дизајна), природу и урбану средину користећи јасне и примерене појмове и изразе. Уважавају различитост у естетским доживљајима и начинима визуелног изражавања испољавајући разумевање и емпатију. Активно и аргументовано, предлажу посете установама културе или уметничким манифестацијама, прате и посећују догађаје културе у заједници. Реализују, самостално или у сарадњи са другима, једноставне ликовне пројекте који промовишу културу и уметност локалне или шире заједнице.	Ученици разумеју специфичности као и сличности различитих уметничких дисциплина. Активно траже места и изворе где могу додатно проширити знања и интересовања и развијати своје вештине. Прате и посећују догађаје културе у заједници, подстичу друге да се укључе у културни и уметнички живот заједнице или као публика или као учесници. Обликују презентације водећи рачуна о изражавању и оригиналности, ауторским правима и безбедности током рада на интернету и приликом преузимања садржаја са интернета.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) за крај основног образовања:

Основни ниво			**Средњи ниво**			**Напредни ниво**		
СПК 1	**СПК 2**	**СПК 3**	**СПК 1**	**СПК 2**	**СПК 3**	**СПК 1**	**СПК 2**	**СПК 3**
Ученици:	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*
-ЛИК.ОО.О.1.1. Повезују материјале и прибор са традиционалним техникама визуелних уметности које користе у раду. -ЛИК.ОО.О.1.2. Описују функцију основних алатки у одабраним дигиталним уређајима и апликацијама за цртање, обраду фотографија и анимацију. -ЛИК.ОО.О.1.3	-ЛИК.ОО.О.2.1 Истражују, у стваралачком раду, изражајне могућности традиционалних материјала, алата, техника и савремених уређаја који се користе за обликовање визуелних садржаја. -ЛИК.ОО.О.2.2. Обликују ликовне радове и импровизовани прибор од материјала за рециклажу и	-ЛИК.ОО.О.3.1. Изражавају своје идеје, осећања и машту користећи одабране традиционалне технике и савремене уређаје и алате за обликовање визуелних садржаја. -ЛИК.ОО.О.3.2. Указују на улогу визуелне уметности у очувању животне средине у различитим животним и радним	-ЛИК.ОО.С.1.1. Објашњавају примену принципа компоновања, пропорција, планова и перспективе у обликовању дела визуелних уметности. -ЛИК.ОО.С.1.2. Објашњавају комуникативну функцију визуелних уметности и њен потенцијал да утиче на друштво и појединце. -ЛИК.ОО.С.1.3. Објашњавају начин коришћења различитих садржаја као подстицај за развијање креативних идеја наводећи примере из сопственог искуства. -ЛИК.ОО.С.1.4. Објашњавају значај визуелних уметности	-ЛИК.ОО.С.2.1. Примењују плански основна знања о ликовним елементима, принципима компоновања, пропорцијама, плановима и перспективи приликом обликовања ликовних композиција. -ЛИК.ОО.С.2.2. Обликују визуелне садржаје који изражавају позитивне поруке и мотивишу друге. -ЛИК.ОО.С.2.3. Користе природу, уметничка дела и разноврсне текстуалне, аудио и аудио-визуелне садржаје као подстицај за стварање оригиналних	-ЛИК.ОО.С.3.1 Тумаче садржај ликовних дела и визуелних информација са којима се срећу у различитим ситуацијама. -ЛИК.ОО.С.3.2. Описују усмено свој рад и естетски доживљај уметничких дела, дизајна, природе и урбане средине користећи примерене и јасне реченице и изразе. -ЛИК.ОО.С.3.3. Уважавају различитост у естетским доживљајима и начинима визуелног изражавања испољавајући разумевање и емпатију. -ЛИК.ОО.С.3.4. Активно	-ЛИК.ОО.Н.1.1. Објашњавају кључне карактеристике епохе, стила, правца или покрета у визуелним уметностима. -ЛИК.ОО.Н.1.2. Повезују водеће визуелне уметнике и њихова најпознатија дела смештајући их у одговарајућу епоху и друштвени контекст. -ЛИК.ОО.Н.1.3. Наводе примере повезаности визуелних	-ЛИК.ОО.Н.2.1. Анализирају форму и садржај уметничког дела према одабраним критеријумима. -ЛИК.ОО.Н.2.2. Користе релевантне изворе за истраживање и селектовање података и информација на матерњем и страном језику. -ЛИК.ОО.Н.2.3. Смишљају једноставне интердисциплинарне пројекте који	-ЛИК.ОО.Н.3.1. Активно траже места и изворе где могу додатно проширити знања и интересовања и развијати одабране вештине. -ЛИК.ОО.Н.3.2. Подстичу друге да се активно укључе у културни и уметнички живот заједнице. -ЛИК.ОО.Н.3.3. Обликују презентације водећи рачуна о ауторским правима и безбедности током

Објашњавају на који начин визуелна уметност доприноси очувању животне средине. -ЛИК.ОО.О.1.4. Описују основне карактеристике занимања у визуелним уметностима.	употребљених предмета и амбалаже. -ЛИК.ОО.О.2.3. Идентификују уметничка занимања и продукте/дела визуелних уметности које уочавају у различитим ситуацијама.	ситуацијама. -ЛИК.ОО.О.3.3. Разматрају избор средње школе и/или будућег занимања у односу на своја интересовања и способности изражавања техникама визуелних уметности.	за културни идентитет, лични развој и развој локалне и шире заједнице. -ЛИК.ОО.С.1.5. Повезују карактеристичан археолошки налаз са локалитетом и експонат са врстом музеја.	ликовних радова. -ЛИК.ОО.С.2.4. Самостални или у сарадњу са другима истражују културне ресурсе у локалној и широј заједници.	и аргументовано предлажу посете установама културе или уметничким манифестацијама. -ЛИК.ОО.С.3.5. Самостално или у сарадњи са другима реализују једноставне ликовне пројекте који промовишу културу и уметност локалне или шире заједнице.	уметности, других врста уметности и наука.	обједињују различите врсте уметности или уметност и науку.	рада на интернету и приликом преузимања садржаја са интернета.

ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО

Стандарди образовних постигнућа за крај основног образовања

Општа предметна компетенција (ОПК)

Ученици су изградили позитиван став према коришћењу дигиталне технологије и примењују знања и вештине из ове области у циљу ефикасног обављања различитих послова и задатака из школског и свакодневног живота. Технологију користе на безбедан начин, свесни последица њене непримерене и прекомерне употребе, водећи рачуна о свом физичком и психичком здрављу, о другим корисницима, као и о животној средини. Поседују знања и вештине које им омогућавају да из различитих домаћих и иностраних извора проналазе информације уз свест да неке од њих нису поуздане. Формално и неформално комуницирају коришћењем различитих видова дигиталне комуникације, поштујући правила језичког и дигиталног правописа, пристојне и етичне комуникације. Дигитални садржај и програме користе на етичан начин поштујући ауторска права и интелектуалну својину. Познају поступке за пријављивање непримереног садржаја и понашања на интернету. Уређују и креирају дигиталне садржаје коришћењем одговарајућих уређаја и програма. Прикупљају податке, врше њихову основну обраду, графички их приказују, анализирају и доносе одговарајуће закључке. Применом алгоритамског начина размишљања и програмирања развијају апстрактно мишљење и решавају једноставније проблеме из области математике, физике, хемије и других наука, као и из свакодневног живота. Креирају једноставне програме којима аутоматизују познате поступке, у складу са узрастом. Познају принципе и предности технологијом потпомогнутог сарадничког рада (нпр. у „облаку”) на решавању одређених проблема из школског и друштвеног окружења, чиме се стварају услови за квалитетно функционисање у савременом, информационом друштву, као и за даље школовање и целоживотно учење.

	Основни ниво	**Средњи ниво**	**Напредни ниво**
Специфична предметна	Ученици имају свест да се дигитални уређаји састоје од хардвера (физичких	Имајући у виду предности одабраног окружења, ученици су у стању да одаберу одговарајући сервис или софтвер како би задатак решили на ефикасан начин. У стању су да организују податке у дигиталном	Имајући свест о потенцијалу вештачке интелигенције да промени устројство света у

компетенција 1 (СПК 1)	делова) и софтвера (програма) и да функционишу као јединство ова два елемента. У стању су да самостално или уз помоћ наставника аутоматизују процес извођења основних аритметичких операција над табеларно записаним подацима како би ефикасно вршили потребна израчунавања. Применом алгоритамског начина размишљања, ученици могу да представе решење једноставног проблема издвајајући улазне податке, дефинишући начин њихове обраде и приказујући очекивани резулат.	окружењу на различитим медијумима како би обезбедили њихову адекватну доступност. Како би били у стању да донесу одлуке утемељене на подацима, оспособљени су да у програмима за табеларне прорачуне правилно користе операције и функције. Познајући концепт умрежавања дигиталних уређаја и појам и карактеристике интернета, ученици поседују информатичка знања и дигиталну писменост која им омогућава да из различитих извора проналазе информације уз свест да све оне нису нужно поуздане. Кроз препознавање и навођење ситуација из свакодневног живота, објашњавају појам и улогу вештачке интелигенције у савременом свету. Примењујући и развијајући апстрактно мишљење, аутоматизују алгоритамски осмишљено решење једноставног проблема креирајући програм применом основних елемената синтаксе и семантике одабраног програмског језика.	коме живимо, ученици критички промишљају о утицају вештачке интелигенције на живот људи. У одабраном визуелном или текстуалном програмском језику смислено користе библиотеке, функције и сложеније типове података за стварање програма који на ефикаснији начин аутоматизују проблеме из школског и свакодневног живота.
Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2)	Користећи одговарајућу дигиталну технологију, ученици самостално креирају и чувају текстуалне, графичке, аудио, видео и мултимедијалне датотеке ради ефикаснијег обављања различитих задатака из школског живота. Формално и неформално комуницирају коришћењем различитих видова дигиталне комуникације, поштујући правила језичког и дигиталног правописа, пристојне и етичне комуникације. Самостално претражују интернет, проналазе информације и преузимају их на свој дигитални уређај ради даље обраде и анализе. У стању су да, логичким мишљењем и анализом, одаберу одговарајући понуђени рачунарски програм који представља аутоматизацију датог алгоритамског решења.	Ученици креирају или спроводе адаптацију текстуалних, графичких и мултимедијалних датотека у одговарајућем софтверу или сервису примењујући акције форматирања, уређивања и уметања различитих додатних елемената у циљу стварања дигиталних продуката за сопствене или потребе познате публике. Користећи одговарајуће опције одабраног програма, графички представљају табеларно записане податке чинећи их читљивијим широј публици. Критички се односе према подацима и информацијама које су пронашли на интернету, у оквиру различитих домаћих и иностраних извора. Дигиталне продукте и програме других аутора користе на етичан начин уз навођење извора и атрибуција, поштујући ауторска права и интелектуалну својину. Путем интернета остварују комуникацију са другим корисницима на безбедан начин, штитећи свој и туђи идентитет, уважавајући правила дигиталног правописа и нетикеције, показујући емпатију и доприносећи решавању конфликата у инклузивном, мултикултуралном и подржавајућем окружењу. Креирају и тестирају рачунарске програме у визуелном и текстуалном програмском језику, аутоматизујући решавања узрасту примерених проблема из школског и свакодневног живота, потенцијално доприносећи порасту квалитета живота у локалној заједници.	Самостално или у сарадњи са другима ученици креирају, деле и организују дигиталне садржаје у облаку свесни предности приступа информацијама са било ког места и у било ком тренутку. На основу анализе прикупљених података, ученици су у стању да самостално доносе одговарајуће закључке. Пре него што своје дигиталне продукте поделе јавно путем интернета, лиценцирају их применом Си-си (енгл. Creative Commons) лиценце и на тај начин доприносе етичком коришћењу отворених дигиталних ресурса.
Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3)	За потребе решавања задатака ученици проналазе и критички приступају информацијама које се налазе на интернету. Они користе дигиталне технологије како би ефикасно учествовали у групном раду. Обезбеђују дуготрајно функционисање дигиталних уређаја примењујући правила физичке и софтверске заштите. Имајући у виду неопходност заштите животне средине,	Проналажењем поузданих података и информација на интернету, ученици продубљују своја знања из свих наставних предмета. Поседују способност да своје закључке презентују у дигиталном формату. Доприносе богатству интернет ресурса јавно делећи резултате свог или групног рада и промовишући националну културу, језик и писмо. У стању су да успоставе везу између отварања података и стварања услова за развој иновација.	Ученици поседују искуство рада у дигиталном окружењу, у хетерогеним тимовима у оквиру којих су развили вештине комуникације на јасан и ефикасан начин. У стању су да сараднички осмисле фазе групног рада, организују га и управљају његовим спровођењем, преиспитујући своје одлуке и постигнућа. Кроз групни рад, смисленим и одговорним коришћењем потенцијала дигиталне технологије у узрасту

	ученици одлажу неисправне дигиталне уређаје на еколошки начин.		примереној мери, доприносе квалитету живота у локалној заједници.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) за крај основног образовања:

Основни ниво			**Средњи ниво**			**Напредни ниво**		
СПК 1	**СПК 2**	**СПК 3**	**СПК 1**	**СПК 2**	**СПК 3**	**СПК 1**	**СПК 2**	**СПК 3**
Ученици:	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*
-ИНФ.ОО.О.1.1. Разликују хардвер од софтвера и именују основне компоненте дигиталних уређаја. -ИНФ.ОО.О.1.2. Самостално или уз помоћ наставника, аутоматизују процес извођења основних рачунских операција над табеларно записаним подацима. -ИНФ.ОО.О.1.3. Представљају решење једноставног проблема помоћу алгоритма који садржи излистане улазне податке, дефинисан начин њихове обраде и приказан очекивани резултат (излаз).	-ИНФ.ОО.О.2.1. Креирају, едитују, форматирају и чувају текстуалне, графичке, аудио, видео и мултимедијалне датотеке. -ИНФ.ОО.О.2.2. Самостално претражују интернет, проналазе информације и преузимају их на свој дигитални уређај. -ИНФ.ОО.О.2.3. Путем интернета остварују безбедну и примерену комуникацију са другим корисницима. -ИНФ.ОО.О.2.4. Препознају који од понуђених програма (визуелних и текстуалних) је креиран на основу датог алгоритма.	-ИНФ.ОО.О.3.1. Користећи дигиталне технологије, ефикасно учествују у групном раду. -ИНФ.ОО.О.3.2. Обезбеђују правилно и дуготрајно функционисање дигиталног уређаја, примењујући правила физичке и софтверске заштите. -ИНФ.ОО.О.3.3. Препознајући штетност електронског отпада, одлажу га на еколошки исправан начин.	-ИНФ.ОО.С.1.1. Описују разлику између софтвера и сервиса. -ИНФ.ОО.С.1.2. Организују податке у дигиталном окружењу на различитим медијумима. -ИНФ.ОО.С.1.3. Правилно примењују аритметичке операторе и уграђене функције над табеларно записаним подацима. -ИНФ.ОО.С.1.4. Објашњавају концепт умрежавања рачунара и интернета. -ИНФ.ОО.С.1.5. Процењују валидност информација пронађених на интернету. -ИНФ.ОО.С.1.6. Кроз навођење примера примене својим речима објашњавају појам вештачке интелигенције. -ИНФ.ОО.С.1.7. Примењују основне елементе синтаксе и семантике одабраног визуалног или текстуалног програмског језика.	-ИНФ.ОО.С.2.1. Креирају или адаптирају датотеке у одговарајућем софтверу примењујући акције уметања елемената – слике, табеле, графиконе и друге садржаје. -ИНФ.ОО.С.2.2. Табеларно записане податке представљају графиконом користећи одговарајућу опцију програма за табеларне прорачуне. -ИНФ.ОО.С.2.3. Информацијама које проналазе на интернету приступају критички. -ИНФ.ОО.С.2.4. Информације пронађене на интернету користе у складу са ауторским правима, уз навођење извора и атрибуција. -ИНФ.ОО.С.2.5. На безбедан начин, штитећи лични идентитет, комуницирају путем интернета уважавајући правила дигиталног правописа и нетикеције. -ИНФ.ОО.С.2.6. Креирају и тестирају рачунарски програм, којим аутоматизују решавање проблема	-ИНФ.ОО.С.3.1. Постављају резултате свог или групног рада на интернет ради дељења са другима. -ИНФ.ОО.С.3.2. Успостављају везу између отварања података и стварања услова за развој. -ИНФ. ОО.С. 3.3. Препознају позитиван утицај вештачке интелигенције на савремен живот људи и умеју да наведу неколико примера.	-ИНФ.ОО.Н.1.1. Критички размишљају о утицају вештачке интелигенције на живот људи. -ИНФ.ОО.Н.1.2. Користе библиотеке, функције и сложеније типове података за креирање сложенијих рачунарских програма.	-ИНФ.ОО.Н.2.1. Самостално или у сарадњи са другим ученицима креирају, деле и организују дигиталне садржаје у облаку. -ИНФ.ОО.Н.2.2. Коришћењем одговарајућих програма анализирају прикупљене (отворене) податке и доносе одговарајуће закључке. -ИНФ.ОО.Н.2.3. Штите дигиталне продукте свог или тимског рада одговарајућом Си-си лиценцом.	- ИНФ.ОО.Н.3.1. Израђују дигитална решења узрасту примерених реалних проблема (еколошких, културолошких, здравствених итд.) и тиме унапређују квалитет живота у локалној заједници.

				примереног узрасту.				

ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА

Стандарди образовних постигнућа за крај основног образовања

Општа предметна компетенција (ОПК)

Циљ учења технике и технологије јесте да ученици развију техничко-технолошку писменост и стваралачко и логичко мишљење кроз стицање теоретског и практичног знања израдом практичних радова и пројеката реализованих самостално или тимски, уважавајући личне способности и вештине сваког ученика. Реализацијом практичних вежби ученици развијају фине моторичке вештине, стичу знања о различитим техничким материјалима и принципима рада основних алата и уређаја. Израдом предмета/модела коришћењем одговарајућих техника, поступака и алата, ученици развијају креативност, иновативност, као и способност за тимски рад, сарадњу, толеранцију, способност слушања мишљења других и конструктивно решавање конфликата. Кроз развој техничког стваралаштва стичу реалне искуствене техничке основе за будуће школовање и живот. Одговорно и флексибилно се односе према одрживом коришћењу постојећих ресурса и разматрају начине за проналажење нових – чистих извора енергије. Воде рачуна о смањењу отпада и емисије штетних гасова, о неопходној рециклажи материјала, заштити и очувању животне средине и о екологији. Ученици, као учесници у саобраћају, стичу вештине препознавања, процене и избегавања ризичног понашања и опасности. Развијају интересовања за технолошке процесе у грађевинарству, пољопривреди, машинству, електротехници, електроници, роботици, мехатроници. Имају јасан став о потреби поштовања саобраћајних прописа. Ученици проширују стечена информатичка знања и схватају потребу њихове примене у различитим свакодневним животним ситуацијама. Развијају истраживачки дух и способност претраживања, критичког анализирања и систематизације информација у електронском облику уз употребу одговарајућих средстава ИКТа. Кроз реализацију различитих пројеката и задатака стичу увид у сопствена професионална интересовања, стичу искуства и самопоштовање и поступају предузимљиво, иницијативно и одговорно.

	Основни ниво	**Средњи ниво**	**Напредни ниво**
Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1)	Познавањем најважнијих достигнућа и личности у техници и технологији, ученици уочавају повезаност техничко-технолошког напретка са развојем друштва и унапређивањем квалитета живота људи. На основу познавања врсте, особина и начина обраде повезују материјале са могућностима њихове употребе у свакодневном животу. На основу врсте машина наводе појам и функцију коју обављају. Наводе конструктивне елементе који чине један грађевински објекат и објашњавају њихову улогу. Ученици разумеју важност заштите животне средине и штетност утицаја загађивача ваздуха, воде и земљишта.	Ученици објашњавају начине обраде техничких материјала издвајајући битне карактеристике традиционалне и савремене технологије обраде материјала. На основу стечених знања из електротехнике, рачунарства и мехатронике, анализирају и врше избор дигиталних и техничких уређаја. Користе стечена теоријска и практична знања о деловима и принципима рада малих кућних апарата за њихово одржавање и поправку једноставних кварова. Уважавајући правила унутрашњег и спољашњег уређења грађевинског објекта, ученици објашњавају начин опремања ентеријера и екстеријера. Анализирају да ли је коришћење одређене технике и технологије у складу са принципима очувања животне средине и природних ресурса на Земљи. Ученици познају примере примене ИКТ-а у области управљања саобраћајним системима и безбедности путника и робе. На основу знања из електротехнике објашњавају начине производње, трансформацију и пренос електричне енергије од места производње до својих крајњих корисника.	На основу критичке анализе карактеристика електричних машина и уређаја, ученици креирају иновативне моделе машина и уређаја. Кроз развој техничког стваралаштва повезују конструкцију различитих врста робота са њиховом наменом. Ученици на основу знања о дигиталним и техничким уређајима прате развој основних компоненти рачунара, таблет уређаја и паметних телефона.

Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2)	Мере и контролишу основне физичке величине правилном применом прибора и инструмената за мерење и контролу. Праве разлику између правилног и неправилног коришћења електричних уређаја и машина. Цртају једноставне предмете скицом и техничким цртежом примењујући правила техничког цртања. Примењују основна знања из области технике и технологије коришћењем апликација из Office пакета и других доступних апликација. Употребом савремених техничких и технолошких достигнућа увиђају значај технике и технологије у свакодневном животу.	На основу анализе симулиране саобраћајне ситуације увиђају потенцијалне сигурносне ризике за учеснике у саобраћају. Самостално или тимски израђују техничку документацију у оквиру мини пројекта користећи прибор за техничко цртање или рачунарске апликације. На основу техничких цртежа израђују 3Д моделе користећи одговарајуће софтвере. Састављају и симулирају рад једноставних електричних шема ради провере стечених знања о електричним инсталацијама и повезивању саставних електричних елемената. Анализирају примере примене вештачке интелигенције претрагом интернета и других расположивих ресурса.	На основу анализе конструкторског модела, предлажу мере за његово унапређење уз уважавање естетских компоненти. Анализирају конструкцију и управљање робота користећи доступан школски рачунарски интерфејс. Састављају и управљају роботом помоћу интерфејса, користећи основе вештачке интелигенције. Уочавају међусобну повезаност најважнијих подсистема (погонски, преносни, управљачки и кочиони) код возила друмског саобраћаја и саобраћајних средстава.
Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3)	Праћењем техничко-технолошког развоја, развијају радозналост, интересовање за наставак школовања за различита занимања. Стечена знања у руковању алатима и уређајима вешто користе за једноставне поправке примењујући мере заштите на раду. Учествују у активностима које доприносе развоју свести о потреби заштите животне средине и рециклаже, чиме развијају сопствену личност (самопоштовање, иницијативност, очување здравља) и одговорно понашање у друштву. Графичка решења саопштавају путем техничких цртежа. Применом правила рационалног коришћења енергије у домаћинству дају допринос уштеди кућног буџета. Развијају предузетничке вештине, стичу одговоран однос према свом и раду других уважавањем различитости и међусобном толеранцијом.	Конструкторским моделовањем предмета које су сами креирали или по понуђеном конструктивном решењу, презентују моторичке, организацијске вештине, алгоритамски приступ. Применом мера штедње енергије иупотребом енергетски ефикасних уређаја стичу корисне навике мотивишући друге да их следе. Анализом техничко-технолошког развоја развијају радозналост и интересовање за наставак школовања за различита занимања. Ученици креирани производ маркетиншки представљају у школи и локалној заједници ради промоције својих предузетничких вештина. Смисао учења садржаја наставног предмета Техника и технологија је, између осталог, повезивање и практична примена стечених знања из различитих предмета. Иницирају и учествују у активностима које доприносе развоју свести о потреби заштите животне средине и рециклаже, чиме развијају сопствену личност (самопоштовање, иницијативност, очување здравља) и одговорно понашање у друштву. Графичка решења саопштавају путем техничких цртежа испољавајући креативност и оригиналност.	Конструкторским моделовањем предмета које су сами креирали презентују моторичке, организацијске вештине, алгоритамски приступ и др. Креираним моделима могу управљати вештачком интелигенцијом, чиме усвојена знања добијају функционални значај. Анализом техничко- технолошког развоја развијају радозналост и интересовање за наставак школовања за различита занимања.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) за крај основног образовања:

Основни ниво			**Средњи ниво**			**Напредни ниво**		
СПК 1	**СПК 2**	**СПК 3**	**СПК 1**	**СПК 2**	**СПК 3**	**СПК 1**	**СПК 2**	**СПК 3**
Ученици:	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*

- ТЕХ ОО.О.1.1. Повезују врсте, својства и начин обраде са употребом материјала. -ТЕХ ОО.О.1.2. Познају основне врсте машина у зависности од функција које обављају. -ТЕХ ОО.О.1.3. Препознају основне карактеристике и конструктивне елементе грађевинских објеката. -ТЕХ ОО.О.1.4. Наводе главне загађиваче ваздуха, воде и земљишта и описују њихов утицај на животну средину.	-ТЕХ.ОО.О.2.1. Мере и контролишу основне физичке величине правилном применом прибора и инструмената за мерење и контролу. -ТЕХ.ОО.О.2.2. Праве разлику између правилног и неправилног коришћења електричних уређаја и машина. -ТЕХ.ОО.О.2.3. Цртају једноставне предмете скицом и техничким цртежом примењујући правила техничког цртања. -ТЕХ.ОО.О.2.4. Примењују основна знања из области технике и технологије коришћењем апликација из Office пакета. -ТЕХ.ОО.О.2.5. Употребом савремених техничких и технолошких достигнућа увиђају значај технике и технологије у свакодневном животу.	-ТЕХ.ОО.О.3.1. Примењују мере заштите на раду ради сопствене и сигурности осталих учесника у процесу рада. -ТЕХ.ОО.О.3.2. Израђују једноставне моделе и макете самостално или у тиму, у циљу развоја и усавршавања мануелних вештина и радних навика. -ТЕХ.ОО.О.3.3. Примењују правила безбедности као активни учесници у саобраћају. -ТЕХ.ОО.О.3.4. Применом правила рационалног коришћења енергије у домаћинству штеде кућни буџет. -ТЕХ.ОО.О.3.5. Препознају своје способности и афинитете према различитим занимањима у области технике. .	-ТЕХ.ОО.С.1.1. Пореде традиционалне и савремене технологије обраде материјала. -ТЕХ.ОО.С.1.2. Користе стечена знања из електротехнике, рачунарства и мехатронике за анализу и одабир дигиталних и техничких уређаја. -ТЕХ.ОО.С.1.3. Познају основне делове, принцип рада и начин одржавања апарата и уређаја у домаћинству. -ТЕХ.ОО.С.1.4. Познају и поштују правила унутрашњег и спољашњег уређења грађевинског објекта. -ТЕХ.ОО.С.1.5. Анализирају да ли је коришћење одређене технике и технологије у складу са принципима очувања животне средине. -ТЕХ.ОО.С.1.6. Повезују примере примене ИКТ-а у управљању саобраћајним системима са безбедношћу у саобраћају. -ТЕХ.ОО.С.1.7. Објашњавају начине производње, трансформацију и пренос електричне енергије.	-ТЕХ.ОО.С.2.1. На основу анализе симулиране саобраћајне ситуације, увиђају потенцијалне сигурносне ризике за учеснике у саобраћају. -ТЕХ.ОО.С.2.2. Самостално или тимски израђују техничку документацију у оквиру мини пројекта користећи прибор за техничко цртање или рачунарске апликације. -ТЕХ.ОО.С.2.3. На основу техничких цртежа израђују 3Д моделе користећи одговарајуће софтвере. -ТЕХ.ОО.С.2.4. Састављају и симулирају рад једноставних електричних шема ради провере стечених знања о електричним инсталацијама и повезивању саставних електричних елемената. -ТЕХ.ОО.С.2.5. Анализирају примере примене вештачке интелигенције претрагом интернета и других расположивих ресурса.	-ТЕХ.ОО.С.3.1. Користе стечена знања за идентификовање квара на једноставним кућним уређајима и инсталацијама. -ТЕХ.ОО.С.3.2. Примењују знање о енергетски ефикасним уређајима при куповини уређаја. -ТЕХ.ОО.С.3.3. Креирају рекламни материјал ради промоције самостално или тимски израђеног пројекта. -ТЕХ.ОО.С.3.4. Повезују стечена знања из технике и технологије са сродним садржајима из других наставних предмета. -ТЕХ.ОО.С.3.5. Иницирају и учествују у активностима рециклаже и заштите животне средине у локалној заједници.	-ТЕХ.ОО.Н.1.1. На основу критичке анализе карактеристика електричних машина и уређаја, креирају, самостално или тимски, иновативни електромеханички модел машине или уређаја. -ТЕХ.ОО.Н.1.2. Повезују основе конструкција различитих врста робота са њиховом наменом. -ТЕХ.ОО.Н.1.3. Познају развој основних компоненти рачунара, таблет уређаја и паметних телефона.	-ТЕХ.ОО.Н.2.1. На основу анализе конструкторског модела, предлажу мере његовог унапређења уз уважавање естетских компоненти. -ТЕХ.ОО.Н.2.2. Анализирају конструкцију и управљање робота користећи доступан школски рачунарски интерфејс. -ТЕХ.ОО.Н.2.3. Састављају и управљају роботом помоћу интерфејса, користећи основе вештачке интелигенције. -ТЕХ.ОО.Н.2.4. Уочавају међусобну повезаност најважнијих подсистема (погонски, преносни, управљачки и кочиони) код возила друмског саобраћаја и других саобраћајних средстава.	- ТЕХ.ОО.Н.3.1. Анализирају расположиве информације при куповини техничког уређаја. -ТЕХ.ОО.Н.3.2. При реализацији сопствених идеја, претходно представљених техничким цртежом или употребом одговарајуће апликације, користе расположиве интерфејс технологије. -ТЕХ.ОО.Н.3.3. Креирају програме за управљање процесима и уређајима на даљину помоћу ИКТа. -ТЕХ.ОО.Н.3.4. Прате достигнућа у области вештачке интелигенције ради личног усавршавања (стицање информација о примени у свакодневном животу).

СТРАНИ ЈЕЗИЦИ – ПРВИ СТРАНИ ЈЕЗИК

Стандарди образовних постигнућа за крај основног образовања

Општа предметна компетенција (ОПК)

Општа предметна компетенција или вишејезична комуникативна компетенција обухвата поседовање свести о језицима као комуникационим средствима, стицање основне језичке писмености и њено континуирано развијање, као и схватање повезаности између језика и култура. Она омогућава ученицима да се користе језичким средствима у циљу обављања усмене и писане комуникације на језицима које уче, у приватном, јавном и образовном контексту. Поседовање вишејезичне комуникативне компетенције ученицима омогућава проналажење, прикупљање, обрађивање, критичку обраду и коришћење извора и садржаја информација примерених узрасту, потребама и интересовањима. Знања, умења и ставови који чине вишејезичну комуникативну компетенцију чине основ за развој критичког мишљења и расуђивања, креативности и естетичког осећаја. Она омогућава ученицима постепено укључивање у разноврсне активности интеркултурног карактера, уз поштовање индивидуалних, групних и колективних идентитета и различитости и развијање емпатије и друштвено одговорног деловања. Учењем страних језика, користећи различите технике, ученици унапређују стратегије учења, развијају функционалну и дигиталну писменост и оспособљавају се за целоживотно учење и употребу страних језика у разноврсним комуникативним контекстима.

	Основни ниво	**Средњи ниво**	**Напредни ниво**
Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1)	Ученици углавном исправно артикулишу већину гласова и гласовних група, уз ограничења акценатскоинтонацијске природе. Ученици исправно записују већину гласова и гласовних комбинација и познају основна правописна правила. Познају најфреквентније основне морфолошке облике и једноставније синтаксичке структуре. Користе ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за реализацију основних комуникативних активности у школском и ваншколском контексту. Познају основне стратегије и средства комуникације и развијају функционалну и дигиталну писменост. Разумеју вербалне и невербалне елементе једноставних порука на страном језику. Разумеју главне сличности и разлике најфреквентнијих лексичких елемената матерњег и страних језика из приватног и образовног домена. Ученици поседују основна знања о разликама у свакодневном животу сопствене и културе	Ученици углавном правилно изговарају све гласове и гласовне групе, уз поштовање акценатско-интонацијске природе, уз евентуалне неправилности које не ометају комуникацију. Познају и примењују фреквентна правописна правила. Записују речи и изразе с релативном ортографском тачношћу, тако да не долази до неспоразума. Познају и користе одређени број сложенијих граматичких елемената и конструкција, укључујући и најчешће изузетке. Разумеју и користе једноставан и фреквентан вокабулар у усменој, писаној и мултимодалној комуникацији на теме из приватног, јавног и образовног домена, уз грешке и омашке које повремено ремете комуникацију. Познају кључне стратегије и средства комуникације и развијају функционалну и дигиталну писменост. Разумеју главне сличности и разлике фреквентнијих лексичких елемената и (морфосинтаксичких) конструкција матерњег и страних језика. Познају и разумеју релевантне сличности и разлике између своје и културâ језика који уче и препознају најкритичније табуе и неспоразуме у комуникацији. Ученици поседују најопштија знања о свакодневном животу, друштву и развоју циљне културе, разумеју утицај основних природних и друштвених појава на процесе у властитој	Ученици углавном правилно изговарају све гласове и гласовне групе, чак и у тежим и неувежбаним комбинацијама гласова, уз поштовање акценатско-интонацијске природе, или уз евентуалне мање неправилности које не угрожавају комуникацију. Познају и примењују фреквентна правописна правила. Записују речи и изразе с релативном ортографском тачношћу, тако да не долази до неспоразума. Познају и користе одређени број сложенијих граматичких елемената и конструкција, укључујући и најчешће изузетке. Разумеју и користе једноставан и фреквентан вокабулар у усменој, писаној и мултимодалној комуникацији на теме из приватног, јавног и образовног домена, уз грешке и омашке које углавном не ремете комуникацију. Познају различите стратегије и средства комуникације и развијају функционалну и дигиталну писменост. Разумеју главне сличности и разлике фреквентних лексичких елемената и (морфосинтаксичких) конструкција матерњег и страних језика. Разумеју, прихватају и знају да објасне разлике које постоје између властите и културâ језика који уче и знају да прилагоде понашање основним конвенцијама. Ученици поседују темељна знања о свакодневном животу,

	страног језика и разумеју да су разлике последица сложености и разноликости култура. Познају и разумеју основне појаве и процесе који одликују свакодневицу културâ језика који уче, као и најзначајније природне и друштвене специфичности културâ језика који уче.	и циљној култури, као и положај земаља и заједница циљног језика у свету и њихову везу са властитом културом.	друштву и развоју стране културе, разумеју утицај природних и друштвених појава на процесе у властитој и култури страног језика, као и положај земаља и заједница циљног језика у свету и њихову везу са властитом културом и другим најближим културама.
Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2)	Ученици препознају, разумеју и тумаче вербалне и невербалне садржаје једноставних порука на страном језику и примењују основне стратегије и средства комуникације, укључујући дигиталне алате. Разумеју важне појмове и једноставне информације из усмених, писаних и мултимодалних текстова у школском и ваншколском контексту и тумаче њихова експлицитна значења. За потребе информисања, забаве, естетског доживљаја и решавања проблема користе страни језик, ослањајући се на знања и вештине из матерњег и других језика које користе. Проналазе, селектују, прикупљају, обрађују и повезују језичке, културолошке и друге информације из различитих извора, укључујући традиционалне и савремене медије. Усвојене концепте и методе рада употребљавају у новим ситуацијама, укључујући дигитално окружење, у циљу решавања проблема и повезивања знања из различитих области личних и образовних интересовања.	Ученици препознају, разумеју и тумаче вербалне и невербалне садржаје једноставнијих порука на страном језику и процењују релевантност језичких елемената у комуникативном чину. Ради остваривања комуникативне намере примењују кључне стратегије и средства, укључујући дигиталне алате. Разумеју појмове, идеје и информације из усмених, писаних и мултимедијалних текстова у школском и ваншколском контексту и разликују њихова експлицитна и/или имплицитна значења. За потребе информисања, забаве, естетског доживљаја и решавања проблема користе страни језик, примењујући по потреби знања и вештине из матерњег и других језика које користе. Проналазе, селектују, прикупљају, обрађују, класификују и повезују језичке, културолошке и друге информације и критички одабирају различите врсте извора, укључујући традиционалне и савремене медије. Усвојене концепте и методе рада употребљавају у новим ситуацијама, укључујући дигитално окружење, у циљу решавања проблема и повезивања знања у приватном и образовном домену.	Ученици препознају, схватају и интерпретирају вербалне и невербалне садржаје порука на страном језику и процењују релевантност језичких елемената у комуникативном чину. Ради остваривања комуникативне намере примењују различите стратегије и средства, укључујући дигиталне алате. Разумеју појмове, идеје и информације из усмених, писаних и мултимедијалних текстова школском и ваншколском контексту и тумаче њихова експлицитна и/или имплицитна значења. За потребе информисања, забаве, естетског доживљаја и решавања проблема користе страни језик, повезујући га са знањима и вештинама из матерњег и других језика које користе. Проналазе, селектују, прикупљају, обрађују, класификују и повезују језичке, културолошке и друге информације и критички приступају различитим врстама извора, укључујући традиционалне и савремене медије. Усвојене концепте и методе рада употребљавају у новим ситуацијама, укључујући дигитално окружење, у циљу решавања проблема и повезивања знања у приватном, јавном и образовном домену.
Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3)	Ученици учествују у рутинским и увежбаним рецептивним комуникационим ситуацијама, разумеју фреквентне речи, изразе, фразе и краће усмене исказе и једноставне текстове на познате теме, реализују кратке и увежбане видове писане и усмене продукције и интеракције, уз употребу познатих и рутинских фраза и формулација (постављање питања и давање одговора, саопштавање и размена ограниченог спектра информација) у приватном, јавном и образовном домену. Ученици учествују у основној интеркултурној комуникацији, негујући позитиван и отворен став према различитостима, препознају и избегавају најкритичније табуе и	Ученици учествују у уобичајеним, свакодневним рецептивним комуникационим ситуацијама, разумеју једноставније писане и усмене исказе, као и кратке текстове о познатим и блиским темама, појавама и догађајима, реализују узрасно и искуствено примерене видове писане и усмене продукције и интеракције (давање и тражење, тј. размена информација о личностима, догађајима, појавама, једноставно исказивање идеја и мишљења) уз успостављање базичног али ефикасног социјалног контакта. Ученици прихватају разлике које постоје између властите и културе језикâ које уче и умеју да прилагоде понашање основним конвенцијама у комуникацији. Негују став отворености према култури страног језика и поседују	Ученици учествују у разноврсним рецептивним комуникационим ситуацијама, разумеју тематски и узрасно адекватне писане и усмене исказе, као и текстове о блиским темама, појавама и догађајима, реализују узрасно примерене видове писане и усмене продукције и интеракције (садржајна размена информација о личностима, догађајима, појавама, исказивање ставова, идеја и мишљења, допадања и недопадања) уз релативно спонтано успостављање ефикасног социјалног контакта. Прихватају и поштују разлике које постоје између властите културе и културе/културâ језика који/које уче и умеју да прилагоде вербално и невербално понашање основним конвенцијама. Негују став отворености и радозналости према култури језика који уче и поседују узрасно адекватне вештине за критичко истраживање и разумевање појава властите културе и културе

	неспоразуме у комуникацији. На једноставан начин приступају обради информација и развијају функционалну и дигиталну писменост и основне стратегије учења и рада.	основне вештине за критичко истраживање и разумевање појава властите културе и културе (културâ) језика који (које) уче. На сврсисходан начин приступају обради информација и развијају функционалну и дигиталну писменост и адекватне стратегије учења и рада.	(културâ) језика који (које) уче. На сврсисходан и делотворан начин приступају обради информација, развијају и унапређују функционалну и дигиталну писменост и комплексније стратегије учења и рада.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) за крај основног образовања:

Основни ниво			**Средњи ниво**			**Напредни ниво**		
СПК 1	**СПК 2**	**СПК 3**	**СПК 1**	**СПК 2**	**СПК 3**	**СПК 1**	**СПК 2**	**СПК 3**
Ученици:	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*
-СЈ1.ОО.О.1.1. Познају основне интонацијске схеме и углавном разумљиво изговарају већину гласова и најчешће гласовне групе уз интерференцију и друга одступања од артикулационих и прозодијских правила (акцената, акценатских дужина, интонације), што може да отежава разумљивост порука и комуникацију.	.СЈ1.ОО.О.2.1. Примењују основне стилове и стратегије разумевања једноставних усмених, писаних и мултимодалних текстова, у складу са комуникативном намером, и то у приватном, јавном и образовном домену (који се тиче садржаја школских предмета), уз одговарајућу подршку. -СЈ1.ОО.О.2.2. Користе страни језик у једноставној усменој и писаној комуникацији	-СЈ1.ОО.О.3.1. Разумеју фреквентне речи и изразе у јасно контекстуализованом говору, као и у кратким саопштењима на блиске теме. -СЈ1.ОО.О.3.2. Разумеју једноставне усмене савете и упутства која се односе на личне информације, непосредне потребе и блиско окружење уз подршку визуелних елемената (оријентација у простору, употреба апарата, правила игре). -СЈ1.ОО.О.3.3. Разумеју глобални смисао кратких, спорим ритмом изговорених и јасно артикулисаних монолошких прилога уз одговарајућу визуелну подршку, паузе и понављања. -СЈ1.ОО.О.3.4. Разумеју	-СЈ1.ОО.С.1.1. Разумљиво изговарају већину гласова и гласовних група, уз могућу интерференцију и друга одступања од артикулационих и прозодијских правила (акцената, акценатских дужина, интонације), што повремено може да отежава разумљивост порука и комуникацију. -СЈ1.ОО.С.1.2. Познају већину правописних правила и примењују их у писаној продукцији уз неправилности које повремено могу да ометају	-СЈ1.ОО.С.2.1. Примењују основне стилове и стратегије разумевања једноставнијих усмених, писаних и мултимодалних текстова, у складу с текстуалном врстом и комуникативном намером, и то у приватном, јавном и образовном домену (који се тиче садржаја школских предмета). -СЈ1.ОО.С.2.2. Користе страни језик у једноставнијој усменој и писаној	-СЈ1.ОО.С.3.1. Разумеју основни смисао и кључне појединости у кратким саопштењима на блиске теме. -СЈ1.ОО.С.3.2. Разумеју краће усмене савете, упутства, молбе итд. који се тичу личних потреба и интересовања (нпр. оријентација у простору, сналажење на јавним местима, употреба уређаја и апарата, правила игре и сл.) који су, по потреби, праћени визуелним елементима. -СЈ1.ОО.С.3.3. Разумеју основни смисао и главне информације спорије, јасно артикулисаних монолошких излагања и прича о познатим и узрасно адекватним темама, уз одговарајућу визуелну подршку, паузе и понављања. -СЈ1.ОО.С.3.4. Разумеју основни смисао и главне информације из разговора двоје или више (са)говорника	– СЈ1.ОО.Н.1.1. Исправно изговарају већину гласова и гласовних група, уз евентуалне утицаје других језика које користе, првенствено матерњег и повремена одступања од артикулационих и прозодијских правила (акцената, акценатских дужина, интонације). -СЈ1.ОО.Н.1.2. Познају правописна правила и примењују их у писаној продукцији. -СЈ1.ОО.Н.1.3.	-СЈ1.ОО.Н.2.1. Примењују основне стилове и стратегије разумевања различитих усмених, писаних и мултимодалних текстова, у складу са текстуалном врстом и комуникативном намером, у приватном, јавном и образовном домену (који се тиче садржаја школских предмета). -СЈ1.ОО.Н.2.2. Користе страни језик у усменој и писаној комуникацији користећи креативно	-СЈ1.ОО.Н.3.1. Разумеју смисао и важне информације у краћим усменим саопштењима на блиске и узрасно релевантне теме. -СЈ1.ОО.Н.3.2. Разумеју усмена упутства, препоруке, савете који се односе на сналажење на јавним местима (нпр. руковање апаратима и уређајима, упозорења, безбедносне информације и сл.) уколико се говори разговетно и умереним темпом. -СЈ1.ОО.Н.3.3. Разумеју основни смисао и релевантне информације јасно артикулисаних монолошких излагања, прича, презентација и предавања на узрасно адекватне и блиске теме (из домена науке, уметности, економије, технологије и осталих области људског деловања), уз одговарајућу визуелну подршку. Идентификују идеје, интерпретације, узрочно-последичне везе, разликују чињенице од мишљења и ставова. -СЈ1.ОО.Н.3.4. Разумеју општи смисао, кључне информације, позиције, идеје и ставове из разговора двоје или више (са)говорника о блиским и познатим

-СЈ1.ОО.О.1.2. Познају важнија правописна правила и примењују их у писаној продукцији уз неправилност и које могу да ометају разумевање. -СЈ1.ОО.О.1.3. Познају и користе ограничен репертоар најфреквентнијих основних правила и образаца за грађење граматичких облика променљивих врста речи (нпр. облике правилне множине именица или основне просте облике за време код глагола), уз грешке и омашке које могу да ремете комуникацију. -СЈ1.ОО.О.1.4. Познају и повремено користе ограничени репертоар основних и	прибегавајући, по потреби, основним стратегијама компензације, планирања излагања и саопштавања, организације текста и самопровере, уз одговарајућу подршку и употребу дигиталних алата. -СЈ1.ОО.О.2.3. Претражују, идентификују по релевантности и користе једноставне текстуалне, визуелно-текстуалне и мултимедијалне изворе и садржаје и процењују њихов значај за потребе информисања, естетског доживљаја, забаве и решавања проблема. -СЈ1.ОО.О.2.4. Интерпретирају значења једноставне усмене и писане поруке у вези са блиским, познатим и узрасно	предмет краће усмене интеракције о личним и породичним стварима, о познатим/ блиским темама, непосредном друштвеном окружењу, природној средини. -СЈ1.ОО.О.3.5. Разумеју основни смисао и појединачне речи, једноставне фразе и предвидљиве конструкције у кратким и једноставнијим рекламним порукама на познате теме, уколико не садрже игру речи или неко конотативно / скривено / метафорично значење. -СЈ1.ОО.О.3.6. Разумеју појединачне речи, једноставне фразе и предвидљиве конструкције у популарној музици. -СЈ1.ОО.О.3.7. Разумеју кратке поруке које се односе на једноставне информације и непосредно окружење (писма, мејлови, СМС...). -СЈ1.ОО.О.3.8. Разумеју општи смисао и најважније информације у једноставним врстама текстова прилагођених узрасту и интересовањима (извештаји, огласи, временске прогнозе и сл.) уз одговарајуће илустративне елементе, као и поруке личне природе са неколико	разумевање. -СЈ1.ОО.С.1.3. Познају и користе ограничен репертоар основних правила и образаца за грађење граматичких облика променљивих врста речи (нпр. облике правилне множине именица или основне просте облике за време код глагола), уз грешке и омашке које повремено могу да ремете комуникацију. -СЈ1.ОО.С.1.4. Познају и користе ограничени репертоар основних и једноставних синтаксичких структура (као што су просте и независно сложене реченице), уз грешке и омашке које могу да повремено ремете комуникацију. -СЈ1.ОО.С.1.5. Разумеју и користе једноставан и фреквентан вокабулар у усменој, писаној и мултимодалној комуникацији на теме из приватног,	комуникацији ослањајући се повремено на стратегије компензације, планирања излагања и саопштавања, организације текста и самопровере, уз употребу релевантних дигиталних алата. -СЈ1.ОО.С.2.3. Претражују, идентификују по релевантности и користе текстуалне, визуелнотекстуалне и мултимедијалне изворе и садржаје и критички процењују њихов значај и поузданост за потребе информисања, естетског доживљаја, забаве и решавања проблема. -СЈ1.ОО.С.2.4. Интерпретирају значења једноставније усмене и писане поруке у вези са блиским,	о блиским и познатим темама, уколико се говори разговетно и умереним темпом. -СЈ1.ОО.С.3.5. Разумеју основни смисао и главне информације краћих медијских садржаја (радио и телевизијских емисија, подкаста или других аудио-визуелних записа, као и краћих рекламних порука које не садрже игру речи или неко конотативно/ скривено / метафорично значење) о блиским темама, као и тему и основну поруку кратких телевизијских репортажа и документарних филмова помажући се визуелним информацијама. -СЈ1.ОО.С.3.6. Разумеју општи смисао и фреквентне фразе, формулације и изразе у текстовима популарне музике. -СЈ1.ОО.С.3.7. Разумеју општи смисао и релевантне информације на блиске теме у краћим текстовима једноставне садржине, порукама, писмима, мејловима о познатим и узрасно адекватним темама. -СЈ1.ОО.С.3.8. Разумеју општи смисао, важније идеје и поруке једноставних линеарних и хипертекстуалних врста (адаптирани, поједностављени и скраћени информативни и књижевни текстови, новинске вести, брошуре, проспекти, кратке репортаже, кратки прилози на друштвеним мрежама) са интернета или из	Познају и користе ограничен репертоар правила и образаца за грађење граматичких облика који укључују и најфреквентија одступања од морфолошких правила и правила творбе речи. -СЈ1.ОО.Н.1.4. Познају и користе ограничени репертоар основних и фреквентних правилно формираних синтаксичких структура у циљу кохерентне комуникације. -СЈ1.ОО.Н.1.5. Разумеју и користе релативно адекватан вокабулар у усменој, писаној и мултимодалној комуникацији на теме из приватног, јавног и образовног домена. -СЈ1.ОО.Н.1.6. Познају основне принципе	стратегије компензације и примењујући различите стратегије планирања излагања и саопштавања, организације текста и самопровере, уз употребу релевантних дигиталних алата. -СЈ1.ОО.Н.2.3. Претражују, идентификују по релевантности и селективно користе текстуалне, визуелно-текстуалне и мултимедијалне изворе и садржаје и критички процењују њихов значај и поузданост, за потребе информисања, естетског доживљаја, забаве и решавања проблема. -СЈ1.ОО.Н.2.4. Интерпретирају значења једноставније усмене и писане поруке у вези са блиским, познатим и	тема, уколико се говори разговетно и умереним темпом. – СЈ1.ОО.Н.3.5. Разумеју основни смисао и могу да издвоје главне информације из аутентичних медијских садржаја (подкаста, радио и телевизијских емисија о познатим, друштвено и узрасно адекватним темама – нпр. репортажа, научно-популарних, документарних, играних, анимираних филмова, едукативних садржаја и спотова) које слушају/ гледају у смисленим целинама. Разумеју општи смисао и упадљиве детаље рекламних порука и препознају ставове и тачке гледишта изречене у њима, предрасуде, стереотипе, као и различите облике медијске манипулације и убеђивања. -СЈ1.ОО.Н.3.6. Разумеју општи смисао, фреквентне фразе и изразе сложенијих, разговетних текстова популарне музике. -СЈ1.ОО.Н.3.7. Разумеју општи смисао и могу да издвоје релевантне информације у порукама, писмима и имејловима о блиским темама које се односе на различите узрасно адекватне теме и на актуелне друштвено релевантне теме од значаја за њихово непосредно школско окружење, ужу или ширу заједницу. -СЈ1.ОО.Н.3.8. Разумеју општи смисао, идеје, детаље, информације и поруке различитих врста текстова (прилагођени информативни и књижевни текстови, новинске вести, брошуре, проспекти, репортаже, прилози на друштвеним мрежама) са интернета или из других писаних медија у складу са узрастом и интересовањима, откривајући значења непознатих речи и конструкција на основу смисла читавог текста и садржаја појединачних делова. Идентификују

једноставнијих синтаксичких структура (као што су просте и независно сложене реченице), уз грешке и омашке које могу да ремете комуникацију. -СЈ1.ОО.О.1.5. Разумеју и користе најједноставнији и најфреквентнији вокабулар у усменој, писаној и мултимодалној комуникацији на теме из приватног, јавног и образовног домена, уз грешке и омашке које могу да ремете комуникацију -СЈ1.ОО.О.1.6. Препознају основне принципе функционисања језичких система и разлике између заједницâ које користе циљни и	примереним темама и изводе закључке о комуникативној намери ослањајући се на типичну невербалну комуникацију, односно основне карактеристике текста (нпр. интерпункција, емотикони, одабир лексике и сл). -СЈ1.ОО.О.2.5. Учествују у интеркултурној комуникацији, размењујући основне информације и ставове у вези са културом свакодневице, уз примену вишејезичних ресурса и уважавање основних правила учтивости. -СЈ1.ОО.О.2.6. Идентификују и пореде значајне појаве и процесе у контексту (властите) културе и културâ заједница чији језик уче, у оквиру садржаја школских предмета, уз	суштинских информација (нпр. писма, мејлови итд.). -СЈ1.ОО.О.3.9. Разумеју општи смисао и важније информације у једноставнијим врстама књижевних текстова прилагођених узрасту и интересовањима (прозни и поетски текстови, кратке приче). -СЈ1.ОО.О.3.10. Разумеју и проналазе важније информације из инфографикона и других једноставнијих визуелнотекстуалних приказа (табела, дијаграма, мапа, формулара, формула...). -СЈ1.ОО.О.3.11. Идентификују и на основу релевантности издвајају кључне речи из једноставнијих извора информација. -СЈ1.ОО.О.3.12. Успостављају и накратко одржавају друштвени контакт користећи једноставна језичка средства приликом поздрављања, представљања, добродошлице, окончања комуникације, захваљивања, извињавања, размене основних информација о личности и непосредном окружењу, плановима, обавезама, услугама. -СЈ1.ОО.О.3.13. Користећи	јавног и образовног домена, уз грешке и омашке које могу повремено да ремете комуникацију. -СЈ1.ОО.С.1.6. Препознају основне принципе функционисања језичких система и језичког раслојавања, улоге језика у језичкој заједници, најмаркантније сличности и разлике између заједницâ које користе циљни и матерњи језик. – СЈ1.ОО.С.1.7. Поседују знања у вези са властитом и културама језикâ које уче, разумеју и објашњавају важније појаве и процесе из свакодневне културе и традиције о којима се обавештавају усменим, писаним и дигиталним путем.	познатим и узрасно примереним темама, постављају основне хипотезе и изводе закључке о комуникативној намери, ослањајући се на невербалну комуникацију, односно на карактеристике текста (нпр. интерпункција, емотикони, одабир лексике и сл). -СЈ1.ОО.С.2.5. Успостављају интеркултурну комуникацију и размењују основне информације и ставове, као и лична уверења у вези са културом свакодневице, уз примену вишејезичних ресурса и уважавање фреквентнијих правила учтивости. -СЈ1.ОО.С.2.6. Идентификују, анализирају и пореде значајније појаве и	других писаних медија у складу са узрастом и интересовањима. -СЈ1.ОО.С.3.9. Разумеју општи смисао, информације, главне идеје и поруке једноставнијих фикционалних прича и других форми из области књижевности за младе прилагођених узрасту и интересовањима. -СЈ1.ОО.С.3.10. Разумеју и селектују потребне информације из инфографикона и других визуелно-текстуалних приказа (табела, дијаграма, мапа, формулара, формула...). -СЈ1.ОО.С.3.11. Идентификују и на основу релевантности издвајају кључне речи и потребне информације из једноставнијих извора информација са циљем претраживања (онлајн) речника, енциклопедија, брошура и интернет страница. -СЈ1.ОО.С.3.12. Иницирају и/или одржавају разговор и интеракцију са једним саговорником или више саговорника на блиске и познате теме. Уз минималну помоћ саговорника, траже одређени предмет, услугу, објашњење планова и обавеза, повезујући неколико краћих исказа у смислену целину. -СЈ1.ОО.С.3.13. Описују себе и своје непосредно окружење, школски контекст и приватан живот, свакодневне	функционисања језичких система и језичког раслојавања, улоге језика у језичкој заједници, важније сличности и разлике између заједницâ које користе циљни и матерњи језик. -СЈ1.ОО.Н.1.7. Поседују темељна знања у вези са властитом и културама језикâ које уче, разумеју, тумаче и пореде појаве и процесе из свакодневне културе и традиције о којима се обавештавају усменим, писаним и дигиталним путем.	узрасно примереним темама, постављају хипотезе и изводе закључке о комуникативној намери у складу са њеним друштвеним, културним, временским и просторним контекстом. -СЈ1.ОО.Н.2.5. Успостављају интеркултурну комуникацију, размењују релевантне информације и ставове, као и лична уверења у вези са културом свакодневице, уз примену вишејезичних ресурса и уважавање правила учтивости. – СЈ1.ОО.Н.2.6. Идентификују, анализирају и тумаче појаве и процесе у контексту (властите) културе и култура заједница чији језик уче, у оквиру личних интересовања и садржаја	идеје, интерпретације, узрочнопоследичне везе, разликују чињенице од мишљења, препознају предрасуде, стереотипе, као и најупадљивије начине медијске манипулације и убеђивања. -СЈ1.ОО.Н.3.9. Разумеју општи смисао, детаље, идеје, експлицитно изражена осећања, жеље, расположења и поруке, идентификују и анализирају идеје и ставове аутора, интерпретације, различите перспективе, предрасуде, стереотипе, у узрасно примереним књижевним текстовима и прилагођеним и адаптираним верзијама белетристике за младе. -СЈ1.ОО.Н.3.10. Разумеју, проналазе, селектују, интерпретирају и евалуирају информације из различитих визуелно-текстуалних приказа (инфографикона, табела, дијаграма, графикона, мапа, формулара, формула...). -СЈ1.ОО.Н.3.11. Идентификују и на основу релевантности издвајају кључне речи и потребне информације из различитих извора информација критички процењујући релевантност, поузданост и кредибилност извора. -СЈ1.ОО.Н.3.12. Спонтано учествују у једноставнијој интеракцији са двоје или више саговорника у оквиру дијалога, дискусија и дебата, разматрају различите перспективе, исказују своје мишљење пружајући објашњења и поткрепљујући га аргументима, излажу ставове и идеје у вези са блиским, релевантним (личним и друштвеним) темама прилагођеним узрасту и интересовањима, поштујући друштвено прихваћене норме комуникације. -СЈ1.ОО.Н.3.13. Релативно течно и с одређеном лакоћом описују себе и околину, школски контекст и приватан

матерњи језик. -СЈ1.ОО.О.1.7. Поседују основна знања у вези са властитом и културама језикâ које уче, разумеју најфреквентније појаве и процесе из свакодневне културе и традиције, о којима се обавештавају усменим, писаним и дигиталним путем у оквиру вршњачке групе.	примену традиционалних и савремених видова комуникације и одговарајућу подршку. -СЈ1.ОО.О.2.7. Промишљају улогу језикâ у свакодневним активностима из домена личног интересовања и користе страни језик за проучавање главних природних и друштвених феномена и за релативно успешно решавање задатака у вези са садржајима школских предмета.	једноставна језичка средства, укратко описују или представљају људе, предмете у свакодневној употреби, места, уобичајене активности, догађаје, уз помоћ наставника или саговорника и евентуалне краће паузе/застајкивања. -СЈ1.ОО.О.3.14. Постављају једноставна питања о темама које одговарају личним интересовањима (слободно време, хоби, школа, породица, другови) и одговарају на слична питања саговорника. -СЈ1.ОО.О.3.15. Постављају и одговарају на питања која се односе на изражавање допадања и недопадања, слагања и неслагања и формулишу љубазне молбе, извињења, упутства и савете, користећи једноставна језичка средства. -СЈ1.ОО.О.3.16. Пишу једноставне податке о себи и лицима из блиског окружења у обрасцима, упитницима или табелама, повезују неколико исказа у кратак, везани текст о блиским темама и састављају текстове од понуђеног језичког материјала на блиске теме у којима описују себе, своју породицу и непосредно окружење, користећи једноставну лексику и фрекветне		процесе у контексту (властите) културе и културâ заједница чији језик уче, у оквиру личних интересовања и садржаја школских предмета, уз примену традиционалних и савремених видова комуникације и одговарајућу подршку. – СЈ1.ОО.С.2.7. Промишљају улогу језикâ у свакодневним активностима и користе страни језик за проучавање природних и друштвених феномена и релативно успешно решавање задатака у приватном, јавном и образовном домену.	активности и навике, искуства из прошлости, претходне и планиране активности и догађаје, уз евентуалне краће паузе у говору. На једноставан начин и укратко излажу на задату тему или резимирају краћи текст (прочитан или одслушан), ослањајући се по потреби и на језичка средства која се у њему појављују. -СЈ1.ОО.С.3.14. Постављају неколико повезаних питања у низу, у вези с личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама, и одговарају на слична питања саговорника. -СЈ1.ОО.С.3.15. Исказују допадање и недопадање, слагање и неслагање, молбе и извињења, упутства, захтеве, савете, забране, образлажући своје ставове и мишљење једноставнијим језичким средствима. -СЈ1.ОО.С.3.16. Састављају краће сажете текстове од неколико повезаних реченица о себи, друштвеном и природном окружењу, аспектима приватног и школског живота, пореде људе, ствари и појаве користећи фреквентне кохезивне елементе. Писаним путем траже и преносе детаљније информације, обавештења или податке о себи и другима. – СЈ1.ОО.С.3.17. Писаним путем траже и преносе детаљније информације,		школских предмета, уз примену традиционалних и савремених видова комуникације. – СЈ1.ОО.Н.2.7. Промишљају улогу језика у разноврсним друштвеним активностима и користе страни језик у циљу решавања проблема и повезивање знања у приватном, јавном и образовном домену.	живот, свакодневне навике, искуства/ догађаје из прошлости и планове за будућност. Спонтано и детаљно излажу на задату тему (из узрасно и интересно примерених и блиских области људског деловања) и одговарају на питања која се односе на смисао и значај теме, кључне информације и податке, основне поруке и једноставне интерпретације, користећи разноврсна језичка средства. -СЈ1.ОО.Н.3.14. Учествују у неформалном и формалном разговору (нпр. са наставницима, службеним лицима и сл.), постављају по неколико питања у низу (у вези са личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама) и одговарају на њих, уз евентуалну помоћ и понављање. -СЈ1.ОО.Н.3.15. Комплекснијим језичким средствима исказују допадање и недопадање, слагање и неслагање, молбе, извињења, упутства, савете, захтеве, забране, упутства; износе образложења, ставове, мишљење, аргументацију, по потреби тражећи помоћ саговорника (вербалним и невербалним средствима). -СЈ1.ОО.Н.3.16. Пишу краће текстове/приче од неколико логички повезаних реченица на реалан или фикционалан начин о узрасно релевантним темама од локалног, националног и глобалног значаја (о себи, аспектима приватног и школског живота као и о друштвеном и природном окружењу). Резимирају и/ или парафразирају одслушан или прочитан адаптиран или прилагођен текст (на једноставне и узрасно примерене теме из домена науке, уметности, економије, технологије и осталих области људског деловања), ослањајући се и на језичка средства која се у њему појављују. Описују и тумаче податке из табела, графикона, инфографика, брошура и сл.

		кохезивне елементе. -СЈ1.ОО.О.3.17. Писаним путем достављају/траже основне инфорације о себи и другима, састављају краће белешке о важним информацијама и тренутним потребама, кратке и једноставне поруке у личном обраћању (нпр СМС, мејл, објаве на друштвеним мрежама) у којима се захваљују, извињавају или нешто честитају. -СЈ1.ОО.О.3.18. На страном језику преносе саговорнику општи смисао и најважније информације краћих и једноставнијих писаних текстова и усмених исказа информативне природе. -СЈ1.ОО.О.3.19. На матерњем језику преносе саговорнику општи смисао и најважније појединости јавних натписа и кратких текстова информативне природе (плаката, транспарената, јеловника...), саопштавају основну тему и најопштији садржај кратког усменог исказа на страном језику.			обавештења или податке о себи и другима, састављају једноставна лична и електронска писма, поруке, имејлове у којима се са пријатељима и познаницима договарају о активностима, постављају или одговарају на питања на узрасно релевантне теме. Једноставним језичким средствима описују теме и догађаје из приватног, јавног и образовног домена и препричавају кратке (прочитане и одслушане) текстове, ослањајући се на језичка средства која се у њима појављују. – СЈ1.ОО.С.3.18. На страном језику саопштавају основне информације добијене од трећег лица или пренете путем писаних или усмених текстова у вези с блиским комуникативним ситуацијама и познатим темама. – СЈ1.ОО.С.3.19. На матерњем језику преносе саговорнику: тему, општи смисао и најважније информације краћих и једноставнијих писаних текстова (новинских и књижевних) и кратких усмених исказа опште информативне природе примерене узрасту и интересовањима.			-СЈ1.ОО.Н.3.17. Прецизно описују искуства, активности и догађаје из садашњости и прошлости у виду дескриптивних и наративних текстова користећи познате сложеније језичке структуре и адекватну лексику. Пишу обична и електронска писма у којима са пријатељима и познаницима договарају активности и обрађују узрасно релевантне теме поштујући друштвено прихваћене норме комуникације, различите културолошке особености и мултикултуралност. Описују себе, околину, школски контекст и приватан живот, свакодневне навике, претходне и планиране активности, искуства и догађаје, резимирају или препричавају краћи (прочитан или одслушан) текст, у извесној мери користећи и језичка средства која се у њему појављују. -СЈ1.ОО.Н.3.18. На страном језику у сажетом виду саопштавају информације добијене од трећег лица или пренете путем писаних или усмених текстова у вези с релативно блиским комуникативним ситуацијама и познатим темама. -СЈ1.ОО.Н.3.19. На матерњем језику саопштавају смисао, тему и детаљније информације усменог исказа или писаног текста (новинског, књижевног, интернет прилога), примереног узрасту и интересовањима, као и информације, упутства, молбе, савете и сл. добијене од трећег лица.

СТРАНИ ЈЕЗИЦИ – ДРУГИ СТРАНИ ЈЕЗИК

Стандарди образовних постигнућа за крај основног образовања

Општа предметна компетенција (ОПК)

Општа предметна компетенција или вишејезична комуникативна компетенција обухвата поседовање свести о језицима као комуникационим средствима, стицање основне језичке писмености и њено континуирано развијање, као и схватање повезаности између језика и култура. Она омогућава ученицима да се користе језичким средствима у циљу обављања усмене и писане комуникације на језицима које уче, у приватном, јавном и образовном контексту. Поседовање вишејезичне комуникативне компетенције ученицима омогућава проналажење, прикупљање, обрађивање, критичку обраду и коришћење извора и садржаја информација примерених узрасту, потребама и интересовањима. Знања, умења и ставови који чине вишејезичну комуникативну компетенцију чине основ за развој критичког мишљења и расуђивања, креативности и естетичког осећаја. Она омогућава ученицима постепено укључивање у разноврсне активности интеркултурног карактера, уз поштовање индивидуалних, групних и колективних идентитета и различитости и развијање емпатије и друштвено одговорног деловања. Учењем страних језика, користећи различите технике, ученици унапређују стратегије учења, развијају функционалну и дигиталну писменост и оспособљавају се за целоживотно учење и употребу страних језика у разноврсним комуникативним контекстима.

	Основни ниво	**Средњи ниво**	**Напредни ниво**
Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1)	Ученици познају изговор фреквентних, понављаних и меморисаних гласова, као и неких најчешћих гласовних група. Ученици исправно записују најчешће увежбане речи и језичке конструкције. Познају ограничени репертоар најфреквентнијих основних правила морфолошких облика и једноставних синтаксичких структура. Користе елементарне и најфреквентније речи и изразе за исказивање основних комуникативних активности у школском и ваншколском контексту. Познају основне стратегије и средства комуникације и развијају функционалну и дигиталну писменост. Разумеју вербалне и невербалне елементе најједноставнијих порука на страном језику. Разумеју главне сличности и разлике најфреквентнијих лексичких елемената матерњег и страних језика из приватног и образовног домена. Познају основне појаве и процесе који одликују свакодневицу културâ језика који уче, као и најзначајније личности и дела из историје и савременог доба културе језика који уче. Ученици познају и разумеју основне природне и друштвене	Ученици углавном исправно артикулишу већину гласова и гласовних група и гласовних група, уз ограничења акценатско-интонацијске природе. Ученици исправно записују већину гласова и гласовних комбинација и познају основна правописна правила. Познају најфреквентније основне морфолошке облике и једноставније синтаксичке структуре. Користе ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за исказивање основних комуникативних активности у школском и ваншколском контексту. Познају основне стратегије и средства комуникације и развијају функционалну и дигиталну писменост. Разумеју вербалне и невербалне елементе једноставних порука на страном језику. Разумеју главне сличности и разлике најфреквентнијих лексичких елемената матерњег и страних језика из приватног и образовног домена. Ученици поседују основна знања о разликама у свакодневном животу сопствене и културе страног језика и разумеју да су разлике последица сложености и разноликости култура. Познају и	Ученици углавном правилно изговарају све гласове и гласовне групе, уз поштовање акценатско-интонацијске природе, уз евентуалне неправилности које не ометају комуникацију. Познају и примењују фреквентна правописна правила. Записују речи и изразе с релативном ортографском тачношћу, тако да не долази до неспоразума. Познају и користе одређени број сложенијих граматичких елемената и конструкција, укључујући и најчешће изузетке. Разумеју и користе једноставан и фреквентан вокабулар у усменој, писаној и мултимодалној комуникацији на теме из приватног, јавног и образовног домена, уз грешке и омашке које повремено ремете комуникацију. Познају кључне стратегије и средства комуникације и развијају функционалну и дигиталну писменост. Разумеју главне сличности и разлике фреквентнијих лексичких елемената и (морфосинтаксичких) конструкција матерњег и страних језика. Познају и разумеју релевантне сличности и разлике између своје и културе језика који уче и препознају најкритичније табуе и неспоразуме у комуникацији. Ученици поседују најопштија знања о свакодневном животу, друштву и развоју циљне културе, разумеју утицај основних природних и друштвених појава на процесе у властитој и

	специфичности културе страног језика који уче, основне сличности и разлике између своје и стране културе.	разумеју основне појаве и процесе који одликују свакодневицу културâ језика који уче, као и најзначајније природне и друштвене специфичности културе језика који уче.	циљној култури, као и положај земаља и заједница циљног језика у свету и њихову везу са властитом културом.
Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2)	Ученици препознају и разумеју вербалне и невербалне садржаје најједноставнијих порука на страном језику и примењују најосновније стратегије и средства комуникације, укључујући дигиталне алате. Разумеју основне појмове и једноставне информације из усмених, писаних и мултимодалних текстова у школском и ваншколском контексту и тумаче њихова експлицитна значења. За потребе информисања, забаве, естетског доживљаја и решавања проблема користе страни језик, прибегавајући матерњем и другим језицима које користе. Уз помоћ и подршку проналазе, селектују, прикупљају и повезују језичке, културолошке и друге информације из различитих извора, укључујући традиционалне и савремене медије. Усвојене концепте и методе рада употребљавају у новим ситуацијама, укључујући дигитално окружење, у циљу решавања проблема и повезивања знања из различитих школских садржаја.	Ученици препознају, разумеју и тумаче вербалне и невербалне садржаје једноставних порука на страном језику и примењују основне стратегије и средства комуникације, укључујући дигиталне алате. Разумеју важне појмове и једноставне информације из усмених, писаних и мултимодалних текстова у школском и ваншколском контексту и тумаче њихова експлицитна значења. За потребе информисања, забаве, естетског доживљаја и решавања проблема користе страни језик, ослањајући се на знања и вештине из матерњег и других језика које користе. Проналазе, селектују, прикупљају, обрађују и повезују језичке, културолошке и друге информације из различитих извора, укључујући традиционалне и савремене медије. Усвојене концепте и методе рада употребљавају у новим ситуацијама, укључујући дигитално окружење, у циљу решавања проблема и повезивања знања из различитих области личних и образовних интересовања.	Ученици препознају, разумеју и тумаче вербалне и невербалне садржаје једноставнијих порука на страном језику и процењују релевантност језичких елемената у комуникативном чину. Ради остваривања комуникативне намере примењују кључне стратегије и средства, укључујући дигиталне алате. Разумеју појмове, идеје и информације из усмених, писаних и мултимодалних текстова у школском и ваншколском контексту и разликују њихова експлицитна и/или имплицитна значења. За потребе информисања, забаве, естетског доживљаја и решавања проблема користе страни језик, примењујући по потреби знања и вештине из матерњег и других језика које користе. Проналазе, селектују, прикупљају, обрађују, класификују и повезују језичке, културолошке и друге информације и критички бирају различите врсте извора укључујући традиционалне и савремене медије. Усвојене концепте и методе рада употребљавају у новим ситуацијама, укључујући дигитално окружење, у циљу решавања проблема и повезивања знања у приватном и образовном домену.
Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3)	Ученици учествују у елементарним рецептивним комуникационим ситуацијама, разумеју најфреквентније речи и изразе из свакодневног спорог и разговетног говора, као и најједноставније писане текстове у линеарној и хипертекстуалној форми, реализују најосновније видове писане и усмене продукције и интеракције који се тичу њихових непосредних искуствених доживљаја и сфера интересовања (поздрављање, представљање, добродошлица, опраштање, захваљивање, пружање и размена основних података и информација). Ученици примењују базичне стандарде и правила интеркултурне комуникације. На најједноставнији начин приступају обради информација и развијају функционалну и дигиталну писменост и базичне стратегије учења и рада.	Ученици учествују у рутинским и увежбаним рецептивним комуникационим ситуацијама, разумеју фреквентне речи, изразе, фразе и краће усмене исказе и једноставне текстове на познате теме, реализују кратке и увежбане видове писане и усмене продукције и интеракције, уз употребу познатих и рутинских фраза и формулација (постављање питања и давање одговора, саопштавање и размена ограниченог спектра информација) у приватном, јавном и образовном домену. Ученици учествују у основној интеркултурној комуникацији, негујући позитиван и отворен став према различитостима, препознају и избегавају најкритичније табуе и неспоразуме у комуникацији. На једноставан начин приступају обради информација и развијају функционалну и дигиталну писменост и основне стратегије учења и рада.	Ученици учествују у уобичајеним, свакодневним рецептивним комуникационим ситуацијама, разумеју једноставније писане и усмене исказе, као и кратке текстове о познатим и блиским темама, појавама и догађајима, реализују узрасно и искуствено примерене видове писане и усмене продукције и интеракције (давање и тражење, тј. размена информација о личностима, догађајима, појавама, једноставно исказивање идеја и мишљења) уз успостављање базичног али ефикасног социјалног контакта. Ученици прихватају разлике које постоје између властите и културе језика који уче и умеју да прилагоде понашање основним конвенцијама у комуникацији. Негују став отворености према култури страног језика и поседују основне вештине за критичко истраживање и разумевање појава властите културе и културе (културâ) језика који уче. На сврсисходан начин приступају обради информација и развијају функционалну и дигиталну писменост и адекватне стратегије учења и рада.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) за крај основног образовања:

Основни ниво			**Средњи ниво**			**Напредни ниво**		
СПК 1	**СПК 2**	**СПК 3**	**СПК 1**	**СПК 2**	**СПК 3**	**СПК 1**	**СПК 2**	**СПК 3**
Ученици:	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*	*Ученици:*
-CJ2.OO.O.1.1. Препознају основне интонацијске схеме и изговарају једноставније гласове и најчешће гласовне групе и уз наглашену интерференцију и одступања од артикулационих и прозодијских правила (акцената, акценатских дужина, интонације), што може значајно да отежава разумљивост порука и комуникацију. -CJ2.OO.O.1.2. Препознају	-CJ2.OO.O.2.1. Примењују основне стилове и стратегије разумевања најједноставнијих усмених, писаних и мултимодалних текстова, у приватном, јавном и образовном домену (који се тиче садржаја школских предмета), уз одговарајућу подршку. -CJ2.OO.O.2.2. Користе страни језик у најједноставнијој усменој и писаној комуникацији често прибегавајући основним стратегијама компензације, планирања излагања и саопштавања, организације	CJ2.OO.O.3.1. Разумеју најфреквентније речи и фразе, лична и друга имена, бројеве, најуобичајеније интернационализме и друге основне лексичке елементе у оквиру једноставних, кратких, јасно контекстуализованих усмених исказа уколико се саопштавају споро и разговетно. -CJ2.OO.O.3.2. Разумеју и прате најједноставнија усмена упутства која се односе на познате ситуације, а исказана су спорим темпом и разговетно артикулисана, као и јасно контекстуализована питања која се односе на непосредне личне потребе и интересовања, породицу, блиско окружење, уколико укључују и визуелне елементе. -CJ2.OO.O.3.3. Разумеју најопштији смисао кратких монолошких прилога уз одговарајућу	-CJ2.OO.C.1.1. Познају основне интонацијске схеме и углавном разумљиво изговарају једноставније гласове и најчешће гласовне групе и уз наглашену интерференцију и одступања од артикулационих и прозодијских правила (акцената, акценатских дужина, интонације), што може значајно да отежава разумљивост порука и комуникацију. -CJ2.OO.C.1.2. Познају важнија правописна правила и примењују их у писаној продукцији уз неправилности које могу да ометају разумевање. -CJ2.OO.C.1.3. Познају и користе	-CJ2.OO.C.2.1. Примењују основне стилове и стратегије разумевања једноставних усмених, писаних и мултимодалних текстова, у складу са комуникативном намером, и то у приватном, јавном и образовном домену (који се тиче садржаја школских предмета) уз одговарајућу подршку. -CJ2.OO.C.2.2. Користе страни језик у једноставној усменој и писаној комуникацији примењујући основне стратегије планирања излагања и саопштавања,	- CJ2.OO.C.3.1. Разумеју фреквентне речи и изразе у јасно контекстуализованом говору, као и у кратким саопштењима на блиске теме. -CJ2.OO.C.3.2. Разумеју једноставне усмене савете и упутства која се односе на личне информације, непосредне потребе и блиско окружење уз подршку визуелних елемената (оријентација у простору, употреба апарата, правила игре). -CJ2.OO.C.3.3. Разумеју глобални смисао кратких, спорим ритмом изговорених и јасно артикулисаних монолошких прилога уз одговарајућу визуелну подршку, паузе и понављања. -CJ2.OO.C.3.4. Разумеју предмет краће усмене интеракције о личним и породичним стварима, о познатим/ блиским темама, о непосредном друштвеном окружењу и природној средини. -CJ2.OO.C.3.5. Разумеју основни смисао и појединачне речи, једноставне	–CJ2.OO.H.1.1. Разумљиво изговарају већину гласова и гласовних група, уз могућу интерференцију и друга одступања од артикулационих и прозодијских правила (акцената, акценатских дужина, интонације), што повремено може да отежава разумљивост порука и комуникацију. -CJ2.OO.H.1.2. Познају већину правописних правила и примењују их у писаној продукцији уз неправилности које повремено могу да ометају разумевање (написаног). -CJ2.OO.H.1.3. Познају и	-CJ2.OO.H.2.1. Примењују основне стилове и стратегије разумевања једноставнијих усмених, писаних и мултимодалних текстова, у складу с текстуалном врстом и комуникативном намером, и то у приватном, јавном и образовном домену (који се тиче садржаја школских предмета). -CJ2.OO.H.2.2. Користе страни језик у једноставнијој усменој и писаној комуникацији ослањајући се повремено на стратегије компензације и планирања излагања и саопштавања,	-CJ2.OO.H.3.1. Разумеју основни смисао и кључне појединости у кратким саопштењима на блиске теме. -CJ2.OO.H.3.2. Разумеју краће усмене савете, упутства, молбе итд. који се тичу личних потреба и интересовања (нпр. оријентација у простору, сналажење на јавним местима, употреба уређаја и апарата, правила игре и сл.) који су, по потреби, праћени визуелним елементима. -CJ2.OO.H.3.3. Разумеју основни смисао и главне информације споријих, јасно артикулисаних монолошких излагања и прича о познатим и узрасно адекватним темама уз одговарајућу визуелну подршку, паузе и понављања. -CJ2.OO.H.3.4. Разумеју основни смисао и главне информације из разговора двоје или више (са)говорника о блиским и познатим темама, уколико се говори разговетно и умереним темпом. -CJ2.OO.H.3.5. Разумеју основни смисао и главне информације краћих медијских садржаја који не садрже игру речи или неко конотативно/скривено/метафорично значење), као и тему и основну поруку кратких телевизијских репортажа и документарних филмова помажући се визуелним информацијама. -CJ2.OO.H.3.6. Разумеју општи смисао и фреквентне фразе, формулације и изразе у

одређена основна правописна правила и записују фреквентне и увежбане краће речи уз неправилност и које могу да ометају разумевање. CJ2.OO.O.1.3. Препознају једноставније граматичке елементе и конструкције уз грешке и омашке које могу повремено да ометају комуникацију. CJ2.OO.O.1.4. Препознају ограничен репертоар најједноставнијих синтаксичких структура, уз грешке и омашке које могу значајно да ремете комуникацију у искуствено блиским ситуацијама. CJ2.OO.O.1.5. Препознају елементарни вокабулар у	текста и самопровере уз одговарајућу подршку и употребу дигиталних алата. -CJ2.OO.O.2.3. Претражују, идентификују по релевантности и користе најједноставније текстуалне, визуелно-текстуалне и мултимедијалне изворе и садржаје за потребе информисања, естетског доживљаја, забаве и решавања проблема. -CJ2.OO.O.2.4. Интерпретирају значења најједноставније усмене и писане поруке у вези са блиским, познатим и узрасно примереним темама и изводе закључке о комуникативној намери ослањајући се на типичну невербалну комуникацију,	визуелну подршку, паузе и понављања. -CJ2.OO.O.3.4. Разумеју основни смисао најједноставније конверзације, тј. предмет разговора који прате, уколико саговорници говоре довољно разговетно и споро. -CJ2.OO.O.3.5. Разумеју појединачне речи и општи смисао у визуелно подржаним рекламним порукама. CJ2.OO.O.3.6. Разумеју појединачне речи и општи смисао најједноставнијих текстова у популарној музици. CJ2.OO.O.3.7. Разумеју кратке и једноставне поруке у белешкама и електронским порукама које се односе на свакодневне ситуације (имејл, СМС). -CJ2.OO.O.3.8. Разумеју општи смисао и понеки суштински детаљ у најједноставнијим врстама нефикционалних текстова (натписи, огласи, вести, кратки извештаји, сервисне информације, временске прогнозе, брошуре, проспекти, рекламе, стрипови), уколико су праћени илустративним елементима и препознатљивим начином	ограничен репертоар најфреквентнијих основних правила и образаца за грађење граматичких облика променљивих врста речи (нпр. облике правилне множине именица или основне просте облике за време код глагола), уз грешке и омашке које могу да ремете комуникацију. -CJ2.OO.C.1.4. Познају и повремено користе ограничени репертоар основних и једноставнијих синтаксичких структура (као што су просте и независно сложене реченице), уз грешке и омашке које могу да ремете комуникацију. -CJ2.OO.C.1.5. Разумеју и користе најједноставнији и најфреквентнији вокабулар у усменој, писаној и мултимодалној комуникацији на теме из приватног, јавног и образовног домена, уз грешке и омашке које могу	организације текста и самопровере уз одговарајућу подршку и употребу дигиталних алата. -CJ2.OO.C.2.3. Претражују, идентификују по релевантности и користе једноставне текстуалне, визуелно-текстуалне и мултимедијалне изворе и садржаје и процењују њихов значај за потребе информисања, естетског доживљаја, забаве и решавања проблема. -CJ2.OO.C.2.4. Интерпретирају значења једноставне усмене и писане поруке у вези са блиским, познатим и узрасно примереним темама и изводе закључке о комуникативној намери	фразе и предвидљиве конструкције у кратким и једноставнијим рекламним порукама на познате теме, уколико не садрже игру речи или неко конотативно/скривено/ метафорично значење. -CJ2.OO.C.3.6. Разумеју појединачне речи, једноставне фразе и предвидљиве конструкције у популарној музици. -CJ2.OO.C.3.7. Разумеју кратке поруке које се односе на једноставне информације и непосредно окружење (писма, мејлови, СМС...). -CJ2.OO.C.3.8. Разумеју општи смисао и најважније информације у једноставним врстама текстова прилагођених узрасту и интересовањима (извештаји, огласи, временске прогнозе и сл.) уз одговарајуће илустративне елементе, као и поруке личне природе са неколико суштинских информација (нпр. писма, мејлови итд.). -CJ2.OO.C.3.9. Разумеју општи смисао и важније информације у једноставнијим врстама књижевних текстова прилагођених узрасту и интересовањима (прозни и поетски текстови, кратке приче). -CJ2.OO.C.3.10. Разумеју и проналазе важније информације из	користе ограничен репертоар основних правила и образаца за грађење граматичких облика променљивих врста речи (нпр. облике правилне множине именица или основне просте облике за време код глагола), уз грешке и омашке које повремено могу да ремете комуникацију. -CJ2.OO.H.1.4. Познају и користе ограничени репертоар основних и једноставних синтаксичких структура (као што су просте и независно сложене реченице), уз грешке и омашке које могу повремено да ремете комуникацију. -CJ2.OO.H.1.5. Разумеју и користе једноставан и фреквентан вокабулар у усменој, писаној и мултимодалној	организације текста и самопровере уз употребу релевантних дигиталних алата. -CJ2.OO.H.2.3. Претражују, идентификују по релевантности и користе текстуалне, визуелнотекстуалне и мултимедијалне изворе и садржаје и критички процењују њихов значај и поузданост за потребе информисања, естетског доживљаја, забаве и решавања проблема. -CJ2.OO.H.2.4. Интерпретирају значења једноставније усмене и писане поруке у вези са блиским, познатим и узрасно примереним темама, постављају основне хипотезе и изводе закључке о комуникативној намери,	текстовима популарне музике. -CJ2.OO.H.3.7. Разумеју општи смисао и релевантне информације на блиске теме у краћим текстовима једноставне садржине, порукама, писмима, имејловима о познатим и узрасно адекватним темама. -CJ2.OO.H.3.8. Разумеју општи смисао, важније идеје и поруке једноставних линеарних и хипертекстуалних врста (адаптирани, поједностављени и скраћени информативни и књижевни текстови, новинске вести, брошуре, проспекти, кратке репортаже, кратки прилози на друштвеним мрежама) са интернета или из других писаних медија у складу са узрастом и интересовањима. -CJ2.OO.H.3.9. Разумеју општи смисао, информације, главне идеје и поруке једноставнијих фикционалних прича и других форми из области књижевности за младе прилагођених узрасту и интересовањима. -CJ2.OO.H.3.10. Разумеју и селектују потребне информације из инфографикона и других визуелно-текстуалних приказа. -CJ2.OO.H.3.11. Идентификују и на основу релевантности издвајају кључне речи и потребне информације из једноставнијих извора информација са циљем претраживања (онлајн) речника, енциклопедија, брошура и интернет страница. -CJ2.OO.H.3.12. Иницирају и/или одржавају разговор и интеракцију са једним саговорником или више саговорника на блиске и познате теме. Уз минималну помоћ саговорника, траже одређени предмет, услугу, објашњење планова и обавеза, повезујући неколико краћих исказа у смислену целину. – -CJ2.OO.H.3.13. Описују себе и

усменој, писаној и мултимодалној комуникацији на теме из приватног, јавног и образовног домена, уз грешке и омашке које могу значајно да ремете комуникацију. CJ2.OO.O.1.6. Препознају положај циљног језика у глобалном контексту и уочавају суштинске разлике између заједницâ које користе циљни и матерњи језик CJ2.OO.O.1.7. Препознају основне сличности и разлике властите и културе језика који уче, уочавају појаве и процесе из свакодневне културе и традиције, о којима се повремено	односно на основне карактеристике текста (нпр. интерпункција, емотикони, одабир лексике и сл.). -CJ2.OO.O.2.5. Реагују на једноставна питања у интеркултурној комуникацији и учествују у размени информација у вези са културом свакодневице, ослањајући се у већој мери на стратегије компензације. -CJ2.OO.O.2.6. Идентификују и пореде најзначајније појаве и процесе у контексту (властите) културе и културâ заједница чији језик уче, у оквиру садржаја школских предмета уз примену традиционалних и савремених видова комуникације и одговарајућу подршку.	графичког обликовања. -CJ2.OO.O.3.9. Разумеју најопштији смисао и најважније информације у познатим и једноставним врстама књижевних текстова прилагођених узрасту и интересовањима (прозни и поетски текстови, кратке приче, дечје песме). -CJ2.OO.O.3.10. Разумеју најважније информације из инфографикона и других једноставних визуелнотекстуалних приказа. -CJ2.OO.O.3.11. Идентификују и на основу релевантности издвајају кључне речи из једноставнијих извора информација. -CJ2.OO.O.3.12. Учествују у интеракцији уз помоћ и подршку, користећи најједноставнија језичка средства (приликом поздрављања, представљања, добродошлице, Окончања комуникације, захваљивања, извињавања, размене основних личних података, тражења и добијања информација, предмета, услуга). -CJ2.OO.O.3.13. Именују и описују људе и ствари из свог непосредног окружења или везане за лична искуства (породица,	да ремете комуникацију. -CJ2.OO.C.1.6. Препознају основне принципе функционисања језичких система и разлике између заједницâ које користе циљни и матерњи језик. -CJ2.OO.C.1.7. Поседују основна знања у вези са властитом и културама језикâ које уче, разумеју најфреквентније појаве и процесе из свакодневне културе и традиције о којима се обавештавају усменим, писаним и дигиталним путем у оквиру вршњачке групе.	ослањајући се на типичну невербалну комуникацију, односно на основне карактеристике текста (нпр. интерпункција, емотикони, одабир лексике и сл). -CJ2.OO.C.2.5. Учествују у интеркултурној комуникацији размењујући основне информације и ставове у вези са културом свакодневице, уз примену вишејезичних ресурса и уважавање основних правила учтивости. -CJ2.OO.C.2.6. Идентификују и пореде значајне појаве и процесе у контексту (властите) културе и културâ заједница чији језик уче, у оквиру садржаја школских предмета, уз примену традиционални	инфографикона и других једноставнијих визуелнотекстуалних приказа. -CJ2.OO.C.3.11. Идентификују и на основу релевантности издвајају кључне речи из једноставнијих извора информација. -CJ2.OO.C.3.12. Успостављају и накратко одржавају друштвени контакт користећи једноставна језичка средства приликом поздрављања, представљања, добродошлице, окончања комуникације, захваљивања, извињавања, размене основних информација о личности и непосредном окружењу, плановима, обавезама, услугама. -CJ2.OO.C.3.13. Користећи једноставна језичка средства, укратко описују или представљају људе, предмете у свакодневној употреби, места, уобичајене активности, догађаје уз помоћ наставника или саговорника и уз евентуалне краће паузе/застајкивање. -CJ2.OO.C.3.14. Постављају једноставна питања о темама које одговарају личним интересовањима (слободно време, хоби, школа, породица, другови) и одговарају на слична питања саговорника. -CJ2.OO.C.3.15. Постављају и одговарају на питања која се односе на изражавање допадања и недопадања,	комуникацији на теме из приватног, јавног и образовног домена, уз грешке и омашке које могу повремено да ремете комуникацију. -CJ2.OO.H.1.6. Препознају основне принципе функционисања језичких система и језичког раслојавања, улоге језика у језичкој заједници, најмаркантније сличности и разлике између заједницâ које користе циљни и матерњи језик. -CJ2.OO.H.1.7. Поседују знања у вези са властитом и културама језикâ које уче, разумеју и објашњавају важније појаве и процесе из свакодневне културе и традиције о којима се обавештавају усменим, писаним и дигиталним	ослањајући се на невербалну комуникацију, односно на карактеристике текста (нпр. интерпункција, емотикони, одабир лексике и сл.). -CJ2.OO.H.2.5. Успостављају интеркултурну комуникацију и размењују основне информације и ставове, као и лична уверења у вези са културом свакодневице уз примену вишејезичних ресурса и уважавање фреквентнијих правила учтивости. – - CJ2.OO.H.2.6. Идентификују, анализирају и пореде значајније појаве и процесе у контексту (властите) културе и културâ заједница чији језик уче, у оквиру личних интересовања и садржаја школских	своје непосредно окружење, школски контекст и свакодневни (приватан) живот, свакодневне активности и навике, искуства из прошлости, претходне и планиране активности и догађаје, уз евентуалне краће паузе у говору. На једноставан начин и укратко излажу на задату тему или резимирају краћи текст (прочитан или одслушан) ослањајући се по потреби и на језичка средства која се у њему појављују. -CJ2.OO.H.3.14. Постављају неколико повезаних питања у низу у вези с личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама; одговара на слична питања саговорника. -CJ2.OO.H.3.15. Исказују допадање и недопадање, слагање и неслагање, молбе и извињења, упутства, захтеве, савете, забране образлажући своје ставове и мишљење једноставнијим језичким средствима. -CJ2.OO.H.3.16. Састављају краће сажете текстове од неколико повезаних реченица о себи, друштвеном и природном окружењу, аспектима приватног и школског живота; пореде људе, ствари и појаве користећи фреквентне кохезивне елементе. Писаним путем траже и преносе детаљније информације, обавештења или податке о себи и другима. -CJ2.OO.H.3.17. Састављају једноставна лична и електронска писма, поруке, мејлове у којима се са пријатељима и познаницима договарају о активностима, постављају или одговарају на питања на узрасно релевантне теме. Једноставним језичким средствима описују теме и догађаје из приватног, јавног и образовног домена и препричавају кратке (прочитане или одслушане) текстове, ослањајући се на језичка средства која се у њима појављују.

обавештавају усменим, писаним и дигиталним путем.	-CJ2.OO.O.2.7. Промишљају улогу језикâ у свакодневним активностима из домена властитог интересовања и користе страни језик при решавању задатака у вези са садржајима школских предмета.	кућни љубимци, место становања школа хоби), користећи најједноставнија језичка средства и уз помоћ и подршку саговорника. -CJ2.OO.O.3.14. Постављају најједноставнија питања личне природе (о блиским темама, потребама, интересовањима, преметима у нечијем поседу) и одговарају на слична питања саговорника. -CJ2.OO.O.3.15. Најједноставнијим језичким средствима исказују допадање и недопадање, слагање и неслагање, молбе и извињења. -CJ2.OO.O.3.16. Пишу најједноставније податке о себи и лицима из свог блиског окружења у обрасцима, упитницима или табелама. Повезују неколико кратких исказа у везани текст о блиским темама. -CJ2.OO.O.3.17. Писаним путем формулишу најједноставније информације о себи или траже информације о другима, састављају кратке и једноставне поздраве и пруке (као СМС, путем електронске поште или друштвених мрежа), као и сажетке белешке о информација од		х и савремених видова комуникације и уз одговарајућу подршку. -CJ2.OO.C.2.7. Промишљају улогу језикâ у свакодневним активностима из домена личног интересовања и користе страни језик за проучавање главних природних и друштвених феномена и за релативно успешно решавање задатака у вези са садржајима школских предмета.	слагања и неслагања и формулишу љубазне молбе, извињења, упутства и савете користећи једноставна језичка средства. -CJ2.OO.C.3.16. Пишу једноставне податке о себи и лицима из блиског окружења у обрасцима, упитницима или табелама, повезују неколико исказа у кратак, везани текст о блиским темама и састављају текстове од понуђеног језичког материјала на блиске теме у којима описују себе, своју породицу и непосредно окружење користећи једноставну лексику и фреквентне кохезивне елементе. -CJ2.OO.C.3.17. Писаним путем достављају/траже основне информације о себи и другима, састављају краће белешке о ваним информацијама и тренутним потребама, кратке и једноставне поруке у личном обраћању (нпр. СМС, мејл, објаве на друштвеним мрежама) у којима се захваљују, извињаввају или нешто честитају. -CJ2.OO.C.3.18. На страном језику преносе саговорнику општи смисао и најважније информације краћих и једноставнијих писаних текстова и усмених исказа информативне природе. -CJ2.OO.C.3.19. На матерњем језику преносе саговорнику општи смисао и најважније појединости јавних натписа и кратких текстова	путем.	предмета, уз примену традиционалних и савремених видова комуникације и одговарајућу подршку. -CJ2.OO.H.2.7. Промишљају улогу језикâ у свакодневним активностима и користе страни језик за проучавање природних и друштвених феномена и за релативно успешно решавање задатака у приватном, јавном и образовном домену.	-CJ2.OO.H.3.18. На страном језику саопштавају основне информације добијене од трећег лица или пренете путем писаних или усмених текстова у вези с блиским комуникативним ситуацијама и познатим темама. -CJ2.OO.H.3.19. На матерњем језику преносе саговорнику тему, општи смисао и најважније информације кражих једноставнијих писаних текстова (новинских и књижевних) и кратких усмених исказа опште информативне природе, примерене узрасту и интересовањима.

		непосредног личног интереса (нпр.списак за куповину). -CJ2.OO.O.3.18. На страном језику преносе саговорнику понеку кључну информацију из јавних натписа и краћих текстова опште информативне природе (плаката, транспарената, јеловника...). -CJ2.OO.O.3.19. На матерњем језику саопштавају основну тему и најопштији садржај кратког усменог исказа и писаног текста на страном језику.			информативне природе (плаката, транспарената, јеловника...), саопштавају основну тему и најопштији садржај кратког усменог исказа на страном језику.			